

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Степан Кость

ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКА ПРЕСА
ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ:
ЛЮДИ БОРОТЬБИ Й ІДЕЇ
(Біобібліографічний довідник)

Навчальний посібник

ЛНУ імені Івана Франка
Львів 2019

УДК 070(477.8)''18/184'':929](075.8)

ББК Ч612.3(4УкрЗ)бд.я73

К 72

Рецензенти:

д-р наук із соціальних комунікацій **І. З. Павлюк**
(Інститут літератури імені Тараса Шевченка НАН України);

канд. істор. наук **М. Є. Рожик**
(Львівський національний університет імені Івана Франка);

д-р істор. наук **П. В. Шкраб'юк**
(Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України)

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Протокол № 36/12 від 24 грудня 2014)*

Кость Степан.

К 72 Західноукраїнська преса першої половини ХХ століття:
люди боротьби й ідеї (біобібліографічний довідник) : навч.
посібник. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 496 с.

ISBN 978-617-10-0291-3.

Подано короткі життєписи публіцистів, журналістів і діячів, причетних до функціонування західноукраїнської преси першої половини ХХ ст., які утверджували у своїх публікаціях ідею української державності та боролися за цю ідею зі зброєю в руках.

УДК 070(477.8)''18/184'':929](075.8)

ББК Ч612.3(4УкрЗ)бд.я73

© Кость Степан, 2019

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2019

ISBN 978-617-10-0291-3

Люди боротьби й ідеї (Замість передмови)

Довідник логічно продовжує низку монографій і навчальних посібників, які написав автор (деякі у співавторстві) упродовж останніх двадцяти років. Це “Преса боротьби й ідеї (західноукраїнська публіцистика першої половини ХХ століття): Збірник текстів” (1994), навчальне видання, в якому вперше в незалежній Україні студенти факультету журналістики мали змогу читати тексти митр. Шептицького, С. Бандери, Р. Шухевича, Д. Донцова, Я. Стецька, публіцистів українського збройного підпілля О. Дякова-Горнового, П. Полтави. Це “Нариси з історії української військової преси” (1998), в яких досліджено саме українську військову пресу, “Нариси з історії західноукраїнської преси першої половини ХХ ст.” у двох частинах (2002). Це монографія “Західноукраїнська преса першої половини ХХ ст. у всеукраїнському контексті” (2006). У монографії обґрунтовано методологічні засади функціонування (відповідно, і дослідження) української преси – йдеться про ідеї державності, соборності й боротьби. Згодом вийшли друком і два навчальні посібники: “Історія української журналістики (західноукраїнська преса першої половини ХХ ст.: структура, проблематика. Книга перша)” й “Історія української журналістики (західноукраїнська преса першої половини ХХ ст.: ідейно-концептуальні засади, періодизація)” (2008). У навчальному посібнику “Голодомор 1932–1933 років в Україні” (2012) теж є розділи з посиланнями на пресу західноукраїнської та української діаспор. Концептуальну основу цього посібника становлять ті ж ідеї, якими автор керувався під час упорядкування “Преси боротьби й ідеї”, а також працюючи над монографіями і посібниками.

Без державності Україна як нація, як геополітична величина зникла б з політичної карти світу. Ідея державності без ідеї боротьби – мертвонароджена або, принаймні, безплідна, ідея боротьби без ідеї державності – втрачає сенс, вона стає історично безглуздою (з огляду на те, що боротьба – неминучий чинник й елемент поступу, розвитку – навіть у формі війни). Проте історич-

ний процес неможливий без людського чинника. Історія преси – це не просто назви періодичних видань, функціонування текстів цих видань у певному історичному, суспільно-політичному, духовному контексті. Історія преси – це й історія людей, які творили цю пресу. Глибоку думку висловив Т. Шевченко, що історія його життя становить частину історії його Батьківщини.

Автор уже давніше зазначав, що однією з особливостей західноукраїнського журналістського процесу був не лише високий інтелектуальний і професійний рівень журналістів, а й їхня готовність до самопожертви.

У довіднику зафіксовано прізвиська тих, хто певною мірою причетний до історії західноукраїнської преси (заснування й функціонування періодичних видань), хто не лише обґрунтовував ідею української державності на сторінках преси, а й захищав цю ідею зі зброєю в руках. За своєю суттю це одна з вічних тем української публіцистики – тема людини, але йдеться саме про людей (публіцистів, журналістів) боротьби та ідеї. Зазначимо, що свого часу автора переконували в недоцільності назви “Преса боротьби й ідеї”, оскільки йшлося про збірник текстів, про що свідчив підзаголовок. Проте, на думку автора, ця назва – ключ до розуміння суті й призначення української преси, своєрідна формула для сприймання й аналізу української публіцистики означеного періоду, початок методологічного прориву в теорії журналістики (на початку 90-х років ХХ ст. методологічні проблеми були найважливішими для істориків преси). Тому сьогодні ми вважаємо за доцільне назвати цей довідник саме так – “Люди боротьби й ідеї”.

У “Листах” В. Липинський писав, що політика має справу не з абстрактною, безтілесною, абсолютно одна до одної подібною людиною – така “людина” існувала лише в уяві і фантазії літераторів. На його думку, комбінації різних стихійних хотінь щодо меча, продукції й ідеології формують три основні для політичної акції типи людей: воявник-продуцент, воявник-непродуцент і невоєвник-продуцент, непродуцент. В. Липинський віддав перевагу першому.

У 1923 р. у статті “Bellua sine capite (з нагоди п’ятилітніх роковин проголошення незалежності України)” (“Літературно-науковий вістник”, кн. I) Д. Донцов зазначив, що на чолі національного руху можуть стати лише нові люди.

У статті С. Бандери “Ідея і людина в ідеологічному русі” зазначено: “В кожному ідеологічному чи політичному русі найважли-

вішу роль відіграють два основні його складники: ідея і людина. Провідні ідеї і світоглядові засади в ідеологічному русі та керівні програмові постанови а політичному – творять “душу”, істоту, внутрішній зміст руху. Люди, які визнають, поширюють і здійснюють ідеї та програму і з тією метою беруть активну участь у русі – творять його живий, діючий організм” [1].

Суть проблеми полягає не в тому, щоб з'ясувати особливості людини. Це суто журналістський, специфічний підхід, що має історичне і практичне значення. Є й інше завдання: довести, що українська преса формувала той тип людини, який би відповідав вимогам часу, і це було ідейною засадою її діяльності, оскільки людина перебувала в центрі української історії.

На наш погляд, однією з передумов зародження націоналізму як напряму, течії української політичної думки, було те, що у виборі, вогні визвольних змагань загартувалося покоління людей, тобто з'явився той тип людини (українця), який перед тим не домінував серед українського загалу.

У книзі пристрасної публіцистики “На порозі нової України”, що появилася у критичний для України момент, М. Грушевський наголошував: “Ви, люди боязкої душі і невідважної мислі! Ви всі, хто цінить над усе незакаламучений спокій свого серця і своєї голови, над усе боїться відступити від раз прийнятої догми... Ви, що хочете проїхати безплатними пасажирами до будучої України, не віддавши нічого тій страшній боротьбі, котрою вона здобувається... Ви краще відійдіть, коли не маєте охоти піддатись твердим вимогам сього страшного часу. Зійдіть з політичної, громадської арени – і не перешкоджайте тим, хто має сміливість працювати й творити нове життя тими методами, котрими воно може творитись... Менше всього в даний момент я вважаю можливою безпринципність, аморальність, легкодушність, моральну розхристаність... я вважаю, що та стадія українського життя, в яку ми ввійшли, вимагає високого морального настрою, спартанського почуття обов'язку, певного аскетизму і навіть героїзму від українських громадян. Хто не може відповісти сим вимогам, той не гідний того великого часу, який ми переживаємо. Хто хоче бути гідним громадянином, той мусить видобути з себе і моральні сили. Царство свободи здобувається також сильним примусом над собою, як і царство Боже, обіцяне колись вірним християнам. Менше всього годиться для вступу до нього моральний чи політичний індиферентизм, принцип “моя хата з краю”... Але так само не відповідає моментові і всяке перетяження спадщиною

старого, пережитого. З сими тягарями за плечима ми не далеко зайдемо по дорозі будучини” [2, с. 9]. Емоційна афектація, категорична риторика цього уривка (як і всієї книжки) зрозумілі – автора вразила жорстокість більшовиків після захоплення Києва, емоції були зумовлені крахом надій на “демократичну” і радянську Росію, крахом московської орієнтації. Важливих висновків можна дійти, проаналізувавши ці думки М. Грушевського в контексті тодішнього часу: М. Грушевський зрозумів, що боротьба за визволення потребувала людей з певними рисами характеру; закликає відмовитися від спадщини минулого; розуміє різницю (історичну, психологічну, культурну) між українцями і росіянами як народами; але, незважаючи ні на що, щодо участі в боротьбі до кінця залишає право вибору, боротьбу він сприймає і розуміє як моральний вибір; простежувалася національна самокритика; проблематика людини має явно політичний контекст. Наголосимо на ще одному важливому моменті – у цій праці показано особистість автора. Він болісно осмислював крах своїх попередніх ідей і поглядів, роздумував на руїні і по-новому очима дивився на згарища, він очищувався вогнем.

Не випадково в аналізі порушеної проблеми ми використали публіцистику М. Грушевського. За зовнішньою патетикою цієї книжки криється трагічність вождя, який відчував свою відповідальність. Проте йому лише здалося, що він і його ідеї пройшли очищення вогнем. В особі М. Грушевського український рух у визначальний момент не мав вождів такого типу, що зумовлює безкомпромісна боротьба за державність. Пройшов цим шляхом еволюції не він, а С. Петлюра.

Психологічний портрет українця – цікава проблема, особливо в контексті тих рис, що формують так званий національний характер, а також головного історичного завдання нації, її історичного покликання – відновлення державності. Матеріал для роздумів дає вся наша історія. Історіографія проблеми, якщо врахувати часи, ближчі до періоду, що цікавить нас, теж свідчить про актуальність проблематики української людини. На думку С. Рудницького, Шевченкова порада запитати себе, хто ми, чий сини, яких батьків, підказувала, що є найважливіша мета у пізнанні себе як народу – як дійти до українського національного світогляду [3, с. 4].

Про різницю між українцями й росіянами зазначав М. Костомаров у статті “Дві руські народності”. Для нього самотність українців полягає не стільки в одязі, не в способі домашнього

життя, не в обрядовості, не в наріччі, скільки у важливих ознаках: “Духовний склад, ступінь почуття, характер розуму, напярм волі, погляд на громадське й духовне життя, все, що виробляло вдачу й характер народу, – все оце і є заховані внутрішні причини народньої відрубности” [4, с. 15]. Навіть сьогодні актуальні спостереження М. Костомарова, які стосуються релігійності обох народів, тобто різного (а іноді й протилежного) погляду на Церкву і релігію, а також і на громадське життя. Зокрема, М. Костомаров вважав, що у “громадських розуміннях історія витиснула на двох руських народностях свої сліди й установила в них розуміння цілком супротивні” [4, с. 91]. Не будемо вдаватися в деталі, порівняння на користь українців. Щоправда, М. Костомаров, по суті, не згадує про негативні риси української вдачі. Адже, наприклад, нелюбов українця до російського “мира”, “общини” (а це не те саме, що в українців “громада”), його протест проти примусу, його волелюбність у певних історичних ситуаціях набувають суперечливого змісту. Нічим не обмежений вияв, вплив цих рис мав не один раз трагічні наслідки для України. Не завжди погано бути і матеріалістом, і прагматиком, як росіянин, а не поетом і романтиком, як українець. Безперечно, стаття М. Костомарова і так була смілива для свого часу, адже в його тлумаченні росіяни значно поступаються українцям майже в усіх сферах, в усіх аспектах – побутовому, культурному, духовному, релігійному. Зазначимо, що якою мірою цинічно В. Белінський ставився до Т. Шевченка і до української літератури, такою ж мірою з симпатією він ставився до “Малоросії”: “Верст за 30 до Харькова я увидел Малороссию, хотя еще перемешанную с грязным москальством. Избы хохлов похожи на домики фермеров – чистота и красивость неописанные... Другие лица, смотря иначе. Дети очень милы, тогда как на русских смотреть нельзя – гаже и хуже свиней” [5]. Дуже високо В. Белінський оцінював наші історичні пісні на відміну від російських, у яких слабко проявлялася політична свідомість народу. Він вважав, що в українських історичних піснях, окрім того, є багато поезії [6, с. 54]. Багато хто сьогодні не хоче згадувати, що В. Белінський визнавав “південне” походження “Слова...”, він посилався при цьому на шляхетність і людяність сімейних стосунків, кохання, ставлення до жінки, а все це протилежне північній Русі, “где семейные отношения грубы, женщина – род домашней скотины, а любовь совершенно постороннее дело при браках...” [6, с. 89]. Також він стверджував, що “Малороссия страна поэтическая и оригинальная в высшей степени. Малороссиане

одарены неподражаемым юмором; в жизни их простого народа так много человеческого и благородного. Тут имеют место все чувства, которыми высока натура человеческая!” [6, с. 303].

Можливо, лише через цензурні міркування М. Костомаров нічого не згадував про державотвірні здібності обох народів. Можна погодитися і з тим, що в українців ніколи не вмирав державницький інстинкт, що прагнення до державності жило в колективній пам’яті народу, що волелюбність, яка не згасала у найважчі часи, повинна була колись матеріалізуватися у державності, привести до неї. Росіяни з їхньою колективістською психікою, із суспільною дисципліною, з органічним сприйманням залежності від влади, підлеглості (ідея “царя-батюшки”, “доброго барина”) й ін. – це зручніший, вигідніший біологічний матеріал для державотворення. Дарма, П. Куліш зазначав: “Народе без чуття, без чести, без поваги...” Але в 30-х роки ХХ ст. Ю. Вассиян писав: “Українець як індивідуальність був анархістом. У суспільстві не означився, понад неї підіймався тим, що її цілком не признавав. Нація культурно не жила в повному значенні, до політичної самоуправи ніколи не була готова. Цивілізаційно є вона слабим споживачем підрядних вартостей, а не витворцем” [7, с. 116].

Погляди М. Драгоманова на проблему варті уваги, бо в нього є чимало думок про національний характер, вдачу, про що він наводив приклади з життя інших народів, чия історія подібна до української, в якій він шукав ключі до розуміння української історії, а ще більше – аргументи для утвердження своїх ідеалів, своєї доктрини. Зокрема, в “Чудацьких думках про українську національну справу” він стверджував, що “національна єднота в державі не завше може вести до більшої свободи і що думка про національність може бути причиною і насилування людей, і великої неправди”, що “правдолюбива людина мусить прийти до того, що *сама по собі думка про національність ще не може довести людей до волі й правди для всіх і не може навіть дати собі ради з впорядкуванням навіть державних справ*. Треба шукати чогось іншого, такого, щоб стало вище над усіма національностями та й мирило їх, коли вони підуть одна проти другої. Треба шукати *всесвітньої правди, котра б була спільною всім національностям*” [5, с. 469].

Суть “чудацьких” думок полягає в космополітизмі, в запереченні нації, у запереченні права нації на “свою” свободу, – ту, про яку писав Т. Шевченко. Безперечно, М. Драгоманову був ближчим Сократ і будь-який інший філософ, який уважав себе

громадянином Землі. Він віддавав перевагу Гердерові, який втішав німців, які не мали своєї держави, тим, що німецька віра є у всесвітній людськості, у плеканні письменства і науки, а не Фіхте, який закликав німців бути якомога більше німцями – бо тільки так можна бути справжніми людьми. М. Драгоманов заперечував німецький дух, німецьке серце, німецький розум, німецькі звичаї, а отже, і німецький характер: “З цього, що зараз сказано про національство у німців і слов’ян, можна побачити, скільки хибного, а в усякім разі темного є в тім, що тепер ще говориться національниками про такі речі, як національна вдача, національний характер, дух, відносини між різними націями й т. ін.” [5, с. 473]. Можна погодитися лише з тим, що М. Драгоманов захищав право українців, української національності на всебічний розвиток та українофільство від критики російських народників. Відома його стаття “Что такое украинофильство?”, в якій він полемізував з Л. Алексєєвим, публіцистом “Русского богатства”. Щодо права на існування української мови, то М. Драгоманов вважав, що стирання національних мов на користь не всесвітньої, а державних і станових мов не лише перечило б явно демократичному ходу цивілізації в останні сторіччя, а тільки спричинило би появу нових розмежувань між людьми, що не виправдало б навіть ті природні умови, що створили наявні нації [5, с. 442].

М. Драгоманов бачив (хотів бачити) не націю українців, а націю освічених людей, європейців, йому було не по дорозі з “туманим і шкідливим національством”, усе, що створило “національство” (сюди він не зараховував твори Г. Квітки-Основ’яненка, Т. Шевченка, Марка Вовчка, Ю. Федьковича, Панаса Мирного), на його думку, виходило мертвим. Крім того: “... Перш усього наше національство зовсім уже не таке мирне. Послухайте, з якою ненавистю говорять іноді наші люди про москалів, поляків, жидів, і подумайте, що б сталось з тими сусідами нашими на Україні, коли б удалось нашим національникам взяти уряд на Україні в свої руки. Яке б вони їм “обукраїнення” приписали!” [5, с. 475]. М. Драгоманову не подобається цілком нормальна реакція поневоленого народу на окупацію, на гноблення, цілком нормальне ставлення до поневолювачів, тим більше, що не варто зазначати про ненависть до чужого “народу”, оскільки йшлося про ненависть до чужої влади, до чужого режиму; приклад ЗУНР і УНР, до речі, засвідчував, що більш лояльної політики у ставленні до інших народів, до національних меншин, ніж українська, у Європі не було.

Ми не будемо детальніше характеризувати погляди М. Драгоманова на націю і завдання українців, як він це собі уявляв – будь-який історичний факт він намагався увібгати в “прокрустове ложе” своєї доктрини (навіть 1848 р., який розбудив і поживив національні рухи у Європі, він розглядає як подію, після якої “вузьке і поверхове” національство втратило сенс). Щоправда, М. Драгоманов зробив спробу пояснити, що він виступає лише проти націоналізму, а національності визнає. Проте увесь хід його міркувань свідчить про заперечення саме національності, а відтак, і національного характеру, духу тощо. Єдине, з чим треба погодитися, – нема незмінного, вродженого національного характеру. Він частково правильно критикував М. Костомарова за його намагання на підставі пісень визначити український народний світогляд.

Не сприймав український характер як щось незмінне і застигле й І. Франко. Загалом він був далекий від романтизації, від опоетизованого ставлення до цієї проблеми. У його публікаціях є чимало їдких, дошкульних, нищівних, саркастичних зауважень на адресу галицького “рутенства”, політиків, які видають себе за “батьків і провідників народу”. Згадати хоча б про “наш голосний фразеологічний, більшою мірою нещирий, бо ділами не попертий патріотизм”, “нашу масову інерцію”, “нашу аж до границь безхарактерности посунену толеранцію хиб та слабостей наших ближніх...”, – це з “Одвертого листа до галицької української молодіжі” (1905). Зокрема, І. Франко писав: “Якби ви знали, мої молоді приятелі, скільки зневіри, розчаровань та знеохоти нагромадили дотеперішні зносини Галичан та Буковинців з Україною, скільки сорому та прикрости робили нераз Українцям наші “національні”, а властиво місцеві хибі – неточність, балакучість та пустомельство, брак характерности, індиферентність та моральна грубошкірість, байдужість до важних загальних справ, а завзятість у дрібницях, пуста амбітність та брак самокритики, парадована європейськими формами при основній малоосвітності та некультурности, – якби Ви знали і відчували се так, як цього вимагає теперішня хвиля, то я не сумніваюся, що в серці кожного з Вас знайшлась би моральна сила, щоб сказати собі і покласти “Ганнібалову присягу”: він нині доложу всякого зусилля, щоб увільнитися від тих хиб, поводитися краще, працювати пильніше над собою” [8, с. 17].

Можна заперечити, що це радше суб’єктивна соціально-психологічна характеристика, бо ж нема “вічних” національних рис, про які можна стверджувати на підставі етнографічного,

фольклорного матеріалу. Структура національного характеру значно складніша. Є в ньому суттєве, а є і привнесене зовнішніми обставинами, сформоване в умовах, несприятливих для національного характеру. На нашу думку, увага І. Франка до “людського” чинника не випадкова. Відома істина, що марксистська доктрина “загубила” людину. У другій половині 90-х років XIX ст. І. Франко уже перестав бути соціалістом (стаття “Соціалізм і соціал-демократія” написана 1897 р., “Народники і марксистки” – у 1899 р., “Що таке поступ?” – у 1903 р., “До історії соціалістичного руху” – у 1904). Він уже більшого значення надає людині як суб’єктові історичного процесу, звідси і його вимога до особистості. Деякі соціалістичні постулати у статті “Соціальна акція, соціальне питання і соціалізм” (1904) він захищав радше за інерцією. Саме в останній праці І. Франко зазначав, що “кожне людське діло, кожне слово, кожна думка – це предмет безмірно скомплікованих впливів, вроджених здібностей і налогів (іноді аномальностей і хороб), виховання, пристрастей, оточення, економічного й соціального положення, відомих і невідомих чинників” [9, с. 16]. Так само І. Франко оцінив формування “традиційного усталення міри”, які використовували, щоб оцінити “абсолютно справедливо те діло” – ці міри теж формуються під впливом найрізноманітніших чинників. І. Франко наголосив, що ця міра з часом теж змінюється, що кожен вік, кожен ступінь цивілізації має свою справедливість, свою етику, яка для інших може видаватися цілком несправедливою.

У центрі історичної концепції М. Грушевського є народ. У статті “Гріхи наші” він писав не про містичний “народ”, а про “громадянство”, про тих, верхніх десятки тисяч, цілі покоління яких “замість аби розвивати в собі відпорну силу против всякого гніту, насильства, кривди, тільки вміли цілувати та лизати ті руки, що їх гнітили й катували, що зводили на ніщо все національне життя” [10, с. 324–330] М. Грушевський (статтю було написано в 1907 р., революція вже пішла на спад) звинувачував еліту, репрезентантів українського суспільства, які він не уособлював з народом, у рабстві, у сервілізмі.

М. Грушевський вважав, що до революції 1905–1907 рр. українці були не готові. У статті “Українство і питання дня в Росії” (1905) він писав: “По десятиліттях застою, заведеного нашими “культурниками”, тільки останнім часом зачалися якісь прояви розбудження, якогось руху. Приходиться гірко жалувати так змарнованих часів, тих, пропавших для України, генерацій. З

потроєною енергією прийдеться нинішній генерації працювати, щоб достроїтися до вимог часу і задач моменту” [11, с. 10]. Проблему людини в українському національному русі, людський чинник цього руху, як уже було наголошено, досліджував І. Франко. Також можна пригадати дискусію між ним і Лесею Українкою та її однодумцями на зламі 1896–1897 рр. Розгром Кирило-Мефодіївського братства, розправа з Т. Шевченком, наступні репресії проти українства – це в морально-психологічному плані негативно вплинуло на тих українців, які хотіли і могли щось зробити для рідного народу. Зокрема, український рух став культурницьким у той час, коли такі, як Желябов, Кибальчич і сотні інших українців пішли на боротьбу за всеросійську революцію, як зазначив І. Франко у статті “З кінцем року”, вміщеній у журналі “Жите і слово” (кн. 6, 1896).

Проте українці виявилися не готовими і до лютневої революції 1917 р., і до української революції – про це свідчить як осмислення подій 1917–1918 рр. та аналіз публіцистики М. Грушевського й інших діячів означеного періоду.

До цієї проблеми М. Грушевський повернувся у 1918 р. у книзі “На порозі України”, де він стверджував про таку негативну рису певної частини українського суспільства (йдеться про інтелігенцію насамперед), як духовне холопство, холуйство раба.

Публіцистика М. Грушевського того часу цінна з огляду на моменти, що стосуються “людського чинника”. По-перше, М. Грушевський писав про духовне холопство, холуйство раба (“песій обов’язок” щодо Московщини), “котрого так довго били по лиці, що не тільки забили в нім всяку людську гідність, й зробили прихильником неволі й холопства, його апологетом. Російські белетристи закріпили в духовній формі тип такого холопства і я ще раз вибачаюсь за грубе слово: таким холопством вважаю ту вірність, ту службність не за страх, а за совість, глибоку і небориму, поколіннями виховану, яку українське громадянство виявляло – в одних частях менше, в інших більше – супроти державних, культурних і національних інтересів Росії і великоруського народу” [2, с. 10–11]. Джерела, чинники, що зумовлювали ці негативні риси, М. Грушевський вбачав у користі і страху: “Російська влада вповні і ефективно використала ці невисокої моральної вартості мотиви”. По-друге, М. Грушевський вбачав у тому лихому і важкому, що довелося пережити, і позитивне – “воно прискорило процес визволення від старих пережитків і упереджень, від спадщини старих приривчань і поглядів, яка б в обставинах більш нормаль-

них ще довго б тяжіла на нас і гальмувала нову творчу роботу” [2, с. 7–8].

Можна стверджувати, що український характер формувався у процесі українського національного визвольного руху. Роки неволі не могли не позначитися на морально-психологічному стані українського народу чи його окремих верств. Цілком зрозуміло, що в умовах недержавності в інтелігентському середовищі сформувався комплекс меншовартості. Поява можливості відновити державність відродила в народі ті творчі й духовні риси, які завжди були йому притаманні. Інша річ, що вожді української революції в силу багатьох об’єктивних і суб’єктивних (у тім числі й особистісного характеру) причин не змогли ні побудувати ту нову Україну, про яку писав М. Грушевський, ні виховати нову людину, оскільки визвольні змагання відкрили ще одну закономірність національно-визвольної боротьби: серед багатьох інших важливих передумов успіху одним з найважливіших залишається “людський чинник”.

Аналізуючи причини поразки визвольних змагань, Д. Донцов був першим, хто звернув на це увагу. Він не лише констатував цей очевидний факт, а й почав наполегливо переконувати суспільство, що майбутня боротьба за державність зумовлює появу українця-борця, українця-людину іншого типу, ніж раніше. Щоправда, треба висловити одне застереження: йшлося не про абстрактний визвольний рух, а про той політичний рух, що утверджував себе безкомпромісною боротьбою за державність, що ідею України поставив понад “усе”, – тобто, йдеться про націоналістичний рух, новий напрям у політичній думці і практичній діяльності. У “Підставах нашої політики” (1921), першій великій праці, в якій Д. Донцов проаналізував причини невдач наших визвольних змагань і сформулював загальні принципи української політики, він писав: “В диму пожеж, в морі крові, в нелюдськім напруженні нервів і думки, коли за один місяць переживається досвід десятків літ, постає і формується українська нація... Носіями цього процесу виступає селянство, не люди зі “спокійними чолами, не захмареними соромом”, із “серцями, порослими мохом”, котрих без ваги картала поетка українського Рісорджименту! (йдеться про Лесю Українку. – С. К.). Тільки оспівувані нею “месники дужі”, месники не за “пролетарят”, а за поневірену “*н а ц і ю*” [12, с. 209–210].

До цієї проблеми “месників дужих”, “нової касті”, до проблеми виховання українця нового типу, нового покоління, спроможного успішно боротися за українську національну ідею, Д. Донцов

звертався упродовж усього міжвоєнного двадцятиріччя. Це одна з головних, магістральних тем його публіцистики того часу. На нашу думку, Д. Донцов – це чи не єдиний публіцист, який вважав, що головною причиною нашої поразки були не обставини, а “людський чинник”, а якщо детальніше, то в поразці він звинувачував наших вождів (поява публікацій “В. Ленін” і “Йосиф Віссаріонович Калігуля” на сторінках “Літературно-наукового вісника” не була випадковою).

Яким же повинен бути цей “месник дужий”, новий борець що він повинен зробити? У сфері інтелектуальній – подолати примітивний інтелектуалізм, що призвів нашу національну думку до квієтизму, орієнтуватися на Європу, а не Росію, відкинути хуторянський універсалізм і провансальство, що не розуміють значення ірраціонального і ірраціональної волі “як *grius* в історії”, відмовитися від матеріалістичного світогляду.

У сфері політичній – відкинути ідеали демократії, соціалізму, подолати пацифістські настрої, “загальнолюдські” вартості, зрозуміти, що наш національний ідеал можна здійснити лише у безкомпромісній боротьбі з Росією; бути вірним справжнім, споконвічним традиціям (у тім числі і традиції єдності із Заходом, і традиції 1709), а не традиціям “культурницького” XIX ст., не традиціям кирило-мефодіївців, М. Драгоманова, інтернаціонально-москвофільського соціалізму; не індивідуалізм й анархізм, а пріоритет національної ідеї, а відтак – дисципліна ордену; не безлика пасивна маса, а ініціативна меншість.

У сфері психологічній – позбутися “гречкосійства”, інертності, сентиментальності, нерішучості, мрійництва, “шатості малоросійської”, більше волі, віри, фанатизму, пристрасті.

У сфері практичній – потрібно подолати потяг до фраз, до найлегшого вияву своєї патріотичної енергії, бути людиною чину, зрозуміти, що боротьба – це не просто протистояння протилежностей, а єдиний шлях до національного ідеалу.

Д. Донцов висловлювався різко і категорично. Опоненти неодноразово звинувачували його у ніцшеанстві і фашизмі, в аморальності. Робили це вони, захищаючи партійні інтереси, але найчастіше – абстрактно оперуючи “загальнолюдськими” вартостями, ідеалами гуманізму. Лише один приклад. Д. Донцов писав з приводу “аморальності”: “Се не є, звичайно, аморальність в смислі звільнення від усякого етичного, від усякого морального ідеалізму. Навпаки, максимум етичної напруженості тих ідей та їх сторонників (йдеться про націоналістичні ідеї. – С. К.) є незви-

чайню високий; підпорядкування особистого загальному, часто жорстоким моральним приписам тут суворе, тверде, як ніде” [13, с. 266]. Коли Д. Донцов зазначав про “аморальність” ідей нового політичного руху, то він мав на увазі їхню суперечність з буденною мораллю провінційного міщанина, який сповідував ідею “калокагатії” (дехто з античних філософів убачав зміст життя в поєднанні добра і краси, це був ідеал гармонійного виховання), який до справ загальнонаціональних підходить з міркою особистої вигоди. Саме “аморальність” як протилежність такої “моралі” і захищав Д. Донцов.

Ідея нової людини, погляди Д. Донцова на те, яким повинен бути борець за українську ідею, знайшли найбільший відгук серед молоді [14, с. 174–342]. Його вплив на молодь не був абсолютним і безумовним. Є чимало антидонцовських свідчень, але ці автори не стільки заперечують сам факт впливу, скільки виступають проти того, що лише Д. Донцов формував погляди і настрої молоді. Це, наприклад, В. Мартинець, відомий діяч і публіцист націоналістичного руху. Б. Кравців (один з лідерів молодіжного націоналістичного руху), визначаючи причини поширення націоналістичних настроїв у молодіжному середовищі, назвав, крім діяльності УВО, створення українського підпільного університету і боротьбу за нього і публіцистику Д. Донцова [15, с. 9]. Не йдеться про міру чи масштаби впливу Д. Донцова, але майже вся преса, а особливо молодіжна, зверталася до проблеми людини як суб’єкта історичного процесу, до проблеми виховання людини – борця за українську ідею. Ця тема була однією з головних на сторінках релігійної і світської преси, молодіжної і партійної. Критика з боку Д. Донцова “історичної генерації”, того покоління діячів і політиків, чия діяльність спричинила поразку визвольних змагань, була адресована всім, усьому суспільству, але молоде покоління перше зрозуміло, що в поглядах і діяльності “батьків” було чимало хибного. Конфлікт “батьків і дітей” на початку 20-х років ХХ ст. не був чимось незвичайним у соціально-психологічній атмосфері українського життя, адже подібний конфлікт чітко простежувався і в роки передвоєнні, коли переважно старше покоління, призвичаєне до методів парламентської боротьби, лояльне до влади, зі схильністю до “реальної”, “органічної” праці, з пацифістськими настроями не поділяло поглядів радикального, романтичного і безкомпромісного молодого покоління (яке, теж не було однорідним ні в політичному, ні в соціально-психологічному плані).

Проблема нової, сильної людини захопила і літературу, зокрема, тих молодих поетів і письменників, які були під впливом

Д. Донцова, – Є. Маланюк, О. Ольжич, Л. Мосендз, О. Теліга, Ю. Клен і частково Ю. Липа. Д. Донцов писав про них у статті “Трагічні оптимісти”: “Трагічне – це сприймати світ у його потворності. Це – не уникати конфліктів. Це – шукати їх, це нездержний оптимізм сильних, це – “через край вино”, це тремтіння сили, яка формує наші почуття, а через них – людину і світ.

Трагічні оптимісти – як яскрава заграва блискучого дня нашої літератури. Бурхлива і тривожна – гарніша за самий день” [16, с. 170–175].

У середині 20-х років (1921–1925) “Студентський вісник” (орган ЦЕСУС) провів анкету на тему “батьків і дітей”. Участь взяли В. Мартинець, Ю. Вассиян, В. Старосольський, М. Білецький та ін. Анкета не підтвердила існування якогось непримиренного конфлікту. Навпаки, Ю. Вассиян у великій статті (кілька подач) “Батьки й діти” писав про патологічний (навіть так!) нахил батьків-культурників до спільного “культурного жолоба” з національними ворогами. Ю. Вассиян вважав, що “батьки” мусять доказати “дітям” не тільки силу розуму і думки, а й морально-живу силу ідеї, без чого навіть абсолютно досконала думка мусить померти. Перше характеризувало “батьків”, друге – “дітей”, але без їхнього поєднання неможлива внутрішня єдність “батьків” і “дітей”. Якщо “батьки” так розуміють свій обов’язок, то вони відхилять ту небезпеку, що глибоко вкорінилася у “дітях”, а саме – бачити в “батьках” лише негативне минуле; тоді й конфлікт між поколіннями зійде “до значення природного, нормального змісту всякої органічної еволюції – в тому розумінні необхідний і позитивний” [17, с. 27].

Ю. Вассиян не був єдиним з числа ідеологів націоналістичного руху, хто осмислював проблему людини, хто намагався створити концепцію українця нового типу. Ця проблематика важлива в його філософських й історіософських поглядах. Він уважав, що людина, людська особистість – це одночасно основний факт і головна проблема історії (“Ідеологічні основи українського націоналізму”). Націоналізм означає дальший поступ розвитку нації, який полягає у здійсненні ідеї державного чину. Це означає, що нація має самоусвідомити себе як моральна сила, яка має внутрішню відвагу вирішувати всі питання зі своєї точки зору. Відповідна діяльність нації (національна революція) потребує людських особистостей, а не колективу “психо-соціальних однорідців”. Саме така особистість є “рушійною силою та рішеннячим чинником всякого здійснення” [7, с. 131]. Найголовніше у поглядах

Ю. Вассияна на людину: історію творить сильна і свідомо свого “я” особистість; універсальною засадою людської історії є мораль переможного чину (що й не визначало, не керувало радше подіями українського життя). Ю. Вассиян не протиставляв особистість масі, він обґрунтовував засаду суспільного інтегралізму, критикував індивідуалізм, але не погоджувався з думкою про рівність маси з абсолютним підпорядкуванням одиниці колективу. Націю становлять, утворюють “конкретні людські одиниці, що носять у власній духовній будові основну форму своєї соціальності, а тою формою є “національність”... *Національність – це найглибша, найзагальніша й найтриєкіша підстава людської соціальності*” [7, с. 123].

Саме тому, що Ю. Вассиян високо оцінював роль особистості в історії, він критично оцінив “українську людину”. У статті “До головних засад українського націоналізму” він зазначив, що українець як індивідуальність був анархістом. У філософському есе “Степовий Сфінкс” є навіть розділ “Українська людина (негативна характеристика)”. Кілька найкритичніших зауважень і міркувань Ю. Вассияна: “українська людина не зуміла сама статися джерелом власного історичного розвитку, вона скорилася наказам чужої волі і хоч згодом розрослася числом до значних розмірів, то ще й сьогодні не має достатньо міцних внутрішніх основ, щоб здобути собі позицію історичного підмету”, “Сварливий, недовірливий, анархічний українець розбиває кожну спробу на велику міру закресненого єднання і внівець обертає випадкові осяги геніальних імпровзацій своїх велетнів” [7, с. 51]. Крім того – мстива зажерливість, непогамовна заздрість, братовбивча гризня; велика людина і її твір не були для українця предметом сильної волі і чинної віри; милосердя поневоленого і приниженого; ослаблена воля, що проявилася як пасивний тип людини, що піддався стихійній, “майже анімальній” формі життя, не проявляючи жодних вищих завойовницько-панівних нахилів. “Так постав відомий український тип *хлібороба*, глибоко зв’язаного зі своєю землею, миролюбного й обмеженого до своїх вузько-особистих, родинних і побутових вітально існувальних справ” [7, с. 52–53]. Жорстко і навіть нищівно писав Ю. Вассиян про нашу еліту. На його думку, українська провідна верства – нікчемна, бо залізній твердості московських завойовників протиставила оборону особистих інтересів, честолюбства, слави, почестей, але не вміла відповісти на ідею – ідеєю, на месіанізм – месіанізмом, на жорстокість – жорстокістю: “Сантиментально-миролюбні течії XIX століття розслабили до решти

вже й так з природи мрійницьку, пасивну українську душу, якій забракло гарту, самоопанування, щоб узяти із Шевченка вогонь його прометейських ідей, патос пророчих візій, бойовий запал революціонера і тими рушійними силами оновити свою химерну хуторянську душу та зробити її засадою боротьби нації за власну велич і владу” [7, с. 62–63]. Ще: “*Не думаємо так, як почуваємо, і не хочемо так, як думаємо*” [7, с. 74] й ін.

Ю. Вассиян, аналізуючи складну психологічну і філософську проблематику людини, зокрема, української людини, часто наголошує на визвольних змаганнях, які були серйозним випробуванням для українського характеру. Він зазначив: “До з’ясування української сучасності в головних рисах найбільше підходить з методичного боку погляд на цей момент проявлення, що в ньому зазначився найповніше, бо майже у всіх своїх властивостях український характер, а власне в наших визвольних змаганнях в 1917–1920 рр. В них повторився до найдрібніших відтінків незмінний український тип, що проходить однозначно всі етапи нашої минувшини і в той спосіб вже сам собою викладає і роз’яснював історію народу. Ознакою його є анархічна поведінка людини, що не хоче вийти з себе, та не вмє вжитися в дійсність довкілля, тому не в силі боротися у формі спільного “я”, але тільки засліплено, навмання, одинцем. Оця несуспільницькість – то не ославленний український індивідуалізм, навіть не анархізм, а тільки просто хаотичність, що повстав всюди там, де на ґрунті довгої замкненості життя збіг обставин утворював нові течії життєвого руху. Українець не бачить далі, як сягають очі, він не вільничо любить себе, не стараючись глибше себе збагнути; не вмє себе ані опанувати, ані ненавидіти, бо не зносить імперативних наслідків самокритики: постійності морального зусилля, строгості супроти себе – тих неприємливих чеснот для всякого еротичного егоїзму. “Моя хата з краю” – є тою найвищою максимією народної етики, що це лежить в основі всіх часів нашої історії; вона є духовою власністю цілого народу без різниці клас” [18, с. 12–13].

Щоправда, Ю. Вассиян у своїх історіософських візіях песимістом не був. Він вірив у те, що час пробудження українського сумління прийшов, вірив у майбутнє української нації. Проте це не був абстрактний теоретичний висновок. Ю. Вассиян написав працю “Степовий Сфінкс” взимку 1935–1936 рр. після кількарічного перебування у в’язниці. Це був період найбільшого українсько-польського протистояння, після “пацифікації”, героїської

смерті Біласа і Данилишина, убивства Перацького і Варшавського процесу над С. Бандерою та інших численних процесів над українськими націоналістами, тими борцями, які дотримувалися заповідей “Декалогу”, які знали “12 прикмет характеру українського націоналіста” (автор Ю. Мащак) і 44 правила життя українського націоналіста (автор Д. Мирон). Усе це свідчило, що новий тип борця за українську ідею з’явився. Проте розв’язання проблеми не в тому, щоб для підтвердження якогось теоретичного висновку чи положення знайти відповідні приклади з життя. Жоден народ не складається лише з героїв чи лише зі зрадників. Будь-який пропагандистсько-публіцистичний висновок можна вважати постулатом, але це не означає, що йдеться про тенденцію.

Отже, Ю. Вассиян вважав поразку визвольних змагань 1917–1920 рр. закономірною, а гірші риси українського характеру теж до цього спричинилися. Цей характер він не вважав незмінним, закінчено готовим, а, навпаки, вважав його таким, що сам себе вічно творить. Ю. Вассиян дійшов важливого методологічного висновку: “На цьому й полягає можливість свідомого впливу на його формування і власне в залежності від ступеня такої самосвідомості виступає в слабшій чи сильнішій формі підметовості. Там, де остання досягає вираженої означеності, зароджується ідея творчого відношення до оточення, воля формувати його і там діє вже особистість [18]. Отож, перехід від характеру до особистості зумовлений наявністю творчого ставлення до життя, бажанням формувати його і бути спроможним на чин; хто не в силі творити, той ніколи не зможе відчутти себе вільним. Без зв’язку з життям нації, без національної основи як духовного кореня індивідуального життя, без розуміння національності як найглибшої, найзагальнішої, найтривкішої підстави людської соціальності становлення характеру і перетворення людини в особистість неможливе. Це розумів Ю. Вассиян як філософ і реалізував як голова ідеологічної комісії і як член Проводу українських націоналістів, як публіцист.

Метою ідейно-виховної діяльності ОУН як організації підпільної було не лише виховання патріотів, українців у дусі власних традицій української історії, а формування цілком конкретного типу людини, готової до боротьби, до самопожертви, для якої інтреси нації вищі від особистих. Це тип борця, проте багатогранна діяльність українського суспільства на західних землях потребувала патріотів у всіх сферах. На цю обставину звернув увагу М. Шлемкевич, публіцист й ідеолог не войовничо-чинного, а

“творчого націоналізму”. У книжці “Галичанство” він писав, що недавні учасники визвольних змагань, закінчивши вищі школи, розбудовували, закріплювали і захищали українське незалежне життя. М. Шлемкевич зазначив: “З того духа відроджується і розцвітає українська кооперація 20-х і 30-х років на західних землях... Кооперація була визвольним рухом проти соціального поневолення українства чужим капіталом. І тим патосом самостійництва передовсім дихала і окрилювалася кооперація 20-х і 30-х років, а її тодішні піонери – це старшини і вояки галицької армії, що змінили тільки спосіб, а не ціль боротьби” [19, с. 74–75]. Цей спосіб боротьби, на його думку, пронизував навіть такі, здавалося б, нейтральні сфери, як охорона здоров'я.

Загалом М. Шлемкевич виокремлював чотири типи української людини: тип людини, що втекла від національних проблем і думає лише про свій добробут; другий тип людини (гоголівська людина) – та, що пристосувалася; третій – та людина, що не погоджувалася з дійсністю, але не була активною (сковородинська людина, “людина серця”); був і четвертий тип людини, на прапорах якої було написано протилежне усім попереднє гасло: “Борітеся – поборете!”. Це була шевченківська людина. Такий тип української людини підтримував М. Шлемкевич, як і Д. Донцов.

Виявом самостійницького пафосу було бажання утвердитися в кожній сфері буття. Підпілля (УВО, ОУН) органічно доповнювало легальне життя, оскільки воно було не лише пронизане ідеєю самостійності й державності, а й зорієнтоване на безкомпромісну збройну боротьбу.

Незважаючи на значні успіхи, яких досягнули українці в 30-х роках XX ст. у Східній Галичині, і на зростання українських національних сил в інших західноукраїнських землях, процес національного самоусвідомлення, виховання українця нового типу не був легким, бо цей процес відбувався в умовах окупації і за відсутності достатньої єдності в громадсько-політичному житті. І. Кедрин у 1937 р. зазначив: “Хто працював в українських організаціях, знає дві найбільші болячки: 1) зависть та інтриги земляків і 2) брак людей до праці” [20]. Отже, це традиційна констатація дефектних рис українського характеру. І. Кедрин так уявляв собі платформу можливої й необхідної консолідації: 1) конечність боротьби за український стан посідання в Польщі і його розбудова; 2) конечність підготовки до близької війни.

Щодо цього, то варто звернути увагу на такий факт: публіцисти легальних партій, захищаючи український стан посідан-

ня, в інтересах його розбудови бачили, що це потребує певного типу людей. Проте з огляду на можливість війни (у зв'язку з якою актуалізується українська проблема в міжнародній площині) І. Кедрин вважав, що “ми, українці, не можемо бути пацифістами...” [20]. Цю думку висловив один з найяскравіших публіцистів УНДО, але загалом думка про конечність виховання універсальної людини була притаманна всій нашій публіцистиці. Зокрема, В. Кучабський, представник консервативної течії в українській політичній думці, захищав героїчну й аристократичну орієнтацію людини, головне, як він вважав, – не “щасливе” чи “нещасливе” життя, чи буде “добре” чи “зле” (маючи на увазі суто соціальні проблеми), а виконання свого життєвого призначення [21, с. 14].

Національна ідея (державність, здобуття державності) завжди була революційною і залишалася такою незалежно від того, в якій сфері вона знаходила свій вияв, що й зумовлювало появу людей універсального типу.

Проблематику людини, зокрема, проблему виховання продовжили публіцисти українського збройного підпілля [22, с. 357].

Цю проблему чітко окреслював П. Полтава у статті “Елементи революційності українського націоналізму” (1946). На його думку, духовне переродження українського народу теж є метою українського націоналізму. Він констатував той факт, що довговікова навала негативно вплинула на духовність українського народу, зумовила появу таких рис, як брак зацікавлення громадськими справами, грубий матеріалізм у щоденному житті, загумінкова обмеженість деяких груп українського громадянства, “хуторянство”, неспроможність піднятися до рівня загальнонаціональних інтересів та ідеалів. Він зазначив: “Вся проблема українства зводилася у них до проблеми зберігання традиційного українського побуту... що бути патріотом значить боротися активно за справу визволення українського народу, – так серед цієї частини громадянства ніхто не думав” [23, с. 150]. На його думку, в українців проявлялися такі негативні риси характеру, як пасивність, квієтизм, покірність перед чужою силою, зневіра у власні сили. “Щораз більше погоджувався (українець. – С. К.) з своєю долею мученика. Єдиним протестом стало сльозливе нарікання або лише глуха, глибоко захована ненависть. Щораз частішою появою серед українського народу став безвольний, малоактивний тип, здібний лише терпіти, а не боротися, протиставитися злу, іти на удар з життям, з обставинами” [23, с. 151]. Цьому типові “малороса”, “хохла”, “рутенця” український націоналізм протиставляє

тип патріота, який знає славне минуле України, гордиться ним, для якого добро української нації – найвищий наказ. “Переінтелектуалізованому”, як зазначив П. Полтава, а через це і захопленому всесвітнянськими ідеями, з пригупленим національним інстинктом, типові українського інтелігента український націоналізм протиставляв тип освіченого українця, який глибоко вріс в український ґрунт, зосереджував в собі національний пафосі, діяв, керуючись національним інстинктом. Типові “хуторянина”, який живе шкурними інтересами свого подвір’я, український націоналізм протиставляв тип людини, спроможної не на життя, а на смерть боротися за загальнонаціональні інтереси; український націоналізм намагався викорчувати коріння рабської психіки, він формував психіку вільного господаря на своїй землі, психіку фанатичного, але свідомого борця за національну ідею.

У 1946 р. на Заході вийшла друком стаття Р. Рахманного “Кров і чорнило. Відкритий лист українця-читача до українця-журналіста”, в якому він писав: “Завжди в історії всіх народів, отже і в українського, були два типи людей з протилежними постановами до свого сучасного. Були і є т. зв. “обережні чи розважні”, що десять разів міряють, міркують, потім один раз відрізують – і виходить на зле. Це їх не турбує надто. Їхня діалектика, озброєна крутими софістичними аргументами, дає їм завжди чисту совість і певність, що їхня поведінка була правильна. Це не розсудливість, прикметна старшим досвідченим людям, а психічний комплекс, самообман. Були і завжди будуть “голови шалені”, що вриваються у темп життя сучасного, переживають його всіма фібрами своєї душі, на ґрунті досвіду минулого вирішують те сучасне. Бо вони його правильно розцінили і тим самим бачити їм дано майбутності обрії” [24, с. 40–41].

Такий поділ не позбавлений сенсу, а й певного романтизму теж. Той тип борця, що його культивувала преса українських націоналістів у міжвоєнні роки, а згодом преса українського збройного підпілля, значно відрізнявся від того романтичного образу українця-борця, який формувався під впливом ідеології і духовної енергії Січового стрілецтва особливо, а частково і визвольних змагань 1917–1920 рр. Цей тип людини, образ не був результатом публіцистичної, а тим більше пропагандистської риторики. Був він образом самого часу, реакцією народу на вимогу часу, результатом розуміння свого обов’язку перед народом. Історію творила не безіменна маса, а особистості, конкретні люди, навіть якщо гинули вони безіменно.

Епоха 40-х–50-х рр. XX ст., на яку теж припала боротьба українців, була іншою, характер цієї боротьби теж був іншим. Ця боротьба не випадково привернула увагу багатьох дослідників Заходу.

До зарубіжних дослідників, які вивчали проблеми українського визвольного руху 40-х–50-х років, належить і Дж. Армстронг, автор книги “Український націоналізм”, книжки дискусійної, що витримала кілька видань. На початку 50-х рр. він написав статтю “Героїчне і людське: спогад про українських національних провідників 1941–1945 років”. На той час Захід уже знав, що боротьба українців проти німецьких і більшовицьких окупантів дала дуже багато прикладів героїзму, самопожертви, самовідданості. У цій статті привертає увагу насамперед згадка про романтизм національних рухів. Дж. Армстронг зазначив: “Романтизм національних рухів призводить до особливого наголошення індивідуального героїзму, герой відіграє надзвичайно важливу роль як модель для соціалізації нового покоління” [25, с. 101]. Ймовірно, що Дж. Армстронг знав статті С. Бандери, Р. Рахманного та інших публіцистів. Думка слушна, сумнів закрадається лише щодо “романтизму”. Ще можна було стверджувати про романтичність Українських Січових Стрільців та визвольної боротьби того періоду, про уявлення, мабуть, не стільки романтичні, скільки наївні вождів і лідерів української революції про історичний процес. Їхній “романтизм” не міг не поступитися цинічності, підступності, брутальності, прагматичності політиків сусідніх держав. Українська Повстанська Армія вже не була такою “романтичною”, як Легіон УСС. Вона й боролася в іншу епоху – ще більш жорстоку, ніж раніше, та абсолютно байдужу до будь-яких людських sentimentів. Звичайно, деяких учасників визвольного руху могла приваблювати саме романтика боротьби, але справжні мотиви були інші – усвідомлення необхідності боротьби з окупантами, наявність альтернативи: або боротися зі зброєю в руках, або покійно чекати вирішення своєї долі. Інша річ, що ми сьогодні можемо опоетизовувати і навіть міфологізувати ті часи наших визвольних змагань, учасників цієї боротьби і мотиви, якими вони керувалися. Дж. Армстронг писав: “У часи справжньої національної небезпеки, особливо коли необхідно боротися проти зовнішньої агресії, націленість в рольовій моделі переноситься на фізичну сміливість аж до готовності жертвувати життям заради нації. Старе релігійне прислів'я про те, що кров “мучеників є сім'ям віри”, добре підходить до такої віри ідентифікації, якою є націоналізм” [25].

Для нас важливі міркування цього дослідника, далекого від ідеології українського націоналізму. Проте вважаємо, що розуміння українських національних героїв 1941–1945 рр. у всій їхній людській складності важливе ще й тому, що в комуністичній і нацистській пропаганді спотворено зображення “героїзму”. Найціннішим для нас є те, що Дж. Армстронг, пишучи про наших лідерів, хотів показати: “... Як суворе протиборство у Другій світовій війні висунуло дуже людяних героїв різних типів” [25, с. 104].

Дж. Армстронг обрав п'ятьох людей українського визвольного руху, які, на його думку, уособлювали різні типи героїзму, і спробував показати, як такі особистості служать ознакою та прикладом надзвичайної сміливості і значних недоліків. Зокрема, Т. Бульба-Боровець, Я. Стецько, М. Лебедь, А. Мельник, В. Кубійович – у такій послідовності характеризував їх Дж. Армстронг. На той час, коли він збирав матеріали, помер Митрополит Андрей, Головнокомандувач УПА Р. Шухевич загинув, а С. Бандера, як пише автор, ухилився від зустрічі, оскільки за ним постійно стежили, щоб убити, більшовицькі агенти. Поява статті не була випадковою: публікація відображала позицію тієї частини Європи, західного світу, яка перестала захоплюватися “загадковою” російською душею, яка дізналася про героїчну і трагічну боротьбу УПА на західноукраїнських землях, яка вже усвідомлювала небезпеку, що ніс у світ СРСР після Другої світової війни, а також зрозуміла і хибність східноєвропейської політики своїх урядів.

Наголосимо, що проблематика людини була притаманна не лише західноукраїнській публіцистиці, а й публіцистиці й науці нашої діаспори, що органічно продовжувала традиції, започатковані у краю. Це стосується В. Яніва, Ю. Вассіяна. Проблематика людини була, зокрема, предметом роздумів О. Кульчицького, автора книги “Український персоналізм”. Обґрунтовуючи свій погляд на людину, О. Кульчицький використовував не лише антропологічний підхід Канта, й “філософію серця” Сковороди. Зрештою, персоналістські мотиви притаманні і Ю. Вассіяну, адже він стверджував, що “поворот до душі і людини – це останній відклик до вічних сил життя” [26, с. 43]. Розвиваючи основні постулати європейського персоналізму (розвиток особистості є джерелом і метою життя як цієї особистості, так і суспільства; життя особистості, розвиток її духовних вартостей є вищим сенсом людського існування, буття), О. Кульчицький показував ті специфічні чинники, що формують духовну структуру української людини, в якій поєднуються спільні для всіх історичні риси з індивідуаль-

ними рисами і прагненнями. Він постійно наголошував на вирішальному значенні розвитку кожної людини і в цьому вбачав запоруку і умову розвитку українців як європейського народу. О. Кульчицький не був прихильником активної і безкомпромісної боротьби. Навпаки, він вважав, що на формування української психіки негативно вплинула недостатність гуманістичних впливів, саме тих, у яких ідея батьківщини і патріотизму відіграла значну роль у формуванні національної свідомості народів Західної Європи (щоправда, О. Кульчицький зазначав і про відсутність духовної дисципліни і логічного порядку, властивих католицькій доктрині, а також, з іншого боку, на недостатність критично-раціонального первня, притаманного європейській реформації). О. Кульчицький високо оцінював український спротив поневоленню, боротьбу “шістдесятників”, у цьому спротиві він на перше місце ставив “собор душ” (це знову ж таки гуманістичний первень) і слушно вважав за запоруку кращого майбутнього українського народу той факт, “що в “шістдесятників” виявилось поетичне відчуття й осмислення українського серця (“філософія серця” Сквороди!), а з ним твердої основи відпорности на насильство “советизації” української людини та грядущого вивершення в мойсеевській ідеї обіцяної землі” [27, с. 13]. Шкода, що в діяльності українських “шістдесятників” він не побачив поєднання гуманістичних вартостей з ідеєю боротьби, не зрозумів, що суттю цієї діяльності була саме боротьба.

Підсумовуючи, зазначимо, що подібні біографічні довідники є в різних наукових галузях, а наука про журналістику теж не виняток. Зокрема, ще в 70–80-х роках ХХ ст. над біографічним словником української (радянської, зрозуміло) журналістики працював Д. Григораш. Майже все, що він підготував, увійшло у випуски “Української журналістики в іменах”, що їх від 1993 р. Науково-дослідний інститут періодики НБ ім. В. Стефаника НАН України видав майже двадцять.

Принцип добору, яким керуються упорядники “Української журналістики в іменах”, такий, що про всіх, хто тією чи іншою мірою зв’язаний з Україною, описано у виданні. Треба мати або нестримну фантазію, або керуватися некоректним розумінням змісту поняття “українська преса” (чи “українська журналістика”), щоб до її імен зарахувати таких українофобів, як Є. Бош й Артем (Ф. Сергеев), щоб тут були В. Жаботинський (незважаючи на деякі вагання, все ж підтримав звинувачення С. Петлюри у єврейських погромах), В. Беляєв (автор “Старої фортеці”, як кореспондент

Всесоюзного радіо від серпня 1944 р. був у складі “Всесоюзної надзвичайної комісії з розслідування звіртів гітлерівців і українських націоналістів, підтримуваних греко-католицькою церквою”) тощо. Згідно з такою логікою ці періодичні видання, що їх видають у так званих народних республіках – Донецькій і Луганській, теж українські, як і журналісти, що там працюють. Останнє з цих видань – журнал “Новая земля”, перше число якого появилось в жовтні 2014 р. Саме ж видання позиціонує себе як захисника і представника так званої Новоросії (газета “Новороссия” теж виходить, її нелегально розповсюджують у різних регіонах нашої держави) як частини “русского мира”... Це В. Липинський став українцем, це В. Габсбург-Лотрінген, австрійський архикнязь, відчув себе українцем і став Василем Вишиваним, але від терористів, російських найманців, українофобів цього не треба і не варто чекати.

Ми за плюралізм думок (хоча двох істин не буває), за толерантність, проте треба чітко усвідомити: або “українська преса” – це вся преса, що виходила на території України, то це одна річ (тобто, це “територіальний” підхід, така собі Україна “з артиклем”, а тоді, зрозуміло, й “южные области России”, “юг России” – Малоросія у кращому разі), або ж “українська преса” – це преса, що виходила в Україні або за її межами і будь-якими мовами відображала історичні імперативи України, захищала її традиції, культуру, мову і найголовніше – ідею державності. Отже, Україна “без артикля”, – геополітичний, міжнародний суб’єкт. Не є більшовицькі публіцисти, українофоби, противники загальнолюдських вартостей українськими журналістами. “Українську школу” в польській поезії нікому не спаде на думку зараховувати до української літератури. Повчальним має бути те, що Т. Шевченка в ювілейні роки (1911, 1914) російські публіцисти почали вважати “русским поэтом” (у контексті “единства русского народа”), хоча ставлення до нашого генія було різне. Я розумію спокусу називати іншого українського генія – М. Гоголя українським письменником, який писав російською мовою, але Ю. Липа назвав його “батьком зрадників”...

Навчальний посібник (у всякому разі, той, що стосується нашої історії) повинен мати не лише пізнавальне, а й виховне значення. Саме тому ми прагнули розповісти про тих публіцистів, журналістів, видавців, діячів, хто тією чи іншою мірою був причетний до функціонування західноукраїнської преси. Це ті люди, які сповідували ідею української державності, обґрунтовували її в своїх публікаціях, які захищали цю ідею зі зброєю в руках і дуже

часто жертвували своє життя у боротьбі за українську державність. Ось чому в посібнику не йдеться про М. Січинського (здійснив успішний замах на галицького намісника А. Потоцького, але згодом став радянофілом), нема москвофілів (прихильники антиукраїнської ідеї “єдинства руського народу”, ненавистю до української мови, культури особливо відзначалися “новоєрівці”, дехто з них воював в армії Денікіна, з їхнього середовища вийшли і так звані москвофіли-“соціалісти”, які свою політичну еволюцію завершили в радянофільстві, а згодом у більшовизмі). У довіднику не написано про В. Панейка (відомий державний діяч і публіцист, але який зрадив українську ідею), В. Бобинського, М. Ірчана (воїки УГА, які стали радянофілами), інших відомих галицьких діячів, що теж стали радянофілами (А. Крушельницький, С. Вітик та ін.)

Західноукраїнська преса завжди була уважною до обох складників ідеологічного і політичного руху – до ідеї і людини. Це була лише одна з тем, оскільки преса через людину намагалася показати хід історичного процесу, виховати людину, яка була б спроможною в нових умовах боротися за українську ідею. Це було не лише завданням преси. Час зумовлював перетворення цього завдання в одну із засад діяльності західноукраїнської преси – вірність особистості (журналіста) ідеї української державності.

Майдан, нинішня російсько-українська війна знову актуалізували проблему “журналістика і війна” (це значно ширша і важливіша проблема, ніж “журналіст у гарячій точці”), знову змусивши суспільство звернути увагу на людський чинник. Ці події засвідчили не появу, а існування шевченківського типу людини – людини-борця, переконали в тому, що українська ідея не вмере, не загине, поки є люди (і не лише українці за національністю), які її захищають, які готові до самопожертви. Українська і міжнародна громадськість усвідомлюють, що жертвна боротьба за українську ідею та Україну – це боротьба за європейські цінності, за вселюдські ідеали, за історичне майбутнє світу.

Щодо змісту словникових статей. Ми намагалися стисло показати дві сюжетні лінії: 1) біографічну; 2) ідейно-світоглядну (з’ясування основних ідей і концепцій того чи іншого публіциста, що висловлено у їхніх працях). Що стосувався бібліографії, то зауважимо, що ми передусім зазначали про ті джерела, що мало відомі, малодоступні студентам, не оминаючи, звичайно, і відповідних праць сучасних дослідників. Зрештою, сучасна бібліографія, що стосується найвідоміших постатей історії української преси, постійно поповнюється, і це дає змогу студентам працювати самостійно, використовуючи усі можливі засоби пошуку.

1. Бандера С. Ідея і людина в ідеологічному русі / С. Бандера // Шлях перемоги. – 1954. – Ч. 2.
2. Грушевський М. На порозі Нової України: Гадки і мрії / М. Грушевський. – К., 1918.
3. Рудницький С. Чому ми хочемо самостійної України? / С. Рудницький. – Львів, 1994. – С. 44.
4. Костомаров М. Дві руські народности / М. Костомаров. – Київ, Ляйпціг, 1906.
5. Драгоманов М. П. Вибране (. . . мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні). – К., 1991. – С. 449.
6. Белинский В. Полн. соб р. соч.: В 13 т. / В. Белинский. – М., 1953–1959. – Т. III. – С. 54.
7. Вассиян Ю. Твори / Ю. Вассиян. – Торонто, 1972. – Т. 1: Степовий Сфінкс: Суспільно-філософічні нариси.
8. Франко І. Отвертий лист до галицької української молодіжи / І. Франко // Літературно-науковий вістник. – 1905. – Т. XXX. – Кн. IV. – С. 17.
9. Франко І. Соціальна акція, соціальне питання і соціалізм: Уваги над пастирським посланієм митроп. А. Шептицького “О квестії соціальной” / І. Франко // Літературно-науковий вістник. – 1904. – Т. XXVIII. – Кн. X. – С. 16.
10. Грушевський М. Гріхи наші / М. Грушевський // Літературно-науковий вістник. – 1907. – Т. XXXVIII. – С. 324–330.
11. Грушевський М. Українство і питання дня в Росії / М. Грушевський // Літературно-науковий вістник. – 1905. – Т. XXX. – Кн. IV. – С. 10.
12. Донцов Д. Підстави нашої політики / Д. Донцов. – Нью-Йорк, 1957. – С. 209–210.
13. Донцов Д. Націоналізм / Д. Донцов. – Лондон; Торонто, 1966. – С. 266.
14. Тимчишин О. Молодіжна преса / О. Тимчишин // Нариси з історії західноукраїнської преси: Структура. Ч. I; за ред. С. Костя. – Львів, 2002. – С. 174–342.
15. Кравців Б. Перші числа і перші стріли (до історії розвитку націоналістичного руху на ЗУЗ) / Б. Кравців // Вісник ООЧСУ. – Ч. 1. – С. 9.
16. Донцов Д. Трагічні оптимісти / Д. Донцов // Наша доба і література. – Львів, 1936. – С. 170–175.
17. Вассиян Ю. “Батьки” й “діти” (Анкета “Студентського вісника”) / Ю. Вассиян // Студентський вістник. – 1925. – Ч. 6. – С. 27.
18. Вассиян Ю. Рефлексії / Ю. Вассиян // Національна думка. – 1927. – Ч. 1. – С. 12–13.

19. Шлемкевич М. Галичанство / М. Шлемкевич. – Нью-Йорк; Торонто, 1956. – С. 74–75.
20. Кедрин І. Хаос і платформа консолідації / І. Кедрин // Діло. – 1937. – Ч. 7.
21. Кучабський В. Первні нинішньої нашої національної політичної структури / В. Кучабський // Шлях нації. – 1935. – Ч. 1. – С. 14.
22. Кость С. Нариси з історії української військов преси / С. Кость, О. Тимчишин, К. Федірко. – Львів, 1998. – 357с.
23. Полтава П. Збірник підпільних писань / П. Полтава. – Мюнхен, 1959. – С. 150.
24. Рахманний Р. Кров і чорнило. Відкритий лист українця-читача до українця-журналіста // Україна атомного віку: Есеї і статті. 1945–1986 / Р. Рахманний. – Торонто, 1987. – Т. 1. – С. 40–41.
25. Армстронг Дж. Героїчне і людське: спогад про українських національних провідників 1941–1945 років / Дж. Армстронг // Модерна Україна. – 1996. – Ч. 1.
26. Вассиян Ю. Над Рубіконом // Твори / Ю. Вассиян. – Торонто, 1972. – Т. 1: Степовий Сфінкс: Суспільно-філософські нариси. – С. 43.
27. Кульчицький О. Український персоналізм: Філософська й етнопсихологічна генеза / О. Кульчицький. – Мюнхен; Париж, 1985. – С. 13.

Список скорочень

- АБН – Антибільшовицький блок народів
АНУМ – Асоціація незалежних українських митців
ГУПМ – Група української націоналістичної молоді
ГУР – Головна українська рада
ЗН ОУН – Закордонні частини Організації українських націоналістів
ЗП УТВГ – Закордонне Представництво Української Головної Визвольної Ради
ЗУ АДК – Злучений українсько-американський допомоговий комітет
КЕ ОУН – Крайова ексекютива Організації українських націоналістів
КУБ – Комітет українців Канади
ЛВУ – Ліга визволення України
ЛНВ – “Літературно-науковий вісник”
ОбВУА – Об’єднання колишніх вояків української армії
ОВКУТ – Організація вищих класів українських гімназій
ПУН – Провід українських націоналістів
СКВУ – Світовий конгрес вільних українців
СМЕРШ – “Смерть шпיוнам”, армійська контррозвідка СРСР
СУБ – Союз українців Британії
СУЖА – Союз українських жінок Америки
СУМ – Спілка української молоді
СУНМ – Союз української націоналістичної молоді
СУПРУГА – Союз український приватних урядовців
СУСОП – Союз українських студентських організацій під Польщею
ТОПЖ – Товариство письменників і журналістів
ТУП – Товариство українських поступовців
УБНТ – Українське богословське наукове товариство
УБУ – Українська бойова управа
УВАН – Українська вільна академія наук
УВО – Українська військова організація
УВУ – Український вільний університет
УГА – Українська господарська асоціація
УГА – Українська Галицька армія
УТВГ – Українська Головна Визвольна Рада
УГТ – Українське гігієнічне товариство
1 УД УНА – 1 Українська Дивізія Української Національної Армії
УККА – Український конгресовий комітет Америки
УЛТ – Українське лікарське товариство
УЛТПА – Українське лікарське товариство Північної Америки
УНДО – Українське національно-демократичне об’єднання
УНО – Українське національне об’єднання
УНРада – Українська національна рада
УНС – Український народний союз
УПА – Українська Повстанська Армія
УПН(р) – Українська партія національної (р)оботи (революції)
УПСР – Українська партія соціалістів-революціонерів
УСГ – Українська стрілецька громада
УСРП – Українська соціалістично-радикальна партія
УТПІ – Український технологічно-господарський інститут (Мюнхен)
УЦК – Український центральний комітет
ЦЕСУС – Центральний союз українського студентства
ЦПУЕН – Центральне представництво української еміграції в Німеччині

- А -

“Айстра” – художник-ілюстратор періодичних видань ОУН-УПА, вояк УПА.

Справжнє прізвище невідоме. Очевидно, перед приходом до УПА був у радянській армії. Походив зі змішаного роду (мати – татарка, батько – росіянин, полковник радянської армії). Ілюстрував підпільні видання ОУН-УПА, зокрема, і сатирично-гумористичний “Лісовик”, що виходив на Закарпатті.

Оточений спецпідрозділом МГБ, застрілювався 1 лютого 1947 р.

Літ.: Літопис Української Повстанської Армії. Т. 16. // Підпільні журнали Закарпатської України. 1945–1947; Ред. Петро Й. Потічний. – Торонто: Вид-во Літопис УПА, 1897. – С. 8, 16, 24, 29, 32, 519, 521–522, 526. І. С. Стефа Т.-Тетяна // Українська самостійність. – 1956. – Т. 12.

Ардан Іван – греко-католицький священник, громадський діяч, редактор, публіцист.

Народився 4 лютого 1871 р. у м. Трускавець. Гімназію закінчив у Дрогобичі, а богословські студії у Львові. На священника висвятився 1895 р. Наприкінці того ж року прибув до Америки. Був парохом. Упродовж 1897–1907 рр. редагував газету “Свобода”, причому від кінця 1903 р. був її видавцем.

У 1902 р. о. І. Ардан залишив духовний сан. Брав активну участь у діяльності Українського народного союзу, допомагав українським переселенцям, боровся з москвофілами, багато робив для згуртування й організації українського народу. Він один з організаторів і перший голова Українського (братського) робітничого союзу, який було засновано 1910 р. Упродовж 1912–1919 рр. І. Ардан був редактором “Народної волі” (за винятком двох тижнів у червні 1913).

На початку 1920 р. став радником нашої Української дипломатичної місії у Вашингтоні і керівником її пресового бюро під назвою “Приятелі України”. Після ліквідації місії І. Ардан працював у часописі “Народна воля” (1925), був секретарем заснованої тоді “Української щадниці”. Згодом перестав займатись керівною громадською діяльністю.

Ардан І. – автор цікавої праці з історії української еміграції під назвою “Рутенці в Америці” (1904), яка вийшла англійською мовою.

Помер Іван Ардан 14 вересня 1940 р. у м. Вілкс-Беррі, що в США.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 58; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovych. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 108–109; Кравченко О. Головні редактори “Свободи” 1843–1993 / О. Кравченко // Свобода. – 1993. – 15 вересня.

Арсенич Микола – політичний діяч, журналіст, учасник українського збройного підпілля.

Народився 1910 р. у с. Березів (тепер Яблунівського р-ну на Івано-Франківщині) в селянській сім'ї. Закінчив гімназію у Стрию. Був членом Пласту, УВО і ОУН. Співробітник редакції “Нове село” (1932–1933). Брав участь у студентському русі у 30-х рр. Його кілька разів ув'язнювали. У 1937–1938 рр. очолював українських політичних в'язнів у львівських “Бригідках”. Навесні 1939 р. був заарештований як делегат конгресу СУСОП. У 1940 р. пройшов військовий вишкіл ОУН у Крехові. Арсенич С. – учасник II Великого збору ОУН (1943), член Проводу ОУН і головний керівник СБ ОУН (1941–1947). Нагороджений Золотим хрестом заслуги (1946). Оточений загоном “енкаведистів”, загинув разом з дружиною Анною, теж учасницею збройного підпілля, біля села Жуків (Бережанщина) 23 січня 1947 р.

Літ.: Визначні постаті визвольної боротьби України (найновіша доба). – Нью-Йорк, 1967. – С. 91; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–49: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1994. – С. 64.; Мірчук П. Революційний змаг за УССД / П. Мірчук. – Нью-Йорк; Торонто; Лондон, 1985. – Т. 1. – С. 189–190.

Артюшенко Юрій — старшина армії УНР, громадський і політичний діяч, журналіст, публіцист.

Народився 15 квітня 1899 р. у с. Котельня на Слобожанщині. У 1917 р. був членом ради Українського військового клубу ім. гетьмана Полуботка, згодом – старшина армії УНР. Після поразки визвольних змагань закінчив УГА в Подєбрадах. Був серед засновників Легії українських націоналістів й ОУН. Брав участь у захисті Карпатської України. Після війни – член головної управи УНО в Німеччині. Співпрацював у таких виданнях, як “Самостійна Україна”, “Українське слово”, “Новий шлях”, “Свобода”, “Наш клич”. Член Сенату ОУН.

Помер 15 лютого 1990 р.

Літ.: Артюшенко Ю. Події і люди на моєму шляху боротьби за державу 1917–1966 / Ю. Артюшенко. – На чужині, 1966. – 221с.; Самостійна Україна. – 1990. – Т. 3. – С. 73.

Бабій Олекса – член ОУН, журналіст, поет.

Народився 1909 р. або 1910 р. у с. Живномира Бучацького повіту (тепер Тернопільської обл.) у селянській родині. Закінчив учительську семінарію в Чорткові. У 1931 р. його взяли до польського війська, де він закінчив підстаршинську артилерійську школу. Повернувшись додому, О. Бабій провадив культурно-освітню працю, за що його польська поліція переслідувала. Щоб уникнути арешту, він виїхав до Франції, де перебував до вибуху Другої світової війни. У Франції працював у тижневику “Українське слово”. За відмову вступити до польського Легіону французи його інтернували. На початку німецько-радянської війни О. Бабій повернувся в Україну і разом з Похідними групами ОУН пішов на схід. Був членом Харківської оперативної групи ОУН. У березні 1942 р. О. Бабій повернувся з Кракова і Львова з вантажем літератури і був заарештований гестапо у Кременчуку. Коли його везли на розстріл, утік напівроздягнутий на Волинь, де організовувалися військові відділи ОУН.

Бабій О. зарекомендував себе дуже відважним й обдарованим командиром. Під його керівництвом було розгромлено у січні 1943 р. Дубенську тюрму і звільнено її в'язнів. За дорученням Проводу ОУН записався до дивізії “Галичина”. Загинув від снайперської кулі біля с. Гута Пеняцька. Як член ОУН мав псевдонім “Арієць”, “Білий”. У дивізію записався під псевдонімом Андрій Левчук.

Літ.: Верига В. Втрати ОУН в часі Другої Світової війни / В. Верига. – Торонто, 1991. – С. 133–134; Гуляк С. Хор. Андрій Левчук – Олекса Бабій / С. Гуляк // Вісті Братства колишніх воєнків 1. УД УНА. – 1952. – Ч. 10–11. – С. 2; Романенчук Б. Азбуковник: Енциклопедія української літератури / Б. Романенчук. – Філадельфія, 1969. – Т. 1. – С. 192–194; Сокольський О. Дивізія “Галичина” та Українська Повстанська Армія / О. Сокольський // Вісті комбатанта. – 1995. – Ч. 1. – С. 87–88.

Бабій Олесь – письменник, публіцист, хорунжий Січових Стрільців й УПА.

Народився у 1897 р. у с. Середнє Калуського повіту (тепер Івано-Франківської обл.) у селянській родині. Початкову освіту здобув у Войниліві. До гімназій ходив у Калуші, Чорткові, Львові. Коли розпочалася Перша світова війна, пішов до Стрия,

де формували Легіон УСС, щоб записатися добровольцем. Це О. Бабієві не вдалося і він повернувся додому. До австрійської армії все ж взяли. Воював на італійському фронті. Після поразки австрійської армії повернувся в Галичину і записався до калуського куреня УГА. У лавах української армії і пройшов шляхом визвольних змагань. Писати вірші почав у фронтових умовах – у серпні 1919 р. написав свій перший вірш “На Київ!”. Після того, як поляки роззброїли УГА, щоб не потрапити у польський полон, О. Бабій воював в армії С. Петлюри. Завдяки допомозі І. Чмоли був у Січових Стрільцях, якими командував Є. Коновалець. Згодом, після розгрому більшовицьких військ Тухачевського, армія С. Петлюри повернувся в Кам’янець-Подільський. Тут він працював у редакції часопису “Україна”, що його видавав штаб армії. Коли після поразки Армія УНР перейшла через р. Збруч і її поляки роззброїли й розмістили в таборах за колючим дротом, О. Бабій знову втік і почав працювати у Львові як журналіст. Згодом він навчався у Празі, де здобув диплом доктора філософії.

Регулярно літературною діяльністю почав займатись від 1922 р., коли виходив журнал “Митуса”. Навколо нього згуртувалися Р. Купчинський, П. Карманський, Ю. Шкрумеляк. Друкував свої твори у “Студентському віснику” (виходив у Празі), у “Літературно-науковому вістнику”.

Бабій О. не стояв осторонь політичної боротьби. Він був делегатом I конгресу українських націоналістів (Відень, 28 січня – 3 лютого 1929), на якому було засновано ОУН. Згодом як делегата польська влада засудила його до чотирьох років ув’язнення. О. Бабій був співробітником друкованого органу ОУН – газети “Український голос” (Перемишль, 1929–1932).

У вересні 1939 р. О. Бабій не зумів виїхати, але на початку 1940 р. перейшов німецько-радянську демаркаційну лінію. Німецька влада дозволила йому вчителювати в Холмі. Уникаючи більшовицької загрози, через Словаччину дістався до Австрії. Потім поїхав до Мюнхена, де вчителював у таборівій гімназії. У 1950 р. О. Бабій виїхав до США. Останній період його життя досить важкий, бо талановитий поет змушений був працювати фізично, але друкував свої твори в українських виданнях.

Основні мотиви його творчості: визвольні змагання, село, краса природи, любовна лірика, філософські роздуми. Бабій О.

– автор поетичних збірок “Ненависть і любов” (1921), “Поезії” (1922), “Перехрестя” (1930), “За щастя оmanoю” (1930), “Жнива” (1946), “Світ і людина” (1947). Написав відому поему “Повстанці” (про героїчну боротьбу УПА). Інші його поеми – “Весілля”, “Марічка”, “Пісня про Олену Телігу”. Відомий О. Бабій і як прозаїк (повісті “Перші стежі”, “Останні”, “Дві сестри”, збірка оповідань “Тнів”). Писав і для дітей. Є у творчому доробку О. Бабія і літературно-критичні статті та розвідки (про Ю. Федьковича, У. Кравченко, О. Ольжича, О. Телігу, М. Євшана-Федюшку, Ніцше (було надруковано у “Літературно-науковому вістнику”).

Лит.: Боднарук І. Олесь Бабій, поет туги за державою / І. Боднарук. К. – 1962. – Ч. 1. – С. 22–28; Дзвони. – 1937. – Ч. 2. – С. 160–161; Габор В. Олесь Бабій / В. Габор. Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. Вип. 2. – С. 13–15; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1.: Перевидання в Україні. – С. 79; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovych. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 153; Завадович р. Олесь Бабій / р. Завадович // Овид. – 1961. – Ч. 2. – С. 9–11; Ковалик В. Його ім'я знову засвітилося в пам'яті / В. Ковалик // Перевал. – 2003. – Ч. 3/4. – С. 159–162; Погребенник Ф. Поема Олесь Бабія “Гуцульський курінь” / Ф. Погребенник // Визвольний шлях. – 1996. – Кн. 8. – С. 1004–1010.

Бабяк Павло – громадський діяч, журналіст, четар УГА.

Народився 1897 р. у с. Курники Шляхтинецької біля Тернополя в селянській сім'ї. Закінчив гімназію (1917), згодом старшинську школу. Воював в австрійській армії. Із листопада 1918 р. – в УГА, організовував українську владу в Тернополі. Після поразки – студент Українського таємного університету, згодом закінчив філософський факультет у Ягелонському університеті (1929). Працював у “Рідній школі” і “Просвіті”. Кілька разів польська влада заарештовувала його, як згодом і більшовики. За часів німецької окупації був директором Української гімназії в Збараж. Навесні 1944 р. виїхав з родиною до Австрії. У 1949 р. переїхав до США. Працював робітником, організував товариство “Учительська громада” й очолив його, був і головою “Самопоміч”, директором Українського музею в Чикаго, співпрацював у журналі “Українське козацтво”.

Помер у 1982 р.

Лит.: Незабутні роки. 1945–1950: Пам'яткове видання. – Нью-Йорк; Чикаго, 1987. – С. 59–61.

Багрянний Іван – письменник, публіцист, редактор, громадський і політичний діяч.

Народився 2 квітня 1907 р. у с. Куземінь (Полтавщина). Літературну діяльність почав у 1925 р. Його поетичні твори друкують у журналах “Глобус”, “Всесвіт”, “Життя і революція”, “Червоний шлях”. Перша поетична збірка “До меж заказаних” і поема “Монголія” вийшли 1927 р., поема “Аве Марія” – 1929 р., віршований історичний роман “Скелька” – 1930 р. Багрянний І. був пов’язаний з літературною групою МАРС. Цензура дозволила друкувати поетичну збірку “У поті чола”, а згодом і роман “Марево”. У 1933 р. І. Багряного заарештували і засудили до п’яти років заслання. У 1936 р. він втік і два роки переховувався серед українців Зеленого Клину (там мешкали переважно українці) на Далекому Сході. У 1938 р. його знову заарештували, але у зв’язку з “розвінчанням” Єжова звільнили.

Під час Другої світової війни І. Багрянний працював в Охтирці, згодом у Харкові як художник-декоратор, друкувався в українській пресі. У 1943 р. виїхав до Львова. У 1943–1944 рр. брав участь в українському підпіллі і продовжував друкуватися в пресі (“Наші дні”). У 1944 р. виїхав на Захід.

У повоєнні роки І. Багрянний написав відомий памфлет “Чому я не хочу повертатися до ССРСР?”, романи “Тигролови” (1947), “Сад Гетсиманський” (1950), драму “Морітурі” (1947), що були значною мірою автобіографічні. Інші його твори – поетична збірка “Золотий бумеранг” (1946), перший том роману “Буйний вітер” під назвою “Маруся Богуславка” (1957), повість “Огненне коло” (1953) – про битву під Бродами вояків Дивізії “Галичина”, сатиричну поему “Антон Біда – герой труда” (1956), посмертно вийшла повість “Людина біжить над прірвою” (1965) та ін.

Був одним з засновників Української революційно-демократичної партії, навколо якої згуртувалася значна частина української еміграції. Редагував газету “Українські вісті” (Новий Ульм), на сторінках якої надруковані його статті.

Багрянний І. полемізував з українськими націоналістами, особливо з прихильниками С. Бандери. Він захищав думку, що кадри майбутньої української національної революції перебувають не за межами України, а саме в Україні, вони, зокрема, серед членів і партії, і серед комсомольців.

Упродовж десяти років був головою Української Національної Ради (УНР) і віце-президентом УНР в екзилі.

Помер 25 серпня 1963 р.

Літ.: Дещо про І. Багрянного, його творчість та це видання // Тигролови / Іван Багрянний. – Детройт, 1991. – С. 1–15; Дзюба І. Громадянська снага і політична прозорливість (про публіцистику Івана Багрянного) / Іван Дзюба // Іван Багрянний. Публіцистика: Доповіді, статті, памфлети, рефлексії, есе: Друге видання / Упорядник Олексій Коновал. – К.: Смолоскип, 1996. – С. 5–13; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 80; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovych. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 160; Козак С. Іван Багрянний / С. Козак // Укр. вісті. – 1996. – Ч. 4. – С. 2–3; Костюк Г. У світі ідей і образів: Вибране: Критичні та історико-літературні роздуми: 1930–1980 / Г. Костюк. – Б. м. в., 1983. – С. 256–294; Романенчук Б. Азбуковник: Енциклопедія української літератури / Б. Романенчук. – Філадельфія. – 1969. – Т. 1. – С. 200–204; Шугай О. Іван Багрянний: нове й маловідоме: Есеї, документи, листи, спогади, нотатки, факти. – К.: Вид-во “Смолоскип”, 2013. – Кн. 1. – 960 с.; кн. 2. – 1048 с.; Шугай О. Під знаком Скорпіона. – К., 1993.

Бажанський Михайло – журналіст, письменник, громадський і пластівський діяч, поручник Карпатської Січі.

Народився 1910 р. у Снятині в міщанській родині. У Снятині закінчив і народну школу, в Коломиї – гімназію. Ще в молоді роки почав займатися не лише громадською діяльністю, а й підпільною. Був пластуном, згодом став членом УВО, 1927–28 рр. провів у в'язницях. У 1929 р. нелегально виїхав до Чехословаччини. Тут здобув середню освіту, почав перші літературні спроби. Після заборони Пласту в Галичині був серед організаторів Союзу українських пластунів-емігрантів (СУПЕ), редагував відновлене “Молоде життя” (Прага), був редактором “Пластової трибуни”.

На початку 30-х рр. дебютував як письменник (повість “Емігрант”, 1930). Друкувався в українських виданнях.

Брав участь у розбудові Карпатської України у 1938–1939 рр. Після військового вишколу отримав ступінь поручника Карпатської Січі. Очолював відділ пропаганди і співпрацював в “Урядовому віснику”.

У роки Другої світової війни продовжував займатися літературною і журналістською діяльністю. У Празі 1941 р. вийшли його книги “У вирі життя” (збірка нарисів), “Гордівський вузол розтято” (сатира). Був членом редакційної колегії журналів “Наступ” і “Пробоем”, у 1941–1943 рр. редагував підпільний

журнал “Сурма”. Цей період життя він провів у Львові, куди прийшов, рятуючись від гестапо. Проте й у Львові його заарештували; 1943–1944 рр. М. Бажанський провів у в’язницях. У 1946 р. вийшли його спогади про цей період життя під назвою “Мозаїка кадрів в’язничних”.

Після війни М. Бажанський активно працював в українських організаціях, багато писав, співпрацював з українською пресою.

У 1949 р. переїхав до США, де продовжував громадську, письменницьку і журналістську діяльність. Був редактором бюлетеня “За чаром Срібної землі” (1950–1958), причетний до видання “Бюлетеня літературного клубу”, співпрацював з тижневиком “Український Прометей”, започаткував видання регіонального журналу “Снятин”. Бажанський М. працював в УККА, деякий час очолював Комітет поневолених народів.

Найвідоміший його псевдонім – Михайло Вірлинний.

Помер 18 січня 1994 р. у Детройті.

Літ.: Бажанський М. Мемуарна мозаїка / М. Бажанський. – К., 1998. – 336 с.; Бажанський М. Мозаїка кадрів в’язничних / М. Бажанський. – Мюнхен, 1946; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 82; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 188; Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С. 17; Романенчук Б. Азбуковник: Енциклопедія української літератури / Б. Романенчук. – Філадельфія, 1969. – Т. I. – С. 211.

Бандера Степан – один з найвидатніших політиків і провідників українського визвольного руху.

Народився 1 січня 1909 р. у с. Угринів Старий біля Калуша в сім’ї священника. Навчався у Стрию в українській гімназії, яку закінчив у 1927 р. До підпільної організації гімназистів належав уже від 4 класу.

Не отримав паспорта для виїзду до Подєбрад на студії в Українській господарській академії. Залишився біля батька, займався господарською і культурно-освітньою роботою у “Просвіті”, “Лузі”, був одним із засновників кооперативу, але при цьому провадив організаційно-виховну роботу за дорученням підпільної УВО.

У 1928 р. переїхав до Львова і записався на агрономічний відділ Високої політехнічної школи. “Навчання продовжував поєднувати з активною участю в українському національному житті (у “Просвіті”, у “Пласті” – до його заборони в 1930), “Лузі”, “Соколі”.

Найбільше часу й енергії у студентські роки С. Бандера віддавав революційній, національно-визвольній боротьбі, бо ще в гімназії налагодив контакти з українським підпіллям. Уже в старших класах виконував завдання УВО, а членом УВО став у 1928 р., дістав призначення до розвідувального, а потім до пропагандивного відділу. Водночас С. Бандера належав до студентської групи націоналістичної молоді, що була тісно пов'язана з УВО. У 1929 р. став членом ОУН. Виконував різні функції у відділі пропаганди. У 1930 р. С. Бандера очолював відділ розповсюдження підпільних видань, потім ще й технічно-видавничий відділ. З 1931 р. почав керувати відділом доставки підпільних видань з-за кордону. У 1932–1933 рр. – заступник краєвого провідника ОУН, а потім (з 1933) – краєвий провідник. Польська влада кілька разів заарештовувала С. Бандеру. Востаннє 1934 р. у Варшавському процесі (початок 1936) його засудили до смертної кари, а у Львівському процесі (літо 1936) засудили до пожиттєвого ув'язнення. Час до вересня 1939 р. провів у в'язницях. Його визволили інші в'язні-націоналісти, коли тюремна сторожа повтікала. Бандера С. нелегально прибув до Львова, вже окупованого радянськими військами, де налагодив зв'язки. За рішенням Проводу ОУН перейшов демаркаційну лінію і прибув до Кракова, звідти через Словаччину і Австрію – до Відня, де мала відбутися зустріч з А. Мельником, адже йшлося про серйозні розбіжності між Краєвим проводом ОУН і ПУН. Йшлося, зокрема, про недовіру до деяких осіб із найближчих співробітників А. Мельника. Крім того, оскільки Німеччина посприяла загарбанню Карпатської України, після договору Ріббентропа-Молотова орієнтуватися лише на Німеччину було наївно і неперспективно. Розмови з А. Мельником позитивних результатів не дали, А. Мельник не захотів усунути Я. Барановського з ключового становища в ПУН, відкинув він і вимогу, щоб планування революційно-визвольної протибільшовицької боротьби не поєднувати з Німеччиною.

У 1940 р. представники ОУН краю і Закерзоння обирають Революційний провід ОУН із С. Бандерою на чолі, а навесні 1941 р. на II Надзвичайному великому зборі головою Проводу всієї ОУН.

Після відмови відкликати Акт відновлення української державності німецька влада заарештувала С. Бандеру і кинула в концтабір, звідки йому вдалося звільнитись восени 1944 р.

У серпні 1952 р. С. Бандера відмовився від поста Голови Організації (як причину називають розбіжності з Краєвим провідом ОУН). Очолив ОУН(р) у серпні наступного року.

Активною журналістською діяльністю С. Бандера почав займатися після Другої світової війни, оскільки його журналістські твори із 30-х років пропали, і для нас вони сьогодні невідомі. Його публіцистика стає для багатьох сучасних читачів відкриттям – наскільки актуальні думки він висловлював, настільки пророчими виявляються деякі його передбачення. Друкував свої праці С. Бандера на сторінках таких видань, як “Визвольна політика”, “Сурма”, “Визвольний шлях”, “Український самостійник”, “Шлях перемоги”, “Гомін України”.

Його псевдоніми і криптоніми: С. Сірий, С. А. Сірий, С. 5., А. Власт, С. А. С. та ін.

Проблематика публіцистики С. Бандери дуже різноманітна, але все пов'язано однією головною думкою – перспективи української революції, незалежність України. С. Бандера був ідеологом, теоретиком і практиком революції. Не викликає сумніву актуальність того, над чим думав і що писав С. Бандера, – чи це стосується критики проросійської орієнтації західних кіл, чи викриття імперіалістичної природи Росії як держави, чи духовності боротьби українців за незалежність, чи проблеми людини в ідеологічному русі.

Героїчне життя С. Бандери засвідчує, яким яскравим та органічним повинно бути для українця-патріота, для українського націоналіста поєднання ідеї і чину.

Загинув С. Бандера 15 жовтня 1959 р. від руки московського вбивці.

Літ.: Бандера С. Перспективи української революції / С. Бандера. – Мюнхен, 1978; Береза В. Образ Провідника / В. Береза // Шлях перемоги. – 2006. – 13 груд.; Братина І. Про журналістську діяльність провідника визвольного руху І. Братина // Голос Опілля. – 2007. – 29 груд.; В'ятрович Володимир. Бандера і старі та нові міфи / Володимир В'ятрович. Україна. Історія з грифом “Секретно”. – Х.: Книжковий клуб “Клуб сімейного дозвілля”, 2014. – С. 358–359; Гордасевич Г. Степан Бандера: людина і міф: Документальна розвідка. – Львів: Априорі, 2008. – 208 с.; Енциклопедія Українознавства. – Львів, 1993: Перевидання в Україні. – Т. 1. – С. 87–88; Життя і діяльність Степана Бандери: вид. 3-тє, доп. / Ред. і упоряд. Микола Посівнич. – Тернопіль: Астон, 2011. – 496 с.; Кук Василь. Степан Бандера. 1909–1959 / В. Кук. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2013. – С. 64; Липовецький С. Родинний

націоналізм / С. Липовецький // Україна молода. – 2008. – 23 квіт.; Мірчук П. Степан Бандера – символ революційної безкомпромісовости / П. Мірчук. – Нью-Йорк–Торонто, 1961; Падох Я. Стрийські журналісти / Я. Падох. – Стрийщина: Історично-мемуарний зб. Т. II. – Нью-Йорк; Торонто; Париж; Сідней, 1990. – С. 133; Перепічка Євген. Феномен Степана Бандери. – Львів: СПОЛОМ, 2013. – 744 с.; Сватко Я. Місія Бандери / Я. Сватко. – Львів, 2003. – 64 с.; Степан Бандера у документах радянських органів державної безпеки (1939–1959). – К.: ПП Сергійчук М.І., 2009. – Т. 1. – 680 с.; Т. 2. – 640 с.; Т. 3. – 648 с.; Чайковський Д. Московські вбивці Бандери перед судом / Д. Чайковський. – Українське Вид-во в Мюнхені, 1965; Частий Р. Степан Бандера / Р. Частий. – Харьков: Фолио, 2009. – 124 с.; Щербій В. Батько і сини / Отець Андрій і його сини. – У кн.: Альманах Станиславівської землі: Зб. матеріалів про історію Станиславова і Станиславівщини. Т. II. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1985. – С. 388–396; Яневський Д. Про роль і місце Степана Бандери в історії ОУН (с-д) та УПА / Д. Яневський. Проект “Україна”: жертва УПА, місія Романа Шухевича. – Х.: Фолио, 2012. – С. 231–233.

Баран Степан – політичний і громадський діяч, редактор, публіцист.

Народився 25 січня 1879 р. Закінчив Академічну гімназію у Львові (1902), записався на правничі студії до Львівського університету, який закінчив 1906 р. У 1909 р. здобув ступінь доктора правничих наук у Львівському університеті, а 1913 р. – доктора філософії у Віденському. Брав участь у студентському житті, очолював Академічну громаду у Львові. Вже від 1902 р. співпрацював у “Ділі”. У вересні 1915 р. С. Баран заснував тижневик “Свобода” і видавав його до моменту окупації Львова поляками у листопаді 1918 р. У 1913–1918 рр. був секретарем Народного комітету Української національно-демократичної партії. У 1914 р. став членом президії і секретарем Головної Української Ради. Баран С. був серед ініціаторів й організаторів Листопадового чину. У 1918–1919 рр. був членом Національної Ради ЗУНР, державним секретарем земельних справ у першому уряді ЗУНР. Після поразки визвольних змагань, коли уряд УНР опинився у Тарнові, поляки заарештували його і кинули за ґрати до львівської в’язниці. Після звільнення працював в “Українському прапорі” (офіційний орган ЗУНР у Відні). Є свідчення, що він був членом УВО, а згодом ОУН. Від 1924 р. С. Баран працював у “Ділі”, а впродовж 1928–1930 рр. видавав і редагував “Подільський голос” у Тернополі. Від 1928 р. і до розвалу Польщі був послом до сейму. Разом з послом

В. Децикевичем опрацював проєкт автономії для українських земель у Польщі. У 30-ті рр. ХХ ст., як адвокат виступав оборонцем українців у політичних процесах. Деякий час був видавцем і редактором “Національної політики”, що почала виходити замість “Свободи”.

На початку Другої світової війни видавав газету “Холмська земля” (1942, 1944), працював у “Краківських вістях”. У 1944 р. виїхав на Захід, після війни перебував у таборах для переміщених осіб. Дописував до часописів “Християнський шлях”, “Українські вісті”, “Наше життя”. Був ініціатором скликання першого з’їзду українських журналістів на еміграції, що відбувся на початку червня 1946 р. у м. Н. Ульм. На цьому з’їзді створено Спілку українських журналістів, а С. Барана обрали її головою. У повоєнний період С. Баран був членом Української Народної Ради від УНДО, згодом членом президії УНРади, а короткий період часу очолював уряд УНР.

Помер С. Баран у червні 1953 р.

Літ.: Борщак І. Степан Баран / І. Борщак // Україна. – 1953. – Ч. 10. – С. 888–890; Витвицький С. На могилу Степана Барана / С. Витвицький // Народна Воля. – 1953. – 25 червня; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 90; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 175; Івашура М. Людина, християнин, українець / М. Івашура // Українські вісті. – 1953. – 28 червня; Романенчук Б. Азбуковник: Енциклопедія української літератури / Б. Романенчук. – Філадельфія. – 1969. – Т. 1. – С. 211; Рудницька М. Степан Баран на тлі доби // Українські вісті. – 1953. – 5 липня; Троян С. Д-р Степан Баран // Америка. – 1953. – 24, 25 червня.

Батюк Антін – журналіст, видавець, громадський діяч, Січовий стрілець, старшина Армії УНР.

Народився 11 червня 1884 р. у м. Збараж (Тернопільщина). Там же закінчив народну школу, а гімназію – у Тернополі. На початку Першої світової війни записався в Легіон УСС. Взяв участь у визвольних змаганнях, був старшиною Армії УНР. В Українському державному університеті (Кам’янець-Подільський) почав студіювати право. Після поразки визвольних змагань перебував у таборах для інтернаціональної Армії УНР. Член УВО. У 1922 р. виїхав до США. Там здобув університетську освіту. У 1923–1928 рр. працював у редакції “Народної волі” (м. Скрантон), був співредактором цього видання.

Упродовж 1929–1933 рр. – управитель видавництва, у 1946–1972 рр. – голова Українського робітничого союзу. Був секретарем УККА.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 100; “Журавлина книга”: Тернопільська українська західна діаспора: Словникова частина. – Тернопіль, 1999. – Т. 1. – С. 29–30; Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С. 22.

Бачинський Василь – журналіст, редактор, громадський діяч, дослідник історії української преси, сотник УГА.

Народився 1892 р. у с. Довжанка біля Тернополя. Належав до шляхетського роду Сас. Брав участь у визвольних змаганнях, був сотником УГА. Після поразки розпочав журналістську і громадську роботу. У Тернополі редагував газету “Подільський голос” (1928–1930 рр., видавець С. Баран). У 1928–1939 рр. – “Народну освіту” (Львів), у 1938–1939 рр. – “Народну справу” (Львів). Криптонім В. Бачинського – Б. В. Б.

Бачинський В. – один з перших дослідників західноукраїнської преси. Він написав велику розвідку “Преса ЗУНР в 1918–1919 рр. ”, що була надрукована в “Новому часі” (Ч. 164–172 за 1935 р., Ч. 176 за 1936).

Написав популярні книги “Україна рве кайдани: У двадцятиліття української революції” (Львів, 1937), “Генерал Мирон Тарнавський, начальний вождь УГА” (Львів, 1938), “Народний трибун: Життя і праця доктора Євгена Олесницького” (Львів, 1938).

У роки Другої світової війни залишив рідні землі. Подальша його доля невідома.

Літ.: Бачинський М. Бачинський Василь // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / М. Бачинський. – Львів, 1999. – Вип. 6. – С. 18–20; Голубець М. Золота книга українського книгарства / М. Голубець. – Львів, 1939; Дей О. Словник українських псевдонімів та криптонімів / О. Дей. – К., 1969. – С. 440.

Бачинський Володимир – громадський і політичний діяч, журналіст.

Народився 30 січня 1880 р. у м. Самбір у сім’ї вчителя. Закінчив Бережанську гімназію, згодом – Львівський університет зі ступенем доктора права. Поїхав на Бережанщину, згодом на Підгаєччину. На початку ХХ ст. В. Бачинський став членом

Національно-демократичної партії, яку очолював К. Левицький. У 1907 р. він повернувся до Львова, де став одним з директорів Краєвого кредитового союзу, секретарем Головної управи Національно-демократичної партії. Упродовж 1910–1911 рр. В. Бачинський був головним редактором “Діла”.

У 1913 р. його обрали від національно-демократичної партії послом до галицького сейму. Тоді ж В. Бачинський переїхав до Підгаєць, де відкрив адвокатську канцелярію.

У 1917 р., рятуючись від російської окупації, переїхав до Відня, став заступником голови Загальної Української Ради.

Під час Листопадового повстання повернувся до Львова. Він підтримав повстання, хоча активної участі не брав. Коли українська армія залишила Львів, поляки заарештували його і вивезли до концтабору, де він пробув до осені 1919 р.

Після звільнення В. Бачинський знову повернувся до Львова і взяв участь у відновленні українського громадсько-політичного життя. Він поживавив роботу Народного комітету – представництва Національно-демократичної партії, деякий час очолював його, заснував у 1920 р. щоденну газету “Громадську думку” (по суті, під такою назвою виходило “Діло”). У 1923 р. очолив міжпартійну раду.

У 1924 р. В. Бачинський став одним з співзасновників Українського еміграційного комітету, який займався еміграцією українців з західноукраїнських земель, окупованих Польщею, до Канади, почав видавати журнал “Український емігрант”, орган цього комітету. У 1925 р. В. Бачинський разом з І. Боберським та Й. Жаном виїхав до Канади, щоб там вирішувати проблеми, пов’язані з еміграцією українців. Разом з митрополитом Шептицьким В. Бачинський здійснив кількамісячну поїздку по Сполучених Штатах Америки. Він виношував ідею створення українського П’ємонту на неосвоєних канадських землях завдяки еміграції галицьких українців, був також прихильником порозуміння з Варшавою.

Після повернення до Львова В. Бачинський дуже гостро переживав відсутність єдності серед українців і втрату свого авторитету. Усе це спричинило загострення психічної хвороби, а 23 квітня 1927 р. В. Бачинський закінчив життя самогубством.

Лит.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. –

С. 102; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovych. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 156; Макух І. На народній службі / І. Макух. – Дітройт, 1968; Марунчак М. Д-р Володимир Бачинський і міжвоєнна українська іміграція до Канади // Календар “Нового шляху” / М. Марунчак. – Вінніпег, 1969; Пацлавський В. Д-р Володимир Бачинський // Календар-альманах УНС на 1972 / В. Пацлавський. – Філадельфія, 1972. – С. 157–161; Погребенник Ф. Володимир Бачинський // Тернопілля. – 95: Регіональний збірник / Ф. Погребенник. – Тернопіль, 1995. – С. 123–126; Чернецький А. Мої спогади / А. Чернецький. – Лондон, 1964.

Бачинський (Бачина-Бачинський) Євген – публіцист, редактор, громадський діяч, єпископ УАПЦ.

Народився 24 серпня 1885 р. у м. Катеринослав у дворянській сім'ї, походив з давнього козацького роду. Закінчив кадетський корпус у м. Орел (1895–1898), а Артилерійську академію св. Михаїла в Санкт-Петербурзі 1905 р., де й отримав ступінь підпоручника. Бачина-Бачинський Є. був одним з організаторів таємного “Всеросійського офіцерського союзу”, яким керував генерал Ліневич, учасник російсько-японської війни. За участь в антиурядовому повстанні 1907 р. його заарештували і він провів десять місяців у в'язниці “Кресты” (С.-Петербург). Наприкінці 1908 р. йому вдалося втекти і виїхати за кордон. 1909–1914 роки провів у Франції. У Парижі став фундатором і скарбником “Української громади”. Відвідав Галичину, познайомився з Митрополитом Шептицьким. На Буковині його заарештували за пропаганду української справи, і чотири місяці він відсидів у в'язниці. Після звільнення (січень 1914 р.) поселився в Тулузі (Франція), дописував до української преси (“Діло”). Переїхав до Женеви 1 серпня 1915 р. У 1915–1917 роках Є. Бачина-Бачинський був уповноваженим Союзу визволення України у Швейцарії, редагував його орган “De Revue Ukrainienne”. У 1917–1919 роках виконував обов'язки заступника директора пресового бюро. Разом з П. Чикаленком заснував “Українську книгарню”. Виконував обов'язки консула УНР у Лозанні. З 1922 р. став представником УАПЦ в Західній Європі, вступив на богословський факультет Женевського університету. Брав участь у роботі Українсько-швейцарської торговельної палати (1919–1922) і редагував її “Вісник”. Організував видання церковного бюлетеня “Благовісник” (1925–1926, Женева), що був органом представництва УАПЦ за кордоном (вихо-

див англійською і французькою мовами). У Женеві заснував Український клуб (з 1934) – Українсько-швейцарський клуб). У 1955 р. Є. Бачину–Бачинського хіротонізували на єпископа УАПЦ і він очолив Західноєвропейську ієрархію УАПЦ. В історію він увійшов як Євген Бачина–Бачинський (це один з його псевдонімів).

Помер 1971 р.

Літ.: Бачинський М. Бачинський Євген Васильович // Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. – Вип. 2. – С. 17–20; Бородач В. Забутий амбасадор: Пам'яті єп. Євгена Васильовича Бачини–Бачинського // Альманах УНС на рік 1971 / В. Бородач. – С. 257–261; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 102; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V.Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 185.

Бачинський Леонід – редактор, публіцист, бібліограф, пластовий діяч, сотник Армії УНР.

Народився 28 лютого 1890 р. у родині В. Бачинського. Навчався на природничому факультеті Київського університету. Після Утворення Центральної ради включився в національно-патріотичну роботу, став старшиною армії УНР, брав участь у боях, захищаючи Київ, був помічником міністра військових справ. Під час перебування уряду УНР у Кам'янці-Подільському Л. Бачинський, крім виконання урядових обов'язків, роботи в університеті, дописував до “Нашого шляху”. Після поразки визвольних змагань перебував у таборах для інтернованої Армії УНР, входив до складу Ради Республіки. Після звільнення з табору оселився у с. Луки біля Самбора, де став директором школи, тут він організував “Пласт”. Кілька років Л. Бачинський жив і працював на Закарпатті, де став організатором “Пласту”. Тут продовжив свою журналістську і видавничу діяльність. Ще 1921 р. заснував пластове видавництво “Ватра”, у 1921–1922 рр. редагував журнал “Життя в природі”, у 1923–1926 рр. – українську частину журналу “Пластун”, що виходив в Ужгороді. У 1929 р. Л. Бачинський змушений був залишити Закарпаття і переїхати до Перемишля, де очолив Інститут для українських дівчат, був головою Товариства опіки над молоддю. У 30-ті роки продовжував дописувати до українських видань – “Світ дитини”, “Український голос”, “Учитель”, “Молоде життя”. Разом з С. Дмоховським видавав “Підкарпатську Русь” (1924–1931,

1935–1938), “Пчілку” (1923, 1933), “Учитель” (1920–1936). У роки Другої світової війни керував торговельною школою в Ярославі. Перед приходом радянських військ виїхав до Німеччини. Після закінчення війни ще якийсь час був директором української гімназії, членом кураторії українських шкіл у британській зоні. Згодом виїхав до США, де оселився в Клівленді. Спочатку працював чорноробом на металургійному заводі, але це не перешкодило йому створити перший Пластовий ліцей у США і Український музей у Клівленді. Бачинський Л. брав активну участь у роботі українських громадських організацій. У 1971–1976 рр. був членом редколегії і автором “Пластового шляху” (Торонто). Великою заслугою Л. Бачинського є те, що вийшло п’ять випусків “Бібліографічного покажчика української преси поза межами України”. Він автор таких праць: “Українська преса в Клівленді” (1957), “Українські друковані видання в Клівленді” (1958), “Пластова бібліографія: Пластові видання в Карпатській Україні і Чехії” (1959), “Пластовим шляхом за красою життя” (1963), “Пластовий музей у Клівленді” (1969), “Огляд пластової преси” (1971), “Пластові видавництва Карпатської України” (1972), спогадів “Останній пластовий табір на рідних землях” та “Пригоди у пластових таборах” (1973). Найвідоміші його псевдоніми – Прижмуренко Мокія, Примружене око, Прижмурене око, Вуйко Квак.

Помер 25 червня 1989 р.

Літ.: Бачинський М. Бачинський Леонід Васильович / М. Бачинський // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника; За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. Вип. 2. – С. 20–23; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1.: Перевидання в Україні. – С. 102; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto, 1985. – Vol. 1. – P. 155; Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси / И. Поп. – Ужгород, 2001. – С. 86; Помер Л. Бачинський // Свобода. – 1989. – 28 червня; Український інститут для дівчат у Перемишлі: 1895–1995: Ювілейна Книга Пам’яті до 100-річчя заснування. – Дрогобич, 1995. – С. 59–60.

Бачинський Омелян – культурно-освітній діяч, педагог, редактор.

Народився 1886 р. у м. Бережани на Тернопільщині в сім’ї професора Бережанської гімназії Миколи Бачинського. Після закінчення гімназії навчався у Віденському університеті. У Відні був членом товариства “Січ”. Після університетських сту-

дій працював у гімназіях Станіславівова, Бережан і Рогатина. У роки Першої світової війни редагував журнал "Ukrainische Nachrichten", що його видавав Союз визволення України.

У міжвоєнний період працював у середніх школах і гімназіях Яворова, Тернополя, Чорткова. У роки Другої світової війни працював у структурі Українського центрального комітету шкільним референтом українських шкіл.

Помер 13 червня 1948 р. у Бельгії.

Літ.: Гірняк Н. Омелян Бачинський // Яворівщина і Краковеччина: Регіональний історично-мемуарний збірник / Н. Гірняк. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1984. – С. 718–719; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В.Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 102–103; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 155–156.

Бачинський Сергій – громадський і політичний діяч, редактор, публіцист, педагог.

Народився 26 лютого 1879 р. у с. Чечелівка (тепер Новомосковського р-ну Дніпропетровської обл.) у родині В. Бачинського. Закінчив кадетський корпус в Орлі, навчався в Андріївській військовій школі (Петербург), згодом у лісному інституті. Від 1902 р. – член партії українських есерів. Тоді ж почав і журналістську діяльність – разом з братом Євгеном редагував журнал "Михайловець" і вів у ньому розділ української літератури. Згодом працював у редакції "Українського вестника", редагував "Вісті", орган української фракції есерів. Провадив активну агітаційно-пропагандистську діяльність, через що 1906 р. виїхав до Франції, щоб уникнути арешту. Там закінчив математичний факультет у Парижі й агрономічний – у Тулузі. Керував українським інформаційним бюро в Парижі. В Україну повернувся 1917 р. і розпочав активну громадсько-політичну діяльність. Його обирають делегатом всеросійських установчих зборів, установчих зборів України, членом Національної Ради. Після приходу до влади П. Скоропадського взяв участь у підготовці антигетьманського повстання. Після приходу до влади Директорії був заступником міністра іноземних справ, брав участь у переговорах з представниками Антанти. Після повернення в Україну С. Бачинський не припиняв журналістської, публіцистичної і редакторської діяльності – друкувався в "Степовій Україні", входив до складу редколегії газети "Боротьба" – орга-

ну українських есерів, був членом редколегії “Селянської спілки” – органу Української селянської спілки й есерів. Редагував “Республіканець”, орган газету політичних партій і штабу військ УНР. Після поразки визвольних змагань разом з урядом УНР евакуювався до Тарнова. Брав участь у створенні Ради Республіки і виконував обов’язки першого секретаря. Від літа 1921 р. до серпня 1935 р. працював на Волині на різних роботах, брав участь у кооперативному русі, друкувався на сторінках українських видань (“Зоря кращого”, “Народний вісник”). У 1936–1939 рр. був безробітний і перебував під наглядом польської поліції. Проте радянська влада, що прийшла у вересні 1939 р., не обійшла увагою відомого діяча і публіциста українського визвольного руху. У лютому 1940 р. його заарештували, а 22 червня 1941 р., у перший день німецько-радянської війни, розстріляли у Биківнянському лісі.

Літ.: Бачинський М. Бачинський Сергій Васильович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. Вип. 2. – С. 23–28.

Бачинський Юліан – громадський і політичний діяч, публіцист.

Народився 1870 р. Відомий діяч радикальної партії, автор відомої праці “Ukraina irredenta”(1895), в якій обґрунтував ідею самостійності України, хоча й з марксистських позицій. У 1906 р. виїхав до Канади. Автор книги “Українська еміграція в ЗДА” (1914). У 1918 р. – член Української Національної Ради під час ЗУНР. У 1919 р. – представник УНР у Вашингтоні. Після поразки визвольних змагань у період українізації переїхав у радянську Україну. У 1934 р. його заарештували. Загинув у більшовицьких концтаборах.

Літ.: Бегей І. Юліан Бачинський: соціал-демократ і державник / І. Бегей. – Львів, 2001. – 256 с.; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 103; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 156; Мукомела О. Українська журналістика в іменах / За ред. М. М. Романюка. – Львів, 1994. – Вип.1. – С.19–90.

Башук Петро – діяч ОУН, журналіст.

Народився 28 листопада 1911 р. у с. Півщина на Сокальщині (Львівська обл.). У молоді роки брав участь у студентському русі,

у “Просвіті”. За членство в ОУН був заарештований і засланий у Березу Картузьку. Після звільнення у 1935 р. поліція знову заарештувала його, і майже два роки він просидів у “Бригідках”. Під час німецької окупації перебував на нелегальному становищі. Його заарештувало гестапо 1 січня 1943 р. У грудні 1944 р. П. Башук вийшов на волю. Після закінчення Другої світової війни переїхав до Канади. Брав участь у громадському і політичному житті. Був членом ОУДФ–ЛВУ, СУМ, Ліги українців Канади. Тривалий час був управителем видавництва “Поступ” і співробітником “Голосу України”. Автор багатьох спогадів про боротьбу з окупантами України.

Помер 29 травня 1995 р. у Вінніпезі.

Лит.: Некролог // Поступ. – 1995. – Ч. 26. – С. 5.

Безручко Марко – генерал-хорунжий Армії УНР, публіцист.

Народився 31 жовтня 1883 р. у м. Великий Токмак (тепер Запорізька область). Закінчив учительську семінарію, Одеське піхотне юнкерське училище (1908). Після кількох років служби навчався у Миколаївській академії Генерального штабу. Після її закінчення (1914) відбув на фронт. Під час створення Національної Ради взяв активну участь в українізації російських частин, в яких служили і воювали українці. З 1918 р. М. Безручко вже в армії УНР. У квітні 1919 р. став начальником штабу окремого корпусу Січових стрільців, що був найбільш боєздатною частиною Дієвої Армії УНР, найбільш відданою українській ідеї. Наприкінці 1919 р. разом з іншими опинився в таборах для інтернованих вояків української армії. На початку 1920 р. М. Безручко сформував 6-ту Січову стрілецьку дивізію. Вона взяла участь у наступі на Київ, успішно прикривала відступ 3-ої польської армії. Особливо відзначилася дивізія М. Безручка у боях біля Замостя, де вона відбила всі атаки кінноти Будьонного і змусила її відступити. Так українська армія стала причетною до “чуда над Віслою”. Згодом М. Безручко приєднався до Армії УНР; брав участь у боях до листопада 1920 р. Після поразки визвольних змагань 6-ту Січову дивізію було інтерновано в Александрові Куявському. В дивізії М. Безручка ще під час бойових дій великої ваги надавали військовій пресі – тут видавали “Український стрілець”, “Вісти”, “Характерник”. У таборі почала виходити газета “Нове життя”. Генерал М. Безручко брав активну участь у житті еміграції, займав важливі посади, був членом Вищої вій-

ської ради (1921–1924). На початку 1922 р. він разом з іншими українськими старшинами відмовився прийняти від польського керівництва відзнаки за хоробрість у війні 1920 р. Ці відзнаки вони прийняли лише тоді, коли вийшли з таборів. У 1924–1934 рр. генерал М. Безручко працював у Військовому географічному інституті, належав до складу Українського центрального комітету, входив до Ради товариства УЦК. У 1925 р. він був одним з співорганізаторів Українського воєнно-історичного товариства, упродовж 1931–1935 рр. очолював його. У 1940 р. призначений військовим міністром уряду УНР. М. Безручко – автор багатьох статей і спогадів, що були надруковані в українських виданнях “За державність”, “Табор”, “Літопис Червоної Калини”. Він написав книги “Українські Січові Стрільці в службі Батьківщині” (Калуш, 1930 р. і 1932 р. – 2-ге вид.) “Історія Січових Стрільців” (Львів, 1937 р. і Київ, 1992 р. – 2-ге вид.).

Помер 10 лютого 1944 р. у Варшаві.

Лит.: Вішка О. Безручко Марко Данилович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2000. Вип. 7. – С. 407–409; Енциклопедія Українознавства : словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1.: Перевидання в Україні. – С. 108; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovych. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 217; Коляничук О., Литвин М., Науменко К. Генералітет українських визвольних змагань / О. Коляничук, М. Литвин, К. Науменко. – Львів, 1995. – С. 116–117.

Безхлібник Василь – видавець, громадський і політичний діяч, член ОУН.

Народився 1913 р. у с. Соколів (тепер Кам'янка-Бузького р-ну Львівської обл.). Середню освіту здобув у філії Академічної гімназії. Згодом продовжив економічні студії у Львові, Берліні, Мюнхені. Брав активну участь у підпільній роботі як член ОУН, за що його ув'язнили на чотири роки. Вдруге В. Безхлібника заарештували у березні 1939 р. Під час Другої світової війни працював з молоддю на Холмщині. Восени 1942 р. його заарештувало гестапо. Пробув у в'язницях до осені 1944 р. На еміграції активно працював на різних відповідальних посадах. Був генеральним секретарем СКВУ, одним з провідних членів ЛВУ, Ліги українських політичних в'язнів, був секретарем АБН Канади, очолював видавничу спілку “Гомін України”.

Помер 2 червня 1995 р. у Торонто.

Лит.: Нарис історії АВУ. – Торонто, 1984; Некролог // Поступ. – 1995. – Ч. 26. – С. 6.

Бей Василь – член ОУН і українського збройного підпілля.

Народився 1922 р. (приблизно) в с. Литвинів Бережанського повіту (Тернопільщина). Закінчив гімназію в Бережанах. Був провідником Юнацтва ОУН Бережанської округи. У 1939–1941 рр. студіював медицину у Львівському університеті. Проїшов військовий вишкілу підстаршинській школі ОУН у с. Поморяни (влітку 1941). У 1941–1942 рр. перебував у німецькій в'язниці. Після звільнення – обласний провідник Юнацтва ОУН Тернопільщини (1942–1944), краєвий референт пропаганди Подільського краю (1945–1947), краєвий провідник ОУН Подільського краю (1947–1949), керівник ОУН на середньо-східних землях (1949–1952), член Проводу ОУН. Потрапив до рук МГБ 1951 р. Позірно погодившись на співпрацю, він вирвався на волю і розповів керівництву українського збройного підпілля про “емгебістську” агентуру. Автор брошури “Як це насправді було з допомогою російського народу” (1949).

Обставини смерті невідомі.

Лит.: Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–49: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1994. – С. 66.

Бендер Віталій – письменник, журналіст, вояк Дивізії “Галичина”.

Справжнє прізвище – Віталій Донченко. Літературний і журналістський шлях почався у таборовій пресі в Італії. Редагував журнал “Наш голос”, орган таборового товариства “Просвіта”, друкувався в інших таборових виданнях. Псевдоніми – Бенд’є, Бен де. Автор пригодницького роману “Марко Бурджа”.

Лит.: Гоцький В. Видавнича діяльність у Беллярії й Ріміні (1945–1947) / В. Гоцький // Сурма. – 1988. – Ч. 1–4. – С. 37.

Беч Любомир–Зенон – лікар, редактор.

Народився 1914 р. у с. Уличне на Дрогобиччині, в сім’ї вчителів. У 1932 р. з відзнакою закінчив класичну гімназію у Перемишлі. Під час навчання у гімназії редагував пластовий часопис “Промінь”, а з 1930 р. місячник “Нове життя”. Медицину студіював у Львівському університеті. В університеті Л.–З. Беч підтримував зв’язки з таємним Пластом, брав участь у роботі Медичної громади. Основні праці – “Перша медична допомога і

гігієна мандрівника”, довідник “Гігієна умової та емоціональної праці”. Написано їх у 30-ті рр. Після приходу більшовиків його мобілізували до армії. У 1942 р. А.-З. Беча заарештували і за судили до восьмирічного ув’язнення.

Помер 21 квітня 1944 р.

Літ.: Пундій П. Українські лікарі: Бібліографічний довідник / П. Пундій. – Львів; Чикаго, 1994. – Кн. 1 : Естафета поколінь національного відродження. – С. 32.

Бжеський Роман – громадський і політичний діяч, історик, публіцист, редактор, поет.

Народився 23 березня 1894 р. у Ніжині на Полтавщині. Походив зі збіднілої польської шляхти, але його мати походила з давнього козацького старшинського роду. У 1916 р. закінчив гімназію в Чернігові, водночас отримав ступінь унтер-офіцера. Після лютневої революції був помічником начальника міліції в Чернігові.

У гімназії був членом таємної організації “Братство самостійників” (входили П. Тичина, В. Елланський та ін.). У Чернігові Р. Бжеський став одним з організаторів українського полку ім. гетьмана Петра Дорошенка. Згодом працював у міністерстві освіти, вступив до Січових Стрільців. Після приходу більшовиків його заарештували, але Р. Бжеському вдалося втекти. Так він опинився у Крем’янці. Тут він написав спогади “Згадки з минулого (1916–1921)”, що появилися на сторінках “Літературно-наукового вісника”. Був постійним автором “ЛНВ”, “Вісника”, “Літопису Червоної Калини”. У 1934 р. польська влада заарештувала Р. Бжеського, і він до 1939 р. перебував у Березі Картузькій.

Після виходу з концтабору і розвалу Польщі Р. Бжеський разом зі сім’єю виїхав до Кракова, а влітку 1941 р., після початку німецько-радянської війни знову повернувся до Крем’янця. Згодом став заступником головного редактора “Волині” У. Самчука. Упродовж 1942–1943 рр. на її сторінках появилися десятки публікацій і віршів Р. Бжеського. У 1943 р. гестапо заарештувало його. Із концтабору вийшов 1945 р. По війні мешкав у Мюнхені, а 1950 р. виїхав до США. Там почався плідний період його життя. Він – автор праць “Переяславська умова в плянах Б. Хмельницького та переяславська легенда” (Торонто, 1954), “Гетьман Мазепа в світлі фактів і в дзеркалі “історії”

(Детройт, 1959), “Голод в Україні” (1958), “Апостол української національної революції” (1969), “Голод на Україні і “гаємнича рука” (Торонто, 1974), “Основи націоналістичного світогляду і українські націоналісти” (1977), Національно-політичні погляди М. Драгоманова, їх вплив та значення” (Торонто, 1980). Найвідоміша праця – “Нариси з історії українських визвольних змагань”, друге видання якої вийшло 1970 р. Ця праця, можливо, у чомусь суперечлива, але автор чесно і відверто висловлював свій погляд на причини поразки української революції.

Кілька праць Р. Бжеського присвячено радянській темі, зокрема, критиці національної і соціальної політики Москви – “Біла книга” (1943), “Правда про московську національну політику на Україні та за її межами” (Детройт, 1959).

Бжеський Р. – автор не лише 128 книг з історії України, літератури, політики. Він був не лише публіцистом, а й поетом і художником.

Його псевдоніми – Р. Гармаш, Роман Задеснянський, Роман Десняченко, М. Лівобережець, Мазепинець, Р. Млиновецький, Р. Орликівець, Р. Паклен, Роберт Паклен, Характерник, Дажбожич, БПА.

Помер 4 квітня 1982 р. у Детройті.

Літ.: Дашкевич Я. Роман Бжеський, життя й історико-публіцистична діяльність / Я. Дашкевич // Українські проблеми. – 1998. – Ч. 1. – С. 122-127; Чернихівський Т. Бжеський Роман Степанович / Т. Чернихівський // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2001. – Вип. 6. – С. 21-30; Чернихівський Т. Бжеський, якого ми мало знаємо / Т. Чернихівський // Шлях перемоги. – 1997. – Ч. 33. – С. 4.

Біленький Ярослав – педагог, громадсько-політичний діяч, редактор.

Народився 1883 р. Вчителював у гімназіях. За часів ЗУНР був комісаром у Сокалі (1918-1919). Редагував “Українську школу”. У 1939-1941 рр. працював викладачем у Львівському університеті імені Івана Франка.

В українській періодиці міжвоєнного часу є його праці про Шевченка, про Мазепу в чеському письменстві, про методіку викладання української мови. Був секретарем Ради сеньйорів (президент митрополит А. Шептицький, голова М. Левицький), створеної 30 жовтня 1941 р.

У роки Другої світової війни вчителював у Самборі (1944–1945). Учасник Великого збору УГВР. Його обрали Генеральним суддею УГВР.

Помер у березні 1945 р. у Самборі.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 128; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–49: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1994. – С. 66.

Білинський Ігнат М. – відомий громадський і політичний діяч, публіцист.

Народився 1 листопада 1917 р. у Філадельфії, дитячі роки провів у Західній Україні. Навчався у Самборі, а потім у Станіславові. У Львові студіював медицину в університеті. Брав участь у молодіжному і громадському житті. Був членом ОУН. Пережив радянську окупацію 1939–1941 рр., потім німецьку. Перед приходом більшовиків залишив рідні землі. Після закінчення Другої світової війни переїхав до США і відразу почав брати участь в організованому українському житті. Був членом теренового проводу ОУН у США, членом Проводу ОУН, президентом УККА, заступником Президента, членом президії і секретаріату СКВУ, почесним головою Головної управи ОДНСУ, головою Краєвої ексекутиви АБН у США.

Білинський І. М. доклав багато зусиль для дослідження геноциду в Україні в 1932–1933 рр. і для організації міжнародного Трибуналу, який зібрав документацію про цей геноцид.

Був і відомим публіцистом. Ще в 1949 р. почав працювати в редакції щоденника “Америка” і в його видавництві, багато писав до українських видань, був членом редакційної колегії тижневика “Національна трибуна”.

Помер 4 серпня 1992 р.

Літ.: Некролог // Визвольний шлях – 1992. – Кн. 9. – С. 1142–1143.

Бірчак Володимир – письменник, літературознавець, редактор, публіцист.

Народився 12 березня 1881 р. у с. Любинці (тепер Стрийського району Львівської області) у родині священика. Навчався у Львівському і Краківському університетах. На студентські роки припадає літературний і журналістський дебют: був одним з видавців і редакторів журналу “Світ” (1906–1907), навколо якого гуртувалися “молодомузівці”. Після закінчення ви-

щих студій викладав літературу в гімназіях Львова, Дрогобича, Самбора, Мукачєва, Ужгорода. З 1920 р. – на Закарпатті. Викладав у школах, організовував Пласт, був одним з організаторів літературного і журналістського життя на Закарпатті. У 1920–1921 рр. видавав разом з В. Пачовським газету “Народ”. Його літературознавчі й публіцистичні праці з’являлися на сторінках “Пчїлки” (1923–1923), “Підкарпатської Русі” (1923–1936). Бірчак В. був одним з засновників “Українського слова” (1932–1936), одного з найцікавіших видань у Карпатській Україні. Був автором “Нової свободи”. Публікації В. Бірчака друкували на сторінках української періодики, що виходила у Львові. Також він дописував до чеських періодичних видань. Найвідоміші його твори і праці – “Літературні устремління Підкарпатської Русі” (Ужгород, 1921; 1937), повісті “Василько Ростиславич” (Берлін, 1922), “Проти закону” (Львів, 1936), “На нових землях” (Львів, 1938), “Велика перемога” (Краків, 1941), “Кар’єра” (Краків; Львів, 1943). Цікаві також його праці про А. Волошина (Ужгород, 1924) і спогади “Карпатська Україна: спомини і переживання” (Прага, 1939). Бірчак В. – автор шкільних підручників. Після малярської інтервенції і кривавого придушення Карпатської України переїхав до Праги. У 1945 р. “СМЕРШ” заарештував його.

У 1946 р. В. Бірчак помер в одній з радянських в’язниць.

Літ.: Габор В. Бірчак Володимир // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. – Вип. 2. – С. 36–40; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1.: Перевидання в Україні. – С. 139; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 235; Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси / И. Поп. – Ужгород, 2001. – С. 95.

Боберський Іван – організатор українського спорту і руханки, журналіст.

Народився 14 серпня 1873 р. у с. Доброгостів біля Стебника (Львівська обл.) у сім’ї священика. Закінчивши гімназію в Самборі, записався до Львівського університету на філософський факультет. Боберський І. брав участь в установчих зборах товариства “Сокіл” (1892). Після закінчення університету продовжив студії в Граці (Австрія), де захопився ідеями фізичної культури. Упродовж двох років подорожував по Європі, вивчаючи різні системи і методики фізичної культури. У 1901 р. І. Боберський перебрався до Львова, де почав працюва-

ти в Академічній гімназії. Відтоді активно впроваджував руханку в українське життя. Упродовж 1908–1914 рр. І. Боберський очолював товариство “Сокіл-Батько”. З його ініціативи українська громада купила для “Сокола” земельну ділянку. Редагував “Вісті з Запорожжя” (1910–1914), “Січові вісті” (1912–1914).

На початку Першої світової війни його обирають членом Головної української ради, а згодом – і членом Бойової управи. У листопаді 1918 р. І. Боберський став співробітником військового секретаріату ЗУНР, а 1919 р. за дорученням уряду виїхав до Канади. Там перебував до 1932 р., брав участь у діяльності українських товариств, співпрацював в українській пресі. У 1932 р. І. Боберський переїхав до Сербії, де замешкав у м. Тржич. У 1936 р. “Сокільські вісті” й “Діло” друкували його репортажі з Олімпійських ігор (літніх і зимових). Написав низку підручників з фізичної культури.

Помер 1947 р.

Лит.: Боберський І. Щоденник, 1918–1919 рр. / І. Боберський. – К., 2003. – 260 с.; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 141; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 249; Жарський Едвард. Професор Іван Боберський, його роля і значення для української фізичної культури / Е. Жарський // “Сокіл-Батько”: Спортивно-руханкове товариство у Львові: Альманах, 1894–1994. – Львів, 1996. – С. 40–44; Марунчак М. Біографічний довідник до історії українців Канади / М. Марунчак. – Вінніпег, 1986. – С. 49; Мелех Р. Гетьман українського спорту / Р. Мелех // Високий замок. – 2003. – Ч. 151; Новий шлях. – 1967. – Ч. 65.

Бобинський Борис – поет, журналіст.

Син В. Бобинського. Народився 1929 р. у Львові. Матір Б. Бобинського відправили на заслання, а малолітнього сина – у дитячий розподільник м. Курськ. Згодом мати знайшла його. Повернулася до родини на Тернопільщину. У 1947 р. мати померла у с. Мозолівка на Тернопільщині. Борис переїхав до тітки у с. Великі Гаї. Тут зійшовся з патріотично налаштованою молоддю. Почав писати пісні патріотичного змісту, пов’язані з національно-визвольною тематикою. Вступив до Кременчуцького педінституту, але 28 квітня 1950 р. його заарештували. Вирок суду – 15 років за створення і пропаганду антирадянських пісень. У таборах писав пісні. Проте відома мала кількість: “Марш сіроманців”, “Де вітер вирував у хвилях бурану. . .”. Найвідоміша “Пісня про Оксану”:

Я чую, Оксано, твій голос тужливий,
То вітер його з України приніс.
Я чую, як б'ється в нім горе бурливе,
Я бачу твій погляд, туманний від сліз.

Відсидів 7,5 роки. Згодом закінчив театральний інститут ім. Карпенка-Карого. Народною стала і пісня “Синя чічка”.

Літ.: Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 250; Погребенник Ф. “Я чую, Оксано, твій голос тужливий” / Ф. Погребенник // Краянка. – 1994. – Ч. 1. – С. 96–97; Романенчук Б. Азбуковник: Енциклопедія української літератури / Б. Романенчук. – Філадельфія, 1969. – Т. I. – С. 374–377.

Богацький Павло – журналіст, літературознавець, критик, письменник, політичний діяч.

Народився 1883 р. на Поділлі. Разом з М. Шаповалом (М. Сріблянським) у 1909 році заснував в Києві журнал “Українська хата”. Журнал виходив до 1914 р. На його сторінках друкували свої твори І. Франко, Леся Українка, О. Олесь, В. Стефаник, О. Кобилянська, В. Винниченко, Галина Журба та ін. З цього видання почався і творча діяльність П. Богацького. Журнал відрізнявся від інших українських видань того часу тим, що пропагував модернізм у мистецтві, посилаючись на європейський досвід. Ідеологічним підґрунтям журналу було соціалістичне вчення, але в демократичній формі.

У 1914 р. російська влада заборонила журнал, а П. Богацького заарештували і вислали до Наримського краю. На засланні П. Богацький перебував до лютневої революції 1917 р., після чого повернувся до Києва. За часів Національної Ради П. Богацького призначено начальником міліції міста Київ, за Директорії був на посаді столичного отамана й отамана Коша оборони республіки.

У 1920 р. Богацький емігрував до Польщі, а звідти до Чехословаччини. На еміграції редагував журнал “Нова Україна”, брав участь у роботі Українського громадського комітету, який очолював М. Шаповал. Коли було створено Український соціологічний інститут, став його членом і директором бібліотеки. Пізніше, приблизно у 1928–1929 рр., П. Богацького було обрано головою Українського громадського видавничого фонду. Цей фонд видавав підручники для вищої школи, наукові праці і твори художньої літератури. Сам П. Богацький працював у

сфері шевченкознавства. Він, зокрема, написав критико-бібліографічну монографію “Кобзар” Т. Шевченка за сто років: 1840–1940”; що вийшла друком у 1942 р. У роки війни друкувався на сторінках “Українського вісника” і “Голосу” (Берлін).

За наукові заслуги П. Богацького обрано дійсним членом Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові, дійсним членом Українського філологічного товариства у Празі та інших наукових установ.

Богацький П. був одним з провідних діячів Української партії соціалістів-революціонерів.

Помер у грудні 1992 р. у м. Тіррул (Австралія).

Лит.: Довгаль С. Згадка про Павла Богацького / С. Довгаль // Вільна Україна. – 1963. – Ч. 37. – С. 60–62; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1.: Перевидання в Україні. – С. 143; Енциклопедія української діаспори. – Київ; Нью-Йорк; Чикаго; Мельбурн, 1995. – Т. 4 (Австралія–Азія–Африка). – С. 45; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 252–253; Животко А. Павло Богацький: У 40-ліття літературно-наукової діяльності / А. Животко // Краківські вісті. – 1943. – Ч. 44. – С. 34; Комариця М. Богацький Павло Олександрович / М. Комариця // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2000. – Вип. VII. – С. 409–411; Парубій В. Богацький Павло / В. Парубій // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів. – 1997. – Вип. 4. – С. 22–23; Романенчук Б. Азбуковник: Енциклопедія української літератури / Б. Романенчук. – Філадельфія, 1969. – Т. 1. – С. 380–381.

Бойдуник Осип – публіцист, політичний діяч, старшина УГА й Армії УНР.

Народився у 1895 р. у Долині. Двадцятирічним юнаком О. Бойдуника мобілізують, і він воював у складі австрійської армії. У листопаді 1918 р. зголошується до Української Галицької Армії, пройшов з нею дорогами перемог і поразок у визвольних змаганнях. Бойдуникові О. вдалося уникнути польських таборів для інтернованих армій ЗУНР і УНР, і він повернувся додому. У грудні 1920 р. став членом УВО й організаційним референтом УВО в Долині. Незабаром його заарештували. Упродовж 1920–1923 рр. О. Бойдуник кількаразово побував у в'язниці. Після звільнення він нелегально перейшов кордон з Чехословаччиною. У 1924 р. вступив до Високої торговельної

школи у Празі, яку закінчував у 1929 р. У Празі О. Бойдуник очолив редакційну колегію “Національної думки”, друкованого органу Групи української національної молоді, брав участь у підготовці Першого конгресу українських націоналістів. Восени 1930 р. він повернувся до Львова. Його обрали членом краевого Сенату УВО–ОУН, який завершив процес об’єднання обох структур. Саме у цей період О. Бойдуник написав дві важливі статті – “Наше становище” і “Наша боротьба”, в яких порушено актуальні політичні проблеми. На початку листопада 1931 р. його знову заарештували, і до січня 1936 р. він перебуває у в’язниці. Після звільнення О. Бойдуник разом з Б. Кравцевим були співредакторами “Голосу нації”, а згодом упродовж деякого часу і “Голосу” – легальних органів ОУН.

Восени 1938 р. О. Бойдуник за дорученням ПУН поїхав до Відня. Проблемою, що хвилювала тоді всі політичні сили, була доля Карпатської України. Після її поразки О. Бойдуник брав участь у підготовці II Великого збору українських націоналістів. Разом з О. Ольжичем і Я. Барановським розробив проект устрою (статуту) ОУН. Саме тоді в О. Бойдуника сформувалася концепція народовладдя і національного солідаризму як системи.

На початку Другої світової війни О. Бойдуник повернувся як уповноважений ПУН на рідні землі. Він намагався розбудувати, налагодити українське економічне життя в Генеральній губернії. Щоб замаскувати політичну діяльність, працював у кількох економічних спілках.

Бойдуник О. вважав розкол в ОУН логічним і послідовним завершенням того процесу, який відбувався в лавах ОУН упродовж 30-х років ХХ ст. На його думку, нещастям для ОУН було те, що в ПУН перемогла не революційно-політична течія (Є. Коновалець, М. Сціборський), а революційно-бойова (О. Сенік, Я. Барановський). О. Бойдуник залишився в ОУН (м).

Після початку німецько-радянської війни разом з багатьма іншими членами Похідних груп прибув до Києва. У Києві 1941 р. створено Українську Національну Раду. У Декларації, виданій з цієї нагоди (автор – О. Ольжич), зазначено, що це – продовження традицій визвольних змагань і державного будівництва під проводом С. Петлюри. Другим секретарем УНР обрано О. Бойдуника (головою – проф. Величківського). У листопаді 1941 р. окупацій-

на влада заборонила діяльність УНР, а на початку грудня гестапо заарештувало багатьох відомих українців. Під час перебування в Києві виступав на сторінках “Українського слова”.

Бойдуник О. був ініціатором (і співавтором, разом з Д. Андрієвським) написання меморандуму до Гітлера, в якому йшлося про страхіття німецької окупації в Україні. Такий меморандум за підписами М. Величківського (голови УНРади), А. Лвицького (заступника голови Директорії), полковника А. Мельника, генерала Омеляновича-Павленка було підготовлено і передано за адресою, що викликало незадоволення імперської верхівки.

У січні 1944 р. О. Бойдуника заарештували і він потрапив у концтабір Бретц.

Після завершення війни О. Бойдуник (член ПУН від 1941) брав участь у консолідації українських політичних сил, у підготовчій роботі для створення Української Національної Ради та відновленні Державного центру Української Народної Республіки, у спробах домогтися єдності українського націоналістичного руху.

У повоєнний період написав дві праці – “Національний солідаризм” та “Українська внутрішня політика”. Обидві його ідеї–національного солідаризму та відновлення Державного центру УНР як практичного застосування національного солідаризму, спричинили полеміку й неоднозначні оцінки. Свого часу М. Сціборський виступав проти концепції національного солідаризму. У 1945 р. у статті “Український націоналізм як політичний солідаризм” він стверджував, що український націоналізм, сформований в ОУН, є за суттю і змістом національним солідаризмом.

У своїй праці намагався знайти розв’язок цілої низки важливих кардинальних суспільних проблем: світогляду; свободи особистості у суспільстві; демократичних вартостей; пошуку справедливої економічної концепції; проблеми міжнародного солідаризму.

Літ.: Бойдуник О. На переломі (Уривки спогадів) / О. Бойдуник. – Париж, 1967. – 155с.; Гординський В. Передмова // Бойдуник О. На переломі (Уривки спогадів). – Париж, 1967. – С. 7–14; Валерій Ол. Инж. Осип Бойдуник // Календар–альманах “Відродження”. – 1963. – С. 41–49; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина/ За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. –

С.149; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 260–261; Инж. Осип Бойдуник – Голова Української Національної Ради // Український історик. – 1966. – Ч. 1–2. – С. 91; Таран С. Національний солідаризм О. Бойдуника / С. Таран // ОУН: минуле і майбуття. – К., 1993. – С. 172–183.

Бойко Іван – громадсько-політичний діяч, видавець.

Народився 1910 р. у с. Тартаків на Сокальщині. З молодих років включився в націоналістичний рух. В'язень польських, а під час Другої світової війни – німецьких тюрем. Після війни прибув до Канади і поселився в Торонто. Працював у ЛВУ, був директором видавництва “Гомін України”.

Літ.: Марунчак М. Біографічний довідник до історії українців Канади / М. Марунчак. – Вінніпег, 1986. – С. 71.

Бора Богдан – поет, публіцист, хорунжий Дивізії “Галичина”.

Справжнє прізвище – Борис Шкандрій. Народився 11 квітня 1920 р. у с. Павлівка біля Станіславівова (тепер Івано-Франківськ). Закінчив гімназію у Станіславові. Здобув педагогічну освіту. Учителював у рідному селі. У 1943 р. записався до Дивізії “Галичина”, де закінчив старшинську школу. Від червня 1945 р. перебував у таборі біля Ріміні (Італія). Переїхав до Англії 1947 р. Писати поезії почав ще в гімназії. У 1946 р. видавництво “Життя в таборі” видало його першу збірку “В дорозі”, в 1947 р. – збірку “У вирій”. У 50–60-х роках написав ще три збірки, які 1972 р. вийшли в Лондоні однією книжкою з передмовою С. Фостуна – “Твердь і ніжність”.

Твори Богдана Бора друкували на сторінках “Визвольного шляху”, “Української думки”.

Літ.: Романенчук Б. Азбуковник: Енциклопедія української літератури / Б. Романенчук. – Філадельфія, 1969. – Т. I. – С. 407; Шарко Б. Поет – воєк – Богдан Бора / Б. Шарко // Вісті комбатанта. – 1990. – Ч. 3. – С. 50–51; Вісті комбатанта. – 1997. – Ч. 5–6. – С. 124–125.

Борець Юрій – журналіст, письменник, булавний УПА.

Справжнє прізвище – Пашковський. Народився 26 березня 1922 р. у селі Лубно в Надсянні у свідомій селянській родині. Навчався у торгівельній школі. З молодих років – член ОУН. У відповідь на терор польських боївків на Закерзонні і Волині ОУН почала створювати Самооборонні кошові відділи (СКВ), туди потрапив і Ю. Борець. Після вишколу його взяли в курінь УПА

під командуванням легендарного Рена-Побігущого. Після закінчення Другої світової війни командування УПА вислало на Захід кілька військових частин УПА. З сотнею Громенка пройшов з боями і булавний Чумак – Ю. Борець. Після таборів для інтернованих він переїхав до Австралії. Був активним членом багатьох українських товариств, одним з організаторів кафедри українознавчих студій в Австралії. Ю. Борець – автор багатьох книг, у т. ч. й автобіографічного характеру: “Булавний Чумак”, “УПА у вирі боротьби”, “З найкращими”, “Рейд без зброї”, “Шляхами лицарів Ідеї і Чину”.

Помер 12 грудня 2006 р.

Лит.: Дзира І. Юрій Борець: За Україну, за її волю / І. Дзира // Шлях перемоги. – 1998. – Ч. 42. – С. 9; Гайдамаха А. Глибоко сумувавмо / А. Гайдамаха // Шлях перемоги. – 2006. – Ч. 51. – С. 15; Кук В. Вічна пам'ять і слава Юрію Борцеві – “Чумаку”! / В. Кук // Шлях перемоги. – 2006. – Ч. 51. – С. 15; Марусевич М. Нова книжка Юрія Борця / М. Марусевич // Шлях перемоги. – 1996. – Ч. 32. – С. 6; Панкевич Р. З когорти найкращих / Р. Панкевич // Шлях перемоги. – 1996. – Ч. 32. – С. 6.

Боровський Михайло – редактор, учений, поручник Армії УНР.

Народився 15 листопада 1891 р. у с. Зубрівка на Поділлі. Після закінчення середньої школи у м. Кам'янець-Подільський пішов добровольцем до війська. Закінчивши старшинську школу, отримав чин підпоручника. Після революції 1917 р. вступив до української військової частини. У 1920 р. у складі Армії УНР був інтернований у Ченстохові. Навчався на ветеринарному факультеті Варшавського університету, згодом на агрономічному факультеті Празької політехніки (1923–1927). Від 1927 р. працював у редакціях “Сільського світу” й “Сільського господаря”, був редактором “Українського пасічника” (1933–1938). По війні працював в УТП в Регенсбурзі, де завідував кафедрою садівництва і городництва. У 1948 р. переїхав до Канади. Працював на дослідній станції Манітобського університету, редагував господарську сторінку в “Українському голосі”.

Боровський М. – автор багатьох наукових праць, дійсний член і генеральний секретар УВАН, член НТШ, член управи Української наукової ради Канади, голова Інституту дослідів Волині та ін.

Лит.: Марунчак М. Біографічний довідник: До історії українців Канади / М. Марунчак. – Вінніпег, 1986. – С. 78–79.

Боцюрків Богдан – політичний діяч, публіцист.

Народився 2 вересня 1925 р. у м. Бучач (Тернопільщина) у родині адвоката. Навчався у Львові. З молодих років займався громадсько-політичною діяльністю, у 1938–1939 рр. видавав учнівську газету “Сварог”. У 1941–1942 рр., а потім 1944 р. був в’язнем німецьких концтаборів. Упродовж 1943–1944 рр. у Львові редагував журнал “Юнак”. Після війни деякий час перебував у Західній Німеччині, редагував “Наш шлях” (1945), “Незалежну Україну” (1948). До Канади прибув у 1949 р.

Боцюрків Б. – співробітник “Енциклопедії Українознавства”, співредактор “Голосу молоді”. Він дійсний член НТШ, член Асоціації політичних наук, автор низки праць про СРСР.

Літ.: Марунчак М. Біографічний довідник: До історії українців Канади / М. Марунчак. – Вінніпег, 1986. – С. 81–82.

Боцян Йосиф – єпископ УГКЦ, редактор, письменник.

Народився 10 березня 1879 р. у м. Буськ (тепер Львівська обл.) у міщанській сім’ї. Закінчив Золочівську гімназію, згодом Львівську духовну семінарію, деякий час навчався у Відні, Інсбруку. За кордоном отримав ступінь доктора богословія. Після повернення додому був священником у Любені Великому, потім його призначили ректором духовної семінарії. Після того, як росіяни окупували Львів, о. Й. Боцян добровільно зголосився бути заручником. Коли заарештували митрополита Андрея, о. Йосиф поїхав разом з ним на заслання. Згодом його теж заарештували (червень 1915) і заслали у Красноярський край. У липні 1917 р. митрополит Андрей та о. Йосиф виїхали з Петрограда до Стокгольма. Після повернення до Львова працював на північно-західних землях (митрополит Андрей висвятив о. Йосипа на єпископа, надавши йому титул єпископа Луцького), а саме ті землі поляки намагалися полонізувати передусім. Польська влада не допускала о. Боцяна до Луцька. У 1925 р., після семи років боротьби за єпископський престол, митрополит Андрей іменував його Львівським єпископом-помічником, а згодом – архипресвітером Львівської капітули.

Єпископ Й. Боцян був співредактором журналів “Католицький Схід”, “Нива”, “Богословія”, часто виступав зі статтями з історії Греко-католицької Церкви на сторінках цих видань, писав він і про тодішнє церковне і культурне життя. Переклав

українською мовою “Наслідування Христа” Томи Кемпійського та Святе Письмо. Єпископ Й. Боцян багато зусиль доклав для організації богословської науки в Галичині.

Помер єпископ Й. Боцян 21 листопада 1926 р. після поїздки до Пінська, де він відслужив святу літургію для українців. Похований на Янівському цвинтарі.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1.: Перевидання в Україні. – С. 168; о. Чучман Володимир. Єпископ Йосиф Боцян / о. В. Чучман // Мета. – 1995. – Ч. 13. – С. 5.

Брацайко Михайло – державний, політичний і громадський діяч, редактор, публіцист.

Народився 14 жовтня 1883 р. у с. Блажієва (тепер Берегівського р-ну Закарпатської обл.) у родині вчителя. Навчався в університетах Клужа і Відня. У 1913 р. відкрив адвокатську контору в Рахові, тоді його взяли до війська, де він пробув до краху імперії. Політичною діяльністю почав займатись ще під час навчання у Відні. Брацайко М. був одним з організаторів Руської (Української) народної ради та Мармароської руської (української) народної Ради в Мармарош-Сігеті, які 21 січня 1919 р. проголосили приєднання Закарпаття до Української Народної Республіки. Після повернення до Ужгорода (1920) активно включився в політичну і редакторсько-публіцистичну роботу. Він – один з засновників Руської хліборобської партії, у 1920–1924 роках – відповідальний редактор газети “Руська нива”, що була органом цієї партії. Його публікації з’являються в “Руській ниві”, в “Русині”. У 1932–1938 рр. М. Брацайко – видавець і редактор “Українського слова”, де разом з ним працювали В. Бірчак і В. Гренджа-Донський.

У жовтні 1938 р. з урядом А. Волошина переїхав до Хуста. Брав активну участь у розбудові Карпатської України. Його обрали послом до сейму Карпатської України. Після мадярської окупації зазнав чимало переслідувань.

Помер 1969 р. у Ужгороді.

Літ.: Габор В. Брацайко Михайло Михайлович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка / В. Габо р. – Львів, 1995. – Вип. 2. – С. 44–47; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1.: Перевидання в Україні. – С. 175; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovych. – Toronto; Buffalo;

London, 1984. – Vol. I. – P. 290; Життєписи нових міністрів // Батьківщина. – 1939. – Ч. 11. – С. 3; Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси / И. Поп. – Ужгород, 2001. – С. 104–105; Стерчо П. Карпато-Українська держава: До історії визвольної боротьби карпатських українців у 1919–1939 роках / П. Стерчо. – Львів, 1994.

Брацайко Юлій – державний, політичний і громадський діяч, видавець, публіцист.

Народився 1879 р., старший брат М. Брацайка. Був заступником голови Руської (Української) центральної народної ради, що проголосила приєднання до УНР (21 січня 1919). Засновник та один з лідерів християнської народної партії, один з засновників “Українського слова” (1932–1938). Брав активну участь у розбудові Карпатської України, входив до Уряду А. Волошина. Його обрали і послом до Сойму Карпатської України (12 лютого 1939 р.).

Загинув у радянській в’язниці 1946 р.

Літ.: Довганич О. В тенетах “СМЕРШУ”. Репресовані діячі Карпатської України: Статті і нариси / О. Довганич. – Ужгород, 2002. – С. 16–22; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1.: Перевидання в Україні. – С. 175; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovych. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 290; Життєписи нових міністрів // Батьківщина. – 1939. – Ч. 11. – С. 3; Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси / И. Поп – Ужгород, 2001. – С. 105; Стерчо П. Карпато-Українська держава: До історії визвольної боротьби карпатських українців у 1919–1934 роках / П. Стерчо. – Львів, 1994.

Будка Никита – єпископ УГКЦ, видавець, редактор.

Народився 7 червня 1877 р. у с. Добромірне (тепер Збаразький р-н Тернопільської обл.) у селянській сім’ї. Закінчив Тернопільську гімназію, студював на правничому факультеті Львівського університету, але не закінчив. Рік був у війську (Відень, 1902), де склав старшинський іспит. Згодом в Інсбруку закінчив богословські студії, маючи вже священничий сан (Львів, 1905). Працював у Львівській духовній семінарії. Здобув у Відні докторський ступінь (“Дисципліна грецької Церкви у полеміці між східною і західною Церквою в часі розділу” – така тема його докторської дисертації). Після повернення до Львова Н. Будка заснував газету “Емігрант” (Львів, 1910–1914) як друкований орган філії Товариства св. Рафаїла для охорони руських (українських) емігрантів з Галичини і Буковини. Два роки

був редактором “Емігранта”. У грудні 1912 р. Його призначають першим українським єпископом у Канаді. Там він організував релігійне і просвітницьке життя українців, брав участь у роботі українських товариств. У 1919 р. єп. Н. Будка організував Українську народну раду у Вінніпегу. У 1928 р. за станом здоров’я повернувся у Європу. У 30-х рр. був львівським деканом, генеральним вікарієм митрополичої консисторії та ін., а 1945 р. більшовики заарештували його.

Помер єп. Н. Будка 1 січня 1949 р. на засланні в Казахстані.

Літ.: Марунчак М. Біографічний довідник: До історії українців Канади / М. Марунчак. – Вінніпег, 1986. – С. 89–90; 30–ліття священства єп. Никити Будки // Мета. – 1935. – Ч. 40; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1.: Перевидання в Україні. – С. 102; Комариця М. Будка Никита // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка / М. Комариця. – Львів, 1995. Вип. 2. – С. 47–48.

Будний Всеволод Богдан – журналіст, громадський діяч, вояк Дивізії “Галичина”.

Народився 1 січня 1920 р. у Тернополі. Закінчив у Тернополі середню школу та музичну школу ім. М. Лисенка. Потім продовжив студії у Львові у Вищій музичній школі ім. М. Лисенка. У 1943 р. пішов добровольцем у Дивізію “Галичина”. Брав участь у боях під Бродами, вирвався з оточення, воював у Словаччині і Словенії. По війні був у таборах для полонених: спочатку в Ріміні (Італія), потім в Англії. У таборі почав працювати в редакції журналу “Батьківщина”. Був В. Будний і співробітником іншого таборового видання – газети “Життя в таборі”.

У 1952 р. переїхав до Канади, а наступного р. – до США. Там включився в роботу Братства Першої Української Дивізії УНА. Збирав і видавав джерельні матеріали. Йому вдалося видати перший том під назвою “Ріміні”.

Літ.: Всеволод Богдан Будний: Некролог // Вісті Комбатанта. – 1986. – Ч. 2. – С. 97; Гоцький В. Як родилося “Життя в таборі” в Ріміні / В. Гоцький // Вісті Комбатанта. – 1987. – Ч. 4. – С. 24–28; р. Г. Всеволод Богдан Будний // Вісті Комбатанта. – 1986. – Ч. 4. – С. 97–98.

Букшований Микола – лікар, редактор, старшина Армії УНР.

Народився 22 жовтня 1892 р. у с. Бесідівка Роменського повіту на Полтавщині у родині священника. Навчався в Полтавській духовній семінарії, звідки його виключили за “неблагонадійність”. Згодом студював медицину в Петербурзі. У 1915 р. його

мобілізували до війська. Після революції 1917 р. М. Букшований записався до Армії УНР. У 1920 р. член Української військової місії у Варшаві. Разом з М. Вороним видавав тижневик для вояків УНР "Син України". Був інтернований, потрапив у табір біля Каліша, де став одним з засновників і співробітників журналу "Веселка". Згодом переїхав до Чехо-Словаччини, де закінчив медичні студії у Празькому університеті (1929). Виїхав до Бразилії, де займався лікарською практикою.

Помер 22 червня 1944 р.

Літ.: Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. Вип. 2. – С. 48–50; Кравченко С. Доктор Микола Букшований / С. Кравченко // Лікарський вісник. – 1962. – С. 27, 53–55; Пундій П. Українські лікарі: Бібліографічний довідник / П. Пундій. – Львів; Чикаго, 1994. – Кн. 1: Естафета поколінь національного відродження. – С. 40.

Бульба-Боровець Тарас – військовий і політичний діяч, публіцист.

Справжнє прізвище – Максим Боровець. Народився 9 березня 1908 р. у с. Бистричі (тепер Костопільський р-н Рівненської обл.). Початкову освіту здобув самотужки. Працював на камеломолні. Познайомився з діячами УНР. У 1932 р. створив підпільну організацію "Українське національне відродження". Його заарештували 1933 р., а згодом – повторно (1934) і кинули до Берези Картузької. В ув'язненні познайомився з членами ОУН з Галичини – Р. Шухевичем, Я. Старухом, І. Мітрингою. Вийшовши з в'язниці, виїхав углиб Польщі, де намагався зайнятися бізнесом. Після розвалу Польщі працював в Українському допомоговому комітеті (Краків). Після початку німецько-радянської війни Т. Бульба-Боровець організував Українську Повстанську Армію "Поліська січ". Згодом, коли ОУН під назвою УПА організувала збройну формацію, загони Т. Бульби-Борівця прийняли назву Українська народна революційна армія. У 1943 р. війни гестапо заарештувало його і Т. Бульба-Боровець потрапив до в'язниці. Після закінчення війни – на еміграції. Організував Українську національну гвардію, видавав журнал "Меч і воля".

Літ.: В'ятрович Володимир. Тарас Боровець. Отаман, загублений у часі / В'ятрович Володимир. Україна. Історія з грифом "Секретно". – Харків: Книжковий клуб "Клуб сімейного дозвілля", 2014. – С.177–190; Дециньський Л., Бондаренко К., Киричук Ю. Отаман // За вільну Україну. – 1996. – 30 травня; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. –

С. 161; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 275; Отаман Тарас Бульба-Боровець. Армія без держави: Слава і трагедія українського повстанського руху: Спогади. – Вінніпег, 1981. – 327 с.

Бусел Яків – відомий діяч ОУН і УПА, редактор, публіцист.

Народився 1910 р. у м. Клевань (тепер Рівненської обл.). Був організаційним референтом районної ексекутиви ОУН на північно-західних землях (1935–1937). Його кілька разів заарештовували, а в травні 1939 р. засудили до 12 років ув'язнення, але у вересні вийшов з в'язниці, оскільки почалася війна. Був членом осередку пропаганди ОУН у Кракові, брав участь у його роботі. Згодом Я. Бусел керував Краєвою референтурою пропаганди, був редактором багатьох видань на північно-західних українських землях (1941–1944), начальником політвиховного відділу Краєвого військового штабу УПА–Північ (1943–1944), учасником III Великого збору ОУН та ініціатором скликання конференції поневолених народів Сходу Європи й Азії.

У 1944–1945 рр. він був заступником командира УПА–Північ, начальником політвиховного відділу Головного військового штабу УПА, керував політичним вишколом при Проводі ОУН. Його псевдоніми – Галина, Київський, Шахтар, Дніпровий.

Загинув у бою із загоном НКВД 15 вересня 1945 р. біля с. Бишки Козівського р-ну Тернопільської обл.

Літ.: Гікавий М. Мої зустрічі / М. Гікавий // Вісник. – 1971. – Ч. 6. – С. 23–24; Енциклопедія Українознавства: словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1.: Перевидання в Україні С. 198; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–49: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1994. – С. 67.

Бутковський Іван – хорунжий Карпатської Січі, підполковник УПА, публіцист.

Народився 2 травня 1910 р. у м. Сколе (тепер Львівська обл.) у сім'ї урядовця. Закінчив гімназію у Стрию, право студював у Люблінському університеті. Був членом УВО й ОУН. Сидів у польських в'язницях. Брав участь у боях за незалежність Карпатської України як хорунжий Карпатської Січі. У 1941 р. у складі Похідних груп ОУН прийшов в Україну. Тоді і був ув'язнений. Майже до кінця 1942 р. пробув у тюрмі. З листопада 1943 р. – в УПА в ранзі поручника. Брав участь у багатьох боях. Допомогає рятувати і відправляти євреїв і ні-

дерландських старшин до Угорщини. У липні 1944 р. через поранення і хворобу серця був звільнений з лав УПА. Його відправляють за кордон. Від 1945 р. І. Бутковський у Мюнхені, де організував Військовий центр при ЗП УГВР, очолив місію УПА при ЗП УГВР, почав видавати військовий журнал “До зброї”. У 1945 р. його нагородили Золотим хрестом заслуги 2-го класу.

Помер у Мюнхені 5 липня 1967 р.

Лит.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1.: Перевидання в Україні. – С. 199; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovych. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. 1. – P. 333; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943-49: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1967. – С. 68.

Бутович Микола – художник-графік, публіцист, старшина Армії УНР.

Народився 6 грудня 1885 р. біля Гадяча на Полтавщині. Походив з давнього козацького і старшинського роду. Навчався у кадетському корпусі й у військовій школі. Воював на фронтах Першої світової війни. В Галичині потрапив у полон. Саме в таборі для полонених і захопився малюванням. Повернувся в Україну після Берестейського миру. Записався до Армії УНР, з якою пройшов шляхами визвольних змагань. З польських таборів для інтернованої Армії УНР втік до Чехословаччини (1920). У Празі почав навчатися у Вищій мистецько-промисловій школі. Згодом продовжив навчання в Берлінській мистецько-промисловій школі, у Лейпцигу – в Академії графічних мистецтв, яку закінчив 1926 р. У Лейпцигу видав альбом дереворитів “Українські духи” (1924).

Водночас М. Бутович співпрацював з українськими видавництвами і періодичними виданнями (“Минуле України”, “Нова хата”, “Українська книга”). Його слава і кар’єра художника-карикатуриста почалася зі співпраці із сатирично-гумористичним журналом “Зиз” (1924–1933).

Лише у другій половині 30-х років М. Бутович оселився у Львові. До цього часу він проживав у Парижі, Берліні, Празі. Проте з українськими виданнями і видавництвами постійно підтримував зв’язок – виконував різного роду графічні композиції. Крім того, з початку 30-х років М. Бутович дописував до львівських часописів і журналів (“Діло”, “Нова хата”, “Мистецтво”, “Нові шляхи”).

У роки Другої світової війни теж перебував у Львові, працював у мистецько-промисловій школі, у політехнічному інституті.

Був активним членом АНУМ. Саме у Львові він проявив себе як один з найвідоміших українських графіків. Працював він і в жанрі карикатури, портрета, ілюстрував книжкові й періодичні видання, створював екслібриси, писав ікони. У Львові М. Бутович почав писати епіграми для сатирично-гумористичних видань. Помітною ознакою його творчості була любов до багатой української міфології й етнографії, але він ніколи не опускався до етнографізму, а залишався творцем. Бутовичу М. вдалося поєднати стильові знахідки європейського мистецтва з українською проблематикою.

Влітку 1944 р. виїхав на Захід. Перейшов через табори “ді-пі”. У 1947 р. переїхав до США. Працював на фірмі “Дизайнер”. Продовжував творити на ниві церковного малярства, ілюстрував видання, працював у театрі маріонеток, займався керамікою і текстилем, але найбільше творив як художник-графік. Брав участь в організації літературно-мистецького об’єднання мистців-українців Америки (1952).

Помер 21 грудня 1961 р. Поховали його на цвинтарі в Бавнд-Бруку.

Літ.: Бутович М. Дитячі літа (Уривки з спогадів) / М. Бутович // Вісник. – 1959. – Ч. 4. – С. 23–25; Його ж. Кадетський корпус. – Вісник. – 1959. – Ч. 6. – С. 19–22; Ч. 7–8. – С. 19–23; Його ж. Формування Сірої Дивізії у Володимирі-Волинському. Переїзд на Чернігівщину. Повстання проти гетьмана // За державність: Матеріали до історії Війська Українського. – Торонто, 1966. – Зб. 11. – С. 18–41; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 199; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovych. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 333; Кедрин І. Микола Бутович // Кедрин І. У межах зацікавлення / І. Кедрин. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1986. – С. 340–343; Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С. 37; Проців О. Майстер оригінального стилю / О. Проців // Родовід. – 1997. – Ч. 15; Яців Р. Серце Миколи Бутовича // Вільна Україна. – 1989. – Ч. 19.

Буцманюк Юліян – художник, мистецтвознавець, четар УСС, сотник УГА.

Народився у 1885 р. у с. Сморгів біля Радехова. У 1914 р. закінчив Краківську академію мистецтв й отримав державну стипендію для продовження навчання за кордоном, але Ю. Буцманюк записався до Легіону УСС. Один з організаторів Пресової квартири УСС, член Артистичної горстки. Ілюстрував

стрілецькі видання, йому належало багато фотознімків із стрілецького життя, отже, можна про нього стверджувати, що він – один з перших фотожурналістів. У 1918 р. був референтом Державного секретаріату військових справ ЗУНР, воював у лавах УГА. В Галичині розмалював кілька церков, у тім числі церкву оо. Василіян у Жовкві. 1944 р. залишив рідні землі. Спочатку жив у Німеччині. У червні 1950 р. приїхав до Канади.

Помер 30 грудня 1967 року в Канаді.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 199; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 335; За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914-1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 483; Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С. 38; Майор Юліян Буцманюк // Дороговказ. – 1967. – Ч.18. – С. 24; Марунчак М. Біографічний довідник до історії українців Канади / М. Марунчак. – Вінніпег, 1986. – С. 94; Новий шлях. – 1968. – Ч. 3; Українські вісті. – 1954. – Ч. 26.

Ваврук Василь – редактор, член ОУН, майор УПА.

Народився 1911 р. (приблизно) на Сокальщині. Про його життя мало що відомо. Вчителював, членом ОУН став, очевидно, ще напередодні війни. Вояком УПА став у березні 1944 р. Був політвиховником одного з куренів УПА на півночі Львівщини, засновником і редактором газети “Стрілецькі вісті”. Згодом – політвиховник військової округи “Буг”. У квітні 1945 р. В. Ваврук уже хорунжий-виховник. У червні 1945 р. виконував обов’язки краевого референта пропаганди Львівського краю.

Загинув у бою з загонами НКВД біля с. Купичволя на Жовківщині. Посмертно відзначений Золотим Хрестом заслуги і підвищений до ступеня майора.

Літ.: Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–49: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1994. – С. 68–69.

Варавва Олекса – письменник, журналіст.

Народився 1889 р. в м. Канів. Увійшов у літературу під псевдонімом О. Кобець. Як солдат російської армії потрапив до полону й опинився у таборі для військовополонених у Фрайштадті (Австрія). У таборі брав участь у виданні таборового журналу “Розвага”. У цьому журналі й була надрукована навесні 1917 р. його відома пісня “Од синього Дону до сивих Карпат. . .”. Друкувався на сторінках журналу “Вісник СВУ”. Повернувшись з полону в Україну, працював в українських установах. Після поразки визвольних змагань у 20–30-х роках працював у видавництвах, у кооперативній пресі. Видав збірки поезій – “Ряст”, “Під небом чужим” (1919), “Записки полоненого” (1931). Писав вірші для дітей. О. Кобець – автор кіносценаріїв. Під час Другої світової війни емігрував на захід, до Німеччини. Згодом переїхав до США. Тут продовжував письменницьку діяльність, учителював. У 1961 р. видав велику збірку оповідань і віршів під назвою “Сходить сонце”. Був співробітником журналі “Крилаті”.

Помер 5 вересня 1967 р. в м. Буфало (США).

Літ.: Варавва О. Записки полоненого / О. Варавва. – Мюнхен, 1959; Дей О. Словник українських псевдонімів і криптонімів (XVI–XX ст.) / О. Дей. – К., 1969. – С. 231; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 208; Жук А. Привіт Олексієві Кобцю-Варавві / А. Жук // Літературна газета. – 1959. – Ч. 4. – С. 7; Кобець-Варавва О. Початок кінця

/ О. Кобець–Варавва // Вісник. – 1976. – Ч. 2. – С. 12–14; Лоза М. Олекса Варавва (О. Кобець) / М. Лоза // Збірник праць і матеріалів на пошану Василя Лева (1903–1991). – Львів; Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1996. – С. 200–241; Олекса Кобець – автор пісні “Од синього Дону до сивих Карпат. . .” // Крилаті. – 1967. – Ч. 11. – С. 11; Чуб Д. Заслужений письменник старшої генерації (До 70-річчя О. Кобця–Варавви) / Д. Чуб // Українська літературна газета. – 1959. – Ч. 3. – С. 5.

Вараниця Іван – журналіст, редактор, поручник Армії УНР.

Народився 18 червня 1897 р. у с. Кузьмин на Поділлі. У 1915 р. закінчив учительську семінарію. Наступного року його мобілізували до війська. Вараниця І. закінчив школу прапорщиків у Києві. Від 1918 р. він був в Армії УНР. Після поразки визвольних змагань перебував у таборах для інтернованої Армії УНР, після чого повернувся в Україну зі спеціальним завданням. Більшовики заарештували І. Вараницю, але йому вдалося втекти з в'язниці до Галичини.

У 1922 р. приїхав до Львова. Брав участь у підпільній роботі УВО, а згодом ОУН. Легально працював у кооперації. У 1944 р. переїхав спочатку до Словаччини, а згодом до Австрії. У 1948 р. прибув до Канади. З 1953 р. перебрався до Торонто, де працював у “Голосі України”, спочатку як співредактор, а згодом як управитель видавництва. У 1954–1958 рр. був головним редактором “Голосу України”, потім тривалий час членом дирекції видавництва, головою контрольної комісії. Автор багатьох статей на політичні й виховні теми. Був членом Головної управи ЛВУ.

Помер 28 червня 1974 р.

Літ.: Марунчак М. Біографічний довідник: До історії українців Канади / М. Марунчак. – Вінніпег, 1986. – С. 120; Похорон сл. п. Івана Вараниці// Гомін України. – 1974. – Ч. 20. – С. 1.

Василенко–Волош Петро – публіцист, письменник, старшина УПА.

Народився 1921 р. у с. Війтовиці (Яготинський р-н на Полтавщині) у селянській сім'ї. Його батька, учасника визвольних змагань 1918–1920 рр., репресували 1936 р. На початку німецько-радянської війни став членом ОУН. Згодом пішов до УПА. Редагував підпільний журнал “Лісовик”, видав збірку віршів “Мої повстанські вірші” і репортажів “У боротьбі за волю під бойовими прапорами УПА” (вийшли згодом у діаспорі). Його псевдоніми – Полтавець, Гетьманець. Як написав наш сучас-

ник, у нього нема віршів про смерть, а лише про боротьбу й перемогу.

Загинув у бою на Закерзонні 21 травня 1946 р. Поховано його у спільній могилі з іншими повстанцями у с. Новий Люблянець.

Літ.: Василенко-Волош Петро (Гетьманець-Полтавець) // Воля і батьківщина. – 1996. – Ч. 3. – С. 113–119; Визначні постаті визвольної боротьби України (найновіша епоха). – Нью-Йорк, 1967. – С. 92; Дубас М. “Наших маршів упертих нічим не здолати!” / М. Дубас // Воля і батьківщина. – 1996. – Ч. 3. – С. 120–127; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1. – С. 212; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 561; Шалайський В. “Переможем – тоді лишень стрічі, і жадоби, і трепіт кохань. . .” / В. Шалайський // За вільну Україну. – 1997. – Ч. 53; Петренко М. В одному бункері з поетом / М. Петренко // Неділя. – 1993. – Ч. 12; Петро Василенко-Волош // Український самостійник. – 1956. – Ч. 26. – С. 3; Романенчук Б. Азбуковник: Енциклопедія української літератури / Б. Романенчук. – Філадельфія, 1969. – Т. 2. – С.362; Храплива-Шур Леся. Його повстанські вірші / Л. Храплива-Шур // Воля і батьківщина. – 1996. – Ч. 3. – С. 127–129.

Вассиян Юліян – публіцист, філософ, поручник УСС, поручник УГА.

Народився 12 січня 1894 р. у с. Колоденці біля Жовкви (тепер Львівська обл.) у сім’ї вчителів. Народну школу закінчив у рідному селі, Академічну гімназію – у Львові (1905–1913). У 1913 р. почав навчатися на філософському факультеті Львівського університету.

Коли розпочалася Перша світова війна, Ю. Вассиян і його брат Володимир пробують дістатися до Стрия, де формували Леґіон УСС. По дорозі їх заарештувала мадярська жандармерія, але все ж Ю. Вассиян став Січовим стрільцем. Боротьбу за українську державу він продовжив у лавах УГА. Після поразки визвольних змагань був разом з багатьма іншими побратимами інтернований поляками і два роки перебував у таборі біля Домб’є. До Львова повернувся аж 1922 р. і записався до Українського таємного університету, в якому навчався упродовж 1922–1924 рр. Після того, як університет припинив свою діяльність, Ю. Вассиян поїхав до Праги, щоб продовжити філософські студії. Тут він вступив до Групи української національної молоді (1926), друкувався на сторінках “Національної думки”. Як голова ГУНМ, брав участь у роботі Першої конференції українських

націоналістів (3–7 листопада 1927 р., Берлін). Вассиян Ю. активно співпрацював з органом Проводу українських націоналістів – журналом “Розбудова нації”. Тут появляються його відомі праця “До головних засад націоналізму” (1928, Ч. 2.). Брав участь у роботі Другої конференції українських націоналістів (8–9 квітня 1928 р., Прага), а також у роботі Першого конгресу українських націоналістів (28 січня – 3 лютого 1929 р., Відень), на якому і було створено ОУН. На цьому конгресі Ю.Вассиян як голову ідеологічної комісії було обрано членом ПУН.

У 1930 р. Ю. Вассиян завершив свої філософські студії у Карловому університеті докторатом і повернувся на рідні землі. Йому доручають очолити видання органу націоналістичної думки – газети “Український голос” (Перемишль). Проте в 1931 р. поліція заарештовує його як учасника Першого конгресу українських націоналістів. У в’язниці Ю. Вассиян був до 1935 р. Незабаром його знов ув’язнили, цього разу він сидів у Березі Картузькій до початку Другої світової війни.

Перебував у Кракові до початку німецько-радянської війни і працював у структурі УЦК. Потім, улітку 1941 р., повернувся до Львова. Працював в Українському допомоговому комітеті (УДК). У 1944 р. гестапо заарештувало його як члена ПУН і запроторило до в’язниці у м. Брец. Восени його звільнили разом з іншими діячами українського націоналістичного руху.

У повоєнний час перебував в Австрії, Німеччині. У 1950 р. переїхав до США. Упродовж цього останнього періоду продовжував писати, друкувати свої статті в українських виданнях. Найважливіші його праці – “До головних засад націоналізму” (1928), “Ідеологічні основи українського націоналізму” (1929), “Змаг основ” (1947) та ін. Багато що залишається в рукописах.

Головні ідеї – єдність, віра в Бога, державність, нація – найвища суспільна й історична вартість, “національність – це найглибша, найзагальніша й найтривкіша підстава людської соціальності”; людина, творчий індивід є необхідною умовою історичного прогресу, проблематика людини є чи не найважливішою в його історіософській концепції; цікавими є його думки про органічність світогляду, про геополітичну ситуацію й історичну долю України, про Україну яка воює, про Україну як Марсове поле Сходу, про історичне призначення України. Вассиян Ю. – ворог тоталітаризму, зокрема, російського біль-

шовізму (хана Півночі); у його світогляді, як не у багатьох органічно поєднувалися ідея боротьби й гуманістичні вартості.

Увагу читача завжди привертав стиль філософа-публіциста.

Помер Ю. Вассиян 3 жовтня 1953 р.

Літ.: Вассиян Ю. Твори: мистець з землі зроджений. – Торонто, 1974. – Т. 1. – 127 с.; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 317; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 559; Історіософія Юліана Вассияна (Спроба характеристики) // ОУН і минуле і майбутнє. – К., 1993. – С.144–151; Качмар В. Згадавши минуле (про долю Ю. Вассияна у Перемишлі) / В.Качмар // Свобода. – 1980. – Ч. 89. – С. 2; Книш З. Так перо пише. . . : Вибрані статті / З. Книш. – Торонто, 1965. – С. 66–72; Лапичак Т. “Виректи своє слово на міру прометеївського чину” / Т. Лапичак // ОУН і минуле і майбутнє. – К., 1993. – С. 131–143; о. Соханівський В. Степовий Сфінкс / о. В. Соханівський // Новий шлях. – 1974. – ЧЧ.18–19; Сніцарчук А. Юліан Вассиян // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. Вип. 2. – С. 52–54; Шемелдяк В. “Вже десять років...” / В. Шемелдяк // Укр. життя. – 1963. – Ч. 42; Юліан Вассиян // ОУН і минуле і майбутнє. – К., 1993. – С. 130; Ящун В. Д-р Юліан Вассиян / В. Ящун // Броди і Брідщина: жит. -мемуар. зб. – Торонто, Онтаріо, 1988. – С.464–472.

Вашкович Володимир – старшина Дивізії “Галичина”, журналіст.

Народився 14 вересня 1920 р. у с. Івачів біля Зборова (тепер Тернопільська обл.). Батько був вояком УГА. Навчався в Золочівській гімназії, але не закінчив її. У 1938 р. став членом ОУН. У 1943 р. вступив до Дивізії “Галичина”. По війні був у таборах для інтернованих українських вояків (Ріміні). З 1947 р. – у Великобританії. Був головою манчестерського осередку СУБ. Автор публікацій в “Українському самостійникові” і “Сучасності”.

Помер 4 березня 1980 р.

Літ.: Сучасність. – 1980. – Ч. 11. – С. 104–105.

Ващук А. – редактор, вояк УПА.

Був редактором журналу “Стрілецькі вісті”, що видавала група УПА “Буг”. Псевдонім – “Ігор”. Більше даних про А. Ващука нема.

Літ.: Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–49: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1994. – С. 44.

Верес Микола – поет, журналіст, старшина УПА.

Народився 1 січня 1917 р. у дворянській сім'ї на Уманщині. Батько загинув під час визвольних змагань у бою з більшовицькими військами. Навчався в Київському лісотехнічному інституті. Після того, як виявилось його дворянське походження, залишив навчання і переховувався. У роки німецько-радянської війни працював у Тернопільському театрі, дописував до української преси (перші літературні спроби припадають на роки навчання). У 1944 р. залишив рідні землі. Був в УПА як старшина штабу. Після війни кілька років перебував у таборах “ді-пі”. У 1948 р. переїхав до Англії і почав працювати в газеті “Українська думка” (Лондон). Автор збірки “В чужинних приплавах” (1967).

Літ.: Романенчук Б. Азбуковник: Енциклопедія української літератури / Б.Романенчук. – Філадельфія, 1973. – Т. 2. – С. 70–71.

Верига Василь – журналіст, редактор, історик, громадський діяч, вояк Дивізії “Галичина”.

Народився 3 січня 1922 р. у с. Колодрібна біля Заліщик (Тернопілька область) у селянській сім'ї. Навчався в гімназіях у Заліщиках і Коломиї. Вчителював у с. Королівка. У 1943 р. записався добровольцем до Дивізії “Галичина”, з якою пройшов після битви під Бродами дорогами війни. Упродовж 1945–1947 рр. був у Ріміні (Італія), у таборі для інтернованої дивізії. Там редагував газету “Батьківщина”. У 1947–1949 рр. перебував в Англії, куди перевезли дивізію, а 1951 р. виїхав до Канади. Там вивчав історію і бібліографію, здобув наукові ступені бакалавра в Торонтському університеті (1959) і магістра в Оттавському (1968). Редагував журнал “Вісті комбатанта” (1966–1973), був головою видавничої спілки “Новий шлях”. У 1968 р. здобув докторат в УВУ (Мюнхен). З 1967 р. – член СКВУ, з 1988 р. – його генеральний секретар, згодом віце-президент. Член багатьох українських організацій (НТШ, Українська асоціація істориків, Українська національна організація), член дирекції Української кредитної спілки.

Верига В. регулярно друкувався на сторінках української преси (“Вісті комбатанта”, “Новий шлях”, “Вільне слово”, “Самостійна Україна”, “Голос України”), в англійській періодиці (“Ukrainian Quarterly”, “Slavic Review”, “Canadian Slavonic Papers”, “Nationally Papers”). Автор кількох праць і спогадів – “За

свій рідний край” (Торонто, 1968), “Там, де Дністер круто в’ється” (Торонто, 1974), “Втрати ОУН в II світовій війні” (Торонто, 1991, 2-ге видання), “Дорогами світової війни” (Торонто, 1980, 2-ге видання), “Галицька соціалістична советська республіка” (Нью-Йорк; Торонто, 1986), “Листопадовий чин” (К., 1995) тощо.

Літ.: Верига В. Наша сотня вже готова // Вісті комбатанта. – 1968. – Ч. 5–6. – С. 61–72; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 590; “Журавлина книга”: Тернопільська українська західна діаспора: Словник імен. – Тернопіль, 1999. – С. 91, 92; Марунчак М. Біографічний довідник українців Канади / М. Марунчак. – Вінніпег, 1986. – С. 108–109; Слабошпицький М. Пам’яті Василя Вериги / М. Слабошпицький // Літ. Україна. – 2009. – Ч. 2. – С. 2; Слабошпицький М. Українська ідея – кризь простір і час / М. Слабошпицький // Вісті комбатанта. – 1999. – Ч. 1. – С. 97–99.

Веселовський Ярослав – журналіст, громадський і політичний діяч.

Народився Я. Веселовський 20 лютого 1881 р. у с. Молодятин (тепер Коломийського р-ну Івано-Франківської обл.) у сім’ї священика. Навчався в Коломийській гімназії. Вже тоді був активним молодіжним діячем – виступав як проти поляків, так і москвофілів. Тоді ж почався його літературний і журналістський шлях – Я. Веселовський почав писати вірші, оповідання, дописувати до газет “Діло”, “Буковина”, “Promień” (польське молодіжне видання). Під час навчання у гімназії формувався світогляд Я. Веселовського, – під впливом українських радикальних і польських соціалістичних видань, але особливо під впливом К. Трильовського. Він активно організовував “Січі”, працював у Радикальній партії, дописував до журналу “Зоря”. Закінчивши гімназію, записався на правничий відділ Львівського університету і продовжував займатися громадською і політичною діяльністю.

Влітку 1902 р. став редактором просвітницького тижневика “Поступ”, що виходив у Коломії, продовжує писати вірші, оповідання. Деякі його твори друкував “ЛНВ”. Продовжував дописувати до газет “Діло”, “Буковина”, “Громадський голос”. У 1904–1906 рр. редагував газету “Буковина”. На початку 1907 р. повернувся до Львова і почав редагувати видання “Просвіти”. За участь в університетських заворушеннях його заарештували. У тюрмі Я. Веселовський очолив голодування. З цього приводу судився з Г. Сенкевичем, відомим польським

письменником, але шовіністом за своїми поглядами, який публічно закинув українським студентам, що вони лише вдавали голодування, бо мали м'ясо і вино. Суд визнав, що Г. Сенкевич зробив наклеп.

Після повернення до Львова Я. Веселовський почав працювати в газеті "Діло" (з 1908 р., а в 1910–1911 рр. був головним редактором, потім редагував додаток до "Діла" – "Неділю").

У червні 1914 р. Я. Веселовський переїхав до Відня, де став референтом української преси у Міністерстві закордонних справ і водночас був кореспондентом "Діла", потім він став референтом російської преси. У Відні Я. Веселовський співпрацював з "Вістником СВУ", дописував до "Ukrainisches Korrespondenzblatt", "Neue Freie Presse", відредагував відомий календар "Просвіти", підготував до видавництва календар-альманах на 1917 р. під назвою "Кривавий рік", але він вийшов уже після його смерті.

Веселовський Я. був відомим діячем радикальної партії і належав до її головної управи, був членом головного Січового комітету, Загальної Української Ради і членом управи Української культурної ради.

Помер 21 червня 1917 р. у Відні.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 236; Качкан В. Веселовський Ярослав / В. Качкан // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1994. – Вип. 1. – С. 29–33; Лозинський М. Веселовський Ярослав / М. Лозинський // Вісник СВУ. – 1917. – Ч. 158. – С. 439–440.

Вітовський Дмитро – видатний громадський і державний діяч, сотник УСС, полковник УГА, Державний секретар військових справ ЗУНР.

Народився 6 листопада 1887 р. у с. Медуха біля Галича, закінчив Станіславівську гімназію, в 1907–1911 рр. навчався на правничому факультеті Львівського та Краківського університетів. Був членом Українського студентського союзу, вступив до Української радикальної партії, провадив широку національно-патріотичну діяльність у читальнях "Просвіти", сокільських і січових осередках у Галичині. Був учасником великого студентського віча у Львівському університеті 1 липня 1910 р., яке закінчилось сутичкою з поліцією та поль-

ськими студентами (в ній загинув український студент Адам Коцко). Вітовського Д. заарештували, виключили з університету. Він проходив по відомому процесу “101”, відбув тюремне ув'язнення.

У 1911 р. увійшов до складу таємного студентського комітету за визволення з Станіславівської тюрми М. Січинського. На початку Першої світової війни Д. Вітовський вступив до Легіону УСС, 7 вересня 1914 р. призначений сотником, став одним з найкращих стрілецьких старшин. Своїм патріотизмом, обов'язковістю, шляхетністю в поведінці здобув собі загальну шану серед стрілецьтва і став його духовним провідником. Ще у Карпатах навесні 1915 р. Д. Вітовський та І. Балюк заснували гурток старшин, до якого увійшли Р. Сушко, А. Мельник та ін. Він розробив засади стрілецької ідеології, які викладені у концепції: “Наша мета – незалежна і соборна Українська Держава. Ми – військо України, ідем до тієї мети слідами Мазепи, згідно з “Заповітом” Шевченка. Щоб ту важко досягнути мету досягнути, треба гартувати нашу молодь, виховувати її у військовому дусі, в почутті обов'язку, щиро і невпинно працювати для добра України!”

Сотня Д. Вітовського у квітні-травні 1915 р. брала участь у боях з царськими військами генерала Каледіна за гору Маківку в Карпатах, а також над річкою Стрипою. У червні 1915 р. сотня Д. Вітовського відзначилась у боях за звільнення Болехова та Галича. Над Галичем за вказівкою командира було вивішено синьо-жовтий прапор. Орган української військової еміграції ЗУНР, журнал “Український скиталець”, у 1922 р. писав: “Сей акт у цілім його – нехай і символічним – значенні зрозуміли не ми, тільки ляхи, які з такою скаженістю домагалися в австрійській навчальній команді покарання Вітовського. Ляхи зрозуміли, що український прапор на руїнах королівського замку Галича зродить в українським народі Галичини ідею і тугу за давньою славою Галича, за власною державністю тут, у себе”.

Пропагуючи ідеї українського стрілецьтва, Д. Вітовський став засновником друкованого часопису УСС – журналу “Шляхи”, який виходив у 1915–1916 рр. У 1916–1917 рр. він очолив комісаріат УСС у Ковелі, займався на Волині організацією українського шкільництва та культурно-просвітницьких

організацій. У період Української Народної Республіки Д. Вітовський – командир окремої стрілецької сотні (в складі австрійського корпусу ген. Гофмана), яка вела освітню і державотворчу працю, завоювавши велику повагу українства. У середині 1918 р. у складі Легіону УСС брав участь у звільненні від большевиків Херсонщини і Катеринославщини (Дніпропетровщини), всюди він пропагував ідеї січового стрілецтва і вів потужну ідеологічну роботу національно-державницького спрямування.

У жовтні 1918 р. Д. Вітовський очолив таємний Центральний військовий комітет УСС, який провів переможне Листопадове повстання 1918 р. у Львові і передав владу в Галичині у руки Української Національної Ради. Заклинський М., автор біографічного нарису про Д. Вітовського, писав: “Це був один з щасливих випадків у нашій історії, що в ту вирішальну хвилину перейняв провід старшина, що був також політично вишколений діяч і революціонер, усією душею відданий справі нашої державності”. Зазначимо, що 9 листопада 1918 р. було затверджено назву держави – Західно-Українська Народна Республіка, а Д. Вітовський став Державним секретарем військових справ ЗУНР, був підвищений до рангу полковника. Він активно взявся за розбудову збройних сил молоді держави — Української Галицької Армії, яка на початку 1919 р. налічувала більше 100 тис. осіб. У середині 1919 р. Д. Вітовський як військовий експерт був у складі делегації ЗУНР на Паризькій мирній конференції, яка намагалась переконати країни Антанти вжити заходів до припинення агресії Польщі проти Української держави. Повертаючись з Парижа, загинув разом зі своїм ад’ютантом Ю. Чучманом в авіакатастрофі 4 серпня 1919 р. у районі м. Ратибор, на німецько-польському кордоні. Поховані вони були 14 серпня 1919 р. на цвинтарі св. Ядвіги у Берліні.

Заходами Львівського Краєвого товариства охорони військових могил та ОУН 25 серпня 1928 р. на цьому ж цвинтарі споруджено гранітну гробницю, в якій перепоховано героїв “до часу, заки в Незалежній Державі, – як писав М. Заклинський, – спочинуть вони навіки в золотoverхій столиці”. Полковник Євген Коновалець виголосив промову і поклав у могилу пам’ятну відзнаку УГА № 1. У міжвоєнні роки до гробниці Д. Вітовського

та Юліяна Чучмана приходили рідні й близькі героїв, а також українці з цілого світу.

У роки незалежної Української Держави заходами української громади Берліна гробниця Дмитра Вітовського та Юліяна Чучмана була відновлена, її часто відвідували українські державні та військові делегації, а також делегації української діаспори.

Згадуючи про зустрічі з Дмитром Вітовським у роки боротьби за відновлення української державності у 1918–1919 рр., командувач Галицької армії генерал-четар Мирон Тарнавський писав: “Нині я добре свідомий того, що він був з тих, що про них говорять – зроджені для великих діл. Коли б не злощасна доля, що постигла наші визвольні змагання, та передчасна смерть Вітовського, його прізвище стало би поруч прізвищ наших найвидатніших світочів”.

Літ.: В 4-літні роковини смерті полк. УГА Дмитра Вітовського, першого міністра Війни ЗУНР // Укр. Скитаець. – Відень. – 1923. – 1 серп.; В'ятрович Володимир. Дмитро Вітовський, син Дмитра / В'ятрович Володимир р. Україна. Історія з грифом “Секретно”. – Харків: Книжковий клуб “Клуб сімейного дозвілля”, 2014. – С. 245–252; Гірняк Н. З листів полк. Дмитра Вітовського. Матеріали до історії Легіону УСС / Н. Гірняк // Літ. Червоної Калини. 1937. Ч. 2, С. 4–7; Ч. 3, С. 9–11; Ч. 4, С. 15–17; Ч. 5, С. 13–16; Головацький І. Дмитро Вітовський – організатор Листопадового Чину. – Львів: Галицька Видавнича Спілка, 2005. – 64 с.; Думін Осип. Історія Легіону Українських Січових Стрільців 1914–1918 / О. Думін. – Львів: Червона Калина, 1936; Дмитро Вітовський в світлі історії // Каменярі. – 1936. – Ч. 8; Дмитро Вітовський // Жіночий Голос. – 1937. – Ч. 11; Дмитро Вітовський – спроба життєпису і характеристики. – Львів, 1936; Дмитро Вітовський // Укр. прапор. – 1920. – 20 серп.; За волю України. Історичний збірник УСС. В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви 1914–1964. Нью-Йорк. Видання Головної Управи Братства Українських Січових Стрільців, 1967. – С. 464–466; Заклинський Мирон. “А ми тую стрілецькую славу збережемо”. Спомини з визвольної боротьби / М. Заклинський. – Львів, 1936. – Ч. 1. – С. 142, Ч. 2. – С. 111; Купчинський Роман. Свому полковникові (Поклін від УСС) / Р. Купчинський // Стрілець, 1919. – Ч. 61; Левицький Кость. Розпад Австрії і української справи / К. Левицький // “Воля”. – Відень, 1920. – Ч. 2 і 3; Л[епкий] Богдан. У Дмитра Вітовського / Б. Лепкий // Календар Укр. Народ. Союзу за 1925 р. Джерсі Сіті. – С. 60–63; Начальний Вождь Української Галицької Армії Дмитро Вітовський // Новий Час. – 1932. – Ч. 243; Олесь О. Пам'яті Дмитра Вітовського / О. Олесь // Воля. – Відень, 1919. – 9 серп.; Паліїв Дмитро. Жмут споминів / Д. Паліїв // Календар Червоної Калини на 1935. – С. 40–43; Пачовський Василь. Дмитро Вітовський / В. Пачовський // Стрілець,

Станіславів, 1919. – Ч. 8. – С. 2–3; Сотник УСС Дмитро Вітовський на Волині (У світлі його листів до Кошового УСС) // Новий Час. – 1934. – 10 черв.; Фонд Українських січових стрільців // Свобода. – 1915. – 5 черв.

Вишиваний Василь – австрійський архикнязь, полковник УСС, полковник Армії УНР, поет.

Це псевдонім Вільгельма Габсбурга Лотарингського. Народився 12 лютого 1895 р. як третій син ерцгерцога Карла-Стефана і Марії-Терези. Навчався у військової академії. На початку війни служив в уланському полку №13, що його було сформовано головно з рекрутів Золочівського повіту. Захоплений, зачарований українськими піснями, Вільгельм Габсбург вивчив українську мову, намагався зрозуміти українців як народ, знайомився з українськими політичними діячами. На зламі 1916–1917 років розпочав політичну діяльність, його хвилювала українська справа, українська проблема, яку Відень намагався не зауважувати, а навпаки, вирішував деякі проблемні питання коштом українців. Офіційний Відень не схвалював ініціативу представника родини Габсбургів, його бажання допомогти українцям. Габсбург В. був знайомий з провідними українськими діячами – з К. Левицьким, М. Васильком, а особливо з Є. Олесницьким. У 1918 р. він не випадково дійшов висновку, що незабаром на сході постане незалежна українська держава. Один з варіантів розв'язання національного питання в Австро-Угорщині він вбачав у її перетворенні на федерацію. Можливо, тут була б можливість і для молодого полковника, якби постало українське князівство у складі Австрійської монархії, яким керував би хтось з Габсбургів.

Після підписання Берестейського миру Вільгельм Габсбург прибув в Україну. У складі військової частини, якою він командував, були січові стрільці. Прийшовши до влади, гетьман П. Скоропадський добився того, щоб Вільгельм Габсбург залишив Україну. Він з ентузіазмом зустрів появу Західноукраїнської Народної Республіки. Після поразки визвольних змагань Вільгельм Габсбург побував і в румунському полоні, звідки його, хворого на тиф, українські старшини вивезли до Відня. Тут він жив як полковник української армії на скромну фінансову допомогу уряду УНР.

Ще під час перебування в Україні Вільгельм Габсбург друку-

вався на сторінках української преси, писав вірші. Його збірка “Минають дні” вийшла у світ 1921 р. у Відні, у 1921–1922 роках друкувався у “Соборній Україні” (Відень).

У 1925–1929 роках він жив в Іспанії. Потім повернувся до Австрії. Після аншаюсу з гітлерівцями не співпрацював. Гестапо постійно за ним стежило. Є припущення, що Вільгельм Габсбург підтримував зв'язки з оунівським підпіллям.

Після окупації Відня СМЕРШ заарештував його (1948). Очевидно, на зламі 40–50-х років Василя Вишиваного – Вільгельма Габсбурга Лотарингського замордували в одній із численних радянських в'язниць.

У вірші “До зброї”, присвяченому Українським січовим стрільцям, він писав:

До зброї! До зброї, стрільці!
Зірвіться, ламайте кайдани!
З'єднаються з вами полегли брати,
І згояться давнії рани!

До зброї! До зброї, стрільці!
Велика Вкраїна повстане!
І в крові воскреснуть мерці
І радість до краю загляне!

Лит.: Архикнязь Вільгельм // Вістник СВУ. – 1917. – Ч. 136. – С. 8–9; Вишиваний В. Українські січові стрільці з весни 1918 р. до перевороту в Австрії / В. Вишиваний // Запорожець: Календар на 1921 р. – Відень. 1920; Габсбург В. (Василь Вишиваний). Уважаю українців найкращими жовнірами / В. Габсбург // Україна. – 1993. – Ч. 10; Габсбург В. (Василь Вишиваний). Автобіографія. – Львів, 1996; Габсбург, який мріяв про український престол // За вільну Україну. – 2009. – № 21. – 28 травн.; Кігічак А. Зустріч УСС–ів під проводом Василя Вишиваного з запорожцями під проводом Болбуча / А. Кігічак // Вісті комбатанта. – 1972. – Ч. 5–6. с. 33–35; Гальченко В. Австрієць на службі Україні / В. Гальченко // Крилаті. – 1980. – Ч. 6. – С. 8–9; Гіряк Н. Василь Вишиваний // Гіряк Н. Австрійські та німецькі дипломати проти Василя Вишиваного // Вісті. – 1961. – ЧЧ. 102, 103, 104; 1962. – ЧЧ. 105, 106, 107; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 331; Карманський П. З галерії ідеалістів і фантастів. Василь Вишиваний / П. Карманський // Новий час. – 1934. – Ч. 194; Лярішенко Е. Відкритий лист / Е. Лярішенко // Воля. – 1921. – Ч. 4–5. – С. 263–266; Онацький Є. Полк. Василь Вишиваний / Є. Онацький // Календар–альманах на 1955 рік. – Буенос-Айрес, 1955. – С. 29–52; Пресіч О. Василь Вишиваний – полковник УСС / О. Пресіч // Вісті комбатанта. – 1994. – Ч. 1. – С. 86–93; Престолонаслідник серед Українських Січових Стрільців // Діло. – 1915. – Ч. 209; Романенчук Б. Азбуковник: Енциклопедія української літератури / Б. Романенчук.

– Філадельфія, 1969. – Т. 2. – С. 134–135; Стрілецька Голгофа: спроба антології. – Львів, 1992. – С. 387.

Вітошинський Борис – редактор, публіцист, член ОУН.

Народився 18 серпня 1914 р. у Перемишлі в сім'ї судді. Студіював право у Варшавському університеті. Вступив до ОУН, за що у 1935–1936 рр. перебував у концтаборі Береза Каргузька. У 1941 р. його заарештувало гестапо. Упродовж 1942–1945 рр. перебував у німецьких концтаборах. Після звільнення і завершення війни закінчив правничі студії, працював в УВУ. Згодом переїхав до Франції, де був тереновим провідником ОУН. Був головним редактором “Українського часу” (Париж), “Шлях перемоги” (Мюнхен). Автор праці “Визвольна боротьба у світлі міжнародного права”.

Літ.: Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 119.

Вовчук Іван – редактор, віце-президент УГВР.

Народився 12 вересня (за іншими даними – 15 серпня) 1900 р. у м. Холм (тепер Польща). Закінчив Харківський університет (1926), згодом працював науковим співробітником Науково-дослідницького інституту. Після окупації України німецькими військами став членом ОУН. Був ув'язнений. Вовчук І. – учасник Великого збору УГВР (липень 1944), де його обрали третім віце-президентом. На еміграції став членом ЗЧ ОУН (1945), членом ЗП УГВР (1946–1949), у 1949–1950 рр. – голова Центрального представництва українських емігрантів у Німеччині (ЦПУЕН). Був членом редакції тижневика “Українська трибуна” (Мюнхен, 1950–1952). У 1953 р. переїхав до США. Працював в Організації оборони чотирьох свобід України (ООЧСУ), деякий час очолював ООЧСУ, з 1953 р. був редактором її органу – “Вісника ООЧСУ”, у 1950–1952 рр. був редактором “Національної трибуни”.

Помер 14 травня 1979 р. у Пітсбурзі.

Літ.: В боротьбі за українську державу / За ред. М. Марунчака. – Вінніпег, 1990. – С. 1002; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 296; Закривецький М. Вовчук Іван / М. Закривецький // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. Вип. 2. – С. 59; Іван Вовчук: Некролог // Свобода. – 1979. – Ч. 117. – С. 3; Професор Іван

Вовчук відійшов у вічність // Вісник. – 1979. – Ч. 6. – С. 3; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943-49: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1994. – С. 69.

Войтків Богдан – діяч ОУН(м), журналіст.

Народився на Сокальщині. Напередодні німецької війни Б. Войтків разом з О. Сливинським редагував журнал “Авангард”, що виходив у м. Ярослав. Згодом він був повітовим провідником ОУН(м) у Перемишлі, потім референтом преси і пропаганди краєвої ексекютиви ОУН(м) у Кракові. У 1944 р. був членом окружної ексекютиви ОУН(м) у Коломиї. Його псевдонім “Білий”. Коли радянські війська були вже під Коломиєю, Б. Войтків вирішив пробитися до Коломиї, щоб врятувати дружину, але потрапив у руки до мадярських окупантів, які його і стратили навесні 1944 р.

Літ.: Верига В. Втрати ОУН під час Другої Світової війни / В. Верига. – Торонто, 1991. – С. 129-130; Книш З. З таємних документів польської поліції Західної України / З. Книш. – Торонто, 1983. – С. 253, 256-257.

Волинець Степан – журналіст, публіцист, громадський і політичний діяч, підхорунжий УСС, старшина Армії УНР.

Народився 22 січня 1895 р. у Львові. Тут же здобув і середню освіту. Воював у лавах Січового стрілецтва під час Першої світової війни, згодом брав участь у визвольних змаганнях як старшина Армії УНР. Закінчив філософський факультет Українського таємного університету. Волинець С. – один з організаторів ФНС (після розриву з “Сель-Робом” у 1933), співредактор друкованих органів ФНС – “Українських вістей”, “Батьківщини”, “Перемоги”. Упродовж 20-30-х рр. кілька разів потрапляв до польської в’язниці. Під час Другої світової війни працював як секретар УДК на Миколаївщині. У 1942 р. повернувся до Львова, працював в УЦК, був членом Військової управи Дивізії “Галичина”, де працював у відділі пропаганди. У 1944 р. переїхав разом з редакцією газети “До перемоги” до Криниці, потім до Ганновера (Німеччина), де згодом став одним з засновників табору для біженців. Був головним редактором “Українського слова”. Учителював у таборівій гімназії до 1949 р., тоді виїхав до Канади. Брав участь у роботі українських організацій, був членом НТШ. У Канаді від 1957 р. був співредактором “Українського голосу”.

Автор праць: “Передвісники і творці Листопадового Зриву” (1965), “Сторіччя Матері Просвіти” (1968). Був членом політичної комісії КУК.

Помер 10 квітня 1969 р., похований у Вінніпезі.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 303; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 649; Марунчак М. Біографічний довідник до історії українців Канади / М. Марунчак. – Вінніпег, 1986. – С. 117; Микитюк Д. Степан Волинець, підхорунжий УСС / Д. Микитюк // Вільна Україна. – 1969. – Ч. 5. – С. 59-60; Островерха М. “До Перемоги” – тижневик Дивізії / М. Островерха // Вісті Комбатанта. – 1972. – Ч. 5-6. – С. 78; Український голос. – 1970. – Ч. 14.

Волиняк Петро – письменник, журналіст, учасник українського збройного підпілля.

Це псевдонім, справжнє прізвище невідоме. Народився 1907 р. у м. Корець Рівненської обл. Технічну освіту здобув у Житомирі, педагогічну – в Ташкенті і Києві. Літературну діяльність почав у 1932 р. Друкувався на сторінках журналів “Молодий більшовик”, “Життя і революція” (Київ). Був заарештований і кілька років перебував у концтаборах, зокрема, на будівництві Біломорсько-Балтійського каналу. У 1942 р. відновив літературну діяльність. Був учасником українського підпілля (ОУН-УПА). Перед приходом більшовиків виїхав на Захід. У 1945 р. у Зальцбурзі (Австрія) організував видавництво “Нові дні”, видавав щоденник “Останні новини”, тижневик “Нові дні”, пластовий двотижневик “Наш шлях” і місячник “Літаври” (редагував Ю. Клен). Згодом виїхав до Канади, де відновив видавничу діяльність, продовжував видавати місячник “Нові дні”, шкільні підручники і книжки для дітей. Його твори – “Земля кличе”, “Під Кизгуртом”, “Кубань – земля українська, козача”.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 303; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 649; Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С. 45; Романенчук Б. Азбуковник: Енциклопедія української літератури / Б. Романенчук. – Філадельфія, 1969. – Т. 2. – С. 250-251; Шанковський А. Ініціативний комітет / А. Шанковський. – Вінніпег, 1986. – С. 92.

о. Волошин Августин – Президент Карпатської України, вчений, публіцист, редактор.

Народився 17 березня 1874 р. у с. Келечині (тепер Міжгірського р-ну Закарпатської обл.) у родині священика. У 1892 р. закінчив з відзнакою Ужгородську гімназію. Студював теологію. У 1892–1896 рр. навчався у Високій педагогічній школі в Будапешті. Висвятився на священика 1897 р. Волошин А. брав активну участь у громадському житті, займався журналістикою. Він редагував тижневик “Наука” (з 1903), згодом почав видавати додаток “Село”. У 1920 р. “Науку” було перейменовано на “Свободу”. Відіграв важливу роль у подіях 1918–1920 рр., в часи політичного визначення Закарпаття. Він був одним з членів-засновників Руської Народної Ради (Ужгород), а потім головою Руської Центральної Ради. З його ініціативи засновано товариство “Просвіта” (1920). Упродовж 1922–1938 рр. за редакцією А. Волошина виходив щорічний “Науковий збірник товариства “Просвіта”, з 1925 р. – “Літературно-науковий та господарський місячник “Просвіти”, щорічний “Календар”.

Волошин А. був організатором “Учительської громади”, яка заснувала свій орган – “Учительський голос”.

У 1919 р. був одним з засновників Християнської народної партії, лідером якої залишався до 1938 р. Від цієї партії його обирали депутатом парламенту.

Автор багатьох підручників для початкових і середніх шкіл з граматики, фізики, хімії; він автор “Педагогічної психології” (1920), “Педагогіки і дидактики” (1920), “Логіки” (1935). Йому належать “Спомини” (1923), “Дві політичні розмови” (1923). Під псевдонімом А. Верховинський писав художні речі, зокрема, драми.

Був одним з діячів українського життя на Закарпатті, який відіграв велику роль у різних сферах життєдіяльності українського суспільства. Зазначимо, що 26 жовтня 1938 р. його призначили прем'єр-міністром автономного уряду. У лютому 1939 р. обраний послом до першого Союму Карпатської України (на виборах величезну перемогу здобуло Українське національне об'єднання), а 15 березня 1939 р. Союм обрав А. Волошина Президентом Карпатської України.

Після поразки у війні з мадярськими окупантами, які заляляли кров'ю молоду державу, А. Волошин емігрував до Праги.

Там він працював в УВУ – виконував обов'язки декана і продекана філософського факультету. З 1945 р. – ректора УВУ. Після того, як радянські війська захопили Прагу, СМЕРШ заарештував його. Це сталося 15 травня 1945 р. Волошина А. перевезли до Москви. Після нелюдських допитів і катувань він помер у Лефортовській в'язниці 17 липня 1945 р.

Лит.: Балега Ю. Культурно-освітня діяльність А. Волошина / Ю. Балега / Суспільно-політичні відносини на Закарпатті в 20–30 роках ХХст. – Ужгород, 1992; Беднаржова Т. Августин Волошин – державний діяч, педагог – мислитель. – Львів, 1995. – 240 с.; Вегеш М. Велич і трагедія Карпатської України / М. Вегеш, В. Задорожний. – Ужгород, 1993; Довганич О. В текстах “СМЕРШУ”. Репресовані діячі Карпатської України: Статті і нариси / О. Довганич. – Ужгород, 2002. – С. 10–15; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 646–647; Задорожний В. Августин Волошин в історії Закарпаття / В. Задорожний // Зерна: Літературно-мистецький альманах українців Європи. – 2002. – Ч. 6–7. – С. 150–155; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1. Перевидання в Україні. – С. 315; Кубинський А. З нагоди 29-ої річниці народження о. Августина Волошина / А. Кубинський // Українське козацтво. – 1973. – Ч. 1. – С. 21–25; Пагиря В. Історія розпорядилася так / В. Пагиря // Срібна земля. – 1995. – 11 березн. – С. 14; Романенчук Б. Азбуковник: Енциклопедія української літератури / Б. Романенчук. – Філадельфія, 1973. – Т. 2. – С. 259–260; Росоха С. Сойм Карпатської України / С. Росоха. – Львів, 1991; Стерчо П. Карпато-Українська Держава / П. Стерчо. – Львів, 1994; Штефан А. З останніх днів / А. Штефан // Вільне слово. – 1969. – 20 лист.; 6 груд.; Його ж. Августин Волошин – Президент Карпатської України: Спомин. – Торонто, 1977; Твори Василя Гренджі-Донського. – Вашингтон, 1989. – Т. IX: Публіцистика. – С. 214–215.

Волошин Ростислав – відомий діяч ОУН і УПА, публіцист.

Народився 1991 р. на Волині. У 30-их роках – відомий діяч студентського руху, голова Союзу українських студентських організацій під Польщею (СУСОМ) у 1933–1934 рр. Був ув'язнений, сидів у Березі Каргузькій (згодом побував і в радянській, і в німецькій в'язницях). Дописував у 30-их роках до західноукраїнських видань. Був організатором відділів УПА на Волині і Поліссі, заступником у політичних справах Романа Клячківського (Клима Савура), провідника ОУН (р) на північно-західних українських землях. Від 1943 р. – член Бюро Проводу ОУН, головував на III Надзвичайному зборі ОУН (1943р, серпень), I Конференції поневолених народів (1943 р., листо-

пад) і Великому зборі Української Головної Визвольної Ради (1944 р., червень). Волошин Р. був членом УГВР. Його псевдонім – Павленко, Горобенко, Левченко. Загинув у бою з енкаведистами біля с. Гаї Вижні (Дрогобиччина) 22 серпня 1944 р.

Літ.: Верига В. Втрати ОУН в часі Другої світової війни / В. Верига. – Торонто, 1991. – С. 147; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / за ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1. – С. 315–316. – Літопис УПА. – Торонто, 1980. – Т. 8 – С. 59; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 647; Шанковський А. Ініціативний комітет для створення Української Головної Визвольної Ради / А. Шанковський. – Нью-Йорк, 1985. – С. 11–12.

Волянук Юліян – художник, звітодавець-рисівник, вояк Дивізії “Галичина”.

Народився 1912 р. у м. Делятин (тепер Івано-Франківської обл.). У 1939 р. закінчив Мистецький інститут у Познані. У роки війни студював графіку в мистецько-промисловій школі у Львові в М. Бутовича. Записався добровольцем у Дивізію “Галичина”, де став військовим кореспондентом-рисівником. Після закінчення війни відкрив свою мистецьку студію у м. Розенгайм (Німеччина). Згодом переїхав до США.

Літ.: Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С. 288.

Габрусевич Володимир – журналіст, поет, діяч ОУН.

Брат відомого діяча ОУН – Івана Габрусевича. Був видавцем і відповідальним редактором “Юнацтва” – “журналу молодих націоналістів”. Належав до літературної групи “Листопад”, як і Б. Кравців, В. Янів, Р. Драган, В. Лопушанський, Р. Завадович, О. Процишин, Ж. Процишин, І. Чернява. Цю групу створив СУНМ. У студентські роки поліція кілька разів заарештовувала його (серпень 1930 р., вересень 1931 р., серпень 1933 р.).

Літ.: Мірчук П. Нарис історії ОУН: Перший том: 1920–1939 / П. Мірчук. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968. – С. 150, 287, 415.

Габрусевич Іван – діяч ОУН, журналіст, редактор.

Народився 1907 р. у сім'ї священика. Створив серед пласту-нів нелегальну організацію “Юнацтво”. Був членом СУНМ. Після невдалої спроби О. Боднаревича підпорядкувати цю молоду організацію УНДО і його відходу до керівництва СУНМ прийшов І. Габрусевич та Б. Кравців (голова), З. Косак, С. Охримович, С. Ленкавський. Усі вони були прихильниками революційної концепції, тобто збройної боротьби за українську державність. Після створення ОУН І. Габрусевич очолив підвідділ юнацтва краювої екзекутиви ОУН і вніс значний внесок у революційне виховання молоді, формуючи її націоналістичні погляди і безкомпромісний характер. У 1930 р. редагував “Бюлетень Краювої екзекутиви ОУН на ЗУЗ”. Праці І. Габрусевича друкували і в “Українському голосі” (“На засадничі теми”, “Місце України в світі”). Початок 30-х років він провів у польських в'язницях. Після цього за дорученням Проводу ОУН він виїхав за кордон (1932) і став близьким співробітником Є. Коновальця. Навесні 1934 р. його призначають членом Проводу ОУН, референтом до справ ідеологічного вишколу. Псевдоніми І. Габрусевича – Джон, Іртен.

Після розколу ОУН І. Габрусевич став членом Революційного проводу ОУН (під керівництвом С. Бандери). Після проголошення Акту відновлення української державності 30 червня 1941 р. гестапо заарештувало І. Габрусевича, оскільки він був причетний до роботи Українського Державного Правління.

Помер І. Габрусевич у концтаборі Заксенхаузен 16 травня 1944 р.

Літ.: Визначні постаті визвольної України (найновіша доба). – Нью-Йорк, 1967. – С. 23–24; В. П. С. Іван Габрусевич (В другу річницю смерті) // Визвольна політика. – 1947. – Ч. 4–5. – С. 34–36; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 331; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovuč. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 1; В. П. С; Іван Габрусевич (В другу річницю смерті) / І. Габрусевич // Визвольна політика. – 1946. – Ч. 4–5. – С. 34–35; МЕК. Іван Габрусевич (Ірген-Джон) // Український самостійник. – 1956. – Ч. 40. – С. 3,4; Рекрутований долею // За вільну Україну. – 2009. – № 21. – 28 травн.; Романюк М. Іван Габрусевич / М. Романюк // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника; За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. Вип. 2. – С. 59–60; Шах Т. ...Або загинути у боротьбі за неї / Т. Шах // Шлях перемоги. – 2007. – Ч. 40(2781). – 3 жовт.; Шах Т. “Не сміємо дозволити, щоби загинув слід по наших журавлях”. До 105-ої річниці від дня народження Івана Габрусевича / Т. Шах // За вільну Україну. – 2007. – № 37. – 20 верес.

Гаєвський Степан – архієпископ УАПЦ Сильвестр, педагог, літературознавець.

Народився 1986 р. у с. Михиринці на Волині. У 1912 р. закінчив Київський університет. У 1918–1919 рр. – секретар Державної канцелярії Директорії, доцент Кам'янець-Подільського університету. Після поразки визвольних змагань – кідкаразовий в'язень польських тюрем (1922, 1933–1934). У 1942 р. прийняв духовний сан, у чернецтві став Сильвестром. Хіротонізований на єпископа Люблінського УАПЦ. У 1949–1954 рр. був єпископом й архієпископом УАПЦ в Австрії.

Головні праці – “Теорія поезії” (1924), “Літературна діяльність Ольги Кобилянської” (1928), “Олександрія в давній українській літературі” (1929), “Церковний устрій в Україні” (1946), “Заповідь митр. Петра Могили” (1947), “Франків “Мойсей” (1948), “Берестейська Унія 1596 р.” (1963) та ін.

Помер у 1975 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина // За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 2807; Нагаєвський І. Читаючи “Українську літературну енциклопедію” / І. Нагаєвський // Сучасність. – 1990. – Ч. 7–8. – С. 252.

Гай Марта – поетеса, публіцист, вояк УПА.

Справжнє прізвище невідоме. Учасниця українського збройного підпілля. Друкувалася на сторінках підпільної преси ОУН–УПА–УГВР. Автор збірки нарисів “Люди підпілля” (1949), поетичної збірки “До зорі” (1950).

Лит.: Гай М. Люди підпілля / М. Гай // Київ. – 1951. – Ч. 5. – С. 206–210; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 335; Роздольська І. Візія провідництва в поезії українського збройного підпілля (40–50-ті) / І. Роздольська // Збірник праць кафедри української преси. – 1970. – Вип. 3. – С. 270–280.

Гайворонський Михайло — композитор, Український січовий стрілець.

Народився 15 вересня 1892 р. у Заліщиках. Тут закінчив учительську семінарію, у Львові – Вищий музичний інститут імені М. Лисенка. У серпні 1914 р. записався добровольцем до Легіону УСС. У Коші керував духовим оркестром. Член Пресової квартири УСС. Один з творців стрілецької пісні. Брав участь у визвольних змаганнях. Був інспектором військового оркестру, а потім головним капельмейстером Армії УНР. У 1932 р. виїхав до США. Написав спогади “Моя воєнна стрілецька пісня 1913–1923” (не надруковано). Мав публікації у “Ділі”, “Літописі Червоної Калини”.

Помер у вересні 1949 р.

Лит.: Витвицький В. Михайло Гайворонський. Життя і творчість / В. Витвицький. – Нью-Йорк, 1954. – С. 207; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина // За редакцією В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 335; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol.II. – P. 114; Галактион Чіпка. Під вечір (В дворіччя смерті М. Гайворонського) / Г. Чіпка // Свобода. – 1951. – Ч. 221; Демидчук С. Михайло О. Гайворонський / С. Демидчук // Календар “Сурми” на 1945 рік. – Нью-Йорк. – С. 46–49; Домбчевська Ірена. Пам’яті Михайла Гайворонського / І. Домбчевська // Свобода. – 1954. – Ч. 174; Кий. В першу річницю сметри Михайла Гайворонського / Кий // Народне слово. – 1950. – Ч. 36; Луців Л. Михайло Гайворонський (В п’яті роковини його смерті) / Л. Луців // Свобода. – 1954. – Ч. 175; Островська М. Друзі і Михайло Гайворонський / М. Островська // Календар Українського народного союзу на 1951 рік // Джерсі Сіті. – С. 88–89; Пюрко Б. Пам’яті Михайла Гайворонського / Б. Пюрко // Гомін України. – 1951. – Ч. 90; Хомин П. Світлій пам’яті стрілецького бояна / П. Хомин // Наша мета. – 1950. – Грудень. – С. 3; Федчук С. Гайворонський – стрілецький бард / С. Федчук // Новий шлях. – 1964. – Ч. 47; Чарнецький Ст. Лист до. . . про Михайла Гайворонського / С. Чарнецький // Новий час. – 1934. – Ч. 121.

Гайдучок Степан – журналіст, громадський діяч, поручник УГА.

Народився 13 березня 1890 р. (в “ЕУ” – 1891) у с. Підтемне біля Щирця (тепер Львівська обл.) у селянській родині. Закінчив

початкову школу в рідному селі й українську гімназію у Львові. Був активним членом товариства “Сокол”. У 1910 р. записався на медичний факультет Львівського університету. Водночас викладав руханку в жіночих школах та в гімназії сестер Василянок Українського педагогічного товариства, працював у “Соколі-Батьку”, активно дописував до українських видань. С. Гайдучок був серед засновників журналу “Вісти з Запорожа” (1911), органу українського сокілства.

У 1913 р. вийшла друком його книга “Вправи вільноруч”. З початком Першої світової війни С. Гайдучка мобілізували до війська. Служив у Штирії, згодом був на італійському фронті. На початку грудня 1918 р. поручник С. Гайдучок уже лікар Четвертої Золочівської бригади УГА. Після поразки визвольних змагань перебував у таборі в Тухлі, де було інтерновано УГА.

У 20–30-х рр. продовжував працювати в українських сокільських і спортивних організаціях. В українському середовищі він був одним з найавторитетніших діячів того часу. Багато писав на спортивні теми на сторінках української преси (“Діло”, “Новий час”, “Сокільські вісти”).

Часто підписував свої публікації псевдонімом Blue Boy.

Після приходу більшовиків у 1939 р. очолив кафедру фізкультури Львівського державного медичного інституту. За винятком років німецької окупації працював викладачем цієї кафедри до 1952 р.

Гайдучкові С. належить низка праць методичного характеру, найвідомішою є його бібліографічна праця “Півстоліття сокільських видань” (Львів, 1937).

Помер 16 березня 1976 р. у Львові.

Літ.: Гайдучок С. Воєнні спомини / С. Гайдучок. – Львів, 2002. – С. 58; Варцаба О., Якимович Б. Сівач зерна на рідній ниві / О. Варцаба, Б. Якимович // Гайдучок С. Воєнні спомини. – Львів, 2002. – С. 5–11; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 338; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovych. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 112–113.

Гайовська Люба – діяч ОУН.

Народилася 1923 р. у с. Шоломня біля Пустомит на Львівщині у родині священника. Член Юнацтва ОУН від 1938 р., у підпіллі від 1942 р. Член референтури пропаганди у проводі

ОУН Львівського краю. Псевдоніми: Рута, Ольга (1945–1948), керівник відділу пропаганди Львівського краю (1948–1952). Загинула в бою на Скнилові біля Львова 28 січня 1954 р.

Літ.: Миколаївщина: зб. наукових статей. – Львів, 1998. – Т. 1. – С. 294; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–49: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1994. – С. 71–72.

Галан Володимир – громадський і політичний діяч, публіцист, сотник УГА.

Народився 3 квітня 1893 р. Брав участь у визвольних змаганнях – командував артилерійським полком УГА. Після поразки визвольних змагань з огляду на те, що польська окупаційна влада переслідувала українців – колишніх учасників визвольних змагань, В. Галан поїхав до Праги, щоб продовжити студії. У Празькому університеті він здобув докторат права. У 1923 р. з іншими колишніми вояками УГА В. Галан виїхав до США, де продовжував студії політичних наук у Пенсильванському університеті, брав участь у громадському житті. Він був організатором першої комбатантської організації – Української стрілецької громади (1925), ініціатором й організатором української комбатантської преси в США. УСГ допомагала фінансово і морально українському національному рухові на рідних землях. За її кошти у Львові придбали Дім українських інвалідів. Згодом В. Галан очолив Об'єднання колишніх вояків українців в Америці (ОбВУА). Під його впливом налагоджено співпрацю усіх українських комбатантських організацій і спільне видання з 1961 р. єдиного українського військового журналу – “Вісті комбатанта”. Найбільшою заслугою В. Галана було створення Злученого українського американського допомогового комітету, який допоміг сотням тисяч українських переселенців.

Галан В. надавав великого значення плеканню наших військових традицій і заохочував писати спомини з часів визвольної боротьби. Після Другої світової війни підтримував відновлення в Америці видавництва “Червона Калина” і був автором багатьох статей і праць (головно на економічні теми) і споминів. Друкувався на сторінках “Вістей комбатанта”. Окремою книжкою вийшли його спогади “Батерія смерти”.

Помер Володимир Галан 5 серпня 1978 р.

Літ.: Д-р Володимир Галан, борець за єдність кол. вояків // Вісті Комбатанта. – 1963. – Ч. 4. – С. 6–8; Д-р Володимир Галан // Вісті

Комбатанта. – 1978. – Ч. 3. – С.59–62; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovuč. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 2; Пам'яті Д-ра Володимира Галана // Вісті Комбатанта. – 1978. – Ч.4. – С. 56–58.

Галаса Василь – публіцист, політичний діяч.

Народився у 1920 р. у селянській сім'ї в с. Білокриниця (тепер Підгаєцького р-ну Тернопільської обл.). Член ОУН від 1937 р. Провідник Юнацтва ОУН Тернопільського повіту, згодом – Тернопільської округи. У 1940 р. більшовики вивезли його матір на Сибір, де вона померла. Під час Другої світової війни – окружний провідник ОУН у Тернопільській, Чортківській, Бережанській округах. Обласний провідник ОУН у Перемишлі (1943–1945). Згодом був заступником краєвого провідника ОУН Я. Старуха у Закерзонському краю (1945–1947), провідником ОУН північно-західних українських земель (1948–1953), членом Проводу ОУН від 1950 р. Дописував до преси збройного підпілля, автор брошур і статей, керував підпільною друкарнею (с. Військо біля Перемишля, 1944). Його псевдоніми – Орлан, Зенон, Назар, Савченко, Шрамченко, Дніпровський, Чорноморський, Бартій, 97, 1814. Захоплений “енкаведистами” 11 липня 1953 р. у Крем'янецьких лісах. У 1953–1960 роках перебував у радянських в'язницях і таборах.

Лит.: Галаса В. Наше життя і боротьба: спогади / В. Галаса. – Львів, 2005. – 272 с.; Галаса В. Наше життя і боротьба / В. Галаса. – Львів, 2005. – 270 с.; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–1949: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1994. – С.72; Визначні постаті визвольної боротьби України (Найновіша доба) . – Нью-Йорк, 1967. – С. 92.

Галій Микола – громадський діяч, журналіст, поручник УГА.

Народився 7 грудня 1892 р. у с. Боків повіту Підгайці (Тернопільщина) у селянській родині, батько був дяком у церкві. Навчався у польській гімназії в Бережанах, в українській – у Перемишлі. З початком війни був змушений піти до австрійської армії. Воював до початку 1918 р. Наприкінці листопада 1918 р. повернувся додому, став повітовим комендантом, організував військові відділи для оборони Львова від поляків. Воював у складі X Бережанської бригади. У липні 1919 р. разом з іншими перейшов Збруч. Воював з більшовиками за Київ, потім з денікінцями. Був у “чотирикутнику смерті”, потрапив у польський полон. Після звільнення працював у Львові, давав уроки співу, виступав у театрі. Згодом переїхав до Праги, де студював фі-

лософію. Університетські студії закінчив докторатом з філософії. У Празі брав активну участь у культурному і громадському житті української громади: виступав на сцені, написав книжку "Геть маску" про більшовицьку політику в Україні.

Дуже болісно пережив трагедію Карпатської України. Збирав фактичний матеріал про ці події, записував свідчення учасників.

Після того, як Німеччина окупувала Чехо-Словаччину, далі жив у Празі, Брно. У травні 1945 р. переїхав до Баварії, опинився в таборі для переміщених осіб. Згодом виїхав до США, де працював фізично, але це не заважало його активній участі у житті української спільноти. Галій М. – член Об'єднання прихильників Української Народної Республіки, Української вільної громади. Він займався і журналістикою, друкував свої статті на сторінках журналу "Вільна Україна", його обрали членом редакційної колегії. Головна тема публікацій – злочини Москви проти України, організований голодомор в Україні. Завдяки його невтомній редакторській праці вийшла друком у 1960 р. книжка під назвою "Михайло Грушевський – вибрані праці, з нагоди 25-річчя з дня його смерті".

Помер 2 грудня 1971 р. у Нью-Йорку.

Літ.: Д-р Микола Галій // Вільна Україна. – 1971–1972. – Ч. 65–66. – С. 92–96.

Галущинський Михайло – громадський та освітній діяч, публіцист, командант УСС.

Народився 1878 р. Закінчив Львівський університет. Упродовж 1910–1914 рр. був директором гімназії "Рідної школи" у Рогатині. З початком Першої світової війни багато гімназистів старших класів цієї гімназії записалися добровольцями до Легіону УСС, а М. Галущинського призначили командантом УСС, згодом – референтом УСС при командуванні австрійської армії. Після поразки визвольних змагань М. Галущинський викладав в Українському таємному університеті, працював у "Просвіті" (упродовж 1921–1923 рр. заступник голови, а в 1923–1931 рр. – голова товариства). У 1928–1930 рр. був секретарем і віце-президентом польського сенату, згодом посол. Виступав на сторінках української преси, сприяв виданню освітніх часописів ("Народна освіта", "Аматорський театр", "Бібліотечний порадник", "Життя і знання"). Автор праць "Народна освіта і ви-

ховання народу: методи й цілі” (1920), “Як вибороли люди собі право оснoвувати товариства?” (1920), “Наш шлях до освіти” (1921), “Українські народні бібліотеки і праця над поширенням книги” (1926) тощо.

Помер 25 вересня 1931 р. у Львові.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 352; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovuč. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 117; Нарис історії “Просвіти”. – Львів; Краків; Париж, 1993. – С. 128–129; Прокіп А. Військова діяльність Михайла Галущинського / А. Прокіп // Наукові записки Львівського історичного музею. – 2001. – Вип. X. – С. 37–51; Ред. М. Галущинський (посмертна згадка // Літ.-наук. Вістник. – 1931. – Кн. X. – С. 1020.)

Гаморак Нестор – пресовий референт, четар УГА.

За фахом ботанік. Був пресовим референтом УГА, секретаріату військових справ уряду ЗУНР. У повоєнний період – професор Кам’янець–Подільського сільськогосподарського інституту. У 1932 р. його заарештували. Подальша доля невідома, очевидно, загинув у таборах ГУЛАГу або на засланні.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 353; Історія українського війська (від княжих часів до 20–х років ХХ ст.). – Львів, 1992. – С. 603.

Ганкевич Лев – громадський і політичний діяч, публіцист.

Народився 1883 р. у родині священика. Брат М. Ганкевича. Здобув правничу освіту. Один з лідерів і публіцистів УСДП, співредактор її органу – газети “Вперед”. Був членом Української Національної Ради ЗУНР. Брав участь як адвокат у судових процесах УВО і ОУН. У 1944 р. спочатку виїхав до Німеччини, по війні – до США. Брав участь у діяльності українських громадських організацій, друкувався у пресі (“Вісті комбатанта”).

Помер 1962 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 354; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovuč. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 122; Мірчук П. Нарис історії ОУН: Перший том: 1920–1939 / П. Мірчук. – Нью-Йорк; Мюнхен; Лондон, 1968. – С. 45, 105, 305, 317, 342, 393, 394.

Ганкевич Микола – громадський і політичний діяч, публіцист.

Народився 16 травня 1867 р. у Снятині (тепер Івано-

Франківська обл.) у родині священника. Закінчив гімназію в Тернополі. У Львівському університеті навчався на філософському факультеті, студіював україністику, історію, соціологію. Написав працю “Неволя української жінки”, яку прокуратура конфіскувала. Згодом перейшов на правничий факультет. Захопився ідеями соціалізму, вступив до радикальної партії (1890), був співробітником “Народу”. Ганкевич М. належав до тих молодих радикалів, які стояли на марксистських позиціях. Згодом почав видавати газету “Robitnyk” (українською мовою, але друкований латинкою). У 1899 р. М. Ганкевич був серед засновників соціал-демократичної партії. Навколо нього згуртувалися С. Вітик, А. Ганкевич, Е. Косевич, В. Левинський, Т. Мелень, М. Новаківський, В. Старосольський, В. та О. Темницькі. У 1900 р. за редакцією М. Ганкевича виходить “Воля” – орган соціал-демократів. З початком балканської війни (1912) М. Ганкевич розпочав антиросійську кампанію, зокрема, було створено міжпартійний комітет, який доручив А. Ганкевичу зредагувати декларацію. У ній йшлося, що Росія – найбільший ворог України, що розгром Росії є передумовою свободи України. Ганкевич М. наголошував на неминучості війни між Австро-Угорщиною і Росією, навіть писав про її необхідність. З початком Першої світової війни М. Ганкевич став заступником голови Головної Української Ради, а згодом – голови Загальної Української Ради. Друкувався в українській пресі (“Народ”, “Robitnyk”, “Воля”, “Земля і воля”, “Боротьба”, “Праця”, “Вперед”), у польській (Naprząd, “Robotnik”, “Promień”, “Głos”, “Dziennik ludowy”), німецькій (“Arbeiter-Zeitung”, “Vorwärts”).

Помер 1939 р. у Львові.

Літ.: Босак О. Світоч Галицької політичної думки / О. Босак // Студії політологічного центру “Генеза”. – 1997. – Ч. 1. – С. 89–94; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 354; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 122; Темницький В. Микола Ганкевич / В. Темницький. – Львів, 1932.

Гвоздецький Богдан – журналіст, старшина Дивізії “Галичина”, хорунжий УПА.

Мав правничу освіту, закінчив дипломатичну школу. За рекомендації УНДО польський уряд призначив його членом дипломатичної місії у польському консульстві в Трієсті. Згодом воював у французькій армії проти німців. Мав нагороди. У

1943 р. записався добровольцем до Дивізії “Галичина”, закінчив старшинську школу. Після битви під Бродами перейшов до УПА. Працював у штабі УПА, був членом редакційної колегії підпільних видань “За українську державність”, “Повстанець”. Його псевдонім – “Емір бен Кора”.

Загинув у бою з загonom НКВД 15 травня 1945 р.

Лит.: Сокольський О. Дивізія “Галичина” та Українська Повстанська Армія // Вісті комбатанта / О. Сокольський. – 1995. – Ч. 1. – С. 86.

Гец Лев – художник, Український січовий стрілець.

Народився 13 квітня 1896 р. у Львові. На початку Першої світової війни записався добровольцем до Січових стрільців. Там і починається його творчий шлях. У 1916 р. у “Шляхах” з’явилися його перші рисунки про стрілецькі будні. Тоді ж він розпочав працю над “Стрілецькою антологією”, яка тривала півтора року. У перші дні боїв за Львів у листопаді 1918 р. Л. Геца було поранено, а згодом він потрапив до польського полону. Його відправили до табору для інтернованих у Домб’є. У таборі Л. Гец створив серію рисунків з таборового життя – “Альбом “Домб’є”. У 1920 р. його звільнили, і він записався до Краківської Академії мистецтв. Брав участь у виставках, був членом Гуртка діячів українського мистецтва (ГДУМ, з 1922). Академію Л. Гец закінчив 1924 р. Диплом давав йому змогу працювати у школі, і він почав працювати на посаді вчителя малювання у Сяноцькій гімназії, а згодом – у жіночій гімназії.

Перебуваючи на Лемківщині, Л. Гец звернув увагу на багатство лемківського мистецтва. Це надихнуло його на заснування музею “Лемківщина” (1930), членами його були І. Добрянська, Ф. Коковський, І. Флонт і о. С. Венгринович. З приходом німців “Лемківщину” об’єднали з польським музеєм, а Л. Геца призначили директором. У 1934 р. АНУМ організувала персональну виставку праць Л. Геца, а П. Ковжун до 25-річчя діяльності написав про нього книжку.

У 1944 р. “Лемківщина” перестала існувати. Гец Л. переїхав до Кракова. У 1951–1958 рр. він викладав рисунок в Академії мистецтв. У 1956–1962 роках працював над серією рисунків під назвою “Старий Краків”, яку згодом з нагоди 1000-річчя Кракова подарував історичному музею міста. За п’ятдесят років творчої діяльності Л. Гец створив понад 3 200 рисунків, ак-

варелей, олійних картин, дереворитів. У 60-х роках приїхав до Києва. Його глибоко вразило те, що в столиці України він не чув української мови.

Помер А. Гец 16 грудня 1971 р. у Кракові.

Літ.: Гординський С. Лев Гец / С. Гординський // Сучасність. – 1974. – Ч. 7–8. – С. 45–52; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovuč. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 57; Ів[анець І.] Лев Гец (3 нагоди виставки). – Мета. – 1931. – Ч. 18. – С. 7.

Гехтер Максим – громадський діяч, публіцист.

Народився 1885 р. у єврейській сім'ї на Київщині. Член РУП, співробітник “Ради”, “ЛНВ”, “Економіста” (1905–1914). За часів Директорії був на дипломатичній службі. Багато писав про українську справу на сторінках західноєвропейської преси, переважно в німецькомовній пресі.

Помер 27 грудня 1947 р. у Празі.

Літ.: Витанович І. Історія українського кооперативного руху / І. Витанович. – Нью-Йорк, 1964. – С. 173; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 378; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovuč. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 137.

Гиндєвич Степан – член ОУН, журналіст, четар Карпатської Січі.

Один з провідних діячів ОУН у Перемишлі, співробітник “Українського голосу” (Перемишль). Брав участь у боях за Карпатську Україну (псевдонім – Дубик). Потрапив до мадярів у полон, які його видали польській владі. Загинув у стрийській в'язниці.

Літ.: Стахів Є. Сини Перемиської землі в українському революційно-визвольному русі 1930–45 років / Є. Стахів // Перемишль – західний бастион України. – Нью-Йорк; Філадельфія, 1961. – С. 175, 177.

Гіммельрайх Констатин – громадський і політичний діяч, старшина УПА, публіцист.

Народився 22 грудня 1912 р. у Івангороді на Чернігівщині у родині іхтіолога П. Гіммельрайха. Закінчив аспірантуру в Гідробіологічному інституті АН УСРР (1939), де працював старшим науковим співробітником. Від 1941 р. співпрацював у Києві з ОУН(м). У 1943–1946 рр. воював в УПА, був начальником штабу в Р. Шухевича (псевдоніми Кий, Шелест). Нагороджений відзнакою УПА і Золотим хрестом заслуги. Брав

участь у рейді частин УПА на Захід. Спочатку був у Мюнхені, з 1951 р. – в Австралії. Активний діяч УРДП, брав участь у роботі українських організацій в Австралії. Засновник газети “Українець в Австралії” (1956), автор мемуарів “Річка обіточна” (1941) та “Споминів командира відділу особливого призначення УПА–Схід” (1987).

Літ.: Енциклопедія української діаспори. – Київ; Нью-Йорк; Чикаго; Мельбурн, 1995. – Т. 4. – С. 60.

Гірний Василь – журналіст, редактор, стрілець УГА.

Народився 14 березня 1902 р. у с. Заліська Воля Ярославського повіту (тепер Польща) у сім’ї дяка. Як вояк УГА брав участь у визвольних змаганнях. Закінчив українську чоловічу гімназію в Перемишлі (1921). У 1922–1923 рр. перебував у польській в’язниці. У 1926 р. виїхав до Франції, щоб вивчити французьку мову. Упродовж 1927–1932 рр. студював французьку мову у Львівському університеті. У 30-х рр. працював у львівських виданнях (“Неділя”, “Народна справа”, “Комар”, “Літопис Червоної Каїлини”), у видавництві “Українська преса”. Виступав у жанрах фейлетону, гуморески. Його псевдоніми – Федь Триндик, Щипавка. У 1937 р. видав збірку “Літературні пародії” (про західноукраїнських поетів і письменників). У 1939–1941 рр. учительював на Лемківщині, у 1941–1944 рр. – на Любачівщині. Був членом ОУН, редагував підпільну газету ОУН “Лісовик”. У ті часи написав “Розгублені сили” (1943). У 1947 р. В. Гірного вивезли у м. Лемборг біля Гданська, де він працював книговодом.

Помер 5 липня 1981 р. у Гданську.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1.: Перевидання в Україні. – С. 383; Encyclopaedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovych. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 154–155; Романенчук Б. Азбуковник: Енциклопедія української літератури / Б. Романенчук. – Філадельфія, 1973. – Т. 2. – С. 366; Українська державна чоловіча гімназія в Перемишлі: 1895: 1995. – Дрогобич, 1995. – С. 127; У Польщі помер письменник Василь Гірник // Свобода. – 1982. – Ч. 93. – С. 1,5.

Гіряк Володимир – адміністратор видавництва “Українська преса”, хорунжий УСС і УГА.

Народився 15 жовтня 1897 р. у с. Струсів біля Терехові у сім’ї дяка. З шостого класу української гімназії у Рогатині записався добровольцем до Легіону УСС, а потім з УГА брав у часть

у визвольних змаганнях. Після поразки потрапив до польського полону, але йому вдалося втекти. Був студентом Українського таємного університету (вивчав філософію) і водночас закінчив торговельні курси, а в 1929 р. – механіко-природничий факультет Львівського університету. У 1930 р. виїхав у турне разом з ляльковим театром до Канади і США. Повернувшись, почав працювати як хімік на фабриці мінеральних вод “Здоровля”, що належала дружині його брата. На цій фабриці разом з С. Федаком допомагав виготовляти бомби для УВО.

У 1935 р. почав працювати як адміністратор у видавництві “Українська преса”.

Після більшовицької окупації Львова перейшов новий німецько-радянський кордон й осів у Кракові. До Львова повернувся за часів німецької окупації. У 1944 р. знову подався на еміграцію, а в 1949 р. переїхав до США. Заочно закінчив університет у Чикаго. Працював книговидавцем у канцелярії Українського конгресового комітету.

Помер 26 червня 1964 р.

Літ.: Теребовельська земля: Історико-мемуарний збірник. – Нью-Йорк; Париж, Сідней; Торонто. – 1968. – С. 868–869; Володимир Гірняк // Вісті комбатанта. – 1964. – Ч. 15. – С. 58.; Мудрий В. Володимир Гірняк (1897–1964) / В. Мудрий // Свобода. – 1964. – Ч. 135. – С. 3.

Гірняк Йосип – актор, режисер, мемуарист.

Народився 1895 р. у с. Струсів біля Теребовлі на Тернопільщині в сім’ї дяка. Старший брат Н. Гірняка і Ю. Гірняка. З 1914 р. брав участь в аматорських виставах УСС. У 1916–1918 рр. працював у театрі “Української бесіди”, згодом у Новому львівському театрі (1919–1920), що функціонував під егідою командування УГА. Після поразки української революції Й. Гірняк працював у театрі-студії ім. І. Франка, у 1922–1933 рр. – разом з Лесем Курбасом. Упродовж 1933–1940 рр. перебував у радянських концтаборах. Після нападу Німеччини на Радянський Союз йому вдалося повернутися до Львова, він працював у Львівському оперному театрі і вперше поставив “Гамлета” на українській сцені (1943). У Львові організував театр-студію. Перед приходом більшовиків виїхав до Німеччини. Згодом виїхав до США. Гірняк Й. виступав на сцені Українського театру в Америці. Його найкращі акторські роботи – це герої п’єс М. Куліша. Друкувався на сторінках української

преси, писав спогади про “Березіль” (“Спомини”, 1982). Інші праці – “Двадцятиріччя “Народного Малахія” (1948), “Лебедина пісня Леся Курбаса” (1951).

Помер 17 січня 1989 р. у Нью-Йорку.

Літ.: Гірняк В. Землякам / В. Гірняк // Сучасність. – 1989. – Ч. 4. – С. 61–65; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 384; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 154; Ревуцький В. Смерть нескореного / В. Ревуцький // Сучасність. – 1989. – Ч. 4. – С. 53–60.

Гірняк Никифор – публіцист, педагог, громадський діяч, отаман УСС.

Народився 23 липня 1885 р. у с. Струсів біля Теробовлі (Тернопільщина) у сім’ї дяка. Його брати – Й. Гірняк (актор) і Ю. Гірняк – хімік, професор Українського таємного університету. Навчався у Станіславівській, згодом у Коломийській гімназіях. У 1905–1910 рр. навчався на філософському факультеті у Львівського і Віденського університетів, у якому здобув ступінь доктора філософії (1912). У 1912–1914 рр. учителював у Рогатині в українській гімназії “Рідної школи”, опікувався Пластом, був інструктором стрілецького курсу. Коли почалася Перша світова війна, Н. Гірняка у званні поручника призначили до Українських січових стрільців як референта військових справ при Бойовій управі УСС. Згодом сотника Н. Гірняка призначають командантом Коша УСС (1915–1918).

Упродовж міжвоєнного періоду Н. Гірняк співпрацював з українськими періодичними виданнями, де вміщував статті, нариси, спогади з часів Першої світової війни (стрілецька тематика) і визвольних змагань.

Після проголошення ЗУНР і створення уряду був комендантом Тернопільської військової округи, згодом очолював мобілізаційний відділ Державного секретаріату військових справ. Причетний до об’єднання УГА з більшовицькими військами ЧУГА (Червоної української галицької армії). Очолював вінницький ревком УГА. Влітку 1921 р. виїхав до Чехословаччини, а наступного року повернувся до Галичини.

Вчителював, був директором Тернопільської гімназії “Рідної школи”, але через зв’язок з Пластом його усунули з цієї посади. Був головою філії Учительської громади, Товариства охорони воєнних могил. Друкувався на сторінках української преси.

У роки Другої світової війни виїхав до Сянока, згодом працював в Українському центральному комітеті як інспектор українських шкіл, працював у Головній управі Українського національного об'єднання (Берлін, 1941 р.), але потім повернувся до праці в Тернопільській гімназії (восени 1941 р.).

У березні 1944 р. виїхав до Відня, де організував гімназію для українських юнаків. Після війни вчителював в українських гімназіях. Був одним з організаторів Союзу українських пластунів на еміграції, генеральним секретарем центрального представництва української еміграції в Німеччині (ЦПУЕН). Гірняк Н. – один з організаторів з'їзду колишніх січових стрільців (Регенсбург, 1948 р.) і перший голова Братства УСС.

У 1949 р. виїхав до США. Організував видавничий кооператив “Червона Калина”, став першим головою філії Об'єднання колишніх вояків української армії у Нью-Йорку.

Його найбільші праці – “Червона українська галицька армія” (1956), “Останній акт трагедії УГА” (1959), “З листів полковника Дмитра Вітовського. Матеріали до історії Легіону УСС // Літопис Червної Калини. – 1937. – Ч. 2. – С. 3–7; Ч. 3. – С. 9–11; Ч. 4. – С. 15–17; Ч. 5. – С. 13–16.

Помер 2 березня 1962 р. Похований у Філадельфії.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 384; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 154; За волю України: Історичний збірник: В 50-ліття збройного виступу Українських січових стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 482; Курах М. Отаман УСС д-р Никифор Гірняк (Замість некрологу) / М. Курах // Вісті з Мюнхена. – 1962. – Ч. 106. – С. 78–79; М. Г. Пам'яті незабутнього вчителя сл. п. д-ра Никифора Гірняка // Свобода. – 1962. – Ч. 77; Микитюк Дм. Д-р Никифор Гірняк – отаман УСС / Дм. Микитюк // Новий шлях. – 1962. – Ч. 12; Теробовлянська земля: Історично-мемуарний збірник. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1968. – С. 366–367; Ті, що відійшли... // Вісті комбатанта. – 1961. – Ч. 1. – С. 76.

Гладкий Олег – вояк Дивізії “Галичина”, публіцист.

Народився 18 квітня 1921 р. у Білій Церкві. Після поразки визвольних змагань переїхав до Львова. Закінчив гімназію. Після початку німецько-радянської війни мешкав у Львові, де й став добровольцем Дивізії “Галичина”. Після таборів для інтернованих українських вояків у Ріміні (Італія) закінчив Український технічно-господарський інститут, отримав диплом інженера. У

1950 р. переїхав до США. Брав участь у роботі українських організацій, дописував до преси.

Помер 22 вересня 1987 р.

Літ.: Олег Гладкий // Вісті комбатанта. – 1987. – Ч. 1. – С. 101.

Глинка Лев – греко-католицький священник, публіцист, сотник УГА.

Народився 1 червня 1893 р. у с. Осмолода біля Перегінська Долинського повіту (тепер Івано-Франківська обл.). У 1914–1920 рр. брав участь у воєнних діях, спочатку як старшина австрійської армії, згодом як старшина УГА – у визвольних змаганнях. У 1921–1924 рр. студіював право у Львівському таємному університеті, де здобув науковий ступінь доктора. Згодом викладав у Духовній семінарії, продовжував богословські студії у Григоріанському університеті, де здобув ступінь доктора канонічного права. У 1928 р. був рукоположений на священника. У 20–30 рр. М. Глинка друкував статті та рецензії на сторінках “Богословії”, “Ниви”. Головні проблеми, які висвітлював М. Глинка, пов’язані з церковним законодавством, з історією греко-католицької Церкви. Серед його праць: “Проблема релігійного мистецтва під сучасну хвилю”, “Богословське Наукове Товариство в першій десятиліттю свого існування (1923–1933)”. Від 1931 р. викладав канонічне право у Богословській академії до вересня 1939 р. Тоді за дозволом Митрополита виїхав до Кракова і там працював в Українському центральному комітеті до 1941 р. Повернувшись до Львова, працював у Богословській Академії до 1945 р., коли органи НКВД заарештували його. Відбувши десять років тюрем і заслання, Л. Глинка повернувся до Брошнева (Івано-Франківськ обл.). Був під постійним наглядом влади, біднував. Щоб прожити, давав приватні лекції.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина // За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 386; Світильник істини: Джерела до історії Української Католицької Богословської Академії у Львові (1928–1929–1944). – Торонто; Чикаго, 1973. – Ч. 1. – С. 221–222.

Гнатишак Микола – журналіст, літературознавець, критик, стрілець УГА.

Народився 5 грудня 1902 р. у Перемишлі в сім’ї відомого педагога, вчителя української гімназії. Навчався у різних гімназіях (Броди, Станіславів, Відень, Золочів).

У 1919 р. записався до УГА. Після переходу УГА через Збруч батько М. Гнатишака теж залишив Галичину і в с. Отрокові на Поділлі заснував гімназію. У 1921 р. більшовики її ліквідували, а директора вивезли на заслання. Гнатишакові М. вдалося уникнути арешту. Згодом він перейшов кордон. У 1922 р. з відзнакою склав іспити у Станіславській гімназії і спробував нелегально перейти через чеський кордон. Його спіймали, і кілька тижнів він відсидів у польській в'язниці. Наступна спроба була вдалою. У Празі М. Гнатишак записався на філософський факультет, який закінчив у 1927 р. зі ступенем доктора філософії.

У 1927–1930 рр. М. Гнатишак працював асистентом в Українському науковому інституті в Берліні. Тут він підготував бібліографію до теми “Україна” (німецькою мовою), виставку української преси в Кельні.

У січні 1931 р. М. Гнатишак, долаючи опір польської влади, повернувся до Львова. Спочатку він працював у таких католицьких органах, як “Христос – наша сила”, “Мета”, а потім став її головним редактором. Регулярно друкувався на сторінках іншого католицького видання – журналу “Дзвони”, а також “Рідної мови”, “Нашої культури”. У 30-ті рр. М. Гнатишак поєднував журналістську роботу з викладацькою. Він викладав українську мову в Малій духовній семінарії й українську літературу в Богословській академії. Усі ці роки він постійно займався і літературною критикою. Автор таких праць: “Нова українська література в Галичині” (1934), “Українська романтична балада” (1936), “Історія української літератури” (1941). Деякі праці залишилися в рукописах (“Національна ідея в літературі”, “Українська література і християнство”, “Українська греко-католицька церква під польським пануванням” (1919–1939).

У 1939 р. М. Гнатишакові разом з сім'єю вдалося втекти зі Львова до Чехії, де він невдовзі й помер.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина // За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 389; Микола Гнатишак // Україна. – 1950. – Ч. 4. – С. 277–278.

Гнатевич Богдан – громадський і політичний діяч, військовий історик, публіцист, сотник УСС, сотник УГА.

Народився 4 березня 1894 р. (щодо року народження у джерелах є розбіжності) в с. Кольбушова (Станіславщина).

Гімназію закінчив у Станіславі (1912). Навчався на філософському факультеті Львівського університету. Активний учасник довоєнного стрілецького руху, член товариства “Січові стрільці” з 1913 р. З початком Першої світової війни записався добровольцем до Легіону УСС. Брав участь у боях за Маківку, біля Семиковець і на Лисоні. Учасник Листопадового повстання 1918 р. Згодом воював у лавах УГА. Був начальником вишколу Січових стрільців, начальником оперативного відділу I корпусу УГА. Після поразки визвольних змагань Б. Гнатевич – один з засновників УВО, був членом Начальної команди УВО (начальник штабу), краєвим командантом УВО (1926–1927). З виникненням ОУН як краєвий командант УВО був дорадником ОУН.

Польська поліція кілька разів заарештовувала його. Був підсудним на “Львівському процесі” Степана Бандери (1936), на якому його засудили до чотирьох років ув’язнення. Автор багатьох статей, спогадів на сторінках “Літопису Червоної Калини”, “Нового часу”, автор військових підручників, один з авторів “Історії українського війська” (1936). У роки Другої світової війни працював в історично-архівному відділі Військової управи Дивізії “Галичина”, був секретарем Хліборобської палати. У 1944 р. виїхав на Захід.

Літ.: Бега. Воєнне хрещення. Спомин / Новий час. – 1934. – 10 вересня; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 389; За волю України: Історичний збірник: У 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 447; Мірчук П. Нарис історії ОУН: Перший том: 1920–1939 / П. Мірчук. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968. – С. 21, 22, 266, 270, 271, 273, 287, 399, 405, 411; Паньківський К. Роки німецької окупації (1941–1944) / К. Паньківський. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1983. – С. 230, 381.

Гніздовський Яків – графік, художник-ілюстратор, скульптор.

Народився 1915 р. у с. Пилинче на Поділлі. Навчався у Чортківській гімназії. Навесні 1934 р. його заарештували за участь у гуртку, який був пов’язаний з українським націоналістичним підпіллям. Ілюстрував карикатурами журнал, що видавав цей гурток. Закінчив гімназію у Чорткові й у 1934 р. переїхав до Львова. Завдяки знайомству з Е. Козаком, відомим художником-карикатуристом і редактором гумористичного журналу “Комар”, почав вміщувати свої рисунки

в “Комарі”, в дитячих журналах. Отримавши стипендію від митрополита Андрея Шептицького, Я. Гніздовський поїхав у 1938 р. до Варшави з наміром навчатися в Академії мистецтв. Друга світова війна перешкодила йому це зробити. Восени 1939 р. Я. Гніздовський залишив Польщу. Після невдалої спроби вчитися в Італії він поїхав у Хорватію. У Загребі в 1942 р. закінчив студії малярства і графіки в академії мистецтв, але в академії він залишався ще на два роки, бажаючи вивчати скульптуру. Водночас, заробляючи собі на життя, працював як ілюстратор у хорватських видавництвах. По війні Я. Гніздовський поїхав до Мюнхена, де тоді було багато української інтелігенції і діяли українські видавництва. Ілюстрував книжки, був мистецьким редактором журналів “Арка”, співпрацював з журналом “Авангард”.

У 1949 р. переїхав до США. Там і продовжував свою діяльність як графік, скульптор, ілюстратор.

Літ.: Авраменко О. Велич Якова Гніздовського / О. Авраменко // Українське слово. – 2004. – Ч. 28. – С. 15; Антонович-Рудницька М. Сімдесятиліття Якова Гніздовського / М. Антонович-Рудницька // Сучасність. – 1985. – Ч. 9. – С. 40–55; Антонович-Рудницька М. Реквієм Якову Гніздовському / М. Антонович-Рудницька // Сучасність. – 1986. – Ч. 4. – С. 44–51; Бубній П. Яків Гніздовський: відомий і незнаний / П. Бубній // Тернопілля'95: Регіональний збірник. – Тернопіль, 1995. – С. 373–382; Гаврилюк В. Яків Гніздовський (Мистець безконечного простору і спрощеного реалізму) / В. Гаврилюк // Українська літературна газета. – 1957. – Ч. 4. – С. 7; Гніздовський Я. Живопис на порозі другої половини 20 віку / Я. Гніздовський // Українська літературна газета. – 1958. – Ч. 1. – С. 5; Гніздовський Я. Полігамія сучасного мистецтва / Я. Гніздовський // Українська літературна газета. – 1957. – Ч. 2. – С. 1–2; Гніздовський Я. Пробуджена царівна / Я. Гніздовський // Сучасність. – 1967. – Ч. 3. – С. 7–28; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина // За ред. В. Кубійовича. – Львів. – 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 390–391; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovuč. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 201–202; Кульчицький О. Маляр самотності / О. Кульчицький // Українська літературна газета. – 1957. – Ч. 12. – С. 9; Попович В. Дереворити Я. Гніздовського / В. Попович // Авангард. – 1977. – Ч.2. – С. 131–139; Попович В. Яків Гніздовський (Спомин) / В. Попович // Сучасність. – 1987. – Ч. 11. – С. 46; Степовик Д. Яків Гніздовський: життя і творчість / Д. Степовик. – К., 2003. – 224 с.

Голинський Петро – громадський і релігійний діяч, священик УГКЦ, публіцист, хорунжий УГА.

Народився 5 липня 1892 р. у с. Підгайчики (тепер Львівської обл.) у селянській родині. Навчався в народній школі в Рудках, у

гімназії (Самбір), яку закінчив перед Першою світовою війною. Навчався на теологічному факультеті Львівського університету, згодом – в Інсбруцькому університеті. Закінчив богословські студії 1918 р. і працював у повітовому комісаріаті Української національної ради (за часів ЗУНР) у Рудках, редагував газету “Громадська думка”. З травня 1919 р. – в УГА, з якою перейшов через Збруч. Після поразки визвольних змагань два роки навчався у Празі у Карловому університеті. У лютому 1922 р. прийняв свячення в Перемишлі. Тут працював катехитом в українській чоловічій гімназії, згодом – у гімназіях Сянока, Сокаля. У 1927 р. отримав крилошанські відзнаки і був призначений референтом єпископського ординату в Перемишлі. У 1932–1939 рр. працював у IV гімназії в Перемишлі, в Українському інституті для дівчат. У 1939–1941 рр. був референтом при генеральному вікарієві владиці Г. Лакоті в Ярославі, працював катехитом у місцевій гімназії. З 1944 р. – в Австрії, потім в Німеччині, де працював в Українській духовній семінарії в Гіртсбергу. З 1949 р. – генеральний вікарій у Німеччині. Один з засновників “Християнського голосу”.

Помер 27 червня 1976 р. у Мюнхені.

Літ.: Українська державна чоловіча гімназія в Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 74; Український інститут для дівчат у Перемишлі: 1895–1995: Ювілейна Книга Пам’яті до 100-річчя заснування. – Дрогобич, 1995. – С. 62.

Голіян Роман – журналіст, хорунжий УГА.

Народився 17 лютого 1899 р. у м. Винники біля Львова. Закінчив українську гімназію у Львові перед тим, як його на початку 1916 р. забрали до австрійської армії. Там він закінчив старшинську школу. Воював на албанському фронті. Після того, як захворів, його відправили з фронту до тилкових служб. В австрійській армії був до розвалу монархії в листопаді 1918 р. У середині листопада 1918 р. Р. Голіян дістався до Львова і зголосився на службу в Українській Галицькій Армії. З УГА Р. Голіян переходить через Збруч. У січні 1920 р. він потрапив до польського полону. Коли уряд УНР домовився з польським урядом про реорганізацію своєї армії, знову вступив в армію, з якої звільнився у жовтні 1920 р. У грудні 1920 р. повернувся до Львова. Тут почався новий етап його життя, позначений журналістською і громадською працею. У 1921–1923 рр.

р. Голян навчався на правничому факультеті Українського таємного університету. Тоді ж починає працювати в сатирично-гумористичному журналі “Будяк”, потім у такому ж сатирично-гумористичному виданні “Зиз”, у газеті “Новий час”. Упродовж якогось часу він – редактор “Українського слова”, “Українського прапора”, став співробітником газети “Діло”.

У 1925–1927 рр. навчався у Відні й закінчив вищі студії політичних наук і журналістики. Після цього повернувся до Львова і почав працювати у “Новому часі”, виданні концерну “Українська преса”. Тут він познайомився з М. Голубцем, відомим критиком, поетом, журналістом. Вони створили нове видавництво “Неділя” (1927) з однойменним ілюстрованим тижневиком “Неділя”, який виходив до приходу більшовиків у 1939 р.

Голян Р. щороку виїжджав в інші країни і звідти надсилав цікаві репортажі, які друкував у “Ділі”, “Неділі” або “Новому часі”. Був (один з небагатьох львівських журналістів) у Карпатській Україні, звідки писав репортажі про події 1938–1939 рр.

Під час Другої світової війни жив і працював у Кракові, згодом в Австрії. Звідти виїхав до Франції. Там спочатку працював на пилорамі. Від 1949 р. жив у Парижі. Тісно співпрацював з Військовим товариством українських військових комбатантів.

Помер 1968 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства ; Словникова частина /За редакцією В. Кубійовича. – Париж; Нью-Йорк. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С.393; Качор А. Роман Голян на військовій службі: У другу річницю смерті / А. Качор // Вісті комбатанта. – 1968. – Ч. 3. – С. 48–51.

Головінський Юліан – відомий діяч ОУН, публіцист, сотник УГА.

Народився 1 грудня 1894 р. у м. Радимно біля Перемишля. Брав участь у визвольних змаганнях як сотник УГА. Після їх поразки був серед засновників УВО. У 1924–1925 рр. – бойовий референт, у 1926 р. і 1930 р. – краєвий комендант УВО. Дописував до української преси, зокрема, до преси УВО й ОУН. Організатор кількох відомих бойових акцій (замах на польського президента Войцеховського, на шкільного куратора Собінського, напад на головну пошту у Львові тощо). Був кілька разів ув'язнений. Востаннє його заарештували після саботажних акцій 1930 р., організатором яких був він. Не маючи

прямих доказів, поліція вбила Ю. Головінського, мотивуючи це спробою втечі. Це сталося 30 вересня 1930 р. під Бібркою.

Літ.: Головінська С. У творчості могого життя (Спогади. Фрагменти двох розділів) / С. Головінська // Воля й Батьківщина. – 1996. – Ч. 2. – С. 72–87; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 394; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 209–210; Макар В. Сотник Юліян Головінський / В. Макар // Альманах “Гомону України”. – Торонто, 1990. – С.55–66; Мірчук П. Нарис історії / П. Мірчук. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968: Перший том: 1920–1939. – С. 22, 30, 32, 40, 86, 121, 145, 152, 153, 242, 244, 247, 249, 250, 265–268, 269, 320, 351, 352, 354, 355, 535.

Голота Яків – редактор, журналіст, старшина УГА.

Брав участь у визвольних змаганнях як старшина УГА. Був редактором газети “Український скиталець”, яка виходила в таборі для інтернованої у Чехословаччині бригади генерала А. Кравса. Перше число цієї газети вийшло 30 жовтня 1920 р.

Голубець Микола – публіцист, мистецтвознавець, критик, поет, пісняр, письменник, історик, підхорунжий УСС, четар УГА.

Народився 15 грудня 1891 р. у Львові. Тут же закінчив гімназію й університет. На початку Першої світової війни зголосився добровольцем до Легіону УСС. Був у складі Пресової квартири УСС. Після Листопадового повстання 1918 р. як четар УГА брав участь у визвольних змаганнях. Літературний і журналістський дебют припадає на передвоєнні роки. Перша поетична збірка “Фрагменти” вийшла 1909 р. Наступні збірки – “Бувають хвилі” (1910), “Мойсей Безумний” (1914), “З чужини далекої” (1915). Тоді ж почав друкуватися в українській пресі. У міжвоєнну добу працював у газетах і журналах, понад десяток з них він редагував. Найвідоміші серед них – “Життя і мистецтво” (1920), “Маски” (1923), “Українське мистецтво” (1926), “Час” (1931), “Неділя” (1928–1931), “Новий час”, “Наш прапор” та ін. Він редагував “Українську бібліотеку”, що її видавав концерн “Українська преса”, працював у “Ділі”. Голубець М. – один з найплідніших авторів. Упродовж свого короткого життя він написав і видав понад 80 книг, збірок, брошур, до цього треба додати численні журнальні і газетні публікації. Проза М. Голубця – повісті “Люди і блазні” (1927), “Жовті Води” (1937), нариси “Вчорашня легенда” (1933), “Гей, видно село” (1934), “Плем’я Чингізхана. Хроніка

XII ст.” (1938). Він відомий мистецтвознавець. Написав такі праці, як “Українське мистецтво. Вступ до історії” (1918), “Українське малярство XVI–XVII ст. під покровом Ставропігії” (1920), “Начерк історії українського мистецтва. Перша частина” (1922), “Галицьке малярство” (1926), “Український килим” (1926). Також писав книги і статті про українських художників (О. Новаківський, О. Кульчицька, Я. Пстрак, М. Сосенко та ін.), низку краєзнавчих праць – це нариси, брошури, статті. Він уклав “Велику історію України” (1935), що вийшла в концерні “Українська преса”, досліджував історію Львова. Написав “За український Львів: Епізоди боротьби XII–XVIII в.” (1927), “Слідами Хмельницького по Львові” (1928), “Полум’яний 1848 рік: Картини й епізоди” (1929). Голубець М. – автор “Золотої книги українського лицарства” (1939), генеалогічного й геральдичного словника українського боярства і шляхти. Один з його найвідоміших псевдонімів – Мольо.

Помер М. Голубець 20 травня 1942 р.

Лит.: Бутрин М. Голубець Микола // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка / За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. – Вип. 2. – С. 64–66; Гординський С. Микола Голубець і нове мистецтво / С. Гординський // Українська літературна газета. – 1957. – Ч. 5; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 408; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovuč. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 211–212; За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 123, 356, 358, 369, 473; Іванець І. Визначний мистецтвознавець / І. Іванець // Львівські вісті. – 1942. – Ч. 113. – С. 5; Курдидик Я. Бо війна війною. . . / Я. Курдидик // Визвольний шлях. – 1970. – Кн. 7–8. – С. 894; Лукань р. Микола Голубець і “Записки ЧСВВ”: У першу річницю смерті М. Голубця (20. V. 1942) / Р. Лукань // Львівські вісті. – 1943. – Ч. 112. – С. 2; Мегик П. Праці Миколи Голубця / П. Мегик // Краківські вісті. – 1942. – Ч. 171. – С. 3–4; Мелянський Б. Микола Голубець – журналіст: Жмут згадок у перші роковини смерті / Б. Мелянський // Львівські вісті. – 1943. – Ч. 11. – С. 2; Микола Голубець // Волинь. – 1942. – Ч. 40; Микола Голубець: Письменник, редактор, критик мистецтва, історик, архівар // Воля Покуття. – 1942. – Ч. 33. – С. 2; Мицяк В. Микола Голубець – історик Львова / В. Мицяк // Львівські вісті. – 1942. – Ч. 130. – С. 4; Нигрицький Л. Непоправний романтик: Український мистецтвознавець Микола Голубець / Л. Негрицький // Львівські вісті. – 1942. – Ч. 113. – С. 5; Романенчук Б. Азбуковник: Енциклопедія української літератури / Б. Романенчук. – Філадельфія, 1973. – Т. 2. – С. 407–409; Савицький Р. Микола Голубець: Стисла бібліографія / Р. Савицький // Мистецькі студії. – 1993. – Ч. 2–3. – С. 70–75; Самчук У. Людина в окулярах: Микола

Голубець / У. Самчук // Волинь. – 1942. – Ч. 44. – С. 3; Семчишин М. Микола Голубець / М. Семчишин // Наші дні. – 1942. – Ч. 7. – С. 1-2.

Гомзин Борис – політичний і громадський діяч, письменник, публіцист, полковник Армії УНР. Друкувався на сторінках “Розбудова нації”, “Сурми”, “ЛНВ”.

Літ.: Гомзин Б. Спомини / Б. Гомзин // Вісник. – 1958. – Ч. 10. – С. 14–17; Гомзин Б. Привиддя / Б. Гомзин // Вісник. – 1976. – Ч. 2. – С. 14–15; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 409; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 215; Саліта І. Про д-ра Бориса Гомзина та його працю “Большевизм – органічне московське явище / І. Саліта // Україна і світ. – 1957. – Зошит 17. – С. 49; Романенчук Б. Азбуковник: Енциклопедія української літератури / Б. Романенчук. – Філадельфія, 1969. – Т. 2. – С. 409–410.

о. Горникевич Т. – священник УГКЦ, публіцист, архівіст, духовник УГА.

Народився 1891 р. у с. Гошів (тепер Долинського р-ну Івано-Франківської обл.) у родині священника. Закінчив Академічну гімназію (1910), навчався у Львівському університеті (1915–1918). У 1918 р. висвятився. Під час визвольних змагань був духовником УГА. У 1925–1935 рр. – парох у с. Сихів. У 1927–1939 рр. – професор релігії у Першій академічній гімназії у Львові. Т. Горникевич часто виступав на сторінках церковної преси. Після приходу більшовиків у вересні 1939 рр. переїхав до Відня (1940). У 1945–1947 рр. був капеланом при церкві св. Варвари у Відні (парохом цієї церкви був його брат о. Мирон). У 1947–1956 рр. – був професором релігії у високих школах Відня. Його велика заслуга – взяв участь у врятуванні архіву В. Липинського, який розшукували співробітники радянського МГБ. Працював над виданням матеріалів про події 1914–1922 рр. в Україні.

Помер 1969 р.

Літ.: Лисяк-Рудницький І. Історичні есе / І. Лисяк-Рудницький. – К., 1994. – Т. 2. – С. 535; Полеві духовники Української Галицької Армії: Матеріали до історії. – Вінніпег, 1963. – С. 24–129.

Горотак Порфирій – літературна містифікація.

Її автори – Юрій Клен, Леонід Мосендз і художник Мирон Левицький. У 1947 р. вийшла збірка “Диявольні параболи” (Зальцбург).

Літ.: Герин Ю. Як постав Горотак (з приводу десятої річниці смерти Л. Мосендза) / Ю. Герин // Літературна газета. – 1958. – Ч. 11. – С. 5; Качуровський І. Читаючи “Українську літературну енциклопедію” / І. Качуровський // Сучасність. – 1990. – Ч. 7–8. – С. 254.

Горук Сень – громадський і політичний діяч, журналіст, отаман УСС, отаман УГА.

Народився 1873 р. у Снятині (тепер Івано-Франківська обл.). Навчався у Львівському університеті, брав активну участь у молодіжному житті кінця XIX – початку XX ст. На історичному студентському вічу (Львів, 13 липня 1899 р.), яке висунуло вимогу самостійності України, було вирішено створити організацію студентської молоді з власним друкованим органом. Восени 1899 р. С. Горука обрано до складу редакційної комісії. Журнал “Молода Україна” почав виходити з 1900 р. На його сторінках друкувався й С. Горук. Він – один з організаторів довоєнного стрілецького руху, очолював стрілецький курінь при “Соколі-Батьку”. Власним коштом видав poradnik для “Соколів” і “Січей” під назвою “На соколиних крилах”. У довоєнний період С. Горук працював і в друкованому органі християнсько-суспільної партії – газеті “Руслан”. Від серпня 1914 р. він у Легіоні УСС, командував сотнею, а згодом куренем УСС. Брав участь у визвольних змаганнях у лавах УГА. Був пресовим референтом Начальної команди УГА. У квітні 1920 р. С. Горука захопили більшовики і невдовзі розстріляли.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 478; За волю України: Історичний збірник: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 76, 169, 189, 235, 236, 287, 319–322, 328–330, 334–336, 377–380; Леник В. Українська організована молодь (молодечі організації з початків до 1914) / В. Леник. – Мюнхен; Львів, 1994. – С. 19, 94; Ф. 360 (Старосольський В.) оп.1, спр. 148, арк. 1–48 Судова справа Горука С. Р-ра газети “Руслан”; Ф. 385, оп. 1, спр. 30, арк. 1–15 Листи і поштівки від Кошака А., Коця М. і Кравченко І. і Кренчаковського Д. до С. Г.; Ф. 385, оп. 1, спр. 16, арк. 1–11, спр. 27, арк. 1–16, спр. 26, спр. 34, арк. 1–8; спр. 41, арк. 1–76, спр. 48, арк. 1–7.

Господин Андрій – письменник, журналіст, стрілець УГА.

Народився 1900 р. Про його дитячі й молоді роки відомо мало. Здобув учительську освіту. Воював у лавах УГА. Був у таборах для інтернованих частин УГА у Чехословаччині, звідки 1923 р. виїхав до Канади. Поселився у Вінніпезі, займався гро-

мадською діяльністю, працював у “Рідній школі”. Писав вірші та оповідання, редагував часописи і журнали. Деякі його твори вміщені в “Антології українського письменства в Канаді”.

Літ.: Марунчак М. Історія українців Канади / М. Марунчак. – Вінніпег, 1991. – Ч. 2. – С. 223.

Гоцький Володимир – громадський і політичний діяч, видавець, редактор, публіцист, вояк дивізії “Галичина”.

Народився 3 жовтня 1909 р. у с. Острів Ярославського повіту (тепер Польща) в сім’ї священика. Студіював на філософському факультеті Краківського університету. Працював у книгарні НТШ у Крем’янци. За членство в ОУН був ув’язнений у концтаборі Береза Картузька.

Після звільнення мешкав у Перемишлі, де організував книгарню ім. Т. Шевченка. Під час війни працював в Українському допомоговому комітеті. З 1944 р. – у Дивізії “Галичина”. Був у таборі в Ріміні, де інтерновано І УД УНА.

Один з редакторів і засновників таборової газети “Життя в таборі”, писав на виховні, освітні, громадсько-політичні теми. Псевдоніми – Дусько, Вига, Миг. У таборі в Англії перебував до 1950 р. Один з організаторів Союзу українців Великобританії і його видавничої діяльності. З 1958 р. – адміністратор “Української думки”. Автор двох томів спогадів і сотень статей.

Помер 11 лютого 1994 р. у Лондоні.

Літ.: Верига В. Під сонцем Італії / В. Верига. – Торонто; Нью-Йорк; Париж; Сідней, 1984. – 275с.; Гоцький В. Видавнича діяльність у Беллярії й Ріміні (1945–1947) / В. Гоцький // Сурмач. – 1988. – Ч. 1–4. – С. 32–33; Гоцький В. На другому етапі: Спомини / В. Гоцький. – Лондон, 1990. – 204 с.; Гоцький В. Те, що залишилося в пам’яті з 1918 р. / В. Гоцький // Вісті комбатанта. – 1986. – Ч. 5–6. – С. 61–65; Гоцький В. Як родилося “Життя в таборі” в Ріміні / В. Гоцький // Вісті комбатанта. – 1987. – Ч. 4. – С. 24–28; Колісник Р. Володимир Гоцький: З Перемишля до Ріміні / Р. Колісник // Вісті комбатанта. – 1993. – Ч. 3. – С. 64–68; Українська державна чоловіча гімназія в Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 141.

Гошовський Микола – член ОУН, підстаршина Карпатської Січі.

Народився у 1919 р. у с. Ростічки біля Стрия в селянській сім’ї. Закінчив торгівельну школу і працював у кооперативному союзі в Болахові та Львові. Член ОУН від 1937 р. (його псевдоніми – “Спартак”, “Гаркуша”, “Старик”). Як підстаршина

Карпатської Січі брав участь у боях з мадярами в Карпатській Україні. У 1940 р. повернувся до краю, був членом обласного проводу ОУН. У 1942 р. йому доручили технічне керівництво підпільною радіостанцією ОУН і УПА “Вільна Україна”. Загинув навесні 1944 р. на Золочівщині, потрапивши у гестапівську засідку.

Літ.: Мірчук Г. Революційний змаг за УССД / Г. Мірчук. – Нью-Йорк; Торонто; Лондон, 1987. – Т. 2. – С. 85.

Греков Олександр – генерал-хорунжий Армії УНР, начальний командант УГА, мемуарист.

Народився 21 листопада (або 3 грудня) в с. Сопиг на Чернігівщині в дворянській родині. Після навчання в гімназії закінчив правничий факультет Московського університету (1897), Московське військове училище (1899), Миколаївську військову академію (1905). Від початку Першої світової війни перебував на фронті. Чин генерал-майора отримав у 1916 р. На запрошення М. Грушевського восени 1917 р. приїхав до Києва, де після ліквідації Київської військової округи був начальником гарнізону, а згодом – заступником військового міністра О. Жуковського. Після гетьманського перевороту – в опозиції до П. Скоропадського, очолював Український військовий союз “Батьківщина”. Наприкінці 1918 – на початку 1919 р. О. Греков – міністр військових справ УНР, перший наказний отаман Армії УНР, із червня 1919 р. – начальний командант УГА. З липня 1919 р. – на еміграції. З 1920 р. жив в Австрії. У 1948 р. СМЕРШ заарештував О. Грекова і до 1956 р. він перебував у радянських концтаборах. У грудні 1956 р. повернувся до Австрії, де й помер 23 грудня. Автор спогадів “Весна 1918 року в Україні” (Торонто, 1964), публікацій на сторінках української преси.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 432; Колянчук О. Генералітет українських визвольних змагань / О. Колянчук, М. Литвин, К. Науменко. – Львів, 1995. – С. 59–61; Генерал Микола Капустянський І. К. : 1879–1969 / І. К. Генерал Микола Капустянський // Вісті комбатанта. – 1969. – Ч. 2. – С. 58–59.

Гриневич Ярослав – громадський діяч, публіцист, хорунжий УСС, поручник УГА.

Син відомої письменниці Катрі Гриневичевої. Народився 1898 р. Брав участь у боях Легіону УСС і визвольних змаганнях.

Після поразки здобув вищу освіту. Друкувався на сторінках української преси, зокрема, в “Літописі Червоної Калини”. Після Другої світової війни – на еміграції. Спочатку був у таборах для переміщених осіб у Німеччині, згодом виїхав до США.

Помер 24 березня 1978 р.

Літ.: Гриневич Я. Високі тії могили... / Я. Гриневич // Літопис Червоної Калини. – 1936. – Ч. 10.; Гриневич Я. З XIV бригадою УГА в чотирикутнику смерті / Я. Гриневич // Літопис Червоної Калини. – 1937. – Ч. 9; Гриневич Я. “Перо і дратва” (Картини з мого життя) / Я. Гриневич // Календар “Свободи на 1955 рік, . – С. 94–95; Гриневич Я. Подільські дні – подільські ночі / Я. Гриневич // Літопис Червоної Калини. – 1938. – Ч. 5; Гриневич Я. Свастика над Холмщиною: Спогади / Я. Гриневич // Вісник. – 1973. – Ч. 10. – С. 25–27; Соколишин О. Останній автограф / А. Соколишин // Вісник. – 1978. – Ч. 5. – С. 19–20; Ярослав Гриневич: Некролог // Свобода. – 1978. – Ч. 70. – С. 3.

Гриньох Володимир – адміністратор “Вістей комбатанта”, вояк дивізії “Галичина”.

Народився 4 жовтня 1923 р. у с. Стрептів (повіт Кам’янка–Струмилова) на Львівщині. Закінчив у рідному селі народну школу. У 1941 р. закінчив гімназію у Львові. За часів німецької окупації навчався у Політехнічному інституті у Львові (1942–1944). Гестапо заарештувало В. Гриньоха, підозрюючи, що він – член ОУН. У 1944 р. записався до Дивізії “Галичина”, в якій перебував до травня 1945 р. Тоді залишив дивізію і перейшов до англійської окупаційної зони. Був у таборах в Італії. У 1950 р. переїхав до Канади в Торонто, а в 1953 р. – до Нью-Йорка. Брав участь у громадській роботі, займався розповсюдженням журналу “Вісті” (орган Головної управи Братства колишніх вояків I Української дивізії Української Народної Армії). Коли у 1961 р. Головна управа Братства і Головна управа Об’єднання колишніх вояків-українців почали видавати спільний журнал “Вісті комбатанта”, В. Гриньох став його першим адміністратором.

Помер 11 грудня 1975 р. у США.

Літ.: Володимир Гриньох: Некролог // Вісті Комбатанта. – 1972. – Т. 3. – С. 192–193.

Гриньох Іван – греко-католицький священник, політичний діяч, публіцист.

Народився 28 грудня 1907 р. у с. Павлів біля Радехова (Львівщина). Народну школу закінчив у Павлові, середню – в Українській академічній гімназії Львова. Згодом навчався в

Богословській академії. Навчання продовжував на богословському факультеті Інсбруцького університету, там здобув і наукове звання доктора богослов'я. На священника рукоположений 1939 р. Богословські студії продовжував у Мюнхенському університеті, на філософському факультеті Католицького університету в Парижі.

Після повернення до Галичини був душпастирем у Галичі (1934–1935), працював у Богословській академії до початку Другої світової війни. Тоді ж почав займатися і журналістською діяльністю. Був співредактором журналу “Лицарі Пресвятої Богородиці” (видання Марійського товариства молоді).

Під час Другої світової війни був капеланом Дружини українських націоналістів, водночас публікував свої праці в українських підпільних виданнях, зокрема, в теоретичному органі ОУН – журналі “Ідея і чин”. У 1943 р. написав документальну працю “Цілі і методи німецької політики в окупованих краях Європи”. У 1944 р. І. Гриньоха обрали до складу Української Головної Визвольної Ради як віце-президента. Його внесок у створенні УГВР, розробленні її головних документів (“Платформи”, “Універсалу” і “Устрою”) значний.

Емігрувавши на Захід, І. Гриньох продовжив церковно-релігійну, політичну і журналістську діяльність. Тривалий час був головою Закордонного представництва УГВР та Українського товариства закордонних студій у Мюнхені. Він друкував статті на сторінках таких видань, як “Українська трибуна”, “До зброї”, “Християнський голос”, “Сучасність”.

Помер 14 вересня 1994 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина // За ред. В. Кубійовича. – Париж; Нью-Йорк. – Львів. – 1993. – Т. 3. – С. 438; Інтерв'ю з д-ром І. Гриньохом // Свобода. – 1984. – Ч. 86–89. – С. 2; Світильник істини: джерела до історії Української католицької богословської академії у Львові (1928–1929, 144). – Торонто; Чикаго, 1973. – Ч. 1. – С. 223–224; о. д-р І. Гриньох // Вісті комбатанта. – 1995. – Ч. 1. – С. 7.

Грицак Євген – педагог, мовознавець, літературознавець, публіцист.

Народився 7 січня 1890 р. у с. Пирятин Радехівського пов. (тепер Львівська обл.) у сім'ї шкільного управителя. Закінчив Тернопільську гімназію. Навчався на філософському факультеті Львівського університету, докторат здобув у Краківському університеті. Під час Першої світової війни російська окупацій-

на влада вивезла Є. Грицака як заручника до Києва. У 1922–1939 рр. працював у Перемишлі в Українській державній чоловічій гімназії, в Українському інституті для дівчат (1922–1934).

У 1940–1944 рр. працював в українській гімназії в Ярославі. У жовтні 1944 р. виїхав на Захід, але потрапив до рук радянських партизанів, від рук яких і загинув. Автор словників, підручників, статей з мовознавства і літературознавства.

Літ.: Грицак Є. Короткий запис спогадів (Для себе самого) / Є. Грицак. – Балтимор; Торонто, 1980. – С. 117. Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 439; Українська державна чоловіча гімназія в Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 75; Український інститут для дівчат у Перемишлі: 1895–1995: Ювілейна Книга Пам'яті до 100-річчя заснування. – Дрогобич, 1995. – С. 63.

Грицак Павло – публіцист, мемуарист, вояк Дивізії “Галичина”.

Народився 25 червня 1925 р. у Перемишлі (тепер Польща) в сім'ї гімназійного вчителя Є. Грицака. Закінчив Ярославську гімназію. У 1943 р. записався добровольцем у Дивізію “Галичина”. У битві під Бродами потрапив у полон. Був у радянських концтаборах, працював на шахтах Підмосков'я. Як громадянина Польщі радянська влада звільнила його у грудні 1945 р. Спочатку виїхав до Німеччини, а згодом – до США. Співробітник “Української літературної газети”.

Помер 3 квітня 1958 р. у Нью-Йорку.

Літ.: Гор О. Про військо, фронт і полон / О. Гор // Сучасна Україна. – 1960. – Ч. 22. – С. 9; Грицак П. Вежі і кулемети (Спогади з Дивізії і більшовицького полону) / П. Грицак. – Львів; New York, 1995. – С. 164; Грицак П. Вежі і кулемети (Спогади з Дивізії і більшовицького полону) / П. Грицак. – Мюнхен, 1959. – 149 с.; Павло Володимир Грицак // Свобода. – 1987. – Ч. 59. – С. 3; Павло Грицак // Українська літературна газета. – 1958. – Ч. 5. – С. 9; Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 135.

Грицько-Цяпка Дмитро – громадський діяч, мемуарист, вояк УПА.

Народився в Сх. Галичині. Ще у вересні 1930 р. студента Д. Цяпку заарештували, і він просидів у в'язниці до розвалу Польщі. Під час Другої світової війни воював у лавах УПА. Після закінчення війни був у складі однієї з сотень УПА, що з боями прорвалася на Захід. Згодом емігрував до Австралії. Брав участь у роботі українських організацій, дописував до українських загат. Автор спогадів “Ліс горить”.

Літ.: Упівці в Австралії // Гомін України. – 1974. – Ч. 1–2. – С. 4.

Грінвальдт Борис – театральний режисер, поет, сотник Армії УНР.

Брав участь у визвольних змаганнях. Перші поезії вийшли у світ у 1919 р. Після поразки визвольних змагань був інтернований у таборах на території Польщі. Разом з Є. Маланюком, Ю. Дараганом брав участь у виданні журналу “Веселка”. Згодом виїхав до США. Відомий і як театральний режисер.

Помер 26 квітня 1972 р.

Літ.: Вусик А. Прощання побратима Грінвальдта, сотника Армії УНР / А. Вусик // Вісті комбатанта. – 1972. – Ч. 3. – С. 86–87.

Громенко Михайло – сотник УПА, публіцист.

Ми дуже мало знаємо про автора спогадів “У великому рейді” (Мюнхен, 1956). Під час Другої світової війни у лавах УПА воював на Закерзонні. Виконуючи наказ командування у серпні-вересні 1947 р. сотня УПА, якою командував М. Громенко, з боями пройшла понад тисячу кілометрів і пробилася до Баварії, в американську окупаційну зону. Це було свідченням того, що український народ бореться.

Літ.: Громенко М. У великому рейді / М. Громенко. – Львів: Атлас, 2000. – 168 с.; Громенко М. У великому рейді / М. Громенко. – Мюнхен, 1956. – 160 с.; Підгайний Б. Причинок до історії визвольної боротьби / Б. Підгайний // Український самостійник. – 1956. – 27 травня.

Грушевський Михайло – державний і політичний діяч, видатний історик, редактор, видавець, публіцист.

Народився 29 вересня 1866 р. у м. Холм (тепер Польща) в сім’ї учителя. Закінчив гімназію у Тифлісі (1886), історико-філософський факультет університету Св. Володимира (1890). Його магістерська праця – “Барське староство”. Ще в гімназії почав писати оповідання, а одне з них (“Бех-аль-Джугур”) за допомогою І. Нечуя-Левицького надруковане в “Ділі” (1885). У Києві ще студентом М. Грушевський вступив до київської “Тромади” і став її діяльним членом. За рекомендацією наукового керівника В. Антоновича здібного й перспективного молодого вченого призначили професором кафедри всесвітньої історії з особливою увагою до Сх. Європи у Львівському університеті. Тут М. Грушевський розгорнув ши року науково-організаційну, видавничо-редакторську і публіцистичну діяльність, залучивши до цього процесу й відомих галицьких учених, публіцистів, діячів, зокрема, й І. Франка. Він поживавив роботу НТШ (у 1894 р.

його обрали головою історично-філософської секції), редагував “Записки НТШ”. У 1898 р. М. Грушевський та І. Франко заснували “Літературно-науковий вісник”, що відкрив нову епоху в історії української преси. Це було видання європейського формату, навколо якого згуртувалися кращі наукові, літературно-мистецькі й публіцистичні сили. Грушевський М. був одним з організаторів Української видавничої спілки (1899) і Товариства прихильників української науки, літератури і штуки (1904).

У Львові згуртував навколо себе молодих істориків (С. Томашівський, О. Терлецький, М. Кордуба, І. Крип'якевич, І. Джиджора, І. Кревецький та ін.). Тут вийшов перший том його фундаментальної праці “Історія України-Руси” (1898).

У Львові почалася й політична діяльність М. Грушевського, хоча спочатку він тримався осторонь політики. Був одним із засновників народно-демократичної партії, але згодом відійшов від партійної роботи. Політична діяльність М. Грушевського поживалася у зв'язку з російською революцією 1905–1907 рр. Він виступав на сторінках не лише “АНВ”, а й у російській періодиці. У 1906 р. заснував у Петербурзі “Украинский вестник”, що став друкованим органом депутатів Державної думи, які організувалися в Українську громаду. У той період М. Грушевський став лідером ТУП, що об'єднало більшість українських партій і громадських організацій (1908). Відомі збірки його публіцистичних статей: “З біжучої хвилі” (1906), “Освобождение России и украинский вопрос” (1907), “Наша політика” (1911). М. Грушевський робив багато для того, щоб українське питання стало актуальною проблемою, “питанням дня” в Росії, щоб український рух побачив перспективи, але, як і більшість українських політичних лідерів, він стояв на автономістських позиціях. Автономія України – такою була політична програма ТУП. У 1907 р. М. Грушевський переніс “АНВ” до Києва, сподіваючись на можливість позитивних змін у ставленні російського уряду до української проблеми. У Києві він очолив новозасноване Українське наукове товариство, яке видавало “Записки УНТ” і кварталник “Україна” (з 1914).

Війна застала М. Грушевського у Криворівні (Гуцульщина). Незважаючи на труднощі, він повернувся до Києва, де його відразу заарештували і вивезли на заслання в Сибірськ.

На засланні М. Грушевський перебував до лютого революції 1917 р., яка застала його в Москві. У березні він повернувся

до Києва, де його обрали головою Української Центральної Ради. М. Грушевський приєднався до УПСР. З його іменем пов'язані і здобутки, і поразки української революції. Його публіцистика того періоду зібрана у книзі “На порозі Нової України. Гадки і мрії” (1918). У 1919 р. М. Грушевський виїхав на еміграцію. У Відні він відновив свою наукову діяльність, заснував Український соціологічний інститут. На еміграції вийшли такі його праці, як “Початок громадянства, генетична соціологія” (1921), “З починів українського соціалістичного руху. Михайло Драгоманов і Женевський соціалістичний гурток” (1922). Там він розпочав “Історію української літератури”. Під час еміграції М. Грушевський редагував орган УПСР “Борітеся – Поборете!” (1920–1922), на сторінках якого полемзував із С. Петлюрою.

У 1924 р., незважаючи на перестороги багатьох українських діячів, повернувся у радянську Україну. Ще перед приїздом його обрали дійсним членом Української академії наук. Грушевський М. вніс значний внесок в організацію історичної науки, навколо нього згуртувалися молоді історики. Редагував відновлений журнал “Україна”, “Науковий збірник” історичної секції ВУАН, збірник “За сто літ”. У Києві він продовжував працю над “Історією України-Руси” й “Історією української літератури”. Проте М. Грушевський не вписувався в політичні й ідеологічні схеми радянської влади. У зв'язку з “процесом” СВУ загострилася боротьба з українською інтелігенцією. У 1929 р. його вислали до Москви, а все те, що він створив, поступово знищували, його співробітників і колег заарештували. За інерцією М. Грушевський самовіддано працював і далі, але його долю вже вирішили.

Грушевський М., без сумніву, видатний історик. Для слави йому вистачило б і “Історії України-Руси”. Щоправда, ні в історії (як науці), ні в політиці він не був державником (хоча є історики, що стверджують протилежне). Ідея федерації з Росією виявилась не лише неправильною, шкідливою, але й згубною. Інші помилки М. Грушевського – безпідставні надії на “демократичну” Росію, на зміни у її ставленні як держави, так і громадськості до прагнення українців мати свою незалежну державу; це і певні соціалістична ілюзії; це нерозуміння того, що у критичний, вирішальний для нації момент, треба відмовитися від демократичних засад; це недоречний пацифізм у той час,

коли потрібно було створювати регулярну армію, коли державу і націю потрібно було захищати силою і кров'ю.

Помер М. Грушевський 24 листопада (за іншими джерелами – 25 листопада) 1934 р. у Кисловодську. Є припущення, що ця смерть була “організованою”.

Літ.: Автобіографія. – Український історик. – 1979. – № 1–4. – С. 80; № 1–4. – С. 88; 1980. – № 1–4. – С. 71–88; Бочковський О. І. М. Грушевський як соціолог / О. Бочковський // Кооперативна Республіка. – 1935. – Ч. 11. – С. 313–321; Ващенко В. В. “Історія як фізика”: М. Грушевський у пошуках універсальних законів історичної дії / В. Ващенко // УІЖ. – 2007. – Ч. 4. – С. 138–153; Ващенко В. Неврастенія: непрочитані історії (реконструкція одного надпису – сенс прочитання автобіографії М. Грушевського) / В. Ващенко. – Дніпропетровськ, 2002. – 406 с.; Витанович І. Михайло Грушевський: Історик, соціолог, суспільний діяч / І. Витанович // Кооперативна Республіка. – 1935. – Ч. 1. – С. 7–15; Вісник СВУ. – 1916. – Ч. 127; Грушевський М. Його життя і мученика смерть / М. Грушевський. – Львів, 1934; Дашкевич Л. Михайло Грушевський – історик народницького чи державницького напрямку? / Л. Дашкевич // Михайло Грушевський і українська історична наука: Зб. Матеріалів наукових конференцій. – Львів, 1999. – С. 71–73; Дорошенко В. Михайло Грушевський / В. Дорошенко. – Вісник, 1935. – С. 44–49; Дорошенко В. Михайло Грушевський – громадський діяч, політик і публіцист / В. Дорошенко // Овид. – 1957. – Ч. 6. – С. 15–19; Ч. 10. – С. 23–26. – Ч. 11. – С. 18–19; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovuč. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 250–253; Жуковський А. Політична і публіцистична діяльність М. С. Грушевського на еміграції 1919–1924 рр. / А. Жуковський // Укр. іст. журнал. – 2002. – Ч. 1. – С. 96–125; Замучили. . . – Батьківщина. – 1934. – Ч. 5 (29 лист.); Кузеля З. Михайло Грушевський та його діяльність на західно-українських землях / З. Кузеля. – Діло. – 1935. – 17 березня, 18 березня; Магміт Богдан. Сучасні українські політики / Б. Магміт. – Всеукраїнець. – Шлях. – 1917. – Ч. 3–4. – С. 362; Мухин М. Проф. М. Грушевський (1868–1934) / М. Мухин. – Вісник. – 1936. – С. 268; Наумович С. Винниченко, Грушевський, Сартр / С. Наумович // Визвольний Шлях. – 1972. – Кн. 8–9. – С. 1076–1081; Потульницький В. А. Наукова діяльність М. С. Грушевського в еміграції (1919–1924 рр.) / В. Потульницький // Український історичний журнал. – 1992. – № 2. – С. 50; Романенчук Б. Азбуковник: Енциклопедія української літератури / Б. Романенчук. – Філадельфія, 1973. – Т. 2. – С. 496–502; Сімович Василь. Велика індивідуальність / В. Сімович. – На зустріч. – 1934. – Ч. 23. – С. 1; Стахів М. Чому М. Грушевський повернувся в 1924 р. до Києва: Жмут фактів і уривок спогадів / М. Стахів // Записки НТШ. – Париж, 1978. – Т. 1. – С. 109–147; Степанишина О. Останні роки життя Миколи Грушевського / О. Степанишина // Нові дні. – 1943. – № 3; Степанишин О. Останні роки життя Михайла Грушевського / О. Степанишин // Український історик. – 1981. – № 1–4. – С. 174–179; Український історик. – 1984. – № 1–4; Український історик. – 1974. – № 4. – С. 5; Українство як самостійне й природне явище. – Вісник СВУ. – 1916. –

Ч. 109. – С. 489–491; Феденко П. Михайло Грушевський в науці й політиці / П. Феденко. – Нью-Йорк, Детройт, 1967. – 16 с.; Шевченко Ф. Чому Михайло Грушевський повернувся на Радянську Україну? / Ф. Шевченко // Український історичний журнал. – 1966. – Ч. 11. – С. 13–30.

Гузар Ольга – журналіст, громадський діяч.

Народилася 1885 р. на Буковині. Гузар О. (мати Д. Гузар-Чемеринської) – одна з керівників жіночого руху на Буковині у 20–30-х роках. Була головою товариства “Жіноча Громада” і “Мироносиці”. Працювала у таких виданнях, як “Літературно-науковий вістник”, “Рідний край”, вела сторінку “Жіноче Діло” в газеті “Час” (1934–1936), що виходила в Чернівцях. Перекладала художні твори з німецької і французької мов. У 1942 р. румунська окупаційна влада засудила її до п’ятирічного ув’язнення. Після того, як у 1944 р. радянські війська окупували Буковину і Басарабію, її доля невідома, але, найімовірніша версія – розстріл або смерть у радянських концтаборах.

Літ.: Верига В. Втрати ОУН в часі Другої Світової війни / В. Верига. – Торонто, 1991. – С. 109; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В.Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 458; Романюк М. Українська журналістика в іменах / За ред. М. М.Романюка. – Львів, 1994. – Вип.1. – С. 60-61.

Гутковський Клим – журналіст, сотник УСС.

Народився 1881 р. на Тернопільщині. Закінчив реальну школу (1901), згодом – Львівську політехніку. Один з організаторів сокільського і січового руху. Захоплювався туризмом, зокрема, відкрив печери в Кривчі. Друкувався у “Ділі”. Деякий час був у Бразилії, працював у газеті “Праця”. У 1913 р. у Бориславі організував товариство “Січові Стрільці”. На Шевченківському здвизі у Львові (1914) керував стрілецькими вправами. На початку Першої світової війни записався в УСС. Командував Гуцульською сотнею.

Після поранення помер у шпиталі в Будапешті 29 травня 1915 р.

Літ.: В. Т. Клим Гутковський // Вісник СВУ. – 1915. – Ч. 19–20. – С. 20; Енциклопедія Українознавства: словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 484; За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 454.

Гижа Іван – журналіст, громадський і політичний діяч.

Мав медичну освіту. Редагував “Сурму” (орган УВО), “Національну думку” (орган Групи української національної молоді), був Головою ГУНМ. У 1926 р. виїхав до Львова, де став директором страхового товариства “Карпатія”. У 1934–1935 роках перебував у концтаборі Береза Картузька.

Літ.: Книш З. Становлення ОУН / З. Книш. – К., 1994. – С. 24; Мірчук П. Нарис історії ОУН: Т. 1: 1920–1939 / П. Мірчук. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968. – С. 34, 41, 64, 65, 67, 432.

Давиденко В'ячеслав – відомий діяч ОУН, літературознавець, публіцист.

Народився 27 липня 1905 р. у сім'ї директора харківської гімназії. Здобувши диплом лісовода, записався на літературний факультет Інституту народної освіти. Потім викладав українську мову, був мовним редактором “Української радянської енциклопедії”, перекладав.

Під час Другої світової війни, в роки німецької окупації; переїхав до Галичини. Тут налагодив зв'язок з українським націоналістичним підпіллям й активно включився в діяльність ОУН-УПА. Він, зокрема, вів роботу серед українців, вихідців зі Східної України, був викладачем і пропагандистом в УПА, провадив політосвітнє навчання з молодими вояками УПА. Сам В. Давиденко з огляду на здоров'я не воював, але його брат загинув у лавах УПА.

Після Другої світової війни В. Давиденко опинився на еміграції в Німеччині. Він активно включився в українське громадське і культурно-освітнє життя. У 1950 р. разом з дружиною (відома письменниця Алла Косовська) виїхав до США. Двадцять років він був співробітником газети “Свобода”, головним редактором “Вісника ООЧСУ”, літературно-мовним редактором журналу УНС для дітей “Веселка”, редагував різноманітні видання. Він автор багатьох статей, памфлетів. Крім того, В. Давиденко був головою Українського термінологічного інституту, членом управи ЛДУК та інших українських організацій та наукових і літературних інституцій. Був активним членом ОУН, виконував провідні функції (був довгорічним членом Проводу ОУН і Головної Ради ОУН). Працював і в Організації українського визвольного фронту.

Помер 27 квітня 1978 р.

Літ.: Давиденко В'ячеслав. На різні теми: Т. 1 / В. Давиденко // Вісник. – 1985. – Ч. 6. – С. 23–24; Сл. пам. В'ячеслав Давиденко: Некролог // Вісник. – 1978. – Ч. 6. – С. 14; Сл. п. ред. В'ячеслав Давиденко: Замість некрологу // Вісник. – 1978. – Ч. 5. – С. 6; Ред. В'ячеслав Давиденко // Свобода. – 1978. – Ч. 98. – С. 3.

Давидяк Василь – гуморист, журналіст, підхорунжий Дивізії “Галичина”.

Народився 14 червня 1926 р. у Львові. Пішов добровольцем

у дивізії “Галичина”. Друкувався на сторінках таборової преси (“Оса”, “Юнацький зрив”). До Канади прибув 1960 р., поселився у Ванкувері. Член УСГ.

Псевдоніми – Мисько Макольондра”, Де-ВУ, Василь Де-Ву, Хронікус.

Герой гуморесок В. Давидяка – Мисько Макольондра розмовляв львівським вуличним жаргоном, львівським “балаком”.

Літ.: Загачевський Е. Белярія–Ріміні–Англія / Е. Загачевський. – 1968. – С. 129–132; Марунчак М. Біографічний довідник до історії українців Канади / М. Марунчак. – Вінніпег, 1986. – С. 190.

Данилюк Михайло – журналіст, публіцист, учасник українського збройного підпілля.

Народився у м. Крем’янці (тепер Тернопільська обл.). Там же закінчив українську гімназію ім. Лесі Українки. Ще в гімназії дописував до українських газет у Львові. У роки Другої світової війни був зв’язаний з українським збройним підпіллям, друкувався на сторінках підпільних видань. Після війни опинився в Німеччині. У 1948–1950 рр. – перший віце-президент ЦЕСУС, співпрацював у студентській пресі. У 1950 р. здобув докторат з медицини в Мюнхенському університеті. Того ж року виїхав до США, де нострифікував медичний диплом. З 1952 р. почав друкуватися на сторінках “Свободи”. У 1955–1957 рр. служив у чині капітана в армії США. Був представником Президента УНР в екзилі С. Витвицького у Міннесоті. Брав участь у роботі українських товариств та організацій.

Літ.: Данилюк М. Повстанський записник / М. Данилюк. – Джерсі Сіті, 1968. – 288с.

Дараган Юрій – поет, сотник Армії УНР.

Народився 1894 р. Брав участь у визвольних змаганнях. Після поразки перебував у таборах для інтернованої Армії УНР. Саме там почався його шлях як поета. У 1925 р. вийшла друком збірка поезій “Сагайдак”, у якій ліричність поєднувалася з мотивом боротьби. Збірка мала багато схвальних відгуків. Вона вплинула на молодше покоління українських поетів.

Помер Ю. Дараган 1926 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 489; Обідний М. Юрій Дараган / М. Обідний // Діло. – 1926. – Ч. 2. – С. 82, 83.

Дашкевич Роман – громадський, політичний діяч, генерал-хорунжий Армії УНР, редактор, публіцист.

Народився 6 грудня 1892 р. у Тустановичах біля Борислава у священничій родині. У 1911 р. закінчив Перемишльську гімназію. Тоді ж записався на правничі студії до Львівського університету. Брав активну участь у студентському русі. Один з активних діячів “Січі” й Українських січових стрільців. Воював як старшина австрійської армії на фронтах Першої світової війни. Потрапив у полон до росіян. Після лютневої революції 1917 р. у Росії втік з полону до Києва, де почав організовувати Січових стрільців. Дашкевич Р. – перший голова Стрілецької Ради. Під час визвольних змагань був командиром артилерійської бригади Січових стрільців. Після поразки української революції був на еміграції у Відні. У 1921 р. повернувся до Львова і почав адвокатську практику. Брав активну участь у відновленні “Січей”, редагував “Січові вісті” (1921–1925). Після заборони “Січей” організував ще одне молодіжне товариство – “Луг”. Редагував друкований орган цієї організації – “Вісті з Лугу” (1928–1939). Дашкевич Р. був членом УСРП, але щодо діяльності “Лугу” провадив самостійну політику. Очолював “Луг” (так званий новий “Луг”) і після його реорганізації у 1932 р., хоча багато хто звинувачував його у надмірній лояльності до влади. У 1943 р. Р. Дашкевич емігрував до Австрії. Він автор багатьох мемуарів.

Помер 12 січня 1975 р. у Куфштайні (Австрія).

Літ.: Ген.-хорунжий д-р Роман Дашкевич // Вісті комбатанта. – 1975. – Ч. 2. – С.51–52; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 490; Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 143–144; Українська загальна енциклопедія: Книга знання в 3-х томах / Під голов. ред. І. Раковського. – Львів; Станіславів; Коломия. – 1930–1934. – Т. I. – С. 1018.

Дзіковський Василь – журналіст, підхорунжий УСС.

Народився 4 січня 1893 р. у с. Дахнів (тепер Люблінське воєводство, Польща) або, за іншими даними, в с. Підіаіски. Закінчив гімназію у Перемишлі (1913). Записався на історичні студії до Львівського університету. У серпні 1914 р. пішов добровольцем до Січових стрільців. Брав участь у всіх боях. Дописував до “Шляхів”, “Діла”, “Українського слова”, був чле-

ном Пресової квартири. Автор багатьох публікацій, спогадів. Написав книгу “Коло Потутор” (Відень, 1917). Загинув у листопадових боях 1918 р. за Львів.

Літ.: Головацький І. Дзіковський Василь // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. – Вип.2. – С. 66–67; За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 469; Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С.145; Усуус. В обороні пам'яті УСС Василя Дзіковського // Голос комбатанта. – 1960. – Ч. 8. – С. 31. Українська історія в іменах. Роман Дашкевич: рекомендований список літератури до 120-річчя від дня народження. – Львів, 2013. – 18 с.

Дирда Любомир – учасник визвольних змагань.

Народився 4 травня 1925 р. у с. Залуква (тепер Галицького р-ну Івано-Франківської обл.) у сім'ї священика. Учасник українського збройного підпілля. Співробітник підпільної друкарні (псевдонім Богдан). Оточений “енкаведистами” у криївці, де була друкарня, Л. Дирда застрілювався. Це було 4 травня 1945 р., у день його народження.

Літ.: Саламаха О. Пісня про повстанця-друкаря / О. Саламаха // Державність. – 1992. – Ч. 4. – С. 55–56.

Дідушок Петро – журналіст, видавець, державний і політичний діяч, чотар УСС.

Народився 27 серпня 1889 р. у с. Княже (тепер Золочівського р-ну Львівської обл.) у селянській родині. Із Василем Дідушком, відомим отаманом УСС, а згодом полковником корпусу Січових стрільців у Києві, вони були близнюками. Навчався у гімназії, згодом на правничому факультеті Львівського університету, брав участь у роботі Українського студентського союзу. Від серпня 1914 р. – в Легіоні УСС. Налезав до управи “Стрілецького фонду”, коштом якого виходила стрілецька преса, один із засновників журналу “Шляхи”, стрілецької трибуни. У цьому журналі надруковано його статті. У бою під Потуторами (30 вересня 1916 р.) потрапив до російського полону. Наприкінці 1917 р. мав змогу приїхати до Києва і включитися в державотворчу роботу. Був одним із співзасновників тижневика “Наша думка” – організації організації закордонних українців. На його сторінках були і публікації П. Дідушка. Після створення Українського національного союзу, що його очолив В. Винниченко, П. Ді-

душок став секретарем УНС (як і В. Винниченко, він був соціал-демократом). Друкувався на сторінках “Нової ради”, посідав важливі посади в Директорії, брав участь у роботі Паризької мирної конференції. Після поразки визвольних змагань перебував за кордоном, входив до складу закордонного бюро УСДП як його секретар. Водночас навчався в Берлінському університеті. Так звана українізація ввела в оману багатьох українських діячів, але не всі змогли вчасно, як В. Винниченко, залишити радянську Україну. Очевидно, десь усередині 20-х рр. П. Дідушок приїхав до Києва, сподіваючись, як й інші, розбудувати українську державність. У березні 1935 р. його заарештували, а 9 жовтня 1937 року, “з нагоди” двадцятиріччя більшовицького перевороту 1917 р., його розстріляли на Соловках. Серед розстріляних 134 українських діячів, представників різних сфер культурного й суспільного життя, були і два брати П. Дідушка – Василь Дідушок (полковник Січових стрільців) і Володимир Дідушок (чотар УГА).

Літ.: Білокінь С. Розстрільний список Соловків // Літературна Україна. – 1992. – Ч.28. – 16 липня; Головацький І. Дідушок Петро Федорович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. II. – С. 67–68; За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Січових Стрільців проти Москви: 1914-1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 479.

Дідюк Василь – журналіст, письменник, учасник українського збройного підпілля.

Народився 8 лютого 1915 р. у с. Криволюка на Тернопільщині. Навчаючись у середній школі, вступив у Юнацтво ОУН, згодом став членом ОУН. Закінчив учительський семінар, студіював теологію, заочно навчався на економічно-кооперативних курсах та у вищій школі політичних наук в УТГІ (Подобради). Активно працював в українських товариствах та організаціях, співав у хорі Д. Котка. Після проголошення Акту відновлення Української Державності 30 червня 1941 р. німецька влада заарештувала В. Дідюка, і він просидів понад рік у в'язниці. Після втечі з в'язничного транспорту по дорозі в Дахау В. Дідюк пішов у підпілля, працював у відділі пропаганди і політичного виховання. Перед закінченням Другої світової війни, за дорученням керівництва ОУН, перебрався до Німеччини. Після закінчення війни перебував в англійській зоні. Був активістом Окружного допомогового комітету й Українського червоного хреста. Він

організував дитячий садок, “Рідну школу”, реальну гімназію, диригував хором, редагував “Таборовий бюлетень” і видавав газету “Український скиталець”, був окружним зв’язковим Ліги українських політичних в’язнів у Німеччині. У 1948 р. переїхав до Канади. Там він багато зробив для організації українського шкільництва, боровся з мовною і культурною асиміляцією, організував Юнацтво СУМ. Він активно працював у багатьох українських організаціях.

Літ.: Дідюк В. Такою була доля моя / В. Дідюк // На народній ниві. – Вінніпег, 1994. – Т. 3.

Довгаль Спиридон – громадський і політичний діяч, журналіст, підполковник Армії УНР.

Народився 1896 р. Учасник визвольних змагань. Спів-організатор і командир Студентського куреня під час боїв за Київ у січні 1918 р., згодом підполковник Армії УНР. Після поразки визвольних змагань на еміграції. Там, очевидно, здобув вищу економічну освіту. Доцент УТП. Активно співпрацював з українськими виданнями – “Нова Україна” (Прага, 1925), “Вперед” (Ужгород, 1932–1938). У роки Другої світової війни працював у журналі “Дозвілля” (Німеччина, 1942–1945). По війні – у “Слові” (Регенсбург, 1945–1946). Був членом ЦК УПСР, з 1950 р. – член і голова ЦК Української соціалістичної партії, діяч УНРади, з 1951 р. – заступник виконавчого комітету УНРади. Автор багатьох праць на економічні теми.

Помер 15 жовтня 1975 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 556; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 750; Кущинський А. Закарпаття в боротьбі. – Буенос-Айрес, 1981. – С. 177.

Донцов Дмитро – публіцист, політичний діяч.

Народився 10 вересня (29 липня) 1883 р. у Мелітополі. У 1900–1907 рр. перебував у Петербурзі, де студював право в університеті. Тоді ж став членом УСДРП, хоча йому докоряли за “національні ухили”. Його двічі заарештовували. У 1908 р. Д. Донцов нелегально виїхав з Росії і прибув до Львова. Записався на правничі студії до Віденського університету 1910 р. (докторат здобув 1917 р. у Львівському університеті). Увесь цей час Д. Донцов продовжував співпрацювати з “Украинской жиз-

ню”, “Літературно-науковим вістником”, “Дзвонами”. Перед Першою світовою війною був членом Студентської ради. На II Всеукраїнському студентському з’їзді (початок липня 1913 р.) виголосив знамениту доповідь “Сучасне політичне положення нації і наші завдання”, де обґрунтував ідею відокремлення від Росії. На початку Першої світової війни був одним з засновників Союзу визволення України й очолював його до конфлікту зі своїми соратниками. У 1914–1916 рр. був керівником Українського пресового бюро в Берліні. У травні 1918 р. прийняв пропозицію Гетьмана П. Скоропадського очолити Українську телеграфну агенцію. Розчарований політикою П. Скоропадського і його орієнтацією на Росію, Д. Донцов розриває з ним стосунки. У січні 1919 р. він виїхав за кордон і став керівником пресово-інформаційного бюро Української місії в Берні. У Швейцарії Д. Донцов перебував до 1921 р. Згодом переїхав до Відня, а в січні 1922 р. – до Львова. Саме львівський період його життя – це вершина його публіцистичної, редакторської і видавничої діяльності. Тут Д. Донцов редагував “Заграву” (1923–1924), а найважливіше – написав і видав “Націоналізм”, редагував “Літературно-науковий вістник” і “Вістник”, які стали трибуною націоналістичної ідеології.

З початком Другої світової війни поляки кинули Д. Донцова в Березу Картузьку. Вийшовши на волю, він виїхав до Берліна, потім до Бухареста, де редагував журнал “Батава” (1940–1941). Після війни він переїхав до Англії, а 1947 р. – через США до Канади, в Монреаль. Тут він викладав у місцевому університеті. У повоєнний період з’явилася низка його публіцистичних збіроч.

Донцов Д. пройшов складну еволюцію: від члена партії російських соціал-демократів, в якій він залишався українцем, – до ідеолога українського націоналізму; від майже атеїстичних поглядів – до глибокої і переконаної віри в Бога; від соціальної проблематики – до розуміння конечності для України гасла “Україна (нація) понад усе!”, від матеріалістичного погляду на світ (хоча це дуже приблизне визначення його філософських поглядів) до ідеалізму, до утвердження ролі особи, апологетики волі і волі до влади, експансії, творчого насильства, фанатизму й “аморальності” (як заперечення буденної міщанської моралі), до глорифікації боротьби як закону життя. Зрештою, про основні вимоги націоналізму (інтегрального, вольового, чинного) він пише у своїй філософсько-публіцистичній праці “Націоналізм”.

Нищівно критикував пацифізм, соціалістичну утопію, заперечував у контексті української революції позитивність демократичних ідеалів у державотворенні. Він критикував “провансальство” і хуторянство. Донцов Д. першим після поразки визвольних змагань порушив питання про необхідність виховувати українця нового типу – не малороса й “хохла”, не хитрого і обережного, не співучого і замріяного, не сентиментального і лагідного, а борця. Вважаємо, що найбільшою заслугою Д. Донцова було те, що на його творах у міжвоєнний період виховалися ті покоління українців, які в подіях наступних десятиріч засвідчили невмирущість і незнищенність української ідеї. Однією з провідних тем його публіцистики було утвердження історичної орієнтації на Європу, на Захід. Він був найбільш послідовним і принциповим критиком Росії (будь-якого кольору) – одвічного історичного ворога України як держави.

Як мислитель, як публіцист Д. Донцов був безкомпромісним, багато в чому суб’єктивним, не все, що він писав, пройшло випробування часом. Однак утвердження української національної ідеї зробило його нашим сучасником. Він – найвидатніший український публіцист ХХ ст.

Найважливіші, крім зазначених, праці Д. Донцова: “Модерне москвофільство” (1913), “Історія розвитку української державної ідеї” (1917), “Українська державна думка і Європа” (1919), “Культура примітивізму” (1919), “Мазепа і мазепинство” (1919), “Підстави нашої політики” (1921), “Поетка українського рісорджимента” (1922), “Дурман соціалізму” (1936), “Де шукати наших традицій”, “Дух нашої давнини” (1944), “Хрест проти диявола” (1948), “Туга за героїчним. Постаті та ідеї літературної України” (1953), “Поетика вогняних меж” (Олена Теліга)” (1952), “Московська отрута” (1955), “Росія чи Європа?” (1955), “За яку революцію” (1957), “Незримі скрижалі Кобзаря” (1961).

Лит.: Алетьяно Є. Слово як криця (У 1-шу річницю з дня смерті сл. н. д-ра Д.Донцова) / Є. Алетьяно // Визвольний шлях. – 1974. – Кн. 3–4. – С. 259–271; Астаф’єв А. Парадигма “Схід-Захід” у політичній націософії Дмитра Донцова / А. Астаф’єв // Українські проблеми. – 1999. – №1–2; Баган О. Поміж містикою і політикою. Дмитро Донцов на тлі української політичної історії першої половини ХХ ст. / О. Баган. – К., 2008. – 78 с.; Бачинська О. З думок про Дмитра Донцова / О. Бачинська // Маловивчені сторінки історії України. – Херсон, 1996; Бедрій А. Вплив Дмитра Донцова на формування ОУН / А. Бедрій // Авангард. – Ч. 6, 1983. – С. 341; Бедрій А. Світоглядово-ідейна біографія Дмитра

Донцова до 1913 р. / А. Бедрий // Визвольний Шлях. – Ч. 11–12, 1983. – С. 1425; Васькович Г. Дві концепції української політичної думки: Вячеслав Липинський – Дмитро Донцов / Г. Васькович. – Б. м. в., 1990. – 204 с.; Дашкевич Я. Р. Дмитро Донцов і боротьба довкола його спадщини / Я. Дашкевич // Донцов Д. Твори. – Львів, 2001. – Т. 1. – С. 7–19; Дашкевич Я. Р. Постаті / Я. Дашкевич. – Львів, 2007. – С. 525–535; Дмитро Донцов: “Вільний удан української національної ідеї” / Махун С. // Дзеркало тижня. – 2004. – № 12. – С. 6; Дмитро Донцов. Твори. Геополітичні та ідеологічні праці / Д. Донцов. – Львів: Кальварія, 2001. – Т. 1. – 475 с.; Донцов Д. До моїх політичних однодумців / Д. Донцов. – б/м., 1915. – С. 4; Донцов Д. 50-ліття РУП / Д. Донцов // Українець-Час (Німеччина, бл. 1950). – Ч. 22 (188); Донцов Д. Рік 1918, Київ. / Д. Донцов – Торонто, 1954. – С. 115; Дорошенко Д. З минулого / Д. Донцов. – Т. 2. – Варшава, 1939. – С. 106; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 575–576; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. 1. – P. 742–743; Єндик Р. Дмитро Донцов – ідеолог українського націоналізму / Р. Єндик. – Мюнхен, 1955; Євген Коновалець та його доба. – Мюнхен, 1974; Життя та ідеї Дмитра Донцова // Вісник Харківського університету. Проблеми політичної історії. – 1994. – № 381. – С. 18–22; Задеснянський Р. Правда про Мосендза і його твори / Р. Задеснянський. – Торонто, 1977. – С. 26; Ідеї “Консервативної революції” в українській суспільно-політичній думці: Дмитро Донцов і Микола Хвильовий // Третій міжнародний конгрес українців. Політологія, етнологія, соціологія. Доповіді та повідомлення. – Х., 1996. – С. 305–310; Квіт С. Дмитро Донцов. Ідеологічний портрет: Монографія / С. Квіт. – К., 2000. – 260 с.; Климишин М. В поході до волі / М. Климишин. – Т. I. – Торонто, 1975. – С. 238; Косик В. Україна під час другої світової війни (1938–1945) / В. Косик. – Київ–Нью-Йорк–Париж, 1992. – С. 579; Кравців Б. Передмова // Сосновський М. Дмитро Донцов. Політичний портрет. – Нью-Йорк–Торонто, 1974. – С. 12; Критичний аналіз концепції тоталітарної спрямованості суспільно-політичних поглядів Д. Донцова // Вісник Харківського університету. Сторія України. – 1996. – № 387. – С. 191–201; Левинський В. Ідеолог фашизму / В. Левинський. – Львів, 1936; Ленкавський А. Сучасна доба: Ідеологія Вістника / А. Ленкавський. – Львів, 1936; Луців В. Дмитро Донцов – декілька думок / В. Луців // Вісник. – 1989. – Ч. 4. – С. 232–237; Лотоцький О. Сторінки минулого / О. Лотоцький. – Т. 2. – Варшава, 1932–1939. – С. 90; Маланюк Є. Дмитро Донцов / Є. Маланюк // Книга спостережень. – Т. 2. – Торонто, 1966. – С. 369–370; Мілюков П. Заявлені... // Государственная дума. Стенографическія отчеты. Часть II. Четвертый созыв. Зас. 40, 19 февраля 1914 г.; Один серед многих: До 70-ліття з дня народження Д. Донцова // Вісник. – 1953. – Ч. 6. – С. 1–2; Островерха М. Від перекладача / М. Островерха // Макіявеллі Н. Володар. – Нью-Йорк, 1976. – С. 7; Панько Куліш і Дмитро Донцов // Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Нова серія. – Х., 1995. – Т. 5. – С. 49–62; Полемика довкола українського

питання напередодні першої світової війни // Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Нова серія – X., 1998. – Т. 6. – С. 13–29; Сварник Г. До ідейної біографії Дмитра Донцова / Г. Сварник // Українські проблеми. – Ч. I, 1997. С.147; Сварник Г. Редакторська та видавнича діяльність Дмитра Донцова Львівського періоду (1922–1939) / Г. Сварник // Україна в минулому. – Київ; Львів, 1996. – Вип. IX. – С. 158–162; Скоропис О. Від видавців / О. Скоропис // Міхновський М. Самостійна Україна. – Венцляр, 1917; Сосновський М. Дмитро Донцов: політичний портрет / М. Сосновський. – Нью-Йорк; Торонто, 1974; Тернопільський Ю. Українська преса з перспективи 150-ліття / Ю. Тернопільський. – Джерсі Сіті, 1974. – С. 130–132; Харахаш Б. Ідея нації у творчості Дмитра Донцова / Б. Харахаш // Українські проблеми. – 1998. – Ч. 1. – С. 46; Шліхта І. Явище українського інтегрального націоналізму (західноєвропейський контекст творчості Д. Донцова) / І. Шліхта // Слово і час. – 2001. – № 7; Шедрій А. Світоглядово-ідейна біографія Дмитра Донцова до 1913 р. / А. Шедрій // Визвольний шлях. – 1983. – Кн. 12. – С. 1415–1430; Жити і бути всупереч усьому! : бібліографічний нарис до 190-річчя від дня народження Д. Донцова. – Львів, 2013. – 50 с.; Ясінський Б. Бібліографія писань д-ра Дмитра Донцова в Літературно-Науковому Віснику від 1923 до 1932 р. / Б. Ясінський // Вісник. – 1988. – Ч. 11. – С. 191.

Донцова-Бачинська Марія – видавець, громадський діяч, журналіст.

Народилася 26 липня 1891 р. у с. Сможе (тепер Сколівського р-ну Львівської обл.) у священничій родині Сас-Бачинських. Навчалася в Інституті для українських дівчат у Перемишлі, згодом закінчила Вищу торговельну школу у Відні (1910) і курси “Сільського господаря” (1919). Належала до товариства “Українські січові стрільці”. Як дружина Д. Донцова супроводжувала його і тоді ж почала займатися журналістикою (1914–1916 р. у Берліні, де Д. Донцов керував Українським пресовим бюро, 1919–1920 р. – в українському посольстві в Данії). До Львова повернулася 1921 р. Донцова М. брала участь у громадському житті, зокрема, у Союзі українок, виступала на сторінках жіночої преси. Після змін у “ЛНВ” і з появою “Вістника” працювала у редакції “Вістника”. На початку Другої світової війни переїхала до Кракова, а згодом до Луцька, до сестри Олександри, дружини С. Підгірського. У 1943 р. їх заарештували як заручників. Вдалося врятувати лише М. Донцову. Після війни жила в Німеччині, редагувала журнал “Громадянка” (1949–1950). У 1950 р. переїхала до США. Активного громадського життя не припиняє і тут, хоча були чималі труднощі різноманітного ха-

рактеру (Д. Донцов на той час жив у Канаді), – стан здоров'я, проблеми з роботою. Працювала в Союзі українок Америки, дописувала до українських видань.

Померла 30 грудня 1979 р. у Нью-Йорку.

Літ.: Видатна особистість – св. п. Марія Донцова // Вісник. – 1979. – Ч. 3. – С. 15; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 576; Марія з Бачинських Донцова // Свобода. – 1979. – Ч. 1. – С. 5; Передирій В. Бачинська-Донцова Марія Михайлівна / В. Передирій // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М.Романюка. – Львів, 1996. – Вип. III. – С. 19–21.

Дорошенко Володимир – бібліограф, літературознавець, громадський і політичний діяч.

Народився 3 жовтня 1879 р. у Петербурзі. Виріс на Полтавщині. Навчався в Московському університеті на історико-філологічному факультеті, де став співзасновником Української студентської громади. Належав до Революційної української партії, що була заснована 1900 р. і ставила такі вимоги: повалення царського режиму і творення незалежної Української держави. Згодом В. Дорошенко став членом УСДРП. У зв'язку з переслідуваннями з боку поліції 1908 р. виїхав до Львова. Тут працював у бібліотеці НТШ до 1944 р. На початку Першої світової війни В. Дорошенко був одним із засновників СВУ, редагував його періодичні видання. З 1925 р. – член НТШ, згодом – член Українських наукових інститутів у Берліні і Варшаві. Автор багатьох бібліографічних праць, редактор календаря-альманаху “Дніпро” (1929–1939). Він друкувався на сторінках таких видань: “Украинская жизнь”, “Літературно-науковий вістник”, “Рада”, “Діло”, “Свобода”, “Америка” та ін.

Після закінчення Другої світової війни виїхав до США.

Помер 1963 р. у Філадельфії.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 583; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 747; Збірник на пошану Зенона Кузеля / За ред. В. Янева. – Париж; Нью-Йорк; Мюнхен; Торонто; Сідней, 1962. – С. 558; Кобринська А. В. Дорошенко – визначний бібліограф / А. Кобринська // Листи до приятелів. – 1963. – Кн. 11–12. – С. 13–18; Феденко П. Володимир Дорошенко / П. Феденко // Календар-альманах УНС на рік 1972. – Філадельфія, 1972. – С. 162–164; Феденко П. Століття будителя (Роковини Володимира Дорошенка) / П. Феденко // Свобода. – 1979. – Ч. 238. – С. 2; Ч. 239. – С. 2.

Дорошенко Дмитро – історик, державний і громадсько-політичний діяч, публіцист.

Народився 1882 р. Навчався в університетах Варшави, Петербурга і Києва, де й закінчив університетські студії у 1909 р. Уже від молодих років почав займатися громадсько-політичною діяльністю. Політичні погляди Д. Дорошенка зазнали еволюції: спочатку це членство у Революційній українській партії, потім Товариство українських поступовців, соціалісти-федералісти і нарешті гетьманський рух, одним з провідників якого він був упродовж 30-ти років.

У роки визвольних змагань Д. Дорошенко був членом Центральної Ради, губернським комісаром Чернігівщини. За гетьманських часів був міністром закордонних справ (травень–листопад 1918 р.) Української Держави. Від 1919 р. Д. Дорошенко на еміграції.

У доеміграційний період як публіцист і журналіст брав участь майже в усіх найвідоміших українських виданнях. Був секретарем редакції “Украинского Вестника” (Петербург, 1906), “України” (1907), співробітником “Полтавщини”, “Ради”, “Украинской Жизни”, редактором часопису “Дніпрові Хвилі” (Катеринослав, 1910–1914 рр.). Співпрацював Д. Дорошенко і з “Літературно-Науковим Вісником” (з 1899 р.), у 1904 р. слухав лекції у Львівському університеті.

На еміграції Д. Дорошенко продовжував активну науково-педагогічну, публіцистичну і громадсько-політичну діяльність. У 1942 р. було видано його бібліографію праць, яка вже тоді нараховувала 804 позиції.

Значною за обсягом була науково-педагогічна діяльність Д. Дорошенка. У 1919 р. він став доцентом історії Кам'янець-Подільського університету. Вже на еміграції у 1921 р. очолив кафедру історії України в Українському вільному університеті і працював на ній, по суті, до своєї смерті. У 1926–1936 рр. – професор Карлового університету в Празі. Дорошенко Д. – один з засновників і директор Українського наукового інституту в Берліні (1926–1931). У 1936–1939 рр. – професор історії всесвітньої Церкви на православному факультеті Варшавського університету. Крім того, був членом НТШ (з 1923 р.), президентом Української вільної академії Наук (у 1947–1951), професором Колегії св. Андрея (Вінніпег, Канада).

Головний предмет наукових інтересів Д. Дорошенка – це історія України в найрізноманітніших проявах і сферах (література, театр, освіта, різні товариства й організації, персоналії визначних українських діячів).

Багато зробив для того, щоб забезпечити підручниками середню і вищу українську школу. Для середньої школи він написав “Курс історії України” (Відень, 1921 р.), “Короткий курс історії України” (Лейпциг, 1923 р.). Для вищої – “Огляд української історіографії” (Прага, 1923 р.), в українській історичній науці – це перша такого роду праця, в якій автор висвітлив історичний процес, як він відображений у працях самих українців. Для вищої школи Д. Дорошенко написав і тритомну історію слов’ян “Слов’янський світ у його минулому і сучасному”. З інших праць того періоду зазначимо про головну працю Д. Дорошенка – “Нарис історії України” (Варшава, 1932 р.). Не можна применшувати заслуг Д. Дорошенка як вченого – він був першим серед істориків, як вважає О. Оглоблин, хто дав науковий огляд історії України від найдавніших часів і до наших днів не тільки як процесу історичного розвитку українського народу, а як процесу розвитку української державності, тобто історичний процес він розглядав і як процес розвитку української державності.

Є й інші важливі праці Д. Дорошенка. Це “Нарис історії України 1917–1923” (у двох томах, 1930 р. і 1932 р.). “3 історії української політичної думки за часів світової війни” (1936), “Православна Церква в минулому й сучасному житті українського народу” (1940), монографії про Костомарова, Куліша, Антоновича. Залишив Д. Дорошенко і цікаві спогади – “Мої спомини про давнє-минуле (1901–1914)” і “Мої спомини про недавнє-минуле (1914–1920)”.

Усе те, що писав Д. Дорошенко, – це цінний творчий доробок і внесок в українську історичну науку, хоча дехто вважає, що він був радше популяризатором, а не оригінальним дослідником. Якщо й так, то Д. Дорошенко – прекрасний популяризатор України та української проблематики.

Плідною була й публіцистична діяльність Д. Дорошенка на еміграції. Він друкувався не лише на сторінках українських видань. Ще важливіше, що його статті та рецензії друкували англійські, німецькі, чеські, польські, шведські та інші видання. Тематика цих публікацій була дуже різноманітна, але мета

одна: зробити Україну ближчою і зрозумілішою для світу, для іншомовного читача. Зокрема, йому належить перший виступ українського історика у шведському історичному журналі, а в 1939 р. у США вийшла його “Історія України” англійською мовою, – теж уперше в англomовному світі.

Помер 19 березня 1951 р. у Мюнхені.

Літ.: Боршак І. Дмитро Дорошенко / І. Боршак // Україна. – 1951. – Ч. 5. – С.374–377; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 583–584; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 745; Лукандін О. І. Дмитро Дорошенко – міністр закордонних справ Української держави 1918 р. / О. Лукандін // Український історичний журнал. – 1998. – Ч. 2. – С. 115–127; Лужницький Гр. Дмитро Дорошенко / Гр. Лужницький // К. – 1951. – Ч. 2. – С. 98–100.

Дмитерко (Ратич) Анна – Січовий стрілець, стрілець УГА, громадський діяч.

Народилася 9 лютого 1893 р. у с. Підберезці біля Львова в заможній селянській родині. Закінчила у Львові учительську семінарію (1914). Була у Пласті, у товаристві “Січові Стрільці”. Від серпня 1914 р. – у Легіоні УСС. У лютому 1918 р. вийшла заміж за В. Ратича, теж Січового стрільця. Разом з ним була і в УГА, працювала в канцелярії Начальної команди УГА. Після поразки визвольних змагань деякий час сім'я залишалася на території, що її окупували більшовики. У 1922 р. таємно перебралися через р. Збруч. У міжвоєнний період А. Дмитерко–Ратич вчителювала, дописувала до українських видань. Двоє синів були в Дивізії “Галичина”, один з них загинув під Бродами. По Другій світовій війні опинилася спочатку в Німеччині, згодом у США, брала участь у громадському житті, виступала на сторінках преси.

Померла 3 квітня 1981 р. у м. Едмонтон.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 527; За волю України: Історичний збірник: В 50–ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 96, 187, 450; Кедрин І. Одна сторінка історії / І. Кедрин // Вісті комбатанта. – 1981. – Ч. 3. – С. 48–50.

Драбат Григорій – діяч ОУН, публіцист, редактор, старшина УПА.

Народився 17 березня 1921 р. у селянській родині. Уже від молодих років включився у підпільну діяльність ОУН. Під

час Другої світової війни відповідав в ОУН за вишкіл і пропаганду, як старшина УПА – за ідейно-політичну підготовку кадрів для УПА і революційного підпілля. Виконуючи доручення Краєвого Проводу ОУН і УПА, Г. Драбат виїхав за межі України, на чужину. Там він організовував мережу ОУН. Згодом за часів С. Бандери став членом проводу Закордонних частин ОУН, потім членом Проводу ОУН, заступником Голови Проводу ОУН, керівником секретаріату. Виконував різноманітні функції – керував референтурами кадрів, культурної політики, ідеології. Одна з найважливіших діянок роботи – це те, що Г. Драбат був головним редактором офіційного органу Проводу для кадрів ОУН – журналу “Визвольний шлях”. Він написав багато статей на ідеологічні, політичні, програмові теми. Журналові “Визвольний Шлях” віддав 30 років свого життя.

Був визначним громадським діячем, співтворцем Союзу Українців у Великобританії, брав участь у роботі інших українських громадських організацій.

Помер 30 серпня 1977 р. у Лондоні.

Літ.: Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 752; Заблоцький Ю. В першу чергу річницю смерти сл. п. Григорія Драбата / Ю. Заблоцький // Визвольний шлях. – 1978. – Кн. 9. – С. 963–966; Сл. п. Григорій Драбат // Вісник. – 1977. – Ч. 10. – С. 1092–1093; Стецько Я. “Він житиме вічно в ідеї. . .” / Я. Стецько // Вісник. – 1977. – Ч. 12. – С. 2–3.

Драган Антін – журналіст, редактор, громадський діяч.

Народився 28 серпня 1913 р. у с. Голишів Жидачівського повіту (тепер Львівська обл.). Після закінчення гімназії студіював право у Львівському університеті. Вже у студентські роки працював у “Кооперативній родині”, яку видавав у 1934–1939 рр. за редакцією О. Луцького і Р. Купчинського, був співробітником тижневика “Наше слово”, щоденника “Голос” та інших видань ОУН. За належність до ОУН його заарештували й упродовж 1934–1936 рр. сидів у в’язниці. У 1938–1942 рр. співпрацював з Українською пресою службою в Берліні. Згодом був редактором таких видань, як “Українець” і “Хлібороб”, газет, які німецька влада видавала для українців, вивезених на роботи в Німеччині.

У 1943 р. А. Драган перейшов до окупованої Франції, а потім до Іспанії. Звідти за допомогою Л. Мишуги, редактора

“Свободи”, до якої А. Драган дописував під різними псевдонімами від половини 1944 р., зміг у травні 1946 р. переїхати до Америки. Відразу ж почав працювати як співредактор, а від 1955 р. як відповідальний редактор. На цій посаді був до 1978 р.

Драган А. редагував альманахи УНС, написав і видав українською та англійською мовами кілька більших праць: “В країні волі: Підручник для нових імігрантів” (1949), “Ukrainian Resistance: The Story of the Ukrainian National Liberation Movement in Modern Times” (1949), “Український Народний Союз в минулому і сучасному, 1894–1964” (1964 р., українською і англійською мовами). Дві книжки присвятив Кардиналові Й. Сліпому: “Маємо Кардинала” (1966) і “Our Ukrainian Cardinal” (1966).

Ще в 1943 р. був у Вінниці, де німці розкопали могили масових жертв терору НКВД. Про побачене писав у “Свободі” та інших виданнях під псевдонімом “Максим Подорожний”, а 1986 р. видав брошуру “Пам’ятаймо про Вінницю”.

Драган А. причетний до спорудження пам’ятника Т. Шевченкові у Вашингтоні, упорядкував книжку “Шевченко у Вашингтоні” (1984). Був членом Української американської координаційної ради, очолював Пресову комісію НТШ. Значною мірою завдяки йому появилася англomовна “Енциклопедія Українознавства”. Відомий і під псевдонімом Антін Луців.

Помер 2 лютого 1986 р. у Нью-Йорку.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 589; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 755; Кравченко О. Головні редактори “Свободи” 1843–1993 / О. Кравченко // Свобода. – 1993. – 15 вересня; Ленчик В. Пам’яті друга ред. Антона Драгана / В. Ленчик // Свобода. – 1993. – 15 вересня; Романюк М. Українська журналістика в іменах / За ред. М. М. Романюка. – Львів, 1994. – Вип.1. – С. 67.

Дудко Федір – письменник, публіцист.

Народився 7 травня 1885 р. у с. Шабалинів (тепер Коропський р-н Чернігівської обл.). Навчався у Глухівській, згодом Новгород-Сіверській гімназіях. За революційну діяльність його виключили з останнього класу гімназії і він поїхав до Москви навчатися на курсах журналістики. Тоді ж почав займатися як журналістикою, так і літературною діяльністю. У 1907 р. повернувся в Україну, до Києва. Почав дописувати до “Ради”, зближу-

вався з українським національним рухом. У часи національно-визвольних змагань активно співпрацював в українській пресі, зокрема, друкувався на сторінках “України”, органу інформаційного бюро Армії УНР. Після поразки української революції емігрував. У Львові почався найбільш плідний період його літературної і журналістської діяльності. Дудко Ф. – співробітник календаря-альманаху “Дніпро” (1923–1939). Найвідоміші його твори того часу – повість “В заграві”, “Чорторий”, “Квіти і кров”, “Прірва”, “На згрищах”, роман “Війна”, незакінчена історична повість “Гетьман Мазепа”, збірки “Отаман Крук”, “Дівчата одчайдушних днів”, “Краса життя”.

У зв'язку з більшовицькою загрозою у вересні 1939 р. переїхав до Кракова, де почав працювати у “Краківських вістях”, згодом редагує українські газети в Бресті (“Наше слово”) і Пінську (“Пінська газета”). Після арешту гестапо він п'ять місяців відсидів у Брестській в'язниці. Після цього переїхав до Берліна, де працював у газеті “Голос”. Згодом редагував газету “Церква і життя” (Еслінген). У 1949 р. емігрує до США, де продовжує працювати в українській пресі.

Помер Ф. Дудко 1 березня 1962 р. у Нью-Йорку.

Лит.: Дорошенко В. Про письменника, громадянина, друга (Федір Дудко: 1885–1962) // Слово: Збірник. – Нью-Йорк, 1962. – Вип. 1. – С. 315–317; Дудко Федір. Моя молодість. – Нью-Йорк, Джерсі Сіті, 1965. – 87 с.; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 603; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. 1. – P. 767; Настасівський Б. Людина одчайдушних днів / Б. Настасівський // Тернопілля'95: Регіональний збірник. – Тернопіль, 1995. – С. 348–349; Ти, що відійшла. . . // Вісті Комбатанта. – 1962. – Ч. 1. – С. 77; Федір Дудко // Вісті комбатанта. – 1962. – Ч. 1. – С. 77.

Дужий Микола – діяч студентський та ОУН, публіцист, хорунжий УГА, сотник УПА.

Народився 13 грудня 1901 р. у с.Карів на Сокальщині в селянській сім'ї. Брав участь у визвольних змаганнях 1918–1920 рр. – був підхорунжим УГА, згодом (1920) деякий час був командиром роти Червоної УГА. Повернувшись до Львова, почав студювати історію в Українському таємному університеті (1921–1924). Закінчив школу підхорунжих у польській армії (1924–1926). У 1926 р. став членом УВО. Згодом навчався у Львівському університеті. У 1932 р. став магістром філософії.

Співпрацював у журналі “Студентський шлях”, деякий час був головним редактором. Місце його постійної праці – секретар Головної управи товариства “Просвіта” у Львові (1933–1939).

У 1935–1939 рр. редагував календарі “Просвіти”. У 1940–1944 рр. працював в Українському центральному комітеті у Кракові і Львові. Членом ОУН став у 1941 р. Виконував низку відповідальних доручень, був редактором підпільних видань. Дужий М. – секретар Президії УГВР. Відзначений Бронзовим Хрестом заслуги. До рук НКВД потрапив у червні 1945 р., отруєний газами у криївці (разом із своїм братом П. Дужим). Його було засуджено до смертної кари, але вирок було замінено 20 роками каторги. Повернувся до Львова достроково смертельно хворим і через місяць 17 травня 1955 р. помер у Львові.

Лит.: Енциклопедія українознавства: Словникова частина / За ред. В.Кубійовича. – Львів, 1993. – Т.2.: Перевидання в Україні. – С.603; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–49: Довідник. – Нью-Йорк, 1994. – С.80–81.

Дужий Петро – діяч ОУН, публіцист.

Народився 7 червня 1916 р. у с.Карів на Сокальщині в селянській сім'ї.

Дужий П. – молодший брат М. Дужого, учасника визвольних змагань 1918–1920 рр., студентського діяча, публіциста і діяча ОУН. Навчався в гімназії у Львові, яку закінчив у 1937 р. У гімназії став членом Юнацтва ОУН (1932), член ОУН від 1934 р. Упродовж 30-х років кілька разів сидів у польських в'язницях. Влітку 1941 р. у складі Північної похідної групи ОУН пішов на схід. У 1941–1942 рр. був членом Організаційної референтури Проводу ОУН (б). Двічі побував і в німецьких в'язницях (1941 р., 1943 р.). Посідав відповідальні пости в українському підпіллі. Зокрема, був референтом пропаганди Проводу ОУН західноукраїнських земель (1944), референтом Проводу ОУН(б) (1944–1945), членом Проводу ОУН. У другій половині 1944 в першій половині 1945 р. був головним редактором журналу “Ідея і чин”. Дужий П. – автор багатьох статей, член редколегії підпільних видань. Його псевдоніми – Дорош, Аркадій, Арсен, Панасенко, Віталій, Павлович, Орест. У 1945 р. його нагороджено Бронзовим Хрестом заслуги. До рук НКВД потрапив у червні 1945 р., отруєний газами у криївці. Його засудили до смертної кари, яку потім замінили 25 роками каторги.

У 1960 р. П. Дужого звільнили. Він повернувся до Львова, публікувався у пресі, в наукових збірниках. У 1995 р. вийшла друком його книжка “Степан Бандера – символ нації”. Помер 1996 р.

Літ.: Дужий П. А. Офіційний журнал ОУН “Ідея і Чин” (1942–1946) / Українська періодика: Історія і сучасність. – Львів, 1993. – С. 90–93; Дужий П. Українська справа вчора і сьогодні. – Львів, 2002. – Т. I. – С. 8–12; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–49: Довідник. – Нью-Йорк, 1994. – С. 81.

Думин Осип – публіцист, сотник корпусу Січових стрільців.

Народився 26 вересня 1893 р. у с. Грушів (тепер Дрогобицький р-н Львівської обл.) у селянській родині. Навчався у дрогобицькій гімназії, але не закінчив її. На початку Першої світової війни його мобілізували до війська. Взимку 1915 р. потрапив до російського полону. На початку 1918 р. прибув до Києва і вступив до Галицько-Буковинського куреня. Воював з більшовицькими частинами, брав участь у протигетьманському повстанні. У грудні 1919 р. потрапив у полон до поляків. Звідти втік і пристав до інтернованої в Чехословаччині бригади генерала А. Кравса. Восени 1920 р. О. Думин ще раз повернувся в Україну, включився в підпільну роботу, очолив партизанський загін, який боровся з більшовиками. Взимку 1922 р. перейшов польсько-радянський кордон, після чого знову потрапив до в'язниці. Після звільнення почав навчатися на філософському факультеті Українського таємного університету. Водночас О. Думин від самого початку належав до складу керівного ядра УВО – був членом Начальної команди і референтом розвідки. У зв'язку з цим він перервав університетські студії і виїхав до Мюнхена, де на спеціальних курсах вивчав питання розвідки, тактику партизанської боротьби і диверсійної діяльності. Конфлікт з керівництвом УВО почався після арешту О. Басараб, у якої знайшли таємні документи, які залишив О. Думин. На конференції УВО (Ужгород, січень 1925 р.) за неправильні орієнтації на радянську Україну і УВО виключили Я. Индишевського та О. Думина. Прихильники Є. Петрушевича (саме вони орієнтувалися на радянську Україну) створили Західно-українську народну революційну організацію (ЗУНРО) і почали видавати як її офіціоз газету “Український революціонер”. Думин О. друкувався на сторінках цієї газети. Потім він розійшовся із середовищем Є. Петрушевича і виїхав до Кенігсберга, де про-

довжував писати про історію визвольної боротьби. Став позаштатним співробітником Інституту Росії (1934). У 1939 р. почав працювати в Інституті східноєвропейського господарства (Кенігсберг). У 1940–1941 рр. працював перекладачем у таборах для військовополонених поляків. Згодом працював перекладачем у Міністерстві закордонних справ у Берліні. У 1945 р. за нез'ясованих обставин зник або загинув.

Основна його праця – “Історія Легіону Українських Січових Стрільців, 1914–1918 рр. ” (Львів, 1936 р.). Його публікації надруковано на сторінках “Літопису Червоної Калини”, в “Каендарі Червоної Калини”, на сторінках німецької преси, йому належить підрозділ про бої УГА за Львів і Перемишль в “Історії Українського війська” (Львів, 1936), “Нарис історії українсько-польської війни 1918–1919”, “Партизани”. Літературний псевдонім – Антін Крезуб.

Літ.: Дзюбан О. Думін Осип Олексійович / О. Дзюбан // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1997. Вип. IV. – С. 77–81; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 605; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1985 – Vol. 1. – P. 771; Лисяк С. Осип Думін (В 25-ті роковини літературної діяльності) / С. Лисяк // Проблем. – 1942. – Ч. 6. – С. 19–23; За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 468.

Дунець Теодор – друкар, член ОУН, учасник українського збройного підпілля.

Народився 21 січня 1921 р. у Ходорові в міщанській сім'ї. Від 1939 р. працював на Ходорівському цукровому заводі. У 1941 р. – районний провідник ОУН. З 1942 р. почав працювати як технічний керівник друкарні “Прага”, в якій друкували “Ідею і чин”, теоретичний орган ОУН.

Загинув у бою 10 грудня 1943 р.

Літ.: Літопис УПА. – Львів, 1996. – Т. 24: Ідея і чин: Орган Проводу ОУН, 1942–1946: Передрук підпільного журналу. – С. 316.

Душник Володимир – журналіст, публіцист.

Народився 24 вересня 1908 р. у с. Засновче біля Підгаєць на Тернопільщині. Навчався в Бережанській гімназії, але перед закінченням його виключили, оскільки поліція знайшла в нього журнал “Сурма”, орган УВО. Матуру складав у Львові. Ще в гімназії почав друкуватися на сторінках “Нового часу”,

“Українського голосу”, “Смолоскипах”. У 1932–1935 рр. навчався в університеті у Лювені, де здобув ступінь бакалавра політично-суспільних наук. У Бельгії В. Душник співпрацював з бельгійськими студентськими журналами, друкувався у “Літературно-науковому вістнику”, “Студентському шляху”, що виходили у Львові, в органі ОУН “Розбудова нації”, в “Сурмі”, органу УВО, в американській “Свободі”. У 1935 р. переїхав до США, де студював у Колумбійському університеті і здобув ступінь магістра політичних наук і міжнародних відносин. В Америці В. Душник зустрічався з Є. Коновальцем, провідними членами ПУН, які приїжджали до США. У 1935–1940 рр. працював у “Націоналісті”, в “Україні”, що виходили в США, в англomовному місячнику “The Trident”. У 1941–1942 рр. був членом редакційної колегії “Свобода”. Упродовж 1942–1945 рр. служив в американській армії і брав участь у боях за Філіппіни, був у Японії. По війні В. Душник був співробітником англomовних “Українського квартальника”, органу УККА (1948–1970), “Українського тижневика” (1959–1965), редагував англomовний місячник “Український журнал новин” (1980–1985). У 1965 р. здобув докторат в УВУ, захищаючи тему “Українська Центральна Рада і Російське Тимчасове правительство”. Душник В. був членом НТШ, СУЖА, Американського наукового товариства, членом Американського літературно-мистецького клубу “Салмагунді”, де зустрівся з А. Драганом, З. Сниликом, Р. Олесницьким.

Він автор праць англійською мовою: “Українська Центральна Рада і Російське Тимчасове правительство”, “Смерть і руїна на Керзонській лінії”, “Мучеництво в Україні”, “Переселенці є людьми”, “Українська Католицька Церква на Вселенському Соборі, 1962–65”. Був співробітником “Енциклопедії Славоніка” й англomовної “Енциклопедії Українознавства”, написав велику за обсягом працю (690 сторінок) “Українська спадщина в Америці” (1991).

Помер 5 вересня 1985 р.

Літ.: Свобода. – 1993. – Ч. 199. – 20 жовтня.

Дяків Осип – відомий діяч і публіцист ОУН–УПА–УГВР.

Народився 21 червня 1921 р. у с. Олесин (тепер Козівського р-ну Тернопільської обл.) у селянській сім’ї. Його батько (Василь Дяків) брав участь у визвольних змаганнях 1918–1920 рр. Навчався у гімназії в Бережанах, яку закінчив у 1939 р. Ще гімназистом включився в активне громадсько-політичне життя,

став членом Юнацтва ОУН. Після гімназії О. Дяків записався на студії до Львівського університету (на той час уже радянського). Навчався недовго. У вересні 1940 р. нова окупаційна влада заарештувала його. Чудом врятувався з Бердичівської тюрми в липні 1941 р., коли більшовики поголовно винищували у тюрмах ув'язнених українців. Після звільнення повернувся до роботи в лавах ОУН. Був членом осередку пропаганди Бережанської округи (1941–1943), членом Краєвого проводу Юнацтва ОУН на західноукраїнських землях, редактором журналу “Вісті”, членом редколегії журналу “Юнак” (1943–1944). Згодом він виконував ще відповідальніші доручення – його призначають членом Головного осередку пропаганди при Проводі ОУН (1945–1948). Дяків О. – провідник Львівського краю (1948–1950), член Проводу ОУН від літа 1949 р., член УГВР і заступник голови Генерального секретаріату УГВР від літа 1950 р.

Він більше відомий як Осип Горновий (інші його псевдоніми – А. Осипенко, Осип Орленко, О. Гончарук, Наум, Артем).

Дяків О. – один з ідеологів збройної боротьби. Він автор численних праць і статей, що були надруковані в пресі українського підпілля. Ці праці вийшли окремою збіркою під назвою “Ідея і Чин” (Нью-Йорк, 1968 р.) й англійською мовою “СРСР без маски” (теж у Нью-Йорку, у 1976 р.). Головні його праці: “Шовіністичне запаморочення і русифікаційна гарячка російсько-більшевицьких імперіалістів”, “Як постала і розвивалася большевицька тюрма народів”, “На большевицькому ідеологічному фронті”, “Про свободу преси в ССРСР”, “Українська Повстанча Армія – носій ідей визволення і дружби народів”, “Наше становище до російського народу”, “Чому ми в нашій боротьбі ставимо на власні сили українського народу”, “Чому ми переможемо”, “Вклад ОУН у справу творення і розбудови УПА”, “Підсумки успіхів нашої національно-визвольної боротьби”. О. Дяків нагороджений Золотим і Срібним Хрестами за служу. Загинув у бою із загоном НКВД 28 листопада 1950 р. біля с. Великополе на Львівщині.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2.: Перевидання у Львові – С. 414; Осип Дяків-Горновий // Фенікс. – 1951. – Ч. 2. – С. 65; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–49: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1994. – С. 92; Визначні постаті визвольної боротьби України (Найновіша доба). – Нью-Йорк, 1967. – С. 16–17.

Дяченко Михайло – поет, публіцист, політичний діяч, член ОУН.

Упродовж тривалого часу його знали лише як Марка Боеслава, хоча мав він ще один псевдонім – Гомін. Народився 25 березня 1911 р. (за іншими джерелами – 1910 р.) у с. Боднарів на Станіславівщині. Навчався у Станіславівській гімназії, яку закінчив у 1929 р. Згодом навчався на юридичному факультеті Львівського університету. У 1930 р. став членом ОУН. Друкуватися почав ще до війни. Перша поетична збірка “Іскри” вийшла у 1936 р. (Станіславів). Наступні збірки – “Юні дні” (Станіславів, 1938 р.), “Село” (Львів, 1939 р.), “Вони придуть” (Прага, 1941 р.). У 30-х роках був кілька разів ув’язнений (1934–1935, 1937–1939).

У роки Другої світової війни був окружним провідником ОУН на Станіславівщині (псевдонім – Гомін). Дяченко М. – головний редактор журналу УПА “Шлях перемоги” (1945–1947), згодом “Чорного лісу” – журналу, друкованого органу тактичного відтинку УПА “Чорний ліс” (1947–1950). Марко Боеслав – це літературний псевдонім поета М. Дяченка у роки війни. На сторінках “Чорного лісу” надруковано його статті, нариси, репортажі. У 1951 р. у Мюнхені вийшла друком його поетична збірка “Непокірні слова”. Нагороджений Срібним хрестом (1948).

Загинув Марко Боеслав у бою біля с. Дзвиняч (тепер Богородчанський р-н Івано-Франківської обл.) 1952 р.

Літ.: Визначні постаті визвольної боротьби України (Найновіша доба). – Нью-Йорк, 1967. – С. 92; Гушак І. Гартований боєм століть / І. Гушак // За вільну Україну. – 1993. – 16 жовтня; Гушак І. Сурмач / І. Гушак // Літературна Україна. – 1992. – 13 серпня; Гушак І. Сурмач УПА / І. Гушак // Земля і воля. – 1991. – 14 січня; Дем’ян Г. Краєни С. Бандери в антифашистській боротьбі / Г. Дем’ян // Шлях перемоги. – 1995. – Ч. 19 (20 травня); Зелінська Г. Обраний часом / Г. Зелінська // Шлях перемоги. – 2007. – 28 берез.; Крупський І. Боеслав Марко / І. Крупський // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1977. – Вип. 4. – С. 24–25; Літопис УГА. – Торонто; Львів. – 1992–1993. – Т. 19: Група УПА “Говерла”: Книга друга: Спомини, статті та видання історично-мемуарного характеру. – С. 139; Пилипів І. Марко Боеслав і Марія / І. Пилипів // Покинь сумління. – 1992. – 10 серпня; Романенчук Б. Азбуковник: Енциклопедія української літератури / Б. Романенчук. – Філадельфія. – 1969. – Т. 1. – С. 392–394; Слобожанський П. Героїчна поезія Марка Боеслава / П. Слобожанський // Визв. шлях. – 1953. – Кн. 6. – С. 39–40; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–49: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1994. – С. 82–83.

- Е -

Еліяшевський Іван – журналіст, громадський діяч.

Народився 14 лютого 1912 р. у Галичині. Від молодих літ брав участь у діяльності Організації українських націоналістів, активний учасник визвольної боротьби проти німецької окупації. Після війни перебував на еміграції. Був редактором тижневика “Вільне слово”, представником журналу “Сучасність” у Канаді.

Помер 1 вересня 1985 р. у Торонто.

Літ.: Іван Еліяшевський // Вісті Комбатанта. – 1985. – Ч. 5-6. – С. 91; Сучасність. – 1985. – Ч. 11. – С. 125; Романюк М. Українська журналістика в іменах / За ред. М. М. Романюка. – Львів, 1994. – Вип. 1. – С. 68.

Єфремов Сергій – громадський і політичний діяч, учений, публіцист.

Народився 1876 р. у с. Пальчик на Київщині у родині священика. Навчався в Київській духовній семінарії, згодом на юридичному факультеті Київського університету. У 1895 р. розпочалася літературна діяльність, тоді ж він став одним з керівників українського видавництва “Вік”. Активну політичну діяльність почав ще в студентські роки як член Київської громади. Згодом був членом різних політичних партій – Загальної української безпартійної організації, Української демократично-радикальної партії. Єфремов С. був одним з організаторів Товариства українських поступовців (ТУП), таємної організації, до якої входили представники кількох українських політичних партій.

Царська влада двічі заарештовувала С. Єфремова за політичну діяльність.

Він був активним публіцистом, друкувався на сторінках галицьких видань (“Зоря”, “Правда”, “Дзвінок”, “Записки НТШ”, “Літературно-науковий вістник”). У Києві працював в альманасі “Рада”, в “Киевской старине”. Після того, як в Україні за умов першої російської революції появилася українська преса, співпрацював у низці періодичних видань (“Нова громада”, “Громадська думка”, “Рада”, “Україна” тощо). Фактично, він був редактором “Громадської думки” і “Ради”.

Політичні погляди С. Єфремова формувалися під впливом М. Драгоманова, І. Нечуя-Левицького, І. Франка. Ідеї народництва були провідними в його науковій і громадсько-політичній діяльності. Ідея служіння народові – одна з засад його політичних й естетичних поглядів. Це, наприклад, позначилося на його негативній оцінці українського модернізму початку ХХ ст.

Єфремов С. був одним з керівників видавництва “Вік” (1895–1918), редагував твори І. Тобілевича, А. Свидницького. До Першої світової війни вийшли такі його монографії, як “Марко Вовчок” (1907), “Історія українського письменства” (1911), “Співець боротьби і контрастів” (1913), “Шевченко” (1914).

У публіцистиці початку ХХ ст. (особливо після революції 1905–1907) С. Єфремов гостро критикував соціалістичні ідеї, заперечував класовий поділ української нації, наголошував на значенні і вагомості національних інтересів у боротьбі.

З ентузіазмом зустрів повідомлення про повалення самодержавства в Росії, побачивши в цьому історичний шанс для України. Він був одним з організаторів Центральної Ради, обраний заступником голови, М. Грушевського, а в Генеральному Секретаріаті очолив секретаріат національних справ. З його ініціативи з початком української революції Товариство українських поступовців було реорганізовано в Українську партію соціалістів-федералістів.

Після поразки визвольних змагань С. Єфремов залишився в Україні, хоча він був рішучим противником російського більшовизму. Його тричі заарештовували більшовики. Є певні свідчення, що С. Єфремов очолював Братство української державності (1920–1924), але головним змістом його життя упродовж 20-х рр. була наукова діяльність. Він став дійсним членом і віце-президентом Всеукраїнської академії наук, секретарем її історично-філологічного відділу, очолив комісію видання пам'яток новітнього письменства України. У 1922 р. вийшла у світ його монографія “Михайло Коцюбинський”, 1923 – “Нечуй-Левицький” і “Карпенко-Карий”, 1924 – четверте видання “Історії українського письменства”. Після повернення М. Грушевського він працював у його журналі “Україна”, “Записках історично-філологічного відділу”, “Літературі”. У другій половині 20-х рр. виходять його монографії “Іван Франко” (1926) – це друге видання монографії “Співець боротьби і контрастів”, “Щоденник” і “Листування” (1927–1928) – йдеться про листування Шевченка. У 1928 р. вийшла друком його остання монографія – “Панас Мирний”.

Єфремова С. заарештували 21 липня 1929 р., запідозривши у причетності до СВУ. Арештові передувало тривале цькування. На сфабрикованому процесі С. Єфремова засудили до десяти років ув'язнення.

Помер С. Єфремов 31 березня 1939 р. у одному з таборів ГУЛАГу.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів. 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 659–660; Курас І. Сергій Єфремов і його щоденники / І. Курас, Ю. Левенець, Ю. Шаповал // Єфремов Сергій. Щоденники: 1923–1929. – К., 1997. – С. 3–20; Левадний І. Академік – борець – мученик / І. Левадний // Вісник. – 1977. – Ч. 3. – С. 7–11; Соловей Е. Суспільна і літературна доба в щоденниках Сергія Єфремова / Е. Соловей // Єфремов Сергій. Щоденники: 1923–1929. – К., 1997. – С. 21–30.

- Ж -

Животко Аркадій – журналіст, публіцист, редактор, історик української преси.

Народився 3 березня 1890 р. у с. Пухове (тепер Воронежська обл. в Росії). У 1917 р. закінчив психоневрологічний інститут у Петербурзі. Ще студентом включився в політичну діяльність, був членом Української партії соціалістів-революціонерів. Як представник української Воронежчини був у складі Центральної Ради. Після поразки визвольних змагань переїхав на Волинь (м. Крем'янець). У 1923 р. емігрував до Чехословаччини, де викладав у Вищому педагогічному інституті ім. М. Драгоманова (Прага), завідував архівом Українського громадського комітету (згодом Український історичний кабінет). Животко А. багато друкувався на сторінках української преси міжвоєнної доби, але незаперечний авторитет він заробив собі як історик української преси. Його найважливіші праці – “Нарис історії української преси” (Подебради), “Рукописні часописи української молоді” (Львів, 1938, у журналі “Шлях виховання і навчання”), “Мовна боротьба в пресі Карпатської України” (Ч. 4. “Дзвонів” за 1939 р.), “Історія української преси” (Регенсбург, 1947), “Історія української преси” (Мюнхен, 1989–1990).

Помер 12 червня 1948 р. у Ашафенбурзі (Німеччина).

Літ.: А. П. Животко (некролог) // Вісті УТГП. – 1947. – Ч. 8–10. – С. 32; Габор В. Животко Андрій / В. Габор // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. 3. – С. 127–128; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 669; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 864; Тимошик М. Аркадій Животко як громадський діяч, журналіст і учений / М. Тимошик // Аркадій Животко. Історія української преси. – К., 1999. – С. 11–34.

Жук Андрій – громадський і політичний діяч, публіцист.

Народився 1880 р. на Полтавщині в сім'ї з давніми козацькими традиціями. З 1901 р. – член РУП (згодом УСДРП). З 1906 р. входив до складу Центрального комітету УСДРП. Співпрацював у партійних органах – “Гасло”, “Селянин”. Його кілька разів ув'язнювали. У 1907 р. переїхав до Галичини. Тут взяв участь у кооперативному русі, був співробітником журналів “Економіст”, “Самопоміч”, делегатом Першого українсько-

го просвітньо-економічного конгресу (1910). Часто друкувався на сторінках української преси (“Діло”, “Рада”, “Земля і воля”, “Праця”). На початку Першої світової війни був одним з засновників СВУ, згодом його головою. Член Головної Української Ради (1914–1916), член Центральної управи Січових Стрільців (1915–1922). У 1918–1919 рр. працював в українському посольстві у Відні (від уряду УН). У 1920–1930 рр. співпрацював з зарубіжним центром УНР. У 1930 р. повернувся до Львова й очолив статистичне бюро РСУК, редагував часопис “Кредитова кооперація”. З 1940 р. у Відні.

Помер 1968 р.

Лит.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 699–700; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 852; За волю України: Історичний збірник: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 475; Лисяк-Рудницький І. Історичні есе / І. Лисяк-Рудницький. – К., 1994. – Т. 2. – С. 536.

Жуківський Анатолій – журналіст, старшина УПА, старшина І УД УНА, громадсько-політичний діяч.

Народився 13 жовтня 1912 р. у с. Питарівка Новоград-Сіверського повіту Чернігівської губернії. Після поразки визвольних змагань батьки емігрували на Західну Волинь. Закінчив гімназію в Луцьку. Студіював на факультеті архітектури в політехніці в Данцигу. З 1929 р. – член ОУН. Брав участь у Похідних групах ОУН(м). Був при штабі “Поліської Січі – УПА”. Згодом – старшина І УД УНА. Емігрував до Австралії (1949). Активний член українських організацій. Співпрацював в українській пресі – “Вільна думка” (Сідней), “Самостійна Україна” (Чикаго), “Українське слово” (Париж). Видавець і редактор журналу “Праця і життя”.

Лит.: Енциклопедія української діаспори. – К.; Нью-Йорк; Чикаго; Мельборн, 1995. – Т. 4. – С. 81.

Загайкевич Богдан – педагог, публіцист, сотник УГА.

Народився 5 лютого 1887 р. у Тернополі в сім'ї вчителя. Гімназію закінчив у Львові. Студіював на філософському факультеті у Львівському університеті. Брав участь у визвольних змаганнях, був сотником УГА. У 1922–1939 рр. працював у Перемишльській чоловічій гімназії, а упродовж 1922–1923 н. р. – в Українському інституті для дівчат. Брав активну участь у громадському житті, друкувався на сторінках українських видань. Б. Загайкевич – один з засновників музею “Стривігор” у Перемишлі. У 1941–1944 рр. очолював УДК у Перемишлі. Вийшов на Захід 1944 р. На еміграції за його редакцією вийшов збірник “Перемишль – західний бастион України” (Філадельфія, 1961).

Помер 20 серпня 1967 р. Похований на Бавнд Брук.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 707; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 795; Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 78.

Загайкевич Володимир – громадсько-політичний діяч, публіцист.

Народився 1876 р. у Тернополі, брат Б. Загайкевича. Після здобуття правничої освіти брав активну участь у створенні українських господарсько-економічних установ у Перемишлі. У 1912–1918 рр. був послом до парламенту. У 1918 р. став членом УНРади ЗУНР, а після того, як український уряд і УГА залишили Львів, ув'язнений польською владою. У 20–30-х рр. виступав як оборонець на багатьох політичних процесах (зокрема, на Львівському процесі С. Бандери захищав О. Мащака і В. Свенціцьку), писав на політичні і правничі теми в українській пресі. У 1939–1944 рр. був віце-президентом апеляційного суду в Кракові. У зв'язку з наближенням радянських військ вийшов на Захід.

Помер 1949 р. у Баварії.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 707; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 795; Паньківський К. Роки німецької окупації

(1941–1944) / К. Паньківський. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1983. – С. 86, 159; Мірчук П. Нарис історії ОУН: Перший том: 1920–1939 / П. Мірчук. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1967. – С. 399, 403, 405; Перемишль – західний бастион України. – Нью-Йорк; Філадельфія, 1961.

Загачевський Євстахій – мемуарист, вояк Дивізії “Галичина”.

Народився 28 квітня 1919 р. у Львові в міщанській родині. Батько був чотвим в УГА. Після семи класів народної школи навчався у технічній школі. Восени 1939 р. Є. Загачевський перейшов на територію Польщі, яку окупувала Німеччина. У 1940 р. виїхав на роботу до Німеччини. Згодом проходив військовий вишкіл, але 1941–1942 рр. провів у концтаборі Дахау. До Дивізії “Галичина” приєднався після Бродівської битви. Літературний дебют припадає на часи перебування в таборах для інтернованої I УД УНА в Італії. Після таборів якийсь час мешкав в Англії, згодом переїхав до США. Написав “Спогади фронтовика”, повість “Львівська братія”, спогади “Белярія. Ріміні. Англія”.

Літ.: Загачевський Є. Львівська братія: Повість пережитого / Є. Загачевський. – Б.м. в., 1962. – С. 200; Загачевський Є. Спогади фронтовика (Одисея сірого “коляборанта”). – Мюнхен, 1952. – 239 с.; Кухар П. Євстахій Загачевський – прапорносець ІУД УНА / П. Кухар // Визвольний шлях. – 1991. – Ч. 9. – С. 1148–1152; Ю. Т. К. Новий твір Є. Загачевського // Вісті комбатанта. – 1976. – Ч. 1. – С. 70–71.

Заклинський Богдан – публіцист, педагог, підхорунжий УСС.

Народився 19 серпня 1886 р. у Станіславові в родині Р. Заклинського, педагога і письменника. Навчався у Станіславівській гімназії, згодом у Львівському університеті на філософському факультеті. Після закінчення університетських студій учителював. Брав активну участь у роботі громадських організацій, готував посібники для шкіл, дописував до української преси. На початку Першої світової війни записувався добровольцем до Легіону УСС. Після закінчення війни повернувся до педагогічної, письменницької, журналістської діяльності. Його публікації з’являлися на сторінках видань “Світ дитини”, “Дзвінок”, “Учитель”, “Жінка”, “Учительське слово” та ін. Він автор таких праць, як “Історія українського виховання” (1919), “Національне виховання” (1927), “Про народну течію у вихованні” (1924), “Методика історії” (1927), “Методика усного і письмового стилю для всіх шкіл” (1929) та інші. Заклинський Б. – автор

прозових творів, у яких порушувалися морально-етичні, виховні проблеми. Був членом НТШ.

Помер 12 квітня 1946 р. у Львові.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 727; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 802; Качкан В. Заклинський Ростислав Романович / В. Качкан // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. – Вип. 2. – С. 78–80; Качкан В. Незнищенне дерево Заклинських / В. Качкан // Дзвін. – 1994. – Ч. 4. – С. 112–118; Качкан В. Українське народознавство в іменах: У 2 ч. / В. Качкан. – К., 1994. – Ч. 1. – С. 20–26.

Заклинський Ростислав – публіцист, редактор, політичний діяч, педагог, Січовий стрілець.

Народився 20 жовтня 1887 р. у Станіславові в родині педагога і письменника Р. Заклинського. Закінчив гімназію у Станіславові, згодом навчався у Львівському, а закінчив Віденський університет (1914), ступінь доктора права отримав у Ягеллонському університеті (1918). Був активним діячем і публіцистом Української радикальної партії. У роки Першої світової війни – член Пресової кватири, багато писав про стрілецький рух. У 1919 р. редагував газету “Народ” – орган УРП. Працював в одній з дивізійних газет більшовицької армії, що воювала з поляками (1920). Після поразки визвольних змагань Р. Заклинський залишився у радянській Україні. Був викладачем Інституту народної освіти (Кам’янець-Подільський 1921–1924), в другій половині 20-х рр. викладав у київських вузах, з початку 30-х рр. він уже в Харкові, де працював у Науководослідному інституті літератури ім. Т. Шевченка. Належав до групи письменників і поетів “Західна Україна”. У 1933 р. його заарештували. Кілька років поневірявся на засланні. Після Другої світової війни повернувся в рідні краї. Вчителював, записував пісні. Р. Заклинський автор багатьох цікавих праць: “Світогляд Івана Франка” (1916), “Іван Франко як публіцист” (1918), “Громадсько-політичний рух в Галичині та І. Франко” (1924). Багато його праць так і не вийшли друком.

Помер Р. Заклинський 18 вересня 1974 р. у Львові.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 727; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P.802; За волю України: Історичний збірник УСС:

В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 454; Качкан В. Заклинський Ростислав Романович / В. Качкан // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. II. – С. 80–82; Качкан В. Незнищенне дерево Заклинських / В. Качкан // Дзвін. – 1994. – Ч. 4. – С. 118–120; Качкан В. Українське народознавство в іменах: У 2 Ч. / В. Качкан. – К., 1994. – Ч. 1. – С. 26–30.

Залізняк Микола – публіцист, громадський і політичний діяч.

Народився 1888 р. у Криму. Один із перших українських соціалістів-революціонерів. За активну участь у студентському русі царська влада його заарештувала. У 1907 р. емігрував до Галичини, де продовжував брати активну участь у громадсько-політичному житті, зокрема, і в журналістиці. З початком Першої світової війни – активний діяч СВУ. У 1919–1920 рр. М. Залізняк був послом УНР у Фінляндії. Згодом знову повернувся до Відня. У 1945 р. “СМЕРШ” заарештував його і вивіз у СРСР.

Загинув 1950 р. або 1951 р. у Одеській в'язниці.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 736; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 805; За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 475–476; Сніцарчук Л. Залізняк Микола Кіндратович / Л. Сніцарчук // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2003. Вип. 9. – С. 56–57.

Зарицька Катерина – учасниця українського збройного підпілля, журналіст, громадський діяч.

Народилася 1914 р. у Коломиї (Івано-Франківська обл.) у родині вчителя гімназії. Закінчила Львівський музичний інститут імені М. Лисенка і Львівський політехнічний інститут. У 1934 р. її заарештували за участь у замаху на міністра внутрішніх справ Польщі Перацького, засуджена до чотирьох з половиною років ув'язнення. Із в'язниці вийшла у серпні 1939 р. У березні 1940 р. її заарештували вже радянські органи. Після приходу німецьких військ вийшла на волю і пішла в підпілля. До 1947 р. була керівником Українського Червоного Хреста, співпрацювала в журналі “Ідея і чин”. У 1947 р. її знову заарештували і засудили до 25-річного ув'язнення. До квітня 1969 р. перебувала у в'язниці. Її чоловік – Михайло Сорока, відомий український дисидент.

Літ.: Жіночий політтабір ЖХ 385/ 3 // Вісник. – 1971. – Ч.1. – С.25.

Зелений Богдан – суспільно-громадський діяч, член редколегії, хорунжий УГА.

Народився 24 березня 1900 р. у Добрянах (Сх. Галичина). Брав участь у визвольних змаганнях. Після поразки став членом УВО, був на лаві підсудних у зв'язку з процесом “басарабівців” – його засудили до двох з половиною років в'язниці. У 1928 р. виїхав до Канади. Належав до активних організаторів українського життя і націоналістичного руху в Канаді. Зелений Б. – один з організаторів УСГ і УНО. Був активним членом ОУН. Співорганізатор тижневика “Новий шлях”, займав керівні посади у Дирекції спілки “Новий шлях”, очолював редакційну колегію, яка готувала історію УСГ.

Помер 7 січня 1969 р.

Літ.: М. С. Богдан Зелений // Вісті комбатанта. – 1969. – Ч. 2. – С. 61–62.

Зибачинський Орест – публіцист, політичний діяч.

Народився 15 травня 1912 р. у Чернівцях. Навчався в університетах Чернівців, Праги, Бухареста. Був членом молодіжних товариств (“Залізник”, “Мазепа”). Один з засновників Легії українських революціонерів після утворення ОУН Буковини, Басарабії і Мармароцини. У 30-х рр. активно працював у таких виданнях, як “Самостійність”, “Самостійна думка”. Брав участь у Політдних групах ОУН після початку німецько-радянської війни. Член українського підпілля на Донбасі (1941), Волині і Поліссі (1942–1943). Після війни – організатор і генеральний секретар “Інтернаціоналу Свободи” (1946–1949), редактор однойменного кварталника. Редактор “Нового шляху” (Торонто, 1978–1979). Автор численних статей, брошур, книг – “До питання українсько-польських взаємин” (1948), “Конфедерація Народів Інтерконтиненту” (1948), “Свободарність” (1954), “Інтегральна революція” (1956).

Помер у Сідней 13 вересня 1993 р. у Сідней.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 827; Енциклопедія української діаспори / За ред. В. Маркуся. – К.; Нью-Йорк; Чикаго; Мельбурн, 1995. – Т. 4. – С. 83; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 884; Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М.Романюка. – Львів, 1997. – Вип. IV. – С. 100–101.

Зиблікевич Євген – публіцист, редактор, діяч УВО і ОУН, сотник Січових стрільців (київських).

Народився 1895 р. Брав участь у визвольних змаганнях. Після поразки – один з провідних діячів УВО (у першій половині 20-х рр. був окружним командантом УВО). У 1924 р. на “процесі басарабівців” (у зв’язку з вбивством О. Басараб) Є. Зиблікевича засудили до трирічного ув’язнення. Після звільнення продовжував займатися політичною, зокрема, і журналістською діяльністю – працював в “Українському голосі” (1926–1930). Був делегатом Першого конгресу українських націоналістів (28 січня – 3 лютого 1929 р. у Відні). Після того, як ОУН викупила у Д. Гредолинського газету “Український голос” і перетворила її на орган націоналістичної думки, Є. Зиблікевич якийсь час був головним редактором. Працював і в газеті “Бескид”. Наприкінці серпня 1930 р. його заарештували. Після звільнення був знову заарештований на початку листопада 1931 р. На “процесі конгресівців”, який відбувся у вересні 1932 р., його засудили до чотирьох років ув’язнення. Згодом Є. Зиблікевич працював у газетах “Змаг” (Перемишль, 1935–1937), “Новий час” (Львів, 1937–1939). На початку Другої світової війни працював в УЦК. Після закінчення війни спочатку мешкав у Німеччині, а 1949 р. переїхав до США. Еволюція його політичних поглядів завершилася тим, що він став одним з чільних діячів гетьманського руху. Редагував газету “Америка” (1953–1962), у 1963–1986 рр. був директором Східноєвропейського дослідного інституту ім. В. Липинського.

Лит.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 484; Мірчук П. Нарис історії ОУН: Перший том: 1920–1939. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968. – С. 37, 39, 88, 117, 118, 121, 150, 286, 287, 297; Назарук О. Католицький журналіст обвинувачений за державну зраду. – Львів, 1933; Лисяк С. Рудницький І. Історичні есе. – К., 1994. – Т. 2. – С. 535–536.

Зубенко Артем – поручник Армії УНР.

Народився 2 листопада 1890 р. у с. Малі Будища на Полтавщині в традиційній українській родині, що відзначалася патріархальністю і релігійністю. Служив у російській армії, коли почалася Перша світова війна. У 1917 р. зголосився до українського війська. Брав участь у Першому Зимовому поході.

Після відступу Армії УНР за Збруч перебував у таборі для інтернованих у Вадовіце. У 1921 р. утік до Чехословаччини, до

Йозефова, де також був табір для інтернованих українських во-
яків. У цьому таборі він закінчив гімназію і восени 1922 р. за-
писався на студії до політехніки в Празі. Після закінчення сту-
дій працював як інженер. У 1945 р. переїхав до Німеччини, а в
1950 р. – до США. Там він був змушений працювати фізично,
але громадську діяльність, а особливо у ветеранських організа-
ціях, не полишав. Був членом Головної управи УНДС і референ-
том органу цієї партії “Тризуб”.

Помер 26 грудня 1963 р. у Нью-Йорку.

Лит.: Артем Зубенко // Вісті Комбатанта. – 1963. – Ч. 4. – С. 74–75.

Іванець Іван – художник, графік, публіцист, четар УСС, четар УГА.

Народився 1893 р. у с. Новосілки Гостинні біля Рудок (Львівщина). Навчався на філософському факультеті Львівського університету. Від серпня 1914 р. – у Легіоні УСС. Був одним з організаторів Пресової квартири, деякий час очолював її. Потрапив у російський полон. Брав участь у визвольних змаганнях. Після поразки здобув докторат права (Прага). У міжвоєнну добу мешкав у Львові. Часто друкувався в українській пресі, ілюстрував видання, захоплювався фотосправою. Іванець І. – один з видавців “Червоної Калини”. У роки Другої світової війни очолював Спілку, а згодом Українське об’єднання праці образотворчих мистців. У 1944 р. виїхав на Захід, але у 1945 р. у Кракові “СМЕРШ” заарештував його.

За деякими джерелами, помер на засланні в Солікамську 10 березня 1946 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 853; За волю України: Історичний збірник: в 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 481; Іванець І. Дещо про Пресову квартиру УСС // Новий час. – 1934. – Ч. 203; Іванець І. “Бомба” // Літопис Червоної Калини. – 1936. – Ч. 4. – С. 7–9; Кузьма А. Іван Іванець (1893–1946) // Свобода. – Ч. 229; Мушинка М. По слідах Михайлини Іванець та її синів у Чехословаччині // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Львів, 2004. – Т. ССХLІІІ. – С. 487–513; Паньківський К. Роки німецької окупації (1941–1944). – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1983. – С. 342; Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających. Malarzy, rzeźbiarzy, grafici. – Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk, 1979. – Т. ІІІ. – С. 147–148; Яців Р. Іван Іванець (1893–1946). – Львів, 1994; Яців Р. Один з Пресової квартири // Літопис Червоної Калини. – 1991. – Ч. 1. – С. 35.

Ільницький Роман – журналіст, громадський і політичний діяч.

Народився 18 червня 1915 р. на Тернопільщині. Навчався в гімназіях Чорткова, Тернополя, Рогатина, в Малій духовній семінарії. У 1941 р. був членом Тимчасового державного правління, за що німецька влада запроторила його за ґрати. На еміграції видавав і редагував тижневик “Час” (1945–1949), був головою Міжнародного союзу екзильної преси, генеральним секретарем

Міжнародного комітету переміщених осіб і політичних емігрантів у Німеччині (1947–1952). Редагував “Український самостійник” (1955–1956), з 1957 р. очолював Політичну раду ОУН за кордоном. Автор двотомної праці “Deutschland und die Ukraine 1934–45” (1955–1959). Друкувався на сторінках української преси.

Помер 2 лютого 2000 р.

Лит.: “Журавлина” книга: Тернопільська українська західна діаспора: Словник імен. – Тернопіль, 1999. – С. 224; Роман Ільницький: Некролог // Свобода. – 2000. – Ч. 6.

Ішак Андрій – греко-католицький священник, викладач.

Народився 23 жовтня 1887 р. у м. Миколаїв над Дністром.

У 1907 р. закінчив гімназію у Стрию. Вивчав богословію у Львові, а потім в Інсбруці, де й здобув ступінь доктора богословії. У 1914 р. А. Ішак рукоположений на священника. Потім був душпастирем, а під час Першої світової війни – військовим душпастирем. У 1918 р., після звільнення з війська, став префектом греко-католицької семінарії у Львові, в 1928 р. його запросили до Богословської академії, де він викладав догматику православного Сходу і канонічне право. У 1930 р. упродовж короткого часу студював в Орієнтальному Інституті в Римі і працював над “Паліодією” Захарії Копистенського. У 1932 р. став надзвичайним професором. Свої професорські обов’язки поєднував з душпастирськими у с. Сихів біля Львова. Був членом Богословського наукового товариства і НТШ у Львові. Свої наукові праці друкував, зазвичай, на сторінках квартальника “Богословія”, але співпрацював з іншими західноукраїнськими виданнями. Його статті і рецензії з’являлися на сторінках “Мети” і “Ниви” (деякі публікації у “Ниви” під псевдонімом “Бен-Хефез”), “Дзвони”. Більшовики розстріляли його через кілька днів після початку німецько-радянської війни.

Лит.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 906; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 357; Світильник історії Української Католицької Богословської Академії у Львові: 1920–1929–1944. – Торонто; Чикаго, 1973. – Ч. I. – С. 233–234.

- К -

Калина Володимир – редактор, журналіст, Січовий стрілець, підпоручник УГА.

Народився 1896 р. у с. Колоколин біля Рогатина (тепер Івано-Франківська обл.) у селянській сім'ї. Разом з братом Андрієм закінчив у червні 1914 р. гімназію у Станіславові, а з вересня 1914 р. вони вже були в Легіоні УСС. У листопаді 1918 р. брав участь у боях за Львів, згодом пройшов з УГА шляхами визвольних змагань. Після поразки записався на математично-природничий факультет Українського таємного університету. За активну діяльність у боротьбі за нього потрапив за ґрати. Згодом закінчив університетські студії у м. Грац (Австрія). У 1930 р. повернувся у Галичину, але як політично підозрілий не зміг знайти роботу за фахом і почав працювати у видавництві І. Тиктора “Українська преса”, редагував науково-популярну бібліотеку для молоді “Ранок”, місячник для дітей “Дзвіночок”. Після приходу більшовиків у вересні 1939 р. працював у школі. Під час німецької окупації керував вищою технічною школою у Львові.

Після війни – на еміграції, спочатку в Австрії (був директором Української реальної гімназії в Зальцбурзі), згодом виїхав до США (1947). У США В. Калина став одним з членів-засновників товариства “Самопоміч”, працював в УККА, військово-історичному інституті НТШ, писав спогади про визвольні змагання. Найвідоміша його книга – “Курінь смерти УСС” (Львів, 1936).

Помер 5 листопада 1965 р.

Літ.: Незабутні роки. 1945–1950: Пам'яткове видання. – Нью-Йорк; Чикаго, 1987. – С. 57–59.

Каменецький Юліан – педагог, публіцист, хорунжий УГА.

Народився 1892 р. Педагог, пластовий діяч, активний учасник антиалкогольної акції як голова товариства “Відродження”. Брав участь у визвольних змаганнях. Був довголітнім редактором курінного пластового органу “Листки дружнього зв'язку”. Вчителював у Львові, Рогатині, Яворові. На еміграції теж продовжував роботу в Пласті. Був дійсним членом НТШ, одним із засновників Українського музею.

Помер 8 жовтня 1973 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 927;

Пл. сен. керівництва проф. Юліян Каменецький // Пластовий шлях. – 1973. – Ч. 4. – С. 42.

Капустянський Микола – генерал Армії УНР, редактор, публіцист, політичний діяч.

Народився 1 лютого 1879 р. у с. Чумаки (тепер Дніпропетровської обл.). Закінчив Катеринославську духовну семінарію, згодом Одеське піхотне юнкерське училище. Брав участь у російсько-японській війні 1904–1905 рр. У 1908 р. вступив до Миколаївської академії Генерального штабу, яку закінчив 1912 р. Воював на фронтах Першої світової війни, мав нагороди. Влітку 1917 р. був начальником штабу корпусу, яким командував генерал П. Скоропадський. З березня 1918 р. працював у Генштабі Армії УНР і займався організацією української армії. За часів гетьманату продовжував цю роботу.

Після перемоги Директорії генерала М. Капустянського призначили начальником оперативного управління Дієвої армії УНР. Після поразки визвольних змагань ген. М. Капустянський опинився в таборах для інтернованої Дієвої Армії УНР. Його обрали членом Вищої військової ради. У 1923 р. він переїхав до Франції, де став активним учасником українських організацій – очолив Українську громаду, згодом Український народний союз. Капустянський М. відіграв важливу роль у створенні і діяльності комбатантських організацій. Він був серед засновників ОУН, і його обрали членом Проводу. У 20-х роках ген. М. Капустянський почав займатися і публіцистикою, і редакторською діяльністю. У 1923–1924 рр. разом з П. Шандруком, В. Кущем і В. Прокоповичем заснував і був співредактором журналу “Табір”, військово-наукового видання. М. Капустянський регулярно виступав на сторінках української преси на військові і суспільно-політичні теми.

Восени 1941 р. М. Капустянський прибув до Києва, де увійшов до складу Української Національної Ради. Це й стало причиною його арешту. Із в'язниці втік і в 1943–1944 рр. переходив у Львові. У 1944 р. виїхав на Захід. Після війни жив у Німеччині. Він автор таких праць, як “Похід українських армій на Київ-Одесу в 1919 р.” (Львів, 1921; перевидано в Мюнхені 1946 р.). Один з співавторів “Історії Українського війська”, автор спогадів “Мої спомини з часів 1928–1939” (Нью-Йорк, 1983).

Помер М. Капустянський 19 лютого 1969 р. у Мюнхені.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 957; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovych. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 418–419; І. К. Генерал Микола Капустянський: 1879–1969 // Вісті Комбатанта. – 1969. – Ч. 2. – С. 58–59; Капустянський М. Нариси споминів 1929–1939 // Український історик. – 1987. – Ч. 1–4. – С. 96–106; Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Генералітет українських визвольних змагань. – Львів, 1995. – С. 33–35; І. К. Генерал Микола Капустянський: 1879–1969 / І. К. // Вісті комбатанта. – 1969. – Ч. 2. – С. 58–59; Кордуба Ф. Генерал-полковник Микола Капустянський: 1. 2. 1879 – 19. 2. 1979 // Вісті Комбатанта. – 1969. – Ч. 3–4. – С. 16; ОУН: минуле і майбуття. – К., 1994. – С. 186; Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 140–141.

Карван Іван – громадський діяч, публіцист, учасник бою під Крутами.

Народився 8 серпня 1893 р. у с. Кирилівка біля Лежайська. У 1915 р. сім'ю вивезли на Сибір. Після лютневої революції 1917 р. повернувся до Києва. Навчався у II гімназії імені Кирило-Методіївського братства. Записався до Студентського куреня і брав участь у бою під Крутами. У 1919–1920 рр. був співробітником Міністерства преси й інформації в уряді УНР. Після поразки визвольних змагань емігрував до Польщі, там закінчив вищу школу. Мав адвокатську канцелярію в Синяві і Переворську на Ярославщині. Дописував до української преси. Після Другої світової війни емігрував. Був співробітником “Збірника Ярославщини”.

Помер 15 жовтня 1976 р. у Філадельфії.

Літ.: Свобода. – 1976. – Ч. 229.

Карпинець Іван – історик, публіцист, Стрілець УГА.

Народився 26 грудня 1898 р. у м. Рудки на Львівщині в селянській родині. Там закінчив початкову школу. Від 1912 р. навчався в Перемишльській українській гімназії. Згодом воював у лавах УГА. Побував у польському полоні. У 1921 р. закінчив гімназію в Перемишлі. У 1921–1923 рр. навчався в Українському таємному університеті, у 1923–1928 рр. – на філософському факультеті Львівського університету. Ступінь доктора філософії отримав 1932 р. З 1929 р. вчителював. З 1936 р. працював у бібліотеці НТШ, у 1937–1939 рр. – директор Музею НТШ у Львові. Друкувався на сторінках української преси. З 1940 р.

– науковий співробітник Львівського відділення Інституту історії АН України. Після війни працював у Львівському зооветеринарному інституті, у Львівському торгово-економічному інституті. Автор праць “Справа міст Галичини 1772 р.”, “Чортківська офензива”, “З історії військових формувань ЗУНР”, “Кримська війна”, “Колонізація західноукраїнських земель польськими осадниками з 1918 по 1939 рр.”, “Нафтова ропа в Галичині в роках 1772–1848”, “Участь колишніх учнів Перемиської української гімназії в українській визвольній війні” тощо.

Помер 17 листопада 1954 р. у Львові.

Літ.: Садова А. Вечір пам'яті великого історика Івана Карпинця // Шлях перемоги. – 2004. – Ч. 50. – С. 14; Українська державна чоловіча гімназія в Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 161–162.

Кархут Василь – лікар, редактор, письменник, публіцист.

Народився 4 липня 1905 р. у с. Марківці біля Станіславова (тепер Івано-Франківськ) у родині священика. У 1924 р. закінчив Академічну гімназію у Львові. Медичні студії почав в Українському таємному університеті, а завершив 1932 р. у Львівському університеті. У студентські роки став пластуном. Належав до знаменитого куреня “Лісові чорти”. Кархут В. написав брошуру “Перша, друга і третя спроба пластуна”. Після того, коли влада заборонила “Пласт” (1930), він був одним з ініціаторів й організаторів створення таємного “Пласту”. Написав повість “Вістря в темряві”, яку влада конфіскувала, а В. Кархут потрапив до концтабору в Березі Картузькій. Після звільнення у 1936 р. повернувся до Крем'янця (де він мав лікарську практику після університету). Після приходу більшовиків у вересні 1939 р. переїхав до Перемишля. Там працював лікарем у таборі для втікачів з СРСР. Восени 1940 р. переїхав до Кракова. Тут і написав знамените оповідання з життя вовків – “Цупке життя”, видав раніше конфісковану повість під назвою “Полум'яний вихор”. У 1942 р. видав збірку оповідань для дітей “Пшеничні нетрі”. Тоді ж В. Кархут повернувся до Львова і почав працювати у шпиталі імені Митрополита Андрея Шептицького. Водночас він редагував і молодіжний журнал “Дорога”, працював у пластовому журналі “Вогні”, друкувався в українських часописах того часу. 1945 р. більшовики заарештували його. У таборах і на засланні (Сибір, Казастан) провів 18 років. Після повернення

отримав посаду лікаря біля Снятина. Тоді ж написав книжку “Ліки довкола нас”.

Помер у Львові 9 жовтня 1980 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 984; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovych. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 423; Кузьмович О. Лікар – пластун – письменник // Юнак. – 1983. – Ч. 7–8. – С. 2; Кузьмович О. Лікар-пластун, письменник // Юнак. – 1983. – Ч. 7–8; Попович В. Василь Кархут і Юрій Липа: Спогад про двох лікарів // Лікарський вісник. – 1982. – Ч. 104. – С. 113–116; Пундій П. У першу річницю смерти доктора Василя Кархута // Лікарський вісник. – 1982. – Ч. 104. – С. 112–113; Савка М. Кархут Василь // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2001. – Вип. 7. – С. 143–144.

Катамай Дмитро – редактор, публіцист, громадський і політичний діяч, четар Легіону УСС.

Народився 1886 р. у с. Ямниця Станіславівського повіту (тепер Івано-Франківська обл.) у селянській сім'ї. У Станіславові закінчив учительську семінарію. Перші літературні спроби – у журналі “На розсвіті” (1907), що його редагував В. Пачовський. Навчаючись у семінарії, Д. Катамай брав участь у виданні рукописного місячника “Зірка” (Станіславів, 1909). Напередодні війни активно займався журналістською і громадською роботою: працював у “Громадському голосі”, органі Української радикальної партії, в “Ілюстрованій Україні”, що виходила у 1913–1914 рр. за редакцією І. Крип'якевича, був одним з організаторів “Січей” і передвоєнних товариств Січових стрільців, генеральним писарем Січового союзу, що свідчить про його роль у січовому русі. Саме в той період він розробив оригінальну форму кашкета для стрільців, що отримав назву “катамайки”. На початку Першої світової війни записався добровольцем у Легіон УСС. Його призначили секретарем Бойової управи УСС. У 20–30-х рр., працював в українських виданнях.

Помер 1935 р.

Літ.: Альманах Станіславівської землі: Зб. матеріалів до історії Станіслава і Станіславщини. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто. – Т. I. – С. 524, 525; [Некролог] // Діло. – 1935. – Ч. 91. – С. 7; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 985; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1988 – Vol. 2. – P. 430; За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного

виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 477; [Некролог] // Новий час. – 1935. – Ч. 76. – С. 3.

Качмар Василь – журналіст, член УВО.

Народився 20 серпня 1904 р. у с. Військо Перемишльського повіту. Закінчив гімназію у Перемишлі (1928). Один з організаторів УВО в Перемишлі. Був співробітником “Українського голосу”, газети ОУН, що виходила в Перемишлі. Влада кілька разів ув’язнювала його, був і в Березі Картузькій. Після звільнення працював у газеті “Наш прапор”. Під час німецької окупації – у “Краківських вістях”. У 1944 р. залишив рідні землі. На еміграції співпрацював з українськими виданнями (“Свобода”, “Америка”, “Нові дні”).

Помер 28 липня 1992 р.

Літ.: Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 399; Михайло Качмар // Вісті комбатанта. – 1999. – Ч. 2. – С. 216; Соцький Я. До проекту “Дивізія Галичина” // Вісті комбатанта. – 1995. – Ч. 5-6. – С. 69-76; Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі: 1895-1995. – Дрогобич, 1995. – С. 163.

Качмар Михайло – член ОУН, поручник Дивізії “Галичина”, публіцист.

Народився 19 вересня 1914 р. у с. Чернява Мостиського повіту (тепер Львівська обл.) в учительській сім’ї. Закінчив гімназію у Перемишлі (1932), після чого поїхав у Берлін, де записався до політехнічного інституту. Закінчив його у 1939 р. За нелегальну діяльність від листопада 1935 р. до квітня 1936 р. сидів у Березі Картузькій. Дописував до студентської преси і преси ОУН. У 1938–1939 рр. як член ОУН перебував у Карпатській Україні. У 1941 р. переїхав до Львова, де його заарештувало гестапо. У в’язниці перебував до жовтня 1942 р. У 1943 р. записався до Дивізії “Галичина”. У битві під Бродами потрапив у полон. Пережив радянські концтабори і заслання. У 1966 р. повернувся в Україну. Мешкав у с. Рудно (Львів).

Помер 7 січня 1999 р.

Літ.: Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі: 1895-1995. – Дрогобич, 1995. – С. 163-164.

Кашуба Іван – діяч ОУН, видавець.

Народився 7 жовтня 1919 р. у с. Доротів біля Галича (тепер Івано-Франківська обл.). Середню освіту здобув у Львові

(1938), почав студіювати економіку. Членом ОУН став 1937 р. Після приходу радянської влади його взяли до армії, але комісували. Під час німецької окупації працював у націоналістичному підпіллі. Гестапо заарештувало його. До осені 1944 р. перебував у таборі Аушвіц. Після війни закінчив економічні студії в Мюнхені. У 1951 р. його покликали до проводу ОУН, де він став референтом Служби безпеки ОУН, також він був головою Надзірної ради видавництва “Шлях перемоги”.

Помер у січні 1995 р. у Мюнхені.

Літ.: Мазур В. Пам'яті незабутнього друга // Шлях перемоги. – 1995. – Ч. 4. – С. 1; Некролог // Шлях перемоги. – 1995. – Ч. 4. – С. 1.

Квас Осип – журналіст, четар УСС.

Народився 15 травня 1893 р. у Львові. Навчався в політехніці. Один з організаторів стрілецького руху перед Першою світовою війною, а також “Мазепинських курсів мілітарних” (разом з В. Кучабським). Друкувався на сторінках українських молодіжних видань. Був у Легіоні УСС.

Літ.: За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 449.

Квітковський Денис – публіцист, політичний діяч, голова ПУН.

Народився 22 травня 1909 р. у с. Слобідка (тепер с. Щирівці Чернівецької обл.) у сім'ї православного дяка. Народну школу закінчив у с. Садгора, гімназію – в Чернівцях у 1929 р. Уже в гімназії працював у підпільних гуртках. Узимку 1929 р. став офіційно, як сам стверджував, українським націоналістом. У 1929–1932 рр. вивчав право в Чернівецькому університеті. Там він належав до корпорації “Чорноморе”. Згодом став одним з засновників товариства “Залізник”. Крім того, був членом підпільного Легіону українських революціонерів, що постав 1930 р. У 1932 р. Д. Квітковський створив ще одну революційну групу – “Месники України”. Водночас він – пропагандистсько-пресовий референт ОУН на Буковині. З початку 30-х років Д. Квітковський друкувався в українських виданнях Чернівців і Львова, зокрема, в журналі “Студентський шлях”, що пропагував націоналістичні ідеї. Від 1931 р. – співробітник журналу “Самостійна думка” (1931–1936), у 1934–1937 рр. – голо-

вний редактор тижневика “Самостійність” (1934–1937). Його численні публікації з’явилися під псевдонімами Д. Квітка, Д. Слобідський. У 1937 р. влада заарештувала Д. Квітковського та його співробітників за протестну акцію під час Шевченківських свят. Із в’язниці він вийшов у грудні 1938 р. У зв’язку з більшовицькою загрозою наприкінці червня 1940 р. він переїхав до Бухареста, а в 1941 р. до Берліна. Після смерті М. Сціборського йому доручають відділ преси і пропаганди у ПУН. У Берліні він став і співробітником “Українських вістей”, органу Українського національного об’єднання. Влітку 1943 р. Д. Квітковський, за дорученням ПУН, виїхав до Львова. Там його гестапо заарештувало, і він опинився у в’язниці в Потсдамі. Звільнили його у жовтні 1944 р.

У повоєнний період Д. Квітковський – головний редактор тижневика “Промінь”, але найважливіше те, що він організував Пресову службу УБІ (Український бюлетень інформації). Це було агентство, яке поширювало інформацію про політичне життя країн Східної Європи, України. Він дописував до журналів “За самостійність” (Мюнхен, 1946–1948), “Орлик” (Берхтесгаден, 1946–1948).

На III Великому зборі українських націоналістів Д. Квітковського обрали членом ПУН. У 1949 р. переїхав до США, де продовжив політичну і публіцистичну діяльність. Він використав ще один псевдонім – Д. Кирильчук. Деякий час очолював офіціоз Організації державного відродження України (ОДВУ) “Самостійна Україна” і саму організацію. Співавтор праці “Буковина – її минуле і сучасне” (1956). На VIII Великому зборі українських націоналістів його обрали першим заступником Голови ПУН. Після смерті Голови ПУН О. Штуля-Ждановича (1977) його обрали головою ПУН.

На цьому посту він помер 15 березня 1979 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 992; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovych. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 730; Квітковський Д. Боротьба за українську ідею. – Детройт; Нью-Йорк; Торонто, 1993. – 603 с.; Мушинка М. Книжка про апостола української державності // Вітчизна. – 1995. – Ч. 11–12. – С. 154–155; Романюк М. Квітковський Денис Васильович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. – Вип. 2. – С. 91–94; Храмович Хр. Національна ідея у післявоєнній публіцистиці Дениса Квітковського (1946–

1949) // Українська періодика: історія і сучасність: Доп. та повідомлення Дев'ятої Всеукраїн. наук.-практ. конф., Львів, 28-29 жовтня 2005 р. – Львів, 2005. – С. 638-643.

Кисілевський Кость – учений, філолог, публіцист, старшина УПА.

Народився 23 лютого 1890 р. у с. Рошів біля Станіслава (тепер Івано-Франківська обл.). Закінчив гімназію (1908). Навчався в університетах Відня й Лейпцига, здобув ступінь доктора філософії (Відень, 1912). Під час Першої світової війни служив в австрійській армії, з листопада 1918 р. – старшина УГА. Після поразки визвольних змагань працював в українських гімназіях, викладав на різноманітних курсах. Під час першої більшовицької окупації К. Кисілевський був професором Львівського державного університету імені Івана Франка (1939–1941). Під час німецької окупації був директором Української семінарії у Рогатині. Після війни – директор гімназії для українців-утікачів, згодом працював в УВУ. У 1949 р. переїхав до США. У Нью-Йорку заснував Школу українознавства “Самопоміч”, згодом аналогічну “Рідну школу”. Був професором Українського технічного інституту, Українського католицького університету ім. св. Климентія (Рим). Член НТШ ще з 1914 р., дійсний член НТШ з 1932 р., член-кореспондент УВАН, член Міжнародної вільної академії наук у Парижі.

Автор численних наукових праць, підручників, публікацій в українській пресі. Найвідоміші праці – “Словник української мови і головні правописні правила та замітки до відмін”, “Описова граматики української мови”, “Хрестоматія української літератури”, “Українське мовознавство в останній добі”, “Правописний словник”.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 1033; Золота книга Школи Українознавства ОУА “Самопоміч” у Нью-Йорку. 1949-1999. – Нью-Йорк, 1999. – С.141-144; Остап'як М. Проф., д-р Кость Кисілевський: Спогади. – Байройтські спомини з “юних днів, днів весни”. 1945-1950. – З нагоди 50-літнього ювілею. – Б. м. в., 1995. – С. 18-21.

Кігічак Андрій – журналіст, хорунжий УСС, старшина УГА, старшина Дієвої армії УНР.

Народився 16 лютого 1897 р. у Перемишлі. Навчався спочатку в Перемишлі, згодом у Стрию, у Львові. Від початку

Першої світової війни – в Легіоні УСС. Згодом брав участь у визвольних змаганнях як старшина УГА й Армії УНР. Автор багатьох статей і спогадів, які з'явилися в українській пресі міжвоєнної доби і після Другої світової війни в пресі української діаспори (“Краківські вісті”, “Українське слово”, “Новий шлях”, “Свобода”).

Помер 25 березня 1978 р.

Літ.: Бл. п. Андрій Кігічак: Некролог // Свобода. – 1978. – Ч. 70. – С. 3; За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 463; Кігічак А. Зустріч УСС-ів під проводом Василя Вишиваного з запорожцями під проводом Болбочана // Вісті комбатанта. – 1972. – Ч. 5–6. – С. 33–35; Некролог // Вісті комбатанта. – 1978. – Ч. 5–6. – С. 135; Стрийщина: Історично-меморіальний збірник. – Нью-Йорк; Торонто; Париж; Сідней, 1990. – Т. 2. – С. 138.

Кладочний Йосиф – греко-католицький священник, капелан Дивізії “Галичина”, публіцист.

Народився 11 січня 1906 р. у м. Бучач (Тернопільщина) у міщанській родині. Гімназію закінчив у Бучачі у 1924 р. Належав до Пласту. У 1924 р. вступив на богословські студії до Духовної Академії у Львові. Духовні студії Й. Кладочний закінчив у 1928 р. Згодом вивчав українську літературу у Варшаві у професора Р. Смаль-Стоцького. Вчився і в Римі, де студював християнську археологію. Свої студії закінчив докторатом теології у 1932 р., а в 1930 р. Митрополит Андрей рукоположив його на священника і залишив при соборі св. Юра у Львові. Згодом він призначив о. д-ра Кладочного Й. душпастирем академічної молоді, а в 1932 р. – капеланом усіх в'язниць у Польщі поза Галичиною. У зв'язку з цим о. д-р Кладочний Й. мав багато неприємностей, бо польська влада підозрювала його у тому, що він був зв'язковим між проводом ОУН і політв'язнями, хоча насправді йшлося лише про виконання доручень Митрополита.

На 30-ті роки припадає і журналістська діяльність о. д-ра Й. Кладочного. Він друкувався на сторінках “Мети”, “Жінки”, “Діла”, “Нового часу”, “Лицарства Пресвятої Богородиці”, був автором кількох книжок.

У 1938 р. поліція все ж арештувала о. д-ра Й. Кладочного, але після втручання Митрополита Андрея його випустили. Через деякий час його знову заарештували. Сидів у горезвісних львівських Бригідках, а потім у Березі Картузькій. Звільнився

після розвалу Польщі. Повернувся до вже радянського Львова. Невдовзі виконав доручення Митрополита Андрея: нелегально переходить кордон і їде до Рима, щоб інформувати Папу про стан греко-католицької церкви в умовах більшовицької окупації. До Львова повернувся, коли тут уже були німці. За дорученням Митрополита Андрея їде до Києва для місіонерської роботи.

Згодом повернувся до Львова. Зголосився до Дивізії “Галичина” як капелан 30-го полку. Його було важко поранено в боях під Бродами. Повернувся до Львова і був біля Митрополита Андрея до його смерті.

Заарештували його радянські органи безпеки у 1947 р., а повернувся до Львова у 1957 р. Не пішов на компроміс, коли йому пропонували високі духовні посади у разі, якщо перейде на православ'я, – о. д-р. Кладочний працював вантажником і виконував функції душпастиря у підпільній Греко-Католицькій церкві. Помер 14 вересня 1994 року.

Поховали о. д-ра Й. Кладочного на Янівському цвинтарі у Львові.

Літ.: Отець д-р. Йосиф Кладочний: Автобіографія // Вісті Комбатанта. – 1994. – Ч. 5–6. – С. 67–70; Отець д-р. Йосиф Кладочний: Автобіографія // Нова Зоря. – 1990. – 30 вересня; Шкрабюк П. Отець д-р. Кладочний та його життєпис // Світло. – 1996. – Ч.5. – С. 124.

Клен Юрій (Буркгардт Освальд) – поет, літературознавець, публіцист.

В історію української літератури увійшов як Юрій Клен.

Народився 22 вересня 1891 р. у с. Сербиківці на Поділлі. Походив з німців. Закінчив гімназію і вступив до Київського університету. Через своє походження у 1914–1917 рр. перебував на засланні в Архангельській губ. Наприкінці 1918 – на початку 1919 рр. повернувся до Києва. Закінчив університет й аспірантуру. Влітку 1921 р. Ю.Клена заарештували, але В. Короленко врятував його. Багато перекладав з європейських мов, друкувався на сторінках журналів (“Червоний шлях”, “Життя і революція”). Писати вірші почав у 1928 р. Належав до групи неокласиків. Рятуючись від репресій, яких зазнали його друзі, 1931 р. виїхав до Німеччини.

З 1934 р. почав друкуватися на сторінках “Вістника” Д. Донцова. Ю. Клен – один з “вістниківської квадриги”. У

1937 р. у Львові вийшла друком його перша збірка – “Прокляті роки”. У 1942 р. його взяли до армії як перекладача, і 1942–1943 рр. він провів в Україні. Клен Ю. бачив жах і результат окупації і чим міг допомагав українцям. У 1943 р. він вирвався з армії і почав працювати у Празькому університеті, згодом – в УВУ. В 1943 р. вийшла збірка “Каравели”. Співпрацював з газетою “Волинь”.

З 1946 р. він викладав слов'янську філологію в Інсбруцькому університеті. Активно друкувався в українських емігрантських виданнях. Разом з Д. Мосендзом і М. Левицьким створив містичну постать Порфирія Горотака, під іменем якого вийшла збірка “Дияболічні параболи”. Очолював редколегію журналу “Літаври”. За кілька місяців до смерті видав свою книгу – “Спогади про неокласиків” (Мюнхен, 1947). Головний твір його життя – історіософська епопея “Попіл імперій”.

Помер Ю. Клен 30 жовтня 1947 р.

Літ.: Боднарчук І. Вогонь серця і глибина думки // Вісник. – 1969. – Ч. 2. – С. 21–22; Голіян Г. Патос боротьби // Українське слово. – 1957. – 1 грудня; Гординський С. Юрій Клен – вояком // К. – 1953. – Ч. 2. – С. 148–150; Ч. 3. – С. 150–153, Ч. 4. – С. 140–144; Державин В. Історична епопея Юрія Клена: До третіх роковин з дня смерті Юрія Клена (30. 10. 1947) // Пороги. – 1950. – Ч. 14–15. – С. 3–5; Т. 16–17. – С. 7–8; Ч. 18–19. – С. 2–5; Е. М. Пам'яті Освальда Буркгардта // Літ.-науковий вісник. – 1948. – Кн. 1 (на чужині). – С. 43–46; Е. М. Юрій Клен (1947–1957) // Вісник. – 1957. – Ч. 10. – С. 16–17; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 1043; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovych. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 564; З життя і праці О. Буркгардта // Українська літературна газета. – 1957. – Ч. 12; Карпова Г. Юрій Клен // Жіночий світ. – 1950. – Ч. 10; Кошелівець І. Зустрічі з Юрієм Кленом (До десятиліття з дня його смерті) // Українська літературна газета. – 1957. – Ч. 11; Николин Б. Юрій Клен // Літаври. – 1947. – Ч. 6. – С. 5–13; Орест М. Заповіти Ю. Клена // Орлики. – 1948. – Ч. 2; Порський В. Літературно-наукова спадщина Юрія Клена // Українські вісті. – 1949. – Ч. 87; Порський В. Про Юрія Клена // Українська літературна газета. – 1957. – Ч. 12; Тарнавський О. Поет, учений, громадянин (До двадцятиріччя з дня смерті) // Слово: Збірник. – Нью-Йорк, 1968. – Вип. 3. – С. 354–366; Чижевський Д. Юрій Клен, вчений та людина: З спогадів // Зб. “Української літературної газети”. – Мюнхен, 1957. – С. 158.

Ключурак Степан – державний, громадський і політичний діяч, редактор, публіцист.

Народився 27 січня 1895 р. у Ясині (Закарпаття). Навчався в Ужгородській і Мармарош-Сигетській гімназіях, у Мармарош-Сигетській правничій академії. З 1915 р. – в армії. Після війни повернувся в Ясиню, де очолив Гуцульську народну обштуру. Був ініціатором віча, що вибрало Українську Народну Раду. У складі делегації їздив до уряду ЗУНР. Делегація висловила бажання об'єднатися з Україною. Клочурак С. – керівник повстання в Ясині (початок січня 1919 р.), в результаті якого виникла Гуцульська Республіка. Після поразки румунська влада заарештувала його. Після звільнення – один з організаторів соціал-демократичної партії, був її секретарем, редактором газет “Народ” (1920–1921), “Вперед”. У 30-х рр. член аграрної партії, редактор її органу “Земля і воля” (1934–1938). Згодом став членом президії УНО (січень 1939), депутатом сейму (лютий 1939), членом уряду (міністр охорони здоров'я, громадських робіт й економіки, міністр оборони).

Після окупації Угорщиною Карпатської України виїхав до Праги. Під час Другої світової війни дотримувався чеської орієнтації. У травні 1945 р. СМЕРШ заарештував його. Після радянських в'язниць і концтаборів до Праги повернувся 1957 р. Написав спогади про Гуцульську Республіку, про події 1919–1945 рр. Перший том вийшов у Нью-Йорку 1978 р. Після цього органи чехословацької держбезпеки вилучили рукопис другого тому.

Помер 8 лютого 1980 р. у Празі.

Лит.: Березів М. Президент Гуцульської Республіки // Українське слово. – 1996. – Ч. 7. – С. 12; Довганич О. В тенетах “СМЕРШУ”. Репресовані діячі Карпатської України: Статті і нариси. – Ужгород, 2002. – С. 23–29; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 1045; Життєписи нових міністрів // Батьківщина. – 1939. – Ч. 11. – С. 3; Клочурак С. До волі (Спомини). – Нью-Йорк, 1978. – 189 с.; Мушинка М. Лицар волі. – Ужгород, 1995; Поп І. Енциклопедія Подкарпатської Русі. – Ужгород, 2001. – С. 207–208; Степан Клочурак: Некролог // Свобода. – 1980. – Ч. 66. – С. 7; Стерчо П. Степан Клочурак (1895–1980) // Свобода. – 1981. – Ч. 53. – С. 2.

Коберський Карло – громадський і політичний діяч, поручник УГА.

Народився 5 жовтня 1890 р. у с. Залісся біля Ряшева (тепер Польща) в родині службовця. Гімназію закінчив у Самборі. Належав до таємного драгоманівського гуртка, був членом

Пласту, Просвіти, Січі, а вже студентом – Студентської громади. На початку Першої світової війни його взяли до старшинської школи, після закінчення якої воював на італійському фронті. У листопаді 1918 р. дістався до Самбора і записався в УГА. У 1919 р. у складі української частини був інтернований у Чехословаччині. У Празі закінчив економічні студії у Карловому університеті, де отримав ступінь доктора права. Згодом викладав в Українській господарській академії (Подебради), там написав книгу “Україна в світовому господарстві”. Ще раніше написав працю “Українське народництво по обох боках Збруча” (1924). У 1927 р. на прохання РСУК переїхав до Львова й очолив редакційний колектив “Кооперативної республіки”. Друкувався на її сторінках, а також у таких виданнях, як “Громадський голос”, “Каменярі”, “Проти хвиль”, “Живе слово”, був членом дирекції видавництва. У 1933 р. під псевдонімом К. Пушкар написав працю “Націоналізм, критика фраз”, у якій критикував Д. Донцова. У зв’язку з приходом більшовиків у вересні 1939 р. не встиг виїхати, а коли переходив р. Сян (1940), його схопили й, очевидно, розстріляли.

Літ.: Біографія проф. д-ра Карла Коберського // Вільна Україна. – 1955. – Ч. 4. – С. 42–43; Д-р Карло Коберський. Як родиться Чин? Вільна Україна. – 1955. – Ч. 4. – С. 41–43; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 1056; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 571.

Коберський Остап – громадський і політичний діяч, публіцист, старшина УСС.

Народився 1895 р., молодший брат К. Коберського. Організатор молодіжного руху, співробітник преси радикальної партії, згодом УСРП. Після поразки визвольних змагань – один з засновників УВО. Брав участь у замаху С. Федака на Ю. Пілсудського, у зв’язку з чим перебував під слідством.

Помер 1944 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. — Львів, 1994. — Т. 3: Перевидання в Україні. — С. 1056; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 571.

Кобільник Володимир – археолог, етнограф, редактор, громадський діяч, старшина УГА.

Народився 16 вересня 1885 р. у Львові. Гімназію закінчив у Львові 1907 р. і записався на медичний факультет університету. Брав активну участь у студентському житті, разом з іншими боровся за український університет і після так званого студентського процесу виїхав до Швейцарії, щоб там продовжити лікарські студії. Від 1914 р. перебував у санітарній службі при австрійській армії. У 1915 р. потрапив у полон до росіян. Перебував у таборах Сибіру, де під час революції виконував обов'язки норвезького консула. Потім він утік з полону і в 1918 р. дістався до Львова. Згодом воював як старшина УГА. Після поразки визвольних змагань замешкав у Львові. Після нострифікації лікарського диплому почав лікарську практику у Винниках біля Львова. У 1923 р. переїхав у с. Лютовищі на Бойківщині, де й зацікавився археологією. У 1925 р. переїхав до Самбора. Там заснував організацію “Луг”, що згодом стала сокільською. У 1927 р. В. Кобільник заснував Музейне товариство “Бойківщина”. Під керівництвом і впливом І. Свенціцького він і став музеологом, розгорнув широку археологічну роботу, відкрив кілька доісторичних могил і городищ на території Бойківщини. Про результати досліджень він регулярно писав на сторінках “Літопису Бойківщини” – це журнал, який мав такий підзаголовок “Записки, присвячені дослідам історії, культури й побуту бойківського племені” і почав виходити у 1931 р. Його редактором був теж В. Кобільник. Дописував він і до інших українських видань (“Новий час”, “Думка”). Цікавився етнографією й антропологією і теж провадив відповідні дослідження.

Помер у 1937 р.

Літ.: Др. Володимир Кобільник: Некролог // Літопис Бойківщини. – 1937. – Ч. 9. – С. I–III; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 1058.

Кобрин Атанас – журналіст, вояк Дивізії “Галичина”.

Народився 8 березня 1898 р. у с. Воля Якубова біля Дрогобича (тепер Львівська обл.). Навчався у Дрогобицькій гімназії. У 1944 р. записався добровольцем у Дивізію “Галичина” (йому було 16 років). Після війни перебував у таборі для українських вояків І УД УНА в Австрії (американська зона). Закінчив Українську реальну гімназію для переміщених осіб (1947). У 1952 р. пере-

їхав до США. Відслужив в американській армії (1952–1954). Закінчив школу менеджменту, згодом здобув ступінь магістра. Кобрин А. дописував до українських й американських видань, брав участь у роботі українських товариств, працював учителем у Школі Українознавства “Самопоміч” (Нью-Йорк), був директором цієї школи.

Літ.: Золота книга Школи Українознавства ОУА “Самопоміч” у Нью-Йорку. 1949–1999. – Нью-Йорк, 1999. – С. 152–153.

Ковалів Петро – громадський діяч, учасник визвольних змагань, публіцист.

Народився 8 грудня 1896 р. у Харкові. Закінчив гімназію в Петербурзі (1915). Воював під час Першої світової війни. У 1917 р. закінчив старшинську школу в Києві. Брав участь в українській революції. За Гетьманату в 1918 р. працював у міністерстві закордонних справ, був у складі дипломатичної місії Директорії в Нідерландах. На еміграції залишився у Швейцарії, закінчив Женевський університет, де вивчав хімію і здобув докторат.

Ковалів П. був прихильником гетьманської ідеї, брав участь у гетьманському русі. Ще перед Другою світовою війною дописував до гетьманської преси, що виходила в США, Канаді, Аргентині. Співпрацював з цією пресою і після війни (“Український робітник”, “Батьківщина” в Торонто).

У 1967 р. П. Ковалів і Леся Ковалів, його дружина, з нагоди 50-ліття свого подружжя заснували Літературно-науковий фонд їхнього імені і передали його видання Союзу українок Америки за умови, що коли Україна стане незалежною, керівництво фонду має перейти до Києва. На потреби фонду подружжя передало 50 000 швейцарських франків.

Помер 25 липня 1976 р. у Женеві.

Літ.: Дмитро Левчук. Життя і праця. – Філадельфія, 1978. – С. 129–131; Левчук Д. Пам’яті видатного діяча і жертводавця // Батьківщина. – 1976. – 7 жовтня.

Ковжун Павло – художник, графік, публіцист, поручник Дієвої Армії УНР.

Народився 3 жовтня 1896 р. у с. Костюшки Овруцького повіту на Житомирщині. Закінчив Київське художнє училище (1915). Під час навчання виконував ілюстрації до журналів

“Огні”, “Дзвін”, “Сяйво”, “Маяк”, “Вісник культури і життя”. Після закінчення училища його мобілізували. Закінчив старшинські курси. У 1917 р. на фронті редагував низку військових видань (“Козацька думка”, “Україна”, “Вісник Нац. обл. комісарів румунського фронту”). Після повернення до Києва продовжував займатися журналістикою (“Універсальний журнал”, “Воля”), воював у лавах армії УНР. Після поразки визвольних змагань опинився в Галичині – спочатку у Станіславові (тут видав разом з Ф. Дудком одне число гумористичного журналу “Іжак”), згодом переїхав до Львова (1922). У Львові разом з В. Бобинським і Р. Купчинським почав видавати літературно-мистецький журнал “Митуса” (1922).

У міжвоєнну добу П. Ковжун брав участь у багатьох виставках. Він один з організаторів ГДУМ (1921), а в 1931 р. – АНУМ. Багато писав, його статті надруковано на сторінках таких видань, як “Діло”, “Назустріч”, “Жінка”, *Biuletyn polsko-ukraiński*. У 1932–1936 рр. П. Ковжун редагував журнал “Мистецтво”, орган АНУМ, на сторінках якого теж друкувався.

Ковжун П. вніс значний внесок у сферу графічного оформлення книжкових і періодичних видань, оскільки раніше галицькі видання мали досить провінційний вигляд. Окрім того, він розписував і церкви (разом з М. Осінчуком).

Помер 15 травня 1939 р. у Львові.

Лит.: Годубець М. Павло Ковжун // Календар “Дніпро” на 1940 р. – Львів, 1940. – С. 131–135; Вдовичий І., Ковжун Павло Максимович / І. Вдовичий, В. Передирій // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. – Вип. 2. – С. 96–98; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 1062–1063.

Когут Лев – журналіст, видавець, громадський і політичний діяч.

Народився 7 лютого 1878 р. у с. Монастирська під Чернівцями у селянській сім’ї. Закінчив німецьку народну школу в Монастирських. Навчався в Чернівецькому університеті. Від самого початку студентського життя організовував учнівські громади у середніх школах Буковини. Він належав до академічного товариства “Союз”, був засновником академічного товариства “Молода Україна”, а потім академічного товариства “Січ”, в яке об’єдналися “Союз” і “Молода Україна”.

У 1898 р. Л. Когут почав працювати у газеті “Буковина”. У цьому ж р. був її редактором. Редагував “Буковину” і в 1913 р.

Ще в студентські часи Л. Когут дописував до “Часописи економічної і правничої” (видання НТШ у Львові), видавав своїм коштом студентський двотижневик “Іскра”, тижневик для простого народу “Приятель”, літературно-наукову бібліотеку “Наука і розвага”. Видавав і “Бібліотеку для суспільних наук” (1930), розраховану на інтелігенцію.

У 1903–1924 рр. був першим директором управи українських кооперативів на Буковині “Селянська каса”. За його редакцією “Селянська каса” в 1908–1909 рр. видавала “Світову бібліотеку”. У 1910–1911 рр. він видавав “Народню Бібліотеку”. Редагував кооперативний часопис “Народне Богатство” – продовження “Вістника Союзу руських хліборобських спілок” з 1912 р. Крім цього Л. Когут видав вісім томів листування М. Драгоманова і М. Павлика.

У роки Першої світової війни запланував написати чотири томну працю “Україна й московський імперіалізм”. У 1916 р. вийшов друком перший том. Рукопис другого тому пропав на пошті, пропали в роки війни і матеріали до третього і четвертого томів.

Когут Л. підтримував тісні зв'язки з наддніпрянцями, з якими зійшовся ще у студентські часи (1899). Революційна українська партія видавала у Чернівцях низку видань. У 1902–1903 рр. тут вийшло 17 чисел “Гасла”. Відповідальним редактором цього видання РУП був Л. Когут. Від початку 1903 р. у Чернівцях виходив ще один часопис РУП – “Селянин” (12 чисел вийшло у Чернівцях, потім “Селянин” видавали у Львові). Відповідальним редактором цього видання теж був Л. Когут (у Львові – С. Вітик). Проте журналістська участь Л. Когута у цих виданнях була незначною й обмежувалася здебільшого технічною, редакторською й адміністративною роботою. Видав Л. Когут у 1903 р. і кілька брошур для Української народної партії (“Свято робітників 1-го Мая”, “Робітницька справа в програмі Української народної партії”).

Помер Л. Когут на еміграції в Австрії.

Лит.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 1063–1064; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 579; Жук А. Автобіографії рупістів

// Вільна Україна. – 1962. – Ч. 34. – С. 50–52; Романюк М. Українська преса Північної Буковини 1918–1940 рр. – Львів, 1996. – С. 181–182.

Козак Альфред – кооперативний діяч, журналіст, старшина УГА.

Народився 22 березня 1893 р. у с. Стопчатів біля Коломиї. Навчався у Стрию, гімназію закінчив у Львові. Воював на фронтах Першої світової війни, здобув старшинське звання. Брав участь у визвольних змаганнях як старшина УГА, командував артилерійською батареєю. Був у польському полоні біля Тухлі. У таборі видавав й ілюстрував гумористичний журнал “Лежух”. Після звільнення працював у Стрию, де брав участь у кооперативному русі, був заступником директора “Маслосоюзу”. Від 1928 р. був інспектором страхового товариства “Карпатія” (Львів). Від 1933 р. до 1939 р. видавав “Стрийську думку”. Був головою повітового “Сокола”, Українського спортивного союзу, заступником і головою Союзу українських купців і повітового Союзу кооперативів. У червні 1939 р. польська влада заарештувала А. Козака, і він пробув у в’язниці до початку Другої світової війни. Після війни деякий час жив у Німеччині.

У 1950 р. виїхав до США. У Детройті разом з своїм братом Едвардом видавав гумористичний журнал “Лис Микита”. У 1966–1970 рр. був головним радником Союзу українців Канади (СУК) “Провидіння”.

Помер А. Козак 3 січня 1978 р.

Лит.: Альфред Козак: 1894–1978 // Вісті комбатанта. – 1978. – Ч. 2. – С. 82; Альфред Омелян Козак // Свобода. – 1978. – Ч. 7. – С. 5; Падох Я. Св. п. Альфред Козак – людина і журналіст // Свобода. – 1978. – Ч. 36. – С. 2; Стрийщина: Історично-меморіальний збірник. – Нью-Йорк; Торонто; Париж; Сідней, 1990. – Т. II. – С. 139.

Козак Едвард – художник-ілюстратор, письменник-гуморист, поет, стрілець УГА.

Народився 26 січня 1902 р. у с. Гірне (тепер Стрийського району Львівської області). Більше відомий під псевдонімом Еко, хоча мав й інші псевдоніми (Мамай, Майк Чічка, Авенір, Люшня, Коко). У 1918 р. записався добровольцем до УГА. Після поразки визвольних змагань Е. Козак став і членом УВО, за що його влада на деякий час запроторила за ґрати. Від 1927 р. учився у школі О. Новаківського, згодом працював на ниві монументального мистецтва під керівництвом П. Ковжуна й

М. Осінчука. У 1926–1927 рр. разом з ними розмальовував церкви в Куликові, Стоянові, Гримайлові. Помітнішою є його праця в сатирично-гумористичних виданнях – у журналах “Зиз” (1926–1933), а особливо в “Комарі” (1933–1939). Брав участь у виставках АНУМ, ілюстрував “Букварі”, “Читанки”, журнали “Світ дитини”, “Малі друзі”. Наприкінці 30-х рр. Е. Козак працював як графік у Кракові, де очолював мистецький гурток “Зарево”. Після війни деякий час жив у Німеччині, брав активну участь у роботі Української спілки образотворчих мистецтв, був співредактором її органу – журналу “Мистецтво”. У 1948 р. почав видавати гумористичний журнал “Лис Микита”, видав альбом “Еко” й альбом карикатур під назвою “Село” (1946–1948). У 1951 р. Е. Козак переїхав до США й осів у Детройті. Продовжував видавати “Лиса Микиту”, ілюстрував інші видання, видавав альбоми.

Відомий Е. Козак і як художник. Його малярські роботи пов’язані з побутом українського села, з нашим фольклором, історією. Окремий цикл – картини з історичними сюжетами (козаччина, стрілецтво).

Помер 1998 р.

Літ.: Горбач А. Г. З перспективи хлопського філософа // Сучасність . – 1983. – Ч.1–2; С. 335–336; Горняткович Д. Едвард Козак // Листи до приятелів. – 1965. – Кн. 5–6–7. – С. 61–65; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 1066; Encyclopaedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 649; Кедрин І. Едвард Козак – унікальна особливість в історії культури // Свобода. – 1982. – Ч. 31. – С. 2,4; Кедрин І. Едвард Козак – сатирик // Свобода. – 1982. – Ч. 87. – С. 2,4; Кедрин І. У межах зацікавлення. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1986. – С. 347–349; Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С. 122; Козак Е. Торги у четверги // Сучасність. – 1984. – Ч. 9. – С. 56–60; Певний Б. Едвард Козак // Крилаті. – 1970. – Ч. 6–7. – С. 2, 4; Рахманний Р. Сатира – дзеркало істини (Роздуми над сатиричною творчістю Едварда Козака) // Рахманний Р. Україна атомного віку. – С. 495–500; Стебельський Б. Едвардові Козакові сповнилося 90 // Визвольний шлях. – 1992. – Кн. 9. – С. 1129–1130; Стрийщина: Історично-мемуарний збірник. – Нью-Йорк; Торонто; Париж; Сідней, 1990. – Том II. – С. 139, 205–206.

Козак Микола – діяч ОУН, майор УПА, редактор.

Народився, ймовірно, 1914 р. у с. Рахиня біля Долини (тепер Івано-Франківська обл.). Про дитячі та юнацькі роки невідомо нічого. Членом ОУН став у 1934 р. У 1937–1939 рр. – політич-

ний в'язень польського правосуддя. Тереновий провідник ОУН на Лемківщині (1940–1941). З початком німецько-радянської війни пішов з Похідними групами ОУН на схід, посідав відповідальні пости в ОУН, був редактором журналу “За волю нації”. Нагороджений Золотим хрестом за заслуги.

Загинув у бою 8 лютого 1949 р. біля с. Пітишків Млинівського р-ну Рівненської обл.

Літ.: Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–49: Довідник. – Нью-Йорк, 1994. – С. 87–88.

Козій Дмитро – публіцист, редактор, літературознавець, стрілець УГА.

Народився 1894 р. в с. Дорогів біля Станіславова (тепер Івано-Франківськ) у селянській сім'ї. Закінчив Станіславівську гімназію (1913) і записався на філологічні студії Львівського університету. На початку Першої світової війни його мобілізували до австрійської армії, а з утворенням ЗУНР він став вояком УГА. Потрапив у полон до більшовиків, і лише 1922 р. йому вдалося повернутися на рідні землі. У 1924 р. Д. Козій знову навчався у Львівському університеті, згодом у Краківському. Після закінчення університетських студій учительював (українські гімназії в Рогатині та Яворові), працював у львівських виданнях (“Світ”, “Діло”, “Дзвони”, “Життя і знання”, “ЛНВ” тощо). Під час Другої світової війни працював редактором в “Українському видавництві” (Львів). Перед приходом радянських військ виїхав на захід. Спочатку його сім'я мешкала у Німеччині, а в 1962 р. виїхала до Канади. Друкувався на сторінках таких видань, як “Сучасність”, “Пластовий шлях”, “Жіночий світ”, “Світання”, “Новий шлях”, “Америка”, “Листи до приятелів”.

Помер 20 вересня 1978 р.

Літ.: І. Б. Пам'яті Дмитра Козія // Сучасність. – 1979. – Ч. 7–8.; Клиновий Ю. Дмитро Козій відійшов у вічність // Слово: 36. Українських письменників. – Едмонтон, 1980. – Вип. 8. – С. 245–247; Соханівський С. Світлій пам'яті проф. Дмитра Козія // Новий шлях. – 1978. – 23–30 грудня.

Колодзінський Михайло – політичний і військовий діяч, публіцист.

Народився 26 липня 1902 р. у с. Поточиська, біля Городенки (тепер Івано-Франківщина). Навчався на правничому факультеті Львівського університету. Закінчив польську військову шко-

лу в ранзі підпоручника. Дуже серйозно цікавився військовою справою і свої знання поглиблював на таємних військових курсах, що їх організувала ОУН. Він ще у 1922 р. вступив у члени Української військової організації. Маючи військову освіту, М. Колодзінський писав статті на військові теми до українських видань.

У 1929 р. поляки заарештували його у справі, пов'язаній із вибухом на "Східних Торгах" у Львові, але за браком доказів його звільнили. У 1931 р. був знову заарештований за публікацію статей у націоналістичних виданнях. Статті мали антипольський характер, і М. Колодзінського засудили до одного року ув'язнення. Після виходу з в'язниці у 1932–1933 рр. був військовим референтом Краєвої ексекютиви ОУН, але працювати під постійним наглядом поліції було важко і Провід українських націоналістів відкликав його за кордон. Коли хорватська революційно-визвольна організація звернулася до ПУН з проханням делегувати інструктора військової тактики, ПУН делегував М. Колодзінського. У 1937 р. на пропозицію полковника Є. Коновальця було створено Окремий штаб Проводу українських націоналістів для справ Закарпаття, до складу штабу увійшов і М. Колодзінський. У 1939 р. він очолив штаб "Карпатської Січі", співпрацював з "Щукою", тобто Р. Шухевичем, З. Коссаком. Під час зустрічі командування Карпатської Січі з німецьким консулом, який вимагав від українців капітуляції, М. Колодзінський сказав фразу, яка стала крилатою: "В словнику українського націоналіста нема слова "капітулювати". Сильніший ворог може нас у бою перемогти, але поставити нас перед собою на коліна – ніколи!" Невелике військо Карпатської України героїчно боролось з окупантами. Багато січовиків загинуло в боях, багатьох з них мадяри замордували у полоні. Розстріляли вони і М. Колодзінського 16 або 17 березня 1939 р. у с. Солотвино біля Тячева.

Колодзінський М. мав військовий талант. На прикладі й досвіді боїв у Карпатській Україні він розробляв тактику і стратегію партизанської боротьби. Його ідеї згодом використала УПА.

Автор кількох важливих праць. У 1930 р. ОУН видала дві брошури М. Колодзінського – "Польське повстання 1863 р. " і "Націоналісти і військове виховання". Написав він їх під псевдонімом "М. Буджак". Йому належить і праця "Українська во-

енна доктрина”. Влітку 1938 р. заходами Окремого штабу ПУН для справ Закарпаття вийшла збірка статей німецькою мовою, де була і стаття М. Колодзінського “Военне значення і стратегічне положення Закарпаття”, яка привернула до себе увагу німецьких військових кіл.

Псевдоніми М. Колодзінського в ОУН – “Гузар”, “Кум”.

Літ.: Верига В. Втрати ОУН в часі Другої Світової війни. – Торонто, 1991. – С. 23–25; Визначні постаті української визвольної боротьби (Найновіша доба). – Нью-Йорк, 1967. – С. 34; Визначні постаті української визвольної боротьби (Найновіша доба). – Нью-Йорк, 1967. – С. 34; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3. – С. 1083; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 588; Ожаровський Б. Два імени: на маргінесі боротьби Карпатської України // Вісник, – 1989. – 4,4. – С. 221–224.

Коновалець Євген – політичний діяч, публіцист, полковник Дієвої Армії УНР.

Народився 14 червня 1891 р. у с. Зашків поблизу Львова у родині вчителя. Закінчив Академічну гімназію в 1909 р. і записався на правничі студії до Львівського університету. У 1910 р. був серед учасників “процесу 101”. Згодом згадував про три важливі моменти, які вплинули на формування його поглядів, – вплив І. Боберського, постріл М. Січинського і наддніпрянські українці-емігранти (М. Меленевський, М. Залізняк, а особливо Д. Донцов, який виступив на Всеукраїнському студентському з’їзді на початку липня 1913). Під час Першої світової війни воював, брав участь у боях за Маківку, потрапив у російський полон. У таборі його застала лютнева революція 1917 р. Він організував царицинську Українську раду, багато зробив для українізації частин, що входили до складу Царицинського гарнізону, добивався створення для українців окремої військової частини. Восени 1917 р. Є. Коновалець разом з групою товаришів втік до Києва. Тут він організував Галицько-Буковинський курінь, згодом Курінь Січових стрільців, який відзначився у боях з більшовицькими військами. Згодом Січові стрільці під командуванням Є. Коновальця блискуче проявили себе у повстанні проти Гетьмана П. Скоропадського. Це була одна з найбільш боєздатних частин Дієвої армії УНР.

У листопаді 1919 р. поляки роззброїли й інтернували Січових стрільців. З полону Є. Коновалець звільнився навесні 1920 р. У

липіні 1920 р. відбулося засідання Стрілецької ради, на якому виступив і Є. Коновалець. Він зазначив, що треба організувати боротьбу українського народу в умовах окупації. Наприкінці серпня 1920 р. у Празі відбувся з'їзд представників українських військових організацій за кордоном. Очевидно, це і є дата створення Української військової організації, хоча, можливо, її було створено і на засіданні Стрілецької ради. Очолив УВО полковник Є. Коновалець. Основні ідейно-концептуальні засади програми УВО – державність, соборність, революційна боротьба за українську державність. УВО почала надавати дуже великого значення пропаганді. У 20-ті роки Є. Коновалець активно друкувався на сторінках “Розбудови нації”, “Сурми”, інших видань. За його дорученням і за фінансової підтримки УВО Д. Донцов почав видавати “Літературно-науковий вістник” (1922). Він ініціював об'єднання всіх націоналістичних організацій в Організацію українських націоналістів. На Конгресі українських націоналістів (1929) Є. Коновальця обрали головою Проводу українських націоналістів (ПУН). Структури ОУН було створено не лише у Європі, на американському континенті, а й в Азії, на Далекому Сході. У тому, що національне відродження не закінчилося разом з поразкою визвольних змагань, що національно-визвольний рух відродився в нових умовах, велика заслуга Є. Коновальця. Він намагався створити підпільну мережу ОУН і в підрадянській Україні.

Полковника Є. Коновальця вбив більшовицький агент 23 травня 1938 р. у Роттердамі.

Літ.: Гаврильченко О., Коваленко О. Творець елітарного війська // ОУН: минуле і майбуття. – К., 1998. – С. 27–35; Дерев'яний Ігор. Сила волі. Євген Коновалець / І. Дерев'яний. – Львів: Часопис, 2013. – 126 с.; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 1105–1106; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 579–600; Євген Коновалець та його доба. – Мюнхен, 1974. – 789с.; Провідник буремної доби. Євгенів Коновальцеві присвячується. – Львів, 2012. – 72 с.; Кед-рин І. Євген Коновалець // Кедрин І. У межах зацікавлення. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1986. – С. 403–417; Кость С. Є. Коновалець: концепція визвольної боротьби // Кость С. Нариси з історії української військової преси. – Львів, 1998. – С. 155–183; Мірчук П. Є. Коновалець. – Торонто, 1958. – 101 с.; Коновалець Є. Причинки до історії української революції. – Б. м. в., 1948. – 59с.; Мартинець В. Українське підпілля від УВО до ОУН: Спогади і матеріали до передісторії українського організованого націоналізму. – 1949. – 350с.; Ребет Д. Реальний політик революції // Суч. Укр. – 1958. – Ч. 11. – С. 3.

Кононенко Харитя – громадська діячка, журналістка.

Народилася 1900 р. у с. Миколаївка на Полтавщині. Виїхала з України після поразки визвольних змагань. Закінчила в Чехословаччині університет, здобувши докторат з економії. Згодом виїхала до Канади, де працювала в Інституті ім. П. Могили в Саскатуні, була співзасновником Союзу українок у Канаді (1925). У 1928 р. повернулася до Чехословаччини, а через кілька років переїхала до Галичини. Тут була організатором Секції сільських господинь при Товаристві “Сільський Господар”, організувала на периферії курси для сільських дівчат. У 30-х роках співпрацювала з “Ділом”, “Жіночою долею”, “Жінкою”. У 1940 р. перебувала на Холмщині, потім переїхала до Рівного, де працювала в Суспільній опіці Українського червоного хреста, допомагаючи полоненим радянської армії. У Рівному Х. Кононенко співпрацювала з газетою “Волинь”, що виходила за редакцією У. Самчука.

Гестапо розстріляло її 15 квітня 1943 р.

Літ.: Верига В. Втрати ОУН у часі Другої Світової війни. – Торонто, 1991. – С.102–103; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 1106; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 598; Літопис УПА. – Т. 5. – С. 245; Як я зустрічала революцію 1917 р. // Назустріч. – 1937. – Ч. 6. – С. 3.

о. Коп'яківський Микола – священник УГКЦ, ЧНІ, четар УГА.

Народився 25 листопада 1894 р. у с. Борщів (тепер Тернопільська обл.). Гімназію закінчив у Тернополі (1917), після чого його взяли до старшинської школи, де він пройшов військовий вишкіл. Після утворення ЗУНР записався добровольцем до УГА, в якій воював до кінця визвольних змагань. У 1921 р. вступив до Українського таємного університету, а 1922 р. – в духовну семінарію в Станіславові. Наприкінці 1923 р. вступив до новіціату отців редemptористів у Збоїськах, наступного року склав монаші обіти, а 9 січня 1927 р. преосв. Гр. Лакота висвятив його. У 20-х рр. о. М. Коп'яківський виступав на сторінках української церковно-релігійної преси. У вересні 1928 р. його вислали до Канади, де о. М. Коп'яківський рвно виконував свої душпастирські обов'язки. Після Другої світової війни його вислали до Австралії (1950), де він працював до 1959 р., але знову повернувся до Канади. Знаходив час і для

журналістики – друкувався в “Голосі Спасителя” (1935–1937), перекладав українською мовою книжки релігійного змісту.

Помер 1 серпня 1968 р. у Торонто.

Літ.: Двадцятиріччя монаших обітів // Голос Спасителя. – 1950. – Лютий. – С. 5–6; Пам’яті отця Николая Коп’яківського, ЧНІ // Світло. – 1968. – Ч. 9.

Корда Дмитро – журналіст, чотовий УПА.

Родом з Миколаївщини (Галичина). Писав репортажі про боротьбу УПА, статті на військово-вишкільні теми. Псевдонім – Андрій Заяць. Співробітник журналу “До зброї”.

Загинув у бою з радянськими партизанами 4 листопада 1943 р.

Літ.: Коваль В. Знати правду // Літопис УПА: Нова серія: Т. 1: Видання Головного командування УПА. – К.; Торонто, 1995. – С. XVI.

Кордюк Богдан – діяч ОУН, публіцист.

Народився 1908 р. Закінчив Львівську політехніку. Активний учасник студентського життя, був членом ОВКУГ, СУНМ і його проводу. Згодом був заступником керівника підреферентури Юнацтва ОУН. Виступав на сторінках молодіжної преси і преси ОУН. У листопаді 1930 р. за належність до УВО і ОУН Б. Кордюка засудили до ув’язнення. Після виходу на волю був провідником Краєвої ексекутиви ОУН. У другій половині 30-х років був асистентом університету в Берліні (1937–1941) і співробітником Націоналістичної пресової служби (Берлін). Під час Другої світової війни продовжував підпільну діяльність, за що був ув’язнений у німецькому концтаборі. Після закінчення війни залишився в Німеччині, був професором УВУ і УТП в Мюнхені. З 1954 р. – голова Політичної ради ОУН за кордоном, редактором газети “Український самостійник”, членом редакційної колегії журналу “Сучасність”.

Помер 22 лютого 1988 р. у Мюнхені.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 1132; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovuč. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 607; Мірчук П. Нарис історії ОУН: Перший том: 1920–1939. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968. – С. 56, 57, 136, 143, 151, 273, 295, 296, 301, 322, 323, 378, 485, 500; Некролог // Сучасність. – 1988. – Ч. 4. – С. 127.

Кордюк Юліан – лікар, Січковий Стрілець.

Народився 1894 р. у Львові у родині службовця. Після закінчення гімназії вступив на медичний факультет Львівського університету (1912). На початку Першої світової війни зголосився добровольцем до Легіону УСС. Був поранений, потрапив до російського полону. Повернувся з полону, закінчив медичні студії у Празькому університеті (1926), водночас студіював філософію в Українському вільному університеті (1921–1924). Після повернення до Львова працював у Народній лікарні, в шпиталі імені Митрополита Шептицького. Від 1927 р. – член УЛТ, від 1938 р. – дійсний член НТШ. Був членом редколегії “Лікарського вісника”. Автор статей на медичну тематику в “Українській Загальній Енциклопедії”, у “Лікарському віснику”. Після початку німецько-радянської його евакуювали на схід, але незабаром повернувся до Львова, який вже окупували німецькі війська. Працював референтом народного здоров’я УЦК, був директором Українського шпиталю імені Митрополита А. Шептицького.

Помер у Львові 1947 р.

Літ.: Кордюк Юліан // Пундій П. Українські лікарі: Бібліографічний довідник. – Львів; Чикаго, 1994. – Книга 1: Естафета поколінь національного відродження. – С. 105–106.

Корнійчук Артем – художник, вояк Армії УНР.

Народився 16 квітня 1898 р. у с. Жеребки біля Старокостянтинова у селянській родині. Навчався у Київській мистецькій школі (1915–1918). У 1918–1920 перебував у лавах Армії УНР. Після поразки визвольних змагань потрапив у табори для інтернованих українських вояків. Там ілюстрував таборові видання. З 1922 р. осів у Празі. Навчався у Празькій мистецько-промисловій школі на відділі архітектури. Після закінчення студій працював заступником головного проєктанта у відомого архітектора Фр. Ройта, ілюстрував книжкові видання. У травні 1945 р. “СМЕРШ” заарештував А. Корнійчука, і він десять років провів у радянських концтаборах. У 1955 р. повернувся до Чехословаччини. Працював архітектором, у графіці дотримувався традицій української гравюри XVII–XVIII ст.

Помер 1978 р.

Літ.: Артем Корнійчук (1898–1978): Некролог // Нотатки з мистецтва. – 1979. – Ч. 19. – С. 63–64.

Корчак-Городиський Орест – журналіст, бунчужний Дивізії “Галичина”.

Народився 5 липня 1918 р. у Станіславові (тепер Івано-Франківськ). Ще в юності захопився спортом, належав до УСК, а після заборони УСК – до “Сокола”. За зв’язки з ОУН навесні 1939 р. польська дефензива заарештувала О. Корчака-Городиського. Був підсудним на останньому політичному процесі у Польщі (серпень–вересень 1939 р. у Бережанах). У листопаді 1939 р. нелегально перейшов демаркаційну лінію біля Сянока. Учителював на Лемківщині, потім у Ярославі. У 1943 р. записався добровольцем у Дивізію “Галичина”. Після закінчення війни був у таборах для інтернованих українських воєнків (Рюміні). У таборі був головним редактором двотижневика, а згодом щоденника “Життя в таборі”. У 1946 р. залишив табір і продовжив студії в УВУ (Мюнхен). У 1950 р. виїхав до США. Був організатором Братства колишніх воєнків Дивізії “Галичина”, співзасновником Українського музею в Чикаго, членом пластового куреня “Лісові Чорти”. Дописував до українських газет і журналів, що виходили в США і Канаді, автор книги “Без вигадок” (Івано-Франківськ, 1994).

Літ.: Корчак-Городиський Орест // “Сокіл-Батько”: Спортивно-руханкове товариство у Львові: Альманах: 1894–1994. – Львів, 1996. – С. 248.

Косевич Євген – громадський і політичний діяч, публіцист.

Народився 1877 р. Один з засновників Української соціал-демократичної партії, організатор і лідер студентського руху на зламі XIX–XX ст. На знак протесту проти нехтування національними правами студентів-українців Є. Косевич разом з В. Старосольським організував “сецесію” – вихід студентів-українців із Львівського університету. Був одним із засновників журналу “Молода Україна”, виступав на його сторінках.

Помер 1914 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 1144.

Коссак Зенон – діяч УВО і ОУН, публіцист.

Народився 1 квітня 1907 р. у м. Дрогобич у родині коваля. У 1926 р. закінчив Дрогобицьку гімназію (у п’ятому класі став членом УВО) і записався на правничий факультет Львівського

університету. Завершити студії йому не вдалося – перешкодила підпільна робота, арешти. У 1928 р. його взяли до війська і спрямували до школи підхорунжих. Щоправда, запідозрили у належності до українського підпілля і виключили зі школи. Провадив активну роботу серед студентської молоді, зокрема, у таких товариствах, як “Сокіл”, “Пласт”, членом яких він був. У 1930–1932 рр. З. Коссак був у 1929–1932 рр. ідеологічним, а згодом бойовим референтом Краснової ексекютиви ОУН. Як здібний журналіст, писав статті до підпільних видань ОУН, до студентських журналів, до “Літературно-наукового вістника” і “Вістника”. Організував і взяв участь у кількох експропріаційних нападах упродовж 1930–1931 рр. Поліція підозрювала його, але ввіймати не могла і визначила нагороду у сумі 1500 зл. тому, хто допоможе поліції у цьому. Через зраду Р. Барановського З. Коссака заарештували, і в червні 1932 р. його було засуджено до семи років ув’язнення. У вересні 1938 р. за амністією він вийшов на волю, але був знову заарештований за підозрою у причетності до підготовки втечі з в’язниці С. Бандери. У листопаді З. Коссака випустили, і наприкінці грудня 1938 р. він нелегально перейшов кордон на територію Карпатської України. Там під прізвищем поручника Зенона Тарнавського вступив до “Карпатської Січі”, де став політичним та ідеологічним референтом (співпрацюючи з М. Колодзінським, Р. Шухевичем, О. Ольжичем).

Разом із М. Колодзінським потрапив у полон, і мадяри розстріляли їх 16 або 17 березня 1939 р.

Літ.: Верига В. Втрати ОУН в часі Другої Світової війни. Торонто, 1991. – С. 25–26; Вдовичин І. Українська журналістика в іменах / За ред. М. М. Романюка. – Львів, 1994. – Вип. 1. – С. 102–103; Гладілович А. Вшанування пам’яті Зенона Косака // Свобода. – 1984. – Ч. 177. – С. 3; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 1146; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 625; Ожаровський Б. Два імени: на маргінесі боротьби Карпатської України // Вісник. – 1989. – 4. 4. – С. 221–224; Чайковський Д. Визначні постаті української визвольної боротьби (Найновіша доба). – Нью-Йорк, 1967. – С. 31–36.

Костюк Іван – журналіст, громадський діяч.

Народився 1913 р. у Львові. Тут закінчив народну школу і гімназію, університет (студіював право). Брав активну участь у

студентському музичному житті Львова. Разом із С. Парфанович був співзасновником протиалкогольного і протинікотинового руху “Краєве Товариство Відродження”. Був пластовим активістом. У 30-ті роки почав дописувати до українських видань.

У роки Другої світової війни був перекладачем, допомагав налагоджувати, незважаючи на опір німецької окупаційної влади, українське громадське і культурно-освітнє життя. Був військовим кореспондентом, відповідав за редакцію щоденника “Вечірній листок”.

По війні спочатку був у Німеччині. У 1953 р. переїхав до США, де продовжував займатись громадською діяльністю. Він фінансово підтримував українські громадські та наукові установи, а головню “Енциклопедію Українознавства”. Був кореспондентом щоденника “Свобода”, дописував до щоденника “Америка” та тижневиків “Народна воля”, “Гомін України”, “Новий шлях”, місячника “Наш голос”, двомісячника “Вісті комбатанта”.

Літ.: Б. Б. Мгр. Іван Р. Костюк // Вісті Комбатанта. – 1985. – Ч. 2. – С. 91–92; Костюк Іван Р. Кременчук (з блокнота кол. воєнного звітодавця) // Вісті комбатанта. – 1963. – Ч. 4. – С. 28–35; Костюк Іван Р. Харків (з блокнота кол. воєнного звітодавця) // Вісті комбатанта. – 1961. – Ч. 1–2. – С. 37.

Котович Павло – вояк Армії УНР, журналіст.

Народився 29 січня 1900 р. на Одещині. Брав участь у визвольних змаганнях. Після поразки мешкав у Львові. Був співробітником “Діла” у 20–30-х рр. По війні – видавець і редактор “Нашого життя” (Аугсбург), співробітник “Українських вістей” (Ной-Ульм), головний редактор і співробітник місячника “Мета” (Мюнхен), голова контрольної комісії СУЖ.

Помер 8 лютого 1960 р.

Літ.: Павло Васильович Котович // Відійшов наш колега // Сучасна Україна. – 1960. – Ч. 4. – С. 9.

Коцур Іван – громадський діяч, четар УСС, сотник Січових стрільців (київських), видавець.

Народився 18 грудня 1895 р. у с. Якимчиці (біля Рудок на Львівщині). Навчався в Академічній гімназії. На початку Першої світової війни вступив до УСС (сотня П. Дідушка). У липні 1917 р. потрапив у російський полон. Брав участь у Листопадовому повстанні. Після проголошення ЗУНР – в УГА.

Працював у вищому військовому суді Армії УНР. Після поразки визвольних змагань здобув вищу торгівельну освіту. Працював у структурі Ревізійного союзу українських кооперативів. Під час Другої світової війни працював в “Українському видавництві”. У 1944 р. виїхав на Захід. Спочатку жив у Німеччині, потім переїхав до США, де продовжував займатися громадською роботою, дописував до українських видань, писав спогади.

Помер 1971 р.

Лит.: За волю України: Історичний збірник: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 451; О. У. Іван Коцур // Вісті комбатанта. – 1972. – Ч. 1. – С. 92.

Кравс Антін – генерал УГА, мемуарист.

Народився 23 листопада 1871 р. у м. Бравгомет на Буковині в сім'ї німецького колоніста (мати була україркою). Закінчив кадетську школу і старшинську школу у Відні. Як підполковник австрійської армії воював на фронтах Першої світової війни. Від грудня 1918 р. добровільно зголосився до УГА. Провів кілька блискучих воєнних операцій. Під його командуванням група об'єднаних армій УНР і ЗУНР у серпні 1919 р. розгромила більшовиків і вступила до Києва. Деякий час командував бригадою в ЧУГА, але більшовики усунули його. У 1920 р. знову командував бригадою з вояків УГА, що входила до складу Херсонської дивізії Армії УНР. У травні 1920 р. через окуповану поляками Галичину прорвався до Чехословаччини, де українську частину було інтерновано. У 1924 р. приїхав до Відня. Брав участь у ветеранських товариствах, написав цікаві спогади “За українську справу” (Львів, 1937).

Помер 13 листопада 1945 р. у Відні.

Лит.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 1158; Колячук О., Литвин М., Науменко К. Генералітет українських визвольних змагань: Біограми генералів та адміралів українських військових формацій першої половини ХХ століття. – Львів, 1995. – С. 173–174.

Кравців Богдан – поет, публіцист, редактор, діяч ОУН.

Народився 5 травня 1904 р. у с. Лоп'янці Долинського повіту (тепер Івано-Франківської області) у сім'ї священика. Закінчивши Академічну гімназію, став студентом філологічного факультету Українського таємного університету. Згодом на-

вчався на юридичному факультеті Львівського університету. З молодих років вклучився в нелегальну роботу. Був членом УВО, очолював Союз української націоналістичної молоді, редагував його орган “Смолоскипи” (1927–1928), брав участь у редагуванні нелегального журналу “Юнак”, призначеного для ідеологічного вишколу юнацтва (1928). Кравців Б. був делегатом I і II конференцій українських націоналістів (1927, 1928). У лютому 1929 р. його було призначено Краєвим провідником ОУН. У той час Б. Кравців не лише дебютував як поет збірками “Дорога” (1929) і “Промені” (1930), а й співпрацював у газети ОУН “Український голос” (Перемишль). Поліція заарештувала його у зв’язку зі студентськими демонстраціями 21 листопада 1929 р. Згодом він взяв участь у роботі Львівської конференції УВО–ОУН (травень 1930), на якій виступив з доповіддю про ідеологію українського націоналізму. У серпні 1930 р. його заарештували знову, у зв’язку з нападом на поштовий віз під Бібркою. Судова розправа, відома як “справа Богдана Кравціва і 13 товаришів”, відбулася через рік. Кравціва Б. було засуджено до трирічного ув’язнення. Під впливом в’язничних буднів, продовжуючи традицію “Тюремних сонетів І. Франка”, він писав свої “в’язничні думи”. Зокрема, збірка “Сонети і строфи” вийшла у світ 1933 р. Після виходу з в’язниці Б. Кравців став заступником політичного референта КЕ ОУН В. Янева. У січні цю збірку відзначило і нагородило премією Товариство українських письменників і журналістів імені Івана Франка. Листопад – грудень 1934 р. Б. Кравців провів у Березі Картузькій.

У другій половині 30-х років редагував низку видань ОУН (“Вісті”, “Голос нації”, “Голос”), літературні видання націоналістичного спрямування (журнали “Дажбог”, “Обрії”, “Напередодні”). У 1939 р. Б. Кравців емігрував до Німеччини, де упродовж 1940–1945 рр. теж редагував українські видання (“Голос”, 1940–1945; “Українець”, 1940–1945; “Вісті”, 1943–1944, “На шахті”). У той час з’явилися його збірки “Остання осінь” і “Під чужими зорями” (Берлін, 1940 і 1941). У 1947 р. Б. Кравців видав переклади віршів М. Рільке під назвою “Речі й образи”.

У 1949 р. Б. Кравців переїхав до США. Там він співпрацював з українськими виданнями, видавав збірки “Зимозелень” (1951), “Дзвенислава” (1962), “Глосарій” (1974). Вражає розмаїття жанрової палітри його поезії. У США за його редакцією

вийшов 13-й том повного зібрання творів Т. Шевченка, збірник “Іван Франко про соціалізм і марксизм. Рецензії і статті 1897–1906”. У 1960 р. він видав невелику книжку “На багрянному коні революції”, в якій показав трагедію українських письменників і поетів радянської України. Кравців Б. упорядкував антологію нової української поезії “Шістдесят поетів шістдесятих років” (Нью-Йорк, 1967).

Помер 21 листопада 1975 р.

Літ.: Вдовичин І. Українська журналістика в іменах / За ред. М. М. Романюка. – Львів, 1994. – Вип.1. – С. 104–105; Дерлат Н. Відлуння доби (Творчість Богдана Кравцева) // Альманах УНС на рік 1977. – 1977. – С. 87–98; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 1158; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 665; Богдан Кравців // Сучасність. – 1976. – Ч. 1. – С. 4–6; Полєк В. Богдан Кравців – міфи і факти // Галичина. – 1992. – 23 жовтня. Шевчук ЯГр. Кораблі прагнуть повернення // Укр. трибуна. – 1949. – Ч. 16.

Крайківський Юліан – художник, учасник визвольних змагань.

Народився 10 серпня 1892 р. у с. Різдвяни біля Бурштина (тепер Івано-Франківщині). Середню освіту здобув у Коломийській гімназії. Згодом записався на студії до Академії мистецтв у Відні. Влітку 1918 р. Ю. Крайківський повернувся на рідні землі. Після Листопадового чину зголосився добровольцем до УГА і як художник-ілюстратор її видань пережив з нею усі трагічні періоди визвольних змагань. Усі ці події згодом знайшли своє відображення у його творчості. На початку 20-х рр. поїхав до Відня завершувати студії. Повернувся додому, здобув педагогічну освіту у Краківському університеті. Після цього він зміг працювати вчителем малювання. Брав участь у виставках українських художників, ілюстрував книжкові і дитячі видання (“Світ дитини”). У роки Другої світової війни працював учителем малювання в Рогатині. Найвідоміші роботи художника упродовж міжвоєнної доби – цикли “Гуцульщина”, “Хрест над Дніпром”. У зв’язку з більшовицькою загрозою Ю. Крайківський разом з сім’єю виїхав на Захід, у Зальцбург. Його обрали головою Українського мистецького об’єднання. У 1948 р. Ю. Крайківський переїхав до Канади, де, незважаючи на всі труднощі, брав участь у виставках. Він завжди був виразником національної ідеї у малярстві. Роботи повоєнного пе-

ріоду – цикл реалістичних композицій під назвою “УССР” (про колективізацію, Голодомор), декоративні композиції для театру, “Атака кавалерії УГА на позиції польської армії”, “Собор Мазепи у Києві”, “Оренбурзька кріпость”, портрети Тараса Шевченка, Івана Мазепи, Наталії Кобринської, Олени Теліги, Ольги Басараб, Степана Бандери.

Помер 14 вересня 1975 р. в Едмонтоні.

Літ.: Волошин А. Заборонений художник (До 100-річчя українського художника-реаліста Юліяна Крайківського) / А. Волошин, Я. Довгий, А. Кость та ін. // Науковий збірник Українського вільного університету: Мат. конф. “Український Вільний Університет: з минулого в майбутнє. До 70-річчя заснування”, (Львів, 13–14 лютого 1992) – Мюнхен; Львів, 1993. – С. 301–309.

Крат Михайло – генерал Дієвої Армії УНР, громадський діяч, публіцист.

Народився 6 серпня 1892 р. у м. Гадяч на Полтавщині. Навчався в кадетському корпусі (Полтава), юнкерському піхотному училищі (Чугуїв). Як полковник російської армії воював на фронтах Першої світової війни. Після утворення Центральної Ради в українській армії. Під час I зимового походу (грудень 1919 – травень 1920) був начальником штабу 1-ої Запорізької дивізії. Восени 1920 р. разом з Армією УНР був інтернований на території Польщі. Брав активну участь у житті еміграції, друкувався на сторінках журналів “Табір” і “За державність”. Під час Другої світової війни був членом Українського Національного Комітету, який під головуванням генерала В. Петрівича було створено навесні 1941 р. На початку 1945 р. допомагав ген. П. Шандрукові формувати Українську Національну Армію. Був начальником штабу 1-ої УД УНА. По війні очолив табір для інтернованих старшин 1-ої УД УНА. Автор кількох книг, спогадів.

Помер 8 серпня 1979 р.

Літ.: Будний В. Генерал Михайло Крат – командир 1-ої української дивізії УНА // Свобода. – 1979. – Ч. 235. – С. 2; Ч. 236. – С. 2; Ч. 237. – С. 2; Відійшли у вічність у 1979 р. // Визвольний шлях. – 1979. – Кн. 12. – С. 14–16; Генерал-поручник Михайло Крат: Некролог // Свобода. – 1979. – Ч. 181. – С. 3; Генерал Михайло Крат // Вісті Комбатанта. – 1986. – Ч. 3. – С. 61; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 1166; Помер сл. п. ген. Михайло Крат // Вісті комбатанта. – 1979. – Ч. 4. – С. 49; Тис-Крохмалюк Ю. У вісімдесятиріччя генерала Михайла Крата // Вісті Комбатанта. – 1972. – Ч. 5–6. – С.67–70; Українська національна армія:

Матеріали до історії: Зб. статей / Упорядкування Р. Колісника, передмова М. Слабошпицького. – К.: Ярославів Вал, 2013. – С.276–282.

Кревецький Іван-Мар'ян – історик, публіцист, редактор.

Народився 14 жовтня 1883 р. у сім'ї вчителя в с. Іванівці біля Жидачева (Галичина). Початкову освіту здобув у Роздолі, середню – в Академічній гімназії (1903). Навчався на філософському факультеті Львівського університету (1903–1907). В університеті вчився у семінарі М. Грушевського. Завдяки йому І. Кревецький влаштувався на роботу в бібліотеку НТШ, у якій працював до кінця 30-х років, за винятком періоду Першої світової війни і визвольних змагань.

У НТШ як дійсний член І. Кревецький працював у різних комісіях – головно в історико-філософській, а й в археологічній, і в комісії з історії мистецтв, і в бібліографічній. У цей період (1906–1914) відбувалося становлення І. Кревецького як історика. На відміну від свого вчителя – М. Грушевського – він щораз більше утверджувався як історик-державник, як прихильник державницької концепції у поглядах на історію України.

Наукову діяльність І. Кревецький поєднував з редакторсько-журналістською. Він не лише дописував до “Літературно-наукового вістника” та інших українських періодичних видань, а й разом із М. Грушевським переїхав до Києва, де допомагав йому редагувати “Літературно-науковий вістник” (1907). Упродовж 1909–1912 рр. він редагував журнал “Наша школа” (Львів).

Під час Першої світової війни І. Кревецький перебував у Відні. Його публікації надруковано в “Ділі”. Після утворення ЗУНР редагував офіційний орган – газету “Республіка”. Згодом він разом з О. Назаруком співпрацював у друкованому органі УГА – газеті “Стрілець”.

У 1921 р. І. Кревецький повернувся в Розділь, але вже з наступного року він знову активно працював на науковій, педагогічній і редакторській ниві. Повернувшись до Львова, І. Кревецький почав працювати спочатку як головний бібліотекар у бібліотеці НТШ, а потім як її директо р. У 1924–1926 рр. він редагував науково-популярний журнал НТШ “Стара Україна”, викладав в Українському таємному університеті (1921–1925).

Упродовж міжвоєнної доби на сторінках друкованих видань НТШ, на сторінках української періодичної преси з'явилися со-

тні публікацій І. Кривецького. Його наукові, науково-популярні і публіцистичні публікації містилися в “Записках НТШ”, “Старій Україні”, “Житті і знанні”, “Ділі”, “Просвіті”, “Новій зорі”, “Літописі Червоної Калини”.

Найважливіші праці І. Кривецького з історії: “Галичина в другій половині XVIII ст. Огляд нових видань”, “Нові праці по історії Галичини 2-ої половини XVIII ст.” (1912), “Справа поділу Галичини в рр. 1846–1850” (1910), “Оборонна організація руських селян на галицько-угорським пограниччю 1848–49 рр.” (1905), “Проби організування руських національних гвардій в Галичині 1848–1849” (1913). У низці публікацій (“Українська історіографія на передомі”, “Стефан Томашівський як історик”, “Українська державна ідеологія”, “Чому ми не маємо власної держави?”) І. Кривецький виклав суть державницької концепції історії України. Він був і відомим істориком преси, написав такі праці, як “Початки преси на Україні. 1776–1850”, “Перша газета на Україні”. Зарекомендував він себе і як бібліограф.

Наприкінці 30-х років здоров'я І. Кривецького погіршилося. Він відмовився від посади директора бібліотеки НТШ. Потім влада ліквідувала НТШ. На початку 1940 р. І. Кривецького призначили старшим науковим працівником Львівського відділу інституту історії АН УРСР.

І. Кривецький помер 27 червня 1940 р. Поховано його в Роздолі.

Літ.: Дорошенко В. Пам'яті товариша (у другу річницю смерті Івана Кривецького) // Наші дні. – 1942. – Ч. 7; Енциклопедія Українознавства : словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 1167; Записки Кривецького Івана з історії м. Роздолу Жидачівського повіту // ЦДА у Львові. – ф. 309, оп. 1, спр. 1504; Качкан В. Кривецький Іван Іванович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1977. – Вип. IV. – С. 126–132; Стеблій Ф. Іван Кривецький – вчений і бібліотекар // Миколаївщина: Зб. наук. ст. – Львів, 1998. – Т. 1. – С. 224–237.

Кривжаловський Дмитро – журналіст, редактор, видавець, поручник УСС, сотник УГА.

Народився 1891 р. У роки Першої світової війни воював у Легіоні УСС, згодом брав участь у визвольних змаганнях. У міжвоєнну добу видавав журнали “Будяк” (1921–1922), “Кіно” (1930–1936). 1944 року виїхав на Захід.

Помер у 1946 р. у Бельгії.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 1169; 3 дневника УСС Дмитра Кренжаловського // Стрілець. – 1919. – Ч. 89. – С. 1–3; Кренжаловський Д. Львів в українських руках. 1. 21. XI. 1918. – Кам'янець, 1919.

Крохмалюк Роман – журналіст, громадський діяч, член Військової управи Дивізії “Галичина”.

Народився 6 червня 1909 р. у Тернополі в учительській родині. Закінчив з відзнакою реальну гімназію у Станіславі, потім навчався у Віденській політехніці, яку закінчив з дипломом інженера-електротехніка. У Відні р. Крохмалюк записався в члени Академічного товариства “Січ”, головою якого став у 1930 р. Там же, у Відні, почав дописувати до української преси і наукових журналів. Тоді ж зацікавився науковими працями і винаходами І. Пулюя, зібрав його праці і пізніше опублікував у Галичині. Крохмалюк Р. написав і наукову розвідку про цього видатного вченого, що мала появитися в “Записках НТШ” у вересні 1939 р., але більшовики знищили її в друкарні.

Після закінчення студій приїхав до Львова. Тут у 1934 р. він заснував і стає співвласником електротехнічної фірми “Екомп”. Брав активну участь у різних суспільно-громадських товариствах: був членом Технічного товариства, Психотехнічної комісії, Товариства купців і промисловців, Карпатсько-лещетарського клубу тощо. Він писав статті для журналу “Технічні вісті”, науково-популярні статті для таких видань як “Життя і знання”, “Назустріч”, “Діло”, “Неділя”. У 1939 р., рятуючись від більшовиків, разом з сім’єю нелегально перейшов демаркаційну лінію. У роки Другої світової війни працював у фірмі “Сіменс”, спочатку у Познані, а потім у Берліні.

Коли почали формувати українську дивізію “Галичина”, Р. Крохмалюк зголосився добровольцем. Спочатку він уповноважений Військової управи на Львівську округу, а з початку 1944 р. став членом Військової управи.

Після війни Р. Крохмалюк опинився в американській окупаційній зоні. У 1946 р. він переїхав до Міттенвальда, у табір для “ДП” (переміщених осіб). Перебуваючи у таборі, став співробітником “Енциклопедії Українознавства”, для якої писав статті.

У 1950 р. переїхав до США й оселився у Детройті. Тут він став одним з засновників Товариства українських інженерів, української кредитової спілки “Самопоміч”. Крохмалюк Р. дописував до видань “Самопоміч”, “Бюлетеня українських інженерів Америки”, “Дзвонів”, “Вістей комбатанта”, “Календаря-альманаху “Нового шляху” та інших часописів.

У 1978 р. вийшли друком його спогади “Заграва на Сході”, у яких Р. Крохмалюк написав про свою роботу у Військовій управі.

Помер 1987 р.

Літ.: Верига В. Роман Крохмалюк // Вісті Комбатанта. – 1987. – Ч. 5–6. – С. 61–64; Климишин М. Родина Крохмалюків // Альманах Станиславівської землі. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1985. – Т. II. – С. 439–441.

Крохмалюк Юрій – історик, журналіст, письменник, старшина штабу Дивізії “Галичина”.

Народився 27 жовтня 1904 р. у Тернополі в учительській родині. Відомий як Ю. Тис-Крохмалюк. Народну школу закінчив у Самборі, потім навчався в реальній гімназії у Станіславові, яку закінчив у 1922 р. Потім виїхав до Відня, де студював хімію. Отримав диплом інженера хімії. Призваний до війська, закінчив школу підхорунжих у ранзі поручника резерву. Польські власті заарештували його, запідозривши у належності до ОУН. Після військової служби, повернувшись до Львова, заснував косметичну фірму, співвласником якої став. Був членом “Молодої громади”, багато часу присвячував військовим студіям, зокрема, тим питанням, що стосувались історії українського війська.

Після заборони в 1930 р. “Пласту” Ю. Тис-Крохмалюк став членом підпільного “Пласту”, зокрема, відомого гуртка “Лісових чортів”.

Коли Д. Паліїв організував Фронт національної єдності, Ю. Тис-Крохмалюк вступив до цієї партії. Основною ділянкою його роботи у ФНЄ була журналістика.

Рятуючись від більшовицької окупації, восени 1939 р. перейшов через демаркаційну лінію й осів у м. Переворськ, де почав працювати заступником директора цукроварні. Ю. Тис-Крохмалюк підтримував зв'язки з Українським центральним комітетом у Кракові. При УЦК він організував видавництво “Юнацька школа”, але вдалося видати лише одне видання – “Вчімося військового слівництва”, оскільки почалася війна між

Німеччиною і СРСР. Згодом повернувся до Львова і почав працювати як інженер-хімік. У квітні 1943 р. його покликано до роботи у Військовій управі, що займалася формуванням Дивізії “Галичина”. Перейшов до штабу дивізії, брав участь у битві під Бродами.

Після війни (1947) емігрував до Аргентини. Тут він належав до “Спілки”, що об’єднувала письменників, журналістів, науковців, артистів, став засновником і головою Українського інформаційно-видавничого інституту. У 1961 р. переїхав до США, де осів у м. Детройт. Тут він став членом Інституту української культури, був його головою.

Був обраний дійсним членом Історичної секції Української вільної академії наук у Європі (1955). Член Об’єднання працівників дитячої літератури ім. Л. Глібова, АДУК (Асоціація діячів української культури).

Починаючи від 30-х років (преса ФНЄ, пластова преса, інші видання) плідно працював на журналістській ниві. Після Другої світової війни він друкувався на сторінках “Визвольного шляху”, “Шляху перемоги”, “Вістей комбатанта”. У “Вістях комбатанта” разом з І. Кедриним-Рудницьким був співредактором. Був редактором неперіодичного журналу “Терем” (видання АДУК). Його псевдоніми – Юрій Орест, Богдан Коринт, Юрій Тис, криптонім Ю. Т. К.

Серед найголовніших творів Ю. Тиса-Крохмалюка можна назвати такі, як “Під Львовом плуг відпочиває” (Львів, 1937 р.), “Симфонія землі” і “Шляхами віків” (Вінніпег, 1951), “Життя іншої людини” (Мюнхен, 1958 р.), “На світанку” (Чикаго, 1961 р.), “Бої Хмельницького” (Мюнхен, 1954 р.), “Боротьба УПА в Україні” (вийшла англійською мовою у Нью-Йорку в 1972 р.), “Історія Першої Української Дивізії УНА” (вийшла іспанською мовою в Буенос-Айресе в 1961 р.), “Битва під Полтавою” (1960, іспанською мовою). Помер 12 лютого 1994 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 9: Перевидання в Україні. – С. 3209; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 332–333; Климишин М. Родина Крохмалюків // Альманах Станиславівської землі. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1985. – Т. II. – С. 439–441; Березовський М. Літературний вечір у пошану письменника Юрія Тиса-Крохмалюка // Вісті Комбатанта. – 1995. – Ч. 2. – С.114–115; Березовський М. Спогади про Юрія Тиса-Крохмалюка // Вісті комбатанта. – 1995. – Ч. 2. – С. 115–117.

Крушельницький Михайло – педагог, публіцист, громадський діяч, учасник визвольних змагань.

Народився 1874 р. Закінчив Львівський університет. Після історичного студентського віча 13 липня 1899 р. уклав і видав “Пам’яткову книжку першого віча студентів українців–русинів всіх висших шкіл Австрії...”. Працював до 1907 р. у гімназії в Ряшеві, у 1907–1912 рр. – в Українській державній чоловічій гімназії в Перемишлі, з 1912 р. – у гімназії в Бережанах. Брав участь у визвольних змаганнях. Захворів на тиф і помер 1919 р. у м. Бар.

Літ.: Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 82; Український інститут для дівчат у Перемишлі: 1895–1995: Ювілейна книга Пам’яті до 100-річчя заснування. – Дрогобич, 1995. – С. 68-69.

Кубійович Володимир – учений, громадський і політичний діяч, редактор, стрілець УГА.

Народився 23 вересня 1900 р. у м. Новий Сонч у родині урядовця, мати походила з польського роду. Закінчив гімназію. Був добровольцем УГА. У 1919 р. вступив до Краківського університету, де студював географію та історію. Через чотири роки захистив докторат і в 1928 р. став доцентом Краківського університету, в якому працював до 1939 р., коли його позбавили права викладання розпорядженням міністра освіти. У міжвоєнний період В. Кубійович друкувався в українській пресі. У 1931 р. став членом НТШ. Найважливіші праці того часу – “Територія і людність українських земель” (1935), “Атлас України й сумежних країв” (1937), “Географія України і сумежних земель” (1938).

У роки Другої світової війни він очолив роботу Українського центрального комітету (почав діяти в 1940 р.). Це була єдина організація, яка в умовах окупації захищала інтереси українців. В. Кубійович був одним з ініціаторів створення Дивізії “Галичина”. Історія довела слушність цього кроку.

У повоєнні роки В. Кубійович відновлював НТШ, і воно почало свою роботу влітку 1947 р. у Мюнхені. Згодом осідок НТШ було перенесено до Франції (Сарсель). Від 1948 р. під керівництвом В. Кубійовича почалася робота над “Енциклопедією Українознавства”. Упродовж 1949–1952 рр. вийшли три томи статейної “Енциклопедії”, а з 1954 р. і до 1989 р. було опублі-

ковано десять томів словникової “Енциклопедії”. Поява обох енциклопедій теж свідчила про невмирущість української ідеї, про тяглість боротьби за неї, про інтелектуальний рівень української нації.

Помер В. Кубійович 2 листопада 1985 р.

Лит.: Биковський Л. Наукові праці В. Кубійовича // Краківські вісті. – 1943. – Ч. 163. – С. 3; Бібліографія наукових праць проф. В. Кубійовича. – Краків, 1943; Володимир Кубійович: Наукові праці, спогади, публіцистика. – Львів, 1995; Володимир Кубійович не живе // Вісті Комбатанта. – 1985. – Ч. 59–60; Головацький. І. Кубійович Володимир // Українська журналістика в іменах: Словникова частина / За ред. М. Романюка. – Львів, 2000. Вип. 7. – С. 180–183; Енциклопедія Українознавства : словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1224; Збірник на пошану Зенона Кузелі: Праці філософської та історично-філософської секції / За ред. В. Янева. – С. 563; Кошелівець І. Володимир Кубійович // Літературна Україна. – 1992. – 4 червня; Кубійович В. Мені – 70. – Париж; Мюнхен, 1970; Кубійович В. Мені – 85. – Париж; Мюнхен, 1985; Проф. д-р Володимир Кубійович // Вісті Комбатанта. – 1985. – Ч. 5–6. – С. 59; Український історик. – 1977. – Ч. 3–4. – С. 120; Українська Дивізія “Галичина”. – Київ; Торонто, 1994; Янів В. Володимир Кубійовичу – 80 // Студії та матеріали до новітньої української історії. – Мюнхен, 1983. – II. – С. 184–202.

Куделя Микола – учасник українського збройного підпілля, журналіст, громадський діяч.

Народився 1914 р. у с. Буян на Волині. Був членом “Просвіти”, з 1932 р. – член ОУН. Після приходу більшовиків у вересні 1939 р. його заарештували. Вижив після масового розстрілу українців у луцькій в’язниці 23 червня 1941 р. У роки Другої світової війни брав участь в українському збройному підпіллі. У 1944 р., перед приходом радянської армії виїхав на Захід, проте восени 1945 р. повернувся до рідного села. Переховувався, але в 1947 р. його заарештували. У Львівській пересильній в’язниці на невеликих аркушах зі шкільного зошита почав видавати тижневу газету “Воля в’язня”. Із радянських таборів повернувся 1956 р. Автор спогадів “Кобзар у моєму житті”. Спогади з недавнього минулого” (1998). Лауреат премії Всеукраїнського благодійного культурно-наукового фонду Т. Шевченка, лауреат премії “Одержимість”, яку надають за подвижницьку працю у збереженні духовних цінностей.

Лит.: Куделя М. Кобзар у моєму житті. Спогади про з недавнього минулого. – Луцьк, 1998; Сингаївська М. Історія України ХХ ст. – через долю людини // Українське слово. – 1998. – Ч. 20. – С. 14.

Кудрик Борис – композитор, музикознавець, музичний критик.

Народився 1897 р. у м. Рогатин (тепер Івано-Франківська обл.) у сім'ї священика. Закінчив народну школу і гімназію в Рогатині. Музику студіював у Віденському університеті, а по війні продовжив студії у Львівському університеті. Тут захистив докторат. Від 1926 р. до 1939 р. викладав у Музичному інституті ім. М. Лисенка. На запрошення Митрополита Андрея у 1933–1939 рр. викладав історію церковної музики у Богословській академії. Після приходу більшовиків працював до 1941 р. у Державній консерваторії (Львів). За часів німецької окупації працював в оперному театрі і співпрацював у театрі “Веселий Львів”. Наприкінці 1944 р. виїхав до Відня, де його у 1945 р. заарештував СМЕРШ. Він був вивезений і помер у мордовських таборах.

Кудрик Б. – автор кількох наукових праць. Займався і журналістською діяльністю як музичний критик і музикознавець. Він друкувався в “Богословії”, “Дзвонах”, “Ділі”, “Меті”, “Новій зорі”, “Америці”, “Житті і знанні”, “Українській музиці”.

Літ.: Вітвицький В. Життєвий шлях Бориса Кудрика // Свобода. – 1983. – Ч. 103. – С. 2; Ч. 104. – С. 2, 4; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1224; Світильник істини: Джерела до історії української Католицької Богословської Академії: 1928–1929–1944. – Торонто; Чикаго, 1943. – Ч. I. – С. 242.

Кузеля Зенон – етнограф, мовознавець, журналіст, громадський діяч.

Народився 23 червня в с. Поручин Бережанського повіту (тепер Івано-Франківська обл.). Батько походив зі спольщеного чеського роду, але вихований в українському дусі – його мати, Іванна, походила з роду Глібовицьких, була сестрою о. Сильвестра Лепкого (батька Богдана і Лева).

Навчався З. Кузеля у Бережанах, де закінчив народну школу і гімназію (1900). Ще в гімназії він заснував й очолив таємний гурток “Молода Україна”. У гімназії редагував таємні учнівські журнали і почав дописувати до “Діла”. Співпрацював з “Ділом” як кореспондент до Першої світової війни.

З 1900 р. З. Кузеля вчився у Львівському університеті, потім – у Віденському. Співпрацював у студентському виданні

“Молода Україна”, яка виходила упродовж 1900–1903 рр. Від 1902 р. вів у “Записках НТШ” постійний відділ оглядів праць західноєвропейських учених у сфері етнографії, антропології та археології. У Віденському університеті був активним членом студентської “Січі”. Університетські студії З. Кузеля закінчив у 1906 р., здобувши докторат зі слов’янської філології та історії.

У 1909 р. почав працювати бібліотекарем і лектором української мови в Чернівецькому університеті як найближчий співробітник С. Смаль-Стоцького, продовжував активну громадську роботу, займався науковою роботою. У журналі “Czernowitzer Allgemeine Zeitung” він редагував український літературно-науковий додаток. У 1909 р. З. Кузеля став дійсним членом НТШ.

На початку Першої світової війни, тікаючи від російської окупації, він з сім’єю переїхав до Відня. Спочатку брав активну участь у виданнях “Союзу визволення України”. Був головою просвітнього відділу в таборі військовополонених у Зальцведелі, де редагував газету “Вільне слово” (1916–1917). Вніс значний внесок у національне виховання українців, які служили в російській армії і потрапили до полону. Коли було створено Українську військово-санітарну місію, З. Кузеля почав редагувати її друкований орган “Шлях” (1919–1920). Це був тоді єдиний український журнал у Німеччині.

Після ліквідації таборів поселився в Берліні (з жовтня 1920 р.). Спочатку працював як член пресового відділу українського посольства. Потім редагував газету “Українське слово” (1921–1923), видання “Української накладні” Я. Оренштайна (1924–1933), співпрацював у журналі “Літопис політики, письменства й мистецтва” (1923–1924), який редагував С. Томашівський. У той час З. Кузеля опублікував низку статей німецькою мовою про українську науку і пресу. Цілком закономірно, що він став головою Союзу закордонної преси в Берліні.

Від 1926 р. З. Кузеля почав працювати в Українському науковому інституті, де від 1930 р. став заступником директора. Тут він створив словниковий відділ, який (З. Кузеля і Л. Рудницький) видав “Українсько-німецький словник”, надрукував низку наукових праць. Крім того, він редагував такі видання Українського наукового інституту, як “Вісті”, “Beiträge zur Ukrainenkunde”, “Ukrainische Kulturberichte”, очолював слов’янський відділ у німецькому науково-інформативному довіднику “Мінерва”.

Багато зробив З. Кузеля і як голова Комітету допомоги українським студентам (КоДУС).

У квітні 1945 р. залишив Берлін і переїхав до м. Фюрт у Баварії. Він відновив і реорганізував КоДУС, працював у тижневому "Час", який став згодом кращим виданням української еміграції в Німеччині. Після того, як Український вільний університет перенесли з Праги до Мюнхена, З. Кузеля запросили на кафедру етнографії. Активну наукову діяльність він почав з відновленням НТШ, оскільки його було обрано заступником голови (І. Раковського). Кузеля З. відновив український журнал НТШ "Сьогодні й минуле", редактором якого був, багато сил віддавав підготовці і виданню "Енциклопедії Українознавства", співредактором першої частини якої він був разом з ініціатором "ЕУ" В. Кубійовичем.

У 1949 р. З. Кузеля обрали головою НТШ. За переконаннями був близький до ідеології ОУН.

Помер у січні 1952 р.

Лит.: Борщак І. Зенон Кузеля // Україна. – 1952. – Ч. 7. – С. 575–578; Дорошенко В. Професор Зенон Кузеля // Київ. – 1952. – Ч. 3. – С. 169–170; Енциклопедія Українознавства: словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1225; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovych. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 724; Збірник на пошану Зенона Кузеля. – Париж – Нью-Йорк – Мюнхен – Торонто – Сідней, 1962; Качкан В. Кузеля Зенон // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1997. – Вип. IV. – С. 142–148; Кисілевський К. На вічну пам'ять д-ви З. Кузеля (Спогади) // Свобода. – 1952. – Ч. 20. – С. 1; Луців А. Професор Зенон Кузеля // Свобода. – 1952. – Ч. 18. – С. 6; Кубійович В. Мені 85. – Париж – Мюнхен, 1985. – С. 186–188; Смик р. Професор Зенон Кузеля – людина, вчений, громадянин і патріот // Свобода. – 1982. – Ч. 154. – С. 2; Ч. 155. – С. 2; С. 156. – С. 2,3.

Кузьма Олекса – журналіст, письменник, сотник УГА.

Народився 1875 р. у с. Печенія (тепер Золочівського р-ну Львівської обл.) у селянській родині. Після закінчення гімназії навчався на правничому факультеті Львівського університету, але студії не закінчив, оскільки пішов до війська. Після річної служби почав співпрацювати з газетами "Руслан" і "Діло". На той час припадає і його літературний дебют. У 1914 р. О. Кузьму мобілізували, і він захищав Перемишль. У березні 1915 р., коли здали фортецю, потрапив у полон. З Росії повернувся у рідні краї аж наприкінці жовтня 1918 р. і відразу записався до УГА.

Відтак пережив усі перемоги, лихоліття і поразку визвольних змагань, був інтернований. Згодом знову розпочав співпрацю з “Ділом”. На сторінках газети вмістив цікаві публікації з історії “Діла” (“З історії “Діла”, “З першого числа “Діла”, “З дороги життя: 1000 чисел тому”), присвячені тисячному числу “Діла”. Цікавими були його спогади про визвольні змагання, що згодом переросли у велику працю “Листопадові дні 1918 р.” (Львів, 1931). Сьогодні цінними є його спогади про співробітників “Діла”. У 1928–1938 рр. О. Кузьма був редактором “Свободи”, офіційного органу УНДО.

Наприкінці 30-х років О. Кузьма важко захворів. Помер він 27 травня 1941 р. у Львові.

Лит.: Дзьобан О. Кузьма Олекса Михайлович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів. – 1997. – Вип. IV. – С. 148–150; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1226; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. 2. – P. 726; Кузьма О. З історії одного куреня // Вісті комбатанта. – 1971. – Ч. 5. – С. 7–13; О. Памяті редактора “Свободи” // Львівські вісті. – 1942. – Ч. 113.

Кузьма Орест – журналіст.

Народився в Коломиї в учительській сім’ї. Там навчався у гімназії. Захопився есперанто. Журналістську діяльність почав напередодні війни – у 1913–1914 рр. редагував газету “Ukraina stelo” (“Зоря України”). Написав підручник есперанто. По війні газета відновилася (1922), вийшло кілька чисел. Дописував до інших видань, що виходили мовою есперанто (“Literatura mondo”, Будапешт). У міжвоєнну добу працював у гімназіях Коломиї. У 1939 р. радянська влада заарештувала його і відправила на заслання. Повернувся через десять років.

Помер у Коломиї 1968 р.

Лит.: Книш З. Коломия – колиска українського есперанта // Коломия й Коломийщина: Зб. споминів і статей про недавнє минуле. – Філадельфія, 1988. – С. 183–193.

Кук Василь – Головний командир УПА.

Народився 11 січня 1913 р. у с. Красне біля Золочева (Львівщина) в сім’ї залізничника. Закінчив Золочівську гімназію (1932). Був членом Пласту, УВО. Навчався в Католицькому університеті в Любліні (1932–1933). Виконував відповідальні

доручення в ОУН. У 1933–1936 рр. перебував у в'язниці. Після звільнення – на нелегальному становищі. Закінчив військові курси ОУН (1940–1941), був учасником II Великого збору ОУН у Кракові (1941). Брав участь у проголошенні Акту відновлення української державності, після чого разом з Похідними групами пішов на схід. У вересні 1941 р. гестапо заарештувало його, але В. Кукові вдалося втекти. Був крайовим провідником ОУН на південно-східних (1942–1943) і центральних (1944–1949) українських землях. Був крайовим командиром УПА–Південь (1944–1949). Від 1947 р. – заступником голови Проводу ОУН і головою Генерального секретаріату УГВР. У липні 1950 р. УГВР присвоїла йому звання полковника й призначила головним командиром УПА і Головою Генерального секретаріату. Водночас В. Кук очолював Провід ОУН, а 23 травня 1954 р. радянські спецслужби підступно захопили його. Був у в'язниці до 1960 р. Мешкав у Києві. Після здобуття незалежності друкувався на сторінках преси.

Помер 9 вересня 2007 р.

Літ.: Василь Кук – полковник УПА // Сурмач. – 1997. – Ч. 1–4. – С. 46–51; Веденеев Д. Одиссея Василия Кука: военно-политический портрет последнего командующего УПА. – К., 2007; Лицар ідеї та чину // Шлях перемоги. – 2007. – 12 верес.; Останній командир // Ратуша. – 2007. – 13–19 верес.; Поклад Н. Таємничий провідник // Україна молода. – 2009. – 14 січн.; Соболев П. Українська Повстанча Армія, 1943–49: Довідник. – Нью-Йорк, 1994. – С. 90–92; Чорноморець М. “Хрест заслути” генералові // Українське слово. – 2006. – № 42. – 18–24 жовт.; Василь Кук – головний командир УПА: реком. список л-ри до 100-річчя від дня народження. – Львів, 2013. – 14 с.

Кунанець Володимир – видавець, журналіст, член ОУН.

Родом з Яворівщини. За участь у “шкільній акції” (вересень 1933 р.) його заарештували. Був ув'язнений у Березі Каргузькій (листопад 1934 – жовтень 1935). Видавець концерну “Дешева книжка”.

Літ.: Мірчук П. Нарис історії ОУН: Т. 1: 1920–1939. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968. – С. 415, 433, 479.

Купченко Володимир – письменник, публіцист, стрілець УГА.

Народився 1897 р. на Буковині. Брав участь у визвольних змаганнях. До Канади прибув 1921 р. Закінчив учительські студії і вчителював понад сорок років. Літературний дебют – публікації у “Промені” (Чернівці, 1920–1923). У Канаді друкувався

в “Українському голосі”, “Новому шляху”. Писав вірші й англійською мовою, які друкував в англomовних часописах Едмонта. Помер 1966 р.

Літ.: Марунчак М. Історія українців Канади. – Вінніпег, 1991. – Т. 2: Видання друге. – С. 224.

Купчинський Роман – журналіст, поет, письменник, пісняр, поручник УСС, поручник УГА.

Народився 24 вересня 1894 р. у с. Розгадів Зборівського повіту (Тернопільщина), у родині священника. Гімназію закінчив у Перемишлі (1913) і вступив до Львівської духовної семінарії. На початку Першої світової війни зголосився добровольцем до Легіону УСС, де воював до закінчення війни. Був членом Пресової квартири. Автор багатьох стрілецьких пісень. Найвідоміші його пісні – “Ми йдемо в бій”, “Боже великий”, “Накрила нічка”, “Пиймо, друзі. ”, “Ой чого ж ти зажурився. ”, “Як з Бережан до Кадри. ”, “За рідний край”, “Зажурились галичанки”, “Ой там при долині”, “Заквітчали дівчатонька”, “Ми по таборах і тюрмах”, “Пише стара мати”, “Засумувала трембіта” та ін. Йому належить понад вісімдесят пісень, що увійшли до скарбниці українського хорového мистецтва. У піснях Р. Купчинського відображено не лише мрії і сподівання стрільців, у них – сподівання народу. Його літературний дебют теж припадає на воєнні роки – перший вірш було надруковано в 1915 р. у “Віснику СВУ”, що виходив у Відні. З УГА Р. Купчинський пройшов усіма воєнними дорогами. Був у польському полоні після роззброєння й інтернування УГА до лютого 1921 р. Після звільнення Р. Купчинський деякий час навчався на філософському факультеті у Віденському університеті, згодом повернувся до Львова й упродовж двох років студював в Українському таємному університеті. Тоді ж, на початку 20-х років, написав драматичну поему “Великий День” (1921).

У 1922 р. був співорганізатором літературної групи “Митуса” і співредактором однойменного журналу. Упродовж 1924–1939 рр. був фейлетоністом “Діла”, працював у редакціях “Нового часу” і “Господарсько-кооперативного часопису”. Його псевдонім – Галактіон Чіпка. Був співзасновником і членом редакційної колегії видавництва “Червона Калина”. Вірші й оповідання Р. Купчинського надруковано в багатьох альманахах, збірниках. У 1928–1930 рр. вийшла друком його повість “Заметіль”. Був головою ТОПІЖ.

Під час першої радянської окупації жив у Кракові, де працював в Українському видавництві. У 1944 р. виїхав на Захід, до Австрії, у 1949 р. переїхав до США. Був одним з ініціаторів у 1952 р. створення Спілки українських журналістів Америки (СУЖА). У 1958 р. його обрали головою СУЖА. У 1964 р. вийшли друком його “Мисливські оповідання” (Вінніпег), у 1965 р. – поема “Скоропад” (Нью-Йорк). Уже після його смерті у США вийшли друком збірки його пісень – “Ми йдемо в бій” (1977), лірики і прози “Невиспівані пісні” (1983).

Помер 10 червня 1976 р. у Нью-Йорку.

Літ.: Бондарчук І. Бард стрілецької музи: У перші роковини смерті Романа Купчинського // Дзвони. – 1977. – Ч. 2. – С. 17–26; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1238; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 715; За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 451; Ільницький М. Західноукраїнська і емігрантська поезія 20–30-х років. – К., 1992; Кедрин І. Роман Купчинський – Гаагактiон Чіпка // Свобода. – 1976. – Ч. 108 (12 червня); Кедрин І. У межах зацікавлення. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1986. – С. 424–428; Кулеша Н. Купчинський Роман Григорович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. 2. – С. 107–110; Купчинський Р. За рідну землю (Зі споминів з Визвольної війни). На Львів // Календар УНС на рік 1929. – Джерзі Сіті, 1929. – С. 48–64; Луців А. Роман Купчинський (В тридцятиріччя літературної праці // Свобода. – 1950. – Ч. 204; Марунчак М. Історія українців Канади. – Вінніпег, 1974. – Т. 2. – С. 336; Подуфалий В. Стрілецька муза Романа Купчинського // Як з Бережан до Кадри. – Тернопіль, 1990. – С. 3–10; Понеділок М. Знайомство з співцем усусів // Вісті Комбатанта. – 1974. – Ч. 6. – С. 19–22; Салига Т. Продовження: Літературно-критичні студії. – Львів, 1991; Стрілецька Голгофа. – Львів, 1992. – С. 477–478; Федорів Р. Чотири поети з Коша Січових Стрільців // Жовтень. – 1989. – Ч. 5. – С. 17–18.

Куп'як Дмитро – стрілець УПА, мемуарист.

Народився в листопаді 1918 р. у с. Яблунівка (тепер Буського р-ну Львівської обл.). Наприкінці 30-х років Д. Куп'як був членом районного проводу ОУН. Після початку німецько-радянської війни його призначили на роботу в Службі безпеки ОУН. Брав участь у визволенні Д. Грицяя і Я. Старуха з в'язниці. Восени 1945 р. Д. Куп'як отримав наказ переїхати до Польщі. У травні 1946 р. він перейшов польсько-чеський і німецький кордони. З Німеччини 1947 р. Д. Куп'як переїхав до Англії, а згодом

до Канади. У 1964 р. Москва почала вимагати від канадського уряду видачі Д. Куп'яка як воєнного злочинця, але провокація закінчилась невдачею. Куп'як Д. – автор добре відомої книжки “Спогади нерозстріляного” (Торонто, 1991).

Літ.: Бедрій А. Вартісна біографія націоналіста // Визвольний шлях. – 1992. – Кн. 3. – С. 368–370; Куп'як Д. Спогади нерозстріляного. – Торонто, 1991. – 430 с.

Курах Михайло – громадський і політичний діяч, журналіст, військовий історик, підполковник Січових стрільців (київських).

Народився 19 вересня 1895 р. у с. Сербиця Львівського повіту. Початкову освіту здобув у Щирці, потім навчався в реальній школі у Львові, яку закінчив у 1913 р. Тоді ж став членом таємної середньошкільної драгоманівської організації. Після закінчення реальної школи пішов добровольцем до австрійської армії. Закінчивши старшинський курс, воював із серпня 1914 р. Був на сербському, на італійському фронтах. У червні 1916 р. його відправили на галицький фронт. Тут влітку М. Кураха було важко поранено, і він потрапив у російський полон. Там його застала лютнева революція 1917 р. Втік із полону до Києва, записався в українську армію. Взяв активну участь у визвольних змаганнях, а, крім того, написав ще артилерійський підручник, яким користувалася українська армія.

До Галичини повернувся у січні 1921 р. Тут став членом Української військової організації, відновлював січові організації, писав статті для “Січових вістей”. Після того, як польська влада заборонила “Січі”, разом з іншими заснував товариство “Луг”.

Був учасником першого після війни з'їзду Української радикальної партії в липні 1922 р. і від того часу включився в активну політичну роботу в УРП, брав участь у розробленні програми та ідеології цієї партії.

Восени 1922 р. М. Курах виїхав на студії за кордон, спершу до Відня, а потім до Праги. Тут він пробув чотири роки, продовжуючи агрономічні студії. У Празі брав активну участь у громадсько-політичному житті українського студентства. Був одним з провідних діячів ЦЕСУСу і редактором, головою редакційної колегії журналу “Український студент” (виходив у 1923 р.), на сторінках якого друкував статті, обґрунтовуючи

самостійницькі, соборницькі ідеї. У Празі М. Курах зблизився з М. Шаповалом, лідером празької групи УПСР і керівником Українського соціологічного інституту. Він став членом цього інституту і співробітником журналу “Суспільство”. Був М. Курах членом Українського громадського комітету і співробітником журналу “Нова Україна”.

Курах М. брав активну участь у створенні Української соціалістично-радикальної партії, яка утворилася на краєвому конгресі партії 14 лютого 1925 р. унаслідок об'єднання галицької Української радикальної партії та волинської Української партії соціалістів-революціонерів.

Закінчивши студії й отримавши диплом інженера-агронома, М. Курах повернувся до Галичини і почав працювати у Головному Секретаріаті УСРП, але потім відійшов від політичної діяльності і працював за фахом на Гуцульщині.

За більшовиків М. Кураха засудили (у січні 1940 р.) на 15 років. У 1941 р. його звільнили як колишнього польського громадянина за амністією, але був на засланні до 1946 р.

Потім йому вдалося виїхати до Австрії, а в 1952 р. перебрався до США, де замешкав у Клівленді. Там він відновив діяльність відділу ОБВУА, організував й очолив відділ Товариства українських інженерів і відділ Товариства прихильників УНР.

В останнє десятиліття свого життя М. Курах дуже багато уваги приділив студіям українських визвольних змагань. На цю тему він опублікував низку цінних статей на сторінках військових журналів (“Бюлетень комбатанта”, “Вісті Братства колишніх вояків І УД УНА”, “Голос комбатанта”), а також “Вільної України”. Активним співробітником цього журналу М. Курах був від самого початку, його обрали членом редакційної колегії. Також був співробітником “Енциклопедії Українознавства”.

Ще в молодості М. Курах написав відомий вірш, присвячений полеглим товаришам:

Коли Ви вмирали, вам дзвони не грали,
І ніхто не плакав над вами,
Лиш в чистому полі ревіли гармати
І зорі на небі вмивались сльозами. . .

Ці слова поклав на музику стрілецький композитор М. Гайворонський, а брат М. Кураха, художник Іван Курах, проілюстрував і видав його збірку поезій під назвою “Перед брамою”.

Вершиною його журналістської і наукової діяльності як військового історика могла стати тритомова праця “Записки Січового Стрільця”, для якої він зібрав і впорядкував потрібний матеріал. Несподівана смерть перешкодила реалізувати цей план.

Помер 19 червня 1962 р. у Нью-Йорку.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1239; Михайло Курах // Вісті Комбатанта. – 1962. – Ч. 3–4. – С. 102–103; Пилюпенко С. Винниченко і Курах // Червоний шлях. – 1923. – Ч. 5; Ріпещкий С. Михайло Курах // Вільна Україна. – 1962. – Ч. 35–36. – С. 103–108; Шлемкевич М. Неписаний заповіт інж. Михайла Кураха // Листи до приятелів. – 1962. – Кн. 7–8. – С. 40–43.

Курманович Віктор – генерал-хорунжий УГА, публіцист.

Народився 26 лютого 1976 р. у с. Вільшанка (тепер Золочівського р-ну Львівської обл.) у родині священика. Навчався в Золочівській гімназії, у кадетській школі. Згодом закінчив військову академію (Відень, 1902). Під час Першої світової війни російська контррозвідка схопила його на території, яку контролювали росіяни. У 1915 р. його обміняли. З листопада 1918 р. перебував в УГА, командував групою “Північ”. У лютому 1919 р. був призначений начальником штабу, а після від'їзду Д. Вітовського з місією до Парижа – військовим міністром. Саме він видав наказ про знаменитий Чортківський наступ. Після переходу через Збруч та об'єднання УГА й Армії УНР В. Курмановича призначили генерал-квартирмейстером штабу Головного отамана. Після поразки визвольних змагань генерал В. Курманович був з інтернованими українськими частинами у Чехо-Словаччині. З 1923 р. – у Відні. Співпрацював з УВО–ОУН, допомагав разом з іншими генералами УГА й Армії УНР у військовому вишколі керівної ланки ОУН. Був членом Проводу ОУН. Друкувався на сторінках української преси. Навесні 1943 р. його обрали почесним головою Військової управи, яка формувала Дивізію “Галичина”.

У 1945 р. його схопив СМЕРШ. Загинув в одеській в'язниці.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1242; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 719; Коляничук М, Литвин М., Науменко К. Генералітет українських визвольних змагань: Біограми генералів та адміралів українських військових формацій першої половини ХХ ст. – Львів, 1995. – С. 177–178.

Куровець Іван – державний і громадський діяч, лікар, публіцист.

Народився 1 січня 1863 р. у с. Батятичі біля Кам'янки-Струмилової (тепер Кам'янка-Бузька на Львівщині). Гімназію закінчив у Львові. Медицину студював у Відні. Як студент брав активну участь у роботі Українського академічного товариства “Січ”. Лікарську практику мав у Калуші. Був засновником Хлопського банку і Народного дому. Упродовж 1908–1914 рр. – посол до галицького сейму, у 1928 р. – до польського. Під час визвольних змагань був державним секретарем народного здоров'я в уряді ЗУНР. Після війни переїхав до Львова. Був директором Народної Лічниці, членом НТШ, очолював УЛТ, був головою видавничої комісії “Просвіти”, головою ради Видавничої спілки “Діло”, Головою Трудової партії, а згодом членом Центрального комітету УНДО, членом правління Центробанку і “Карпатії”. Регулярно дописував до “Лікарського вісника”, на сторінках “Діла” друкував подорожні нотатки після подорожей до Італії.

Помер 13 травня 1931 р.

Літ.: Д-р Іван Куровець: Некролог // Діло. – 1931. – 15 травня; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина /За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1242; Музика М. Д-р Іван Куровець: Некролог // Лікарський вісник. – 1931. – Ч. 2–3. – С. 1–5; Пундій П. Українські лікарі: Біографічний довідник. – Львів; Чикаго, 1994. Книга 1: Естафета поколінь національного відродження. – С. 116.

Куропась Степан – громадський і політичний діяч, журналіст, хорунжий УГА.

Народився 1 жовтня 1900 р. у с. Селиська біля Перемишля у селянській родині. Гімназію закінчив у Перемишлі. На початку 1918 р. його мобілізували до австрійської армії. Після Листопадового повстання – в УГА. Коли УГА переходила Збруч, частина С. Куропася прорвалася через Карпати до Чехо-Словаччини, де була інтернована. У таборі він брав участь у виданні журналу “Голос табору” як журналіст, мовний редактор, художник, касир, адміністратор. Після табору С. Куропась записався на студії до Технічно-господарської високої школи у Празі. Під час навчання він редагував гумористичний журнал “Віхоть”, неперіодичний орган Української академічної громади. У 1924 р. повернувся до Галичини. Був одним з засновників

газети для селян “Нове село”. У 1925 р. його забрали до польської армії, з якої його звільнили після травневого перевороту 1926 р. Згодом виїхав до Чехо-Словаччини, а в березні 1927 р. – до США. Там С. Куропась став членом ОУН, брав участь у роботі українських організацій (УНС, ОДВУ, УСГ, ОбВУА, ЗУАДК). Він дописував до “Свободи”, у 1929–1930 рр. був співредактором тижневика “Україна”, дописував до журналів “Технічні вісті” і “Сільський господар”, що виходили у Львові. У “Свободі” рубрика “Чикагська хроніка”, що її вів С. Куропась, появлялася впродовж двадцяти п’яти років. Після Другої світової війни С. Куропась був автором “Самостійної України”, “Нової зорі”, “Українського життя”. Після розколу ОУН С. Куропась підтримував ОУН(м). Із прихильниками С. Бандери полемізував у своїх публікаціях.

Лит.: Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovych. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 719; Кедрин І. Степан Куропась // Свобода. – 1985. – 1 жовтня; Куропась С. Спогади з України й 60 років в Америці. – Нью-Йорк; Париж; Чикаго, 1988. – 575 с.; Куропась С. Як я став кореспондентом “Свободи” // Альманах УНС на 1983 рік. – Джерсі Сіті; Нью-Йорк, 1983. – С. 110–114; Самчук У. Слідами піонерів. – Джерсі Сіті, 1983.

Кучабський Василь-Дмитро – історик, публіцист, сотник УСС, сотник Січових стрільців (київських).

Народився 4 листопада 1895 р. у Пустомитах біля Львова, мати належала до великої священичої родини, з якої походив Я. Головацький та брати П. і Т. Леонтовичі. У 1900 р. сім’я переїхала до Львова, де батько працював урядовцем у повітовій раді. У Львові В. Кучабський закінчив народну школу (1905), записався до Академічної гімназії, яку закінчував 1913 р. У гімназії В. Кучабський, як і вся українська національно свідома молодь, брав участь у таємних чи напівтаємних гуртках – йдеться про Пласт. Вступивши до університету, записався до товариства “Українські січові стрільці”. У 1913 р. разом з О. Квасом заснував “Мазепинський курс мілітарний” – так він реалізував ідею збройної боротьби проти Росії – ця ідея появилася під впливом І. Чмоли. Було близько 40 членів цих курсів. Видавали на шапирографі підручники і газету “Вічний революціонер”. Кучабський В. активно працював і в термінологічній комісії Січових стрільців, як до початку війни видала десять військових підручників, автором деяких був “Вук” (псевдонім В. Кучабського).

З початком Першої світової війни на заклик ГУР і УБУ В. Кучабський у серпні 1914 р. сформував сотню добровольців, що увійшла до складу Легіону УСС. У лавах Січових стрільців почав свій шлях публіциста – він друкувався на сторінках журналу “Шляхи” (“Спомин”, “Метелиця”, “Картина з дневника” та ін.). Він був серед тих, хто видавав і сатирично-гумористичний журнал “Самохотник”.

У вересні 1916 р. потрапив у російський полон. На початку 1918 р. В. Кучабський з групою інших полонених (А. Мельник, Р. Сушко, Ф. Черник) втік з полону до Києва. Спочатку командував сотнею, а згодом полком Січових стрільців. Брав участь в антигетьманському повстанні. Був членом Стрілецької ради. Після поразки визвольних змагань згідно з рішенням останнього засідання Стрілецької ради (липень 1920 р.) В. Кучабський повернувся до Львова, але повернувся як член Начальної команди УВО, створеної на зборах представників українських військових організацій у серпні 1920 р. Його переслідувала польська поліція, деякий час В. Кучабського тримали у в'язниці. Він навчався у Львівському таємному університеті, а влітку 1923 р. виїхав за кордон. Там брав активну участь у роботі УНІ (Українського наукового інституту) в Берліні. Становлення В. Кучабського як історика і публіциста відбулося на еміграції. Він друкувався в “Політиці” (її редагував С. Томашівський), “Записках УНІ”, “Дзвонах”, “Меті”.

Свої найважливіші праці написав у 30-х роках: “Українська дипломатія і держави Антанти в році 1919” (1931), “Зовнішньополітичне положення об'єднаних українських армії у “Чотирикутнику Смерти” (1931), “Польська дипломатія і “східногалицьке питання” на паризькій мировій конференції в 1919 р.” (1931), “Вага і завдання Західноукраїнської держави серед сил Східної Європи на переломі 1918–1919 р.” (1932), “Значіння ідей В'ячеслава Липинського” (1935), “Симон Петлюра у світлі історії” (1936), “Січові стрільці (воєнно-історичний нарис)” (1937), але найвідоміші праці – це “Україна і Польща” (1933) і монографія німецькою мовою “Die West-Ukraine im Kampfe mit Polen und dem Bolschewismus in den Jahren 1918–23” (1933).

У 1938 р. В. Кучабський став дійсним членом НТШ.

За своїми поглядами належав до консервативно-державницького напрямку української політичної думки. Він був прихильником ідей В. Липинського, критикував ідеологію ОУН й особисто Д. Донцова, відкидав і заперечував більшовицьку, комуністичну ідеологію.

Життєвий шлях В. Кучабського обірвався у 1944 або 1945 р., наприкінці війни. Обставини його смерті (так само, як і його дружини, Ганни Залужної, дитячої письменниці, дочки священика, і сина Левка) невідомі – або загинув під час бомбардувань, або був заарештований радянськими спецорганами, які полювали на українських діячів.

Літ.: Гелей С. Василь Кучабський: Від національної ідеї до державності. – Львів, 1998. – 531 с.; За волю України: Історичний збірник: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви, 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 446–447; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4. : Перевидання в Україні. – С. 1247; Кучабський Ю. Василь Кучабський (1995–1944) // Україна в минулому. – К.; Львів, 1992. – Вип. II. – С. 123–135; Кучабський Василь Дмитро. Автобіографія // ЦДІА у Львові. – Ф. 359 т., оп. 1. сп р.129, арк. 121–123.

Кучерішка Омелян – журналіст, Січовий стрілець.

Був членом стрілецької організації, потім товариства “Січові стрільці” у Львові, навчався у Львівській політехніці. Разом із І. Чмолою редагував журнал “Віддуки” (1913). На початку Першої світової війни записався до Легіону УСС, згодом був у київських Січових стрільцях. Належав до числа членів Пресової квартири, друкувався на сторінках “Стрілецької думки”, та її органу, разом із М. Опокою був її редактором. Більшовики заарештували його в 1920 р. Загинув того ж року в харківській в’язниці.

Літ.: За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С.449; Ріпецький С. Українське Січове Стрілецтво: Визвольна ідея і збройний чин. – Львів, 1915. – С.285.

Кучмак Іван – художник, Український січовий стрілець.

Народився 1899 р. Брав участь у визвольних змаганнях. Після поразки переїхав до США. Основний мотив його малярської творчості – стрілецькі будні. Ілюстрував українські видання. Член ОМУА. Брав участь у виставках.

Помер 12 травня 1977 р.

Літ.: Іван Кучмак (1899–1977): Некролог // Нотатник з мистецтва. – 1977. – Ч. 17. – С. 66; Іван Кучмак // Свобода. – 1982. – Ч. 88. – С. 3.

Кушнір Макар – політичний діяч, журналіст.

Народився 10 серпня 1890 р. у Черкасах. Університетські студії закінчив у Петербурзі, де брав участь у роботі українських товариств й організацій. У 1917 р. переїхав до Києва.

У 1917–1918 рр. був членом Центральної Ради. Співпрацював з часописами “Нова рада” і “Трибуна”. Наприкінці 1918 р. як член делегації на мирну конференцію виїхав до Парижа.

У 1920 р. переїхав до Відня, де працював у газеті В. Піснячевського “Воля”. Співзасновник ОУН. Його було обрано Головним суддею ОУН. Друкувався на сторінках “Розбудови нації” (псевдоніми В. Богуш, Я. Зуб). Увагу привернула його стаття “Сучасна криза державного ладу та майбутній устрій України” (чч. 8–9 “Розбудови нації” за 1929), у якій він, зокрема, спростував звинувачення ОУН у спробах запровадити постійну диктатуру, а також стаття “Ліга визволення народів Східної Європи, Кавказу та Закаспію” (ч. 12 “Розбудови нації” за 1929 р.), в якій він висунув думку про потребу координації спільної боротьби поневолених народів проти Москви. Цю ідею ОУН(б) реалізувала в роки Другої світової війни і в повоєнний час. Кушнір М. був членом ПУН упродовж 1929–1936 рр. За дорученням ПУН керував діяльністю Українського пресового бюро в Женеві. Бюро видавало два інформаційно-політичних місячники – французькою мовою “Bulletin d’Informations Ukrainiennes” і англійською “Bulletin of Ukrainian Information”. УПБ видало низку брошур після так званої пацифікації. Діяльність пресового бюро мала велике значення, оскільки в Женеві був осідок Ліги націй і багатьох пов’язаних з нею міжнародних інституцій.

Унаслідок виснажливої праці М. Кушнір осліп (1937). Помер 2 серпня 1951 р.

Літ.: Визначні постаті визвольної боротьби України (найновіша доба). – Нью-Йорк, 1967. – С. 95; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1248–1249; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovuč. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 722; Мірчук П. Нарис історії ОУН: Перший том: 1920–1939. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968. – С. 88, 89, 482, 489, 505, 514.

Кушнір Мирослав – редактор, поет, учасник українського збройного підпілля.

Народився 30 березня 1922 р. у с. Божиків (тепер Привітне) на Тернопільщині у сім’ї заможних селян. Батько брав участь у визвольних змаганнях у лавах УГА. У 1936 р. сім’я переїхала до м. Бережани. Там М. Кушнір закінчив у 1940 р. гімназію і записався на студії у Львівську політехніку. Ще в гімназії став членом Юнацтва ОУН, але німецько-радянська війна пере-

рвала студії. Кушнір М. почав працювати в одній із установ у м. Бережанах. У 1944 його батьки і сестра покинули рідні землі, а він залишився. Провід ОУН скерував його на Ярославщину (Закарзоння). Там він і загинув – підірвався гранатою, оточений у криївці загоном НКВД.

У підпіллі М. Кушнір редагував газети і листівки, виконував пропагандистську роботу.

Літ.: Кушнір М. Слова із книги бою / М. Кушнір. – Львів, 1994. – 240 с.

Кушнір Михайло – громадський діяч, публіцист, поручник УГА, член Військової управи Дивізії “Галичина”.

Народився 23 серпня 1897 р. у Станіславі, де закінчив початкову і середню школу. Був поручником УГА. У 1919–1921 рр. навчався в академії мистецтв у Відні й Мюнхені, завдяки чому й став визначним знавцем мистецтва й графіки. Потім навчався в Таємному українському університеті (1922–1925), у 1927–1931 рр. – у Львівському університеті, де отримав ступінь магістра філософії. У 1926–1939 рр. був економічним референтом Української студентської ради. Від 1928 р. до 1930 р. – організатор товариства “Просвіти” (Станіславів). У 1928–1932 рр. – редактор “Станіславівських вістей”. Був членом УВО, від 1929 р. – член ОУН. Після розколу став на бік С. Бандери. Був культурним референтом в УЦК. У 1941–1944 рр. М. Кушнір – директор Театру імені Тобілевича у Станіславі та Львові, член Військової управи Української Дивізії “Галичина”.

На еміграції працював в українських організаціях. У 1948–1950 рр. навчався на філософському факультеті університету в Гайдельборзі, де отримав ступінь доктора філософії. З 1974 р. – професор Українського католицького університету в Римі. Був членом НТШ. Автор багатьох книжок, статей, есеїв на сторінках “Свободи”, “Америки”, “Національної трибуни”, “Вісника ООЧСУ”, “Гомону України”, “Шляху перемоги”, “Визвольного шляху”, “The Ukrainian Quoterly”, “The Ukrainian Review”, “Крилатих”, “Києва” та ін.

Помер 8 листопада 1988 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1249; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 722; З приводу 80-ліття українського визначного поета

// Визвольний шлях. – 1978. – Кн. 3. – С. 360; Чировський М. В десяту річницю відходу у вічність доктора Михайла Кушніра // Визвольний шлях. – 1998. – Кн. 5. – С. 549–551; Чировський М. Помер доктор Михайло Кушнір у Велінгтоні // Вісник. – 1988. – Ч. 10. – С. 127–128.

Куш Віктор – генерал-хорунжий, публіцист, редактор.

Народився 10 листопада 1878 р. у м. Симферопіль. Закінчив Одеське піхотне юнкерське училище (1904). Брав участь у російсько-японській війні (1904–1905). У 1912 р. закінчив Миколаївську академію Генерального штабу. Воював на фронтах Першої світової війни. Після створення Центральної Ради прибув на її заклик до Києва. За часів Гетьманату займав важливі посади в українській армії. Після перемоги Директорії працював у Генеральному штабі, був начальником розвідувального відділу Дієвої Армії, командиром великих військових частин. Із березня 1920 р. – генерал-хорунжий, начальник мобілізаційного відділу Генерального штабу. Після поразки визвольних змагань перебував у таборах для інтернованих частин Армії УНР. Належав до складу Вищої військової ради, до головної управи Українського центрального комітету. Генерал В. Куш – один з засновників Українського військово-історичного товариства. На початку 20-х рр., у таборах, В. Куш почав займатися редакторською і публіцистичною діяльністю. У 1923 р. разом з П. Шандруком, М. Капустянським і В. Прокоповичем (тодішнім прем'єром) почав редагувати військово-науковий журнал “Табір” (Каліш, 1923–1924). Після деякої перерви видання журналу відновилося (1927), і головним редактором став В. Куш, а секретарем П. Шандрук. На сторінках журналу були численні статті генерала В. Куша, як і в інших виданнях, – це “Літературно-військовий вісник” (Каліш, 1921), “На хвилях життя”, “Шляхом незалежності”, альманах “Дніпро”, “Календар Червоної Калини”.

Помер 21 листопада 1942 р.

Літ.: Вільна О. Куш Віктор Максимович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2000. Вип. 7. – С. 421–424; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1249; Коляничук О., Литвин М., Науменко К. Генералітет українських визвольних змагань. – Львів, 1995. – С.178–179; Романюк М. Куш Віктор Максимович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. – Вип. III. – С. 193–195.

- Л -

Лаба Василь – священник УГКЦ, головний капелан УГА, головний капелан Дивізії “Галичина”, вчений, церковний діяч, публіцист.

Народився 1887 р. У роки визвольних змагань – головний польовий духовник УГА. У 20–30-і р. як відомий церковний діяч виступав на сторінках церковно-релігійних видань, зокрема, і наукових. У роки Другої світової війни – головний духовник Дивізії “Галичина” (1943–1945). Після війни – засновник і ректор Української духовної семінарії в Гіршберзі і Кулемберзі. З 1950 р. – генеральний вікарій Едмонтонської єпархії в Канаді. Автор “Біблійної герменевтики” (1929), “Патрології” у трьох томах (1931, 1932, 1934).

Помер 10 листопада 1976 р.

Лит.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1249; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 1; Помер о. митрат проф. д-р Василь Лаба, колишній головний капелан УГА і УД УНА // Вісті комбатанта. – 1976. – Ч. 5-6. – С. 41.

Лагодюк Василь – поет, публіцист, вояк УПА.

Народився 1878 р. на Наддніпрянщині (тепер територія Білорусі). У роки Другої світової війни воював у лавах УПА. Писав відозви, автор повстанських маршів і пісень. Після війни був у складі сотні УПА, яка з боями прорвалася на Захід. Член українських організацій. Автор збірок “Гомін Полісся” (1960), “Іду з тобою” (1962), збірки етнографічних нарисів про Полісся. Псевдонім Іван Хміль.

Помер 27 січня 1974 р.

Лит.: Відійшов у вічність Василь Лагодюк – Іван Хміль – поет-співець Полісся, революціонер, воїн УПА // Гомін України. – 1974. – Ч. 9. – С. 12.

Лазурко Роман – публіцист, підстаршина Дивізії “Галичина”.

Відомо, що Р. Лазурко воював у складі Дивізії “Галичина”. Після війни потрапив в американську зону. Згодом виїхав до США. Автор спогадів, а також книжки “На шляхах Європи”, в якій згадував про події від літа 1943 р.

Лит.: Вісті комбатанта. – 1972. – Ч. 5-6. – С. 112.

Лакота Григорій – єпископ УГКЦ, публіцист.

Народився 1883 р. 3 1926 р. єпископський помічник у Перемишльській єпархії. Після розмежування єпархії німецько-радянським кордоном (1939–1941) – генеральний вікарій її західної частини. У 1945 р. польська влада ув'язнила Г. Лакоту і видала його більшовикам. Він – автор наукових праць на богословські теми, друкувався на сторінках українських видань.

Помер 1950 р. на засланні у Воркуті.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1255.

Лапичак Тома – публіцист, політичний діяч.

Народився 17 жовтня 1914 р. у Нижанковичах біля Перемишля в родині кравця. У 1932 р. закінчив Перемишльську гімназію. Студював медицину в Краківському університеті. У 1937 р. став членом ОУН. Університет закінчив 1938 р. У травні 1939 р. Т. Лапичака ув'язнили. Після розколу в ОУН став членом Краєвої езекутиви ОУН(м), згодом провідником КЕ ОУН(м) на західноукраїнських землях (Волинь, Буковина, Закарпаття). У грудні 1942 р. гестапо заарештувало його і запроторило до концтабору в Заксенгаузені. Після звільнення спеціалізувався в університетській клініці у Відні. У 1946 р. Т. Лапичак переїхав з дружиною до табору переміщених осіб у м. Берхтесгаден, де заснував і редагував журнал “Орлик” (1946–1949). У 1949 р. виїхав до США. Після нострифікації лікарського диплому почав займатися лікарською практикою. Від 1950 р. був заступником краєвого провідника ОУН(м) у США. Упродовж 1950–1955 рр. редагував журнал “Самостійна Україна”, у 1955 р. був одним із засновників журналу “Українське життя” і став його головним редактором. У 1962–1966 рр. редагував “Лікарський вісник”. Крім того, 1960 р. разом з М. Шлемкевичем заснував Український публіцистичний інститут. Відома праця Т. Лапичака – “Український націоналізм – критика й оборона” (1961).

Помер 2 квітня 1975 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1256; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 49; Зілинський А. Доктор Тома Лапичак: людина, публіцист, громадянин // До хроніки української еміграції. – Мюнхен, 1986; Пундій П. Українські лікарі: Біобібліографічний покажчик: Кн. 1:

Естафета поколінь національного відродження. – Львів; Чикаго, 1994. – С. 119–120; Романюк М. Лапичак Тома // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. II. – С. 111–112; Українська державна чоловіча гімназія в Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 188–189.

Лебедь Микола – відомий діяч ОУН, публіцист.

Його псевдоніми – Максим Рубан, Олег, Ігор, Ярополк. Народився 23 листопада 1909 р. у с. Нові Стрілища біля Жидачева в сім'ї кравця. У 1930 р. закінчив гімназію у Львові. Навчаючись у гімназії, створив підпільну “п'ятірку” Юнацтва ОУН. Був пластуном (відомий курінь “Лісові чорти”, що мав давні традиції). Організатор і керівник Юнацтва ОУН у Галичині (1930–1932). Виконував низку важливих доручень керівництва ОУН. У 1934 р. його заарештували в Німеччині і видали польській владі на підставі підозри щодо участі у вбивстві міністра внутрішніх справ Польщі Б. Перацького. На Варшавському процесі (1935) М. Лебеда засудили до смертної кари, згодом (на Львівському процесі 1936 р.) смертний вирок замінили довічним ув'язненням. З в'язниці вийшов після розвалу Польщі. Під час розколу ОУН підтримав С. Бандеру. Член революційного проводу ОУН. На II Великому зборі ОУН (Краків, квітень 1941 р.) М.Лебеда обрали другим заступником С. Бандери. Після проголошення Акту відновлення Української Держави увійшов до складу Українського державного правління як міністр державної безпеки. У роки Другої світової війни М. Лебедь посідав відповідальний пост: був краєвим провідником ОУН (1941–1943), а відтак організував антинімецький опір. Був членом Бюро проводу ОУН, очолював Головну раду ОУН, був співзасновником УГВР. На великому зборі УГВР виступав з доповіддю “До зовнішнього політичного становища”. Там же його було обрано Генеральним секретарем закордонних справ. У 1944 р. за дорученням президента УГВР і голови Генерального секретаріату УГВР виїхав на Захід для налагодження зв'язків із західними союзниками. У 1945–1947 рр. був в Італії, в 1947–1949 рр. у Німеччині. У 1949 р. переїхав до США. Лебедь М. – засновник видавничої фірми “Пролог”, її голова (1952–1974) і заступник голови (1982–1985), член редколегії “Сучасності”, “Самостійної України”, “Українського самостійника”, видавничого комітету “Літопис УПА”. Автор численних публікацій в українських виданнях, праці “УПА. Українська Повстанська Армія: Її генеза,

ріст і дії у визвольній боротьбі українського народу за Українську Самостійну Соборну Державу”, що витримала кілька видань.

Помер 18 липня 1998 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1261; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 65; Панченко О. Микола Лебедь (Ідеї. Діяльність. Державно-правові погляди). – Лохвиця, 2001. – 219 с.; Содоль П. Українська Повстанча Армія 1943-49: Довідник. – Нью-Йорк, 1994. – С. 43-94.

Лебідь-Юрчик Харитон – громадсько-політичний і державний діяч, публіцист.

Народився 1877 р. на Поділлі. За часів УНР був директором департаменту державної скарбниці, згодом – заступником міністра фінансів. Працював як доцент у Кам’янець-Подільському університеті. Після поразки визвольних змагань жив у Польщі. Друкувався в українській пресі (“Український голос”), автор кількох праць зі сфери економіки (“Бюджетове право”, 1927). Один з синів Х. Лебеда-Юрчика був у Дивізії “Галичина” і загинув.

Помер 1945 р. у Німеччині.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1261; Перемишль – західний бастион української землі. – Нью-Йорк; Філадельфія. 1961. – С. 342.

о. Левенець Михайло – священник УГКЦ, капелан Дивізії “Галичина”, публіцист.

Народився 26 вересня 1911 р. у Бродях. У 30-х рр. був студентом філософії у Львові. Кілька разів його заарештовувала польська поліція. Був у війську, де закінчив старшинську лєтунську школу в Познані. Після служби працював у “Просвіті”. Вступив екстерном і навчався в Українській богословській академії у Львові (1933–1938). Висвятився у 1938 р. Працював катехитом й учителем латинської мови в Малій семінарії (Львів, 1941–1943), духовник у Дивізії “Галичина”. На еміграції – віце-ректор Української богословської семінарії у Гіршбергу (1945–1948), канцлер у Мюнхені (1948–1952) і Парижі (1952–1961) Апостольського візитатора українців-католиків у Західній Європі. З 1961 р. – канцлер Апостола екзарха українців-католиків у Франції, член НТШ.

Літ.: Душпастир капелан о. М. Левенець // Броди і Бродівщина. – С. 545–546.

Левицький Борис – публіцист, редактор, вчений, громадський діяч, учасник українського збройного підпілля.

Народився 15 травня 1915 р. у Відні в сім'ї вчителя. У Бережанах, очевидно, закінчив гімназію, а філософію студював у Львівському університеті, який закінчив з дипломом магістра філософії 1938 р. У 1936–1939 рр. був головним редактором газети “Нове село”. У зв'язку з приходом радянської влади у вересні 1939 р. Б. Левицький виїхав з окупованого Львова на територію Генеральної губернії (батька і двох братів більшовики репресували). Після початку німецько-радянської війни Б. Левицький разом з І. Мітрінгою (вони вчилися разом у Львівському університеті) брав участь в організації українського підпілля на Волині та Поліссі, зокрема, і в організації Української народно-демократичної партії. Після того, як збройну боротьбу українського підпілля очолила ОУН(б), Б. Левицький виконував різноманітні доручення Р. Шухевича. Після війни знову на еміграції. Взяв участь у заснуванні Української революційно-демократичної партії (І. Багрянний, С. Костюк, І. Майстренко), хоча згодом вийшов з неї. У 1948 р. відкрив у Мюнхені дослідницьке бюро. Після заснування газети “Die Brücke” Б. Левицький понад 20 років був її співробітником, а також співпрацював під псевдонімом Сікора у газеті “Süddeutsche Zeitung” (Мюнхен). Був співробітником часопису “Вперед” (1945–1956). Як високопрофесійний знавець у питаннях, що стосувалися СРСР, став не лише референтом зі справ СРСР, а й науковим співробітником Дослідницької служби Східної Європи (Дюссельдорф) і фундації ім. Фрідріха Еберта (Бонн). Від 1955 р. видавав німецькою мовою бюлетень “Зміни персональні й структурні в установах Радянського Союзу”.

Левицький Б. був надзвичайно плідним і як публіцист, і як науковець. Його публікації появлялися на сторінках таких видань, як “Die Presse” (Відень), “Kultura” (видання польської еміграції в Парижі), “Русская мысль” (Париж), “Українські вісті” (Новий Ульм, Детройт), “Український самостійник” (Мюнхен), “Сучасність” (Нью-Йорк, Мюнхен) та ін.

Автор майже тридцяти книг німецькою мовою (кілька було перекладено англійською, французькою, італійською, япон-

ською, польською мовами). Найвідоміші: “Від червоного терору до соціалістичної законності” (1961), “Україна по Другій світовій війні” (1962), “Радянська Україна 1944–63 років” (Кельн), “Національна політика СРСР в добі Хрущова” (1966), “Комуністична партія Радянського Союзу” (1967), “Радянська політична еліта” (англійською мовою, 1969), “Профспілки Радянського Союзу” (1970), “Радянська національна політика після смерті Сталіна (1953–1970)” (Мюнхен, 1970), “Маршали і політики” (1971), “Політична опозиція в Радянському Союзі 1962–1972 рр. ” (1972, 1973), “Радянська політика розрядки” (1976).

Левицький Б. був професором соціології в УВУ.

Помер 28 квітня 1984 р.

Літ.: Глаголюк В. Левицький Борис Васильович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2000. Вип. 7. – С. 196–198; Глинін А. Борис Левицький // Українська революційно-демократична партія: Зб. матеріалів і документів / Упорядник О. Коновал. – Чикаго; Київ, 1997. – С. 551–553; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1265; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P.97–98; А. М. А. О. Борис Левицький // Юнак. – 1967. – Ч. 8–9. – С. 2; Проф., д-р Борис Левицький // Свобода. – 1984. – Ч. 214. – С. 3.

Левицький Василь – редактор, публіцист, письменник, громадський діяч, Січовий стрілець.

Більше відомий як В. Софронів-Левицький. Народився 14 грудня 1899 р. у с. Стританці (тепер Стрийський р-н Львівської обл.) у священничій родині. Навчався в гімназії, але не закінчивши її записався в Легіон УСС, хоча мав лише 17 років. Потім воював у лавах УГА, перейшов через польський полон, був у таборі для інтернованої армії. Після оголошення набору до Українського таємного університету став його студентом, записавшись на філософські студії (1921–1923), які завершив у Карловому університеті (1924–1925). На початок 20-х років припадає і його літературний дебют. Він друкувався на сторінках “Митуси”. У 1921 р. вийшла друком збірка нарисів й оповідань “Під сміх війни”, згодом інші збірки – “Бо війна віжною” (1922), “Грішник” (1927), “Липнева отрута” (1934). Написав В. Левицький і кілька п’єс для дітей. Вагомою є його журна-

лістська і редакторська спадщина. Софронів-Левицький В. друкувався на сторінках найвідоміших періодичних видань міжвоєнної доби (“Літературно-науковий вісник”, “Діло”), працював у видавництві І. Тиктора і, зокрема, у тижневику “Новий час”. Упродовж 1929–1939 рр. редагував “Літопис Червоної Калини”, разом з Р. Купчинським – “Кооперативну родину” (1934–1939). Левицький В. й Іванець І. зібрали матеріал для альбому “Українські Січові Стрільці 1914–1920”. Крім того В. Левицький і Р. Купчинський написали сценарій для повнометражного художнього фільму “Для добра і краси”, в якому пропагувалися ідеї кооперативного руху, хоча сюжет фільму досить банальний. Фільм зняв кооператив для виробництва і прокату фільмів під назвою “Добро і краса” у 1936–1938 рр., а В. Левицький був директором цього кооперативу. Під час Другої світової війни В. Софронів-Левицький був літературним керівником театру малих форм “Веселий Львів” (1942–1943). Перед приходом радянських військ виїхав до Німеччини. Працював у тижневику “Земля”. Після війни був режисером таборового театру. У 1948 р. виїхав до Канади. Перейшов важкий період адаптації до нових умов, працював і фізично, але брав участь у роботі українських організацій. Згодом почав працювати у “Вільному слові”, “Новому шляху” (1960–1972). Його обрали головою (1960–1969) Союзу українських журналістів. Продовжував він і письменницьку діяльність. Його твори останнього періоду життя – “Кланялися вам три України” (1970), вибрані твори під назвою “Липнева отрута” (1972), “Під веселим оборогом” (1974) – п’єси для театру малих форм. Треба додати, що В. Левицький був і перекладачем – він перекладав твори Мопассана, Проспера Меріме, Бальзака.

Помер В. Софронів-Левицький 1 грудня 1975 р. у Торонто.

Літ.: Білоус-Гарачевська М. Ми не прощалися з тобою, Україно: Вибране: 1952–1988. – Детройт, 1988. – С. 639–643; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 12–65; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993 – Vol. 3. – Р. 106; Качкан К. Українська журналістика в іменах / За ред. М. М. Романюка. – Львів, 1994. – Вип.1. – С. 109–113; Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С. 235; Кулеша Н. Левицький (Софронів) Василь Софронович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. II. – С. 112–114; Марунчак М. Біографічний довідник

до історії українців Канади. – Вінніпег, 1986. – С. 380; Марунчак М. Історія українців Канади. – Вінніпег, 1972. – Т. 2. – С. 330–332, 369, 370, 386.

Левицький Дмитро – державний і громадсько-політичний діяч, публіцист, редактор.

Народився 1877 р. у с. Добричин (тепер Сокальського р-ну Львівської обл.). Закінчив юридичний факультет Віденського університету. Перед Першою світовою війною працював як адвокат у Раві-Руській і Бережанах. На початку війни його мобілізували до війська. Воював як старшина австрійської армії. Потрапив до російського полону. Після лютневої революції 1917 р. приїхав до Києва, став одним із організаторів Галицько-Буковинського комітету допомоги жертвам війни й очолив його. За часів Гетьманату був секретарем опозиційного до влади Українського національного союзу. У 1919–1921 рр. – посол УНР у Данії. Після поразки визвольних змагань у 1921–1922 рр. очолював у Відні організацію “Молода Галичина”, до складу якої входило багато учасників недавніх визвольних змагань (Є. Коновалець, А. Мельник, І. Кедрин, І. Чмола).

Після повернення до Галичини редагував “Діло” (1923–1925). Був співзасновником та одним з лідерів УНДО, його першим головою (1925–1935). У 1928–1935 рр. Д. Левицький – посол до польського сейму і голова Української парламентарної репрезентації. Майже рік (1930–1931) відсидів у в’язниці.

Левицький Д. був заступником голови надзірної ради Видавничої спілки “Діла”, заступником голови УНДО В. Мудрого (1936–1939). Щодо політичних поглядів був поміркованим політиком, але виступав проти так званої нормалізації.

У вересні 1939 р. більшовики заарештували його.

Помер він на засланні 31 квітня 1942 р. у Бухарі (Узбекистан).

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1267; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 98; Закривецький М. Левицький Дмитро // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2002. Вип. 9. – С. 172–173; Кедрин І. У межах зацікавлення. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1986. – С. 254–258; Некролог // Вісник. – 1959. – Ч. 7–8.

Левицький Євген – публіцист, журналіст, державний, громадський і політичний діяч.

Народився 17 січня 1870 р. у с. Сидорів (тепер Гусятинського р-ну Тернопільської обл.). Закінчив правничий факультет Львівського університету. Ще студентом брав участь у заснуванні Української радикальної партії, а згодом – Народно-демократичної, зокрема, був співавтором програм обох партій. Напередодні Першої світової війни двічі (1907 р. і 1911 р.) Є. Левицького обирали до парламенту. У роки війни був членом Союзу визволення України. У 1919–1920 рр. – член Національної Ради ЗУНР, посол ЗУНР у Берліні і Празі. Журналістську і публіцистичну діяльність почав ще в 90-х рр., коли був співредактором журналу “Народ” (1890–1895), співробітником таких видань, як “Будучність”, “Свобода”, “Діло”. Друкувався і на сторінках “Літературно-наукового вісника”.

Після війни Є. Левицький відновив адвокатську практику у Відні і від громадсько-політичної діяльності, а від журналістики, по суті, відійшов.

Помер у Відні 21 жовтня 1925 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1267; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993 – Vol. 3. – P. 105.

Левицький Кость – державний, громадсько-політичний діяч, публіцист, редактор.

Народився 18 листопада 1859 р. у с. Тисмениця (тепер райцентр Івано-Франківської обл.) у сім'ї священика. Закінчив Станіславську гімназію, згодом правничий факультет Львівського університету. Після цього К. Левицький відкрив у Львові адвокатську контору й активно включився в українське громадське життя. Був одним з ініціаторів й організаторів економічно-кооперативного руху, причетний до створення найважливіших економічних інститутів – Народної торгівлі, страхової компанії “Дністер” (Центробанку, був його директором упродовж 1898–1939 р.), Ревізійного союзу українських кооперативів (очолював у 1904–1914), Гіпотечного банку, страховального товариства “Карпатія”. Левицький К. – один із творців “ери адвокатів”. У 1899 р. був серед засновників Української народно-демократичної партії, в керівництві якої посідав важливі пости. У 1907 р. його обрали послом до парламенту, а 1908 р. – до сейму. Він був головою Українського парламен-

тарного клубу у Відні і Сеймового клубу у Львові. Очолював Товариство українських правників, був редактором “Правничої часописи” (1889–1907).

З початком Першої світової війни К. Левицький очолив Українську Головну Раду, а згодом Українську Загальну Раду. Після проголошення ЗУНР очолив уряд, був членом екзильного уряду ЗУНР у Відні. У той час К. Левицький друкувався на сторінках “Українського правника”, “Українського скитальця”, “Волі”.

У 1924 р. К. Левицький повернувся до Галичини й очолював різноманітні професійні, економічні, культурні інституції – був головою Союзу українських адвокатів, редактором журналу “Життя і право” (орган СУА), директором Центробанку. Був членом УНДО і виступав на сторінках “Діла”.

Перед приходом більшовиків у вересні 1939 р. не встиг виїхати. Він очолив Український комітет захисту – делегацію від української громади до нової влади. Після цього його заарештували і звільнили навесні 1941 р. У липні 1941 р. К. Левицький очолив Українську Національну Раду.

Він багатьох цікавих праць: “Історія політичної думки галицьких українців 1848–1914” (1926), “Історія визвольних змагань галицьких українців в часі світової війни 1914–1918 рр.” (1928), “Великий зрив” (1931), він же уклав і “Німецько-український правничий словник” (вийшло два видання – 1893 р., 1920 р.).

Помер К. Левицький 12 листопада 1941 р.

Літ.: Баранецький О. Д-р Кость Левицький в роках 1892–1895: спомин щоденного свідка // Вільне слово. – 1941. – Ч. 74; 1942. – Ч. 1/3; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1268; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 100; Заповіт д-ра Костя Левицького // Самбірські вісті. – 1941. – Ч. 36. – С. 3; Климишин М. Голова уряду ЗУНР д-р Кость Левицький // Альманах Станіславівської Землі: Зб. матеріалів до історії Станіслава і Станіславівщини. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1985. – Т. II. – Ч. 212–215; І.Ф. Президент д-р Кость Левицький: У перші роковини смерті // Львівські вісті. – 1942. – Ч. 258. – С. 3; Комариця М. Левицький Кость // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1994. – Вип. 1. – С. 113–114; Нарис історії “Просвіти”. – Львів; Краків; Париж, 1993. – С. 148–149; Сліпий Й. В перші роковини смерті д-ра Костя Левицького // Краківські вісті. – 1942. – Ч. 255. – С. 3–4.

Левицький Мирон – художник, журналіст, вояк Дивізії “Галичина”.

Народився 14 жовтня 1913 р. у Львові. Після закінчення гімназії навчався у школі О. Новаківського, а згодом у Краківській академії мистецтв. Перед Другою світовою війною працював як художник-ілюстратор у видавництві І. Тиктора і в “Червоній Калині”. Брав участь у виставці АНУМ і Спілки образотворчих мистецтв. Після приходу більшовиків у вересні 1939 р. працював в археологічному відділі Академії наук і в Історичному музеї. З початком формування Дивізії “Галичина” записався добровольцем. Брав участь у битві під Бродами. Був військовим кореспондентом. Після відступу працював у газеті “До бою”. Пройшов із Дивізією весь бойовий шлях. Після таборів для інтернованих спочатку був в Австрії, а 1949 р. виїхав до Канади. Розмальовував церкви. Він автор багатьох різножанрових картин. Брав участь у виставках. Після створення Братства кол. вояків 1-ої УД УНА М. Левицький ілюстрував його видання.

Літ.: Дорович Д. П'ятдесят років творчості Мирона Левицького // Сучасність. – 1985. – Ч. 12. – С. 31-43; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1268; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P.102-103; Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С. 146; Калитовська М. Майстер кольорів // Українська літературна газета. – 1956. – Ч. 10. – С.5; Ладижинський В. Екслібриси Тирса Венгриновича і Мирона Левицького // Нотатки з мистецтва. – 1986. – Ч. 26. – С. 13-19; Лисяк О. Мирон Левицький // Вісті Комбатанта. – 1943. – Ч. 5-6. – С. 128-130; Марунчак М. Історія українців Канади. – Торонто, 1984. – С. 394; М. П. Виставка Мирона Левицького // Літературна газета. – 1958. – Ч. 11. – С.1-2; О. К. Мирон Левицький // Крилаті. – 1975. – Ч. 10. – С. 2; Певний Б. Мирон Левицький // Крилаті. – 1970. – Ч. 1. – С. 2, 4.

Левицький Северин – педагог, громадський діяч, публіцист, поручник УСС, поручник УГА.

Народився 1890 р. Від початку створення Легіону УСС перебував у їхніх лавах, згодом взяв участь у визвольній війні як старшина УГА. Після поразки визвольних змагань працював у середніх школах Львова. Один з творців відновленого Українського пласту, очолював Верховну пластову команду (ВПК) у 1924–1930 рр. Після того, як польська влада заборонила Пласт, С. Левицький належав до проводу таємного Пласту. Його найвідоміший пластунський псевдонім – Сірий Лев, ще

один – Шерш. Левицький С. регулярно виступав на сторінках української преси, зокрема, і пластунської (“Молоде життя”, “Український Пласт”), був автором брошур методичного характеру. У 1930 р. – один з засновників Пластового сеньйорату. У роки Другої світової війни очолював відділ молоді УЦК, згодом Українське учительське об’єднання праці (УУОП). Після Другої світової війни – на еміграції. Був одним з ініціаторів відновлення Пласту. Левицького С. проголосили Начальним Пластуном, символом і почесним головою всіх пластових організацій. Зокрема, з 1947 р. він був Начальним Пластуном, а в 1949–1953 рр. головою Пластової ради. Виступав на сторінках друкованого органу Пласту – журналу “Пластовий шлях”. Він автор книжки “Матеріали до історії Пласту” (1962).

Помер 30 січня 1962 р. у Буффало.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1269–1270; Северин Левицький // Вісті комбатанта. – 1962. – Ч. 1. – С. 76.

Ленкавський Степан – ідеолог і теоретик українського націоналізму, голова проводу ОУН, публіцист.

Народився 6 липня 1901 р. у с. Угорники на Станіславщині (тепер Івано-Франківська обл.) у священничій родині. Дід С. Ленкавського теж був священником і захищав інтереси українського селянства. Народну школу закінчив у с. Фитьків, гімназію – у Станіславі. Уже в п’ятому класі С. Ленкавський став членом нелегальної Організації вищих класів українських гімназій (ОВКУГ). Після закінчення гімназії його прийняли до Союзу української націоналістичної молоді (СУНМ). На той час припадають і початки його журналістської творчості – журнал “Метеор” був органом ОВКУГ, а “Смолоскип” – орган СУНМ. Був членом літературної групи “Листопад”, до якої входили молоді націоналісти – письменники і поети. Водночас із студіями на правничому факультеті Львівського університету С. Ленкавський під впливом Д. Донцова, радше, під враженнями від його “Націоналізму” почав розробляти засади українського націоналізму. У ч. 7–8 “Розбудови нації” за 1928 р., теоретичному органі ПУНу, була видрукувана його стаття “Філософічні підстави “Націоналізму” Донцова”. По суті, це тлумачення, популяризація поглядів Д. Донцова, але С. Ленкавський зарекомендував себе і як самостійний дослідник філософських й ідеологічних засад українського націоналізму.

На I конгресі українських націоналістів С. Ленкавський працював в ідеологічній комісії, на одному з засідань якої він виголосив доповідь “Суверенна Україна та національна революція”.

Спільно з І. Габрусевичем редагували підпільний журнал “Юнак”. Він співпрацював з “Юнацтвом” та “Українським голосом”, що виходив у Перемишлі з 1929 р. як перший легальний орган ОУН.

Улітку 1929 р. написав “Декалог” – “Десять заповідей українського націоналіста”. Слушною є думка, що якби С. Ленкавський більше нічого не писав чи не зробив для українського визвольного руху, то й так завдяки “Декалогу” він посів би місце серед найвизначніших і найзаслуженіших членів ОУН.

Належав до складу Краснової ексекютиви ОУН й очолював ідеологічну референтуру. На початку листопада 1931 р. С. Ленкавського заарештували – тоді він перебував у Кракові, де продовжував свої філософські студії в університеті. Вийшов із в’язниці у 1935 р. Останні передвоєнні роки намагався не привертати до себе уваги поліції. У зв’язку з більшовицькою окупацією виїхав до Кракова, який став центром українського життя.

У конфлікті між керівництвом ОУН і молодшим поколінням ОУН у краю, що розгорівся після вбивства Є. Коновальця з приводу стратегії і тактики визвольної боротьби, С. Ленкавський підтримав С. Бандеру. У лютому 1940 р. було сформовано Революційний провід ОУН. Ленкавський С. увійшов до його складу і надалі займався питаннями ідеології.

Після II Надзвичайного великого збору ОУН (Краків, квітень 1941 р.) С. Ленкавський став третім заступником С. Бандери (після Я. Стецька і М. Лебеда) і водночас очолив роботу відділу пропаганди Проводу ОУН. Після початку німецько-радянської війни і проголошення Акту відновлення Української Держави прибув до Львова. Він забезпечував пропагандистськими матеріалами й інструкціями Похідні групи ОУН. Наприкінці липня 1941 р. гестапо заарештувало його. Із концтабору Аушвіц С. Ленкавського разом з іншими членами ОУН звільнили аж у грудні 1944 р.

Після війни перебував спочатку в Італії, а потім у Західній Німеччині, в Мюнхені. Він увійшов до складу Проводу ЗЧ ОУН. Ленкавський С. стояв на боці С. Бандери у його конфлікті з

“опозицією”. Він і надалі продовжував розробляти ідеологічні питання. На початку 50-х років був причетний до оперативно-вишкільної групи як підготовчої бойової формації на випадок війни західних держав із СРСР.

Після вбивства С. Бандери С. Ленкавський очолив ОУН. У повоєнний період активно займався журналістикою і редакторською роботою. Був співробітником, а деякий час і редактором “Шляху перемоги”. Друкувався на сторінках “Української трибуни”, “Українського самостійника”, був редактором офіційного органу Проводу ОУН – журналу “Сурма”, головою надзірної ради друкарні “Ціцери”, заснованої на кооперативних засадах 1951 р. у Мюнхені.

На посту Голови проводу ОУН був до 1968 р.

Помер С. Ленкавський 30 жовтня 1977 у Мюнхені, поховали його неподалік від могили С. Бандери.

Літ.: В боротьбі за Українську державу: Есеї, спогади, свідчення, літописання, документи Другої світової війни. – Вінніпег, 1990; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1284; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 84; Климишин М. Степан Ленкавський (у десятю річницю його смерті) // Визвольний шлях. – 1987. – Кн. 11. – С. 1021; Климишин М. Степан Ленкавський // Альманах Станиславівської землі: 36. матеріалів до історії Станислава і Станиславівщини. – Нью-Йорк; Париж; Сидней; Торонто, 1985. – Т. II. – С. 290–292; Коваль О. Пам'яті великого друга // Авангард. – 1977. – Ч. 6. – С. 323–335; Мечник С. Люди, роки, події: Спогади. – Мюнхен, 1986. – Частина IV. – 159 с.; Мірчук П. Революційний Змаг за УСС. – Нью-Йорк; Торонто; Лондон. – 1985. – Т. 1. – С. 31–35; Сеньор ОУН – націоналіст, мислитель. Слово Ярослава Стецька, Голови Проводу ОУН над могилою св. пам. С. Ленкавського // Шлях Перемоги. – 1977. – 13 листопада; Сич О. Життєвий шлях Степана Ленкавського / Ленкавський Степан. Український націоналізм: Твори. – Івано-Франківськ, 2002. – Т. 1. – С. 9–47; Сич О. Степан Ленкавський: Життєвий шлях на тлі історії ОУН. – Івано-Франківськ, 1999. – 80 с.; Сл. п. Степан Ленкавський // Вісник. – 1977. – Ч. 10. – С. 3–5.

Лепкий Левко – журналіст, письменник, композитор, художник, поручник УСС, поручник УГА.

Народився 7 грудня 1888 р. у с. Поручин Бережанського р-ну на Тернопільщині, у родині Сильвестра Лепкого (відомого в літературі під псевдонімом Марко Мурава). Навчався в Бережанській гімназії, де став членом підпільного гуртка “Молода Україна”. Гімназію А. Лепкий закінчив у 1909 р., за-

писався спочатку на теологічний факультет Львівського університету, потім перейшов на правничий факультет, але згодом переїхав до Кракова і почав студіювати в Краківській академії мистецтв.

Перед війною Л. Лепкий організував “Січі”. На початку Першої світової війни записався до Легіону УСС. Він – один з засновників і членів “Пресової квартири УСС” й “Артистичної горстки”. Саме тоді він поклав на музику вірш свого старшого брата – Б. Лепкого “Чуєш, брате, мій?” Це – надзвичайний витвір української душі. Мабуть з цієї пісні почалася його слава як стрілецького барда, стрілецького пісняра, співця стрілецької слави. Інша знаменита пісня Л. Лепкого – “Гей, видно село...”. Брав участь у Листопадовому зриві, згодом у національно-визвольних змаганнях. Після поразки повернувся в рідні краї і потрапив до в’язниці. Після звільнення Л. Лепкий поринув у громадське й мистецьке життя. Він один з засновників видавництва “Червона Калина”, згодом став і співробітником журналу “Літопис Червоної Калини”. Був членом мистецького об’єднання “Богема”, працював у відомих сатирично-гумористичних виданнях того часу (“Будяк”, “Маски”, “Жорна”, “Зиз”, “Комар”), друкувався на сторінках української преси (“Діло”, “Літопис Червоної Калини”, “Календар Червоної Калини”, “Вісті з Лугу”). Лепкий Л. не лише писав різножанрові журналістські публікації (нариси, фейлетони, гуморески, літературно-критичні статті, спогади), а й був художником-ілюстратором. Його відомі псевдоніми і криптоніми того часу – Ле-ле, Оробець Льоньо, Зиз, Зизик, Швунг, Льоньо, Л. Л.

Лепкий Л. був членом правління Товариства письменників і журналістів ім. І. Франка (ТОПІЖ).

З початком Другої світової війни переїхав до Кракова, де почав співпрацювати з “Краківськими вістями”. У 1945 р. переїхав до Австрії, а в 1949 р. до США. Доводилося важко, бо працював фізично. Брав участь у відновленні видавництва “Червона Калина”. Друкувався на сторінках українських видань, брав участь у роботі українських товариств.

Помер 28 жовтня 1971 р. Поховали його на цвинтарі у Баунд-Бруці (м.Трентон, США).

Лит.: Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 88; За волю України: Історичний збірник УСС. В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців

проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 483; Подуфалий В. Лев Лепкий: Лицар. Митець. Патріот // Лев Лепкий. Твори. – Тернопіль, 2001. – С. 271–280; Лепкий Лев. Твори. – Тернопіль, 2001. – 296 с.; Лев Лепкий в історії української культури: Зб. матеріалів всеукраїнської наукової практичної конференції, присвяченої 110-ій річниці від дня народження Лева Лепкого. – Тернопіль, 1999; Луців Л. Ще один зі Стрілецької Музи (кілька слів про Льва Лепкого / Л. Луців // Свобода. – 1950. – Ч. 254.

Лизанівський Іван – громадський і політичний діяч, публіцист.

Народився 1892 р. у м. Золочів (Львівщина). Гімназію закінчив у Золочеві, потім навчався у Львівському університеті. Брав активну участь у житті середньошкільних драгоманівських громад і радикального студентства. Влітку 1912 р. І. Лизанівський виїхав у підросійську Україну, щоб провадити там громадсько-політичну роботу. У Києві працював у редакції “Літературно-наукового вістника”.

Був активним учасником революційних подій. Як член української партії соціалістів-революціонерів належав до складу Центральної Ради. Він відзначався ораторськими й організаторськими здібностями. Багато сил віддавав роботі з галицькими українцями, що опинилася на Наддніпрянщині. Завдяки йому в Києві було створено Галицько-Буковинський комітет допомоги жертвам війни. Спричинився він і до створення київських Січових Стрільців, військової частини, яку очолив Є. Коновалець (з яким І. Лизанівського поєднувала і спільна ідея, і знайомство з часів навчання у Львівському університеті, зрештою, Є. Коновалець на той час теж був членом УПСР, хоча незабаром залишив цю партію).

В УПСР І. Лизанівський боровся проти лівої, інтернаціоналістської течії і був одним з лідерів центристської течії.

У часи Директорії займав відповідальні політичні та державні посади. Від квітня 1919 р. очолював міністерство преси і пропаганди в уряді Б. Мартоса. У січні 1920 р. І. Лизанівський пробрався до Києва, вже окупованого більшовиками, і зробив спробу організувати тих членів партії, що залишилися. Він скликав конференцію соціалістів-революціонерів, тих, хто не приєднався до “боротьбістів” чи до більшовиків. Багато хто з учасників висловлювався за “радянську” форму влади, але з українським змістом. Лизанівський І. знав ціну більшовикам та їхнім обіцянкам. Ілюзій щодо цього в нього не було, але йшлося про те, щоб ослабити ре-

зультати більшовицької агресії, більшовицькі впливи і готуватися до відновлення боротьби за державну незалежність України. Він виступав проти договору Польщі й уряду УНР, відновив діяльність своєї групи і від її імені видав перше число журналу “Трудова трибуна”, яке було присвячене польсько-українським стосункам і критиці договору між Польщею й урядом УНР. Польська окупаційна влада заарештувала редакторів журналу (І. Лизанівського, М. Опоку і М. Балицького) і посадила до в'язниці.

З новим й остаточним приходом більшовиків І. Лизанівський продовжував політичну діяльність, але вже у прихованій формі. Він працював у видавництвах Харкова (“Рух”) і Києва (“Книгоспілка”), редагував зібрання творів І. Франка та інших письменників, писав коментарі до цих видань, статті тощо. Навесні 1921 р. більшовики заарештували його та інших діячів колишньої УПСР, але завдяки клопотанням Гринька, Шумського, Блакитного, Любченка їх звільнили. Після звільнення з-під арешту І. Лизанівський продовжує діяльність, але ще більше конспіруючи її. Він, до речі, через збережені зв'язки радив і Грушевському не повертатись в Україну. У 1931 р. більшовики заявили, що викрито нову підпільну організацію – Український національний центр, який на чолі з М. Грушевським готував повстання проти радянської влади. Серед членів цієї організації було названо Г. Коссака, І. Лизанівського, В. Голубовича та ін. Їх заарештували. Суд не відбувся, але заарештованих не випустили. Так на початку 30-х років І. Лизанівський безслідно зник.

Лит.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1289; Курах М. Іван Лизанівський (Фрагменти споминів) // Вільна Україна. – 1962. – Т. 34. – С. 52–58.

Липа Юрій – поет, письменник, публіцист.

Народився 5 травня 1960 р. в Одесі в сім'ї Івана Липи, одного з засновників “Братства Тарасівців” (1890). Закінчив Одеську гімназію. Студіював право в Новоросійському університеті (1918–1919, Одеса). Публіцистичну і журналістську діяльність Ю. Липа почав в Одесі. Він редагував щоденну газету “Вісник Одеси” (серпень–жовтень 1918), видавав брошури (“Союз визволення України”, “Королівство Київське по проекту Бісмарка”, “Українські відзнаки”, “Гетьман Іван Мазепа”).

Продовжував Ю. Липа навчання у Кам'янець-Подільському університеті. Там він теж займався журналістикою, оскільки працював у місячнику “Нова думка”. Після поразки визвольних змагань родина І. Липи приїхала до Галичини. Він закінчив медичний факультет Познанського університету (1929). Брав активну участь у студентському русі, був одним з засновників студентської корпорації “Чорноморе”, друкувався в молодіжній пресі. Після закінчення університету Ю. Липа працював лікарем у Варшаві.

Він – активний учасник українського літературного життя, друкувався на сторінках “Літературно-наукового вістника” і “Вістника” Д. Донцова, “Дзвонів”. Ще в 1922 р. вийшла друком його поема “Князь Полонений”, у 1925 р. – збірка поезій “Світлість”, у 1931 р. – “Суворість”. Разом з Є. Маланюком він організував літературне об’єднання “Танк”, що з 1933 р. почало видавати кварталник “Ми” (Варшава). У 1938 р. вийшла його остання поетична книга – “Вірую”. Липа Ю. відомий і як прозаїк – роман “Козаки в Московії” (1934), він автор новел та оповідань. Як літературознавець Ю. Липа написав “Бій за українську літературу” (1935), але в історію української історіософської і політичної думки завдяки своїм працям “Призначення України” (1938), “Чорноморська доктрина” (1940), “Розподіл Росії” (1941), “Українська доба” (1936). Найважливіше в історіософських працях Ю. Липи – віра у призначення України.

Написав Ю. Липа і лікарські праці – “Фітотерапія” (1933), “Ліки під ногами” (1943).

У 1943 р. Ю. Липа переїхав з Варшави у село біля Яворова. Лікував поранених вояків УПА. Не хотів залишати рідні землі. Його життя – це розуміння обов’язку перед Україною.

За твердженням П. Мірчука, Ю. Липа був Генеральним секретарем здоров’я в уряді УГВР.

Енкаведисти закатавали Ю. Липу 20 серпня (за іншими даними 31) 1944 р. поблизу Яворова.

Літ.: Апостол новітнього українства: Спогади про Юрія Липу. – Львів, 2000. – 293с.; Баган Ю. Юрій Липа: людина і мислитель. – К., 1994. – 39 с.; Бедрій А. Юрій Липа – ідеолог і політичний теоретик // Визвольний шлях. – 1995. – Кн. 4 – С. 502–509; Кн. 5. – С. 710–717; Биховський Л. Публіцистика Юрія Липи // Розбудова держави. – 1955. – Ч. 1. – С. 57–58; Ч. 2. – С. 115–121; Биховський Л. Спадщина по Юрію Липі // Літ.-науковий збірник. – Нью-Йорк, 1952. – Ч. 1. – С. 298–300; Биховсь-

кий Л. Юрій Іванович Липа // Український історик. – 1965. – Ч. 1–2. – С. 49; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1291–1292; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 244; Комариця М. Липа Юрій // Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. – Вип. 2. – С. 121–122; Мірчук П. Революційний змаг за УССД. – Нью-Йорк; Торонто; Лондон, 1987. – Т. II. – С. 63; Мовчан Ю. Він був і залишиться героєм (До 40-річчя смерті Юрія Липи) // Свобода. – 1984. – Ч. 214. – С. 2; Мороз В. Горіти надзвичайним світлом // Липа Ю. Призначення України. – Львів, 1992. – С. 3–11; Мухин М. Яснозбрійний Юрій // Київ. – 1953. – Ч. 1. – С. 41–47; Стебельський С. Юрій Липа // Гомін України. – 1974. – Ч. 7–8. – С. 1–2; Гарнавський О. Юрій Липа – поет національної думки // Свобода. – 1985. – Ч. 128–131; Теребус О. До біографії Ю. Липи // Київ. – 1955. – Ч. 5. – С. 237–239.

Липинський В'ячеслав – історик, політичний діяч, публіцист.

Народився 5 квітня 1882 р. у с. Затурці на Волині в польській шляхетській родині. Навчався у школах Житомира, Луцька, Києва. Після закінчення гімназії В. Липинський відбув військову службу, після чого почав студії у Ягеллонському університеті (Краків). Спочатку він вивчав агрономію, а вже згодом – філософію й історію. Знання з історії доповнив студіями в університеті Женеві. Після університетських студій повернувся до свого маєтку на Уманщині. Тут він почав реалізувати свою ідею ще з часів гімназії – В. Липинський закликав сполонізовану шляхту повернутися до українства, до праці над відродженням України. У 1908 р. у журналі “Рада” надруковано його статтю, а потім монографію про Данила Братковського. Наступного року монографію надрукував “ЛНВ”. У 1909 р. у Кракові виходить польською мовою його історико-публіцистична праця “Шляхта на Україні – її участь у житті українського народу на тлі історії”. Публікація викликала не лише зацікавлення, дискусії навколо проблеми, а й реакцію влади – книжку викупували і знищували. Навесні 1909 р. у Києві почав виходити двотижневик “Przegląd krajoży”, який закликав спольщену провідну верству в Україні повернутися до народу. На чолі редакції стояли В. Липинський і Б. Ярошевський. У 1912 р. вийшла друком наступна праця – збірник “Z dziejów Ukrainy”, яку написав і зредагував В. Липинський. Цю працю В. Липинський присвятив В. Антоновичу, П. Свенціцькому і Т. Рильському.

Перша світова війна застала В. Липинського в Русалівських Чагарах, його маєтку. Як офіцера його мобілізували і він брав участь у бойових діях. Початок світової (в усякому разі європейської) війни він передбачав і хотів використати в інтересах української справи. Він пропонував створити український політичний центр за межами Росії. До війни цей задум реалізувати не вдалося, але він втілювався у “Союзі визволення України” (1914).

На фронті В. Липинський занедужав. Лікувався в Полтаві. Там його і застала російська лютнева революція 1917 р. Липинський В. українізував армійську частину, де служив, але це не знайшло підтримки з боку Генерального секретаріату військових справ: його політичні опоненти боялися і того, що він – поміщик, шляхтич, і того (може, ще більше), що він – український самостійник.

У травні 1917 р. В. Липинський взяв участь у створенні Української демократично-хліборобської партії, для якої написав програму. УДХП захищала збереження земельної власності і домагалася проголошення самостійності України.

Липинський В. взяв участь у з'їзді українських хліборобів, який відбувся 29 квітня 1918 р., і проголосив Українську Державу замість Української Народної Республіки й обрав Гетьманом П. Скоропадського, нащадка колишнього українського Гетьмана І. Скоропадського. Він отримав посаду від нової влади – очолив українське посольство у Відні. Так почався останній, емігрантський, період його життя. Послом він залишився і після поразки П. Скоропадського – до червня 1919 р. До осені 1926 р. він мешкав у Райхенау. Це був той період, коли він розробляв свою політичну доктрину, організовував гетьманський рух. У 1920 р. у Відні виходить монографія В. Липинського “Україна на переломі”.

Влітку 1920 р. В. Липинський зі своїми однодумцями (кн. М. Кочубей, гр. А. Монтрезор, С. Шемет, Д. Дорошенко, О. Скоропис-Йолтуховський та ін.) організував Союз українських хліборобів-державників й опрацював його політичну програму і статут. Ідеологічним органом цієї організації орденського типу був неперіодичний збірник “Хліборобська Україна” (1920–1925). На його сторінках друкувалися і “Листи до братів-хліборобів” – фундаментальна праця В. Липинського.

У 1926 р. з ініціативи П. Скоропадського у Берліні почав працювати Український науковий інститут і В. Липинський

став професором на кафедрі української державності, де працював два роки. У 1928 р. він повернувся знову до Австрії.

Як історик В. Липинський започаткував нову школу – державницюку – української історіографії. Серед його послідовників – такі відомі постаті, як С. Томашівський, І. Крип'якевич, Д. Дорошенко, М. Чубатий, В. Кучабський. Ідея державності була осердям його історичної концепції і політичної програми. Він надавав великого значення провідній верстві як носієві влади. Джерела влади В. Липинський вбачав у наявності трьох сил: мілітарній, економічній й інтелектуальній, але соціально вагомість, особливі державотворчі здібності мілітарної сили (“войовників”), на думку В. Липинського, значно вищі, ніж в інтелігенції, яка виконував лише допоміжні функції. Він визначав три типи державного устрою – класократію, демократію й охлократію, віддаючи перевагу першому типові. Саме тому він наголошував на необхідності провідної верстви і захищав монархістську ідею у традиційній для українців формі гетьманату. Липинський В. вважав, що держава буде нацією, а не напками. Він утверджував месіанське призначення України. Ще 1923 р. написав працю “Релігія і церква в історії України”, що вийшла 1925 р. у Філадельфії. Він простежив історію Церкви на тлі суспільно-політичної історії України і дійшов висновку, що розташування України на межі двох світів не лише спричинило внутрішні конфлікти, але й, з іншого боку, стало передумовою месіанського покликання України в Європі. Українську месіанську ідею він вбачав у гармонійній синтезі Заходу і Сходу.

У 1930 р. через конфлікт з П. Скоропадським В. Липинський проголосив УСХД розпущеним, а разом з М. Кочубеєм, В. Залозецьким, В. Кучабським створив нову організацію – Братство українських класократів-монархістів. Проте В. Липинський був уже безнадійно хворий.

Помер він 14 червня 1931 р.

Літ.: Білас А. Врiчницю В'ячеслава Липинського // Літературна газета. – 1957. – Ч. 4. – С. 1; Босий В. В'ячеслав Липинський – ідеолог української трудової монархії. – торонто, 1951. – 160с.; В'ячеслав Липинський та його доба: Книга третя. Наукове видання / Упоряд. Т. Осташко, Ю. Терещенко. – К.: Темпера, 2013. – 796 с.; Дві концепції української політичної думки: В'ячеслав Липинський – Дмитро Донцов / Упор. Г. Васькович. – Б. м. в., 1990. – 204 с.; Дорошенко Д. Пам'яті В'ячеслава Липинського: Сторінки з моїх спогадів // Краківські вісті. – 1943. – Ч. 139–143. – С.3–5; Драгоманов С. Спогади про В'ячеслава Липинського // Українська дійсність. –

1944. – Ч. 19/20. – С. 2–3; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1292–1293; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 246–247; Забаревський М. [Д. Дорошенко]. В'ячеслав Липинський і його думки про українську націю та державу. – Відень, 1925. – 51с.; Козак М. В десяти роковини смерті В'ячеслава Липинського // Ілюстровані вісті. – 1941. – 6 червня. – С.10–11; Козак М. Пам'яті В'ячеслава Липинського // Краківські вісті. – 1943. – Ч.125. – С. 5–6; Кучабський В. Значіння ідей Вячеслава Липинського. – Львів, 1935. – 31 с.; Лепкий Б. Моя перша зустріч з Липинським // Краківські вісті. – 1941. – Ч. 125. – С. 3–4; Лисяк-Рудницький І. Історичні есе: У 2т. – К., 1994; Листування В. Липинського / Ред. Я. Пеленський, Р. Залуцький, Х. Пеленська та ін. – Т. 1. – К.: Смолоскип, 2003. – 960 с.; Панейко Ю. Вячеслав Липинський // Сучасна Україна. – 1956. – Ч. 10. – С. 6; У. С. Х. Д. – В. Липинський як ідеолог і політик. – Ужгород, 1931. – 76 с.; Романюк М. В'ячеслав Липинський // Українська журналістика в іменах / За ред. М. М. Романюка. – Львів, 1994. – Вип. 1. – С. 115–118; Чижевський Д. В'ячеслав Липинський як філософ історії // Українська державність. – 1943. – Ч. 21. – С. 49–61.

Лисий Володимир – громадсько-політичний діяч, редактор, публіцист, старшина УГА.

Народився 5 листопада 1893 р. у м. Копичинці (тепер Гусятинського р-ну Тернопільської обл.). Навчався в українській гімназії в Тернополі, де брав участь у роботі драгоманівського гуртка, який очолював у 1910–1911 рр. Після закінчення гімназії у 1911 р. записався на юридичний факультет Львівського університету. Ще студентом багато зробив для організації читальні “Просвіти” та “Січей” у Тернопільському повіті, брав активну участь у роботі Української радикальної партії.

На початку Першої світової війни В. Лисого після короткої служби звільнили з війська. Він переїхав до Відня, де закінчив свої юридичні студії. Влітку 1917 р. його знову забирали до війська, і він закінчив старшинську школу у ранзі хорунжого. Після Листопадового повстання В. Лисий служив при окружній військовій команді в Тернополі. У січні 1919 р. його покликали до праці у Державному секретаріаті внутрішніх справ, де він працював до травня 1919 р. Тут В. Лисий був референтом Державного секретаря внутрішніх справ доктора І. Макуха. Згодом працював у Кодифікаційній комісії Української Національної Ради і підготував проект виборчого закону, який УНРада схвалила. Водночас дописував до щоденника Української радикальної партії “Народ”.

Після переходу через Збруч працював у штабі Галицької армії, а згодом у штабі Головного Отамана в Кам'янці. У листопаді 1919 р. під час евакуації штабу потрапив у польський полон. З осені 1920 р. В. Лисий вже в рідних Копичинцях. Разом з однодумцями почав відновлювати місцевий кооператив "Сільський господар", який згодом став центром кооперативного руху в повіті.

Від 1923 р. до 1939 р. В. Лисий перебував у Тернополі. Він брав активну участь у відновленні і розбудові Української радикальної партії. Як фахівець з політичної теорії, практики, ідейних основ і традицій українського радикального соціалізму В. Лисий багато уваги приділяв проблемі відновлення ідеологічних і програмових основ УРП. Водночас він використовував як досвід української революції і визвольних змагань, так і досвід відповідних суспільних рухів Західної Європи.

У 1926 р. Українська радикальна партія і волинська Українська партія соціалістів-революціонерів об'єдналися. Нова партія почала називатися Українською соціалістично-радикальною партією. Упродовж 1929–1939 рр. В. Лисий був заступником голови УСРП.

Лисий В. брав активну участь у громадському і політичному житті Тернопільщини, виступав на сторінках партійної преси, заснував кооперативну кредитну установу "Подільський народний банк". Багато часу й енергії присвячував організації і виховній роботі повітового Союзу української поступової молоді ім. М. Драгоманова "Каменярі", в якому було зосереджено понад дві тисячі членів із сільської молоді Тернопільщини. Під час більшовицької окупації (1939–1941) працював у Львові як старший науковий працівник при філії Академії наук. За часів німецької окупації теж перебував у Львові і працював як адвокат українських кооперативних установ.

У 1944 р. В. Лисий емігрував до Австрії, де упродовж 1945–1946 рр. у Віденському університеті займався науково-дослідницькою працею у сфері державного і міжнародного права. У 1949 р. виїхав до США й оселився у Детройті, де брав активну участь у роботі українських товариств. Був одним із засновників Української вільної громади Америки (1949), співробітником, членом редколегії, а згодом головним редактором журналу "Вільна Україна". На сторінках цього журналу В. Лисий друкував статті на актуальні теми з українського життя. Водночас він продовжував і наукові студії у сфері соціології, політики, державного права. Особливу увагу присвятив

розглядові питання про історичні і правові засади так званої української радянської держави. Результатом цієї роботи є дві його праці. Це “Державний статус УССР в 1917–1923 роках” (1963 р.) і “Міжнародно-правничий статус України” (1967 р.).

Помер 26 грудня 1966 р. у Детройті (США).

Лит.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1297; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 256; Корбутяк Д. Доктор Володимир Лисий // Вільна Україна. – 1967. – Ч. 53. – С. 15–18; Лучишин (Врiчницю смерти незабутнього Товариша) // Вільна Україна. – 1967. – Ч. 55–56. – С. 91; Ріпецький С. Людина і громадський діяч (Замість слова над могилою Володимира Лисого) // Вільна Україна. – 1967. – Ч. 53. – С. 4–14; “Журавлина” книга: Тернопільська українська західна діаспора: Словник імен / авт. уклад.: Х. Мельничук, Б. Мельничук, Н.Совінська – Тернопіль, 2001. – Ч. 2. – С. 194–197; Романюк М. Лисий Володимир // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2002. Вип. 9. – С. 180–181.

Лисяк Олег – журналіст, редактор, письменник, вояк Дивізії “Галичина”.

Народився 27 липня 1912 р. у Львові. Закінчив гімназію, студіював право у Львівському університеті і здобув ступінь магістра права. Від 1943 р. О. Лисяк – у Дивізії “Галичина”. Там він і почав займатися журналістикою, оскільки став воєнним звітодавцем, тобто журналістом, кореспондентом, який писав про Дивізію. Він співпрацював з журналами “До перемоги”, “До зброї”, друкувався на сторінках інших українських видань. Пройшов з Дивізією весь бойовий шлях, був у таборах для інтернованих. По війні – перший редактор друкованого органу військового центру ЗП УГВР – журналу “До зброї”. Працював у редакціях “Української трибуни” (1946–1948), “Українського самостійника” (1950–1952). Був головним редактором органу Братства полонених вояків І УД – журналу “Вісті” (1950–1952), коментатором у радіопередачах В. Блавацького та Ю. Лаврівського. У 1953 р. О. Лисяк виїхав до США, оселився у Філадельфії. У грудні 1953 р. він став членом редакції “Америки”, де працював упродовж 1953–1957 рр. Дописував і до інших українських видань. Він автор повістей “За стрілецький звичай” (1953), “Люди такі, як ми” (1960), редактор збірника статей “Броди” – про Дивізію “Галичина” (1951).

Помер 18 серпня 1998 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1284; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 253–254; Книга мистців і діячів української літератури. – Торонто, 1954. – С. 148; Колодій Я. У 5-ту річницю смерти побратима Олега Лисяка // Вісті комбатанта. – 2003. – Т. 2. – С. 38; Комариця М. Лисяк Олег // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. – Вип. 2. – С. 122; Паньківський К. Роки німецької окупації: 1941–1944. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1983. – С. 249.

Литвин Василь – громадський і політичний діяч, журналіст.

Народився 27 липня 1906 р. у с. Лолин біля Долини (тепер Івано-Франківська обл.). Закінчив гімназію “Рідної школи” в Рогатині, згодом юридичний факультет у Львівському університеті (1935). Член УВО (з 1925 р.) і ОУН (з 1929 р.). На еміграції з 1939 р. У 1949 р. переїхав до Австралії. Брав участь у роботі українських організацій. Провідний діяч Українського визвольного фронту, був у проводі Закордонних частин ОУН, АБН. Один з організаторів Української антибільшовицької ліги, згодом ЛВУ і її голова (1971). Автор численних статей на суспільно-політичні проблеми у пресі української діаспори. У 1971–1983 рр. головний редактор “Нашого фронту”.

Помер 7 вересня 1990 р.

Літ.: Енциклопедія української діаспори. – К.; Нью-Йорк; Чикаго; Мельбурн, 1995. – Т. 4 (Австралія–Азія–Африка). – С. 111.

Логуш Омелян – діяч ОУН українського збройного підпілля, публіцист.

Народився, як припускають, 1912 р. Навчався у Львівській політехніці на агрономічному факультеті (друга половина 30-х). Брав активну участь у студентському житті, друкувався в студентській пресі. У березні 1939 р. О. Логуша разом з іншими делегатами конгресу українських студентів заарештувала польська поліція. Після звільнення, восени 1939 р., у зв'язку з більшовицькою окупацією виїхав на територію Генеральної губернії. У 1941–1942 рр. виконував відповідальні доручення ОУН на північно-західних землях. Влітку 1942 р. він виїхав до Дніпропетровська, який був осередком краевого проводу ОУН на південно-східних землях. Логуш О. відповідав у Проводі за політичну роботу і пропаганду. Разом і П. Дужим він готував до видання два журнали – “Визвольна боротьба”, “Молода Україна”

(для молоді). Влітку виїхав до Галичини, щоб взяти участь у підготовці III Надзвичайного великого збору ОУН. Тоді ж він став членом Проводу ОУН і референтом пропаганди. Разом з дружиною, відомою діячкою ОУН, Катериною Мешко був делегатом Першої конференції поневолених народів Європи. Він був одним з організаторів й автором доповіді “Політичні завдання поневолених народів”. Літературний (журналістський) псевдонім О. Логуша – “О. І. Степанів”, під ним появилася стаття “За правильний підхід” (ч. 2 журналу “Ідея і чин” за 1942 р.). У липні 1944 р. разом з дружиною О. Логуш виїхав на Захід, спочатку до Німеччини, а 1949 р. – до США.

Лит.: Дужий П. Українська справа вчора і сьогодні (Збірник статей, спогадів). – Львів, 2002. – С. 432–434; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–49: Довідник. – Нью-Йорк, 1994. – С. 98.

Логин Ярослав – громадський діяч, журналіст.

Народився 21 січня 1911 р. у с. Байківці на Тернопільщині. Закінчив гімназію в Тернополі. За підпільну діяльність у лавах ОУН потрапив за ґрати. Економіку і журналістику вивчав у Празі і Парижі, право – у Берліні. Був членом УНРади першого скликання від ОУН(м). До Австралії переїхав 1949 р. Брав участь у громадському житті, редагував газету “Єдність” в Аделаїді (1949–1955). Був уповноваженим виконавчого органу УНРади на Австралію, членом теренового керівництва ОУН.

Помер 8 липня 1970 р. у Мельбурні.

Лит.: Енциклопедія української діаспори. – К.; Нью-Йорк; Чикаго; Мельбурн, 1995. – Т. 4 (Австралія–Азія–Африка). – С. 114–115.

Лозинський Євген – політичний і громадський діяч, публіцист, редактор.

Народився 18 травня 1909 р. у м. Тисмениця (тепер Івано-Франківська обл.). Навчався в Станіславі, де здобув середню освіту, а потім у Краківському університеті здобув правничу освіту. Ще в молоді роки включився в підпільну діяльність націоналістичного руху, ставши членом УВО, а потім ОУН. За це польська влада кілька разів ув’язнювала його. У зв’язку з Актом 30 червня 1941 р. Є. Лозинського заарештувало гестапо, і він вийшов з концтабору у 1945 р.

По війні брав участь в організації українського політичного і громадського життя в Західній Німеччині, а потім у США,

куди переїхав у 1961 р. Він був членом Проводу закордонних частин ОУН, головою Головної управи Організації оборони чотирьох свобод України в США, займався організацією і вишколом кадрів для підпільних завдань. У 1968 р. IV Великий Збір ОУН обрав Є. Лозинського заступником голови Головного суду. Він вніс значний внесок і для розвитку організації Українського визвольного фронту в США.

Лозинський Є. був публіцистом. Почав дописувати до українських видань ще у краю у 30-ті роки. Публіцистичну діяльність він продовжував і на еміграції.

Лит.: Сл. п. mgr Євген Лозинський: Некролог // Вісник. – 1978. – Ч. 1. – С. 2–3.

Лозинський Михайло – громадський і політичний діяч, публіцист, редактор.

Народився 1880 р. Закінчив правничі студії у Львівському університеті. Працював у “Ділі”, “Гаслі” (орган РУП), “Громадській думці”, “Раді”. З березня 1919 р. – заступник секретаря закордонних справ ЗОУНР, член делегації на конференцію у Парижі. У 1921–1927 рр. був професором міжнародного права в УВУ. Як і багато інших галицьких інтелігентів повірив в “українізацію” в підрядянській Україні і 1927 р. виїхав до Харкова, де очолив кафедру права Інституту народного господарства. У 1930 р. його заарештували.

Лозинський М. – автор багатьох важливих і цінних праць: “Українство і москвофілство серед українсько-руського народу” (1909), “Українська Галичина – окремий коронний край” (1915), “Війна і польська політична думка” (1916), “Галичина в житті України” (1916), “Іван Франко” (1917), “Галичина в 1918–1920 рр.” (1922), “Українська революція: Галичина в рр. 1918–1920: Розвідки і матеріали” (1922), “З новим роком 1924: Теперішній стан будови української держави і задачі західно-українських земель” (1924), “Уваги про українську державність” (1927).

Помер М. Лозинський 23 жовтня 1937 р. на засланні, але обставини смерті невідомі.

Лит.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – С. 1374; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 194; Качкан В. Українське народознавство в іменах: У двох частинах. – К., 1994. – Ч. 1. – С. 222–229.

Ломацький Михайло – публіцист, громадський діяч.

Народився 23 листопада 1896 р. у м. Гусятин (тепер Тернопільська обл.). Після закінчення Заліщицької вчительської семінарії вчителював, брав активну участь у роботі українських організацій і товариств. Його часто заарештовували. Упродовж міжвоєнної доби він знову вчителював. Після приходу радянської влади М. Ломацького ув'язнила вже нова окупаційна влада. Перед поновним приходом більшовиків виїхав на Захід. Був постійним автором українських видань. Публіцистичну і громадську роботу М. Ломацький продовжив і на еміграції (“Учительське слово”, “Рідна школа”, “Америка”, “Українські вісті”, “Гомін України”).

Помер 24 жовтня 1968 року у Мюнхені.

Літ.: Качкан В. Українське народознавство в іменах: У 2 Ч. – К., 1994. – Т. 1. – С.302–310; Качкан В. Ломацький Михайло // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. II. – С. 124–126.

Лотоцький Антін – педагог, видавець, письменник, журналіст, Січовий стрілець, вояк УГА.

Народився 13 січня 1881 р. у с. Вільховець біля Бережан на Тернопільщині у родині вчителя і письменника Лева Лотоцького. Навчався в Бережанській гімназії, там видавав разом з братом Володимиром гумористичний журнал “Небилиці”, належав до таємної організації “Молода громада”. Згодом записався на філософський факультет Львівського університету. Ще студентом почав дописувати до “Діла”. У 1907 р. вийшла друком його перша книжка – “Цвіти з поля”, у 1909 р. – “Ведмедівська попівна”, у 1910 – історична повість “Триліси”.

З 1911 р. А. Лотоцький разом з М. Угрином-Безгрішним почав працювати в Рогатинській гімназії. З початком Першої світової війни записався в Легіон УСС. Був членом Пресової квартири. Разом з М. Угрином-Безгрішним редагував стрілецькі видання (“Вістник Пресової квартири”, “Самопал”, “Бомба”, збірник “Червона Калина”). Від 1916 р. Лотоцький А. був секретарем Пресової квартири.

Брав участь у поході на Київ. Після поразки визвольних змагань повернувся до Рогатина, де продовжував вчителювати. У міжвоєнну добу вийшла низка літературних творів А. Лотоцького – “Смертне зілля” (1921), “Наїзд обрив” (1923),

“Три побратими” (1934), “Було колись на Україні” (1934), “Козак Байда”, “Роксоляна” (1936), “Княжа слава” (1939). Він дописував до багатьох українських періодичних видань, особливо дитячих і молодіжних, був співробітником відомих дитячих журналів – “Світ дитини” і “Наш приятель”.

У роки Другої світової війни А. Лотоцький, очевидно, вчителював, хоча видавничою і журналістською діяльністю теж продовжував займатися. Зокрема, у видавництві “Журавлі” (Рогатин) вийшов календар-альманах на 1941–1942 рр., за його редакцією й М. Угриня-Безгрішного. Найвідоміші псевдоніми А. Лотоцького – А. Вільшенко, Тото-Долото.

Помер у Львові 28 травня 1949 р., поховано його на Личаківському цвинтарі.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1379; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 191; Малик Я. Лотоцький Антін Львович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. II. – С. 126–128; Якимович Б. Антін Лотоцький і Микола Угрин-Безгрішний: у вирі змагань за Українську державу // Рогатинська земля: історія і сучасність: Матеріали першої наукової конференції. – Львів; Рогатин, 1995. – С. 242–245.

Луцький Остап – громадський і політичний діяч, поет, публіцист, сотник УГА.

Народився 8 листопада 1883 р. на хуторі Лука (Львівська обл.), у сім’ї зукраїнізованих німецьких колоністів. Закінчив гімназію в Самборі. Навчався спочатку у Львівському університеті, а після “сецесії” 1901 р. – у Празькому (філософські студії) і Краківському (студії слов’янських і західноєвропейських літератур). Після закінчення університету вчителював. Поетичний дебют – вірші у газеті “Руслан” (1902). Один з засновників “Молодої музи”, її ідеолог. Наступні збірки – “Без маски” (1903), “З моїх днів” (1905), “В такі хвилі” (1906). Луцький О. перекладав з німецької, чеської, польської, російської літератур. У 1907 р. переїхав у Чернівці, де був співредактором “Буковини” у 1907–1913 роках. З 1910 р. захопився кооперативною ідеєю, був співорганізатором об’єднання кредитових кооперативів “Селянська каса”.

На початку Першої світової війни О. Луцького мобілізували. Під кінець війни був ад’ютантом архикн. Вільгельма Габсбурга

(Василя Вишиваного). Після проголошення ЗУНР – сотник УГА. Після поразки визвольних змагань був в Українській партії національної (р)оботи, упродовж певного часу належав і до УВО, але від радикальних поглядів відійшов. Багато енергії віддавав кооперативній діяльності. У 1928 р. його обрали послом до сейму (від Стрийщини), вдруге – 1930 р. У 1935 р. О. Луцького обирають сенатором. Тоді ж він посів відповідальну посаду у РСУК (Ревізійний союз українських кооперативів). О. Луцький був не лише відомим кооперативним діячем, а й організатором кооперативної преси, постійно друкувався на її сторінках. Автор праць “Кооперативні проблеми” (1937), “Сільськогосподарський кредит” (1939).

У жовтні 1939 р. більшовицька влада заарештувала його. Помер 1941 р. у концтаборах на Котласі.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1388; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 215–216; Луцький О. Щоденник з України 1918р. // Сучасність. – 1985. – Ч. 5. – С. 89–99; Остап Луцький – молодомузень. – Нью-Йорк, 1968. – 71с.; Погребенник Ф. Першопублікація промови О. Луцького // Самостійна Україна. – 1993. – 5 березня.

Луцишин Іван – публіцист і журналіст, громадський і політичний діяч.

Народився 20 травня 1895 р. у с. Грушатичі (Львівщина). На початку Першої світової війни хотів записатися до Легіону УСС, але влада взяла його до австрійського війська. Після закінчення війни виїхав у Велику Україну. Був у Києві, потім у Катеринославі, де закінчив комерційну школу. У Галичину повернувся 1921 р. Почав організовувати кооперативи, через що був ув'язнений. Виїхав до Чехо-Словаччини, де закінчив гірничий інститут. Після повернення до Львова працював в головній управі “Рідної школи”. Очолив Союз української поступової молоді імені М. Драгоманова “Каменярі”, працював у його місячнику – журналі “Каменярі”, а також в органі УСРП – “Громадський голос”.

Після того, як почалася Друга світова війна, працював в Українському допомоговому комітеті. У 1944 р. виїхав на Захід. У Чехо-Словаччині потрапив до концтабору. Після звільнення переїхав до Німеччини, а після закінчення війни, у 1948 р., став членом Української Національної Ради. Співпрацював з газетою “Мета”, друкувався на сторінках швейцарської преси.

Помер 6 липня 1984 р. у Цюріху.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1389–1390; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 199; [Некролог] // Мета. – 1985. – Ч. 1; Чабан М. Лучишин І. // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 204–205.

Любченко Аркадій – письменник, публіцист.

Народився на Київщині 1899 р. Учасник українського літературного життя 20–30-х рр., близький до М. Хвильового, секретар літературного об'єднання “Гарт”, співзасновник “Літературного ярмарку” і “Пролітфронту”. Під час війни працював у газеті “Нова Україна” (Харків). У 1943 р. приїхав до Львова, друкувався у львівській пресі. Перед приходом більшовиків виїхав до Німеччини.

Помер 25 квітня 1945 р.

Літ.: А. П. Любченко // Укр. вісті. – 1955. – Ч. 37; В. Й. П. Помер Аркадій Любченко // Краківські вісті. – 1945. – Ч. 56. – С. 2; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. — Львів, 1994. — Т. 4: Перевидання в Україні. — С. 1393; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 170–171; Костюк Г. У світі ідей і образів: Вибране: Критичні та історико-літературні роздуми: 1930–1980. – Б. м. в., 1983. – С. 206–218; Усань В. Повернення з забуття // Укр. вісті. – 1999. – Ч. 9. – С. 1–2; Ч. 11. – С. 3.

Ляхович Євген – громадсько-політичний діяч, публіцист, стрілець УГА.

Народився 4 червня 1900 р. у м. Ушна (Галичина) в українській патріотичній родині. Навчався в гімназії і в 1918 р., ще гімназистом, зголосився добровольцем до Української Галицької Армії. Воював до закінчення національно-визвольних змагань. Упродовж 1922–1923 рр. студював техніку в Данцігу. Там брав активну участь у студентському житті, став членом Української військової організації. У 1923 р. переїхав до США, продовжував технічні студії у Брукліні і теж брав активну участь в українському суспільно-політичному житті. У 1929 р. познайомився з полковником Є. Коновальцем, який приїхав до Америки, щоб мобілізувати українську спільноту для підтримки визвольної боротьби. Виконуючи його доручення, Є. Ляхович у 1933–

1935 рр. був представником ОУН в Лондоні. Там одночасно керував Українським пресовим бюро. Влітку 1935 р. Є. Ляхович повернувся до Америки. Тут він став одним із провідників Організації державного відродження України. У 1936–1942 рр. був співредактором “Свободи” та одним з творців Організації оборони чотирьох свобод України і її першим головою.

Ляхович Є. був активним як публіцист і друкувався на сторінках багатьох українських видань (“Вістник” Д. Донцова, “Вісник ООЧСУ”, “Сурма”, “Розбудова Нації”, “Свобода”, “Америка”, “Україна” та інші). Були його публіцистичні статті і в англomовній пресі.

Лит.: Душник В. Славній пам’яті Євгена Ляховича // Вісник. – 1976. – Ч. 12. – С. 11–12; Євген Ляхович, провідний діяч українського визвольного руху і засновник ООЧСУ помер на Флориді // Вісник. – 1976. – Ч. 11. – С. 6; Качмар В. Пам’яті заслуженого націоналіста (Про св. п. Євгена Ляховича) // Свобода. – 1979. – Ч. 52. – С. 2, 8.

Магальяс Семен – культурно-освітній діяч, публіцист, сотник УГА.

Народився 17 травня 1885 р. у Винниках біля Львова в заможній селянській сім'ї. Закінчив Академічну гімназію (1906) і почав навчатися у Львівському університеті. У 1908–1909 рр. С. Магальяс – в австрійській армії. Після армійської служби продовжив правничі студії у Львівському університеті, працював у “Просвіті”, в товаристві “Сільський господар”. Під час Першої світової війни воював у складі австрійської армії. Після розвалу Австро-Угорської монархії С. Магальясу доручили організацію постачання УГА зброї й амуніції. Згодом як сотника його відрядили до Головного штабу Головного отамана С. Петлюри, де його призначили заступником, а згодом начальником закордонного відділу. В Армії УНР С. Магальяс перебував до лютого 1921 р., після чого повернувся до Львова. У 1922 р. став директором канцелярії “Просвіти”, друкувався на сторінках української преси. Він був серед засновників УВО. Довелося побувати йому і у в'язниці. У роки Другої світової війни працював секретарем міської управи. Після війни – на еміграції, спочатку в Німеччині, згодом – у США.

Помер 1978 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1427; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 266–267; Іваничук Р., Комаринець Т., Мельник І., Середяк А. Нарис історії “Просвіти” / Р. Іваничук, Т. Комаринець, І. Мельник, А. Середяк // . – Львів,; Краків; Париж, 1993. – С. 151–152; Сотник Семен Магальяс // Вісник комбатанта. – 1978. – Ч. 4. – С. 91–93.

Маївський Дмитро – відомий діяч і публіцист, учасник українського збройного підпілля.

Народився 8 листопада 1914 р у с. Реклинець на Сокальщині у вчительській сім'ї. Навчався у гімназії в Сокалі, де вступив до Юнацтва ОУН. За політичну діяльність його вигнали і гімназію Маївський закінчував у Руднику (біля Сандомира, Польща).

Маївський Д. був членом ОУН, сидів у “Бригідках”. Вийшовши на волю, пішов у підпілля. Був повітовим провідником на Сокальщині (1940–1941), учасником Північної похідної групи ОУН. Очолював референтуру пропаганди ОУН на

Київщині. У 1942 р. повернувся до Львова. У 1942 р., 1944–1945 рр. був головним редактором теоретичного органу ОУН – журналу “Ідея і Чин”, членом бюро Проводу ОУН і політичним референтом (1943–1945).

У грудні 1945 р. Д. Маївський і генерал Д. Грицай-Перебийніс отримали доручення від Проводу ОУН в Україні зустрітися з С. Бандерою, який на той час перебував у Баварії. Переходячи чесько-німецький кордон, вони потрапили у засідку. Відстрілювалися. Д. Маївський застрілився, а Д. Грицай-Перебийніс відібрав собі життя у в'язниці. Це сталося у Чехословаччині.

Його псевдоніми: Тарас, Косар, П. Дума, Зруб, Курган, Ом, Майченко, Зенко.

Літ.: Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 272; Прокоп М. Дмитро Маївський – революціонер і політичний публіцист // Сучасність. – 1987. – Ч. 2. – Ч. 102–113; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–49: Довідник. – Нью-Йорк, 1994. – С. 100; Визначні постаті української визвольної боротьби. (Найновіша доба). – Нью-Йорк, 1967. – С. 45.

Мазурик Григорій – стрілець УГА, журналіст.

Народився 1898 р. Брав участь у визвольних змаганнях. До Канади прибув 1926 р. Маючи фах учителя, працював у “Рідній школі”. Писав вірші й оповідання. Упродовж 30-ти років був кореспондентом “Канадійського фермера” в Торонто. Свої сатиричні твори друкував під псевдонімом Гриць Отрута. Деякий час видавав і редагував часопис-місячник “Вісник Українського робітничого союзу”. Був співзасновником і секретарем Спілки українських журналістів у Торонто.

Помер 1963 р.

Літ.: Марунчак М. Історія українців Канади: У 2 т. – Вінніпег, 1991. – Т. 2: Вид. друге. – С. 224.

Макар Володимир – журналіст, член ОУН.

Народився 4 січня 1911 р. у Станіславі (тепер Івано-Франківськ). Закінчив у Станіславі гімназію, навчався на математично-природничому факультеті Львівського університету (1929–1932). Брав активну участь у студентському русі і діяльності ОУН, за що його кілька разів кидали за ґрати (1934–1935). Після виходу з в'язниці знову отримав сім років ув'язнення, вийшов на свободу у зв'язку з початком Другої сві-

тової війни. Деякий час учителював на Радехівщині й одночасно був організатором ОУН на цих теренах. З 1943 р. працював на радіостанції ОУН-УПА “Вільна Україна”. З 1945 р. в Австрії. До Канади прибув 1951 р. Член братства українських організацій і товариств (СУМ, ЛВУ тощо). Друкувався на сторінках часописів “Голос з-над Буга”, “Самостійник”, “Шлях перемоги”, “Визвольний шлях”, “Гомін України”, був і членом редколегії “Літопису УПА”. Його псевдонім “Марко Віра”.

Автор праць: “Сім літ визвольних змагань – 1938–1945”, “Береза Картузька 1934–1935”, “Бойові друзі”, “Пройдений шлях: Спомини”.

Літ.: Гомін України. – 1982. – 21 квітня; Макар В. З Шевченком у в'язниці: Із спогадів політв'язня // Альманах “Гомону України” на 1971 рік. – Торонто, 1971; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 273; Макар В. Береза Картузька (Спомини з 1934–35). – Торонто, 1956. – 204 с.; Марунчак М. Біографічний довідник до історії українців Канади. – Вінніпег, 1986. – С. 404–405; Мох О. Володимир Макар: Береза Картузика. Спомини з 1934–35 рр. // Овид. – 1957. – Ч. 1. – С. 29–30.

Макарушка Любомир – політичний діяч, публіцист, сотник УГА, сотник Дивізії “Галичина”.

Народився 1899 р. Закінчив Віденський університет, де студіював політичні науки. У 1927 рр. був генеральним секретарем ЦЕСУС. Після повернення до Львова став одним з провідних діячів УНДО. Друкувався в українській пресі. У 1930–1935 рр. – посол до польського сейму. Був членом управи страхового товариства “Карпатія”. У роки Другої світової війни був членом Військової управи Дивізії “Галичина”. У 1948–1951 рр. – член виконкому УНРади. З 1951 р. – керівник відділу для “ді-пі”. Виступав на сторінках української преси, писав про визвольні змагання, на політичні теми.

Помер 6 лютого 1986 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1438; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 277; Макарушка Л. Уривки зі спогадів // Вісті комбатанта. – 2002. – Ч. 3. – С. 47–51.

Маковецький Яків – громадський і політичний діяч.

Народився 19 травня 1909 р. у с. Ріплін Ярославського повіту (тепер Польща). Закінчив Перемишльську гімназію (1931). У

1933 р. виїхав до Парижа, де студіював медицину (1934–1938). Член ОУН, учасник подій у Карпатській Україні, адміністратор журналу “Наступ”, що його редагував С. Росоха. Потрапив у полон до мадярських окупантів. Після звільнення був членом Легіону ОУН під керівництвом Р. Сушка. Під час війни працював у переселенчій комісії, мав свою аптеку у Львові. У 1944 р. виїхав на Захід, у Мюнхен. Був головою і секретарем Українського допомогового комітету, працював у ЗУДК. З 1964 р. – заступник голови ПУН. У 1979–1981 рр. виконував обов'язки голови ПУН. У 1969–1971 рр. голова Української Національної Ради.

Помер 8 липня 1990 р.

Літ.: Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1955. – С. 198; Людина принципів і праці (На свіжу могилу сл. пам. Якова Маковецького // Самостійна Україна. – 1990. – Ч. 3. – С. 67–68; Яків Маковецький: Некролог // Самостійна Україна. – 1990. – Ч. 3. – С. 66.

Максимонько Леонтій – громадський діяч, член Видавничої спілки “Діла”, поручник УГА, лікар.

Народився 4 серпня 1893 р. у с. Цинів Долинського повіту (тепер Івано–Франківська обл.). Закінчив українську гімназію в Станіславі. Студіював медицину в Іраці (1913–1914). На початку Першої світової війни в австрійській армії. Під час визвольних змагань – поручник санітарної служби УГА. Після поразки продовжив навчання в Іраці (1920–1923). Закінчивши медичні студії, відкрив лікарську практику у Львові, викладав в Українському таємному університеті. Згодом працював у Народній лікарні. Був членом УЛТ і УНДО, членом Видавничої спілки “Діла”, друкувався на сторінках української преси. За радянських часів (1939–1941) працював у медінституті, був директором Лікарської палати. За німецької окупації працював на медичних курсах. У 1944 р. виїхав на Захід. Жив і працював у Іраці. У 1948 р. виїхав до Канади.

Помер 5 серпня 1965 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1444; Пундій П. Українські лікарі: Бібліографічний довідник. – Львів; Чикаго, 1994. – Кн. 1: Естафета поколінь національного відродження. – С. 138–139.

Максимюк Віктор – учасник українського збройного підпілля, журналіст.

Народився в лютому 1927 р. у с. Борсуки Люблінського повіту (тепер Польща). Закінчив торговельну школу, де став членом ОУН, навчався в учительській семінарії у Грубешові. У другій половині 1944 р. українців виселили і повезли на південь України. Разом із виселенцями туди відправилася і група ОУН, яка повинна була видавати і розповсюджувати газети-листки під назвою “Підпільник” і “За вільну Україну”. До її складу входив і В. Максимюк. У січні 1946 р. В. Максимюка заарештували. Після концтаборів і заслання повернувся до Львова 1956 р. Наприкінці 80–90-х рр. був активним учасником громадського і політичного життя.

Помер 6 травня 2005 р.

Лит.: Романюк Й. Пам’яті побратима // Шлях перемоги. – 2005. – Ч. 22. – С. 15.

Малащук Роман – журналіст, член ОУН.

Народився 11 листопада 1913 р. у с. Бедриківці Заліщицького повіту на Тернопільщині в учительській родині. Упродовж 1933–1934 рр. навчався у Торговельній академії у Львові, згодом у Львівському університеті (1934–1935), УТП (1935–1937). Активний учасник визвольного руху від 1929 р. Був окружним провідником ОУН, членом КЕ ОУН, активним учасником студентського життя. В’язень польських тюрем (1939). Член редколегії тижневика “Нове село” (1937–1939). Учасник II Великого збору ОУН у Кракові (1941). Був членом Похідних груп ОУН. У вересні 1941 р. гестапо його заарештувало. Вийшов на свободу на початку травня 1945 р. У Канаду прибув у вересні 1948 р. Член Проводу ЗЧ ОУН (1945–1968), член Проводу ОУН від 1968 р. Співробітник і член дирекції і редакції тижневика “Гомін України”, співзасновник і перший голова Ліги визволення України (1949–1975), член багатьох українських організацій.

Лит.: Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 289; Марунчак М. Біографічний довідник до історії українців Канади. – Вінніпег, 1986. – С. 408.

Малецький Мирослав Осип – публіцист, редактор, громадський діяч, сотник Дивізії “Галичина”.

Народився 8 червня 1918 р. у с. Бортятин біля Судової Вишні у сім’ї священика. Навчався у гімназії в Перемишлі, яку

закінчив 1937 р. Вивчав право і політичні науки у Варшаві (1937–1939), у Відні (1941–1943). Член ОУН від 1937 р. У 1939 р. був ув'язнений, вийшов на свободу на початку Другої світової війни. Був у Легіоні “Роланд” (1941), учасник Похідних груп ОУН. Доброволець Дивізії “Галичина”, брав участь у битві під Бродами. У 1945–1947 рр. перебував у полоні в американській зоні (м. Авербах). Від 1948 р. – в Аргентині. Був співзасновником Українсько-аргентинського інституту (Аргентина) і редактором його квартирного “Вільна Україна” (іспанською мовою). Від кінця 1957 р. у Канаді. Член багатьох українських організацій (Братство вояків 1 Дивізії УНА, голова його Краєвої управи (1959–1965), згодом Головної управи (1964–1973, 1974 року знову обраний). Редактор “Вістей комбатанта”, автор збірки статей “Без ілюзій” (1981). У 1983–1988 рр. – голова Ради українських комбатантських організацій.

Літ.: Малецький М. Тільки власні збройні сили можуть запевнити успіх визвольної боротьби // За незалежність. – 1991. – 16 лист.; Марунчак М. Біографічний довідник до історії українців Канади. – Вінніпег, 1986. – С. 409; Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 199–200.

Малицька Костянтина – українська письменниця, журналіст, редактор, громадський діяч, педагог.

Народилася К. Малицька 30 травня 1972 р. у с. Кропивник (тепер Калуського р-ну Івано-Франківської обл.) у сім'ї священника. По материній лінії була внучкою відомого громадського діяча А. Петрушевича. Навчалася спочатку в Станіславі, а семінарію закінчила у Львові. Вчителювала від 1898 р. – в Галичині, потім на Буковині, але основна її педагогічна діяльність припадає на дівочу школу Українського педагогічного товариства (“Рідна Школа”) у Львові, де вона працювала з перервами кілька десятків років. Від самого початку К. Малицька активно увійшла в громадське життя. Зокрема, в Галичі вона організувала церковний хор і читальню “Просвіти”. Саме через це вона й змушена була шукати собі роботу і поїхала на Буковину (с. Лужани біля Чернівців). Там вона працювала від 1903 р. до 1905 р., була членом редколегії учительського журналу “Промінь”. До цього журналу, а також до “Буковини” К. Малицька дописувала, порушуючи різноманітні проблеми українського шкільництва. Повернувшись до Галичини, К. Малицька продовжувала вчителювати, водночас займаючись літературною і журналістською

діяльністю. Початок її літературної діяльності припадає на 1896 р. Тоді в дитячому журналі “Дзвінок” появилися її перші літературні твори під псевдонімом “Ростик”. Згодом К. Малицька співпрацювала з багатьма виданнями (“Учитель”, “Світ дитини”, “Молода Україна”, “Зоря”, “Жіноча Доля”, “Українка”, “Громадянка” та інші). Була вона редактором “Дзвінка”. У 1912–1914 рр. К. Малицька очолювала “Жіночий організаційний комітет”, який співпрацював із стрілецьким рухом, і була одним з ініціаторів заснування фонду “На потреби України”, що збирав кошти для Січових стрільців. У 1915 р. росіяни, окупувавши Галичину, багатьох інтелігентів вивезли як заручників. Зокрема, 1915–1920 рр. К. Малицька провела на засланні у Красноярську. Повернувшись у 1920 р. до Львова, продовжувала працювати на педагогічній, літературній, журналістській та громадській ниві. У 20–30-ті роки була активною діячкою жіночого руху, педагогічного товариства “Рідна Школа”, співпрацювала з українськими журналами і газетами, була членом редколегії журналу “Нова хата” у 1930–1939 рр. К. Малицька була ініціатором створення у 1941 р. “Жіночої служби України”. У 1944–1946 рр. працювала бібліографом у Львівській науковій бібліотеці ім. В. Стефаника. Псевдоніми К. Малицької – Віра Лебедова, Стефан Торський, Віра Кропивницька, Луганська Віра, Чайка Дністрова та ін.

Померла 17 березня 1947 р. Поховано її на Личаківському цвинтарі.

Літ.: Гульгій Г. “Пора! Великий час настав зараз” // Просвіта. – 1996. – 3 лютого; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4.: Перевидання в Україні. – С. 1449; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 295; За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 96, 97, 450; Павлюк І. Малицька Костянтина Іванівна // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1994. Вип. I. – С. 125–126; Стрілецька Голгофа: Спроба антології. – Львів, 1992. – С. 387; Якубовська М. У пошуках глибинної суті // Просвіта. – 1996. – 3 лютого.

Малицький Микола – громадський і політичний діяч, журналіст.

Учителював у Тернопільській гімназії. У 1916 р. одружився з І. Федькович (Дарією Віконською). Брав активну участь у по-

літичному житті Тернопільщини. За часів Західно-Української Народної Республіки М. Малицький редагував “Український голос” (орган повітової Національної Ради), який у січні 1919 р. перейменували на “Українські вісті”. У 1938–1939 рр. М. Малицький був сенатором польського сенату від УНДО. Був він також і меценатом студентської молоді й діячів мистецтва.

У вересні 1939 р. М. Малицький не захотів залишитися під більшовицькою владою. Дарія Віконська виїхала до Відня, а М. Малицького більшовики заарештували і вивезли. Дата, обставини смерті невідомі.

Літ.: Пиндус Б., І Дарія Віконська. – Тернопілля-95: Регіональний збірник. – Тернопіль, 1995. – С. 118–119.

Малюжинський Микола – громадський діяч, священник, вояк Дивізії “Галичина”.

Отець митрофорний Микола Малюжинський народився 27 березня 1927 р. у с. Здовбиця на Волині у традиційно священничій родині Малюжинських. Його батько, о. протоієрей, був провідним діячем Української православної церкви на Волині. Поляки переслідували його за активний опір політиці “ревіндикації” (передача майна православної церкви католицькій). У квітні 1943 р. німці розстріляли М. Малюжинського-батька у рівненській тюрмі.

У роки Другої світової війни М. Малюжинський почав теологічні студії у Варшаві, але потім записався добровольцем до Дивізії “Галичина”.

Після війни опинився в таборах для полонених в Італії. Там включився в життя православної громади та почав займатися і журналістикою – працював у редакції гумористичного журналу “Оса” як карикатурист (псевдонім “Коза”). Згодом переїхав до Канади. У 1962 р. був висвячений на диякона, а в 1971 – на священника.

Малюжинський М. був активним у громадському житті – член Організації українських націоналістів (від молодих літ), довголітній секретар відділу Комітету українців Канади, член Братства дивізійників, член Українського національного об’єднання.

Літ.: Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 291; Отець митрофорний Микола Малюжинський // Вісті Комбатанта. – 1985. – Ч. 5–6. – С. 90–91.

Мандрика Микита – член Національної Ради, письменник, публіцист.

Народився 1886 р. Літературний дебют припадає на 1901 рік. Перші збірки віршів “Радомисль” (1916), “Книга гніву” (1917), “Пісні про Анемону” (1917). Друкувався в українських виданнях (“Рада”, “Рідний край”, “Українська хата”, “Кубанська зоря”, “Нова Україна”). Був членом Національної Ради. Після поразки визвольних змагань емігрував. У Празі викладав право і політичні науки в Українському соціологічному інституті. До Канади прибув 1928 р. Замешкав у Вінніпезі, де видавав часопис і займався науковою діяльністю (написав “Теорію господарської демократії”, “Історію української кооперації”, в Чехо-Словаччині видав “Історію консульських інституцій”). Організував у Вінніпезі Товариство української культури 1970 р. Переклав українською мовою “Гайавату” Лонгфелло. Його повоєнні збірки – “Золота осінь” (1958), “Радість” (1959), “Симфонія віків” (1961). Автор поем “Мазепа” (1960), “Канада” (1961), “Україна” (1963), “Мандрівник” (1965), “Вік Петлюри” (1967). Видав першу “Антологію українського письменства в Канаді”. Автор англomовної “Історії української літератури в Канаді”.

Помер 1979 р.

Літ.: Марунчак М. Історія українців Канади: У 2 т. – Вінніпег, 1991. – Т. 2; Вид. друге. – С. 226.

Маркусь Василь – публіцист, громадський діяч, вчений.

Народився 27 грудня 1922 р. у с. Бедевля (тепер Тячівський р-н Закарпатської обл.). Навчався у Хустській гімназії. Був членом українського підпілля, за що його заарештували 1942 р. У 1943–1944 рр. навчався в Будапештському університеті. Наприкінці 1945 р. залишив рідні землі. Спочатку перебував у Чехії, згодом – у Німеччині (до 1949 р.) упродовж 1950–1951 рр. навчався у Фрібурзі (Швейцарія), у 1952–1956 рр. – у Сорбонні. У 1958 р. переїхав до США. Журналістську діяльність почав у “Літературній неділі” (Ужгород, 1943–1944), продовжував її як член управи і голова ЦЕСУС у повоєнні роки і був редактором журналу “Фенікс” (1950–1954). Співпрацював В. Маркусь і з іншими виданнями (“Український самостійник”, “Християнський голос”, “Українець – Час”), редагував бюлетень Академічного товариства в Парижі “Вісник парафії св. Володимира й Ольги”.

В. Маркусь – член НТШ, член-кореспондент УВАН та інших наукових товариств.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1475; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P.318–319; Український католицький університет ім. св. Климента Папи в другому п'ятиліттю своєї діяльності 1968–1973. – Рим, 1974. – С. 79–82.

Мартинець Володимир – журналіст, політичний діяч, Січовий стрілець (УСС), хорунжий Дієвої армії УНР.

Народився 15 липня 1899 р. у Львові. Тут закінчив початкову і середню освіту. 17-річним юнаком йде добровольцем до Українських січових стрільців (1910–1918). Згодом брав участь у визвольних змаганнях на Великій Україні, у складі київських Січових Стрільців і Холмсько-Городяльського коша ім. Симона Петлюри. У 1919 р. потрапив до польської в'язниці, згодом побував і в таборі для інтернованих вояків Армії УНР (Шципйорно, Ланцут). Після повернення до Львова (1920) став одним з провідних діячів студентського руху. У 1921–1923 рр. він – секретар Академічної громади, очолював економічний відділ Української крайової студентської ради (УКС), належав до складу кураторії українських високих шкіл. Це був період боротьби за український університет. Мартинець В. – студент Українського таємного університету. Тоді ж він почав займатися і журналістикою – у 1922–1923 рр. редагував журнал “Наш шлях”, підпільний друкований орган УКСР. У 1923 р. В. Мартинець переїхав до Праги, де продовжив свої університетські студії, поєднуючи їх з діяльністю у Центральному союзі українського студентства (ЦЕСУС) – він віце-президент і керівник економічного відділу ЦЕСУС (1923–1924). У Празі він став членом Групи української національної молоді (ГУНМ, 1925–1928), редагував її друкований орган – журнал “Національна думка”, став референтом пропаганди в Начальній команді УВО.

В. Мартинець – один з організаторів підготовки Першого конгресу українських націоналістів (1929) і його секретар. Від 1929 до 1954 р. – член ПУН і Генеральний прокурор ОУН у 1929–1941 рр. Після розколу В. Мартинець залишився в ОУН(М).

Був головним редактором багатьох відомих журналів, зокрема, “Сурми” (1927–1933), друкованого органу УВО. У Парижі В. Мартинець був головним редактором “Українського слова” (1934–1940).

У 1941–1942 рр. В. Мартинець – краєвий провідник ОУН(м) на західноукраїнських землях. У 1941–1944 р. очолював Спілку українських журналістів і був директором Літературно-мистецького клубу.

Кілька разів потрапляв до в'язниць. У 1927 р. у Львові В. Мартинця схопила польська поліція, але після суду (1928) його випустили. У 1933 р. був заарештований чеською поліцією, у 1944 р. – гестапо, після чого він потрапив до концтабору біля м. Бретц.

Після звільнення з концтабору і завершення війни В. Мартинець ще був деякий час в Німеччині, але в 1949 р. він переїхав до Канади. На еміграції продовжив активну журналістську й громадсько-політичну діяльність. Він був співорганізатором “Нового шляху”, головним редактором “Самостійної України”, членом президії Комітету українців Канади (КУК) та ін.

Його публіцистична спадщина – це понад чотири тисячі статей, а також багатьох книжок, збірників, брошур – “Замітки для майбутньої конференції українських націоналістів” (1927), “Реальна чи визвольна політика?” (1933), “Хто мав причину вбити полк. Отмарштайна?” (1934), “За зуби й пазурі нації” (1937), “Забронзовуймо наше минуле” (1937), “Жидівська проблема в Україні” (1938), “У. В. О.” (1929), “Конспірація” (1929), “Війна й революція” (1930), “На вічну ганьбу Польщі” (1931), “Під румунським постолом” (1937), “Ідеологія організованого націоналізму” (1954), спогадів “Між Кобрином і Берестям” (1935), “Університет у катакомбах” (1944), “Бретц – німецький концентраційний табір” (1946), “Шляхом таборів”, “Українське підпілля. Від УВО до ОУН” (1949).

На відміну від Д. Донцова, який упровадив в обіг поняття “інтегральний”, “чинний” (або “вольовий”) націоналізм, від М. Шлемкевича, який заснував “творчий націоналізм”, В. Мартинець обґрунтував теорію “організованого націоналізму”. У багатьох важливих питаннях він полемізував з Д. Донцовим. Мартинець В. визнавав його дороговказом у процесі духовного зростання, але заперечував думку про його безумовний і визначальний вплив на молодь.

Помер 10 грудня 1960 р.

Лит.: Володимир Мартинець // Самостійна Україна. – 1957. – Ч. 2. – С. 1–2; Енциклопедія Українознавства : словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4.: Перевидання в Україні. – С. 1478; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto;

Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 324; Денека О. Мартинець Володимир // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. I. – С. 126–127; Мартинець В. Українське підпілля. Від УВО до ОУН: Спогади й матеріали до передісторії й історії українського організованого націоналізму. – Б. м. в., 1949. – 349 с.

Маланюк Євген – поет, публіцист, сотник армії УНР.

Народився 2 лютого 1897 року в с.Ново-Архангельське (тепер Кіровоградська обл.). У Єлисаветграді закінчив земське реальне училище (1914), після чого вступив до Петербурзького політехнічного інституту, а з вибухом війни став слухачем військової школи у Києві. Після закінчення школи (1916) Є.Маланюка скерували на фронт. Після демобілізації (кінець 1917 року) якийсь час працює в Генеральному штабі (за часів гетьмана П.Скоропадського, в політиці якого дуже швидко розчарувався). Після перемоги Директорії Є.Маланюк стає ад'ютантом генерала В.Тютюнника, командувача Дієвої Армії УНР. Після смерті свого командира (грудень 1919 р.) Є.Маланюк перебував при штабі С.Петлюри, згодом він – сотник у 5-й Херсонській дивізії. Після поразки визвольних змагань Є.Маланюк разом з іншими потрапив у табори для інтернованої Армії УНР (з жовтня 1920 р.).

У таборі Є.Маланюк почав писати вірші. Враження останніх років, туга за Україною – усе це лягло в основу його творчості, зумовило головні мотиви. Разом з Ю.Дараганом, М.Чирським, М.Загривним видавав гектографічним способом журнал “Веселка”, де вміщує свої поезії. У 1923 р. разом із М.Осикою видає невелику збірку віршів “Озимина”. Після таборів Є.Маланюк переїжджає до Чехо-Словаччини (1923), де закінчив Українську господарську академію (Подебради, 1928). Там він познайомився з Ольжичем, О.Телігою, О.Стефановичем, О.Лятуринською, У.Самчуком, Л.Мосендзом, Н.Левицькою-Холодною. У 1924 р. Є.Маланюк починає друкуватися на сторінках “Літературно-наукового вісника” Д.Донцова.

У 1926 р. вийшла перша збірка “Стилет і стилос”, у 1926 р. наступна – “Гербарій”. Ці збірки засвідчили появу талановитого поета, хоча не всі, особливо старше покоління, сприйняли не-сентиментальні, тверді, войовничі, закличні вірші молодого поета. Зрозуміло, що літературна критика підрадянської України однозначно не сприйняла творчості Є.Маланюка. (У “Відповіді” В.Сосюра писав:

Шановний пане Маланюче,
Ми ще зустрінемося в бою).

Після закінчення академії Є.Маланюк іде працювати до Варшави (1929). 1930 року у видавництві “Тризуб” (Париж) виходить його збірка “Земля й залізо”. Крім цього, він друкує у “ЛНВ” свої публіцистичні статті. У Варшаві Є.Маланюк включається в українське літературне життя, входить в групу “Танк” (цю назву придумав він), членами якої були Ю.Липа, П.Зайцев, А.Коломиєць, Н.Левицька-Холодна. Згодом приєдналися П.Холодний, Л.Мосендз, О.Стефанович, М.Чирський, М.Мухин, Г.Журба, Л.Перфецький, Ю.Косач, Л.Чикаленко і Л.Лукаsevич, а також і О.Теліга. У 1933 р. група почала видавати кварталник “Ми”, фактичним редактором якого був Є.Маланюк. Незабаром між “Вістником” Д.Донцова і “Ми” почалася дискусія, в результаті якої Є.Маланюк і О.Теліга відійшли від групи “Танк” і журналу “Ми”.

У 30-і рр. Є.Маланюк друкувався на сторінках не лише журналів “Вістник” і “Ми”, але й не сторінках таких видань, як “Назустріч”, “Наші дні”, “Дзвони”, співробітничав і з польськими виданнями (“Biuletyn polsko-ukraiński”, “Myśl polska”).

Упродовж варшавського періоду життя поета вийшли збірки “Земна мадонна” (1934 р., Львів), “Перстень Полікрата” (1939 р., Львів), “Вибрані поезії” (1943 р., Львів, Краків). Під час війни Є.Маланюк, на відміну від О.Ольжича, О.Теліги, У.Самчука не повернувся в Україну у складі Похідних груп ОУН.

Наприкінці 1944 р. Є.Маланюк виїхав ще далі на захід. Після війни він викладає математику в українській гімназії в Регенсбурзі. Учасні в українському літературно-мистецькому русі не бере, але до МУР формально належав (зрештою, після полеміки між Ю.Косачем і Д.Донцовим він заявив У.Самчукові про своє небажання перебувати у складі цієї організації). У повоєнний період Є.Маланюк друкувався на сторінках таких еміграційних видань, як “МУР”, “Заграда”, “Арка”, “Літаври”, “Вежі”, “Україна і світ”, “Українська літературна газета” та ін.

У 1949 р. Є.Маланюк виїхав до США. Працював технічним рисувальником у якійсь фірмі. У 1951 р. вийшла його збірка “Влада” (видавництво “Київ” у Філадельфії). У цій збірці є й “П’ята симфонія”, яку він присвятив В.Тютюнникові. У 1954 р. виходить друком збірка “Поезія” в одному томі. Є.Маланюк був одним із ініціаторів і засновників створення Об’єднання українських письменників на еміграції “Слово”, але активної участі

у його подальшій роботі не брав. У 1959 р. появилася ще одна збірка Є.Маланюка “Остання весна” (Нью-Йорк), 1964 року – збірка “Серпень”, а 1972 року, вже після смерті поета вийшла збірка “Перстень і посох” (Мюнхен).

Протягом 50-60-х рр. Є.Маланюк виступав на сторінках українських видань (“Вісник”, “Київ”) як критик, есеїст. Цей добробок він зібрав у двох томах “Книги спостережень” (1962 р. і 1966 р.), що вийшли у видавництві “Гомін України”. Він же автор двох досить великих за обсягом праць: “Нариси з історії нашої культури” (1954), “До проблеми большевизму” (1956).

Після поразки визвольних змагань політичні погляди Є.Маланюка формувалися під впливом Д.Донцова (він належав до “вістниківської квадриги”). В основі його політичної концепції лежали ідея державності і боротьби за неї, Є.Маланюк ненавидів російський большевизм як продовження російської імперської свідомості; він критикував “малоросійство” як згубне для України явище; він утверджував героїчне буття. Є.Маланюка іноді називають “імператором залізних строф”, але він, радше, “кривавих шляхів апостол”. Безперечно, що Є.Маланюк – один із найбільш відомих українських публіцистів ХХ ст.

Помер 16 лютого 1968 року в Нью-Йорку. Після смерті, до речі, з’ясували цікаву обставину – виявляється, Є.Маланюк був вірним Української греко-католицької церкви.

Літ.: Астафьев А. До проблеми історіософії Євгена Маланюка // Альманах “Молода нація”. – 1997. – Ч.7. – С.211-225; Бабій О. Поет Євген Маланюк відійшов у вічність // Овид. – 1968. – Січень-березень; Бедрій А. Слідами національної мислі (в 70-річчя народження і напередодні 10-річчя смерті Євгена Маланюка) // Гомін України. – 1977. – Липень-серпень; Бедрій А. Євген Маланюк – націолог // Альманах “Гомону України” на 1978 рік. – Торонто, 1978; Бедрій А. Мислитель національної інтуїції // Гомін України. – 1978. – Ч.2; Бойчук Б. Майстер залізного слова // Українська літературна газета. – 1957. – Ч.2. – С.3; Войчишин Ю. “Ярий крик і біль тужавий”. – К., 1993; Гординський С. Чотири реторти лірики // Назустріч. – 1955. – Ч.2; Гординський С. Євген Маланюк. Влада... // Київ. – 1952. – Ч.1; Гординський С. Євген Маланюк // Київ. – 1955. – Ч.2; Гридень К. З минулих літ // Сучасність. – 1968. – Ч.8; Дивнич Ю. 60-ліття Євгена Маланюка // Українська літературна газета. – 1957. – 2 лют.; Д.Д.Поет апокаліптичних літ // Українець – Час. – 1955. – 12 квітня; Донцов Д. Трагічні оптимісти // Донцов Д. Дві літератури нашої доби. – Торонто, 1958; Донцов Д. Шевченко і “Квадрига “Вісника” // Альманах “Гомону України” на 1964 рік; Євген Маланюк у 25-річчя з дня смерті / Упор. О. Керч. – Філадельфія, 1983; Клен Ю. Євген Маланюк.

Зелена Мадонна // Вісник. – 1935. – Ч.3; Енциклопедія українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича.— Львів, 1994.— Т.4: Перевидання в Україні.— С. 1445-1446; Кравців Б. За державну бронзу // Вісник. – 1955. – Ч. 2; Кравців Б. Лірика Євгена Маланюка // Сучасність. – 1968. – Ч. 8; Крупач М. “Я – кривавих шляхів апостол” (До проблеми пророчого візіонерства в історіософських поглядах Є.Маланюка) // Українське літературознавство. – 1995. – Вип. 61. – С.72-81; Маланюк Є. Уривок із життєпису // Українська літературна газета. – 1957. – Ч. 2. – С. 3; Неврлий М.Маланюк і сучасність (До століття від його народження) // Самостійна Україна. – 1997. – Червень; Ольжич О. Два світовідчуження // Студентський вісник. – 1931. – Ч. 8-10. – С.11-14; Романенчук Б. Євген Маланюк. “Кривавих шляхів апостол” // Естафета. – 1970. – Ч. 1. – С. 177-192; Рубчак Б. Вогненний голос, що між нами // Овид. – 1957. – Ч. 4; Салига Т. Євген Маланюк, поет-громадянин: учень і послідовник поетів-вождів)/(Т.Шевченко й І.Франко у світогляді Євгена Маланюка // Збірник праць кафедри української преси. – 2000. – Вип. 3. – С. 294-310; Самчук У. На білому коні. – Спомини і враження. – Вінніпег, 1972; Самчук У. На коні вороному: спомини і враження. – Вінніпег, 1975; Славутич Яр. Історіософія Євгена Маланюка // Північне сяйво: Альманах. – Едмонтон, 1967; Слово і зброя: Антологія української поезії, присвяченої УПА і революційно-визвольній боротьбі 1942-1967 / Упор. і автор біограф. даних А.Полава. – Б.м.в., 1968. – С. 374.

Марунчак Михайло – редактор, громадський діяч, історик, бібліограф.

Народився 4 жовтня 1914 р. у с. Дашева біля Городенки (тепер Івано-Франківська обл.). Закінчив Городенківську гімназію, навчався у Львівському університеті (1936–1940), Карловому університеті й Українському вільному університеті. Здобув ступінь доктора права з соціології та суспільної служби (1941). У 30-х рр. М. Марунчак активно працював у “Просвіті”, “Рідній школі”, “Студентській громаді”, за що зазнав переслідувань з боку польської влади. У 1942–1945 рр. був в’язнем німецьких концтаборів. По війні – один з провідних членів Ліги українських політв’язнів та інших організацій. У 1948 р. переїхав до Канади, де продовжував активно працювати в українських громадських організаціях (“Просвіта”, “Рідна школа”, Комітет українців Канади, Світова ліга українських політв’язнів). Марунчак М. – дійсний член НТШ, УВАН, був президентом УВАН (1983–1986), співзасновником Інституту-заповідника Маркіяна Шашкевича (був його головою, секретарем). Він видавав і редагував журнал “Шашкевичіяна” (1982–1986), друкувався на сторінках української преси, автор понад 400 наукових і публіцистичних праць. Він автор кількох праць про М. Шашкевича, п’ятитомних “Студій до історії українців Канади” (два видання – 1967–1974; 1991), “Біографічного словника до

історії українців Канади” (1986), таких праць, як “Система німецьких концентраційних таборів і політика винищування в Україні” (1963), “Нація в боротьбі за своє існування: 1932 і 1933 в Україні і діаспорі” (1985). За його редакцією вийшла в світ книжка спогадів, есеїв, документів періоду Другої світової війни “В боротьбі за українську державність” (1989). Марунчак М. написав кілька праць, які стосувалися проблеми боротьби УГКЦ за патріархат – “Навіщо нам патріархія” (1969), “Питання патріархії у Львові в 1852 і 1880 роках” (1970), а також “До початків Української Католицької Церкви в Канаді і ЗСА” (1980), “Митрополит Андрей Шептицький на Заході” (1981) та ін.

Літ.: Д-р М. Марунчак одержав ступінь бакалавра суспільної праці на Манітобському університеті // Український самостійник. – 1956. – Ч. 31. – С. 7; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 325; Марунчак М. За ґратами і дротами націонал-соціалістичної Німеччини. – Вінніпег, 1985. – 42 с.; Ювілей // Львівська газета. – 2004. – Ч. 180. – С. 7.

Масляк Ярослав-Іван – письменник, журналіст, режисер, громадський діяч.

Народився 14 лютого 1909 р. у м. Бережани (Тернопільщина). У 1929 р. закінчив Львівську гімназію. Студював право у Львівському університеті. Закінчив курси фотографії, а тому увійшов до складу редколегії “Світла й тіні”. Відповідав за редакцію “Нашого фронту”, націоналістичного видання для молоді. Польська поліція заарештувала його як члена ОУН, відсидів у “Бригідках” (Львів) і в концтаборі Береза Картузька. Під час війни працював в Українському допомоговому комітеті (1940–1944). На еміграції брав участь у громадському і культурному житті в таборах, співпрацював з тижневиком “Земля” (Плауен). У 1949 р. виїхав до Австралії й оселився у Сідней. Тут Я. Масляк теж брав участь у діяльності українських товариств, співпрацював з часописом “Вільна думка”, де його фейлетони і гуморески появляються під псевдонімом Грицько Волокита. Дописував і до інших видань – до “Церкви і життя” (Мельбурн), “Нових днів” (Торонто). Проявив себе і в театральному мистецтві – організував Гурток прихильників сцени (Сідней, 1957), згодом – театр легкого жанру “Летюча естрада”, яким же і керував (1974–1985). Писав п’єси, автор збірки прозових і драматичних творів “Дар любові” (Мельбурн, 1983).

Літ.: Енциклопедія української діаспори. – К.; Нью-Йорк; Чикаго; Мельбурн, 1995. – Т. 4: Австралія, Азія, Африка. – С. 120; Комариця М. Масляк Ярослав-Іван // Українська журналістика в іменах: Матеріали

до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2000. Вип. 7. – С. 212–213.

Масюкевич Микола – публіцист, громадський діяч, вояк Армії УНР.

Народився 6 травня 1899 р. у с. Райгород на Київщині. У 1917 р. закінчив класичну гімназію в Білій Церкві. Від вересня 1917 р. до кінця 1919 р. – студент фізико-математичного факультету Київського університету. Восени 1919 р. записався добровольцем в Армію УНР. Після переходу через Збруч потрапив до таборів для інтернованої Армії УНР. Мешкав у Львові, працював у громадських організаціях, друкувався на сторінках українських періодичних видань. У 1924 р. його обрали головою ЦЕСУСу, і через те він виїхав до Праги, де записався на філософський факультет Карлового університету. Студії закінчив докторатом “Держава і національність” (1929). Під час студій і після них працював у кузні визвольної боротьби. У 1935–1942 роках жив у Львові, працював у видавництвах, редакціях. У 1942–1944 роках працював у бібліотеці Українського наукового інституту в Берліні. Після війни жив у Баварії, був представником у ЦПУЕН. У 1949 р. переїхав до США. Жив у Нью-Йорку, працював фізично, але продовжував друкуватися в українських періодичних виданнях.

Помер 19 червня 1970 р. у Нью-Йорку.

Літ.: Микола Масюкевич: людина і друг // Сучасність. – 1974. – Ч. 7–8. – С.101–108.

Матвійчукова (Скварко) Галя – журналіст, громадський діяч, поетеса, учасник визвольних змагань.

Народилася 1898 р. у Львові у відомій родині Скварків. Закінчила гімназію у Львові. Брала участь у визвольних змаганнях – як сестра-жалібниця разом з УГА пройшла бойовими шляхами. Після війни повернулася до Львова, вийшла заміж за педагога і видавця М. Матвійчука. Друкувалася на сторінках української преси (“Вперед”, “Діло”, “Громадська думка”, “Жіноча доля”, “Учительське слово”, “Українська трибуна”, “Літопис Червоної Калини”). Цікаві спогади написала вона про визвольні змагання.

Померла 31 березня 1931 р. у Львові.

Літ.: Галя зі Скварків Матвійчукова // Літопис Червоної Калини. – 1931. – Ч. 7–8. – С. 37–38; Галя Матвійчук: Посмертна згадка // Нова хата. – 1931. – 3 квітня; Передирій В. Матвійчукова Галя // Українська

журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1997. Вип. IV. – С. 167.

Матіїв-Мельник Микола – поет, письменник, Січковий стрілець (УСС), старшина УГА.

Справжнє прізвище – Мельник, а батька звали Матій. Народився 11 грудня 1890 р. у с. Яблунів (біля Косова). Навчався в Коломийській гімназії. Студював філософію в університетах Львова, Чернівців, Відня. Був у Легіоні УСС, згодом в УГА. Після поразки визвольних змагань учителював у гімназіях Чорткова, Львова, Станіславова, Коломиї. Друкувався на сторінках українських видань. Збірка його віршів і новел – “По той бік греблі” (1922), “За рідне гніздо” (1927), “Крізь дим і згар” (1928), “На чорній дорозі” (1930), поем “На ріках вавилонських” (1921), “Паде пожовклий лист”. Переклав “Слово о полку Ігоревім” (1936). Його псевдоніми – Богдан Вістовий, Василь Хмара, Богдан Вольний, Богдан Горногор, Богдан Хмиз, Лебединський та ін. Після приходу більшовиків у вересні 1939 р. М. Матіїва-Мельника заарештували, але дивом удалося уникнути розстрілу. У 1944 р. залишив рідні землі.

Помер 27 вересня 1947 р. у США.

Літ.: Богословень: Духовна поезія західноукраїнських поетів. – Тернопіль, 1944. – С. 482; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4.: Перевидання в Україні. – С. 1491; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 346; Стрілецька Голгофа: Спроба антології. – Львів, 1992. – С. 386–387; Незабутні роки. 1945–1950: Пам’яткове видання. – Нью-Йорк; Чикаго, 1987. – С. 70–71.

Матла Зенон – журналіст, діяч ОУН.

“ЕУ” подає інше ім’я – Зиновій. Народився 26 листопада 1910 р. у с. Містки біля Львова. Навчався на математичному факультеті Львівського університету. Тоді ж став членом ОУН. Був надобласним провідником Львівської, Перемишльської, Тернопільської і Бережанської областей ОУН. Восени 1934 р. його заарештували за підозрою у співучасті у вбивстві поліцейського агента. Суд (листопад 1934 р.) засудив З. Матлу до смертної кари. Згодом кару смерті було замінено довічним ув’язненням. Вийшов із в’язниці у вересні 1939 р. Під час конфлікту в ОУН підтримав С. Бандеру. Учасник II Великого збору ОУН у Кракові (квітень 1941 р.). Після початку німецько-радянської війни очолював південну Похідну групу. Очолював ОУН на південно-східних

землях. Був членом Проводу ОУН. Гестапо заарештувало його в липні 1943 р., у таборі перебував до осені 1944 р. Після війни був членом проводу ЗЧ ОУН, тереновим провідником ОУН у Франції. Був членом так званої трійки, що мала реорганізувати ЗЧ ОУН. Був співробітником редакції часопису “Америка”, її головним редактором (1971–1981). Автор брошури “Південна похідна група” (1952), численних статей (журналістський псевдонім – О. Львівський, у роки війни – Дніпровий).

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1492; Мірчук П. Нарис історії ОУН: Перший том: 1920–1939. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968. – С. 436; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–1949: Довідник. – Нью-Йорк, 1994. – С. 102–103.

Матла Олександр – публіцист, редактор, діяч ОУН.

Народився 6 жовтня 1913 р. в с. Містки біля Львова. Навчався у Львові, включився в роботу ОУН, за що його тричі ув’язнювали (1932–1933, 1935, 1939). Після прибуття до Канади працював у видавництві “Гомін України”, в тім числі і головним редактором, дописував до “Визвольного шляху”.

Літ.: Марунчак М. Біографічний довідник до історії українців Канади. – Вінніпег, 1986. – С. 421; Мірчук П. Нарис історії ОУН: Перший том: 1920–1939. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968. – С. 300, 412.

Матла Омелян – публіцист, член ОУН.

Був відповідальним редактором “Студентського шляху”. Від листопада 1933 р. до липня 1935 р. польська влада тримала його у концтаборі Береза Картузька.

Літ.: Мірчук П. Нарис історії ОУН: Перший том: 1920–1939. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968. – С. 433.

Матчак Михайло – політичний діяч, публіцист, видавець, хорунжий УСС, сотник Січових стрільців (київських).

Народився 6 лютого 1895 р. у с. Воля Якубова біля Дрогобича. У Дрогобичі закінчив гімназію (1914), а на початку Першої світової війни пішов добровольцем у Легіон УСС. Брав участь у всіх відомих боях, зокрема, і на Маківці. У битві на Лисоні потрапив до російського полону (вересень 1916 р.). Після лютневої революції 1917 р. М. Матчак записався до київських Січових стрільців і як сотник корпусу Січових стрільців брав участь у визвольних змаганнях. Один із засновників УВО, одним з перших подав ідею створення Українського таємного університету. Був серед запідозрених у замаху на Ю. Пілсудського.

Після виходу з в'язниці закінчив п'ятий семестр в Українському таємному університеті і виїхав до Німеччини, щоб продовжувати навчання. Був членом головного секретаріату УСРП і послом до сейму (1928–1930). Від 1927 р. – член дирекції видавництва “Червона Калина”, заснував власне видавництво і випозичальню книг “Ізмарагд”. У 20–30-х рр. друкувався на сторінках преси УСРП, він причетний до видання “Золотих Воріт”, книги, присвяченої Січовим стрільцям. У 1941–1945 рр. був членом управи “Українського видавництва”. У зв'язку з більшовицькою загрозою виїхав до Австрії. Після війни, у лютому 1947 р., радянські спецслужби підступно схопили М. Матчака на вулицях Відня і вивезли до СРСР. У радянських концтаборах перебував, по суті, до смерті, хоча його амністували у вересні 1956 р.

Помер М. Матчак 19 листопада 1958 р.

Літ.: За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 464; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 1492; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 336; Паньківський К. Роки німецької окупації (1941–1944). – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1983. – С. 118, 225, 346–347; Стахів М. Життєвий шлях М. Матчака на тлі історичної доби // Стахів М. Україна в добі Директорії УНР. – Скрантон, 1966. – Т. VII: Вихід з кризи. – С. 347–389.

Медвідь Михайло – член Головного штабу УПА, публіцист.

Його псевдонім “Карпович”. Друкувався на сторінках “Повстанця”, органу УПА. Загинув, отруєний газами, які використали енкаведисти, оточивши криївку, де була розміщена редакція “Повстанця”. Дужий М., головний редактор журналу і його брат Петро у непритомному стані потрапили в полон.

Літ.: Коваль В. Знати правду // Літопис УПА: Нова серія: Т. 1: Видання Головного Командування УПА. – К.; Торонто, 1995. – С. XVIII.

Мелень Мирослав – журналіст, редактор, поет, член ОУН.

Народився 1929 р. у с. Фамиш на Стрийщині. Навчався у Стрийській гімназії, там став членом Юнацтва ОУН. У 1947 р. його заарештували, був засуджений до 25-річного ув'язнення і п'яти років заслання. На волю вийшов у 1957 р. Навчався у Львівському університеті і Дрогобицькому медучилищі. Згодом працював учителем, диригентом. У 1964 р. став одним з засновників Українського національного фронту (Львів), упоряд-

ник підпільного журналу “Воля і батьківщина”, органу УНВ. У 1967 р. заарештований та ув'язнений. Повернувся 1979 р. Працював сторожем, кочегаром. З 1991 р. – редактор часопису “Гомін волі” (Стрий).

Літ.: Богословень: Духовна поезія західноукраїнських поетів. – Тернопіль, 1994. – С. 482.

Мелень Теофіль – публіцист, громадський і політичний діяч, Січовий стрілець (УСС).

Народився 1879 р. Закінчив Академічну гімназію. Філософію студіював у Львівському університеті, згодом у Віденському. Ще у студентські роки став членом соціал-демократичної партії. Був одним з керівників організації “Молода Україна”, провідним публіцистом, редактором, членом редакційної колегії її друкованого органу – журналу “Молода Україна”. Друкувався на сторінках газети “Вперед”, органу соціал-демократичної партії. У березні 1914 р. на конгресі УСДП його обрали до Головної управи УСДП. Друкувався на сторінках “Ukrainische Nachrichten”, “Вісник СВУ”. На початку Першої світової війни Т. Мелень став членом Головної української ради. Узимку 1914 р. записався добровольцем до Легіону УСС. У квітні 1915 року виїхав на фронт для роботи у Пресовій квартирі УСС. Був поранений, потрапив у російський полон.

Помер у лікарні 28 травня 1915 р.

Літ.: Енциклопедія українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т.4.:Перевидання в Україні. – С. 1513–1514; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London. – Vol. 3. – P. 369; За волю України: Історичний збірник: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви, 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 445–446; Календар “Вперед” на 1920 р. – Б. м. в., 1920; Кость С. Мелень Теофіль // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. – Вип. II. – С. 141; Мелень Теофіль: Некролог // Календар “Просвіти” на 1916 р. – Львів, 1916. – С. 161–162; Темницький В. Теофіль Мелень // Вісник СВУ. – 1915. – Ч. 21–22. – С. 22–23; Теофіль Мелень // Вісник СВУ. – 1915. – Ч. 21–22. – С. 21.

Мелешко Фотій – письменник, журналіст, отаман Армії УНР.

Народився 25 серпня 1889 р. у с. Глодош на Херсонщині. Вже з молодих років брав участь у революційному русі, за що царський уряд вислав його на три роки на заслання. У роки визвольних змагань був отаманом повстанських загонів на півдні України, згодом – отаманом Армії УНР. Після поразки визволь-

них змагань виїхав на чужину. У Празі закінчив Український вільний університет, здобувши титул доктора філософії.

Письменницьку діяльність почав ще на початку 20-х років – у 1921 р. поставили в одному з театрів його драму “Понад Дніпром”. Написав трилогію із селянського життя “Три покоління”, перший том якої вийшов у Львові 1943 р. в “Українському видавництві”. Другий том надруковано аж у 1959 р. у видавництві “Книгоспілка” (Нью-Йорк).

Після Другої світової війни переїхав до США. Там продовжив і письменницьку, і журналістську діяльність. Він друкував оповідання, спогади у газетах і журналах української еміграції (“Свобода”, “Вісті комбатанта”). Мелешко Ф. був співробітником журналу “Вісті комбатанта”, органу Об’єднання колишніх вояків українців в Америці та Братства колишніх вояків 1 УД УНА.

Займався Ф. Мелешко і громадською роботою. Він був членом ОБВУА і членом правління асоціації діячів української культури.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Ч. 4: Перевидання в Україні. – С. 1514; І. К. Др. Фотій Мелешко // Вісті комбатанта. – 1971. – Ч. 1. – С. 92; Мелешко Ф. Південно-Східна група Армії УНР // Вісті Комбатанта. – 1970. – Ч. 2, 5, 6, 7; Миронович Д. Фотій Мелешко: З приводу його літературної нагороди // Краківські вісті. – 1943. – Ч. 95. – С. 3–4.

Микетей Олег – громадський діяч, публіцист.

Народився 26 березня 1915 р. у с. Оброшин біля Львова. Навчався в Українській академічній гімназії, звідки його виключили за антидержавну діяльність, а тому закінчував польську гімназію. Був в’язнем львівських тюрем. Згодом навчався на правничому факультеті Львівського університету. Після Другої світової війни опинився в Австрії. Дописував до видань “Останні вісті” і “Нові дні”. У 1947 р. очолив статистичний відділ ЗУАДК у Зальцбурзі. У жовтні 1949 р. виїхав до США. Брав участь у роботі українських організацій, виступав на сторінках преси.

Літ.: Незабутні роки. 1945–1950: Пам’яткове видання. – Нью-Йорк; Чикаго, 1987. – С. 71–72.

Миколенко Петро – майор УПА, член редколегії.

Народився на Полтавщині. Був командиром Придніпрянської сотні, згодом командував Перемишльським куренем УПА і був заступником Лемківського тактичного відтинку УПА. Майор

П. Миколенко командував тими частинами УПА, що з боями проривалися в Західну Європу. Був заступником шефа Місії УПА і членом ЗП УГВР, головою Об'єднання колишніх вояків УПА, його кілька разів обирали повторно.

Помер 1 січня 1979 року.

Літ.: Резолюції XII з'їзду Об'єднання кол. вояків Української Повстанської Армії в США і Канаді // Вісті комбатанта. – 1979. – Ч. 4. – С. 80.

Микулин Андрій – публіцист, майор Дивізії “Галичина”.

Народився 19 серпня 1904 р. у Нікополі. В'язень радянських концтаборів. Під час Другої світової війни воював у лавах Дивізії “Галичина”. Був членом ОУН, у повоєнний час – членом керівництва ЗЧ ОУН в Англії, згодом – членом Головної ради ЗЧ ОУН в Аргентині. Микулин А. був головним редактором “Вістей”, органу Братства колишніх вояків 1 УД УНА, співробітником “Визвольного шляху”, дописував до інших українських видань. Його псевдоніми Д. Шаладій, П. Карий, Д. Отмар. Написав працю “Концентраційні табори в Советському Союзі” (1958).

Помер 29 січня 1974 р. у Баварії (Німеччина).

Літ.: Майор Андрій Микулин // Визвольний шлях. – 1974. – Кн. 3–4. – С. 446.

Мирон Дмитро – відомий діяч ОУН, публіцист.

Народився 5 вересня 1911 р. у с. Рай, Бережанського повіту у сім'ї мулярів. Відомий під псевдонімом “Орлик”, хоча мав й інші псевдоніми (“Роберт”, “Андрій”). Навчався в Бережанах, а потім у Львові, де й закінчив гімназію. Ще у гімназії включився в підпільну роботу ОУН. Після закінчення гімназії записався до Львівського університету. Д. Мирон–Орлик у Краєвій ексекутиві ОУН відповідав за роботу з юнацтвом. Польська поліція заарештувала його за належність до ОУН. На волю вийшов у 1938 р. і знову почав працювати в ОУН. Коли почалася Друга світова війна, перебував за кордоном. У 1940 р. він перейшов німецько-радянську демаркаційну лінію і прибув до Львова. Тут став Краєвим провідником ОУН. У грудні того ж року він ще раз перейшов німецько-радянську демаркаційну лінію, пробираючись до Кракова. Там він узяв участь у підготовці Другого великого збору ОУН, викладав на вишкільних курсах, які організував Провід ОУН, і водночас працював над своїм публіцистичним твором “Ідея і чин України” (збірка статей, що вийшла

друком у 1941 р.). Після того, як почалася німецько-радянська війна, Д. Мирон–Орлик пішов на Схід з Північною похідною групою ОУН(р). Після переходу через Збруч гестапо його заарештувало, але з в'язниці в Луцьку йому вдалося втекти. Він дістався до Києва й очолив Північну похідну групу, оскільки попереднього керівника (Климишина) гестапо теж заарештувало. Брав участь у роботі Конференції ОУН, що відбулася у Львові. Потім знову повернувся до Києва, де провадив підпільну роботу під псевдонімом “Андрій”. Гестапо знову заарештувало його, і при спробі втекти Д. Мирона–Орлика смертельно поранили 25 липня 1949 р.

Лит.: Верига В. Втрати ОУН в часі Другої Світової війни. – Торонто, 1991. – С.63, 81–82; Визначні постаті української визвольної боротьби (Найновіша доба). – Нью-Йорк, 1967. – С. 52; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Ч. 4: Перевидання в Україні. – С. 1538; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 516; Казанівський Б. Шляхом легенди (спомини). – Лондон, 1975. – С. 274; Кук В. Дмитро Мирон – “Орлик” як теоретик і організатор української національно-визвольної боротьби (біографічний нарис) // Максим Орлик (Дмитро Мирон). Ідея і чин України: Нарис ідеологічно-політичних основ націоналізму. – К., 2001. – С. 9–12; Осока К. Герой ідеї соборности (У 20-річчя смерті сл. п. Дмитра Мирона–Орлика) / К. Осока // Альманах-Календар “Гомону України” на рік 1962. – С. 58–62; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–1949: Довідник. – Нью-Йорк, 1994. – С. 104; Парубій В. Мирон Дмитро // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1997. – Вип. IV. С. 168–169.

Мисечко Андрій – журналіст, редактор, громадсько-політичний діяч, вояк УПА.

Народився 6 березня 1919 р. на Волині в багатодітній селянській сім'ї, в якій було шестеро синів й одна донька. Троє братів замордували гестапівці, один потрапив до радянських концтаборів у Караганді й Омську, донька була медсестрою в УПА. Навчався у Кременецькій духовній семінарії. Уже там став членом ОУН, через що його й не допустили до випускних іспитів. Середню освіту здобув після приходу радянських військ, склавши іспити екстерном. Після того, як нова влада почала заарештовувати патріотично налаштованих українців, у січні 1940 р. А. Мисечко перейшов німецько-радянський кордон.

У тому ж році він поїхав на роботу до Німеччини, але в жовтні 1941 р. повернувся на Рівненщину і включився в підпільну роботу, підтримував зв'язки з Тарасом Бульбою-Боровцем.

Крім того, його запросили на роботу до редакції “Волині” як перекладача і редактора вістей (ще в школі, гімназії і семінарії А. Мисечко писав до стінної преси). У травні 1942 р. його призначили головним редактором. На сторінках “Волині” з’явилися його статті, пронизані вірою в українську справу.

Зазначимо, що 15–16 липня 1942 р. німці заарештували на Волині багатьох українців. Співробітників “Волині”, зокрема, П. Тимощука застрелили в редакції, проте А. Мисечко і В. Штуль зуміли втекти і подалися в ліс, до українських партизанів. Більше про долю А. Мисечка нічого не відомо. Очевидно, що він редагував друковані видання українського підпілля. Обставини і дата його смерті чи загибелі невідомі.

Лит.: Бачинська А., Бачинський М. Мисечко Андрій Корнійович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 394–400; Самчук У. На коні вороному: Спомини і враження / У. Самчук // Дзвони. – 1994. – Ч. 7. – С. 28, 45, 46, 61; Ч. 8. – С. 81, 93, 94, 95; Сивіцький М. Записки сірого воляняки. – Львів, 1996. – С. 42; Шаповал Ю. Мисечко Андрій / Ю. Шаповал // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1994. – Вип. I. – С. 127.

Мишуга Лука – політичний і громадський діяч, публіцист, хорунжий УСС, поручник УГА.

Народився в с. Витків Новий, Радехівського повіту (Львівщина). Закінчив гімназію у Львові, право вивчав у Віденському університеті. У 1915 р. записався до Легіону УСС. Після розвалу Австро-Угорщини створив у Володимир-Волинському Українську Раду, яка проголосила приєднання Волині до Української держави.

Мишуга Л. був членом Державного комітету в Радехові, працював в управлінні ЗУНР. У роки ЗУНР почалася і журналістська діяльність Л. Мишуги – він друкувався на сторінках “Українського прапора” і “Стрільця”. Тоді ж появились і його брошури “Похід українських військ на Київ”, “Які тепер суди на Україні”. Згодом Л. Мишуга був при Генеральному штабі С. Петлюри і пресовим референтом при квартирмейстерському відділі армії УНР у Кам’янці-Подільському.

Влітку 1919 р. разом з урядом Є. Петрушевича виїхав до Відня і до 1921 р. виконував державні доручення (як секретар К. Левицького брав участь у Дипломатичній місії в Ризі, з

О. Назаруком їздив у Копенгаген на переговори з більшовицьким дипломатом Литвиновим).

У 1921 р. уряд ЗУНР вислав Л. Мишугу до Вашингтона як представника ЗУНР у США, де він збирав кошти для уряду. В Америці був 17 років генеральним секретарем Об'єднання українських організацій в Америці, яке виникло у 1922 р. Від 1925 р. співпрацював зі "Свободою". У 1926 р. він став її співредактором, а в 1933 р. – редактором до 1955 р., до кінця свого життя. Саме в ті роки, проведені у "Свободі", повною мірою розкрився його журналістський талант. Мишуга Л. написав багато статей, присвячених українським проблемам. Заслужив на увагу його серія статей "Шевченко і жінка". Низка статей і брошур Л. Мишуги вийшли або були перекладені англійською мовою ("Україна і американська демократія", наприклад). Велике значення мало видання "Пропам'ятної Книжки", виданої з нагоди 40-річчя Українського народного союзу (1936). Редагував і видавав календарі-альманахи УНС, упорядкував "Спомин про Олександра Мишугу", свого дядька, визначного українського оперного співака. Відредагував "Ювілейний Альманах УНС (1894–1944)", численні книжки про Україну, які видавав УНС, у співробітництві із Ю. Драганом відредагував збірник "Українці у вільному світі" (1954). Автор ідеї "двох батьківщин".

Помер 8 лютого 1955 р.

Літ.: Драган А. Лука Мишуга. – Нью-Йорк, 1974; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4: Перевидання в Україні. – С. 175; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 519; Кравченко О. Головні редактори "Свободи" 1893–1993 // свобода. – 1993. – 15 вересня; Мишуга Лука // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. I. – С. 127; Поп І. Енциклопедія Подкарпатської Русі. – Ужгород, 2001. – С.255; Стахів В. П. Видатний політик і журналіст // Сучасна Україна. – 1956. – 19 лютого; Тернопільський Ю. Українська преса з перспективи 150-ліття. – Джерсі-Сіті, 1974. – С.139–140; Лука Мишуга / Зредував Антін Драган. – Джерсі : Сіті; Нью-Йорк, 1973. – 357 с.

Мірчук Петро – публіцист, історик ОУН, громадський і політичний діяч.

Народився 26 червня 1913 р. у селянській родині на Стрийщині (Львівська обл.). З юних літ включився в національно-визвольну боротьбу. Був у лавах юнацтва ОУН, згодом став членом Окружного проводу ОУН і членом Краєвої ексективи ОУН.

Його кілька разів заарештовувала польська поліція. У 30-х рр. П. Мірчук редагував журнал ОУН “Наш світогляд”. За надрукований на його сторінках “Гімн українських націоналістів” був ув’язнений. У 1941 р. П. Мірчука заарештували німці. У в’язниці він пробув до кінця війни. На еміграції очолював Союз українських політичних в’язнів у США, був багаторічним членом Краснової управи ООЧСУ і Краснової управи УККА, співредактором “Української трибуни”, “Українського самостійника”, “Томону України”, “Визвольного шляху”. Мірчук П. – автор “Нарису історії ОУН”, книжок про С. Бандеру, Є. Коновальця, Р. Шухевича, М. Міхновського.

Помер 16 травня 1999 р.

Лит.: Визвольний шлях. – 1999. – Кн. 7. – С. 891; Вийшли на волю // Батьківщина. – 1939. – Ч. 18. – С. 1; В. Д. Політичні праці доктора П. Мірчука // Вільна Україна. – 1959. – Ч. 22. – С. 55–56; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 425; Мірчук П. Нарис історії Організації Українських Націоналістів: Т. I: 1920–1939. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968. – С. 9, 125, 413, 415, 442, 444, 452, 460, 471, 567, 568, 569; Петро Мірчук // Свобода. – 2000. – Ч. 10. – 10 березн.

Мітринга Іван – діяч українського збройного підпілля, публіцист.

Народився 1909 р. у с. Вілія Людвипільського повіту на Рівненщині.

У 30-ті роки дописував до видань ОУН. За політичну діяльність був засуджений і побував у Березі Картузькій. У 1938 р. видавав газету “Геть з большевизмом”. Після розколу ОУН І. Мітринга спочатку підтримав С. Бандеру, але потім відійшов від ОУН(р). Наприкінці 1941 р. І. Мітринга вступив до УПА Т. Бульби–Боровця і почав редагувати часопис “Гайдамака”, що виходив в Олевську на Волині. Був водночас керівником політично-пропагандивного відділу УПА під псевдонімом “Полин”. Як журналіст користувався псевдонімом “Сергій Орелюк”.

Загинув у бою з червоними партизанами 1943 р.

Лит.: Бульба–Боровець Тарас. Армія без держави: Слава і трагедія українського руху: Спогади. – Вінніпег, 1981. – С. 268; Верига В. Втрати ОУН в часі Другої Світової війни. – Торонто, 1991. – С. 143–144; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1966. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1616.

Мішук Чеслав – громадянський діяч, журналіст, вояк Дивізії “Галичина”.

Народився 31 липня 1925 р. у с. Андріївка (Львівщина). Студював торгівлю, але навчання перервала війна. У 1943–

1945 рр. був у Дивізії “Галичина”. Після війни мешкав у Німеччині. У 1948 р. виїхав до Австралії. Від 1946 р. був членом ОУН(б). Засновник фундації ім. Святослава Завойовника, член СУМ і Братерства колишніх вояків 1-ої Дивізії УНА. У 50–60 рр. – член делегатури ЗП УГВР в Австралії. Дописував до “Вільної думки” (Сідней), “Церкви і життя” (Мельбурн), “Українського самостійника” (Мюнхен).

Літ.: Енциклопедія української діаспори. – К.; Нью-Йорк; Чикаго; Мельбурн, 1995. – Т. 4 (Австралія–Азія–Африка). – С. 125.

Мосендз Леонід – поет, публіцист, вояк Армії УНР.

Народився 20 вересня 1897 р. у м. Могилів-Подільський. Брав участь у визвольних змаганнях. З армією УНР побував у таборах для інтернованих. Згодом закінчив Українську господарську академію (Подебради), де був активним співробітником студентського гумористичного журналу “Подебрадка”. Після закінчення УГА (1928) працював у Словаччині, на Закарпатті. Співпрацював з “Науково-літературним вістником” і “Вістником” Д. Донцова. Найвідоміші його твори – поеми “Вічний корабель” (1923), “Каніферштган” (1945), “Волинський рік” (1948), збірка поезій “Зодіак” (1941). Разом з Ю. Кленом і М. Левицьким придумали спільний псевдонім “Порфирій Горотак” і видали збірку “Дияболічні параболи” (1947). Мосендз Л. писав і прозу – збірки оповідань “Людина покірна” (1937); “Відплата” (1939), роман “Останній пророк” (вийшов 1960 р.). Автор автобіографічної повісті “Засів” (1946). Йому належать і публіцистичні праці – “Штайн – ідея і характер” (1935), “Хвильовий – легенда і дійсність” (1948). Перекладав з європейських мов. Член “вістниківської квадриги”. Після 1945 р. спочатку жив в Австрії, згодом – у Швейцарії.

Помер 13 жовтня 1948 р. у м. Бльоне (Швейцарія).

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1651; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 466; Маланюк Є. Спізнене покоління. Леонід Мосендз та інші // Маланюк Є. Книга спостережень. – Торонто, 1962. – С. 169–174; Його ж. Леонід Мосендз (В п’яту річницю смерті) // Книга спостережень. – Торонто, 1962. – С. 241–246; Мосендз в листах. Особисте (3 листів Я. Мосендза до родини інж. Арсена Шумовського // Літ.-науковий вісник. – 1949. – Кн. 2 (на чужині). – С. 191–204; Набитович І. Леонід Мосендз – лицар святого Грааля. – Дрогобич, 2001. – 222 с.; Тарнавський О. Роман Леоніда Мосендза // Українська літературна

газета. – 1960. – Ч. 10; Таманський Л. З останніх років життя Мосендза Л. Українська літературна газета. – 1959. – Ч. 1. – С. 5.; Теліга Олена. О краю мій: Твори. Документи: Біографічний нарис. – К., 1999. – С. 424.

Мороз Василь – громадський діяч, журналіст.

Народився 4 листопада 1912 р. у м. Стебник (Львівщина). Здобув середню торговельну освіту. У 1933–1936 рр. – в'язень польських тюрем. У 1938–1939 рр. перебував на Закарпатті, брав участь у боях за українську державність, був поранений. Від 1939 р. – на еміграції в Німеччині, 1949 р. переїхав до Австралії. Упродовж десяти років з місцевої радіостанції (м. Орандж) провадив українську програму. Меценат газети “Вільна думка”.

Літ.: Енциклопедія української діаспори. – К.; Нью-Йорк; Чикаго; Мельбурн, 1995. – Т. 4 (Австралія–Азія–Африка). – С. 127.

Мудрий Василь – публіцист, редактор, громадський і політичний діяч.

Народився 19 березня 1893 р. у с. Вікно Гусятинського повіту (Тернопільщина). Студював філософію у Львівському університеті. Під час визвольних змагань був повітовим комісаром на Проскурівщині (згодом написав спомин-нарис про погром 1919 р. у Проскурові).

Був співорганізатором, а згодом секретарем Українського таємного університету (1921–1925). Від 1923 р. В. Мудрий працював в редакції “Діла”, в 1927–1935 рр. – головний редактор. Тривалий час працював у “Просвіті” у 1925–1930 рр. як секретар, у 1932–1939 рр. – як заступник голови. Був одним з керівників УНДО: заступник голови УНДО (1928–1935) і голова УНДО (1935). У 1935 р. В. Мудрого обрали до сейму, і він очолив фракцію українських послів (Українську парламентарну репрезентацію). У сеймі став віце-маршалком. Упродовж міжвоєнного періоду часто друкувався на сторінках “Діла”. Після розвалу Польщі осів у Кракові, був секретарем Українського центрального комітету. Друкувався в роки війни на сторінках преси українського збройного підпілля під псевдонімом В. Борович. У 1944 р. В. Мудрий був учасником Великого збору УГВР, на якому його обрали першим віце-президентом УГВР. У 1944 р. залишив рідні землі. На еміграції був членом ЗП УГВР (1945–1947) і президентом ЦПУЕН. У 1949 р. переїхав до США. Там був виконавчим директором УККА. Автор праці “Боротьба за огнище української культури на західноукраїнських землях” (1923), “І. Франко як громадський діяч” (1957). В. Мудрий – дійсний член НТШ.

Помер 19 березня 1966 р. у Нью-Йорку.

Лит.: Василь Мудрий. Український університет у Львові (1921–1925). В-во “Час”: Нюрнберг, 1948; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В.Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5.: Перевидання в Україні. – С. 1658; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P.475; Іваничук Р., Комаринець Нарис історії “Просвіти” / Р. Іваничук, Т. Комаринець, І. Мельник, А. Середяк. – Львів; Краків; Париж, 1993. – С.153; Кедрин І. У межах зацікавлення. – Нью-Йорк; Париж; Сидней; Торонто, 1986. – С. 259; Помер Василь Мудрий // Вісник. – 1966. – Ч. 4. – С. 30; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–49: Довідник. – Нью-Йорк, 1967. – С. 68; Тернопільський Ю. Українська преса з перспективи 150-ліття. – Джерсі-Сіті, 1974. – С. 140–141; Шаповал Ю. Мудрий Василь // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1994. Вип. 1. – С. 132–134.

Мудрик-Мечник Степан – діяч ОУН, публіцист.

Народився в с. Криве біля Радехова (Львівщина). З молодих літ був членом ОУН. Виконував відповідальні доручення. Брав участь у Похідних групах ОУН(б), був членом Проводу ОУН(б) Київської обл. Згодом належав до штабу краєвого провідника ОУН І. Климів-Легенди, був заступником командира воєнної округи “Буг”. За активну національно-визвольну боротьбу німецька влада засудила його до смертної кари, яку згодом замінили ув’язненням. У повоєнний час був головою Координаційного осередку українських організацій Європи, заступником Президента СКВУ в Європі. Активний співробітник численних журналів і газет – “Український самостійник”, “Визвольний шлях”, “Українська думка”, “Шлях перемоги”, “Америка”, “Вісник”. Написав понад 20 книг. Серед них – “Під трьома окупантами” (Лондон, 1958), “Нескорені” (Лондон, 1965), “У боротьбі проти московської агентури” (Мюнхен, 1982), “Від оприччини до КГБ – духовність московського імперіалізму” (Мюнхен, 1983), “Роздумую, пригадую” (Мюнхен, 1985), “Люди, роки, події” (Мюнхен, 1986), “За нашу незалежність” (Мюнхен, 1990), “П’ять років перестройки” (Львів, 1991), “У вирі воєнного лихоліття: ОУН, УПА у боротьбі з гітлерівськими окупантами” (Львів, 1992), “Служба безпеки революційної ОУН у боротьбі з НКВД – НКГБ – МГБ – КГБ (Тернопіль, 1993), “Революційна ОУН під проводом Степана Бандери: причинки до історії ОУН” (Стрий, 1993), “ОУН і розбудова української держави” (Львів, 1993), “Закордонні частини Організації Українських Націоналістів” (Львів, 1995), С. Мечник – псевдонім.

Помер у травні 2004 р.

Літ.: Мудрик–Мечник С. Війна закінчилася, але не для нас // Нескорена нація. – 1997. – Ч. 13–14.

Музика Максим – вчений, редактор, учасник визвольних змагань.

Народився 15 липня 1889 р. у Львові в міщанській родині. Закінчив польську гімназію (1907), медичні студії у Львівському університеті (1913). Був активним учасником студентського життя, очолював Медичну громаду. Під час Першої світової війни служив в австрійському війську, у роки визвольних змагань був директором санітарно-бактеріологічного інституту УГА (Станіславів). Потрапив у польський полон. Після звільнення був професором і деканом медичного факультету Українського таємного університету при НТШ. Був членом НТШ, УГТ, УЛТ, головою цього товариства, входив до складу редколегії “Лікарського вісника”. Після початку німецько-радянської війни М. Музику евакуювали на схід, спочатку до Києва, потім до Киргизії. Восени 1944 р. знову повернувся до Львова й очолив кафедру мікробіології Львівського медінституту. Його дружину, Ярославу Музику, відому художницю, 1945 р. заарештували, і вісім років вона провела в концтаборах. М. Музика – автор багатьох наукових праць.

Помер 24 травня 1972 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5.: Перевидання в Україні. – С. 1661; Кузик М. Відвідини у доктора М. Музики // Лікарський вісник. – 1974. – Ч. 73. – С. 67–70; Осінчук Р. Доктор медицини Максим Музика // Лікарський збірник: Нова серія. – Львів, 1991: Т. 1. – С.103–108.

Музичка Степан – публіцист, вояк Дивізії “Галичина”.

Народився 3 грудня 1926 р. у с. Пунів біля Рогатина (Івано-Франківщина). Під час Другої світової війни разом зі своїми братами воював у лавах Дивізії “Галичина”. Один брат загинув у боях під Бродами, а другий – о. д-р Іван Музичка, мешкав у Римі.

Після війни С. Музичка перебував у таборах в Італії, де закінчив матуральні курси. Був адміністратором освітнього товариства “Просвіта”. Потім переїхав до Англії, де був особистим секретарем гетьманича Данила Скоропадського. Згодом виїхав до Іспанії, де здобув вищу освіту. Переїхавши до Канади, викладав мови (іспанську, німецьку, російську) в університеті “Меморіал” у м. Ст. Джонс. Водночас С. Музичка займався і журналістикою. Він писав гуморески для “Лиса Микити”, статті для “Вістей Комбатанта” тощо.

Літ.: Вісті Комбатанта. – 1985. – Ч. 5–6. – С. 93.

Навроцький Осип – громадський і політичний діяч, публіцист, видавець, четар УСС, сотник УГА, сотник Дивізії “Галичина”.

Народився 24 березня 1890 р. у с. Голгоча біля Підгаєць на Тернопільщині. Закінчив гімназію у Бережанах (1900–1908). Упродовж 1908–1914 рр. студіював право у Львівському університеті. У 1912–1913 рр. очолював Український студентський союз. Від 1912 р. був членом головної управи Української радикальної партії. На початку Першої світової війни записався до Легіону УСС. Був нагороджений медалями. У бою під Потуторами (вересень 1916 р.) потрапив до російського полону. Повернувся додому, пішов в УГА, з якою пройшов бойовими дорогами визвольних змагань. Після поразки повернувся до Львова. У 1920 р. став членом УВО. Він організував у Львові осередок УВО, що мав назву “Начальна колегія УВО” (вересень 1920 р.). Згодом став членом Начальної команди УВО. У 1921 р. О. Навроцький разом із Ю. Полянським очолив відновлену Українську видавничу спілку, яка й почала видавати “Літературно-науковий вістник” (травень 1922 р.). У 1921 р. він став одним з організаторів видавництва “Червона Калина”, її головним директором. Крім того, О. Навроцький редагував “Історичний календар – Альманах Червоної Калини” (1921–1939). З 1926 р. в УВО почав наростати конфлікт з приводу ставлення до легальних політичних партій. Навроцький О. вступив до УСРП (він раніше належав до УРП), згодом став одним з її керівників.

У роки Другої світової війни менше займався видавничою і журналістською діяльністю. У 1940–1942 рр. очолив Український допомоговий комітет у Крилиці (Лемківщина), а в 1943 р. його призначили заступником голови Військової управи Дивізії “Галичина”. Як начальник військової канцелярії керував роботою Військової управи.

У 1948 р. О. Навроцький переїхав до Канади. Спочатку працював на фабриці, згодом – у канцелярії КУК у Вінніпезі. Йому належать численні статті і спогади з доби визвольних змагань. Друкувався на сторінках українських періодичних видань (“Вільне слово”, “Український голос”), був представником “Українського історика” у Вінніпезі.

Помер 6 серпня 1972 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1673; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 568; За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви, 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 124, 171, 246, 328, 332, 409, 415, 456, 471; In memoriam || Український історик. – 1972. – Ч. 3–4. – С. 151; Колісник Р. Українська Дивізія і Військова управа “Галичина” // Вісті Комбатанта. – 1987. – Ч. 3. – С. 52–53; Марунчак М. Біографічний довідник до історії українців Канади. – Вінніпег, 1986. – С. 453–454; Мірчук П. Нарис історії ОУН: Перший том: 1920–1939. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968. – С. 16, 17, 22, 47, 48, 85; Осип Навроцький // Вісті комбатанта. – 1972. – Ч. 4. – С. 79–80; Пяньківський К. Роки німецької окупації (1941–1944). – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1983. – С. 227–228, 238, 262; Сотник Йосип Навроцький // Альманах-календар “Гомону України на 1980 рік. – 1980. – С. 33–34.

Нагаєвський Ісидор – священник УГКЦ, капелан Дивізії “Галичина”, історик, публіцист.

Народився 1908 р. Упродовж 20–30-х рр. дописував до української преси. Був парохом у с. Білявка біля Бродів. У роки Другої світової війни – капелан Дивізії “Галичина”. Після війни на еміграції. Автор праць “Кирило-Методіївське християнство в Русі-Україні” (1954), “Рим і Візантія” (1956), “Стародавня Україна в світлі історичних пам’яток” (1961), “History of Ukraine” (1962). Автор статей на релігійні й виховні теми, спогадів (“Спогади польового духівника”, 1985).

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1673; Крохмальний Р. О. д-р І. Нагаєвський. “Спогади польового духівника”. Видавництво “Українська книжка”, Торонто, 1985 // Вісті комбатанта. – 1985. – Ч. 3. – С. 67–70.

Назарук Осип – публіцист, редактор, громадський і політичний діяч, підхорунжий УСС, поручник УГА.

Народився 31 серпня 1883 р. у м. Бучач (Тернопільщина) в сім’ї ремісника. Навчався у Бучацькій гімназії, але закінчив Золочівську (1902). Потім студіював право у Віденському (1902–1905), 1907–1908) і Львівському (1905–1907) університетах. Брав активну участь у студентському житті – очолював віденську “Січ”, “Академічну громаду” у Львові, закладав “Січі”, читальні “Просвіти”. Ще в гімназії був членом таємного драгоманівського гуртка, за що його й виключили, згодом став

членом Радикальної партії, був співредактором її органу – газети “Громадський голос”. Журналістську діяльність розпочав у 1905 р. – видавав з А. Мозлером, адвокатом, який дотримувався соціалістичних переконань, газету “Двірська служба” (редагував українську частину газети). Напередодні війни розпочав адвокатську практику. На початку Першої світової війни О. Назарука заарештували (28 серпня 1914 р.) і до грудня 1914 р. він перебував у таборі для інтернованих у Талергофі. Після звільнення за дорученням СВУ виїхав до Швеції та Норвегії, щоб пропагувати українську справу. Був співробітником періодичних видань СВУ – “Вістника СВУ”, “Ukrainische Nachrichten”. Згодом його призначили секретарем Загальної Української Ради (Відень). На початку серпня 1915 р. О. Назарук поїхав на фронт – став військовим кореспондентом Легіону УСС, очолював Пресову квартиру. Багато писав про стрілецьке життя.

Брав активну участь у розбудові ЗУНР. Був членом Української Національної Ради. На початку листопада 1918 р. був у складі делегації, яка їздила до Гетьмана П. Скоропадського з проханням допомогти у війні проти Польщі. Залишився в Києві, брав участь у протигетьманському повстанні. Згодом керував Українською телеграфною агенцією, очолював Головне управління преси і пропаганди (в уряді В. Чехівського й С. Остапенка, воно існувало на правах міністерства). Після загострення стосунків між керівництвом ЗУНР і Директорією О. Назарук очолив Пресову квартиру при Начальній команді УГА, редагував газету “Стрілець”. У середині листопада 1919 р. у складі уряду ЗУНР виїхав на еміграцію до Відня. В уряді і далі займався справами преси і пропаганди, працював в урядовому органі – газеті “Український прапор”, а водночас у незалежному виданні – тижневику “Воля”, який видавав В. Піснячевський. Виконував важливі дипломатичні доручення (член делегації уряду ЗУНР на польсько-радянських переговорах у жовтні 1920 р., голова делегації на переговорах із М. Литвиновим у Копенгагені).

У серпні 1922 р. Є. Петрушевич відправив О. Назарука як надзвичайного представника уряду ЗУНР до Канади, де він організував позику для національної оборони. За океаном у політичній біографії О. Назарука відбулася чергова зміна – він став прихильником монархістсько-гетьманської ідеї. У

1923 р. він переїхав до США, організував гетьманські “Січі”, редагував газету “Січ” (Чикаго), співпрацював з газетою “Америка” (Філадельфія).

У липні 1927 р. О. Назарук повернувся до Львова, приєднався до Української християнської організації і став головним редактором її органу – газети “Нова зоря” (1928–1939). Він – чільний діяч Української католицької народної партії (від 1932 р. – Українська народна обнова), що, як і газета, перебувала під патронатом єп. Г. Хомишина; співзасновник католицького освітнього товариства “Скала”.

Назарук О. дотримувався легальних форм політичної боротьби, часто і гостро полемізував із Д. Донцовим.

Не встиг виїхати перед приходом більшовиків, а тому лише на початку жовтня 1939 р. почав свою небезпечну мандрівку на Захід.

Назарук О. – автор великої літературної і публіцистичної спадщини. Цікаві книжки про Січових Стрільців – “З кривавого шляху УСС” (1916), “Слідами Українських Січових Стрільців” (1916), “Над Золотою Липою” (1916), спогади про перебування в Україні – “Рік на Великій Україні: Конспект споминів з української революції” (1920), “Галичина й Велика Україна: Трактат присвячений українським жінкам і військовим” (1936), автор численних подорожніх нарисів і репортажів. Його художні твори – “Князь Ярослав Осьмомисл” (1930), “Проти орд Джінгісхана” (1921), “Роксоляна” (1930).

Помер 31 березня 1940 р. у Кракові.

Літ.: Андрієвський А. М. Доктор Осип Назарук // Державницька думка. – 1951. – Ч. 1. – С. 60–64; Андрієвський А. М. Доктор Осип Назарук // Нація в поході. – 1940. – Ч. 9/10 (25 липня). – С. 9–12; Бурачок Л. В. Громадсько-політична діяльність Осипа Назарука // Автореф. дис... канд. іст. наук: 07. 00. 01. – Івано-Франківськ, 2006. – 20 с.; Бурачок Л. В. Громадсько-політична діяльність Осипа Назарука в Західній Україні (1927–1939) // Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології: Збірник наукових праць. – Чернівці: Прут, 2005. – Т. 2 (20). – С. 184–193; Бурачок Л. Діяльність Осипа Назарука в урядах ЗУНР та УНР // Україна Соборна: зб. наук. статей. – К., 2005. – Вип. 2. – Ч. III. – С. 303–309; Бурачок Л. Канадський період діяльності Осипа Назарука (1922–1923) // Галичина. – 2001. – №5–6. – С. 254–258; Бурачок Л. Осип Назарук: громадсько-політична діяльність (1900–1914) // Україна між минулим і майбутнім: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – К.: Видавництво Національної академії внутрішніх справ України, 2002. – С. 230–233; Бурачок Л. Осип Назарук: державотворча діяльність

(1918–1919 рр.) // Вісник Прикарпатського університету. Історія. – Вип. II. – Івано-Франківськ: Плай, 1999. – С. 95–101; Бурачок Л. Осип Назарук: початок політичної діяльності (1904–1907 рр.) // Вісник Прикарпатського університету. Історія. – Вип. III. – Івано-Франківськ: Плай, 2000. – С. 173–181; Бучач і Бучаччина: Історично-мемуарний збірник. – Нью-Йорк; Лондон; Париж; Сідней. – 1992. – С. 102, 107, 108, 402, 843; Величко З. Ідея соборності в публіцистиці О. Назарука періоду міжвоєннн // Вісник Львів. ун-ту. Сер. журналістики. – Вип. 26; Величко З. Міф про Галичину: До проблеми Сходу і Заходу в публіцистиці Осипа Назарука 20–30-х рр. 20 ст. // Вісник Львів. ун-ту. Сер. журналістики. – Вип. 27; В. Й. П. доктор Осип Назарук: Посмертні згадки // Краківські вісті. – 1940. – Ч. 26 (7 квітня). – С. 7; Возняк Т. Вступне слово // І. “Федеративна Республіка Україна”. – 2002; Осип Назарук в Отаві // Вісті комбатанта. – 1982. – Ч. 2. – С. 46–49; Грабовська І. Міфи масової свідомості як засіб самоідентифікації нації та особистості в сучасній Україні // Український регіональний вісник. – 2001; Дядюк М. В. Липинський на сторінках щоденника й у листах Осипа Назарука // Молода нація. – 2002. – № 4. – С. 127–160; Дядюк М. Осип Назарук – мемуарист // До джерел. Збірник наукових праць на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя. – Київ–Львів, 2004. – С. 638–653; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1678–1679; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 569–570; За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви, 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 447–448; Зелена О. Я. Осип Назарук про місце та роль у державотворчих процесах в Україні // bibl. kma.mk. ua/pdf/naukpraci/politics/2006/48-34-12. pdf; Й. С. Спогади про д-ра Осипа Назарука // Америка. – 1951. – Ч. 5 (9 січня); Лисяк-Рудницький І. Назарук і Липинський: історія їхньої дружби та конфлікту // Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. – К., 1994. – Т. 2. – С. 173–245; Осип Назарук – журналіст, публіцист, редактор / Михайло Швагуляк. Історичні студії: Українці на роздоріжжях та крутих поворотах історії (друга половина XIX ст. – перша половина XX ст.). – Львів: Тріада плюс, 2013. – С. 187–195; Осип Назарук: сторінки біографії / Михайло Швагуляк. Історичні студії: Українці на роздоріжжях та крутих поворотах історії (друга половина XIX ст. – перша половина XX ст.). – Львів: Тріада плюс, 2013. – С. 167–186; Подолянин К. З минулих літ. – Лондон, 1954; Проців Г. Осип Назарук // Нова Зоря. – 2008. – № 28; Сенік Я. Назарук Осип Тадейович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. III. – С. 216–220; Сидорчук-Потульніцька Т. Гетьманський рух напередодні Другої світової війни та Осип Назарук // Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. Праці історико-філологічної секції. – Львів, 1999. – Т. ССXXXVIII. – С. 236–253; Тернопільський Ю. Українська преса з перспективи 150-ліття. – Джерсі-Сіті, 1974. – С. 142–143; Федунь М. Грані Релігійно-філософських поглядів Осипа Назарука // Нова Зоря. – № 10; Франко І. Отвертий лист до галицької молодезі // Націоналізм. Антологія. (Упор.: Проценко С., Лісовий В.) – К., 2000; Швагуляк М. Назарук Осип // Довідник з історії

України. – К., 1995. – Т. 2. – С. 257–258; Швагуляк М. Назарук Осип – журналіст, публіцист, редактор // Теоретичні і організаційні проблеми формування репертуару української книги та періодики. – Львів, 1996. – С. 400–405; Шкраб'юк П. Під омофором Богородиці // Нова Зоря. – 2008. – № 34.

Наконечна Ольга – член ОУН.

Була керівником обласного проводу жіноцтва на Станіславщині. У львівській пересильній в'язниці разом з М. Куделею видавала тижневу газету “Воля в'язня”.

Літ.: Сингаївська М. Історія України ХХст. – через долю людини // Українське слово. – 1998. – Ч. 20. – С. 20.

Нижанківський Нестор – композитор, педагог, громадський діяч, критик-музикознавець, четар УГА.

Народився 31 серпня 1893 р. у м. Бережани (Тернопільщина). Син відомого композитора і диригента, музичного діяча о. Остапа Нижанківського, якого разом з М. Мартинцем, державним секретарем уряду ЗУНР, поляки замордували у 1919 р. під час антиукраїнського терору. Навчався в гімназіях у Стрию і Львові, де й закінчив гімназійну науку. Був учнем Вищого музичного інституту ім. Лисенка у класі фортепіано. Його вчитель – Станіслав Людкевич. Склавши іспит зрілості, Н. Нижанківський записався на філософський факультет Львівського університету, водночас продовжуючи заняття з музики. У 1914 р. виїхав до Відня, де склав вступний іспит до Музичної академії. У 1915 р. його взяли до австрійського війська і того ж року він потрапив у російський полон, у якому перебував до весни 1918 р. Записався добровольцем до Української Галицької Армії і як четар УГА воював на Поділлі й Півдні України (Одеса, Крим). Після поразки визвольних змагань виїхав до Відня. У Відні продовжив філософські студії, які завершив докторатом. Згодом переїхав до Праги, де вивчав композицію, водночас працював в Українському педагогічному інституті ім. М. Драгоманова. У 1928 р. Н. Нижанківський повернувся до Львова. Тут він став професором Музичного інституту ім. Лисенка. Був першим головою Союзу українських професійних музик (СУПРОМ), членом “Молодої громади” й активним учасником багатьох українських організацій. Член музикологічної комісії при НТШ. Зарекомендував себе як талановитий журналіст, критик, бо писав про українську музику і в українських, і в чужомовних

виданнях. За політичними переконаннями Н. Нижанківський вважав себе націоналістом. Усвідомлюючи те, що його чекає після приходу радянської влади, він зумів виїхати зі Львова, але захворів і незабаром помер. Дружина і син згодом переїхали до Праги. У 1945 р. СМЕРШ заарештував Меланію Нижанківську, а композиторську спадщину Н. Нижанківського і його батька знищили.

Літ.: Климкевич Роман О. Нестор Нижанківський // Київ. – 1955. – Ч. 6. – С. 276–281.

Нижанківський Степан – публіцист, редактор, хорунжий УГА.

Народився 1897 р. у родині священика, відомого композитора і громадського діяча о. Остапа Нижанківського. Закінчив гімназію. Брав участь у визвольних змаганнях. Після поразки опинився в Чехо-Словаччині, де здобув університетську освіту. Був активним у студентському житті, зокрема, в діяльності Української академічної громади, а також у ЦЕСУС, де спочатку очолював відділ міжнародних зв'язків, а потім його обрали головою ЦЕСУС. Співпрацював з українськими виданнями (“Студентський вісник”, “Національна думка”). Помітна роль С. Нижанківського у поширенні ідеології українського націоналізму, оскільки він був одним із провідних діячів і головою Групи української національної молоді, а також співредактором “Національної думки”. Очолював делегацію ГУНМ на переговорах з Легією українських націоналістів, які завершилися створенням Союзу українських націоналістів (I конференція українських націоналістів, 3–7 листопада 1972 р.). Був учасником I Конгресу українських націоналістів (28 січня – 3 лютого 1929 р., Відень). Його обрали членом, а згодом головою Головного суду ОУН. Крім того, він був відповідальним редактором “Розбудови нації”, теоретичного органу ОУН. Навесні 1931 р. його призначили краєвим провідником ОУН, але несподівана смерть перешкодила йому приступити до виконання цього відповідального доручення.

Помер С. Нижанківський 9 червня 1931 р.

Літ.: Д-р Степан Нижанковський // Студентський шлях. – 1931. – Ч. 3–4. – С. 96; Мірчук П. Нарис історії Організації Українських Націоналістів: Т. I: 1920–1939. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968. – С. 64, 65, 67, 71, 72, 76, 86, 91, 270–272; Розбудова нації. – 1931. – Ч. 7–8.

Никифоряк Сава – публіцист, старшина УСС, старшина УГА.

Народився 1896 р. у Сх. Галичині. За професією – гімназійний учитель (Львів, Чортків, Станіславів). Був пластуном і пластовим діячем. Брав участь у визвольних змаганнях. Автор численних літературознавчих статей. Після Другої світової війни – на еміграції у США.

Помер 25 лютого 1973 р. у Нью-Йорку. Похований на цвинтарі у Бавнд Брук.

Літ.: Д-р Сава Никифоряк // Вісті комбатанта. – 1973. – Ч. 2. – С. 83.

Николишин Дмитро – письменник, видавець, літературознавець.

Народився 12 грудня 1884 р. у с. Іванків (тепер Борщівського р-ну Тернопільської обл.) у селянській сім'ї. Закінчив Коломийську гімназію (1906), Чернівецький університет (1910). На час університетських студій припадає його літературний дебют. Твори довоєнного періоду і під час війни надруковано на сторінках “Буковини”, “Неділі”, “Українського слова”, “Шляхів”. Після закінчення університету вчителював. У 1914 р. заснував у Коломії власне видавництво “Загальна книгозбірня”. У 1919 р. вийшла його перша збірка – “Хвилини”. У міжвоєнний період теж вчителював. На сторінках преси надруковано його поетичні й драматичні твори, літературознавчі праці. Перекладач. Під час Другої світової війни (1940–1944) працював у середній школі. У 1946–1950 рр. викладав у Львівському університеті. У 1950 р. його заарештували, 14 грудня 1950 р. він помер у в'язниці.

Літ.: Арсенич П. Николишин Дмитро Васильович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. II. – С. 149–150; Українська загальна енциклопедія: Книга знання: У 3-х т. / За ред. І. Раковського. – Львів; Станіславів; Коломия, 1933. – Т. 2. – С. 841.

Німчук Іван – журналіст, громадський діяч.

Народився 12 лютого 1891 р. у с. Джурин Чортківського повіту на Тернопільщині. Навчався у Львівському університеті (1911–1914). Був співробітником газети “Народне слово” (1914). Згодом його мобілізували до війська. Був на сербському фронті, де його поранили. З 1916 р. працював у тижневику “Неділя” і “Вістнику СВУ”. У 1918 р. редагував у Відні

“Відродження України”, згодом друкований орган уряду ЗУНР “Український прапор” (1921–1922). Був постійним кореспондентом “Канадійського фермера” (1923–1924). У 1924 р. закінчив зі ступенем доктора філософії Віденський університет. Від 1925 р. працював у “Ділі” (1925–1939). Був одним із співредакторів (1935–1939). Після приходу більшовиків його заарештували. Упродовж 1939–1941 рр. перебував у Лук’янівській в’язниці. Під час німецької окупації був редактором львівського відділу “Краківських вістей” (1942–1944). Після війни у Німеччині редагував “Християнський шлях” (1946–1947). До Канади прибув 1948 р., працював в “Українських вістях” (Едмонтон). Автор численних публікацій з історії і культури України, спогадів (“595 днів советським в’язнем”, 1950).

Помер 1 травня 1956 р.

Літ.: Антонюк А. Німчук Іван / А. Антонюк, М. Комариця // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. – Вип. II. – С. 150–152; Д-р Іван Німчук // Сучасна Україна. – 1956. – Ч. 11. – С. 7; Д-р Іван Німчук // Християнський голос. – 1956. – Ч. 21. – С. 6; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1774–1775; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 600; Марунчак М. Біографічний довідник українців Канади. – Вінніпег, 1986. – С. 462; Некролог // Сучасна Україна. – 1956. – Ч. 11. – С. 7; Тернопільський Ю. Українська преса з перспективи 150-ліття. – Джерсі Сіті, 1974. – С. 144–145.

Німчук Дмитро – журналіст, громадський і політичний діяч.

Народився 1897 р. у Карпатській Україні. Один з керівників гуцульського повстання 1919 р. Діяч соціал-демократичної партії, редактор газети “Вперед” (1926–1932), член українських товариств. Посол до сейму Карпатської України. Після поразки українців у боротьбі з мадярськими окупантами емігрував до Словаччини. Мешкав у Братиславі. Під час Другої світової війни гестапо заарештувало його.

Загинув у в’язниці 1944 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1774; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 600; Твори Василя Гренджі-Данського. – Вашингтон, 1989. – Т. IX: Публіцистика. – С. 223.

Новицький Осип – журналіст, спортсмен.

Народився 10 квітня 1910 р. у с. Вовчинець на Станіславщині. Від 1921 р. учився у Станіславській гімназії. У п'ятому класі став ентузіастом українського спортивного товариства, якого тоді в Станіславі ще не було. Він був членом товариств “Буй-Тур”, “Пролом”. Після закінчення гімназії (1929) він став членом спортивного товариства “Україна” (Львів), а водночас співробітником спортивного часопису “Змаг”. Новицький О. був гравцем у різних українських футбольних командах, футбол поєднував із журналістською роботою. Був одним з кращих спортивних репортерів. Виступав під різними псевдонімами і криптонімами – О-сип, О. Гайський, О. Вовчинецький, ОНО. Як кореспондент “Нового часу” був свідком й учасником боротьби за українську державність Карпатської України. Після повернення на рідні землі продовжував спортивну і журналістську діяльність. Пережив першу радянську і німецьку окупації. У 1944 р. залишив рідні землі. Спочатку опинився в Австрії, згодом виїхав до США. Дописував до українських часописів, редагував “Голос Станіславщини”, був членом редакційної колегії “Альманаху Станіславівської землі”.

Помер 20 листопада 1982 р.

Лит.: Альманах Станіславівської землі: зб. мате р. до історії Станиславова і Станіславщини: Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1985. – Т. II. – С. 444–447; Климишин М. Журналіст О. Гайський помер // Свобода. – 1983. – Ч. 15. – С. 3; св. п. Осип Новицький // Свобода. – 1982. – Ч. 247. – С. 3.

Огієнко Іван (митрополит **Іларіон**) – митрополит УГПЦ, мовознавець, історик церкви, богослов, видавець, редактор, публіцист, громадсько-політичний і культурно-освітній діяч.

Народився 15 січня 1882 р. у м. Брусилів (тепер Житомирська обл.) у селянській сім'ї. У 1896 р. уступив до Київської фельдшерської школи, 1903 р. – на історико-філософський факультет університету св. Володимира в Києві, який закінчив 1909 р. Як талановитого студента його залишили в університеті, він готувався до викладацької діяльності. У передвоєнний період з'явилася низка мовознавчих праць І. Огієнка українською і російською мовами. Друкувався він і на сторінках “ЛНВ”. З 1905 р. І. Огієнко – член “Просвіти”, “Українського клубу”, з 1909 р. – член НТШ. У 1915 р. його обирають приват-доцентом історико-філософського факультету університету св. Володимира, у 1917 р. – професором кафедри історії української мови та літератури.

Після лютневої революції 1917 р. брав активну участь у політичному і громадському житті, працював над українськими граматиками. Упродовж 1917–1919 років І. Огієнко написав і видав такі праці, як “Українське писання”, “Вчімося рідної мови”, “Українська граматика для навчання в народних школах”, “Порадник студентам, вчителям і всім тим, хто бажає навчитися української мови”, “Граматика малої Лесі”.

За часів Гетьмана П. Скоропадського І. Огієнко був головою Комісії вищих шкіл в Україні. Він брав активну участь у розширенні мережі університетів, зокрема, у відкритті університету в м. Кам'янець-Подільський, ректором якого його й призначили. За УНР він був міністром освіти, згодом міністром віросповідань. Огієнко І. – прихильник відродження і незалежності української Церкви.

Наприкінці листопада 1920 р. емігрував до Польщі. Він залишається на посаді міністра віросповідань, провадить культурно-освітню діяльність серед інтернованих у таборах, часто виступає з лекціями. Вніс значний внесок у розбудову Української автокефальної церкви, організацію видання релігійної літератури українською мовою.

Наприкінці літа 1922 р. І. Огієнко із сім'єю переїхав з Тарнова до Львова, замешкав у Винниках, передмісті Львова,

де пробував до 1926 р. Тут він написав окремі розділи до “Історії українського друкарства”, закінчив книжку “Чистота і правдивість української мови”, працював над книгою “Українська Церква”.

Від лютого 1926 р. І. Огієнко – звичайний професор церковнослов'янської мови і кирилівської палеографії відділу православної теології, що згодом став факультетом Варшавського університету. Тут він працював до 1932 р. Упродовж цього часу вийшли такі його праці, як “Історія церковно-слов'янської мови” (у 5-ти томах), “Нариси з історії української мови”, “Крехівський Апостол 1560-х років”, “Українська мова літературна XVI ст. і “Крехівський Апостол 1560-х років” (у 2-х томах), знаменита двотомна монографія “Кирило і Мефодій. Їх життя та діяльність”, “Постання азбуки й письма у слов'ян”. Це теж великі за обсягом праці. Було ще десятки журнальних публікацій і брошур.

У 1933 р. уже безробітний І. Огієнко почав видавати журнал “Рідна мова” (1933–1939), у 1935 р. – журнал “Наша культура” (1935–1937), навколо яких І. Огієнко намагався об'єднати вчених і публіцистів незалежно від їхніх політичних поглядів. Продовжував свої мовознавчі студії, які друкував на сторінках “Рідної мови”. Це три томи “Складні української мови”, два томи “Рідного слова”, один том “Українського літературного наголосу”.

У журналі “Рідна мова” (1936) надруковано працю І. Огієнка “Наука про рідномовні обов'язки. Рідномовний катехизм для вчителів, робітників пера, духовенства, адвокатів, учнів і широкого громадянства”.

Восени 1939 р. з ініціативи І. Огієнка у Варшаві організують Українську церковну раду. Це було зроблено для утвердження української автокефалії.

У жовтні 1940 р. І. Огієнка хіротонізували, і він став архиєпископом Холмським і Підляським (там, де поляки у 1938 р. знищили понад 150 православних церков). У березні 1944 р. архиєпископа Іларіона нагородили почесним саном митрополита.

Зазначимо, що 16 липня 1944 р. митр. Іларіон попросився з мирянами і виїхав до Швейцарії. Упродовж 1945–1947 років він займався тут науковою, перекладацькою, редакційно-видавничою, публіцистичною діяльністю. Під його юрисдикцією перебувають парафії в Австрії, Німеччині, Швейцарії. Він написав спогади “На Голготі”, низку історичних поем – “Конання України”, “Туми”, “В обіймах страждання”.

У вересні 1947 р. митр. Іларіон прибуває до Вінніпега. У серпні 1951 р. Надзвичайний собор Української греко-православної церкви в Канаді обрав митр. Іларіона митрополитом Вінніпега і всієї Канади. Так він офіційно став головою УГПЦ Канади. У цей період митрополит не припинив наукової, редакторської, політичної, публіцистичної діяльності. Вийшли друком такі праці, як “Історія української літературної мови” (1950), “Іконоборство” (1954), “Українська церква за часів Руїни” (1956), “Князь Костянтин Острозький і його культурна праця” (1958), поеми “Жертва вечірня (Ісус і Варавва)”, “Наша Церква – Первозванна”, “Святий Юрій і Змії”, збірник “Твори. Філософські містерії”, підручник “Українська патрологія”.

Помер митр. Іларіон 29 березня 1972 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 863; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 666–668; Життєвий шлях Блаженнішого митрополита Іларіона (посмертна згадка) // Визвольний шлях. – 1972. – Кн. 5. – С. 696–698; Качкан В. Українське красномовство в іменах : у 2-х ч. / В. Качкан. – К., 1994. – Т. 1. – С. 281–296; Тимошик М. Огієнко Іван Карлович / М. Тимошик // Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопедичного словника; за ред. М. Романюка. – Львів, 1995. – Вип. 2. – С. 154–157; Тіменик З. Іван Огієнко (Митрополит Іларіон), 1882–1972: Життєписно-бібліографічний нарис. – Львів, 1997. – 229 с.; Тюрменко І. І. Іван Огієнко – митрополит Іларіон / І. І. Тюрменко // Укр. істор. журнал. – 1995. – Ч. 2. – С. 79–92.

Одрач Федір – письменник, редактор, вояк УПА.

Народився 1912 р. на Поліссі. Справжнє прізвище – Шоломіцький. Вищі студії закінчив у Вільні. Друкуватися почав 1942 р. Редагував “Ковельські вісті”. Згодом пішов в УПА, редагував підпільне видання УПА “Інформатор”. Його загін з боями прорвався у Західну Європу. По війні опинився на Заході – спочатку в Німеччині, а потім у Канаді. Автор повістей, оповідань на теми з поліського життя – “В дорозі” (1954), “Щебетун” (1957), “Півстанок за селом” (1959).

Помер 7 жовтня 1964 р. у Торонто.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1828; Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С. 177; Марунчак М. Біографічний довідник до історії українців Канади. – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 386.

Олійник Михайло – публіцист, громадський діяч, сотник Армії УНР, майор УПА і Дивізії “Галичина”.

Народився 28 жовтня 1894 р. у м. Баку (Азербайджан). Після закінчення офіцерської школи у Тамбові (1916) воював на фронті. Взяв участь в українізації військових частин. Брав участь у визвольних змаганнях, учасник Першого і Другого зимових походів. У міжвоєнний період жив у Польщі. Від 1939 р. працював в Українському допомоговому комітеті у Варшаві. У 1941 р. переїхав на Волинь, де редагував “Ковельські вісті”, був старшиною УПА–Північ, згодом – майор Дивізії “Галичина”. У 1946–1949 рр. – комендант української поліції у таборах для переселенців (Байройт, Новий Ульм). У 1949 р. переїхав до Австралії, де теж займався громадською діяльністю, був головою Союзу українських комбатантів, обласним отаманом Українського вільного козацтва, дописував до української преси.

Помер 29 листопада 1975 р. у Мельбурні.

Літ.: Енциклопедія української діаспори. – К.; Нью-Йорк; Чикаго; Мельборн. – 1995. – Том. 4 (Австралія–Азія–Африка). – С. 144.

Олійник Петро – журналіст, редактор.

Народився 15 квітня 1914 р. у Тернополі. За різними джерелами, навчався або в Богословській академії у Львові, або в Берлінському університеті. Був співробітником двотижневика “Українські вісті” – органу Українського національного об’єднання, учасник Похідних груп ОУН. Ольжич О. запросив його для роботи в редакції газети “Українське слово”, що виходила в Києві. У грудні 1941 р. був зарештований гестапо разом з іншими діячами ОУН і розстріляний в лютому 1942 р.

Літ.: Верига В. Втрати ОУН в часі Другої світової війни. – Торонто, 1991. – С. 75–76; Закривецький М. Олійник Петро / М. Закривецький // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1994. – Вип. 1. – С. 139.

Ольжич Олег – поет, публіцист, відомий діяч ОУН(м).

Син Олександра Олеся, справжнє прізвище – Олег Кандиба. Народився 8 липня 1907 р. у Житомирі. Навчався в Пушчі-Водиці. Під час визвольних змагань О. Олесь виїхав з Києва і як культурний аташе перебував у Відні. Після поразки визвольних змагань він добивався, щоб радянський уряд дозволив виїхати дружині й синові. Вдалося це лише у січні

1923 р. Після складання матуральних курсів О. Ольжич записався як надзвичайний слухач на філософський факультет Карлового університету, який закінчив 1929 р. Навчався і на літературно-історичному відділі Українського вищого педагогічного інституту ім. Драгоманова, студіював історію в УВУ.

Ольжич О. вів археологічні розкопки на Галицькому Поділлі, працював у музеях Львова, Кракова, Праги. У 1929 р. у Карловому університеті йому присвоїли ступінь доктора. У літературу увійшов ще в студентські роки, але переважили наукові інтереси. Нема свідчень, чи належав О. Кандиба до якоїсь молодіжної націоналістичної організації, але після виникнення ОУН він став її членом.

Це започаткувало новий етап у його житті. Він поєднував наукову, політичну й літературну діяльність. Від 1929 р. почали з'являтися вірші О. Ольжича на сторінках журналів ("Літературно-науковий вістник", "Студентський вісник").

Після виходу у світ археологічних праць на нього звертають увагу, запрошують на розкопки в Чехо-Словаччині, Румунії, Югославії, а також читати лекції у Гарвардському університеті. В Америці він організовував наукове життя української громади, друкував в американських наукових виданнях. У 1939 р. за його редакцією вийшов збірник Українського наукового інституту в Америці.

У 1936 р. О. Ольжича запросили до Рима в міжуніверситетський інститут. Він розбудовував українсько-італійські зв'язки, готував до видання італійською мовою українські твори. Саме в Римі і відбулася зустріч О. Ольжича з Є. Коновальцем, який запропонував йому створити і розбудувати культурну референтуру ОУН.

Ольжич О. значною мірою долучився до вироблення філософсько-світоглядних засад ОУН. У своїх статтях обґрунтовував ідеологію українського націоналізму ("Українська історична свідомість", "Український міг", "У двадцятиліття", "Український націоналізм"). Він зробив чітке й однозначне визначення націоналізму: "Націоналізм означає світогляд, що в основу суспільно-політичного думання і чину кладе ідею нації. В своєму теперішньому вигляді як новітній тоталітарний рух, оформився націоналізм на Україні і в Європі аж по світовій війні. Але як свідомість, що дає вихід найбільш істотним і органічним проявам національної спільноти, зазначив він себе у

відповідних для свого часу формах на протязі цілої історії українського народу.

Ідея вивершеності та єдності нації, гін до її всестороннього розросту назовні, вождівська засада, войовничість з усією гегемонією її чеснот, віра у покликання і призначення української нації та героїчне поняття в службі національного ідеалу (ідея Слави) – всі ці риси, притаманні українському націоналізму, стріваємо повно розвинені у княжій та козацькій добі нашої історії” (“Український націоналізм”).

Статті О. Ольжича друкують на сторінках таких відомих журналів, як “Самостійна думка”, “Студентський вісник”, “Пробоем”, в альманахах “Сурми”, “Ідея в наступі”, “В авангарді”, в газетах “Український вісник”, “Українське слово”, “Наступ”. Він редагував такий цікавий орган націоналістичної думки, як журнал “Самостійна думка” (Чернівці).

Ольжичу О. вдалося на високому рівні організувати роботу Культурної референтури, налагодити видавничу діяльність. До участі в ній він залучив талановитих митців – У. Самчука, Є. Маланюка, Л. Мосендза, О. Телігу, М. Чирського Н. Гаркен-Русову.

У довоєнний період вийшла друком лише одна поетична збірка О. Ольжича – “Рінь” (1935).

Як представник ПУН О. Ольжич взяв активну участь у захисті Карпатської України. У поглядах на цю проблему він був солідарний з молодими націоналістами, які приїхали в Карпатську Україну з Галичини – Р. Шухевичем, М. Колодзінським, З. Коссаком. Під час тих кривавих подій загинуло багато українських націоналістів (З. Коссак, М. Колодзінський), О. Ольжича мадярські окупанти захопили в полон, але йому вдалося вирватися на волю.

У 1940 р. виходить друга збірка – “Вежі”, але О. Ольжича щораз більше втягує у свій вир політична діяльність. Він дуже болісно пережив розкол у лавах ОУН, оскільки передбачав трагічні наслідки цього розколу. Ольжич О. залишився в ОУН(м).

З початком німецько-радянської війни формує Похідні групи. Краків, Львів, Рівне, Київ – таким був його маршрут. Його статті друкують на сторінках “Волині”. У Києві О. Ольжич перебував на нелегальному становищі. Він організував видання “Українського слова”, брав участь у створенні Української Національної Ради. Але після меморандуму УНР, адресованого

Гітлеру, окупаційна влада почала репресії проти ОУН, УНР було заборонено. Ольжич належав до тих діячів ОУН(м), хто ще під час боротьби за Карпатську Україну зрозумів суть антиукраїнської політики Німеччини, що потрібно вести збройну боротьбу проти всіх ворогів української державності. Він був прихильником порозуміння з ОУН(б), яка відразу була налаштована на боротьбу з окупантами. На противагу німецьким планам перетворення України у власний “лебенсраум” (життєвий простір) О. Ольжич заявляв: “Українські землі є життєвим простором українського народу”.

Зазначимо, що 25 травня 1944 р. він був заарештований на одній із конспіративних квартир у Львові. Невдовзі його запроторили у відомий концтабір Заксенхаузен.

Закатували О. Ольжича 9 червня 1944 р.

Літ.: Боднарук І. До 40-ої річниці загину Олега Ольжича // Свобода. – Ч. 173. – С.2; Гузар З. Українські письменники-націоналісти. “Празька школа” / З. Гузар, О. Баган, Б. Червак. – Жидачів, 1993. – 97 с.; Бойко О. Олег Ольжич як поет / О. Бойко // Новий шлях. – 1994; Вдовичин І. Олег Ольжич / І. Вдовичин // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1994. – Вип. 1. – С. 139–141; Відейко Михайло. Наукова спадщина Олега Ольжича / М. Відейко, С. Кот. – К.: Інформаційно-аналітична агенція “Наш час”, 2003. – 340 с.; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1850; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 691–692; Євген Сверстюк. Високий дух офіри. Олег Ольжич. Вибрані твори / Є. Сверстюк. – К.: Смолоскип, 2009. – С. 7–11; Іванишин П. Олег Ольжич – герольд нескореного покоління. – Дрогобич, 1996. – 220 с.; Ільницький М. Олег Ольжич / М. Ільницький // Самостійна Україна. – 1994. – Ч. 2. – С. 53; Кос С. Останній день / С. Кос // День. – 2013. – 12 черв.; Кучер М. Обгоріле серце (З приводу сорокаліття трагічної смерті Ольжича) / М. Кучер // Свобода. – 1984. – Ч. 123. – С. 2; Ч. 124. – С. 2; Михалевич М. Олег Кандиба Ольжич / М. Михалевич // Альманах УНС на рік 1975. – Вид-во “Свобода”, 1975. – С. 93–100; Неврлий М. Муза мужности й боротьби / М. Неврлий // Ольжич Олег. Цитаделя духа. – Братислава; Пряшів; Лондон, 1991; Стефанович О. О. Ольжич / О. Стефанович // Слово: Збірник. – Едмонтон, 1970. – Вип. 4. – С. 159–163; Череватенко Л. “Як камінь з Божої праці” / Л. Череватенко // Ольжич Олег. Незнаному воякові. – К., 1994;

Ольхівський Борис – журналіст, публіцист.

Народився 1908 р. на Поліссі. Від 1931 р. у Варшаві. Співредактор журналу “Ми” й “Бібліотеки українського державника”, редактор “Трибуни молодих” при журналі “Тризуб”

(Париж). Співпрацював з такими львівськими виданнями, як “Назустріч”, “Наші дні”. Автор книг “Вільний нарід” (1937), публікацій про Полісся, Підляшшя, Холмщину (“Вітер у нетрях”, “На північних землях”).

Помер у липні 1944 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1851; Пам’яті Бориса Ольхівського // Українські вісті. – 1944. – Ч. 146. – С. 3.

Ольшенко-Вільха Святослав – журналіст, поет, вояк УПА.

Це літературний псевдонім. Народився 1910 р., закінчив українську гімназію в Тернополі. Почав друкуватися в 1936 р. Співпрацював з такими виданнями, як “Дорога”, “Малі друзі”. Перша збірка поезій “Чужа весна” вийшла 1941 р. у Кракові, там само 1942 р. вийшла друком збірка оповідань “Червона коршма”. Учасник II Великого збору ОУН у Кракові. Згодом воював у лавах УПА. Інші його літературні псевдоніми — “Свят”, “Єрем” та ін. Пам’яті Ольги Басараб присвятив поему “Слово про смерть”. Інша його поема – “Слово про невідомого стрільця”. Йому ж, очевидно, належить пісня “Ну і що ж, що прийдеться вмирати”.

Літ.: Слово і зброя: Антологія української поезії, присвяченої УПА і революційній визвольній боротьбі: 1942–1967. – Б. м. в., 1967. – С. 379.

Омелянович-Павленко Михайло – генерал-полковник, публіцист.

Народився 8 листопада 1878 р. у Тифлісі в давній козацькій родині. Закінчив Омський кадетський корпус, Павлівське військово училище (1900), Миколаївську військову академію (1913), брав участь у російсько-японській війні, Першій світовій війні. У березні 1917 р. підтримав Центральну Раду, сформував українську бігаду в Катеринославі, а в листопаді 1917 р. М. Омеляновича-Павленка призначили начальником відділу військового шкільництва Генерального штабу. За часів Пю. Скоропадського командував дивізією у Полтаві, але згодом підтримав антигетьманське повстання. У грудні 1918 р. очолював Українську Галицьку Армію. У рудні 1919 р. М. Омеляновича-Павленка призначили командувачем Армії УНР. Він також очолював і Перший зимовий похід (6 грудня 1919 – 5 травня 1920). Після боїв з більшовицькими військами у червні-вересні 1920 р. у зв’язку з Ризькою угодою уряд УНР

наказав армії відступити за Збруч. Армію УНР було інтерновано в Польщі. У 1924 р. М. Омелянович-Павленко переїхав до Праги, де в 1925 р. очолив Музей визвольних змагань. У міжвоєнну добу ген. Омелянович-Павленко очолював Товариство колишніх вояків УНР, співпрацював з УВО-ОУН, його публікації вміщували українські газети. Він – автор численних спогадів і праць: “Українсько-польська війна 1918–1919 рр.” (1989), “Зимовий похід” (1934), “На Україні” (1930, 1935).

Наприкінці червня 1941 р. М. Омелянович-Павленко взяв участь у зїзді комбатантських організацій, що його скликала ОУН. На зїзді було створено Воєнно-історичну раду (це був Генеральний штаб), а також Генеральну раду, яку й очолив М. Омелянович-Павленко. У 1942–1944 рр. очолював Українське вільне козацтво. У листопаді 1945 р. завдяки ініціатив М. Омеляновича-Павленка і його однодумців було створено Союз українських ветеранів.

Після Другої світової війни оселився в Парижі, його призначили військовим міністром уряду УНР в екзилі (1945–1948).

Помер 29 травня 1952 р. у Парижі.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2. – С.1852–1853; Ковальчук М. На службі Батьківщині: життя й доля генерал-посковника М. Омеляновича-Павленка / М. Ковальчук М. // Омелянович-Павленко М. Спогади командарма (1917–1920). – К.: Темпора, 2007. – С. 7–50; Коляничук О., Литвин М., Науменко К. Генералітет українських визвольних змагань / О. Коляничук, М. Литвин, К. Науменко. – Львів, 1995. – С. 36–38; Литвин М. Р., Науменко К. Є. Військова еліта Галичини / М. Р. Литвин, К. Є. Науменко. – Львів: Інститут українознавства ім.І. Крип'якевича НАН України, 2004. – С. 338–357; Образцов С. В. Військова та громадсько-політична діяльність М. Омеляновича-Павленка (1878–1952) / С. В. Образцов : автореф. Дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук. – К.: КНУ ім. Т. Шевченка, 2011. – 15 с.; Омелянович-Павленко М. Спогади командарма (1917–1920) / М. Омелянович-Павленко. – К.: Темпора, 2007. – 608 с.

Онацький Євген – публіцист, державний, громадський і політичний діяч.

Народився 1 січня 1894 р. у м. Глухів в учительській родині. Закінчив Кам'янець-Подільську гімназію (1912), історично-філологічний факультет Київського університету, був членом Української партії соціалістів-революціонерів. У березні 1917 р. Є. Онацького обрали до Центральної Ради, був членом Президії УЦР і її секретарем. У 1917 р. почав журналістську діяльність,

друкував історичні праці у тримісячнику “Україна” і місячнику “Наше минуле”. У січні 1918 р. Є. Онацький у складі делегації УНР виїхав на Версальську мирну конференцію. У жовтні 1919 р. був у складі української дипломатичної місії в Італії, де очолював пресове бюро місії, яка видавала бюлетень італійською і французькою мовами і тижневик “La voce del Ukraina” (“Голос України”). Згодом Є. Онацький був секретарем місії та її керівником (до 1922). Після ліквідації місії він активно займається науковою і публіцистичною діяльністю. У 1923–1943 роках був представником ОУН в Італії, кореспондентом “Діла”, “Нового часу”, “Свободи”, друкувався на сторінках “Розбудови нації”, в “Українському голосі”, “Літературно-науковому вістнику”, “Самостійній думці”. У 1936–1940 роках – професор Вищого східного інституту (Неаполь), у 1940–1943 роках – ректор Римського університету. Після розколу в ОУН залишився з А. Мельником. У 1943–1944 роках перебував у німецькому концтаборі. У 1947 р. виїхав до Аргентини, де очолював Українську центральну репрезентацію, редагував її тижневик “Наш клич”, альманах “Відродження”, місячник “Дзвін”.

Основні праці Є. Онацького: “Чарівне коло та ритуальне огнення” (1938), “Словник українсько-італійський (1941), “Основи суспільного ладу” (1941; 1949), “Сторінки з римського щоденника” (у 2-х томах, 1942–1943), “Спрага справедливості” (1950), “Завзяття чи спокуса самовиправдання” (1956), “Очима душі – голосом серця” (1956), “Українська мала енциклопедія” (1957), “Записки українського журналіста і дипломата за 1919–1921 рр.” (у 3-х томах, 1964, 1967), “Портрети в профіль” (1965), “У вічному місті” (1989). Сам Є. Онацький занотував в “Автобіографії”, що написав 52 книги, з яких лише 38 надруковано.

Помер Є. Онацький 27 жовтня 1979 р. в Буенос-Айресі, де й похований.

Літ.: Гаврилюк М. Бібліографія праць проф. Євгена Онацького. 1917–1964 / М. Гаврилюк. – Буенос-Айрес, 1964. – 58с.; Верига В. Проф. Євген Онацький (У 20-ту річницю смерті) / В. Верига // Свобода. – 2000. – Ч. 6. – 11 лютого; Винар Л. Євген Юнацький: чесність – з нацією (1894–1979) / Л. Винар. – Торонто, 1981. – 31с.; Винар Л. З нагоди ювілею Євгена Онацького / Л. Винар // Український історик. – 1965. – Ч. 1–2. – С. 86–87; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1854; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 694–695; Збірник на пошану Зенона Кузелі /

За ред. В. Янева // Записки НТШ. – Париж; Нью-Йорк; Мюнхен; Торонто; Сідней. – 1962. – Т. 179: Праці філологічної та історично-філософської секції. – С. 567–568; Присяжна-Галченко Ю. Дорога на Голгофу (окреме, біографічне, меморіальне, споминальне для розуміння природи публіцистики Є. Онацького) / Ю. Присяжна-Галченко // Вісник Львів. ун-ту. Сер. Журналістика. – 2003. – Вип. 22. – С. 315–323; Сюдюков І. Римські щоденники українського націоналіста / Ігор Сюдюков. – День. – 21–22 лют.

Онишкевич Роман – видавець, хорунжий УСС, хорунжий УГА.

Народився 29 листопада 1894 р. у с. Хишевичі біля Рудок (тепер Львівська обл.) у родині о. Степана Онишкевича, колишнього посла до австрійського парламенту і галицького сейму. Закінчив гімназію і зголосився добровольцем до УСС. Згодом взяв участь у визвольних змаганнях. Після поразки здобув вищу технічну освіту в Австрії.

Один з засновників видавництва “Червона Калина”. Після Другої світової війни – на еміграції у США. Брав участь у діяльності українських організацій, у роботі видавництва “Червона Калина”.

Помер 9 листопада 1964 р. у Нью-Йорку.

Літ.: Роман Онишкевич // Вісті комбатанта. – 1964. – Ч. 1. – С. 58.

Опока Микола – редактор, підхорунжий УСС, сотник Січових стрільців (київських).

Народився 1906 р. біля Львова. Закінчив Академічну гімназію у Львові. Під час навчання був членом керівництва драгомановських гуртків у гімназіях. З початком Першої світової війни записався добровольцем до Українських січових стрільців. Згодом у складі УГА перейшов Збруч і взяв участь у поході на Київ. Був сотником київських Січових стрільців, членом Пресової квартири. Після того, як українці втратили столицю, М. Опока залишився в Києві для підпільної роботи проти більшовиків. Був членом Центрального повстанського комітету. Автор цінних статей, спогадів про українське стрілецтво.

Більшовики розстріляли його разом з І. Андрухом 28 серпня 1921 р.

Літ.: За волю України: Історичний збірник УСС: 50-ліття збройного виступу українських Січових стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 448; Опока М. З моїх звідів / М. Опока // Діло. – 1916. – Ч. 279, 280, 281; Опока М. Одна з багатьох. Зі спогадів У. С. С. / М. Опока

// Вістник СВУ. – 1916. – Ч. 75–76. – С. 117–120; Опока М. Рік тому: Спогади У. С. стрільця / М. Опока // Вістник СВУ. – 1916. – Ч. 61–62. – С. 2–4; Ріпецький С. Українське Січове Стрілецтво / С. Ріпецький. – Львів, 1995. – С. 285.

Орел Артим – журналіст.

Походив з підрадянської України. Докладних даних про нього не залишилося. Працював у тижневику Дивізії “Галичина” “До перемоги”.

Літ.: Островерха М. “До перемоги”, тижневик Дивізії / М. Островерха // Вісті Комбатанта. – 1972. – Ч. 5–6. – С. 79–80.

Орелець Н. – поет, вояк УПА.

Родом з Наддніпрянщини. У 1944–1947 рр. перебував у лавах УПА. Друкувався на сторінках преси українського збройного підпілля. Загинув, очевидно, восени 1947 р.

Літ.: Слово і зброя: Антологія української поезії, присвяченої революційно-визвольній боротьбі 1942–1967. – Б. м. в., 1967. – С. 380.

Орелецький Василь – громадсько-політичний діяч, публіцист, поручник УГА.

Народився 30 січня 1895 р. у с. Лужани Чернівецького повіту на Буковині. Закінчив гімназію у Чернівцях, записався на правничі студії до Чернівецького університету. На початку Першої світової війни його мобілізували до війська. Закінчив старшинські курси, з австрійською частиною був в Україні. Після проголошення ЗУНР пішов в УГА. Після поразки визвольних змагань на еміграції. Надзвичайно обдарований, знав десять мов. Закінчив філософські студії у Карловому університеті, навчався й у Вищій школі політичних наук (Прага), здобув докторат права, і його запросили на посаду доцента в УВУ. Друкувався у студентській пресі, у 1924–1933 роках був головою ЦЕСУС’у.

Після Другої світової війни деякий час був у таборі в Ашафенбурзі. З відновленням УВУ знову почав працювати на викладацькій роботі. Був деканом правничого факультету, ректором УВУ (1965–1966, 1966–1968). Тривалий час був редактором журналу “ABN Korrespondenc”, співпрацював з журналами “Визвольний шлях” і “Шлях перемоги”.

Помер 1976 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1869;

Мірчук А. Пам'яті проф. Василя Орелецького / А. Мірчук // Свобода. – 1976. – Ч. 224.

Орлівна Галина – письменниця, актриса.

Справжнє прізвище Г. Орлівни – Мневська. Народилася в с. Калайдинці біля Лубен на Полтавщині. Навчалася в гімназії, на вищих педагогічних курсах у Москві. У 1917 р. повернулася в Україну, студії продовжила в Києві. З 1918 р. Галина Орлівна виступає на сцені Молодого театру, театру імені Івана Франка. У 1921–1925 рр. мешкала в Галичині. Тут відбувся її дебют як письменниці (“Шляхом чуття”, 1921 р., “Перед брамою”, 1922 р.). На сторінках “Світу дитини” з’явилися її п’єси-казки для дітей – “Князівна-Жаба”, “Золотий черевичок”, “Христова ялинка”. Тут одружилася з К. Поліщуком. У 1925 р. виїхала в радянську Україну, де продовжила літературну діяльність (“Емігранти”, 1929 р., “Бабський бунт”, “Ярове”, “Скарб діда Якова”, “Сибірка”, 1930 р.). Як і багатьох інших українських літераторів, її починають цькувати. Галина Орлівна розлучається з К. Поліщуком. Наприкінці січня 1930 р. її заарештували. Відбула ув’язнення, заслання. Повернулася в Україну.

Померла 21 березня 1955 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1876; Ковалів М. Клим Поліщук і його Орлівна / М. Ковалів // Тернопіль Вечірній. – 1992. – 9 травня.

Орбець Василь – журналіст, графік, фотограф, Український січовий стрілець.

Про нього майже нема даних. Від серпня 1914 р. був у Легіоні УСС. Ілюстрував стрілецькі видання, співпрацював у Пресовій квартирі, займався фотографією.

Літ.: За волю України: Історичний збірник: У 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914: 1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 411, 433; Історія українського війська (від княжих часів до 20-х років ХХст.). – Львів, 1992. – С. 627.

Ортинський Любомир Орест – журналіст, громадський діяч, поручник Дивізії “Галичина”.

Народився 7 червня 1919 р. у с. Михалевичі біля Дрогобича в сім’ї народного вчителя. Закінчив гімназію. Вже тоді належав до підпільного гуртка Юнацтва ОУН. Вивчав політичні науки у Варшавському університеті. Брав активну участь у громад-

ській роботі серед студентства. Як делегат сьомого конгресу СУСОПу у Львові потрапив 21 березня 1939 р. до в'язниці, звідки вийшов аж 13 вересня 1939 р. Перейшов через радянсько-німецьку демаркаційну лінію на територію Генеральної губернії, але звідти втік до Відня, щоб завершити студії. Навчання поєднував з політичною діяльністю. Навесні 1941 р. взяв участь в організації південного куреня Дружин українських націоналістів "Ролянд". У вересні 1941 р. з цим курином повернувся в Україну. Переконавшись в антиукраїнській політиці Німеччини, Л. Ортинський повернувся до Австрії. Там його гестапо й заарештувало. Коли вийшов з в'язниці, не відмовився від своїх поглядів і, рятуючись від поновного арешту, записався до Дивізії "Галичина".

Брав участь у битві під Бродами, йому вдалося вирватися з оточення. Після війни Л. Ортинський був у таборах до січня 1947 р. Потім завершив студії й отримав ступінь доктора політичних наук. Продовжував активно займатися громадською роботою, зокрема, працював у підготовчій комісії для заснування Братства колишніх вояків І УД УНА, друкувався на сторінках "Вістей братства". Активною журналістською роботою почав займатися від 1952 р., співпрацював із "Сучасною Україною", "Українською літературною газетою", згодом зі "Свободою", "Америкною", "Прологом". Він був співредактором першого випуску журналу "Вісті комбатанта", що почав виходити у Нью-Йорку 1961 р.

Незважаючи на хворобу, як журналіст був дуже активним та енергійним. У його журналістській спадщині є близько півтисячі публікацій різних жанрів.

Ортинський Л. брав участь у дискусіях клубу "Крапка над і" в Мюнхені (1953–1956), у "Круглому столі" в Нью-Йорку, у дискусіях штутгартського Європейського клубу, Союзу вільної преси, у різних прес-конференціях. Від 1957 р. був журналістом-оглядачем в ООН. За його участі було засновано англomовний "Дайджест радянсько-української преси", який він редагував. Був членом Закордонного представництва УГВР і брав участь у всіх його акціях.

Його мати і сестра, які відбули десятирічне ув'язнення, повернулись до Дрогобича, але незабаром і померли.

Помер О. Ортинський 22 липня 1961 р. у Нью-Йорку.

Лит.: Вісті комбатанта. – 1961. – Ч. 3. – С. 5–6; Галан В. Діло треба продовжувати / В. Галан // Вісті Комбатанта. – 1961. – Ч. 3. – С. 3–4; Він добре виконував свої обов'язки // Свобода. – 1961. – 26 липня; Горбач О. Доктор Любомир Ортинський / О. Горбач // Свобода. – 1961. – 27 липня; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 720; Кедрин І. У межах зацікавлення / І. Кедрин. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1986. – С. 456–4568; Корчак-Городиський О. Доктор Любомир Ортинський: Пам'яті друга / О. Корчак-Городиський // Вісті Комбатанта. – 1976. – Ч. 3. – С. 55–60; Любомир Ортинський // Сучасність. – 1961. – Ч. 9. – С. 125–126; Ортинський Любомир // Вісті Братства колишніх воєнків 1-ої УДУНА. – 1961. – Ч. 3–5. – С. 11; Статті, присвячені пам'яті доктора Любомира Ортинського. – Торонто; Нью-Йорк, 1986. – 36 с.

Осінчук Роман – лікар, редактор.

Народився 5 липня 1902 р. у с. Голошинці Збаразького повіту (Тернопільщина). Середню освіту здобув у Тернополі. Студював медицину в Українському таємному університеті, а потім служив у польському війську, закінчив Львівський університет. Був членом УЛТ, УГТ, редактором “Народного здоров'я”. Один з кращих спеціалістів з електрокардіографії в Галичині. Брав участь в організації Львівського медичного інституту за часів першої більшовицької окупації, працював в облздороввідділі. Після проголошення Акту відновлення української державності був членом уряду Я. Стецька. Перед приходом більшовиків виїхав на Захід. У 1947 р. переїхав до США. Був засновником і редактором “Лікарського вісника”, дійсним членом НТШ, професором Українського технічного інституту (Нью-Йорк), Українського католицького університету (Рим), почесним членом УЛТПА і СФУЛТ. Писав вірші й есе.

Помер 11 лютого 1991 р.

Лит.: Доктор Роман Осінчук // Лікарський вісник. – 1982. – Ч. 105. – С. 1; Доктор Роман Осінчук: З нагоди 60-ліття народин // Лікарський вісник. – 1962. – Ч. 27. – С. 48–53; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1892–1893; Жила В. Хочеться бути таким, як він // Свобода. – 1982. – Ч. 229. – 3 грудня; Комариця М. Осінчук Роман // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1993. – Вип. 1. – С. 143–144; Падох Я. Цехмістер медицини, науки, журналістики, літератури, музики й інше // Свобода. – 1982. – Ч. 201. – 22 жовтня; Пундій П. Лікарський збірник: Бібліографічний довідник. – Львів; Чикаго, 1994. – Кн. 1: Естафета поколінь національного відродження. – С. 169–172; Роман Осінчук // Збаражчина. – 1980. – Т. 1. – С. 556–560; Роман Осінчук // Лікарський збірник НТШ: Нова серія. – 1991. – Т. 1. – С. 120–122.

Оскілко Володимир – генерал-хорунжий Армії УНР, редактор, публіцист.

Народився 16 липня 1892 р. у м. Городок (тепер Рівненська обл.). Закінчив гімназію, вчительську семінарію. Воював на фронтах Першої світової війни, де й отримав старшинський чин. Від кінця 1917 р. – в Україні, організовував українське військо на Волині. Саме там через рік створив 40-тисячну Північну групу військ УНР, і його призначили командувачем Північно-західного фронту, що воював з більшовиками. Наприкінці квітня 1919 р. зробив спробу перевороту в Рівному, заарештувавши уряд Б. Мартоса. Спроба зазнала поразки, і В. Оскілко виїхав до Польщі. У таборі для інтернованих очолював Українську громаду. Взяти участь у польсько-українському поході проти більшовиків не захотів. Згодом у 1922 р. виступав за участь у виборах до сейму. Останні роки життя (1921–1926) редагував журнал “Дзвін” у Рівному.

Вбили В. Оскілка за нез’ясованих обставин 19 червня 1926 р.

Літ.: Дзвін. – 1926. – 4 липня; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1893; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 725; Коляничук О. Генералітет українських визвольних змагань: Біограми генералів та адміралів українських військових формацій першої половини ХХ століття / О. Коляничук, М. Литвин, К. Науменко. – Львів, 1995. – С. 204–205; Павлюк І. Оскілко Володимир Пантелеймонович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1994. – Вип. 1. – С. 142–143.

Осташевський Йосиф – греко-католицький священник, публіцист.

Народився в серпні 1890 р. у с. Лемнів Бродівського повіту (Львівщина) у бідній ремісничій родині. Незважаючи на матеріальні труднощі, закінчив гімназію у Бродах. Богословію студіював у Львові. У 1916 р. рукоположений на священника. Був душпастирем. У 1943 р. Митрополит Андрей запросив о. Й. Осташевського на посаду професора Богословської академії. Він викладав катехитику і педагогіку, плідно працював на журналістській ниві. Він друкувався на сторінках “Мети”, “Ниви”, в додатках до “Ниви” друкували його проповіді. Радянська влада заарештувала його 1946 р. і засудила до восьми років. Помер у харківській в’язниці.

Літ.: Світильник істини: Джерела до історії Української Католицької Богословської Академії у Львові: 1928–1929–1944. – Торонто; Чикаго, 1973. – Частина перша. – С. 280–282.

Острове́рха Миха́йло – публіцист, редактор, письменник і критик, хорунжий УГА.

Народився 7 квітня 1897 р. у міщанській родині в Бучачі на Тернопільщині. Навчався в гімназії. У лавах УСС від вересня 1915 р. Був у сотні Р. Сушка. У бою під Потуторами потрапив до російського полону і повернувся звідти влітку 1918 р. Після Листопадового повстання – в УГА. Брав участь у поході на Київ. Воював і в складі Запорізької дивізії. Упродовж 1926–1939 рр. співпрацював у львівських журналах і газетах. У роки Другої світової війни – у “Краківських вістях”. У 1943 р. увійшов до Військової управи, працював в історично-архівному відділі. Згодом став головним редактором “До перемоги” – тижневика Військової управи Галичини для добровольців стрілецької Дивізії “Галичина” і їхніх родин (1943–1945). Брав участь у таборній пресі, де перебували українські вояки. Переїхав до США (1948). Був співробітником газети “Свобода”. Автор літературно-мистецьких есеїв, спогадів – “Грона калини УСС” (1962) “Блиски і темряви” (1966). Інші книги – “З римського щоденника” (1946), “Nihil novi” (1946), “Без докору” (1948), “Гомін з далека” (1953), “Чорнокнижник з Зубрівки. Хвильовий і хвильовізм” (1955), “Обніжками на битий шлях” (1957), “На закруті” (1958). Осика – його псевдонім.

Помер 17 квітня 1979 р.

Літ.: Берегами мандрівки: Репортажі. – Нью-Йорк, 1974. – 348 с.; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 734; За волю України: Історичний збірник УСС: 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 463; Костюк І. “Ой, впав стрілець (Пам’яті Михайла Гостроверхи) / І. Костюк // Свобода. – 1979. – Ч. 167. – С. 2,3; Микитюк Д. Михайло Острове́рха / Д. Микитюк // Вісті комбатанта. – 1980. – Ч. 4. – С. 94–95; Острове́рха М. “До перемоги”, тижневик Дивізії (1943–1945) / М. Острове́рха // Вісті Комбатанта. – 1972. – Ч. 4. – С. 30–39; Михайло Гостроверха // Свобода. – 1979. – Ч. 87. – С. 7; Острове́рха М. Жмут спогадів / М. Острове́рха // Альманах УНС на 1967 рік. – Філадельфія, 1967. – С. 145–150; Острове́рха М. УСС поза своєю формацією / М. Острове́рха // За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу українських Січових стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 245–248; Паньківський К. Роки німецької окупації (1941–1944) / К. Паньківський. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1983. – С. 102, 230, 246; Стрілецька Голгофа: Спроба антології. – Львів, 1992. – С. 390.

Охримович Володимир – учений, публіцист, громадсько-політичний діяч.

Народився 1870 р. у с. Велдіж (тепер Долинського р-ну Івано-Франківської обл.) у священичій родині. Змолоду був членом Радикальної партії, співробітником журналів “Народ” (1890) і “Житє і слово” (1895). Згодом один з засновників Народно-демократичної партії, головний редактор “Діла”. Заслуга В. Охримовича полягає в тому, що він запровадив у “Діл” фонетичний правопис. У 1907–1908 рр. був послом до австрійського парламенту. Під час Першої світової війни, після приходу російських військ, В. Охримовича вивезли як заручника до Сибіру (1914–1917). Після повернення до Львова він написав книгу “Чому я навернувся. Прилюдна сповідь” (1926). Кілька років був головним редактором “Діла”, очолював Українську національно-демократичну (трудова) партію. Ознакою його громадянської відваги було те, що він очолив правничий факультет Українського таємного університету. Був дійсним членом НТШ і головою його статистичної комісії, членом-кореспондентом Петербурзької академії наук (до війни). Він автор низки праць з етнології, етнографії, статистики – “Значение малорусских свадебных обрядов и песен в истории семьи” (1893), “Знадоби до пізнання народних звичаїв і поглядів правних” (1895), “Про останки первісного комунізму у Бойків-Верховинців в скільським та долинським судовім повіті” (1900), “Українські приповідки правничі, систематично впорядковані та юридично пояснені” (1912), “З поля національної статистики Галичини”, “Русини-латинники” (1912) та ін.

Помер 1931 р. у Львові.

Літ.: Волошин М. Тим, що відійшли / М. Волошин // Ювілейний Альманах Союзу Українських Адвокатів. – Львів, 1934. – С. 90–91; Доктор Володимир Охримович // Діло. – 1931. – 8 листопада; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1914; Качкан В. Охримович Володимир / В. Качкан // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. Вип. II. – С. 159–162; Кедрин І. У межах зацікавлення / І. Кедрин. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1986. – С. 256–257; Охримович В. Чому я навернувся / В. Охримович // Нова зоря. – 1931. – Ч. 87. – С. 3–5; Стрийщина: Історико-мемуарний збірник. – Нью-Йорк; Торонто; Париж; Сідней, 1990. – Т. II. – С. 98–99, 115, 143; Тернопільський Ю. Українська преса з перспективи 150-ліття. – Джерсі Сіті, 1974. – С. 146.

Охримович Степан – політичний діяч, публіцист.

Народився 18 вересня 1905 р. у м. Сколе (Львівщина) у священничому роді, що дав Україні багатьох відомих діячів: прадід о. Йосиф був політичним в'язнем і помер у твердині Шпільберг, Володимир Охримович (дядько) був послом до австрійського парламенту, російська влада, окупавши Галичину, зробила його заручником (1915–1917), Юліан Охримович (другий дядько) був політиком і публіцистом, він автор відомої праці “Розвиток української політичної думки”.

Народну школу закінчив у Корчині. Навчався в Академічній гімназії (Львів), а закінчив гімназію в Стрию (1920). У 1923 р. вступив до Українського таємного університету. Через хворобу студії перервав. Згодом навчався у Львівському університеті, який мав завершити 1931 р. магістерським іспитом, але поліція заарештувала його.

Він був дуже активний у громадському житті. Від початку 1921 р. належав до Стрийського Пласту. Охримович С. писав про Пласт, був засновником, ідеологом, досмертним головою пластового з'єднання “Загін Червона Калина”. Від нього брав участь у другому з'їзді Уладу українських старших пластунів (УУСП) і редагував його друкований орган “В дорогу” (1927). Крім того був головою Українського студентського товариства в Стрию, головою студентської філії Товариства. Один з найактивніших студентських діячів другої половини 20-х років. Він був ініціатором і головою комітету скликання Першої краєвої студентської конференції (1929), на якій було створено Союз українських студентських організацій у Польщі (СУСОП). Член редколегії “Студентського шляху” (формально друкований орган СУСОП, але насправді більшою мірою орган націоналістичної думки).

Охримович С. – відомий діяч націоналістичного руху. Він був членом УВО й одним з чільних діячів СУНМ, редактором його друкованого органу “Юнацтво” (листопад 1928), друкувався на сторінках “Національної думки”, органу ГУНМ. Делегат Першого конгресу українських націоналістів (1929 р.), після чого став членом Краєвої езекутиви ОУН на західноукраїнських землях. Був редактором “Бюлетеня Краєвої езекутиви ОУН на ЗУЗ”. На сторінках “Розбудови нації”, органу ОУН, з'явилися його статті під псевдонімом “Обухович”.

Під керівництвом І. Свенціцького він збирав матеріали до бібліографії мистецтва, уклав покажчик праць І. Франка, готував монографію про Леся Мартовича, що мала стати його магістерською працею, і був асистентом В. Сімовича в НТШ. Після вбивства Ю. Головінського він став краєвим провідником ОУН. Охримович С. був важко хворий, а перебування у в'язниці, поліцейській тортури доконали його. Він помер 10 квітня 1931 р.

Лит.: Бондарчук І. Незламний борець визвольної революції / І. Бондарчук // Вісник. – 1967. – Ч. 5. – С. 19–20; Вдовичин І. Охримович Степан / І. Вдовичин // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1994. – Вип. 1. – С. 143–144; Визначні постаті визвольної боротьби України (найновіша доба). – Нью-Йорк, 1967. – С. 55–56; Гікавий М. Мої зустрічі / М. Гікавий // Вісник. – 1971. – Ч. 5. – С. 18–20; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1914; Книш З. Дрижить підземний гук: До 25-річчя Організації Українських Націоналістів. – Вінніпег, 1953. – С. 27–28; А. Р. Степан Охримович // Український самостійник. – 1956. – Ч. 16. – С. 3; М-кий. Нова втрата (Степан Охримович) // Літературно-науковий вісник. – 1931. – Кн. V. – С. 470; Стахів Є. Один з основоположників ОУН на ЗУЗ: У 25-річчя смерті Степана Охримовича 10 квітня 1931 р. / Є. Стахів // Самостійна Україна. – 1956. – Ч. 8 (15 квітня); Степан Охримович // Літопис Червоної Калини. – 1931. – Ч. 5. – С. 23; Стрийщина: Історико-мемуарний збірник. – Нью-Йорк; Торонто; Париж; Сидней, 1990. – Т. II. – С. 144; Студентський шлях. – 1931. – Ч. 1/2. – С. 4, 41, 45.

Охримович Юліан – публіцист, політичний діяч.

Народився у 1893 р. Походив з відомого священничого роду, брат В. Охримовича. У 1913–1914 рр. редагував студентський орган “Шляхи”. У 1914 р. виїхав на Наддніпрянщину. У 1917–1918 рр. був секретарем Центрального комітету Української партії соціалістів-революціонерів і членом Центральної Ради. У 1918 р. вийшла друком його книжка “Розвиток української політичної думки”. Після визвольних змагань залишився в Україні. З 1920 р. мешкав у Харкові, а з лютого 1921 р. працював у видавництві “Рух” (Харків).

У 1921 р. співробітники ВЧК заарештували Ю. Охримовича і розстріляли.

Лит.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1914; Єзуполець О. Посмертні трагедії (Пам'яті Юліана Охримовича) / О. Єзуполець // Молода громада. – 1922. – Ч. 11. – С. 1–2; Ординський М.

Одна з безчисленних жертв. Пам'яті Юліана Охримовича // Українська трибуна. – 1922. – Ч. 47; Ріпецький С. Юліан Охримович (В 40-річчя розстрілу московськими більшовиками) / С. Ріпецький // Вільна Україна. – 1961. – Ч. 29. – С. 62–72; Романюк М. Охримович Юліан / М. Романюк // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2002. – С. 219; Стрийщина: Історико-мемуарний збірник. – Нью-Йорк; Торонто; Париж; Сідней, 1990. – Т. II. – С. 144.

Павлів-Білозерський Остап – громадський і політичний діяч, публіцист, письменник, поручник УГА.

Павлів О. (Білозерський – псевдонім) народився 1892 р., брав активну участь у соціалістичному русі, у січовому русі та організації молоді “Каменярі” вже від гімназійних часів.

Учасник визвольних змагань як старшина Української Галицької Армії. У 1921–1923 рр. він був секретарем Української Національної Ради ЗУНР. Після поразки визвольних змагань брав участь у створенні Української військової організації. Він один з ініціаторів відновлення діяльності Української радикальної партії – 1 квітня 1923 р. відбувся її перший після-воєнний краєвий з'їзд. За його активної участі відбулося у 1926 р. об'єднання Української радикальної партії з волинською Українською партією соціалістів-революціонерів. Нова партія отримала нову назву (Українська соціалістично-радикальна партія) і нову програму.

Працював не лише на партійній роботі. Був секретарем Центральної ради професійної організації українського селянства в Західній Україні – “Союзу селянських спілок”, членом керівництва “Просвіти” у Львові. Польська влада кілька разів ув'язнювала його.

Павлів О. був головним редактором видання УСРП – тижневика “Громадський Голос”, який він редагував тривалий час, друкуючи тут і свої статті. Крім того, він був редактором журналів “Молоді каменярі” (1928–1932), “Плуг і гарт” (1928–1929).

Після Другої світової війни перебував на еміграції в Німеччині. Він співредактор газети “Українське слово” (1948–1949). У 1950 р. переїхав до США. Там співпрацював з такими виданнями, як “Народна воля” (співробітник і член адміністрації) і “Вільна Україна” (член редакційної колегії). Павлів О. – один із засновників Української вільної громади Америки (був її головним секретарем).

Сучасники знали О. Павліва як письменника і поета, перекладача з німецької, польської, російської мов. Свої оповідання, вірші він друкував у західноукраїнських газетах і журналах. Найвідоміші оповідання – “Молода кров”, “Завтра сонце наше”, “Вилітали орли”, “За волю народу” та ін. Його повісті виходили в “Українській бібліотеці” І. Тиктора (“Напередодні”), у видав-

ництві “Самоосвіта”, у видавництві Ревізійного союзу українських кооперативів, у видавництві “Заграва” вийшла у 1943 р. повість у двох частинах (це роман, радше так і сам О. Павлів визначав жанр цього твору у листі до одного зі своїх приятелів). Роман було відзначено на літературному конкурсі у Львові у 1944 р., але друком він вийшов аж у 1948 р.

Помер 7 жовтня 1955 р. у м. Скрентон.

Літ.: Верган В. М. Він мав ідею: До літературної біографії О. Павліва-Білозерського // Вільна Україна. – 1956. – Ч. 8. – С. 57–59; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1918; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 802; Лучишин І. Поклін дорогому товаришеві // Вільна Україна. – 1967. – Ч. 55–56. – С. 92; Некролог // Вільна Україна. – 1955. – Ч. 7. – С. 1.

Павлюк-Гузар Ольга – журналіст, громадсько-політичний діяч.

Народилася у 1888 р. на Буковині. Була автором “Літературно-наукового вістника”, співредактором тижневика “Рідний край” і газети “Час”. Працювала в українських громадських товариствах (“Буковинський Кобзар”, “Український народний дім”), очолювала “Жіночу громаду”. У 1944 р. її заарештували за зв’язки з ОУН. Померла у радянських концтаборах.

Літ.: Верига В. Втрати ОУН в часі Другої світової війни. – Торонто, 1991. – С. 109; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 458.

Паладійчук Роман – журналіст, видавець, член ОУН.

Народився 1912 р. біля Борщова (тепер Тернопільська область). Редагував журнали для молоді “Наш фронт”, “Пробоем” (1933). У 1934 р. у Львові організував “Осередок видавничої допомоги масовій освіті”. Видавав серію “Дешева книжка” (1935–1939), редагував журнали націоналістичного спрямування “Самоосвітник” (1937–1939), “Молодняк” (1937–1939), “Геть з большевизмом” (1937–1938). Був співробітником “ЛНВ” і “Вісника” як коректор. Влада ув’язнила Р. Паладійчука, деякий час він провів у концтаборі Береза Картузька (березень 1935 – липень 1935). Друкувався під псевдонімами і криптонімами Р. Борис, Р. Б., Р. О., Арсен Молот, р. н., А. М.-Т., Корбут. На еміграції (Німеччина) організував власне видавни-

цтво “Прометей” і видав 16 книг. У 1949 р. виїхав до Канади, оселився в Торонто. Продовжував громадську і журналістську діяльність.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1924; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 754; Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С. 184; Мірчук П. Нарис історії ОУН: Т. I: 1920–1939. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968. – С. 433, 479.

Паладійчук Степан – публіцист, політичний діяч, педагог, старшина Січових стрільців (київських).

Народився 8 січня 1888 р. у с. Шупарка (біля Борщева на Тернопільщині) у селянській сім'ї. Закінчив учительський семінар у Заліщиках. Від 1909 р. учителював, брав активну участь у громадському житті (заснував “Просвіти”, споживчі кооперативи, “райфайзенки” тощо). Дописував до таких журналів, як “На розсвіті”, “Каменярі”, “Прапор”. З початком Першої світової війни С. Паладійчука мобілізують до австрійської армії, і вже на початку червня він потрапив до російського полону. Після падіння російської монархії включається в національно-визвольну і революційну діяльність. За гетьманату потрапляв до київської в'язниці на Лук'янівці. Після звільнення брав участь у протигетьманському повстанні. За часів УНР посідає різні адміністративні посади. Був в армії – у корпусі Січових стрільців (1918, Біла Церква) і в 1919 р. у дивізії генерала Удовиченка. У 1919–1920 рр. вчителював у м. Богуслав.

Разом з Армією УНР опинився на еміграції. Рік пробув у таборі для інтернованих у Ченстохові. Там вступив до УВО. У Ченстохові С. Паладійчук і залишився, бо влада заборонила повертатися на рідні землі. Там він працював у професійній організації “Взаємна поміч українського учительства”, поєднуючи це з підпільною роботою для ОУН. Дописував у цей період до “Діла”, “Нового часу”, “Учительського слова”.

У роки Другої світової роки працював шкільним інспектором.

У 1947 р. виїхав до Канади. Працював у структурі УНО (член крайової ексекутиви, секретар). Дописував до “Самостійної України”.

Літ.: Паладійчук С. Перші зустрічі з земляками в Україні / С. Паладійчук // Самостійна Україна. – 1958. – Ч. 13–14. – С. 2–5; Степан Паладійчук // Самостійна Україна. – 1958. – Ч. 13–14. – С. 1–2.

Палідович Михайло – публіцист, редактор, діяч ОУН та українського збройного підпілля.

Народився 23 серпня 1914 р. у м. Николаїв (Львівщина) в міщанській родині. Навчався у Стрийській гімназії, тоді ж вступив до Юнацтва ОУН і, відповідно, почав займатися підпільною діяльністю. За переховування підпільної літератури в 1933 р. його заарештували, і він кілька місяців відсидів у в'язниці. Після звільнення продовжував займатися громадською і політичною діяльністю, на сторінках “Студентського вісника” з’явилися його перші публікації. У березні 1939 р. М. Палідовича знову заарештували – вже як делегата конгресу Союзу українських студентських організацій у Польщі. Звільнився після розвалу Польщі. Тоді ж переїхав до Австрії і записався на економічно-політичний факультет Віденського університету. Водночас виконував і доручення Проводу ОУН. Після проголошення Акту відновлення Української Державності М. Палідович повернувся до Львова, але у зв’язку з арештами пішов у підпілля. На той час його призначили членом краєвого проводу ОУН(б), він же очолив і редакцію “Бюлетеня”, інформаційного видання. На сторінках бюлетеня М. Палідович друкувався під псевдонімом М. Західний. У 1943 р. він став головним редактором журналу “Ідея і чин”, теоретичного органу ОУН(б). На сторінках журналу з’явилися такі вагомні публікації М. Палідовича, як “Одним фронтом назустріч майбутньому”, “Що дали?”, “До українсько-польських стосунків”. Шанковський Л. вважає, що відомі “Заповіді підпільної газети” теж написав він. Його псевдоніми – М. Західний, Л. М. Карпатський, Ю. М. Моряк, Ю. М. Херсонєць, Денис.

Палідович М. загинув у бою з окупантами 26 травня 1944 р.

Літ.: Літопис УПА / За ред. Ю. Маївського і Є. Штендери. – Торонто; Львів, 1995–1996. – Т. 24; Ідея і чин: Орган Проводу ОУН, 1942–1946. – С. 7–23, 203–209, 237–242, 265–275, 305–308, 365, 366; Парубій В. Палідович Михайло / В. Парубій // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1997. – Вип. IV. – С. 202–203.

Паліїв Дмитро – публіцист, редактор, громадський, політичний і військовий діяч, підхорунжий УСС, четар УГА, сотник Дивізії “Галичина”.

Народився 1896 р. у с. Перевозець (тепер Калуського р-ну Івано-франківської обл.) у священничій родині. Навчався в Коломийській гімназії, а на початку Першої світової війни записався добровольцем до Легіону УСС. Взяв активну участь у підготовці Листопадового повстання, входив до складу Військового комітету як організаційний референт. Разом з Д. Вітовським вони наполягали на негайному повстанні, що й було виконано 1 листопада 1918 р. Згодом взяв участь у поході на Київ та у визвольних змаганнях, був ад'ютантом генерала М. Тарнавського. Після поразки визвольних змагань Д. Паліїв став політичним референтом УВО. Із Д. Донцовим, В. Кузьмовичем був співзасновником Української партії національної (р)оботи, належав до групи “Заграда” і був співредактором журналу “Заграда”. У 1923 р. став редактором газети “Новий час”, яка виходила коштом УВО. У 1925 р. Д. Паліїв погодився на розпуск УПН(р) і разом з іншими “загравістами” зніщював створення УНДО, щоправда, зв'язків з УВО він не поривав, вважаючи, що ця нелегальна структура повинна існувати, як і легальна націоналістична партія. У 1928 р. Д. Паліїва вибрали послом до сейму, згодом його заарештували і разом з іншими опозиційними полами ув'язнили в Берестю.

Перебуваючи в УНДО, Д. Паліїв не погоджувався із занадто поміркованою політикою керівників партії, критикував її на сторінках “Нового часу”. У липні 1933 р. його виключили з УНДО, і він заснував легальну партію націоналістичної орієнтації – Фронт національної єдності. Очолив нову партію, став головним редактором її щоденника “Українські вісті”, друкувався на сторінках інших видань ФНЄ – тижневика “Батьківщина” і теоретичного органу, яким був місячник “Перемога”.

На початку Другої світової війни виїхав на Лемківщину до Криниці. Згодом його В. Кубійович запросив його на роботу до Львова, на посаду голови комітету допомоги голодним, але німецька влада не погодилась з цим, не вбачаючи з боку Д. Паліїва лояльного до неї ставлення. На політичній сцені з'явився знову, коли виникло питання про створення української військової формації, яка боролась би проти радянських військ. Паліїв Д. був, мабуть, палким прихильником створення Дивізії “Галичина” як зав'язку майбутньої української армії, що у критичний момент могло б вплинути на позитивне розв'язання проблеми незалежності України. Він зголосився добровольцем (маючи вже

46 років і хворе серце), пройшов військовий вишкіл і в ранізі сотника став політичним співробітником штабу дивізії. На сторінках “Краківських вістей” Д. Паліїв обґрунтовував необхідність створення української військової сили. Зазначимо, що Д. Паліїв не довіряв гітлерівській верхівці. Оскільки в німецькому проголошенні війни в червні 1941 р. не йшлося про поділ СРСР на окремі національні держави, Д. Паліїв розіслав з цього приводу відповідні записки до різних німецьких структур, чому німці й ставилися до нього з підозрою.

Паліїв Д. загинув у битві під Бродами, очевидно, 19 липня 1944 р.

Лит.: В. Б. Моя остання розмова з Дмитром Палієвим // Вісті Комбатанта. – 1965. – Ч. 3. – С. 31–34; Верига В. Дмитро Паліїв – воїн і патріот (1896–1944) / В. Верига // Вісті Комбатанта. – 1968. – Ч. 5–6. – С. 35–45; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1926; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 760; За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 480; Кедрин І. У межах зацікавлення. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1986. – С. 462–470; Костюк І. Дмитро Паліїв у мої пам'яті / І. Костюк // Вісті Комбатанта. – 1984. – Ч. 2. – С. 54–58; Кубійович В. Дмитро Паліїв / В. Кубійович // Вісті Комбатанта. – 1985. – Ч. 1. – С. 61–65; Кубійович В. Мої приятелі, співробітники, колеги // Сучасність. – 1984. – Ч. 3. – С. 114–118; На манівцях Паліївщини // Діло. – 1935. – Ч. 126, 128, 129; Національно-політична діяльність Дмитра Палієва у міжвоєнний період / Михайло Швагуляк. Історичні студії: Українці на роздоріжжях та крутих поворотах історії (друга половина XIX ст. – перша половина XXст.). – Львів: Тріада плюс, 2013. – С. 196–226; Паліїв Д. Листопадова революція: З моїх споминів. – Львів, 1929 (бібліотека “Нового часу”). – Ч. 31; Паліїв-Турченко Х. У пам'ять сотника Дмитра Палієва / Х. Паліїв-Турченко // Вісті Комбатанта. – 1994. – Ч. 5–6. – С. 101–103; Содоль-Зілінський П. Дмитро Паліїв / П. Содоль-Зілінський // Вісті Комбатанта. – 1987. – Ч. 1. – С. 54–60; Ч. 2. – С. 77–81; Ч. 3. – С. 76–79; Тернопільський Ю. Українська преса з перспективи 150-ліття / Ю. Тернопільський. – Джерси Сіті, 1974. – С. 147–148; Тис-Крохмалюк Ю. Паліїв Дмитро підхорунжий УСС, четар УГА / Ю. Тис-Крохмалюк // Альманах Станиславської землі: Збірка матеріалів до історії Станислава і Станиславщини. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1985. – Т. 2. – С. 240–243; Феркуняк Д. Командний склад штабк Дивізії / Д. Феркуняк // Вісті Комбатанта. – 1965. – Ч. 4. – С. 59–65; Шанковський А. До останнього віддиху // Вісті Комбатанта. – 1989. – Ч. 3. – С. 27–42; Ч. 4. – С. 44–52; Шлемкевич М. Політик-воїн: Пам'яті Дмитра Палієва / М. Шлемкевич // Листи до приятелів. – 1904. – Ч. 136–137.

Палій Андрій – громадський і кооперативний діяч, публіцист, старшина УГА.

Народився 1893 р. Брав участь у визвольних змаганнях. Після поразки здобув вищу технічну освіту і включився в кооперативний рух. Упродовж 1924–1939 рр. – директор “Маслосоюзу”, член ради РСУК і “Сільського господаря”. Деякий час очолював комбатантську організацію учасників визвольних змагань “Молода Україна”. Друкувався на сторінках кооперативної преси, був співредактором місячника “Кооперативне молочарство” (1926–1939). Палій А. був головою “Сокола-Батька”. У роки Другої світової війни його призначили членом Військової управи Дивізії “Галичина”. Перед приходом більшовиків виїхав на Захід. Від 1948 р. – у Канаді.

Помер 1961 р. у Денвері.

Лит.: Андрій Палій: Некролог // Вісті Комбатанта. – 1961. – Ч. 1–2. – С. 101; Витанович І. Андрій Палій (1983–1961) / І. Витанович // Овад. – 1961. – Ч. 7. – С. 21–23; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1926; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 759; Качор А. Мужі ідеї і праці / А. Качо р. – Вінніпег; Торонто; Клівленд, 1974. – 235 с.; Паньківський К. Роки німецької окупації: 1941–1944 / К. Паньківський. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1983. – С. 27, 29, 227–229, 230, 233.

Панчишин Мар'ян – учений, лікар, редактор.

Народився 6 вересня 1882 р. у Львові в міщанській родині. У 1903 р. записався на медичні студії до Львівського університету, які завершив 1909 р. Уже до війни його обрали науковим секретарем УЛТ. У роки Першої світової війни служив в австрійському війську. Під час визвольних змагань брав активну участь у роботі Українського громадського комітету. У 1919 р. М. Панчишин став членом редакційної колегії “Лікарського вісника”, членом НТШ, був одним з організаторів Українського таємного університету, деканом медичного факультету. У 1928 р. організував Українське гігієнічне товариство, був одним з видавців журналу “Народне здоров'я”. Панчишин М. – довголітній голова УЛТ, співредактор “Лікарського вісника”. Після приходу більшовиків його призначили завідувачем обласного відділу здоров'я. Був делегатом Народних зборів Західної України і Верховної Ради СРСР, очолював кафедру внутрішньої медицини Львівського медінституту. Після від-

ступу більшовиків залишився у Львові. Його було обрано членом Української Національної Ради (1914–1942), брав активну участь у роботі українських товариств й організацій. Автор багатьох наукових праць.

Помер 9 квітня 1943 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1940; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 765; Зідинський Б. Професор Мар'ян Панчишин – лікар і громадянин // Лікарський збірник НТШ: Нова серія. – Львів, 1991. – Т. 1. – С. 89–94; Осінчук Д. Відійшов великий громадянин і приятель молоді // Студентський прапор. – 1943. – Ч. 11; Панчишин Мар'ян // Пундій П. Українські лікарі: Біографічний довідник: Кн. 1: Естафета поколінь національного відродження. – Львів; Чикаго, 1994. – С. 173–174.

Пап Степан – священик УГКЦ, письменник, редактор.

Народився 11 березня 1917 р. у с. Берегове (тепер Хустського р-ну Закарпатської обл.), у селянській родині. Навчався у Хустській гімназії, яку закінчив 1936 р., та Ужгородській Богословській семінарії (1941). Після висвячення був священиком на Іршавщині. Один з керівників пластового руху на Закарпатті, а згодом головний командант Пласту. Видав підручник для пластунів “Ведення гуртка” (Ужгород, 1937). Друкувався на сторінках пластової періодики (псевдонім Степан Пугач), разом з О. Блістівим редагував друкований орган Пласту – журнал “Молоде життя”. Він написав історію закарпатського Пласту і пластової періодики у “Пластовому альманасі” (Рим, 1976). Як громадський діяч, публіцист С. Пап займав державницьку і соборницьку позицію, захищав державність Карпатської України. Після поразки окупанти заарештували його, а звільнивши незабаром, знову заарештували (1942). Злочин С. Папа мадярські окупанти вбачали в тому, що у статті на сторінках нелегального журналу “Чин” він опублікував статтю “Via Dolorosa”, що вийшла й окремою брошурою (серпень 1940), в якій перерахував 68 злочинів Угорщини проти закарпатських українців.

Після звільнення переїхав до Кошице. Був священиком, а після ліквідації Греко-католицької Церкви поміняв кілька професій, займався науковою, редакторською і публіцистичною діяльністю. Зокрема, він редагував місячник “Благовісник” (українською мовою), греко-католицький місячник “Слово”

(словацькою мовою), книги релігійного змісту. Його відома праця – “Духовна пісня на Закарпатті” (1971). Автор драм “Князь Лаборець” (1979), “Драма життя Олександра Духновича” (1984). Він написав такі цікаві монографії, як “Початки християнства на Закарпатті” (Філадельфія, 1982), “Ікони і іконописання на Закарпатті” (1992), “Пластовий альманах” (1976). Автор спогадів “У мадярській тюрмі. Спомини молодого в'язня” (Нью-Йорк, 1978). Кілька історичних праць і художніх творів залишилися у рукописному вигляді.

Помер С. Пап 25 лютого 1990 р. у м. Кошице.

Літ.: Габор В. Пап Степан Васильович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1997. Вип. IV. – С. 204–206; Мушинка М. Терниста дорога священника-народолюбця / М. Мушинка // Краянка. – 1994. – Ч. 1. – С. 98–101; Пап Є. Via Dolorosa // Краянка. – 1994. – Ч. 1. – С.102–109; Хланта В. Літературне Закарпаття у ХХ столітті: Біобібліографічний покажчик. – Ужгород, 1995. – С. 537–538.

Пасіка Микола – журналіст, громадський і політичний діяч, стрілець УГА.

Народився 1898 р. (“ЕУ” зазначає 1899 р.) у Сх. Галичині. Закінчивши середню школу, М. Пасіка записався в УГА (після Листопадового зриву). Після поразки визвольних змагань закінчив університетські студії й отримав диплом педагога-історика. Викладацькою роботою займався не дуже багато – у державних школах польська влада не хотіла українців-істориків. Через це М. Пасіка пішов у журналістику. У 20–30-ті роки він співпрацював з “Поступом”, “Новою зорею”, “Хліборобським шляхом”, “Батьківщиною”, “Українськими вістями”. У 1943–1945 рр. співпрацював з часописом “Українська дійсність” (Прага), у 1947–1948 рр. з “Українською трибуною” (Мюнхен). Згодом переїхав до США, де працював в “Америці” (з 1955).

Був прихильником ідей В. Липинського і належав до відомих діячів гетьманського руху, але він намагався поєднати гетьманську ідею з революційним націоналізмом.

Помер 9 червня 1969 р. Поховали М. Пасіку на українському цвинтарі у Філадельфії.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1958; Левчук Дмитро: Життя і праця. – Філадельфія, 1978. – С. 120–124.

Пастернак Северин – учений, публіцист, редактор, підхорунжий УГА.

Народився 26 вересня 1899 р. у с. Залужани (тепер Дрогобицький р-н Львівської обл.) у родині греко-католицького священика Івана Пастернака, громадського діяча, якого бойовики польського підпілля вбили 1943 р. у Львові. Молодший брат відомого археолога Я. Пастернака. Після закінчення української гімназії (Львів, 1919) записався добровольцем до УГА. Був співробітником Пресової квартири УГА і “Козацького голосу” – часопису для війська, який був друкованим виданням УГА. Після поразки визвольних змагань у складі інтернованих частин УГА С. Пастернак перебував у Чехо-Словачині. У таборі для інтернованих вояків він працював у редакції “Українського скитальця”, що був місячником (згодом двотижневик) військової еміграції ЗУНР. Після звільнення закінчив гірничий інститут (1927) і повернувся до Львова. Був директором ремісничої школи, провадив наукові дослідження в геології. У 1933–1939 рр. редагував “Технічні вісті”, орган Товариства українських техніків, працював у Природничому музеї НТШ (1927–1939). У 1930 р. його обрали дійсним членом НТШ. Після Другої світової війни очолював палеонтологічний відділ Львівського природознавчого музею АН України. Автор праць “Стратиграфія і фауна крейдових відкладів заходу України” (1968), “Волино-Поділля у крейдовому періоді” (1987), “Крейдові серкуліди європейської частини СРСР” (1979).

Помер 14 березня 1994 р. у Львові.

Літ.: Головацький І. Пастернак Северин / І. Головацький // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1997. – Вип. IV. – С. 206–207; Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1959; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 793.

Пастернак Ярослав – вчений (археолог), громадський діяч, публіцист, поручник УГА.

Народився 2 січня 1892 р. у м. Хирів (тепер Старосамбірський р-н Львівської обл.) у сім'ї греко-католицького священика Івана Пастернака, відомого громадського діяча (бойовики польського підпілля вбили його у 1943 р. у Львові), старший брат Северина Пастернака. Закінчив Перемишльську гімназію 1910 р.

У 1910–1914 рр. студював класичну філологію у Львівському університеті. Тоді ж почав друкуватися на сторінках української преси (“Ілюстрована Україна”, “Руслан”, “Діло”). Це не лише публікації історично-краєзнавчого характеру, а й переклади художніх творів із зарубіжної літератури. На початку Першої світової війни Я. Пастернак мобілізували до війська. Проте навіть в армії, на фронті, він не втрачав зв'язків із пресою. Після поразки визвольних змагань разом з частинами УГА опинився в таборах для інтернованих у Чехо-Словаччині. Упродовж 1922–1925 рр. навчався у Карловому університеті (Прага), а від 1923 р. до 1928 р. був асистентом археологічного інституту і співробітником Національного музею у Празі, провадив археологічні розкопки у Празі та її околицях. У 1928 р. Я. Пастернак повернувся до Львова і почав працювати в музеї НТШ. Від 1932 р. він розпочав археологічні розкопки в Галичині. У 30-х рр. в українській пресі, науковій періодиці було багато згадок про роботу археологічних експедицій, якими керував Я. Пастернак. Його наукові публікації з'являлися на сторінках “Записок НТШ”, “Богослові”, а публікації етнографічного, краєзнавчого характеру, історичні, але написані доступно, популярно, виходили на сторінках журналу “Життя і знання”. Результатом багатьох археологічних експедицій стала книга “Старий Галич” (Краків–Львів, 1944).

У 1944 р. Я. Пастернак разом з родиною вирушає на Захід. Спочатку він осів у Німеччині, а згодом (1949) виїхав до Канади. На еміграції він не мав змоги займатися улюбленою справою, але в українській пресі надрукували десятки його публікацій на сторінках “Українського архіву”, “Нового шляху”, “Голосу України”, “Українських вістей”, “Свободи”, “Логосу”.

Помер 30 листопада 1969 р. у Торонто.

Літ.: Енциклопедія Українознавства : Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1959–1960; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 793–794; Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси. – Ужгород, 2001. – С. 295; Романюк Т. Пастернак Ярослав // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1997. Вип. IV. – С. 207–209; Українська державна чоловіча гімназія в Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 223.

Пачовський Василь – поет, письменник, драматург, публіцист, громадський діяч.

Народився 12 січня 1878 р. у Жуличах біля Золочева (Львівщина) в родині священника. Відраховував із Золочівської гімназії за патріотичну промову. Закінчив гімназію у Львові. Навчався на медичному факультеті Львівського університету, звідки його теж відраховали за промову на студентському мітингу. Студював згодом історію та мистецтво у Віденському університеті.

Літературний дебют В. Пачовського припадає на 1901 р., коли вийшла збірка любовних поезій “Розсипані перла”. У довоєнний період з’явилися ще містерія “Сон української ночі” (1903), збірник “На стоці гір” (1907), драматичні твори “Сонце руїни” (1911), “Сфінкс Європи” (1914). Визначальним мотивом його творчості вже тоді була державницька ідея (починаючи від “Сну української ночі”). На жаль, цього не зауважив І. Франко. У 1907 р. вийшла друком брошура В. Пачовського “Українці як народ” (Чернівці), в якій автор обґрунтував тезу про модерність українців як народу.

Вчителював у гімназії (Станіслав). Від 1908 р. В. Пачовський – вчитель філії Академічної гімназії у Львові. Один з ініціаторів створення літературного угруповання “Молода муза”. З початком світової війни В. Пачовського мобілізували до армії. У 1915–1918 роках він працював у таборах для військовополонених українців – вояків російської армії, брав участь у таборній пресі. У 1918 р. вийшов ще один відомий драматичний твір В. Пачовського – “Роман Великий”.

Після постановня ЗУНР В. Пачовський з власної ініціативи і за допомогою Д. Вітовського почав видавати газету “Стрілець”, яка виходила спочатку як часопис українського війська (УГА), а згодом – як орган Начальної команди УГА.

Після поразки визвольних змагань В. Пачовський вчителював на Закарпатті (1920–1929), разом з В. Бирчаком редагував часопис “Народ”. Вивчав історію закарпатського краю, написав низку поетичних циклів, поему “Князь Лаборець”. У 1929 р. В. Пачовський переїхав до Галичини й оселився в Перемишлі, де в Українській державній чоловічій гімназії викладав українську мову і літературу. У той час він написав драму “Гетьман Мазепа”, часто друкувався на сторінках української преси.

Він видав брошуру “Світова місія України” (1933), в якій ідею державності поєднано з утвердженням світової місії України. Деякі тези і думки цього історіософського твору сприймають як заповіт В.Пачовського: українська нація повинна боронити свою землю, яка дає їй силу; вона мусить зберігати традицію національної релігії, що дає їй відпорність проти натиску сусідів; мусить оволодіти Чорним морем і протоками до відкритого моря; в ім'я еліністичної культури мусить воювати на життя і смерть з кочовою цивілізацією Азії; мусить узгодити з державною ідеєю культ свободи індивідуальності; мусить підняти гасло справедливості для всіх народів світу, щоб виконати свою космічну місію в історії; мусить створити державу, яка буде воротами між Азією і Європою.

У 1934 р. В. Пачовський почав працювати в системі “Рідної школи”. Він задумав велику епічну поему “Золоті Ворота”, але закінчив лише дві частини – “Пекло України” (1937) і “Преісподня”.

Після приходу радянської влади В. Пачовський працював у Львівському університеті.

Помер В. Пачовський 5 квітня 1942 р. у Львові.

Лит.: Голомб А. Василь Пачовський. Закарпатські сторінки життя і творчості поета / А. Голомб. – Ужгород, 1999. – 150 с.; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В.Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С.1965; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 746; Луців А. Василь Пачовський (До десятих роковин його смерті) / А. Луців // Свобода. – 1952. – Ч. 13. – С. 4; Пачовський В. Хуртовина мого життя / В. Пачовський // Київ. – 1952. – Ч. 3. – С. 151–158; Пачовський Р. На другий бік (спомин про побут батька в Перемишлі) / Р. Пачовський // Київ. – 1957. – Ч. 2–3. – С. 100–106; Пачовський Р. Перегляд критики ліричних збірок Василя Пачовського / р. Пачовський // Визвольний шлях. – 1967. – Кн. IV. – С. 438; Подільчак М. Василь Пачовський (1878–1942) / М. Подільчак // Шлях перемоги. – 1996. – Ч.14; Чопик Г. Вірив у нашу державність / Г. Чопик // Просвіта. – 1993. – Вип. 23. – Серпень. – С. 6.; Шиян В. Василь Пачовський – віщун історії (коротка характеристика у 25-ліття з дня його смерті. – 5.4.1942 / В. Шиян // Визвольний шлях. – 1967. – Кн. IV. – С.431.

Пашківський Роман – журналіст, старшина УГА.

Народився 1897 р. Брав участь у визвольних змаганнях. У Львові працював у тижневику “Свобода”, в журналах “Зиз” і “Жорна”. Був ініціатором українського радіомовлення. До

Канади прибув 1948 р. Співпрацював з журналом “Комар” (Вінніпег), у “Клубі української книжки”.

Помер 19 серпня 1981 р.

Літ.: Марунчак М. Біографічний довідник українців Канади / М. Марунчак. – Вінніпег, 1986. – С. 560.

Пеленський Зенон – журналіст, громадсько-політичний діяч.

Народився 26 липня 1902 р. у сім'ї вчителя у с. Конюшки Королівські Ходорівського повіту (тепер Жидачівський р-н Львівської обл.). Закінчив Перемишльську гімназію (1921). Був серед делегатів Конгресу українських націоналістів (1929), співробітником “Національної думки”, у 1926–1928 рр. – кореспондент “Діла” в Берліні, де навчався в той час, співредактор “Розбудови нації”, теоретичного органу ОУН. Після того, як ОУН викупила газету “Український голос” (1929), очолив редакційний колектив. Газета як орган націоналістичної думки відіграла значну роль у поширенні націоналістичної ідеології. У 1931 р. З. Пеленський був на лаві підсудних (у “процесі Б. Кравцева і 13 товаришів”) у зв'язку з нападом на поштовий віз під Бібркою. Його засудили до трирічного ув'язнення. Вдруге З. Пеленського заарештували як делегата конгресу і засудили до шестирічного ув'язнення. Після звільнення він залишив ОУН і почав співпрацювати з виданнями УНДО (“Свобода”, “Шлях нації”), з “Новим часом”. Він редагував теоретичний орган УНДО – “Політику”, часто виступав проти гітлеризму. У роки Другої світової війни редагував підпільні видання ОУН-УПА. На еміграції З. Пеленський був головним редактором “Української трибуни” (Мюнхен, 1946–1947) і “Українського самостійника” (Мюнхен, 1950). У 1955–1967 рр. працював на радіо “Свобода”, співпрацював з багатьма українськими виданнями. У 1967–1969 рр. був головою Спілки українських журналістів у Німеччині.

Помер 30 жовтня 1979 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1977; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 826; Мірчук П. Нарис історії ОУН, 1920–1939 / П. Мірчук. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968: Перший том. – С. 76, 88, 89, 90, 117, 118, 119, 121, 134, 143, 145, 146, 152, 246, 265, 297, 298, 412; Українська державна чоловіча гімназія в Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 224; Шанковський А. Ініціативний комітет для творення УГВР: Документальний спогад учасника / А. Шанковський. – Нью-Йорк, 1985. – С. 55–56.

Пеленський Зиновій – громадський і політичний діяч, редактор, поручник УГА.

Народився 26 січня 1890 р. у Лисятичі (тепер Стрийського р-ну Львівської обл.) у родині священика. Закінчив Коломийську гімназію, записався на правничі студії до Львівського, а згодом Віденського університету, а закінчив Віденську вищу школу закордонної торгівлі. Під час навчання брав активну участь у студентському і громадському житті, а 1916 р. його обрали головою відомого віденського студентського товариства “Січ”. У 1918 р. повернувся до Львова. Після Листопадового зриву записався до УГА. Повернувшись із Великої України, почав організувати кооперативний рух, займатися журналістикою. У 1927–1930 рр. був співробітником “Господарсько-кооперативного часопису”, працював у “Просвіті”. Публікації З. Пеленського на господарсько-економічну, кооперативну тематику друкували на сторінках “Господарсько-кооперативного часопису”. Упродовж 30-х рр. З. Пеленський був активним діячем УНДО. У 1930 р. його обрали до польського сейму. У вересні 1939 р. у зв’язку з більшовицькою загрозою виїхав до Любліна, в липні 1941 р. повернувся до Львова. Взяв участь у створенні Аграрного банку, де його обрали головою.

Помер 28 жовтня 1943 р. у Львові.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1977; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 826; Зиновій Пеленський // Господарсько-кооперативний часопис. – 1943. – Ч. 21; Паньківський К. Часи німецької окупації (1940-1944) / К. Паньківський. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1983. – С. 382, 413, 414; Сніцарчук Л. Пеленський Зиновій / Л. Сніцарчук // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1997. – Вип. IV. – С. 210–211.

Перфецький Леонід – художник, поручник Армії УНР, вояк Дивізії “Галичина”.

Народився 1900 р. на Холмщині. Закінчив гімназію в Орлі. У 1917 р. вступив до Московського університету, але невдовзі його мобілізували до армії, і він закінчив школу прапорщиків. Після більшовицького перевороту у листопаді 1917 р. родина виїхала до Казані. Після того, як татари проголосили свою незалежність, Л. Перфецький записався до війська цієї республіки, а водночас навчався у Казанському університеті. У 1918 р.,

після поразки татар, Л. Перфецький виїхав в Україну і в ранзі хорунжого кінноти вступив до Чорноморського коша, який згодом був перейменований у 3-ю Залізну дивізію. Після поразки визвольних змагань опинився у таборах для інтернованої Армії УНР, ілюстрував таборові видання. Закінчив Краківську академію мистецтв, потім виїхав до Парижа, де продовжував мистецькі студії. У Парижі Л. Перфецький завідував Бібліотекою С. Петлюри. Коли почалася Друга світова війна, повернувся до Галичини. У 1943 р. записався добровольцем до Дивізії “Галичина”, де був військовим художником. Після війни деякий час мешкав у Парижі, згодом виїхав до Канади. Ілюстрував видання “Червоної Калини” (Львів), “За державність”. Його найвідоміші полотна “Бій під Конотопом”, “Бій під Крутами”, “Зустріч під Базаром”. Перфецький Л. – відомий художник-баталіст, але в Канаді він розписував, наприклад, і церкви.

Помер 25 жовтня 1977 р.

Літ.: Вояцька тематика у творах Леоніда Перфецького і Бориса Крюкова // Вісті комбатанта. – 1965. – Ч. 3. – С. 58; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 850; Леонід Перфецький (1900–1977): Некролог // Нотатки з мистецтвознавства. – 1978. – Ч. 18. – С. 59.

Петерс Кость – референт пропаганди, сотник Армії УНР, майор УПА.

Народився приблизно 1896 р. на Вінничині. Після поразки визвольних змагань осів в Галичині. За часів німецької окупації, виконуючи завдання ОУН, був комендантом української допоміжної поліції у Богородчанах і Тисмениці. Влітку 1950 р. був референтом пропаганди на Станіславщині. Його підпис (“член Головного штабу УПА майор Д. Сокіл”) стоїть під документом “Звернення Воюючої України до всієї української еміграції” (жовтень 1949). Подальша доля К. Петерса невідома.

Літ.: Содоль П. Українська Повстанча Армія. 1943–1949: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1994. – С. 111–112.

Петлюра Олександр – журналіст, видавець.

Молодший брат С. Петлюри. Був адміністратором газети Волинь (1941–1944).

Петлюра Симон – голова Директорії УНР, Головний отаман Армії УНР, публіцист.

Народився С. Петлюра 10 травня 1879 р. у Полтаві в міщанській родині козацького походження. За радянських часів було знищено майже всі документи, що стосувалися родини С. Петлюри. Навчався він у духовній бурсі, а потім у семінарії (Полтава), з якої його відрахували 1901 р. Ще в семінарії він вступив до РУП. Був причетний до заворушень, що виникли 1902 р. у Полтавській семінарії. Щоб уникнути арешту, С. Петлюра виїхав на Кубань. Там він два роки працював над архівами, які стосувалися історії українського козацтва. Формування національної свідомості завершилося власне там. За діяльність у Чорноморській вільній громаді, що була філією РУП, його заарештували, але випустили “на поруки”. У 1904 р. С. Петлюра виїхав до Києва. Восени цього ж року нелегально перейшов австрійсько-російський кордон і прибув до Львова. Ще 1902 р. почав дописувати до “Літературно-наукового вісника”. У Львові С. Петлюра брав участь у редагуванні органу РУП “Селянин”. Наприкінці 1905 р. повернувся до Києва. У січні 1906 р. С. Петлюра, П. Понятенко і М. Порш виїхали до Санкт-Петербурга, щоб редагувати журнал соціал-демократичної орієнтації “Вільна Україна”. Уже в липні 1906 р. він знову в Києві, працював у “Раді”, у “Слові”, в “Україні”. У 1909 р. С. Петлюра в Москві. З 1912 р. разом з О. Саліковським редагував журнал “Украинская жизнь” (виходив до початку 1917). На сторінках цього журналу надруковано чимало публікацій, які свідчили про те, що С. Петлюра бачив неприхильне ставлення російської (навіть демократичної, ліберальної) громадськості до українства. Він усвідомлював тривку тенденцію російської громадськості до великоросійського націоналізму.

З 1916 р. до березня 1917 р. працював в організації “Союз земств”, яка допомагала фронтові, він був заступником уповноваженого цієї організації на Західному фронті. У квітні 1917 р. його обрали головою Українського військового комітету Західного фронту й делегували на перший Всеукраїнський військовий з'їзд у Києві (18–21 травня 1917 р.). На з'їзді був обраний Головою українського генерального військового комітету, а після створення Генерального секретаріату Центральної Ради (28 червня 1917 р.) С. Петлюра очолив секретаріат військових справ. Він прагнув розбудувати українські збройні сили, але йому не вдалося подолати опір В. Винниченка, голови уряду.

Наприкінці 1917 р. ця та інші обставини спричинили від'їзд С. Петлюри на Лівобережжя, де він організував Гайдамацький кіш Слобідської України. З приходом до влади Гетьмана П. Скоропадського С. Петлюру заарештували. Після звільнення він взяв участь у протигетьманському повстанні, увійшов до складу Директорії, його призначили Головним отаманом Армії УНР. На відміну від інших лідерів української революції (М. Грушевського, В. Винниченка) С. Петлюра до кінця залишався з армією. Після того, як Армія УНР перейшла Збруч і була інтернована в Польщі, якийсь час перебував з урядом у Гарнові, але з огляду на небезпеку, що загрожувала йому з боку більшовицької Москви, наприкінці 1923 р. виїхав до Будапешта, а згодом – до Відня, Женеви, а з 1924 р. осів у Парижі. Тут він продовжував керувати урядом УНР, заснував тижневик “Тризуб”, провадив активну політичну і публіцистичну діяльність.

Зазначимо, що С. Петлюра належав до тих українських державних діячів, які внаслідок еволюції політичних поглядів прийшли до віри в Україну як незалежну державу, до ідеї української державності.

У своїх працях він висловив кілька принципових думок, що не втратили своєї актуальності й сьогодні. Зокрема, раніше від своїх багатьох соратників і сучасників зрозумів необхідність боротьби з “Великою Єдиною Росією”, як іронічно він пише (“Сучасна українська еміграція та її завдання”), оскільки Росія як держава ніколи не погоджувалась з ідеєю України як незалежної держави (і ніколи не погодиться – принаймні, фактично). Петлюра С. вважав, що держави, утворені на території колишньої Росії, будуть почувати себе безпечно лише тоді, коли Україна буде незалежною. Він вважав, що ідею реставрації “великої” Росії потрібно скомпрометувати як ідею нереальну, штучну і невігідну для Європи. Він був проти будь-якої федерації з Росією.

Петлюра С. став однозначним апологетом ідеї й культу боротьби. Він писав: “Шлях звільнення кожної нації часто кропиться кров'ю. Нашої – так само. Кров'ю чужою і своєю”.

Він був талановитим публіцистом, написав багато літературно-критичних і публіцистичних статей, біографій видатних українців. Зокрема, 1918 р. у Києві вийшов збірник “Незабутні”. Він був співробітником “Громадської думки” (Київ,

1906), “Вільної України” (С.-Петербург, 1906), “Ради” (Київ, 1906–1914), “Літературно-наукового вістника” (Київ, 1907–1913), “Української хати” (Київ, 1912–1913), “Робітничої газети” (Київ, 1917), “Книгаря” (Київ, 1918–1919), “Трибуни” (Київ, 1918), “Української трибуни” (Варшава, 1921–1922), “Трибуни України” (Варшава, 1923–1924), “Тризуба” (Париж, 1924–1926). Його публікації надруковано і на сторінках інших видань.

Ще у травні 1926 р. С. Петлюра писав в одному з листів: “Петлюру”, коли ходить не про особу, не так легко знищити, як думають росіяни, і спинити природній розвиток національної свідомості провокаційними заходами ледве чи пощастить росіянам”.

Більшовицький агент єврей Шварцбарт вбив С. Петлюру на вулиці Парижа 25 травня 1926 р. Поховано його на цвинтарі Монпарнас. Після своєї смерті С. Петлюра став національним героєм і для галицьких українців.

Лит.: Білозуб С. Головний отаман Симон Петлюра та його вплив на українську визвольну боротьбу / С. Білозуб // Політичний інформаційний бюлетень. – 1935. – Ч. 6. – С. 1–8; Войнарович Б. Симон Петлюра / Б. Войнарович. – Львів, 1935; Гунчак Т. Петлюра як публіцист / Т. Гунчак // Сучасність. – 1979. – Ч. 5. – С. 3–10; Дві постаті – одна ідея. – Париж, 1948; Донцов Д. За що вбито Петлюру? / Д. Донцов // Визвольний шлях. – 1966. – Кн. 6. – С. 656–661; Дорошенко В. Літературна діяльність Симона Петлюри: У 20-ліття смерті / В. Дорошенко // Назустріч. – 1936. – Ч. 10. – С. 1; Дорошенко В. Літературна діяльність Симона Петлюри / В. Дорошенко // Літературно-науковий збірник. – Нью-Йорк, 1952. – Ч. 1. – С. 300–302; Дорошенко-Тавмацький В. Симон Петлюра: життя і діяльність / В. Дорошенко-Тавмацький. – К., 2005. – 606 с.; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 6 : Перевидання в Україні. – С. 2089–2030; Encyclopedica of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. III. – P. 855–857; Зозуля Я. Симон Петлюра / Я. Зозуля // Вільна Україна. – 1965. – Ч. 46. – С. 4–8; Іванис В. Симон Петлюра – Президент України / В. Іванис. – Торонто, 1952. – 270 с.; Корбут С. Симон Петлюра / С. Корбут. – Львів, 1941; Кучабський В. Симон Петлюра в світі історії / В. Кучабський // Дзвони. – 1938. – Т. 3. – С. 161–162; Левицька Г., Крохмалюк Р. Симон Петлюра на підставі письма: графологічний нарис / Г. Левицька, Р. Крохмалюк // Назустріч. – 1936. – Ч. 10. – С. 4; Литвин М. Суд історії: Симон Петлюра і петлюріана / М. Литвин. – К., 2001. – 640 с.; Лицар збройного чину // Вісник. – 1949. – Ч. 5–6. – С. 5–7; Маркусь В. Білі плями в дослідженні біографії С. Петлюри / В. Маркусь // Сучасність. – 1983. – Ч. 10. – С. 98–106; Михальчук В. Вбивство С. Петлюри / В. Михальчук // Український історичний журнал. – 1997. – Ч. 2. – С. 111–125; Одарченко П. С. В. Петлюра як літературний і театральний критик /

П. Одарченко // Слово: Зб. українських письменників. – Нью-Йорк, 1968. – Вип. 3. – С. 345–353; Прохода В. Симон Петлюра – ідеолог Українського Війська / В. Прохода // Українські вісті. – 1966. – Ч. 22; С. В. Петлюра // Українські вісті. – 1955. – Ч. 47. – С. 1; Симон Петлюра. – К., 1919; Симон Петлюра: Вибрані твори та документи. – К., 1994. – 262 с.; Симон Петлюра: Статті, листи, документи. – Нью-Йорк, 1956. – Т. 1. – С. 480; Симон Петлюра: Статті, листи, документи. – Нью-Йорк, 1979. – 627 с.; Солдатенко В. Ф. Винниченко і Петлюра: політичні портрети революційної доби / В. Ф. Солдатенко. – К., 2007. – 621 с.; Степаненко М. Постать Симона Петлюри в підсоветській літературі / Микола Степаненко // Альманах УНС. – Джерсі Сіті – Нью-Йорк: Свобода, 1979. – С.83–92; Стовпа О. Матеріали до роду Петлюри / О. Стовпа // Українські вісті. – 1968. – Ч. 2, 7, 8, 9, 10; Тарнавський О. Політичний дороговказ Симона Петлюри / О. Тарнавський // Вісник. – 1991. – Ч.2. – С. 63–73; Тернопільський Ю. Українська преса з перспективи 150-ліття / Ю. Тернопільський. – Джерсі Сіті, 1974. – С.151–154; Шульгин О. Герой та юрба (з приводу 30-х роковин смерті Симона Петлюри) / О. Шульгин // Українська літературна газета. – 1956. – Ч. 8. Симон Петлюра (1879–1926) : рекомендований покажчик літератури. – Львів, 1999. 17 с.

Петрицький Михайло – громадський і політичний діяч, журналіст, старшина УГА.

Народився 1865 р. у м. Копичинці на Станіславщині у багатодітній міщанській родині. Його старший брат о. Петро (1855–1919) помер у польській в'язниці. Петрицький М. закінчив учительську семінарію, вчителював, але згодом взявся за торгівлю срібними товарами. У 1902 р. почав видавати журнал “Гайдамаки” (виходив до 1906 р.), який стояв на державницьких позиціях й обґрунтовував ідею української самостійності. Брав активну участь у громадському і політичному житті. Якийсь час провів у в'язниці і навіть оголошував голодування. Упродовж 1917–1918 рр. був послом до австрійського парламенту. Він був не лише редактором, а й видавцем. Під час окупації Львова росіяни вивезли його як заручника. Після революції в Росії М. Петрицький повернувся і продовжував виконувати обов'язки посла. Після Листопадового повстання він увійшов до складу Української Національної Ради ЗУНР. Разом з урядом і УГА М. Петрицький перейшов Збруч. За дорученням Начальної команди УГА він займався пропагандою.

Після поразки визвольних змагань не наважився повернутися, побоюючись репресій з боку польської окупаційної влади. Він залишився у Великій Україні. Проте більшовики заарештували його і в лютому 1921 р. закатували у Харківській в'язниці.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 6: Перевидання в Україні. – С. 2033; Исторично-мемуарний збірник Чортківської округи. – Нью-Йорк; Париж; Сидней; Торонто, 1974. – С. 269–270.

Петрів Всеволод – військовий і громадсько-політичний діяч, генерал-хорунжий Армії УНР, публіцист.

Народився 2 січня 1883 р. у Києві (за іншими даними, на Чернігівщині) у родині військових (його прапрадід – шведський вояк, воював під Полтавою). Закінчив кадетський корпус, юнкерське училище, Миколаївську академію Генерального штабу. У роки Першої світової війни воював як полковник російської армії. Після лютневої революції українізував військову частину, в якій служив і воював та організував Гайдамацький кінний полк ім. К. Гордієнка, після чого віддав його восени 1917 р. у розпорядження Центральної Ради. Захищав Київ від більшовиків, був начальником Спільної юнацької школи, командував Північною дивізією, Волинською групою, займав інші відповідальні пости, зокрема, був заступником військового міністра УНР в уряді І. Мазепи. Після поразки визвольних змагань разом з Армією УНР перебував у таборах для інтернованих українських вояків. До 1923 р. був начальником Генерального штабу Армії УНР. У 1923 р. переїхав до Праги, де почав працювати в Українському педагогічному інституті ім. М. Драгоманова. З 1929 р. – член ОУН, був членом Проводу ОУН. Упродовж 20–30-х рр. багато писав (“Діло”, “Літопис Червоної Калини”, “Табір”, “За державність”, “ЛНВ”). Автор праць “Схема розвідки” (1911), “Нарід та військо” (1926), співробітник “Української загальної енциклопедії”. Написав “Спомини з часів української революції 1917–1921” (1927–1929). Був військовим міністром в уряді Я. Стецька в червні 1941 р. Тоді ж гестапо заарештувало його, і він вийшов на волю восени 1944 р. Після війни жив у Німеччині.

Помер 10 липня 1948 р. у Аугсбурзі.

Літ.: Гікавий М. Мої зустрічі / М. Гікавий // Вісник. – 1971. – Ч. 9. – С. 21–24; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 6: Перевидання в Україні. – С. 2034; Колянчук О. Генералітет українських визвольних змагань / О. Колянчук, М. Литвин, К. Науменко. – Львів, 1995. – С. 214–215.

Петруняк Михайло – редактор, публіцист, хорунжий УСС, сотник Армії УНР, сотник Дивізії “Галичина”.

Народився в с.Тишківці біля Городенки (тепер Івано-Франківська обл.). Закінчив гімназію і семінарію. Працював учителем. Брав участь у визвольних змаганнях. У 20–30-х рр. був членом видавництва “Червона Калина”, брав участь у роботі “Молодої громади”, “Просвіти”. Після Другої світової війни оселився в Чикаго. Був членом багатьох українських товариств, співредактором журналу “Українське козацтво”, дописував до українських видань.

Помер 12 травня 1977 р.

Літ.: А. К. і К. Б. Михайло Петруняк (1897–1977) // Вісті комбатанта. – 1977. – Ч. 4. – С. 93.

Підгайний Семен – письменник, історик, публіцист, громадсько–політичний діяч.

Народився 1907 р. на Кубані. Закінчив Київський інститут народної освіти. Працював у Музеї Слобідської України (Харків), Харківському ІНО, був співробітником УАН. Заарештований 1933 р., до 1941 р. перебував у концтаборах, здебільшого на Соловках. У роки Другої світової війни виїхав у Галичину, а потім – у Німеччину. Друкувався на сторінках “Краківських вістей”, “Нової доби” і “Українських вістей” (Берлін). Від 1949 р. – у Канаді. Діяч УРДП, організатор Спілки українських жертв російського терору (СУЖЕРО) та Федерації об’єднань колишніх політичних в’язнів і репресованих совєцьким режимом. Написав низку книг – “Українська інтелігенція на Соловках” (1947), “Недостріляні” у 2-х т. (1949 і 1953).

Помер 14 листопада 1965 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т.6: Перевидання в Україні. – С. 2077; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 19.

Підкова Степан – письменник, учасник українського збройного підпілля.

Народився 1908 р. Навчався у Харківському інституті народної освіти у 1929–1931 рр., а водночас був вільним слухачем Харківського вечірнього робітничого університету. Почав друкуватися у харківських періодичних виданнях (“Селянська Україна”, “Червоний клич”, “Службовець”), але не бажаючи при-

стосовуватись, перестав писати. Його заарештували, і кілька років провів у мордовських концтаборах. У роки війни був у націоналістичному підпіллі. Тоді ж і повернувся до творчої діяльності. У 1943 р. він видав “Конвейер смерті”, що відразу був перевиданий німецькою і російською мовами. Потім емігрував на Захід. Жив у таборах для біженців чи “переміщених осіб”, але писати продовжував. У 1947 р. вийшла друком збірка гуморесок “Сміх на дозвіллі”. Його твори транслювали “Голос Америки”, “Голос Канади”, “Радіо Визволення”. Згодом виїхав до США, де працював робітником на будівництві. Продовжував писати, і його сатиричні та гумористичні газети друкувало дуже багато українських видань. Найбільше він співпрацював з часописом “Канадійський фармер” і “Вільний світ”.

Лит.: Овечко І. Вибране / І. Овечко. – 1970. – С. 161–162.

Побігущий-Рен Євген – військовий і громадський діяч, мемуарист, вояк УГА, полковник 1 УД УНА.

Народився 15 листопада 1901 р. у с. Постолівка Гусятинського повіту на Вінничині в учительській сім'ї. Батьки переїхали згодом до с. Воскресінець біля Коломиї, де Є. Рен і почав ходити до школи. У 17 років він залишив гімназію і пішов добровольцем до УГА. Брав активну участь у Листопадовому зриві, потім у бойових діях УГА в Україні. Додому повернувся у травні 1920 р. У 1922 р. закінчив гімназію. Згодом записався до Таємного українського університету, а після того, як університет перестав функціонувати, записався на богословські студії у Станіславові, але не закінчив їх, оскільки не погодився із примусовим целібатом.

Закінчив польську військову школу підхорунжих. Маючи бойовий досвід і хороші військові здібності, він дослужився у 1939 р. до капітана польської армії. Під час військової служби навчався у Познанському університеті, який закінчив у 1933 р. й отримав диплом магістра економічно-політичних наук.

Воював під час польсько-німецької війни, потрапив у німецький полон. Після звільнення завдяки допомозі ОУН став старшиною-інструктором Дружин українських націоналістів в Австрії. Згодом ці військові частини німці послали воювати проти радянських партизанів у Білорусію. Коли українські старшини і вояки відмовилися служити у німецькому війську, старшин німці заарештували. Наприкінці 1943 р. його звільни-

ли як добровольца Дивізії “Галичина”, і він займався вишколом кадрів для Дивізії до кінця війни.

Після війни Є. Рен вчителював у таборових школах і гімназіях. Займався вихованням молоді, що належала до Союзу української молоді, у Німеччині, Англії, Бельгії, а потім у США. Активно займався громадською роботою. Допишував до українських видань на виховні теми, писав рецензії. Друкувався на сторінках “Вістей комбатанта”. Відомий як мемуарист. Він видав два томи своїх спогадів під назвою “Мозаїка моїх споминів” (перший том вийшов у 1982 р., другий – у 1985 р.).

Літ.: 85-ліття Полковника Євгена Побігушого-Рена // Вісті Комбатанта. – 1986. – Ч. 5–6. – С. 81–82; Полк. Євген Побігуший-Рен. Мозаїка моїх споминів. – Івано-Франківськ, 2002. – 188 с.

Подолянко Богдан – журналіст, громадський діяч, учасник українського збройного підпілля.

Народився в с. Ожидів біля Золочева (тепер Львівська обл.). У 1939 р. за належність до ОУН був ув'язнений у львівських “Бригідках”. У 1941–1943 рр. працював у підпільній друкарні “Прага”. У 1944 р. виїхав до Відня, 1946 р. – до Мюнхена, де очолив видавництво “Українська трибуна” (1946–1949). У 1949 р. виїхав до Австралії і разом з В. Шумським заснував першу українську газету в Австралії – тижневик “Вільна думка”. Був кореспондентом “Української трибуни” (згодом “Українського самостійника”, Мюнхен), брав участь у роботі українських організацій. Належав до середовища УГВР. Автор творів “Любіть життя” (1982), “Сповідь” (1984), “Фантастична втеча Мирослава Січинського” (1987).

Літ.: Енциклопедія української діаспори. – К.; Нью-Йорк; Чикаго; Мельбурн, 1995. – Т. 4 (Австралія-Азія-Африка). – С. 158–159; Літопис УПА. – Львів, 1996. – Т. 24: Ідея і чин: Орган провладу ОУН, 1942–1946: Передрук підпільного журналу. – С. 171.

Подюк Іван – лікар, публіцист, поручник УСС, поручник УГА.

Народився 31 травня 1896 р. у с. Кобаки біля Косова (тепер Івано-Франківська обл.) у селянській родині. Закінчив гімназію у Вижниці. На початку Першої світової війни зголосився до легіону УСС. Згодом як поручник УГА брав участь у визвольних змаганнях. Після поразки потрапив до польського полону. У 1921 р. виїхав на медичні студії до м. Грац (Австрія). Лікарський диплом отримав і нострифікував 1926 р. у Львові.

Лікарську практику відкрив у Снятині. Водночас брав участь у громадській роботі. Друкувався на сторінках “Діла”, “Нової зорі”, “Батьківщини”. У в’язниці побував і під час першої більшовицької окупації і під час німецької. У березні 1944 р. залишив рідні землі. Спочатку зупинився з родиною у Словаччині, згодом у Західній Німеччині. У червні 1949 р. виїхав до США. Відкрив лікарську практику. Брав участь у роботі українських товариств (УККА, УЛТПА). Друкувався на сторінках “Свободи”, “Вільного слова”, написав спогади.

Помер 28 грудня 1979 р.

Літ.: Клиновий Ю. 80-річчя доктора Івана Подюка / Ю. Клиновий // Свобода. – 1977. – Ч. 71; Логазя М. Доктор Іван Подюк / М. Логазя // Лікарський вісник. – 1962. – Ч. 24. – С. 37–38; Микитюк Д. Помер доктор Іван Подюк, старшина УСС і УГА / Д. Микитюк // Свобода. – 1980. – 8 березня; Помер доктор Іван Подюк // Новий шлях. – 1980. – 22 лют.; Помер доктор Іван Подюк // Патріархат. – 1980. – лют.; Помер доктор Іван Подюк // Свобода. – 1980. – 2 січ.; Пундій П. Українські лікарі: Біобібліографічний довідник / П. Пундій – Львів; Чикаго, 1994. Книга 1: Естафета поколінь національного відродження. – С. 187–188.

Пожарнюк Богдан – радіокоментатор, диктор.

Народився 1913 р. Закінчив Академічну гімназію, згодом філософський факультет Львівського університету. Вчителював на Волині. У 1941 р. його запросили на посаду диктора Першої української національної радіостанції ім. Є. Коновальця у Львові, оскільки він мав досвід відповідної практики на Заході. Після закінчення війни спочатку був у Німеччині, згодом виїхав до Канади.

Літ.: Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С. 196.

Позичанюк Йосип – політичний і військовий діяч, публіцист.

Народився 1911 р. у с. Дашів Іллінецького р-ну Вінницької обл. Закінчив Ніжинський педінститут. Працював у Вінниці на комсомольській роботі, у молодіжній газеті. У 1940 р. Й. Позичанюка скерували до Львова для організації комсомольських організацій. Тут на нього вийшли відповідні служби ОУН і він почав співпрацювати з ОУН. Уже у 1941 р. був членом ОУН. Після проголошення Акту 30 червня 1941 р. став міністром інформації і пропаганди в Українському Державному Правлінні. У вересні 1941 р. німці заарештували його як члена ОУН на Київщині – Й. Позичанюк був у складі похідних груп. Його

ув'язнили у Краківській в'язниці. Під час перевезення до концтабору йому вдалося втекти. Після повернення в Україну став політичним референтом Команди УПА-Північ. Після утворення Головної команди УПА і ГВШ УПА у січні 1944 р. Й. Позичанюк очолив Головний осередок пропаганди і керував ним аж до своєї загибелі. Був членом Проводу ОУН, членом Головної команди УПА, членом Генерального секретаріату УГВР, співорганізатором конференції поневолених народів Східної Європи і Азії, яка відбулася у листопаді 1943 р.

Як публіцист і письменник друкувався на сторінках підпільної преси. Його псевдоніми: Шугай, Шаблюк, Євшан, Рубайгада, Стожар, Губенко.

Позичанюк Й. редагував низку підпільних журналів: "За самостійну Україну", "За Україну", "За українську державу". Загинув у бою із загоном НКВД у грудні 1944 р. (або у лютому 1945 р. за іншими даними), біля с. Юшківці Жидачівського р-ну на Львівщині.

Літ.: Визначні постаті визвольної боротьби України. – Нью-Йорк, 1967; Мечник С. Початок невідомого / С. Мечник. – Мюнхен, 1989. – С. 9; Мечник С. Вивчаймо ворога: Доповіді, лекції, роздумування і спомини / С. Мечник. – Мюнхен, 1989. – С. 252–262; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів: 1970. – Т. 6: Перевидання в Україні – С. 2151; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 177; Костюк Г. У світі ідей і образів: Вибране: Критичні та історико-літературні роздуми: 1930–1950 / Г. Костюк. – Б. м. в, 1983. – С. 385–389; Подоляк Б. Йосип Позичанюк – поет, революціонер, член КГВР / Б. Подоляк // Сучасна Україна. – 1951. – Ч. 4. – С. 9–10; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–49: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1994. – С. 112; Шанковський Л. Ініціативний комітет для творення УГВР: Документальний спогад учасника / Л. Шанковський. – Нью-Йорк, 1985. – С. 17–18.

Попель Богдан – громадський і церковний діяч, публіцист, воєк УГА.

Народився 6 грудня 1906 р. у с. Лип'є біля Турки. У тринадцятирічному віці пішов добровольцем в УГА – був артилеристом, воював на бронепотягу. Пройшов з УГА увесь бойовий шлях, пережив полон у таборі біля Домб'я. Згодом закінчив філософські студії і працював учителем гімназії в Дрогобичі. Наприкінці війни виїхав на Захід. На еміграції заснував приватну гімназію при Братстві св. Андрія в Інсбруці і був її директором. Згодом

виїхав до США. Викладав історію й українознавство, дописував до українських видань. Був одним із прихильників збереження традиції та чистоти церковного обряду, одним з керівників руху за патріархальний устрій УГКЦ. Друкувався на сторінках української преси.

Помер 1 січня 1971 р.

Літ.: Проф. Богдан Попель // Вісті комбатанта. – 1971. – Ч. 1. – С. 92–93.

Попович Богдан – громадський діяч, публіцист, четар УГА.

Народився 10 березня 1898 р. у с. Павлів біля Радехова (Львівщина). Закінчив гімназію у Львові. Під час Першої світової війни воював на російському фронті. Після розвалу Австро-Угорщини зголосився добровольцем до УГА. Після поразки визвольних змагань потрапив до польського полону. Згодом втік з табору до Чехо-Словаччини і приєднався до інтернованої в Йозефові української бригади. Після агрономічних студій у Празі повернувся в Галичину. Брав участь у роботі Союзу українських купців і промисловців, виступав у пресі. У 1940 р. втік з радянського Львова до Кракова. З приходом німців ще раз повернувся до Львова, який залишив у 1944 р. З Німеччини у 1949 р. виїхав до США. Був головою товариства “Самопоміч”, членом ОбВУА. На сторінках “Свободи” й “Америки” опублікував понад сто статей на міжнародні теми. Видав спогади “Під українським небом”.

Помер 14 лютого 1980 р.

Літ.: Микитюк Д. Інж. Богдан Попович / Д. Микитюк // Вісті комбатанта. – 1980. – Ч. 4. – С. 93.

Постолок Петро – видавець, четар УСС, хорунжий Армії УНР.

Народився 10 липня 1894 р. у м. Золочів (Львівщина). Середню школу закінчив у Золочеві. У 1914 р. вступив до Легіону УСС, брав участь у визвольних змаганнях до 1920 р. У 1920–1923 рр. студював філософію у Віденському університеті. Потім повернувся до Львова і закінчив ще торгівельну школу, спеціалізуючись у книговидавничій справі. Був адміністратором газетних і книжкових видань концерну І. Тиктора “Українська преса”, одним з засновників видавництва “Червона Калина”, яке видавало “Літопис Червоної Калини”. Суперечливі свідчення про його участь у діяльності “Українського видавництва” у Кракові (1941–1944).

На еміграції в США відновив видавництво “Червона Калина”. Упродовж 25 років працював у видавництві “Свобода” при Українському народному союзі. Друкувався на сторінках “Вістей комбатанта”.

Помер 27 вересня 1978 р. у Нью-Йорку (США).

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 6: Перевидання в Україні. – С. 2276; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 166; Петро Постолюк: Некролог // Вісті комбатанта. – 1978. – Ч. 5–6. – С. 111–112.

Прокоп Мирослав – публіцист, діяч ОУН.

Народився 6 травня 1913 р. у сім’ї службовця в Перемишлі. Тут закінчив гімназію (1930), був членом Пласту. У 1931–1933 рр. студіював право у Львівському (1930–1933), Берлінському (1937–1938), Мюнхенському (1939–1941) університетах. На той час він уже був окружним провідником ОУН у Перемишлі, друкувався у “Студентському шляху”. За членство в ОУН і участь у шкільній акції (вересень 1933) М. Прокопа засудили до семирічного ув’язнення. У 1933–1937 рр. він був у в’язниці.

Після звільнення М. Прокоп друкувався на сторінках молодіжної преси, був редактором “Студентського вістника” (1937–1938) й “Української пресової служби” (1939–1941). У роки Другої світової війни виконував різні доручення: був членом краєвого проводу ОУН(б) у Києві, краєвим референтом пропаганди ОУН(б) на північно-східних українських землях, референтом пропаганди Проводу ОУН(б). У 1943–1944 рр. редагував офіційний орган ОУН(б) журнал “Ідея і чин”, був членом ініціативного комітету для створення УГВР, згодом його обрали членом Президії УГВР. Його псевдоніми – М. В. Вировий, О. С. Садовий, В. В. Садовий. На еміграції М. Прокоп з 1945 р. У 1949 р. виїхав до США. Був членом ЗЧ ОУН (до 1948 р.), заступником голови ЗП УГВР (1946–1983). Тривалий час М. Прокоп співпрацював з видавництвом “Пролог” – у 1952–1974 рр. як заступник директора, у 1974–1981 рр. як директор, у 1981–1991 рр. як член ради директорів. Був редактором англomовного місячника “Digest of the Soviet Ukrainian Press”, що його видавав “Пролог”. Тривалий час був співредактором і членом редакційної колегії “Сучасності”. Дописував до українських

видань, співпрацював з “Енциклопедією Українознавства”. М. Прокоп – доктор права, дійсний член НТШ, автор праць “Україна і українська політика Москви” (1956, 1981 і 1985 роки видання), “Напередодні незалежної України” (1993).

Помер М. Прокоп 7 грудня 2004 р. у Нью-Йорку.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 6: Перевидання в Україні. – С. 2352; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovych. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 234; Лисяк-Рудницький І. Історичні есе / І. Лисяк-Рудницький. – К., 1994. – Т. 2. – С. 540; Літопис УПА. – Львів, 1996. – Т. 24: Ідея і чин: Орган проводу ОУН, 1942–1946: Передрук підпільного журналу. – С. 85; Мірчук П. Нарис історії ОУН / П. Мірчук. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968. – Перший том: 1920–1939. – С. 426–428; Панченко О. Мирослав Прокоп: Нарис політичного портрету / О. Панченко. – Видавництво “Гадяч”, 2002. – 217 с.; Парубій В. Прокоп Мирослав / В. Парубій // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1997. Вип. IV. – С. 219–220; Слово про Мирослава Прокопа // Шлях перемоги. – 2004. – Ч. 3. – С. 15; Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 232.

Прохода Василь – публіцист, критик, підполковник Армії УНР.

Народився 25 грудня 1890 р. на Кубані. У 1910 р. переїхав з матір’ю в Оріхів на Запоріжжі, де склав у 1912 р. іспит за 6-ий клас реальної гімназії і вступив до 51-го Литовського полку в Симферополі. У 1914 р. у ранзі хорунжого пішов на фронт, а наступного року потрапив до австрійського полону. У таборі для полонених спричинився до українізації старшинського корпусу.

У 1918 р. повернувся додому, але незабаром вступив до Сірої Дивізії, брав участь у бойових діях. У 1919 р. потрапив у польський полон. Звільнившись з полону, В. Прохода знову пішов в українську армію. Після поразки визвольних змагань у польському таборі для інтернованих займався просвітянською роботою і писав “Записки до історії Сірих або Сірожупанників”, що згодом були надруковані у збірнику “За державність” та у військово-історичному журналі “Табір”.

У 1922–1927 рр. навчався в Українській господарській академії (Подебради). Закінчивши її, залишився там як асистент і лектор до 1932 р. У цей період він активно займався громадською діяльністю, редагував і видавав часопис “Село” Українського аграрного товариства.

У січні 1945 р. В. Проходу заарештував СМЕРШ, і він 11 років перебував у радянських в'язницях і таборах. Його випустили на волю як чехословацького громадянина у 1956 р. До 1965 р. жив у Пряшеві (Чехословаччина), а потім переїхав до США.

В останні кілька років свого життя В. Прохода багато писав. Він опрацював (і частинно видав) написані ще у Пряшеві “Записки непокірливого”, співпрацював з “Вістями комбатанта”, “Українським істориком”, “Науковими записками УТГГ” у Мюнхені, був членом редколегії монографії про діяльність Союзу визволення України у Відні (1914–1918), що вийшла у видавництві “Червона Калина”.

Був членом-співробітником УВАН, членом Українського Історичного Товариства, членом Товариства Українських Інженерів Америки.

Літ.: Дм. Б. Підполковник Василь Прохода (1890–1971) / Дм. Б. // Вісті Комбатанта. – 1972. – Ч. 1. – С. 89–90; Чапленко В. Спогади учасника великих подій / В. Чапленко // Вільна Україна. – 1970. – Ч. 62. – С. 55–60; Український історик. – 1970. – Ч. 1–3. – С. 194.

Процишин Жигмонт – поет, журналіст.

Народився 1910 р. у с. Кавсько на Галичині. Середню освіту здобув у Львові. Навчався в Українському таємному університеті, згодом вищі студії завершив в Лювені. Допишував до українських часописів, зокрема, до “Діла”. Його поезії були на сторінках “Літературно-наукового вістника”, а також в інших виданнях. Був членом літературної групи націоналістичного спрямування під назвою “Листопад” (1928–1931). У 1933 р. видав збірку новел “Молоде покоління”, за яку отримав нагороду на конкурсі ТОПІЖ. Був видавцем і співредактором легального видання ОУН – газети “Голос нації”.

За свою політичну діяльність сидів у польських в'язницях. Після того, як польська влада закрила “Голос нації” (1936), Ж. Процишин виїхав до Бельгії. Саме тоді й закінчив університетські студії. На еміграції співпрацював з українською і бельгійською пресою. За часів німецької окупації був професором слов'янських мов у Гентському університеті.

Помер 27 червня 1945 р. у м. Гент.

Літ.: Визначні постаті визвольної боротьби України (найновіша доба). – Нью-Йорк, 1968. – С. 96; Енциклопедія Українознавства: Словникова

частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 6: Перевидання в Україні. – С. 2385.

Пундик Юрій – громадсько-політичний діяч, редактор, публіцист.

Народився 4 листопада 1918 р. у с. Печірки біля Кременця (тепер Тернопільської обл.) у селянській родині. У 1929 р. почав навчатися в Кременецькій православній духовній семінарії. Під час навчання став членом ОУН. Після закінчення семінарії почав студіювати на філософському факультеті Львівського університету (1938), але через обмаль коштів не закінчив навчання. Під час Другої світової війни брав активну участь у роботі ОУН(м), був повітовим провідником ОУН на Кременеччині, потім став референтом пропаганди на Волині, друкувався на сторінках газети “Волинь”. У зв’язку з наближенням фронту переїхав до Зальцбурга, де продовжив університетські студії в університеті, у 1948–1949 рр. навчався в УВУ (Мюнхен), продовжував виконувати різноманітні доручення Проводу ОУН. Його статті друкували на сторінках “Українського слова”, “Нового шляху”, “Самостійної України”. У 1946 р. був головним редактором “Променя”, таборового видання, що виходило в Зальцбургу. Наприкінці 1949 р. Ю. Пундик переїхав до США, оселився, в м. Мінеаполіс. Закінчив університетські студії. Постійно дописував до українських видань – “Свободи”, “Нового шляху”, “Самостійної України”, англомовних видань. Він автор книги “Український націоналізм” (Париж, 1960), збірки вибраних статей “У полум’ї друкованого слова” (Париж, 1987).

Літ.: Сивіцький М. Записки сірого волиняка / М. Сивіцький. – Львів, 1996. – С. 42; Черняхівський Г. Пундик Юрій Михайлович / Г. Черняхівський // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2002. – Вип. 9. – С. 242–247.

Рабій Юліян Євген – громадський діяч, публіцист, поручник УСС, поручник УГА.

Народився 5 січня 1894 р. у Самборі (Львівщина) у священничій родині. Гімназію закінчив у Самборі, а правничі студії у Львові та Відні. У 1914 р. зголосився добровольцем до Легіону УСС. У ранізі поручника воював і в лавах УГА, де перебував до 1920 р.

По війні повернувся до Самбора і вступив до адвокатської палати. У 1927 р. отримав ступінь доктора права і відкрив свою адвокатську канцелярію, яку провадив аж до приходу більшовиків у 1939 р. Брав участь у політичних процесах і захищав без оплати членів підпільного Пласту й ОУН. Він брав активну участь у громадському житті: заснував товариство “Сокіл” у Самборі, організував бібліотеку “Книжка”, музичну школу, співоче товариство “Боян”, духовий оркестр “Бандурист”. Дописував до журналу “Літопис Бойківщини”.

У 1944 р. залишив рідну землю. Спочатку був у Західній Німеччині, а в 1951 р. виїхав до США. Жив і працював недалеко від Нью-Йорка. Брав активну участь у діяльності українських організацій і товариств. Водночас Ю. Є. Рабій багато писав: це спогади, книжка “Самбірська Богородиця”, історична монографія (у рукописі) “Самбір”. Багато його публікацій друкували газети “Свобода”, “Америка”. Друкував свої спогади і статті у збірниках (“За волю України”, “Бережанська земля”).

Помер 17 листопада 1982 р.

Літ.: Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 294; За волю України: Історичний збірник: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 240–244, 462; І. Д. Доктор Юліян Євген Рабій / І. Д. // Вісті Комбатанта. – 1984. – Ч. 4. – С. 80–81.

Радзикович Володимир – історик і дослідник української літератури, критик, письменник, педагог.

Народився 17 жовтня 1886 р. у с. Вишенька Мала (біля Городка, Львівщина) в сім’ї о. Петра Радзиковича. У 1896–1904 рр. навчався в Академічній гімназії у Львові. Потім у Львівському університеті вивчав українську мову й літературу, історію, класичну філологію і німецьку мову. Після університетських студій вчителював.

Упродовж 20–30-х років друкувався на сторінках українських видань (“ЛНВ”, “Діло”, “Світ дитини” та інші), став членом НТШ. У вересні 1939 р. виїхати не встиг і за часів першої більшовицької окупації працював у Львівському державному університеті ім. І. Франка і у Львівському відділі Академії наук. За часів німецької окупації був членом Ради сеньйорів Тимчасового Правління під проводом Ярослава Стецька, згодом членом Національної Ради в 1941–1942 рр. Перед поновним приходом радянської влади В. Радзикович виїхав на чужину. На еміграції у повоєнній Німеччині багато зробив для організації українського шкільництва, виховання молоді в таборах. У 1949 р. переїхав до США, де продовжував і наукову, і громадську і культурно-освітню роботу. Найвідоміші його праці – це “Історія української літератури” (1922), праці, присвячені творчості Шашкевича, Шевченка, Франка. Як письменник В. Радзикович відомий завдяки повістям “Шляхом туги” (1923), “У подувах буревію” (1957), “Ніч проминула”. Писав він і для дітей. Його “Пригоди Юрчика Кучерявого” (1921), які друкувалися у “Світі дитини”, витримали п’ять перевидань.

Помер 14 квітня 1966 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1998. – Т. 7: Перевидання в Україні. – С. 2442; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 306; Професор Володимир Радзикович відійшов у вічність // Вісник. – 1966. – Ч.10. – С. 21–22.

Радзикович Юліян – лікар, літератор, четар УГА.

Народився 4 липня 1900 р. у Вишеньці Малій Городоцького повіту (Львівщина) у родині о. Петра Радзиковича. Його старший брат – відомий письменник і літературознавець В. Радзикович. Навчався в Академічній гімназії (1911–1918). Був учасником листопадових боїв 1918 року за Львів. Згодом воював у лавах УГА. Потрапив у польський полон, з якого втік 1920 р. Навчався в Українському таємному університеті. У 1922 р. переїхав до Праги, де продовжував студіювати медицину в Карловому університеті. Після завершення студій (1927) відкрив лікарську практику. Був активним членом УНДО, УЛТ. Друкувався (новели, оповідання) в українській пресі. З початком німецько-радянської війни допомагав українському підпіллю, зокрема, пораненим воякам УПА. У 1944 р. виїхав до Австрії, 1949 р. – до

США. Автор історичних повістей – “Полковник Данило Нечай” (1961), “Подум’я” (1963), “Золото і кров”(1967).

Помер 4 лютого 1968 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1998. – Т. 7 : Перевидання в Україні. – С. 2442; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 307; Лебедевич К. Доктор Юліян Радзикович: Спомин / К. Лебедевич // Лікарський вісник. – 1969. – Ч. 52–53. – С. 72–73; Літопис УПА. – Торонто; Львів, 1992–1993. – Т. 23: Медична опіка в УПА. – С. 376; Радзикович Юліян // Пундій П. Українські лікарі: Біобіографічний довідник. – Львів; Чикаго, 1994. – Кн. 1: Естафета поколінь національного відродження. – С. 193–194.

Радіон Степан – письменник, бібліограф, журналіст, “літописець австралійської україністики”.

Народився 24 серпня 1912 р. у с. Сильна на Волині. Мав потяг до літературної праці ще в молоді роки, але в умовах польської окупації не вдалося реалізувати свої можливості. Був політичним в’язнем польських тюрем. Лише на еміграції (в Австралію приїхав у 1949 р.) зміг зайнятися літературно-публіцистичною і науково-бібліографічною роботою. У 1954 р. закінчив школу журналістики, дописував до українських видань (“Вільна Думка”, “Шлях Перемоги”, “Український голос”, “Наш фронт”, “Свобода” та інші). Радіон С. – довголітній співробітник журналу “Визвольний шлях”. Крім численних статей на різні теми, окремими виданнями вийшли: “Новий похід” (збірка оповідань, 1954 р.), “Микола Береза” (збірка оповідань, 1956 р.), “Припадкова зустріч” (новели і переклади, 1985 р.) кілька бібліографічних праць. Славу йому приніс “Словник українських прізвищ в Австралії” (1981).

Літ.: Мовчан Ю. Степанові Радіонові – 80! / Ю. Мовчан // Визвольний Шлях. – 1992. – Кн. 9. – С. 1130–1132; Енциклопедія української діаспори. – К.; Нью-Йорк; Чикаго; Мельбурн, 1995. – Т. 4: Австралія, Азія, Африка. – С. 166.

Рамзенко Всеволод – журналіст, член українського збройного підпілля.

Ми не знаємо ні справжнього прізвища В. Рамзенка, ні інших даних про нього. Його статті були на сторінках “Шляху перемоги”, журналу УПА, що його видавало командування воєнної групи “Говерла” (1945).

Літ.: Літопис Української Повстанської Армії: Українська Головна Визвольна Рада: Документи, офіційні публікації, матеріали: Кн. 3, 1949–1952. – [вид. 2-ге]. – Торонто; Львів, 1994. – Т. 10: Друге видання. – С. 116.

Рахманний Роман – журналіст, публіцист, учасник українського збройного підпілля.

Справжнє прізвище – Олійник. Народився 1918 р. (в ЕУ – 1919 р.) на Львівщині. Закінчив Богословську академію (Львів). Членом ОУН став 1937 р. У роки Другої світової війни працював у пресі ОУН–УПА–УГВР. Наприкінці війни був організатором підпільної мережі ОУН у Берліні. Після війни керував Українською пресовою службою, яку відновило Закордонне представництво УГВР, був засновником і редактором газети “Час”, співвидавцем і співробітником “Української трибуни” (1946–1949). У 1949 р. виїхав до Канади. Був головним редактором “Гомону України” (1949–1951), співпрацював з багатьма іншими українськими виданнями (“Сучасність”, “Нові дні”, “Наша мета”, “Шлях перемоги”, працював і як радіожурналіст. Автор кількох тисяч журналістських публікацій. Одна з найвідоміших – “Кров і чорнило” (1946), в якій йшлося про обов’язок української преси і українців, про розуміння обсягу поняття і назви “Україна”. Вийшла друком його публіцистика під назвою “Україна атомного віку” (у 3-х томах, 1988 р.). Лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка (1994). Помер 24 червня 2002 р.

Літ.: Будурович Б. Сорок літ на бойовій стійці / Б. Будурович // Визвольний шлях. – № 11. – 1989. – листоп. – С. 1397; Гудзик К. Роман Олійник-Рахманний – людина українського Відродження / К. Гудзик // День. – № 125. – 202. – 16 липн.; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1998. – Т. 7: Перевидання в Україні. – С. 2472; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 314; Петровський-Штерн Й. До українсько-єврейського діалогу: Роман Рахманний / Й. Петровський-Штерн // Егулец. – № 14. – 2004 (http://www.judaica.kiev.ua/Eg_14/14-16.htm); Рахманний Р. Україна атомного віку: Есеї і статті. 1945–1986 / Р. Рахманний. – У 3-х т. – Торонто, 1988; Рахманний Р. Червоний сміх над Києвом: сатиричні нариси / Р. Рахманний. – Париж-Монтреал: Видання Петра Певако, 1971; Хорунжий Ю. А інтелігенцію – куди? / Ю. Хорунжий // Дзеркало тижня. – № 47 (371). – 2001. – 1–7 груд.

Ребет Дарія – політичний діяч, публіцист.

Народилася 26 лютого 1913 р. у Кіцмані (Буковина) у сім’ї О. Цісика (був директором дівочої семінарії “Рідної школи” у

Стрию упродовж 1925–1934 рр.). Середню освіту здобула у Стрию, а правничі студії завершила в Люблінському (за іншими даними – Львівському) університеті з ступенем магістра права. Була у Пласті, брала активну участь у студентському житті. Уже в 1933 р. вона стала членом Крайової ексекютиви ОУН і керувала референтурою Юнацтва ОУН аж до 1938 р., – до ув'язнення. Після звільнення, під час Другої світової війни Д. Ребет продовжувала активну політичну діяльність. Вона була членом програмної комісії III Надзвичайного збору ОУН (серпень 1943 р.), який вніс принципи зміни у трактування демократичних засад. Тоді ж у програмі ОУН зроблено і низку інших принципових змін та уточнень (мета боротьби – самостійна держава з рівними правами для всіх національностей; ОУН – лише одна з сил, що бореться за визволення України). Була членом ініціативного комітету, що готував створення УГВР і зробила значний внесок у формулювання платформи УГВР. Водночас вона була членом проводу ОУН. Згодом – і членом Президії УГВР.

У 1944 р. за дорученням Проводу ОУН виїхала за кордон. Там вона була членом Закордонного представництва УГВР. Від 1954 р. – член Політичної ради ЗЧ ОУН, з 1956 р. член Політичної ради ОУН за кордоном (ОУНз). Підтримувала Л. Ребета, який полемізував з С. Бандерою і був до нього в постійній опозиції. Була членом редакційної колегиї таких видань, як “Сучасна Україна”, “Український самостійник”, “Сучасність”. Упродовж 1979–1991 рр. була редактором “Бюлетеня Політичної Ради ОУНз”. Основна проблематика її публіцистики – ідейні і програмні питання української визвольної політики.

Померла Д. Ребет 5 січня 1992 р. у Мюнхені. Поховали її на цвинтарі Вальдфрідгоф поруч з могилою її чоловіка.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1998. – Т. 7: Перевидання в Україні. – С. 2475; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V.Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 322–323; Закрівецький М. Ребет Дарія / М. Закрівецький // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. II. – С. 184–185; Посмертна згадка // Наш голос. – 1992. – Ч. 3. – С. 44; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–49: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1994. – С. 116; Стрийщина: Історично-мемуарний збірник. – Нью-Йорк; Торонто; Париж; Сідней, 1990. – Т. II. – С.104–105.

Ребет Лев – провідний діяч ОУН, публіцист.

Народився 2 березня 1912 р. у Стрию. Там же закінчив гімназію. Згодом студіював право у Львівському університеті. Навчаючись у гімназії, став пластуном. В УВО і ОУН виконував різні відповідальні доручення, був окружним провідником ОУН на Стрийщині. У 1934–1938 рр. Л. Ребет – провідник Краєвої ексекутиви ОУН. Навесні 1939 р. його заарештували і він просидів у в'язниці до розвалу Польщі. Під час розколу ОУН став на бік С. Бандери, а 30 червня 1941 р. став заступником голови Державного правління – Я. Стецька. Після арешту Я. Стецька виконував обов'язки голови до свого арешту у вересні 1941 р. У концтаборі Аушвіц був до осені 1944 р. Від 1945 р. Л. Ребет перебував у Мюнхені й активно працював у ЗЧ ОУН С. Бандери до 1954 р. З 1950 р. Л. Ребет – член Закордонного представництва УГВР і голова Ради референтів. У 1954 р. в ОУН виник конфлікт. З її лав вийшли М. Лебець і Л. Ребет. Вони створили окрему фракцію ЗЧ ОУН, а після зміни її назви на “ОУН за кордоном” Л. Ребет став головою її Політичної ради.

Ребет Л. уважав, що з трьох груп колись єдиної ОУН (група А. Мельника, що увійшла до складу УНРади і протиставлялася ідеї визвольно-революційної боротьби, розраховувала на чужі сили; авантюристська, за його словами, група С. Бандери; третя група – ОУН за кордоном), лише та, яку він очолював, показувала єдність з ідеєю і програмою ОУН на батьківщині, лише вона зможе відіграти у майбутньому творчу роль.

На еміграції Л. Ребет активно займався публіцистикою. Він був співробітником “Української трибуни”, “Часу”, “Самостійної України”, “Українського самостійника”.

У 1952 р. Л. Ребет як доктор права був обраний доцентом, а в 1954 р. професором державного права УВУ. Найважливіші праці – “Формування української нації” (1951), “Теорія нації” (1955). Він автор цікавих спогадів “Світло й тіні ОУН”, у яких він виклав історію організації, співтворцем якої він був. Щоправда, спогади позначені суб'єктивністю, на них лежить відбиток його опозиційного ставлення до С. Бандери.

Агент московських спецслужб Б. Сташинський підступно вбив Л. Ребета 12 квітня 1957 р.

Лит.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1998. – Т. 7: Перевидання в Україні. – С. 2475; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo;

London, 1993. – Vol. IV. – P. 323; Коротко про автора // Ребет Лев. Теорія нації. – Львів, 1997; Маркусь В. Лев Ребет – політик, публіцист, науковець і людина / В. Маркусь // Сучасність. – 1977. – Ч. 12. – С. 37–46; Панченко О. Лев Ребет: нація і держава, демократія і право / О. Панченко. – Видавництво “Гадяч”, 2003. – 207 с.; Ребет Д. На непопулярних позиціях (історично-біографічний додаток) / Д. Ребет // Ребет Лев. Світла і тіні ОУН. – Мюнхен, 1964. – С. 112–131; Ребет Лев. Світла і тіні ОУН. – Мюнхен, 1964. – С. 131; Романюк М. Ребен Лев / М. Романюк // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. II. – С. 185–186; Стрийщина: Історично-мемуарний збірник. – Нью-Йорк; Торонто; Париж; Сідней, 1990. – Т. II. – С. 104–105; Сучасна Україна. – 1957. – Ч. 23. – С. 5.

Ревай Федір – громадський діяч, видавець, публіцист.

Народився 1888 р. (за іншими даними – 1890 р.) у с. Мирча (Закарпаття), брат Ю. Ревая. Діяч “Просвіти”, соціал-демократичної партії, але 1938 р. вийшов з її лав (виключили члени чеської частини партії за український патріотизм). Був співвидавцем газети “Нова Свобода” (1938–1939). Взяв активну участь у розбудові Карпатської України, був депутатом сойму від Українського національного об’єднання (УНО), провід якої він очолював. У 1939–1944 рр. угорська окупаційна влада репресувала його. У 1945 р. Ф. Ревая схопив “СМЕРШ”. Загинув у радянських концтаборах.

Літ.: Головацький І. Ревай Федір / І. Головацький // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2003. – Вип. 10. – С. 390–391; Довганич О. В тенетах “СМЕРШУ”. Репресовані діячі Карпатської України: Статті і нариси. – Ужгород, 2002. – С. 51–53; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1998. – Т. 7: Перевидання в Україні. – С. 2475; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 357; Поп І. Енциклопедія Подкарпатской Руси / І. Поп. – Ужгород, 2001. – С. 320.

Ревай Юліян – громадсько-політичний і державний діяч, публіцист.

Народився 26 липня 1899 р. у с. Мирча (Закарпаття), брат Ф. Ревая. Закінчив Ужгородську вчительську семінарію (1913–1917). Вчителював, був референтом економічно-адміністративного відділу міністерства шкіл Чехо-Словаччини, шкільним інспектором. У 1924–1935 рр. був секретарем Педагогічного товариства, редактором його журналу “Учитель”

(1924–1935). Видавав журнал “До перемоги” (1935–1938). Працював в українських громадських організаціях. Один з засновників соціал-демократичної партії. У 1935–1939 рр. був депутатом чехословацького парламенту від цієї партії. У 1938 р. Ю. Ревая обрали заступником голови Центральної Руської (української) Народної Ради (ЦРН). Був автором законопроєкту про автономію Карпатської України. Належав до складу урядів Карпатської України. Був активним організатором створення Українського національного об’єднання (УНО). Від цієї партії став делегатом Союму. Після поразки Карпатської України та її окупації виїхав до Братислави, згодом до Праги, підтримував зв’язки з українським підпіллям. Від переслідування СМЕРШу виїхав в американську зону Німеччини, а потім до США (1948). Брав активну участь у роботі українських організацій, був одним з керівників Українського конгресового комітету Америки (УККА), головою продуктового кооперативу “Самопоміч”, директором Українського інституту Америки (1958–1979), головою Карпатського дослідного центру.

Помер 30 квітня 1979 р. у Нью-Йорку.

Літ.: Головацький І. Ревая Юліан / Головацький І. // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2003. – Вип. 10. – С. 390-391; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1998. – Т. 7: Перевидання в Україні. – С. 2475; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – Р. 358; Поп І. Енциклопедія Подкарпатської Руси / І. Поп. – Ужгород, 2001. – С. 320; Стерчо П. У першу річницю смерті Юліана Ревая / П. Стерчо // Свобода. – 1980. – Ч. 112. – С. 3; Стерчо П. Юліан Ревая – борець за кращу долю свого народу (У 80-річчя Прем’єра Карпатської України) / П. Стерчо // Свобода. – 1979. – Ч. 47. – С. 2, Ч. 48. – С. 2; Ч. 50. – С. 2; Ч. 51. – С. 2; Федака П. Визначний громадсько-політичний і державний діяч / П. Федака // Календар “Просвіти” на 1999 рік. – Ужгород. – С. 168–171.

Рега Лев – член ОУН, пропагандист.

Народився 26 листопада 1914 р. у с. Дибще Бережанського повіту (Тернопільщина) у селянській сім’ї. Навчався у Бережанській гімназії, де його вчителями були Д. Мирон і Я. Старух. Після закінчення гімназії Л. Рега записався на студії до Львівської богословської академії. Брав активну участь у молодіжному житті. За членство в ОУН 1933 р. його заарештували. Відмовився відповідати на суді польською мовою. Вирок

– п'ять років в'язниці. У червні 1938 р. його заарештували вдруге. Після приходу радянської армії мешкав у Кракові, виконував відповідальні доручення керівництва ОУН. До Бережан повернувся наприкінці червня 1941 р. у складі похідних груп. Був членом повітового проводу ОУН, виконував функції політвиховника і пропагандиста. Після проголошення Акту про відновлення української державності гестапо заарештувало його. У в'язниці на вул. Лонцького познайомився з С. Бандерою і П. Дужим. На Захід не виїхав. У 1946 р. його заарештували. Вирок військового трибуналу – 25 років позбавлення волі. У роки “перебудови” був активним поборником національного відродження, а згодом боровся, хоча вже і хворий, за розбудову української незалежності.

Помер у Бережанах 12 листопада 2003 р.

Літ.: Пахолок М. Пам'яті друга // Шлях перемоги. – 2003. – Ч. 51. – С. 15.

Рибак Норберт – журналіст, четар УСС.

Народився 1897 р. Був членом УВО і ОУН. Діяч просвіти в Бучачі. В'язень Берези Картузької. Журналіст, друкувався на сторінках української преси. Після Другої світової війни – на еміграції.

Помер 2 липня 1975 р. у Чикаго.

Літ.: сл. п. mgr. Норберт Рибак // Вісті комбатанта. – 1975. – Ч. 6. – С. 82.

Ривак Василь – журналіст, член ОУН.

Народився 19 грудня 1911 р. у с. Торки Перемишльського повіту (тепер Польща). Закінчив українську гімназію у Перемишлі (1930). Навчався на правничому факультеті Львівського університету, але не закінчив.

Друкувався у виданнях ОУН “Український голос”, “Наш клич”, “Вісті”, “Рідний ґрунт”, працював у видавництві “Дешева книжка”. За належність до ОУН влада кинула його за ґрати. Деякий час сидів у концтаборі Береза Картузька (1934). Від середини 1935 р. входив до керівного ядра ОУН у краю, зокрема, був пропагандистським, а згодом ідеологічним референтом КЕ ОУН. На початку 1938 р. його заарештували. На Рівненському процесі (22–26 травня 1939 р.) його було засуджено до 12-річного ув'язнення. Після війни навчався в Римському універ-

ситеті. У 1948–1959 рр. перебував у таборах для переселенців у Німеччині. У 1950–1957 рр. проживав у США. У 1957 р. повернувся до Львова.

Літ.: Мірчук П. Нарис історії ОУН: Т. I: 1920–1939 / П. Мірчук. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968. – С. 433; Стахів Є. Сини Черемиської землі в українському революційно-визвольному русі 1930–45 рр. / Є. Стахів // Перемишль – західний бастион України. – Нью-Йорк; Філадельфія, 1961. – С. 176; Українська державна чоловіча гімназія в Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 236.

Рихтицький Любомир Степан – громадський діяч, письменник, журналіст, графік, старшина Дивізії “Галичина”.

Народився 21 квітня 1921 р. у м. Дрогобич. У 1942–1943 рр. навчався у Львівському університеті. Воював як старшина Дивізії “Галичина” (1943–1945). По війні навчався в Українському технологічно-господарському інституті в Регенсбурзі (1947–1949). На еміграції належав до багатьох українських суспільно-політичних і культурницьких організацій. Він один з засновників видавництва “Дніпрова хвиля”, писав сценарії для фільмового об’єднання “Канукр”. Під псевдонімом “Степан Любомирський” написав кілька патріотично-виховних повістей, дописував до націоналістичних часописів, у тім числі й до “Шляху перемоги”.

Помер 16 липня 1983 р.

Літ.: Від роману до дійсності: феномен літературного пророцтва Степана Любомирського // Альманах “Гомону України” на 1998 р. – Торонто, 1998; Загачевський Є. Беллярія–Ріміні–Англія / Є. Загачевський. – Б.м.в., 1968. – С. 172; Куха Р. Канадський українець в УПА / Р. Кухар // Авангард. – 1985. – Ч. 5. – С. 300–301; Некролог // Вісті Комбатанта. – 1983. – Ч. 5–6. – С. 109.

Ріпецький Нестор – письменник, публіцист, поет, журналіст, учасник українського збройного підпілля.

Народився 1919 р. у Самборі. Навчався у Львівському університеті. Уже в другій половині 30-х рр. вийшли друком його поетичні збірки – “Кучеряві дні” (1936), “Шлях пілігрима” (1937), “Тривога” (1939), драма “Україна в крові” (1938). Співпрацював і працював у журналах “Світ перед нами” (1934), “На грані” (1935), газеті “Станиславівські вісті” (1936). Був зв’язаний з українським збройним підпіллям. У 1941 р. видавав разом з полковником Армії УНР Г. Сосідком газету “Українські вісті” (Сокаль).

На еміграції продовжував письменницьку і публіцистичну діяльність. Написав повість “Хвилі шукають бравгів” (1946), “Сонце сходить зі Заходу” (1954) та ін. Очолював Союз українських журналістів Канади (СУЖК). Його псевдонім – Богдар Жарський.

Літ.: Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С. 204; Ріпецький Н. Насамперед – українець / Н. Ріпецький // Вісті комбатанта. – 1969. – Ч. 1. – С. 49–54; Ріпецький Н. Кодекс етики українського журналіста / Н. Ріпецький // Авангард. – 1974. – Ч. 2–3. – С. 108–110; Шанковський Л. Ініціативний комітет для творення УГВР: Документальний спогад письменника / Л. Шанковський. – Нью-Йорк, 1985. – С. 82.

Ріпецький Степан – громадський і політичний діяч, публіцист, четар УСС, четар УГА.

Народився 22 грудня 1894 р. у Самборі. Там закінчив гімназію (1912). Під час навчання був секретарем таємного драгомановського гуртка. Студював право у Львівському університеті. Ще до війни був членом управи Товариства “Січові стрільці” у Самборі. Від середини 1914 р. С. Ріпецький уже був у сотні А. Мельника. У лавах УГА брав участь у визвольних змаганнях. У першій половині 20-х рр. перебував у Чехо-Словаччині, працював як викладач в українському педагогічному інституті імені М. Драгоманова (1924–1926). Після повернення в Галичину мав адвокатську практику в Самборі, був членом Головної управи Української соціалістично-радикальної партії (1926–1939). Після Другої світової війни був членом Української національної ради (1948–1949). Постійно друкувався на сторінках української преси, редагував журнал “Вільна Україна” у 1960–1969 рр. Основна праця – “Українське Січове Стрілецтво: визвольна ідея і збройний чин” (1956).

Помер 2 жовтня 1986 р.

Літ.: 90-річчя д-ра С. Ріпецького // Свобода. – 1984. – Ч. 247. – С.4; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 376; За волю України: Історичний збірник: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 445; Син нескореної України // Свобода. – 1984. – Ч. 247. – С. 2; Стрілецькі листи (3 листів Українського січового стрільця Степана Ріпецького до брата Олекси) // Діло. – 1915. – Ч. 26; Свобода. – 1915. – Ч. 97.

Рогач Анна – журналіст.

Народилася приблизно 1922 р. у Великому Березному на Закарпатті. Навчалася в Ужгородській учительській семінарії. Сестра І. Рогача. Влітку разом з братом у складі Похідних груп ОУН вирушила до Києва. Працювала у газеті “Українське слово”, що виходила в Києві. Наприкінці 1941 р. гестапо заарештувало її разом з братом і розстріляло.

Літ.: Звонар І. Розстріляна юність / І. Звонар // Краянка. – 1994. – Ч. 1. – С. 61–62.

Рогач Іван – відомий діяч ОУН, журналіст.

Народився у 1913 р. у м. Велике Березне (Закарпаття). Студював теологію, навчання не закінчив. Займався активною націоналістичною роботою серед молоді, за що його і заарештувала чеська поліція. У 1930 р. був редактором “Нової свободи” (Ужгород). З вересня 1938 р. – один з організаторів Української національної оборони. Коли уряд Карпатської України очолив о. А. Волошин, І. Рогач став його секретарем. Після поразки Карпатської України виїхав на Захід. Після розколу ОУН він підтримав ОУН А. Мельника. У 1941 р. разом із сестрою Анною взяв участь у Похідній групі так званих культурників на чолі з О. Ольжичем. Прибув до Києва, став редактором “Українського слова”. У грудні 1941 гестапо його заарештувало разом з іншими відомими діячами ОУН і розстріляло у Бабиному Яру (на початку 1942 р.). Тоді ж загинула і молоденька сестра І. Рогача – Анна, співробітниця “Українського слова”.

Літ.: Верига В. Втрати ОУН в часі Другої Світової війни / В. Верига. – Торонто, 1991. – С. 69, 74; Габор В. Рогач Іван / В. Габор // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1997. – Вип. IV. – С. 224–228; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Париж – Нью-Йорк, 1973. – Т. 7. – С. 2546; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 393; Мукомела О., Романюк М. Розстріляне слово: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. О. Муко-мела, Романюк М.; За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. – С. 60; Поп І. Енциклопедія Подкарпатской Руси / І. Поп. – Ужгород, 2001. – С. 323.

Романчук Юліан – політичний і громадський діяч, редактор, публіцист.

Народився 24 лютого 1842 р. у с. Крилос біля Галича (тепер Івано-Франківська обл.) у сім'ї вчителя. Закінчив Львівський

університет. Упродовж 1853–1900 рр. викладав класичну філологію в гімназії. Мав непересічний редакторський і журналістський талант. У 1873–1878 рр. редагував “Правду”, у 1879 р. – “Батьківщину”. Був співзасновником і редактором “Діла”, місячників “Ruthenische Revue”, “Ukrainische Rundschau”. Редагував і видавав твори Т. Шевченка, видання “Просвіти”.

З молодих років Ю. Романчук брав активну участь у суспільно-політичному житті. У 1883–1895 рр. був послом до галицького сейму. У 1885 р. – один з ініціаторів і керівників Народної ради, а в 1889 р. – один з засновників Української національно-демократичної партії. Він належав до творців “нової ери” (1890). У 1891–1897 рр., а потім у 1901–1918 рр. був послом до парламенту, у 1910 р. – віце-президент парламенту. Тривалий час очолював Українську парламентарну репрезентацію. Під час Першої світової війни очолював Український допомоговий комітет й Українську культурну раду у Відні. Після ганебного рішення Ради амбасадорів у березні 1923 р. на мітингу протесту на площі св. Юра, на якому зібралися десятки тисяч українців, прийняв від них присягу на вірність українській державності. У 20-х рр. помітної ролі у політичному житті Ю. Романчук уже не відігравав, але очолював Раду сеньйорів, яка скликала для політичних консультацій.

Великою заслугою Ю. Романчука було те, що він разом з В. Барвінським запровадив фонетичний правопис.

Помер 22 квітня 1932 р.

Літ.: Боднарук І. Видатний український політичний діяч / І. Боднарук // Свобода. – 1983. – Ч. 4. – С. 2; Вістник СВУ. – 1917. – Ч. 140. – С. 153–154; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1998. – Т. 7: Перевидання в Україні. – С. 2568–2569; Іваничук Р. Нарис історії “Просвіти” / Р. Іваничук, Т. Комаринець, І. Мельник, А. Середяк. – Львів; Краків; Париж. – 1993. – С. 162–163; Літературно-науковий вістник. – 1932. – Т. 109. – Кн. VII. – С. 662–663; Магміт Б. Сучасні українські політики (спроба характеристики посла проф. Ю. Романчука) / Б. Магміт // Шляхи. – 1917. – Зш. 1–2. – С. 109–115; Павлюк І. Романчук Юліан Семенович / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. – Вип. 2. – С. 190–191.

Романюк Леонід – громадський діяч, публіцист, сотник Армії УНР.

Народився 22 березня 1898 р. у м. Нова Ушиця на Поділлі. Закінчив гімназію у Жмеринці (1916), вступив до університету

Св. Володимира. Згодом його мобілізували. В армії він служив у корпусі, яким командував ген. П. Скоропадський, брав участь в українзації військових частин. Під час визвольних змагань воював у складі артилерійської бригади Третьої Залізної дивізії, був учасником Першого зимового походу. У листопаді 1920 р. разом з Армією УНР перейшов Збруч і потрапив у табори для інтернованих, де перебував три роки. Тоді переїхав до Чехо-Словаччини. Там вступив до Української господарської академії (Подебради), яку закінчив 1928 р. Уже тоді друкувався на сторінках української преси. Переїхавши на Закарпаття, почав працювати в банкових установах. Був активним діячем Пласту, Просвіти, культурного життя, засновником і редактором місячника "Світло" (1932–1938). За часів автономії Карпатської України був одним з найближчих співробітників і секретарем А. Волошина. Обраний до Союму 12 лютого 1939 р., а 15 березня на першому засіданні його обрали секретарем Союму. Після придушення Карпатської України знайшов притулок в Югославії, але там за доносом російських емігрантів-монархістів його було ув'язнено. Після чотиримісячного ув'язнення Л. Романюка звільнили, і він жив у Словаччині аж до приходу радянських військ. Тоді дістався до Німеччини. Займався громадською роботою, доклав багато зусиль для створення ЦПУЕН, був заступником голови цієї структури, директором торговельної школи в Авгсбурзі, викладав в УТГІ. Наприкінці 1947 р. разом з дружиною переїхав до США. Там теж продовжував активну діяльність у всіх сферах українського життя. Був талановитим журналістом (його найвідоміший псевдонім – Леонід Павлович). Залишив неопубліковані спогади "Люди української революції".

Помер 7 грудня 1984 р.

Літ.: Іваненко Л. З генерації буревісників / Л. Іваненко // Українське слово. – 1998. – Ч. 20. – С.13; Іваненко Л. Паралелі й підсумки / Л. Іваненко // Сучасність. – 2002. – Ч.3. – С.151–160; Куленко О. Відхід звитязця: Пам'яті сотн. Леоніда Романюка / О. Куленко // Українські вісті. – 1985. – Ч. 25; Романюк Л. Ті, що робили Українську Національну революцію / Л. Романюк // Альманах УНС. – Скрантон, 1979. – С.102–117; Романюк Л. Від Бершаді до Чорторії (Напередодні Зимового Походу) / Л. Романюк // Вісті комбатанта. – 1972. – Ч. 2. – С. 23–30; Твори Василя Гренджі-Донського. – Вашингтон, 1989. – Т. IX: Публіцистика. – С. 221; Удовиченко О. Третя Залізна Дивізія. – Нью-Йорк, 1972; 65-ліття сотн. інт. Л. Романюка / О. Удовиченко // Вісті комбатанта. – 1963. – Ч. 3.

Росоха Степан – журналіст, громадський і політичний діяч.

Народився 27 травня 1908 р. у с. Драгове (тепер Хустського р-ну Закарпатської обл.) у селянській сім'ї. Закінчив Берегівську гімназію, студіював право в Карловому університеті, згодом і в Українському вільному університеті, а також журналістику в Школі політичних наук у Празі. Ще в гімназії С. Росоха почав дописувати до українських газет на Закарпатті (“Наш рідний край”, “Благовісник”). У 1923 р. він уже співробітник “Берегівського пластуна”, оскільки належав до Пласту, дописував до “Пластуна”, “Пчілки”, “Свободи”. Упродовж 1926–1930 рр. видавав і редагував “Відродження”, журнал для студентської молоді. Під час навчання у Празі заснував Товариство українських католицьких студентів, осередок Просвіти, клуб старших пластунів. Чи не найбільшою його заслугою було видання журналу “Пробоем”, одного з кращих видань, що відображало погляди і настрої молодіжного націоналістичного руху. “Пробоем” почав виходити 1933 р., а гаслом його були слова “Чин для рідного народу”. Отже, С. Росоха і під час університетських студій продовжував активну журналістську діяльність. Він друкувався не лише на сторінках української преси (“Українське слово”, “Самостійність”, “Наш клич”, “Новий шлях”), а й чеської. У 1938–1939 рр. видав “Альманах”, з 1940 р. редагував націоналістичний тижневик “Наступ” з його додатками (“Націоналіст”, “Народна воля”). Водночас брав активну участь у тих процесах, що розгорталися в Карпатській Україні наприкінці 30-х рр. Був учасником конгресу Першої Центральної Руської (української) Народної Ради (4 вересня 1938 р.), на якому його обрано членом президії Ради. Він був одним з організаторів Української національної оборони (вересень 1938 р.), а після її створення секретарем і майже відразу головою. Спочатку це була напіввійськова організація, але вже у листопаді її було перетворено на Організацію національної оборони “Карпатська Січ”, що було результатом впливу ОУН з Галичини. У “Карпатській Січі” С. Росоха виконував кілька важливих доручень – відповідав за зв'язки з урядом Карпатської України, був референтом преси, інформації й ідеологічно-інформаційного вишколу. У січні 1939 р. став членом проводу Українського національного об'єднання як політичної партії, яке взяло участь у виборах до сейму. На виборах його обрали послом, а потім за-

ступником голови Союму. Він і тоді не залишає журналістську роботу – редагував “Нову свободу”.

Росоха С. брав участь у збройній боротьбі за Карпатську Україну. Після поразки він виїхав до Праги. Там він відновив видання журналу “Пробоем” та однойменне видавництво, що видавало популярні книги у кількох серіях, підручники, художню літературу – українську класику і твори сучасних авторів. Упродовж 1940 – січня 1944 р. вийшло понад сто книг. У січні 1944 р. гестапо закрило видавництво, а С. Росоху запроторили до відомої в’язниці Панкрац. Після війни жив у Німеччині, а потім виїхав до Канади (1949). Там він організував Карпатське січове братство і видавав його орган – бюлетень “Карпатська Січ” (1949–1953). Був видавцем і редактором “Вільного слова” (Торонто, 1952–1960), видавав книги про Карпатську Україну, брав активну участь у діяльності українських громадських організацій, був членом НТШ й Української академії мистецтв і науки. Він автор праці “Союм Карпатської України” (Вінніпег, 1949), написав розділ “Карпатська Січ” у книзі “Історія Українського війська” (Вінніпег, 1953).

Помер 20 квітня 1986 р. у Торонто.

Літ.: Габор В. Росоха Степан / В. Габор // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1997. Вип. IV. – С. 299–303; Д-р Степан Росоха // Вісті комбатанта. – 1986. – Ч. 3. – С. 77; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1998. – Т. 7: Перевидання в Україні. – С. 2622; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993 – Vol. 4. – Р. 410; Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С. 209; Марунчак М. Біографічний довідник до історії українців Канади / М. Марунчак. – Вінніпег, 1986. – С. 548–549; Парубій В. Росоха Степан / В. Парубій // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. III. – С. 264–266; Поп І. Енциклопедія Подкарпатської Руси / І. Поп. – Ужгород, 2001. – С. 325; Стерчо П. Степан Росоха: 75-ліття народного трибуна Карпатської України / П. Стерчо // Календар-альманах “Нового шляху” на 1983 рік. – Торонто, 1983. – С. 94–107; Сл.п. д-р Степан Росоха // Сурми. – 1987. – Ч. 10–11. – С. 36–37.

Рошко Іван – поет, журналіст.

Відомий під літературним псевдонімом як Іван Ірлявський. Народився 17 січня 1919 р. у с. Ірлява на Закарпатті, у селянській родині. Початкову освіту здобув у рідному селі. Середню – в Ужгороді і Мукачевому в Торгівельній академії. Ще учнем

надіслав до журналу “Пробоем” на літературний конкурс збірку віршів “Моїй нації!”. Це був літературний дебют І. Рошка (1935). Відтоді він співпрацював з націоналістичною пресою і, очевидно, тоді ж став і членом ОУН. У 1938 р. І. Рошко записався на студії до Високої торгівельної школи у Празі. У тому ж році він видав свою першу збірку “Голос Срібної Землі”. Він став членом літературної групи “Говерла”, куди входили О. Ольжич, В. Гренджа-Донський, У. Самчук. У березні 1939 р. у зв’язку з мадярською окупацією І. Рошко залишає рідні краї, через Румунію і Югославію дістається до Німеччини. Йому доручають відповідальну роботу в Культурній референтурі ПУН, якою керував О. Ольжич. Він став членом редакційної колегії журналу “Пробоем”, увійшов до складу секції митців письменників і журналістів при УНО (Українському національному об’єднанні). Вийшли дві збірки – “Моя весна” (1940) і “Вересень” (1941). Наприкінці літа 1941 р. І. Рошко виїхав до Києва у складі Похідної групи “культурників”. У Києві взяв участь у заснуванні тижневика літератури і мистецтва “Літаври”, створенні Спілки українських письменників (був секретарем Спілки), співпрацював з редакцією “Українського слова”.

У грудні 1942 р. І. Рошка-Ірлявського гестапо заарештувало разом з іншими українськими патріотами-націоналістами і розстріляло у Бабиному Яру.

Збірка “Брости” вийшла вже після смерті поета (1943).

Літ.: Верига В. Втрати ОУН в часі Другої Світової війни / В. Верига. – Торонто, 1991. – С. 79; Габор В. Ірлявський Іван / В. Габор // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. Вип. II. – С. 88–91; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 884; Лашенко О. Брости: Пам’яті Івана Рошка-Ірлявського / О. Лашенко // На зов Києва: Український націоналізм у II світовій війні: 36. Статей, спогадів і документів. – К., 1993. – С. 261–266; Подорожний. Поет Срібної Землі: 3 спогадів про Закарпаття // Вісник. – 1959. – Ч. 9. – С. 18–22; Ч. 10. – С. 21–24; Поп І. Енциклопедія Подкарпатской Руси / И. Поп. – Ужгород, 2001. – С. 325–326.

Рудакевич Теофіль – друкар, вояк Дивізії “Галичина”.

Народився 1905 р. у Жовкві. Прекрасний знавець друкарства. Працював у друкарні отців василіан у Жовкві, у львівських друкарнях. Воював у складі Дивізії “Галичина”. Після Другої світової війни і переїзду до США сімнадцять років працював у

друкарні видавництва “Америка”. Був членом Братства колишніх вояків І УД УНА.

Помер 21 березня 1965 р. у Філадельфії.

Літ.: Теофіль Рудакевич // Вісті комбатанта. – 1965. – Ч. 1. – С. 59.

Рудик Степан – редактор, старшина корпусу Січових стрільців (Київських).

Був редактором “Стрілецької думки”, що її видавала Пресова квартира корпусу Січових стрільців у 1919 р. Після визвольних змагань осів у Львові. У вересні 1939 р. більшовики заарештували його і замордували.

Літ.: Ріпецький С. Українське січове стрілецтво / С. Ріпецький. – Львів, 1995. – С. 285, 353.

Рудницька Мілена – громадський і політичний діяч, редактор, публіцист.

Народилася 15 липня 1892 р. у м. Зборів (тепер Тернопільської обл.) у сім’ї правника. Закінчила гімназію (це був один з перших випусків галицьких українок, які пройшли повний академічний курс навчання в гімназії). Записалася до Львівського університету, а на початку Першої світової війни для продовження університетських студій переїхала до Відня. Листопадові події 1918 р. застали М. Рудницьку у Львові. Після того, як український уряд та армія залишили Львів, польська влада заарештувала М. Рудницьку. На той час припадає і початок її публіцистичної діяльності, оскільки проблемами жіночого руху вона зацікавилася ще у Відні, але це не був традиційний європейський фемінізм. М. Рудницька захищала право жінки на реалізацію свого обов’язку не лише перед родиною, але й перед суспільством. Це М. Рудницька називала здоровим фемінізмом.

“Союз Українок” було створено 1921 р. Вона була ідеологом жіночого руху й очолила “Союз українок” 1928 р. За її головування “Союз українок” став впливовою організацією. Про це свідчив український жіночий конгрес у Станіславові (1934), на якому з ґрунтовною доповіддю виступила М. Рудницька.

У 1925 р. стала членом УНДО. Від цієї партії у 1928–1935 рр. її обрали послом до Сейму. Вона захищала національні права українців у Лізі націй, намагалася привернути увагу світової громадськості до Голодомору в Україні.

Рудницька М. виступила проти політики “нормалізації” українсько-польських стосунків, оскільки була переконана в тому, що це дискримінує українців.

У 1938 р. “Союз українок” заборонила польська влада й М. Рудницька ініціює створення політичної організації “Дружина княгині Ольги”. Вона редагувала низку видань для жінок – “Жінку”, а згодом – “Українку”, “Громадянку”.

З приходом більшовиків виїхала до Кракова, потім до Берліна, а остаточно – до Праги, де вона і жила в роки Другої світової війни. Тут за її редакцією вийшла книжка “Західна Україна під большевиками” (1944).

По війні за її допомогою було створено Ініціативний комітет, який відновив “Союз українок”. Була вона однією з засновниць Української Національної Ради (1948) та її представником у Швейцарії.

У 1957 р. М. Рудницька переїхала до США, але там їй не вдалося використати свій небуденний організаторський і публіцистичний талант. Вона повернулася у Європу. Тут ще написала книгу “Дон Боско. Людина, педагог, святий” (1963) і “Невидимі стигмати” (1970).

Померла М. Рудницька у Мюнхені 1976 р.

Літ.: Зборівщина. Над берегами Серету, Стрипи і Золотої Липи: Історично-мемуарний збірник. – Торонто; Нью-Йорк; Париж; Сідней, 1985. – С. 919–920; Енциклопедія українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1998. – Т. 7: Перевидання в Україні. – С. 2630–2631; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 426; Кедрин І. У межах зацікавлення / І. Кедрин. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1986. – 527 с.; Кедрин І. Життя. Події. Люди; Мілена Рудницька: Статті, листи, документи / І. Кедрин. – Львів, 1998. – 844 с.

Рудницький Іван Олександр – публіцист, редактор, поручник Армії УНР.

В історію української преси увійшов як Іван Кедрин. Народився 22 квітня 1896 р. у м. Ходорів (тепер Львівська обл.) у родині нотаря. Батько (Іван) помер у молодому віці, на 51-му році життя. Мати (Ольга) походила з єврейської родини. Вона виховала дітей в українському патріотичному дусі. Це Михайло Рудницький (1889–1974), Мілена Рудницька (1892–1976), Іван Рудницький (1896–1995), Володимир Рудницький (1902–1975), Антін Рудницький (1902–1975).

Середню освіту здобув в Академічній гімназії (1914). Навесні 1915 р. його мобілізували до астрійської армії, де він пройшов старшинський вишкіл, після чого був відправлений на фронт. Під час так званого Брусилівського прориву на початку вересня 1916 р. І. Рудницький потрапив до російського полону й опинився у таборі для полонених аж на Забайкаллі. На цей період і припадають початки його журналістської діяльності, бо в таборі І. Рудницький видавав таборову газету.

Навесні 1917 р. приїхав до Києва. Він працював у секретаріаті, згодом у міністерстві освіти, робив коректуру газети. Тоді ж і записався до Київського університету. У перебігу бурхливих подій того часу кілька разів змінював місце праці, переховувався, коли змінювалася влада. Наприкінці січня 1919 р. унаслідок наступу більшовицьких банд Муравйова він залишив Київ і перебрався до Вінниці, де почав працювати в органі Дієвої Армії УНР – газеті “Ставка”. Там І. Рудницький знову став старшиною, але вже української армії. Він ще раз повертає до Києва. Тут його журналістська праця продовжилася в “Громадському слові”, яке видавав О. Саліковський. У червні 1920 р. українсько-польські війська відступили й І. Рудницький став секретарем Х. Барановського, міністра фінансів в уряді УНР і разом з ним опинився у Варшаві. Звідти поїхав до Відня, де записався до Віденського університету. У Відні виходила “Воля”, її видавець і редактор В. Піснячевський запросив І. Рудницького на роботу, прочитавши його нариси про життя у Великій Україні. Саме у “Волі” І. Рудницький почав писати під псевдонімом “Кедрин”.

У 1922 р. І. Рудницький закінчив філософський факультет (з історією як головним предметом) і повернувся до Львова. За рекомендацією полковника Є. Коновальця почав працювати в газеті “Діло”. Він продовжив використовувати псевдонім Іван Кедрин (інші його псевдоніми – Шмонцес і С-ка, Кедрин, криптоніми І. Р., Ік). Від 1928 р. І. Кедрин був кореспондентом “Діла” у Варшаві і пресовим референтом Української парламентарної репрезентації. У 1931 р. він повернувся до Львова. Після того як головного редактора “Діла” В. Мудрого було обрано головою УНДО (а він, крім того був і послом до польського сейму), в “Ділі” було створено редакційну колегію у складі трьох відомих журналістів – І. Кедрина, І. Німчука і В. Кузьмовича. Зокрема,

І. Кедрин як член ЦК і Екзекутиви УНДО займався лише політичною проблематикою. Саме, його погляди, думки й оцінки визначали політичний напрям часопису.

Упродовж міжвоєнної доби І. Кедрин написав у “Ділі” сотні статей. Одна з великих праць того часу “Берестейський мир” (1928).

На початку Другої світової війни І. Кедрин (ще до більшовицької окупації Львова) залишив Львів і переїхав до Кракова. У тих умовах він не міг проявити себе як журналіст на повну силу. Проте 1940 р. вийшла друком його праця “Причини упадку Польщі”

Улітку 1944 р. І. Кедрин виїхав на Захід. Закінчення війни застало його в Австрії. Він працював викладачем історії України, німецької мови й літератури, був активним у громадській роботі – став заступником голови Українського центрального допомогового об’єднання в Австрії, брав участь у діяльності Української Центральної Ради, почав співпрацювати з “Українською думкою”, що виходила в Лондоні.

У серпні 1949 р. І. Кедрин виїхав до США. Кілька років працював на фабриці дитячих іграшок. У 1953 р. видавці “Свободи” запросили його до співпраці. У цьому щоденнику І. Кедрин редагував ветеранську сторінку “Бюлетень”. У 1958 р. її було перетворено на кварталник “Голос комбатанта” (орган Головної управи Об’єднання колишніх вояків-українців в Америці. Коли у 1961 р. дійшло до злиття двох видань – “Голосу комбатанта” і “Вістей Братства колишніх вояків І УД УНА” – і почав виходити місячник “Вісті комбатанта”, І. Кедрин разом з Л. Ортинським стали співредакторами цього журналу.

Крім того, І. Кедрин був головою Спілки українських журналістів Америки. Разом з іншими він створив Кодекс українського журналіста. Був членом Політичної ради Українського комітету канадських українців, дійсним членом, а упродовж певного часу і заступником голови НТШ, членом Головної управи Об’єднання колишніх вояків України, членом мистецтвознавчої комісії ОМУА.

В історію української преси увійшов не лише завдяки тому, що віддав журналістській діяльності сімдесят років свого життя. Ерудиція, об’єктивність (хоча вона іноді поєднувалася

з публіцистичним темпераментом), чесність, журналістська допитливість – ось риси, притаманні Кедриніві-журналісту.

Політичні погляди І. Кедрина позначені ідеями державності й соборності. Він завжди був прихильником демократичних форм державного устрою і, відповідно, демократичних, парламентських методів здобуття державності. Як поміркований політик виступав проти революційних методів політичної боротьби, хоча це не заважало йому підтримувати зв'язки з діячами УВО і ОУН.

Виступаючи за національну солідарність, за єдність політичних дій різних українських партій, І. Кедрин не завжди об'єктивно оцінював причини розбіжностей у тактиці й стратегії цих партій, особливо коли це стосувалося ОУН. У всякому разі його визначення націоналістичного руху як деструктивного не є об'єктивним.

Помер він 4 березня 1995 р. на 99-му році життя.

Лит.: Борковський Р. Збірка статей / Р. Борковський // Вісті комбатанта. – 1986. – Ч. 4. – С. 78–81; Верига В. Іван Кедрин-Рудницький (з нагоди 90-ліття) / В. Верига // Вісті комбатанта. – 1986. – Ч. 2. – С. 12–10; Гаецький Р. Іван Александр Кедрин-Рудницький / Р. Гаецький // Вісті комбатанта. – 1973. – Ч. 3. – С. 30–32; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3: Перевидання в Україні. – С. 392; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 427; Іваничук Н. Кедрин-Рудницький Іван / Н. Іваничук // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1997. – Вип. II. – С. 107–108; Кедрин І. Отримав почесний докторат УВУ / І. Кедрин // Вісті комбатанта. – 1987. – Ч. 2. – С. 84–85; Кедрин І. Життя, події, люди / І. Кедрин. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1974; Кедрин І. У межах зацікавлення / І. Кедрин. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1986; Колісник Р. Ювілейне “99” / Р. Колісник // Вісті комбатанта. – 1995. – Ч. 1. – С. 34–36; Коць М. Вічна йому пам'ять / М. Коць // За вільну Україну. – 1995. – 7 берез.; Малецький М. Іван Кедрин Рудницький / М. Малецький // Вісті комбатанта. – 1995. – Ч. 2. – С. 3–4; Романів О. Велика втрата / О. Романів // За вільну Україну. – 1995. – 8 берез.; Помер патріарх українських журналістів Іван Кедрин-Рудницький // Патріархат. – 1995. – травень.

Сабол Степан – поет, письменник, чернець ЧССВ, публіцист, капелан Карпатської Січі.

Більш відомий як Зореслав (Юрій Боржава – ще один його псевдонім), Севастіан – його чернече ім'я, оскільки С. Сабол належав до ЧСВВ). Народився 7 грудня 1909 р. у Пряшеві (тепер Словаччина). Тут же навчався в школі і виховувався в москвофільській атмосфері. У 1924 р. вступив до Мукачівського монастиря, а згодом його послали вчитися в Галичину. Молодий чернець Севастіан побував у Крехові, Львові, Добромилі. Саме тут він порвав з москвофільством і почав писати українською мовою. У 1931 р. його скерували в Рим для навчання в Григоріанському університеті. Після закінчення викладав в Ужгородській гімназії та богословській семінарії. У 30-х рр. вийшли друком дві його збірки – “Зі серцем у руках” (1933) та “Сонце і блакить” (1935). Зореслав часто друкувався на сторінках української преси (“Пробоем”, “Українське слово”), редагував церковні журнали “Благовісник серця Христового” (1936–1939), “Місіонер” (1937–1938).

У період Карпатської України був капеланом “Карпатської Січі”. З початком угорської окупації його ув'язнили, згодом вислали. Упродовж Другої світової війни Зореслав мешкав у Пряшеві. З приходом більшовиків зазнав переслідування і нелегально виїхав до Австрії. Його заочно засудили до довічного ув'язнення, оскільки в Чехо-Словаччині о. Севастіан допомагав бійцям УПА, які з боями проривалися на Захід. У 1951 р. він виїхав до США. Видав ще одну поетичну збірку – “З ранніх весен” (1963). Там вийшли його історичні нариси “Католицтво і православ'я” (1955), книга спогадів (під псевдонімом Юрій Боржава) “Від Угорської Русі до Карпатської України” (1956), праця “Голгофа греко-католицької церкви в Чехословаччині” (1978). Після відновлення української державності Зореслав приїжджав у незалежну Україну, його прийняли до Спілки письменників України (1991).

Літ.: Габор В. Зореслав / В. Габор // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. – Вип. 3. – С. 139–141; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 846; Encyclopedia of Ukraine / Edited by

Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 489; Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси / И. Поп. – Ужгород, 2001. – С. 335–336; Ференц Н. Степан Сабол як священник і поет / Н. Ференц // Ужгородській унії – 350 років. – Ужгород, 1997. – С. 156–157.

Савченко Володимир – генерал Армії УНР, редактор, публіцист.

Народився 14 вересня 1882 р. у м. Сквирі на Київщині. Закінчив Чугуївську юнкерську піхотну школу, брав участь у російсько-японській війні 1904–1905 рр. Миколаївську академію Генерального штабу закінчив 1911 р. Воював на фронтах Першої світової війни. В українській армії з 1918 р. Після поразки визвольних змагань перебував у таборах для інтернованої армії УНР. Брав активну участь у діяльності українських товариств, був співорганізатором Українського військово-історичного товариства, яке збирало і опрацьовувало матеріали до історії українського війська і видавало збірник “За державність” (Каліш, 1929–1934; Варшава 1935–1938). Упродовж міжвоєнної доби генерал В. Савченко дописував до українських видань (“Веселка”, “Табір”, альманах “Дніпро”, “Діло”). У роки війни його статті надруковано на сторінках “Львівських вістей”, “Краківських вістей”. У повоєнні роки – на сторінках “Свободи” (США), “Нового часу” (Канада).

Помер 18 листопада 1957 р.

Лит.: Вішка О. Савченко Володимир / О. Вішка // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2000. Вип. 7. – С. 295–296; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 7: Перевидання в Україні. – С. 2683; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 543; Коляничук О. Генералітет українських визвольних змагань / О. Коляничук, М. Литвин, К. Науменко. – Львів, 1995. – С.230–231.

Савченко-Більський Володимир – контр-адмірал Армії УНР, публіцист.

Народився 14 липня 1867 р. у с. Оленівка (тепер с. Козелецьке Чернігівської обл.) у сім’ї козацького походження. Закінчив юнкерське піхотне училище (1893) і морський корпус в Одесі. Спочатку служив у піхоті, а потім продовжив службу на флоті – спершу на північному, а на початку Першої світової війни його перевели на Чорноморський флот. Навесні 1917 р. В. Савченко-Більський був капітаном II рангу. Після ство-

рення Центральної Ради він організував й очолив Українську чорноморську громаду, провадив українізацію флотських екіпажів. У 1919 р. очолював гардемаринську школу в Кам'янці-Подільському. Він заснував такі школи ще в Миколаєві і Севастополі. У тому ж 1919 р. він став начальником Головної військово-морської управи військового міністерства і командувачем Чорноморського флоту. Після поразки визвольних змагань був інтернований. Після таборів оселився в м. Сарни. У 1925 р. став одним з організаторів Українського військово-історичного товариства. Початки публіцистичної діяльності припадають на таборовий період, оскільки вже тоді він дописував до таборових видань. Згодом його статті, що стосувалися історії Українського військово-морського флоту, військово-морських проблем, надрукована на сторінках "Табору", "За державність", "Літопису Червоної Каїни", "Українського інваліда".

На Волині В. Савченко-Більський затримався недовго. Невдовзі він переїхав до Франції.

Помер 21 вересня 1957 р. у м. Абудант.

Літ.: Вішка О. Савченко-Більський Володимир / О. Вішка // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2000. Вип. 7. – С. 296–297; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1998. – Т. 7: Перевидання в Україні. – С. 2685; Колянчук О. Генералітет українських визвольних змагань / О. Колянчук, М. Литвин, К. Науменко. – Львів, 1995. – С. 231.

Савчук Павло – поет, публіцист, вояк УГА, вояк армії УНР.

Родом із Галичини. Після Другої світової війни – в США. Автор п'єси "УГА в Карпатах" (1947), віршів, науково-публіцистичних статей.

Літ.: Слово і зброя: Антологія української поезії, присвяченої революційно-визвольній боротьбі 1942–1967. – Б.м.в., 1968. – С. 383.

Сагайдачний Петро – журналіст, старшина УГА, старшина Армії УНР.

Народився 1897 р. біля м. Бережани. У серпні 1914 р. пішов добровольцем до УСС. В одному з боїв потрапив до російського полону. Після лютневої революції 1917 р. прибув до Києва і зголосився до київських Січових стрільців. Після поразки визвольних змагань повернувся до Бережан, згодом переїхав до Львова, де почав працювати у видавництві "Українська преса",

був співробітником “Нового часу”. У 1940–1941 рр. працював у газеті “Краківські вісті”. Коли розпочалася німецько-радянська війна, пішов на схід із Похідними групами ОУН(м). У 1941–1943 рр. працював у щоденній газеті “Нова Україна” (Харків). Після закінчення Другої світової війни – на еміграції. Спочатку був в Австрії, де працював у журналі “Нові дні”. На початку 50-х рр. переїхав до США і спробував організувати своє видавництво і щоденну газету “Сім минулих днів”. Працював у канцелярії УККА, редагував журнал “Наш світ”, видання “Самопоміч”. Був членом-засновником СУЖА.

Помер 12 січня 1975 р. у Нью-Йорку.

Літ.: Петро Сагайдачний // Вісті комбатанта. – 1975. – Ч. 2. – С. 79–80.

Садовський Михайло – генерал-поручник, редактор, публіцист.

Народився 29 липня 1887 р. у Києві. Дослідники порізному пишуть про те, де М. Садовський здобув військову освіту. Воював на фронтах Першої світової війни. Після падіння російського царату прилучився до української справи, брав участь в українських з'їздах. В українській армії був і за часів Гетьманату, і за часів Директорії, зокрема, посідав посаду начальника канцелярії Військового міністерства при Ставці Головного отамана. Після поразки визвольних змагань перебував у таборах для інтернованої Армії УНР. У таборах генерал М. Садовський почав редакторську і публіцистичну діяльність. Зокрема, у грудні 1921 р. було створено Товариство допомоги емігрантам з України, а журнал “Чорномор” став його друкованим органом. Редагували його М. Шаповал і М. Садовський. Він також очолив Об'єднання українських емігрантських організацій, яке видавало свій “Бюлетень.” Садовський М. редагував упродовж 1928–1931 рр. “Український інвалід”, що виходив (1925–1931) як орган Української спілки воєнних інвалідів. Генерал М. Садовський – співзасновник і директор Українського воєнно-історичного товариства (1925), тривалий час був редактором збірника “За державність”, що його видавало товариство. На сторінках збірника були і статті М. Садовського. Дописував він і до інших українських видань – це “Українська нива”, “Наш світ”, “Табор”, “Тризуб”, “Діло”. Від 1937 р. жив у Варшаві. Під час Другої світової війни – у Німеччині. Після закінчення війни

був у таборах для так званих переміщених осіб. У 1950 р. виїхав до Канади й оселився в Торонто. Там він очолив Український військово-історичний інститут і Військовий музей, друкувався на сторінках української преси (“Український голос”, “Вільне слово”).

Помер 29 грудня 1967 р. у Торонто.

Літ.: Генерал-поручник Михайло Садовський // Дороговказ. – 1967. – Ч. 18. – С. 21–23; Вішка О. Садовський Михайло / О. Вішка // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2000. Вип. 7. – С. 424–426; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1998. – Т. 7: Перевидання в Україні. – С. 2691; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 492; Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С. 218; Колянчук О. Генералітет українських визвольних змагань / О. Колянчук, М. Литвин, К. Науменко. – Львів, 1995. – С. 87; Кость С. Садовський Михайло / С. Кость // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. 3. – С. 267–268; М. Б. Михайло Садовський: генерал-поручник Армії УНР / М. Б. // Вісті комбатанта. – 1968. – Ч. 1. – С. 60–61.

Сайгор – керівник підпільних друкарень ОУН–УПА, учасник українського збройного підпілля.

Загинув на початку 1944 р.

Літ.: Літопис УПА. – Львів, 1996. – Т. 24: Ідея і чин: Орган Проводу ОУН, 1942–1946: Передрук підпільного журналу. – С. 303.

Сак Пантелеймон – редактор, діяч ОУН.

Народився 1905 р. на Київщині в сім’ї селянина. Закінчив Інститут народної освіти (1930), вчителював у київських школах. Як члена КП(б)У його прислали до Львова після приєднання західноукраїнських земель. У 1939–1941 рр. був директором середньої школи у Львові. Вже 1940 р. став членом ОУН(б). У 1941 р. П. Сак у складі Похідних груп вирушає до Києва. У Києві він був членом краювого проводу ОУН(б) на північно-східних землях (1941–1942), редактором підпільних видань, автором брошури “Україна, якою була, якою є, якою буде”, краєвим провідником ОУН(б) на північно-східних українських землях (1942–1943). Був редактором підпільного органу “За самостійну Україну”, автором численних статей. Його псевдоніми – Могила, Всеволод, Коваль, Сила. Навесні 1943 р. гестапо заарештувало П. Сака і закатувало у київській в’язниці.

Літ.: Літопис УПА // За ред. Ю. Маївського і Є. Штендеру. – Торонто; Львів, 1995–1996. – Т. 24: Ідея і чин: Орган проводу ОУН, 1942–1946. – С. 357, 362; Парубій В. Сак Пантелеймон / В. Парубій // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1997. Вип. IV. – С. 232–233; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–49: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1994. – С. 117.

Саліковський Олександр – громадський, політичний і державний діяч, редактор і публіцист.

Народився 1866 р. в м. Старий Потік на Вінниччині у священничій родині. Журналістську і публіцистичну діяльність почав з публікацій у львівському тижневику “Неділя”. Згодом працював у таких виданнях як “Киевские отклики” (1904–1909), “Приазовский край” (Ростов, 1913–1915), “Украинская жизнь” (Москва, 1912, 1915–1917). Саліковський О. очолював Українську раду в Москві. Був київським губернським комісаром. У 1918–1919 рр. редагував газету “Трибуна” (Київ). У 1920 р. був послом УНР у Ризі і міністром внутрішніх справ. У 1921–1922 рр. працював в “Українській трибуні” (Варшава), згодом редагував “Трибуну України” і “Вісти Українського центрального комітету”, дописував до інших українських видань (“Український Сурмач”, “Наш світ”, “Молода Україна”, “Діло”, “Учитель”, “Тризуб”, “Український голос” (Вінніпег, “Свобода” (Нью-Йорк). Його псевдоніми і криптоніми – Senex, О. С., О. Хоменко, О. С-кий.

Помер 27 листопада 1925 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1998. – Т.7: Перевидання в Україні. – С.2694; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 519; Павлюк І. Саліковський Олександр Фомич / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. – Вип. II. – С.282–284.

Сальський Володимир – генерал-хорунжий Армії УНР, публіцист.

Народився 24 липня 1885 р. у Острозі (тепер Рівненської обл.). Закінчив військове училище (дослідники по-різному зазначають, яке саме). Служив у піхотному полку, згодом закінчив Миколаївську академію Генерального штабу. У роки Першої світової війни був офіцером Генерального штабу при розвідвід-

ділі Київського військового округу. Восени 1917 р. полковник В. Сальський українізував дивізію на Північному фронті і на чолі її прибув до Києва. Займав відповідальні військові посади як за часів Гетьманату, так і Директорії. У листопаді 1919 р. одержав звання генерал-хорунжого.

У листопаді 1920 р. разом з урядом УНР емігрував до Польщі. Спочатку перебував у Тарнуві, потім у Варшаві. Восени 1923 р. його призначили військовим міністром, на цій посаді генерал В. Сальський залишався до 1940 р. На еміграції почав займатися і публіцистикою. Він написав низку статей з історії визвольних змагань, спогади. Друкувався на сторінках таких видань, як “Табір”, “За державність”, “Вісти Українського центрального комітету”, “Політичний і інформаційний бюлетень”, у збірнику “До зброї”. Брав активну участь у роботі Вищої військової ради, Українського центрального комітету, Об'єднання колишніх вояків Армії УНР.

Помер 5 жовтня 1940 р. у Варшаві.

Літ.: Вішка О. Сальський Володимир / О. Вішка // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2000. Вип. 7. – С. 297–298; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1998. – Т. 7: Перевидання в Україні. – С. 2695; Колянчук О. Генералітет українських визвольних змагань / О. Колянчук, М. Литвин, К. Науменко. – Львів, 1995. – С. 232.

Самчук Улас – письменник, публіцист, редактор.

Народився 20 лютого 1905 р. у с. Дермань (тепер Рівненської обл.) у селянській сім'ї. Навчався в гімназії у Крем'янці. У 1927 р. виїхав до Німеччини. Спочатку навчався в університеті у Бреслау, згодом в Українському вільному університеті (1929–1931). Друкуватися почав у журналі “Духовна бесіда” (Варшава, 1925), потім у “ЛНВ”. У 30-ті роки вийшов у світ його найвидатніший твір – трилогія “Волинь” (1932–1937), повісті “Кулак” (1932) і “Марія” (1934) – про український Голодомор. У 30-х роках працював на Закарпатті, брав участь у боротьбі за Карпатську Україну. У 1941 р. У. Самчук повернувся на Волинь і почав редагувати газету “Волинь” (до 1943 р.). “Волинь” була носієм української ідеї. Гестапо заарештувало його, але дивом врятувався від розстрілу. У 1944 р. У. Самчук залишив рідні землі. Упродовж 1944–1948 років жив у Німеччині. Потім виїхав до Канади. Він був засновником “Слова”, організації українських письменників.

У повоєнний період написав роман-хроніку “Юність Василя Шеремети” (Мюнхен, 1946–1947), почав писати трилогію “Ост” – вийшла перша частина “Морозів хутір” (Регенсбург, 1948). У 50-х роках вийшли такі його твори, як спогади “П’ять по дванадцятій” (Буенос-Айрес, 1954), другий том трилогії (“Ост” під назвою “Темнота” (Нью-Йорк, 1957), роман “Чого не гоїть огонь” (Нью-Йорк, 1959), роман “На твердій землі” (Торонто, 1966), спогади “На коні вороному” (Вінніпег, 1975), документальний роман “Живі струни” (Детройт, 1976), спогади “Планета Ді-Пі” (Вінніпег, 1979), документальний роман “Слідами піонерів” (Нью-Йорк, 1980), третя частина трилогії “Ост” під назвою “Втеча від себе” (Вінніпег, 1982).

Помер Улас Самчук 1987 р.

Лит.: Білоус-Гарасевич М. У. Самчук та його спогади “На білому коні” / М. Білоус-Гарасевич // Білоус-Гарасевич М. Ми не розлучалися з тобою, Україно: Вибране: 1952–1988. – Детройт, 1988. – С. 335–343; Білоус-Гарасевич М. Широкий письменницький діапазон У. Самчука // Білоус-Гарасевич М. Ми не розлучалися з тобою, Україно: Вибране: 1952–1988. – Детройт, 1988. – С. 125–146; Бойцун-Власенко А. Улас Самчук як публіцист / А. Бойцун-Власенко // Слово: 36 українських письменників. – Б.м.в., 1990. – Вип. 12. – С.121–132; Власенко-Бойцун А. Хроніки, романи і мемуари Уласа Самчука / А. Власенко-Бойцун // Свобода. – 1980. – Ч. 61. – С. 2; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1998. – Т.7: Перевидання в Україні. – С.2704; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 524; Клиновий Ю. Улас Самчук – його сімдесятиріччя / Ю. Клиновий // Слово: Збірник. – Торонто, Вип. 6. – С. 230–234; Костюк Г. У світі ідей і образів: Вибране: Критичні та історико-літературні роздуми: 1930–1980 / Г. Костюк. – Б.м.в., 1983. – С. 294–310; Лятуринська О. Улас Самчук / О. Лятуринська // Літературна газета. – 1956. – Ч. 2. – С. 4; Вол П. 25 років творчості Уласа Самчука / П. Вол. // Нові дні. – 1951. – Ч. 23. – С. 20–21; Радник Р. Публіцистика Уласа Самчука в контексті українського державотворення / Р. Радник // Наукові записки Інституту журналістики. – 2004. – Т. 14. – С. 119–125; Розмова з українським письменником Уласом Самчуком // Слово: 36 українських письменників. – Едмонтон, 1978. – Вип. 7. – С. 257–261; Розумний Я. Улас Самчук (1905–1987) / Я. Розумний // Сучасність. – 1987. – Ч. 12. – С. 30; Самчук Улас. На білому коні: Спомини і враження / Улас Самчук. – Вінніпег, 1972. – 249 с.; Самчук Улас. На коні вороному: Спомини і враження / Улас Самчук. – Вінніпег, 1975. – 360 с.; Самчук У.: Ювілейний збірник до 90-річчя від дня народження письменника / Упор. Я. Поліщук. – Рівне, 1994. – 108с.; Шаповал Ю. Г. Газета “Волинь” як український часопис (1941–1944) / Ю. Г. Шаповал // Збірник праць науково-дослідного центру періодики. – Львів, 1994. – Вип. 1. – С. 122–138; Шаповал Ю. Самчук Улас / Ю. Шаповал // Українська журналістика в

іменах / Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. – Вип. 2. – С. 191–195; Шаповал Ю. Г. Чого не гоїть огонь / Ю. Г. Шаповал // Україна людей: Особистість у контексті національного чину. – Львів, 2001. – С. 237.

Сас-Татомир Володимир – громадський діяч, публіцист, підхорунжий УГА.

Народився 1902 р. на Стрийщині у священничій родині. 16-річним юнаком разом з пластовим гуртком “Пугачі” пішов на службу в УГА і взяв участь у визвольних змаганнях, які завершилися таборами для інтернованої УГА в Домб’є.

Після повернення з таборів закінчив гімназію. Працював у “Просвіті”, “Рідній школі”, друкувався в українській пресі. Через переслідування польської влади виїхав до Данцігу, де закінчив політехніку й отримав диплом архітектора. Був членом УВО. Перед приходом більшовиків виїхав на Захід. У повоєнній Німеччині займався вихованням молоді, організовував “Молоду Просвіту” (табір у Берхтесгадені), написав книжку “В таборах молоді”. Переїхавши до США, теж організував “Молоду Просвіту”, брав участь в українських організаціях, насамперед ОбВУА. Написав книжку “Юнацтво в обороні рідної землі” (Філадельфія, 1960).

Помер 5 червня 1962 р. у Філадельфії.

Літ.: Володимир Сас-Татомир // Вісті Комбатанта. – 1962. – Ч. 3–4. – С. 105–106.

Світлик Богдана – журналіст, письменниця.

Народилася 24 квітня 1918 р. у Львові. Закінчила гімназію, де стала членом ОУН, навчалася у Львівському університеті. Керувала дівочими ланками ОУН у гімназіях. У 1939 р. опинилася за ґратами. З в’язниці вийшла у вересні 1939 р. У 1939–1941 рр. працювала на Лемківщині, згодом (1941–1944) у Львові. Від 1945 р. була співробітником, а потім членом Головного осередку пропаганди (ГОСП), членом редакції журналів “Ідея і чин”, “Самостійність”, інформаційних бюлетенів “Осередок пропаганди і інформації”, “Бюро інформації УГВР”. Псевдоніми Б. Світлик – Доля, М. Дмитерко, Ясна, Світляна. Вона автор повістей “Учителька”, “Михайлик”, збірки новел “Не на життя, а на смерть”. Нагороджена Бронзовим Хрестом Заслуги.

Загинула 29 грудня 1948 р. біля с. Либохора Сколівського р-ну Львівської обл. у бою з загonom МГБ.

Літ.: Пропам'ятна книга гімназії сестер Василіанок у Львові. – Львів, 1995; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–1949: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1994. – С. 118–119.

Селешко Михайло – публіцист, вояк УГА, член УВО і ОУН.

Народився 1901 р. у с. Витвиця Долинського повіту (тепер Івано-Франківська обл.). Здобув технічну освіту, очевидно, в Українській господарській академії в Подебрадах. Там став одним з провідних членів Легії українських націоналістів, згодом став запасним членом управи Союзу українських націоналістів у Німеччині (1928). У 20–30-х рр. перебував у Чехо-Словаччині, Німеччині, виконував різноманітні доручення Проводу ОУН, був особистим секретарем Є. Коновальця. Кореспондент таких видань, як “Діло”, “Новий час” (Львів), “Час” (Чернівці). Був співробітником Української пресової служби (Берлін). В'язень польських і німецьких тюрем. У 1948 р. виїхав до Канади. Співпрацював з “Новим шляхом”, брав участь у діяльності українських громадських організацій. Автор відомих спогадів про злочини НКВД у Вінниці – “Причинок до історії Вінницьких могил” (“Новий шлях”, ч. 37 за 1950 р.), “Вінниця. Спогади перекладача комісії дослідів злочинів НКВД в 1937–1938”.

Помер 27 квітня 1981 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В.Кубійовича. – Львів, 1998. – Т.7: Перевидання в Україні. – С. 2742; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 576; Інж. Михайло Селешко // Вісті комбатанта. – 1981. – Ч. 5–6. – С. 133–134; Михайло Мелешко // Свобода. – 1981. – Ч. 81. – С. 3; Мірчук П. Нарис історії ОУН: Перший том: 1920–1939 / П. Мірчук. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1969. – С.71, 74, 224, 225, 322, 483, 500, 532–534, 583.

Сеник Омелян – провідний діяч УВО і ОУН, сотник УГА, редактор.

Народився 21 січня 1891 р. у Яворові, в сім'ї урядника скарбової палати. Спочатку навчався в Яворові, а потім у польській гімназії Львова. Ще гімназистом належав до таємних молодіжних гуртків. Перед війною почав студіювати філософію у Львівському університеті. На початку Першої світової війни зголосився добровольцем до Легіону УСС, а його не взяли через обмеження кількості осіб. Проте О. Сеник все ж воював у складі австрійської армії на італійському, сербському фронтах. Після 1 листопада 1918 р. брав участь в українсько-польській війні,

був сотником VI бригади УГА. Разом з УГА перейшов р. Збруч і взяв участь у поході на Київ. Потрапив до польського полону, звідки втік і переховувався. Створив підпільні гуртки, які згодом увійшли до складу Української військової організації. Один із засновників УВО і ОУН. Налагоджував мережу націоналістичних організацій у США, Канаді, Південній Америці. Організував видання підпільного друкованого органу УВО – журналу “Сурма” і був разом з В. Мартинцем співредактором. Його псевдоніми – Грибівський (найвідоміший, тому іноді й пишуть Сенік-Грибівський), Урбан, Канцлер, Кащук, Біляк.

Виступав проти розколу ОУН у 1940 р., після розколу залишився з А. Мельником. Зазначимо, що 30 серпня 1941 р. О. Сеніка-Грибівського і М. Сціборського було підступно вбито в Житомирі. Підозра впала на прихильників С. Бандери, але багато хто і тоді справедливо вважав, що це була провокація і спроба ще більше загострити стосунки між ОУН(м) та ОУН(б).

Літ.: Верига В. Втрати ОУН в часі Другої світової війни / В. Верига. – Торонто, 1991. – С. 66; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1998. – Т. 7: Перевидання в Україні. – С. 2753; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Hnuszar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 591; Мартинець В. Українське підпілля. Від УВО до ОУН: Спогади й матеріали до передісторії та історії українського організованого націоналізму / В. Мартинець. – Вінніпег, 1949. – С. 184–186; Омелян Сенік-Грибівський // Яворівщина і Краковеччина: Регіональний історико-мемуарний збірник. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1984. – С. 743; ОУН: Минуле і майбуття. – К., 1993. – С. 189.

Сенішин Лев – художник-ілюстратор, карикатурист, журналіст.

Народився 1908 р. у міщанській сім'ї у Стрию. Навчався у Стрийській гімназії, був пластуном і членом “Загону Червоної Калини”. Міщанський побут був улюбленою темою його гумористичних малюнків і карикатур, журналістських публікацій. Ілюстрував місячник “Гордість нації” (1928–1930), в якому співпрацював С. Бандера. Був співробітником концерну “Українська преса”, працював у “Жорнах” (1933–1934), “Комарі” (1933–1939). Наприкінці 1931 р. його заарештували у зв'язку із вбивством Т. Голуфка, і він майже рік відсидів у в'язниці. У 1944 р. залишив рідні землі й опинився в Австрії, де в Ляндеку редагував й ілюстрував сатирично-гумористичний журнал “Проти шерсти” (1946–1948). У 1949 р. виїхав до Канади, де співпрацював з

тижневиком “Спорт” (1955–1956) і з “Гомоном України”. Його відомі псевдоніми – Сен, Андронік, Авгуренко.

Помер у 1958 р. у Торонто.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1998. – Т. 7: Перевидання в Україні. – С. 2754; Стрийщина: Історично-мемуарний збірник. – Нью-Йорк; Торонто; Париж; Сідней, 1990. – Т. II. – С. 147.

Сецінський Осип – громадський діяч, педагог, публіцист, вояк УГА.

Народився 6 січня 1888 р. у с. Тартаковець, біля Сокаля (Львівщина). Школу закінчив у рідному селі, потім навчався в учительській семінарії в Сокалі, де став членом таємної української організації і через це закінчував семінарію у Перемишлі. Вчителював у Винниках. У 1913 р. став членом новозаснованого товариства “Січові стрільці”. На початку Першої світової війни став у лави Українських січових стрільців. Потім воював в Українській Галицькій Армії. Після поразки визвольних змагань опинився у Чехо-Словаччині, куди відступили деякі частини УГА. Там здобув вищу освіту – у 1930 р. отримав диплом інженера-металурга (закінчив політехнічні студії у Пршібрамі). У 1936 р. О. Сецінський змушений повернутися на рідні землі.

Спочатку він працював співробітником часопису “Нове село”, а потім почав працювати у редакції видавництва “Червона Калина” (1936–1939). Після того, як більшовики окупували Львів, О. Сецінському разом з дружиною з піддробленими документами вдалося виїхати. Наприкінці 1941 р. Вони знову повернулися до Львова. У 1942–1944 рр. він читав лекції з металургії у Львівській політехніці. У 1944 р. виїхав до м. Грац (Австрія), де продовжував читати лекції у політехніці. У 1948 р. О. Сецінський переїхав до Канади.

Був одним з засновників Українського технічного товариства в Торонто і першим редактором його органу – журналу “Українські технічні вісті”. Активний громадський діяч, заступник голови НТШ у Торонто. Співпрацював з багатьма українськими й англomовними виданнями – писав статті, спогади. Його метою було, як він зазначив в “Автобіографії”, інформувати світ про боротьбу українського народу за свою свободу, за самостійну українську державу.

Літ.: Сецінський О. Ясніє і зове велика мета. – Торонто, 1978.

Сімович Василь – мовознавець, громадсько-політичний діяч, публіцист.

Народився 9 березня 1880 р. у с. Гадинківці (тепер Гусятинського р-ну на Тернопільщині) в родині вчителя. Закінчив гімназію у Станіславі, Чернівецький університет (1904). У 1902–1903 рр. був співредактором видань РУП (“Гасло”, “Селянин”), працював у “Буковині”. У 1913 р. захистив докторат (“Дієслово у творах Й. Галятовського”). У 1914–1918 рр. В. Сімович працював у СВУ. Він став ініціатором та організатором культурно-просвітницької роботи серед полонених вояків-українців російської армії, а також таборової преси (“Розвага” у Фрайштадті). Редагував газети і в інших таборах – у Зальцведелі (“Вільне слово”), Рапштаті (“Розсвіт”). На сторінках цих видань є багато публікацій В. Сімовича. У 1918 р. вийшла його “Практична граматики української мови”, призначена для полонених. Після закінчення війни виконував обов’язки представника української місії в Німеччині, редагував газету “Шлях” (Зальцведель, 1919). У 1920–1923 рр. працював в “Українській накладні” Я. Оренштайна (Берлін). У 1923–1933 рр. В. Сімович – професор Українського високого педагогічного інституту ім. М. Драгоманова, у 1926–1930 рр. був його ректором. Упродовж міжвоєнної доби часто виступав на сторінках української преси, редагував видання “Просвіти” (“Життя і знання”), брав участь у роботі над “Українською загальною енциклопедією”, співпрацював із журналами і газетами – “Назустріч”, “Сьогочасне й минуле”, видавав твори Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки. Його відома праця 30-х рр. – “Рідна мова й інтелектуальний розвиток дитини” (1934). За радянської окупації В. Сімович працював у львівському університеті (1939–1941), за часів німецької – у видавництві “Українське видавництво”.

Помер В. Сімович 13 березня 1944 р. у Львові.

Літ.: Антонюк Н. Сімович Василь / Н. Антонюк // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1994. Вип. 2. – С. 197–199; Білоус М., Терлак З. Василь Сімович, 1880–1944: Життєписно-біографічний нарис / М. Білоус, З. Терлак. – Львів, 1995. – 179 с.; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 2840–2841; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 716–717; Клиновий Ю. Василь Сімович – мій учитель / Ю. Клиновий // Сучасність. – 1983. – Ч. 4. – С. 19–27; Кубійович В. Мої приятелі, співробітники,

колеги / В. Кубійович // Сучасність. – 1984. – Ч. 3. – С. 119–123; Лев В. Пам'яті Великого Громадянина й Ученого / В. Лев // Рідна земля. – 1944. – Ч. 13; Сімович В. Перед двадцятьма роками (спогади з праці по таборах полонених у Німеччині) / В. Сімович // Календар-альманах “Дніпро” на 1939 рік. – Львів, 1938. – 137с.

Скрипник Степан – патріарх УАПЦ Мстислав, редактор, журналіст, старшина Армії УНР.

Відомий більше як митрополит Мстислав. Народився 1898 р. у Полтаві. Симон Петлюра – його дядько. Закінчив гімназію в Полтаві. Вчився в козачій офіцерській школі. Брав участь у визвольних змаганнях як старшина Армії УНР. Після поразки був у таборі для інтернованих. Згодом навчався у вищій школі політичних наук Варшави. У 1930–1939 рр. був послом до сейму від Волині, захищав українські національні інтереси, зокрема, виступав проти руйнування українських православних церков. На початку Другої світової війни став одним із засновників і керівників видавництва “Волинь” у Рівному. Після арешту У. Самчука очолював редакцію “Волині” (навесні 1942 р.). Згодом його хіротонізували на єпископа Київського і Переяславського Мстислава. Незабаром був заарештований гестапо за проповіді, і в 1942–1943 рр. єпископ Мстислав перебував у в'язниці. Після закінчення війни – на еміграції. У 1949 р. очолив Українську автокефальну церкву. На початку червня 1990 р. перший собор УАПЦ обрав його Патріархом Київським і всієї України.

Помер 11 червня 1993 р. Поховали Патріарха Мстислава в Бавнд-Бруку.

Літ.: Білоус-Гарачевська М. Ми не прощалися з тобою, Україно: Вибране: 1952–1988 / М. Білоус-Гарачевська. – Детройт, 1988. – С. 651–655; Жуковський А. 40-ліття хіротонії митрополита Мстислава Скрипника / А. Жуковський // Сучасність. – 1982. – Ч. 6. – С. 64–71; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 1657; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 737; Кедрин І. Владика – вояк, громадянин, політик, організатор / І. Кедрин // Свобода. – 1982. – Ч. 88. – С. 2, 4; Кедрин І. У межах зацікавлення / І. Кедрин. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1986. – С. 453–455; Самчук У. На коні вороному: Спомини і враження / У. Самчук // Дзвін. – 1994. – Ч. 6. – С. 51–101, Ч. 7. – С. 25–113, Ч. 8. – С. 77–108; Шаповал Ю. Скрипник Степан (Мстислав) // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. – Вип. II. – С. 201–202.

Славінський Микола – громадсько-політичний діяч, публіцист, поет.

Народився 1868 р. у с. Ставища на Київщині. Закінчив правничий факультет Київського університету. Працював у Катеринославі, де редагував газету “Приднепровський край”, згодом мешкав у Петербурзі, де працював у газеті “Северный курьер” і журналах “Вестник Европы”, “Украинский вестник” (1905), був видавцем і технічним редактором видання “Украинский народ в его прошлом и настоящем”. У 1917 р. його призначили представником Центральної Ради при Тимчасовому уряді. За часів гетьмана П. Скоропадського працював у міністерстві закордонних справ, був міністром праці в другому уряді Ф. Лизогуба (1918), згодом очолював дипломатичну місію УНР у Празі (1919). Після поразки визвольних змагань працював в Українській господарській академії (Подебради), в Українському педагогічному інституті імені М. Драгоманова. Виступав на сторінках української преси. СМЕРШ заарештував його 1945 р.

Помер у в'язниці.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 2877–2878.

Славутич Яр – поет, публіцист, редактор, літературознавець, перекладач.

Народився 1918 р. у с. Благодатне на Херсонщині в родині, що походила з козацької шляхти. Закінчив філологічний факультет Запорізького педінституту. Його літературний дебют – вірш “Коню мій буланій” (“Літературний журнал”, 1938). До Галичини приїхав під час Другої світової війни. Працював у тижневику “До перемоги”. У 1944 р. виїхав до Німеччини, у 1949 р. – до США, з 1960 р. – у Канаді. Автор поетичних збірок – “Гомін віків” (1946), “Правдоносці” (1948), “Спрага” (1950), “Оаза” (1960), “Маєстат” (1962), “Завойовники прерій” (1968). У збірці “Трофеї” є автобіографія “Початок життєпису”. Перекладач, автор англійських підручників української мови, літературно-критичних нарисів. Редактор і видавець літературно-мистецького альманаха “Північне саяво” (Едмонтон).

Літ.: Боднарук І. На маргінесі зібраних творів 1938–1978 Яра Славутича / І. Боднарук // Дзвони. – 1980. – С. 149–156; Жила В. Правдоносець: До 60-річчя Ярослава Славутича / В. Жила // Свобода. – 1978. – Ч. 27. – С. 2, Ч. 28. – С. 2, Ч. 29. – С. 2, Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів,

2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 2880; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 749; Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С. 227; Мірчук Д. Зібрані твори Яра Славутича / Д. Мірчук // Українське юнацтво. – 1982. – Ч. 1. – С. 74–80; Наумович С. Чи можливі у нас літературні дискусії? / С. Наумович // Вісник. – 1975. – Ч.12. – С. 11–12; Островецька М. “До перемоги”, тижневик Дивізії (1943–1944) / М. Островецька // Вісті комбатанта. – 1972. – Ч. 2. – С. 32–41; Шлях перемоги. – 1993. – Ч. 47. – С. 8.; Творчість Яра Славутича: Статті й рецензії // У кор. В. Жила. – Едмонтон, 1978. – 452 с.; Яр Славутич // Пороги. – 1950. – Ч. 14–15. – С. 15–18; Яр Славутич. Працьовитий науковець: До 60-річчя Володимира Жили // Дзвони. – 1980. – Ч. 1–2. – С.116–118.

Сліпий-Дичковський-Коберницький Йосиф – патріарх УГКЦ, богослов, редактор, публіцист.

Народився 17 лютого 1892 р. у с. Заздрість біля Теробовлі (Тернопільщина) в заможній селянській родині. З відзнакою закінчив гімназію в Тернополі (1911), після чого його прийняли на богословські студії у Львові. У 1912 р. митрополит Шептицький, помітивши великі здібності майбутнього священика, вислав його на студії до Інсбрука (1912), де Й. Сліпий в єзуїтському університеті закінчив філософські й богословські студії.

Митрополит Шептицький висвятив його на священика 30 вересня 1917 р. Після цього о. Й. Сліпий виїхав знову до Інсбрука, де на основі праці “Сприймання життя за Євангелієм і Першим листом св. Івана” здобув ступінь доктора теології. За іншими джерелами, докторський ступінь він отримав за працю “Вчення візантійського патріарха Фотія про Пресвяту Трійцю”.

Після Інсбрука о. Й. Сліпий переїхав до Рима, де продовжив студії в папських університетах.

У 1921 р. о. Й. Сліпий повернувся до Галичини, і його призначили професором догматики у Духовній семінарії Львова. Був засновником Наукового богословського товариства і редактором його друкованого органу – кварталника “Богословія”. Його він редагував від квітня 1923 р. до заборони радянською владою восени 1939 р. Наприкінці 1925 р. о. Й. Сліпого призначили ректором Духовної семінарії і деканом богословського факультету, а 1928 р. обрали головою НБТ, яке він теж очолював до приходу радянської влади.

Сліпий Й. понад 20 років викладав догматику, був одним з найвизначніших учених у цьому питанні. Його праці надруковано в “Богослові” та інших журналах.

У квітні 1929 р. о. Й. Сліпого призначили ректором Богословської академії. Адміністративну й наукову роботу він поєднував з громадською – був членом кураторії Національного музею у Львові (з 1926 р.), 1931 р. його обрали заступником голови Українського католицького союзу (УКС). У травні 1935 р. о. Й. Сліпого призначили крилошанином й архидияконом Митрополичої капітули, а згодом – мітратом.

Брав активну участь в унійних з'їздах, відбув кілька наукових подорожей до Західної Європи і до Святої Землі. Його “Спомини” (дві книги) написано як результат цих подорожей. Про подорож на Сицилію він писав репортажі для “Мети”.

Наприкінці 1939 р. митр.Шептицький таємно висвятив митрата о. Й. Сліпого на єпископа з правом наслідства. Під час першої більшовицької окупації архієпископ Й. Сліпий допомагав митр. Шептицькому. Після приходу нової окупаційної влади, вже німецької, архієпископ Сліпий відновив діяльність Богословської академії і Духовної семінарії, хоча й були проблеми з викладацьким складом.

У липні 1944 р. до Львова знову прийшла радянська влада. Після смерті митр.Шептицького (1 листопада 1944 р.) Й. Сліпий взяв керівництво Галицькою митрополією в свої руки, але 11 квітня 1945 р. його разом з іншими греко-католицькими владиками заарештували. На суді (Київ, 1946) Й. Сліпого засудили до восьми років ув'язнення на підставі вдуманих звинувачень у співпраці з німцями, насправді ж – за відмову перейти до православної віри був суджений ще кілька разів (1953, 1957, 1962). Він провів у в'язницях і на засланні 18 років. У 1963 р. завдяки клопотанню багатьох впливових діячів й особисто Папи Івана XXIII Й.Сліпого звільнили.

У листопаді 1963 р. митр. Й. Сліпий заснував Український католицький університет імені Папи Климента. В університеті було відкрито Духовну семінарію і видавництво журналів “Богословія”, “Дзвони”, відновлено видання “Аскетичної бібліотеки” і “Духовної бібліотеки”.

Від 1965 р. Й. Сліпий – кардинал, а з 1975 р. прийняв титул Патріарха і від того часу всі документи підписував “Патріарх і Кардинал”.

Від 1964 р. виходив “Благовісник Верховного Архієпископа візантійсько-українського обряду”, а згодом – Патріарха Києво-Галицького і Всєї Русі.

Діяльність Й. Сліпого після звільнення була спрямована на те, щоб Українська католицька церква стала помісною і щоб її очолював патріарх.

За наукові досягнення Й. Сліпого обрано почесним членом НТШ, почесним доктором УВУ. Його твори вийшли у дванадцяти томах.

Помер Й. Сліпий 4 вересня 1984 р.

Лит.: О. машт. Д-р Білянич. В поклони Патріярхові // Патріярхат. – 1981. – квіт. – С. 21–22; Бутринський о. Маркіян “Неймовірний тріумфірат” (Закулісся освободження Патріярха Йосифа ісповідника // Церковний календар–альманах на Рік Божий 1987. – Чикаго, 1987. – С. 83–92; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 2883–2884; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P.750–752; о. Іван Гриньох. Спомини Патріярха Сліпого // Патріярхат. – 1993. – берез. – С. 10–14; Жила В. Людина глибокої віри / В. Жила // Патріярхат. – 1991. – квіт. – С. 22–25; Інтрепідо пасторі. – Рим, 1984; Крупський К. У поклони нашому Патріярхові Йосифові у 92-ліття з дня народин / К. Крупський // Патріярхат. – 1984. – Червень. – С. 7–10; Ленцик В. Блаженніший Патріярх Йосиф Кардинал Сліпий-Дичковський-Коберницький / В. Ленцик // Вісник – 1989. – Ч. 1. – С. 88–94; Лончина Б. Подвійний ювілей Патріярха Йосифа / Б. Лончина // Дзвони. – 1977. – Ч. 2. – С. 3–8; Мушинка М. Книжка, яку не можна читати без хвилювання / М. Мушинка // Патріярхат. – 1993. – листоп. – С.13–14; Надрага О. У тридцятиліття діяльності архієпископа Сліпого Йосифа / О. Надрага // Краківські вісті. – 1944. – Ч.137. – С. 3–4; М. Г. На пошану Патріярха Йосифа / М. Г. // Патріярхат. – 1981. – квіт. – С. 20; Полтава Л. Митрополит Йосиф Сліпий – зразок української людини (До 70-річчя Митрополита) / Л. Полтава // Вісник. – 1962. – Ч. 2. – С. 2–4; Проповідь Папи Івана Павла II, виголошена під час Святої Літургії сорокового дня по смерті св. П. Блаженнішого Патріярха Йосифа // Патріярхат. – 1984. – груд. – С. 10–11; Рудницький Л. Три джерела сили Блаженнішого Патріярха Йосифа / Л. Рудницький // Патріярхат. – 1993. – берез. – С. 6–9; Слово Блаженнішого Патріярха Мирослава Любачівського під час похоронів у четвер, 13 вересня 1984 р. у Римі // Патріярхат. – 1984. – жовт. – С. 10–11; Тарасюк А. Моя перша зустріч з митрополитом Йосифом Сліпим / А. Тарасюк // Патріярхат. – 1983. – С. 15–16; Тридцятиріччя літературно-наукової праці Архієпископа д-ра Йосифа Сліпого // Львівські вісті. – 1944. – Ч. 103 (7–8 травн.) – С. 3; Чеський самвидав про Українську католицьку церкву і Патріярха Йосифа // Патріярхат. – 1986. – верес. – С.12–13; Хома о. Архимандрит Іван // Церковний календар–альманах на рік Божий 1988. – Чикаго, 1988. – С.60–71; Якубовський І. Зустріч на табірному шляху / І. Якубовський // Ратуша. – 1992. – 13 жовт. – С. 4; Янів В. Кардинал Йосиф Сліпий / В. Янів // Записки НТШ. – Мюнхен; Рим; Париж. – 1966. – Т.181: Релігія в житті українського народу.

Сліга – псевдонім, співробітник підпільного журналу УПА “Інформативні вісті”.

Літ.: Літопис Української Повстанської Армії. – Торонто; Львів, 1992–1993. – Т. 23: Медична опіка в УПА. – С. 226.

Слупчинський Орест – журналіст, карикатурист, вояк Дивізії “Галичина”.

Народився 1925 р. на Холмщині. Закінчив гімназію у Холмі. Після закінчення війни два роки був у таборі в Ріміні (Італія). Співробітник і карикатурист сатирично-гумористичної таборової газети “Оса”, співробітник інших таборових газет – “Життя в таборі”, “Батьківщина”, літературно-мистецького журналу “Троно”. Його псевдонім – Го-Го. У 1947 р. у Ріміні вийшла його збірка таборових карикатур “Зібралася кумпанія”. У 1949 р. переїхав до США, де продовжував працювати на ниві мистецтва карикатури й ілюстрації.

Літ.: Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С. 73; Паньків Я. Рімінський ансамбль “Бурлака” в моїй пам’яті: Спомини / Я. Паньків. – Монреаль, 1998. – С. 72.

Смаль-Стоцький Роман – учений, державний і громадсько-політичний діяч, редактор, публіцист.

Народився 8 січня 1893 р. у Чернівцях у сім’ї професора Чернівецького університету С. Смаль-Стоцького. Після закінчення гімназії навчався в університетах Відня, Лейпцига і Мюнхена. У Мюнхенському університеті здобув докторат. На початку Першої світової війни був співробітником Союзу визволення України, очолював просвітний відділ у таборах для полонених українців – вояків російської армії. Смаль-Стоцький С. – один з організаторів Синьої і Сірої дивізій. Під час визвольних змагань у 1918–1919 рр. був дипломатичним представником уряду ЗУНР у Берліні, згодом радником посольства УНР у Німеччині, послом УНР у Німеччині (1921–1923). З 1923 р. Р. Смаль-Стоцький – професор УВУ, у 1924–1925 рр. читав лекції у коледжах Лондонського і Кембриджського університетів. Після цього почав працювати у Варшавському університеті, був секретарем Українського наукового інституту, редактором його видань. Водночас він брав активну участь у житті української еміграції як віце-прем’єр, міністр закордонних справ УНР. У 1934 р. його обрали дійсним членом НТШ.

Після Другої світової війни Р. Смаль-Стоцький виїхав до США (1947), працював у різних університетах, був президентом Головної ради наукових товариств ім. Шевченка. Головою НТШ у США, головою інших наукових товариств, ініціатором й організатором двох світових конгресів учених української діаспори, членом американського історичного товариства. Автор багатьох праць, публікацій на сторінках українських видань.

Помер 27 квітня 1969 р. у Вашингтоні.

Літ.: Бобринський Р. Пам'яті заслуженої людини – визначного науковця і громадянина Українського академічного товариства: Ювілейний альманах / Р. Бобринський. – Нью-Йорк, 1970. – С. 116–117; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина // За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8.: Перевидання в Україні. – С. 2913–2914; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 771; Помер проф. Д-р Р. Смаль-Стоцький, голова НТШ у ЗСА, президент гол. Ради НТШ, кол. віце-прем'єр і міністр закордонних справ УНР // Українське академічне товариство: Ювілейний альманах. – Нью-Йорк, 1976. – С. 115.

Соболяк Михайло – вояк УГА, референт пропаганди, учасник українського збройного підпілля.

Народився 21 листопада 1898 р. у с. Киданці (тепер Збараського р-ну Тернопільської обл.). Вчительську семінарію закінчив у Самборі (1917). Після оголошення набору до УГА в листопаді 1918 р. записався добровольцем. Після поразки вивольних змагань йому вдалося вступити до Краківської академії мистецтв. М. Соболяк учителював у Яблуневі (тепер Турківський район) упродовж 1924–1945 рр. Був членом УВО і ОУН. У 1945 р. його залучили до роботи у штабі Тактичного відтинку УПА “Лемко” воєнної округи № 6, де він працював до 1947 р. Згодом його скерували на Закарпаття, на Міжгірщину, де він очолював референтуру пропаганди. Загін “емгебістів” оточив бункерну квартиру районного Проводу ОУН біля с. Верхня Рожанка (Сколівщина) 2 лютого 1949 р. Переказують, що проспівавши пісню “Ми лицарі без страху і без смерти”, українські патріоти підірвали себе гранатами.

Літ.: Дем'ян Г. Михайло Соболяк – “Киданець”, “Вуйко” / Г. Дем'ян // Шлях перемоги. – 1996. – Ч. 32. – С. 6.

Сорока Петро – журналіст, громадський і політичний діяч, член ОУН.

Народився 12 березня 1913 р. З молодих літ був членом ОУН. Піонер українського громадського, політичного і молодіжного життя українців в Австралії, член АБН, АБУ, СУМ, Українського визвольного (державного) фронту в Австралії. Сорока П. (Юрич) був довголітнім редактором журналу “Наш фронт”, розповсюджувачем газети “Шлях перемоги”.

Помер 4 серпня 1996 р.

Літ.: Петро Сорока // Шлях перемоги. – 1996. – Ч. 32. – С. 6; Романів С. Петро Сорока / С. Романів // Шлях перемоги. – 1996. – Ч. 32. – С. 6.

Сосновський Михайло – публіцист, журналіст, громадський діяч.

Народився на Тернопільщині 1 грудня 1919 р. Після закінчення гімназії розпочав теологічні студії у Львові (1938). З приходом більшовиків студіював правничі науки, а коли до Львова прийшли німці – медицину. Ще в гімназії М. Сосновський став членом ОУН. Під час радянської окупації був у групі Д. Мирона. Під час німецької окупації займав відповідальні пости в Юнацтві ОУН.

Після Другої світової війни мешкав у Баварії, де продовжував правничі студії, працював у тижневику “Час”, у виданнях ОУН. У 1948 р. закінчив правничі студії в Ерлінгенському університеті і вступив до УВУ (Мюнхен), де здобув ступінь магістра (1949), спеціалізуючись з історії українського права. Крім того, був членом Головної управи ЦЕСУС і редакційної колегії його органу журналу “Студентський вісник”. У 1949 р. М. Сосновський переїхав до Канади. Тут він продовжував займатися громадською і журналістською діяльністю, у Торонтському університеті здобув ступінь бакалавра соціологічних наук і магістра бібліотечних наук. Згодом, 1968 р., в УВУ здобув ступінь доктора політичних наук. У Канаді М. Сосновський був співзасновником Ліги визволення України, її органу – тижневика “Гомін України”, головним редактором якого був у 1951–1954 рр. У 1969–1972 рр. – виконавчий директор СКВУ. Брав активну участь у роботі СУЖА і багатьох інших українських організацій та установ (НТШ, КУК, УВУ). Був ініціатором і редактором газети “Розбудова”, присвяченої економічним питанням українського суспільства, акредитований як кореспондент “Свободи” в канадському парламенті, а згодом при ООН. Автор не лише сотень публікацій, а й таких великих праць, як “Україна на міжнародній арені 1945–1965” (1966) і “Дмитро Донцов – по-

літичний портрет” (1974). (На думку М. Сосновського, для поглядів Д. Донцова характерні такі малоприємні риси, як “орденство”, “аморальність”, позитивне ставлення до авторитарних рухів у Європі, пристрасна нетерпимість до тих, хто думав по-іншому, ніж він). Він не закінчив “Історію української політичної думки”, що вийшла вже після його смерті (1976).

Помер 25 червня 1975 р.

Лит.: Бараболяк М. Згадаєм доктора М. Сосновського: Дещо про його “політичні манівці” і журналістичну етику / М. Бараболяк // Український журналіст. – 1975. – Ч. 13. – С. 9–13; Борковський Р. М. Сосновський у кривім дзеркалі повстанської преси / Р. М. Борковський // Український журналіст. – 1975. – Ч. 13. – С. 6–9; Волянська Л. Особлива книга і її незабутній автор / Л. Волянська // Український журналіст. – Ч. 13. – С. 16–20; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 2958; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 832; Кедрин І. М. Сосновський – журналіст / І. М. Кедрин // Український журналіст. – Ч. 13. – С. 14–15; Кравчук М. М. Сосновський – журналіст-публіцист (ранній період творчості) / М. М. Кравчук // Український журналіст. – Ч. 13. – С. 4–6; Кузьмович О. Пам’яті доктора М. Сосновського / О. Кузьмович // Український журналіст. – Ч. 13. – С. 2–4; Сосновський М. Розмова з доктором Донцовим / М. Сосновський // Український журналіст. – 1975. – Ч. 13. – С. 21–31; Статті, есеї, репортажі та доповіді доктора С. Сосновського (1969–1975) // Український журналіст. – 1975. – Ч. 13. – С. 32–36.

Сочинський Ростислав – лікар, член ОУН, публіцист.

Народився 10 лютого 1916 р. у Вінниці. Після поразки вивільних змагань, у яких його батько брав участь, родина переїхала на Волинь. Медицину студіював у Варшавському університеті. Друкувався на сторінках “Діла” і “Нового часу”, брав участь у громадському житті. За належність до ОУН у 1942 р. гестапо заарештувало його. Сидів у концтаборі Заксенгаузен. Після закінчення війни був у таборах для переміщених осіб. У 1950 р. виїхав до США. Брав участь у роботі УЛТПА та інших українських товариств, був членом редакційної колегії “Лікарського вісника”, друкувався на сторінках українських видань, зокрема, “Свободи”. Був членом спілки СУЖА.

Помер 17 вересня 1985 р.

Лит.: Помер доктор Р. Сочинський, визначний лікар-громадянин і журналіст // Свобода. – 1985. – 19 верес.; Сочинський Роман // Пундій П. Українські лікарі: Біографічний довідник. – Львів; Чикаго, 1994. – Книга 1: Естафета поколінь національного відродження. – С. 219–220.

Станинець Юрій – священник УГКЦ, письменник, публіцист.

Народився 5 вересня 1906 р. у с. Нижній Шард (тепер Нижнє Болотнє Іршавського р-ну Закарпатської обл.). Закінчив Берегівську гімназію (1926) й Ужгородську греко-католицьку духовну семінарію (1930). Після висвячення був священником. Ще в гімназії почав записувати народну творчість, а кращі її зразки друкував на сторінках української преси. Відомий і як прозаїк. Його твори друкували такі видання, як “Вістник” Д. Донцова, “Наша земля”, “Пробоем”, “Свобода”. Писав він і літературно-критичні статті. У 1939 р. Ю. Станинця обрали до Карпатського Союму. У 1942 р. його заарештували, і військовий трибунал виніс вирок – два з половиною роки ув’язнення. За часів радянської влади до літератури його не допускали, лише з’являлися спогади в “Дуклі”. Уже наприкінці 80-х – на початку 90-х він активно виступав у пресі. Лише 1994 р. Ю. Станинця прийняли до Спілки письменників України. Того ж року, 13 квітня, він помер.

Літ.: Габор В. Станинець Юрій Іванович / В. Габор // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1997. Вип. IV. – С. 237–238; Хланта І. В. Літературне Закарпаття у ХХ ст.: Біобібліографічний покажчик / І. В. Хланта. – Ужгород, 1995. – С. 670–672.

Станімір Осип – громадський і кооперативний діяч, сотник УГА.

Народився 21 квітня 1890 р. у с. Ладичин біля Тернополя. Народну школу закінчив у рідному селі, гімназію в Тернополі. У 1913 р. у Іраці закінчив старшинську школу. Під час війни потрапив до російського полону. Після лютневої революції 1917 р. повернувся до Австрії і воював на італійському фронті, але в листопаді 1918 р. зголосився до Української Галицької Армії. Участь у визвольних змаганнях закінчилася для сотника О. Станіміра наприкінці серпня 1920 р., коли галицькі частини Херсонської дивізії перейшли через Карпати і були інтерновані у чеському місті Ліберц. Звідти О. Станімір переїхав до Відня. Там у 1924 р. він закінчив Вищу торгівельну академію. Потім повернувся до краю, де й зайнявся кооперативною діяльністю (Дрогобич, Перемишль).

Один з організаторів дивізії “Галичина” на теренах Перемишльщини. Згодом емігрував на Захід. Був постійним співро-

бітником “Вістей комбатанта”. Він написав і видав книжку спогадів “Моя участь у визвольних змаганнях”. Дописати і видати спогади “Значення першого листопада” О. Станімірові вже не вдалося.

Помер 13 лютого 1971 р.

Літ.: Б. Б. В. Сотник Осип Станімір (1890–1971) // Вісті Комбатанта. – 1971. – Ч. 2. – С. 90–91; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 9; Станімір О. Моя участь у визвольних змаганнях 1917–1920 / О.Станімір. – Торонто, 1966. – 192 с.

Старосольська Уляна – журналіст, письменниця.

У. Старосольська – донька Володимира і Дарії Старосольських. Старосольського В., відомого громадського діяча, адвоката, публіциста більшовики вивезли 1940 р. у Сибір, де у таборах він і помер через рік. Старосольську У. разом з матір'ю і братом у 1941 р. вивезли до Казахстану. Мати там померла, а У. Старосольська була до 1956 р. Після звільнення виїхала до Польщі, де перебувала до 1968 р. Тоді переїхала до США. Упродовж 1972–1989 р. з невеликою перервою була редактором журналу Союзу українок Америки “Наше життя”. Написала спогади “Розкажу вам про Казахстан” (1972), за що отримала 2-гу нагороду Фонду ім. І. Франка. Написала і спогади про батька “Володимир Старосольський” (1992), за які вона отримала 1-шу нагороду з фонду ім. Л. і П. Ковалівих (США). У. Старосольська друкувала свої оповідання у збірнику “Слово”, журналі “Сучасність”. Її псевдонім – “Уляна Любович”.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 3032; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 15; Любович У. Розкажу Вам про Казахстан: Нариси з прежитого / У. Любович. – Вінніпег; Торонто, 1969. – 191 с.; Любович У. Все про кохання, все про любов / Уляна Любович // Краянка. – 1994. – Ч. 1. – С. 34.

Старосольський Володимир–Степан – вчений, громадський і політичний діяч, публіцист, поручник УСС, сотник УГА.

Народився 8 січня 1878 р. у м. Ярослав (Польща) в сім'ї бургомистра. Закінчив Ярославську гімназію. Навчався у багатьох європейських університетах, закінчив правничі студії у Віденському університеті.

Один з керівників та організаторів студентського руху на зламі XIX–XX ст., один з засновників “Молодої України”. Саме на студентському з’їзді влітку 1899 р. проголошено ідею незалежності України. Разом з ще одним лідером українських студентів, Є. Косевичем, В. Старосольський організував “сецесію” студентів-українців із Львівського університету й переїхав до інших університетів Австро-Угорщини й країн Європи. Це було зроблено на знак протесту проти антиукраїнської політики керівництва Львівського університету, проти нехтування національними правами українців. На початку XX ст. В. Старосольський був одним з організаторів і публіцистів журналу “Молода Україна”. Ще в студентські роки став членом соціал-демократичної партії. Напередодні війни був одним з організаторів товариства “Січові стрільці” і його головою (1913). На початку Першої світової війни В. Старосольський – один з організаторів збройної формації Українських січових стрільців. Його було обрано членом Головної Української Ради й Української бойової управи, представником якої він був при Легіоні УСС. Друкувався на сторінках “Шляхів”. Визнаний ідеолог стрілецького руху.

У 1918 р. він став членом Українського військового комітету, що був центром підготовки до повстання. У листопаді 1918 р. поляки заарештували його й інтернували в Домб’є. У 1919 р. його обміняли на полоненого польського політика Дідушицького, і він приїхав до Кам’янець-Подільського.

У 1920 р. В. Старосольського призначили заступником міністра закордонних справ в уряді УНР (1920), водночас він викладає в Кам’янець-Подільському університеті. Після поразки визвольних змагань мешкав у Чехо-Словаччині, у 1921–1928 рр. був професором Українського вільного університету. Тут він написав свою найважливішу працю – “Теорія нації” (1922). У ній В. Старосольський полемізував з багатьма вченими, що досліджували теорію нації. Він, зокрема, заперечував і важливість тих прикмет, що їх С. Рудницький вважав визначальними, націотворчими (хоча не заперечував, що ці ознаки – антропологічний чинник, традиції, культура, мова, територія – мають значення як чинники національного розвитку).

Праця В. Старосольського свідчить про те, що він розумів націю як спільноту, яка спирається на волю, ідею та прагнен-

ня до політичної самостійності, суверенності власної держави. Без волі до політичного самовизначення народ не є нацією, або він уже перестав нею бути. У праці “Теорія нації” можна зауважити багато думок, тез, висновків, які мають актуальне значення.

Автор й інших важливих праць (підручник “Держава і політичне право” у двох томах, “Принцип більшості”, “Методологічна проблема в науці про державу”. “До питання про форми держави”). Крім того, він не часто, але регулярно, виступав з цікавими статтями на сторінках української преси.

Був відомим адвокатом. У 1908 р. захищав М. Січинського, який убив галицького намісника графа А. Потоцького, у міжвоєнну добу брав участь як адвокат у багатьох судових процесах проти українських націоналістів.

Професором УВУ і УГА (Подебради) В. Старосольський залишався до 1939 р.

У 1928 р. повернувся до Львова. Тут займався адвокатською практикою, він – член адвокатської палати у Варшаві (1928–1939). Від 1933 р. – голова УСДП, щоправда, партія не мала особливого впливу на маси.

Коли у вересня 1939 р. до Львова прийшли більшовики, В. Старосольський працював на юридичному факультеті Львівського університету. В грудні його заарештували.

Помер він у таборі (в Казахстані) 25 лютого 1942 р.

Літ.: Головацький І. Старосольський Володимир–Степан / І. Головацький // Українська журналістика в іменах / За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. – Вип. 2. – С. 205–206; За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 445; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 3032–3033; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 15; Кресіна І. Свідомість і воля – основа нації / І. Кресіна // Старосольський В. Теорія нації. – К., 1998. – С. I–XI; Старосольський Володимир (1878–1942) / За ред. І. Старосольської. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто. – 1991.

Старосольський М. – редактор, журналіст, вояк УГА.

У 1919 р. був головним редактором “Козацького голосу”, друкованого органу УГА.

Літ.: Кость С. Нариси з історії української військової преси / С. Кость, О. Тимчишин, К. Федірко. – Львів, 1998. – С. 105.

Старух Ярослав – відомий політичний і військовий діяч ОУН, публіцист.

Народився 17 листопада 1910 р. у с. Бережниця Вижня (повіту Лісно на Лемківщині). Його батько, Тимотей Старух (1860–1923), був послом до австро-угорського парламенту, членом Української Національної Ради в Станіславові та делегатом на Трудовий конгрес у Києві 1919 р.

Закінчив середню школу в Бережанах у 1928 р. і почав студії на юридичному факультеті Львівського університету. Займався політичною діяльністю, а тому через постійні арешти він так і не закінчив університет. Вступивши до ОУН, Я. Старух спочатку працював виховником Юнацтва ОУН, а в 30-х роках був членом Краєвої ексекутиви на Галичині, а потім на Волині й Поліссі. Уже тоді зарекомендував себе як талановитий публіцист. Співпрацював з багатьма виданнями, що стояли на націоналістичних позиціях: “Студентський шлях”, “Наш клич”, “Вісті”, “Голос нації”, “Голос”, був редактором масового тижневика “Нове село” (Львів).

Кілька разів його ув'язнювала польська влада. Зокрема, у 1934 р. він був в'язнем концтабору в Березі Картузькій. У травні 1939 р. у Рівному знову відбувся великий політичний процес, на якому Я. Старуха засудили до 13 років ув'язнення. Вийшов на волю після розвалу Польщі і відразу поринув у політичну роботу. Один з ініціаторів створення Українського допомогового комітету, що згодом трансформувався в Український центральний комітет. У червні 1941 р. Я. Старух очолив Міністерство інформації й пропаганди в Українському Державному Правлінні. У 1941 р. він став членом Проводу ОУН (тієї частини ОУН, що підтримувала С. Бандеру). Влітку 1941 р. керував організацією громадського і політичного життя на Житомирщині і Київщині, за що його гестапо заарештувало. Із в'язниці він утік і став керівником школи для членів ОУН на Волині.

Повернувшись на Галичину, Я. Старух працював над видавництвом популярних підручників для самоосвіти, зокрема, з історії України. У 1942 р. він став організаційним референтом Проводу ОУН. У грудні цього ж року гестапо знову заарештувало Я. Старуха. ОУН вдалося вирвати його із сумнозвісної в'язниці на вулиці Лонцького у Львові напівживого. Згодом Я. Старух почав працювати в Головному осередку пропаганди

ОУН, зокрема, в організованій тоді радіостанції “Самостійна Україна”. Підпільна радіостанція була розміщена в Карпатах, охороняв її відділ УПА. Свої програми “Самостійна Україна” передавала українською, французькою, англійською і російською мовами. До речі, англійською і французькою мовив молодий бельгійський економіст Альберт Газенбрукс, який під час поїздки в Україну потрапив до УПА і захопився ідеями українського визвольного руху, боротьби проти німців і російських більшовиків. У 1945 р. він потрапив до рук НКВД і відсидів десять років у радянських в'язницях і концтаборах.

У квітні 1945 р. Я. Старуха призначають головою Проводу ОУН на Закерзонні. Це були роки, важкі для українців, проти яких спрямовано терор як польської, так і радянської армій. У цей період Я. Старух написав велику статтю під назвою “Упир фашизму”, а також чимало інших статей, меморандумів, закликів, що виходили іноземними мовами для того, щоб інформувати західного читача про визвольну боротьбу українців.

Коли 20 вересня 1947 р. польський військовий відділ оточив бункер (біля м. Любачева), де перебував Я. Старух зі своїми співробітниками й охороною, вони відспівали український національний гімн і підірвали себе гранатами – про це є спогади польського підполковника, який керував цим загоном.

Псевдоніми Я. Старуха – Стяг, Ярлан, Столяр, Синій, Гомін, Стоян.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 3035; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 17–18; Содоль П. Українська Повстанча Аромія, 1943–49: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1994. – С.122–124; Як загинув Ярослав Старух? // Вісті Комбатанта. – 1970. – Ч. 1. – С. 8–13.

Стахів Володимир – громадський і політичний діяч, редактор і публіцист.

Народився 7 листопада 1910 р. у Перемишлі в сім'ї службовця. Закінчив українську гімназію 1930 р. У 1929 р. став членом ОУН. У 1930–1935 рр. навчався в Берлінському університеті на факультеті права. Брав участь у студентському русі. Редагував (до 1941 р.) бюлетень Української пресової служби. Як члена Українського Державного Правління гестапо заарештувало його, і в 1941–1944 рр. В. Стахів перебував у концта-

борі Заксенгаузен. Після закінчення війни був членом ЗП УГВР, членом Політичної ради ОУНз, деякий час очолював Спілку українських журналістів у Німеччині, був головою Ліги політичних в'язнів, головним редактором "Української трибуни", "Самостійної України", співредактором "До зброї", "Сучасності".

Помер 1970 р. у Мюнхені.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т.8: Перевидання в Україні. – С. 3040; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 4; Українська державна чоловіча гімназія в Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 254.

Стахів Євген – член ОУН, публіцист, підхорунжий Карпатської Січі.

Народився 15 вересня 1918 р. у Перемишлі. Там закінчив українську гімназію (1936). У гімназії став членом ОУН. Брав участь у захисті Карпатської України. У 1939–1941 рр. навчався в політехнічному інституті (Берлін). У 1941–1943 рр. – організатор українського підпілля в Донецьку, про що багато писав у спогадах. У 1944–1949 рр. жив в Австрії. З 1949 р. – у США. Публікувався в українських виданнях.

Літ.: Українська державна чоловіча гімназія в Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 254; Стахів Є. Національно-політичне життя Донбасу в 1941–1943 рр. (на основі особистих спостережень) / Є. Стахів // Сучасна Україна. – 1956. – Ч. 16 (144). – 12 серп.; Стахів Є. Сини Перемиської землі в українському революційно-визвольному русі 1930–45 років / Є. Стахів // Перемишль – західний бастион України. – Нью-Йорк; Філадельфія, 1961. – С. 175–179.

Стахів Матвій – публіцист, історик, правник, суспільно-політичний діяч, старшина УГА.

Народився 30 листопада 1895 р. у с. Нище (тепер Зборівського р-ну Тернопільської обл.). Закінчив гімназію в Перемишлі. Навчався у Карловому університеті, де студіював право і суспільні науки. Докторат здобув у 1923–1924 рр. Під час навчання був головою Української академічної громади (1920–1924). У 1925 р. повернувся до Львова. Упродовж 1925–1939 рр. – головний секретар Української соціалістично-радикальної партії, у 1929–1939 рр. – редактор її друкованого органу "Громадський голос", а також журналів "Проти хвиль" (1928–1929) і "Живе слово" (1939). Очолював Народний університет самоосвіти (1930–1939). Його дружина – Франка Стахова,

теж відомий публіцист УСРП і діяч жіночого руху, була секретарем “Самоосвіти”. У зв’язку з більшовицькою загрозою емігрував. Спочатку перебував у Німеччині, від 1949 р. – у США. Брав активну участь у діяльності українських організацій, у 1949–1971 рр. редагував тижневик “Народна воля”, очолював НТШ у США (1969–1974). Стахів М. – відомий діяч УККА і СКВУ. Автор великої кількості праць. Це “Нарис історії українського національно-політичного руху” (у 5 ч.), “Історія Першої світової війни” (у 2 ч.), “Москвофільство, його батьки і діти”, “Україна в добу Директорії УНР” (у 7 т., 1962–1963), “Західна Україна” (у 5 т., 1958–1961). Співпрацював з колективом авторів, що переклав англійською мовою десятитомну “Історію України-Руси” М. Грушевського.

Помер 2 червня 1978 р. Похований у Філадельфії.

Літ.:Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 3041; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 3; Кондратюк О. Стахів Матвій // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. – Вип. II. – С. 206–208; Матвій Стахів // Свобода. – 1978. – Ч. 131. – С. 5; Павлів-Білозерський О. В справі напастей і очернень проти діячів визвольної демократії / О. Павлів-Білозерський // Вільна Україна. – 1955. – Ч. 7. – С. 28–31; Україна проти большевиків: Нариси з історії агресії Советської Росії: Кн. I. – Тернопіль, 1992.

Стебельський Богдан – учений, культурний діяч, публіцист.

Народився 15 березня 1911 р. у с. Томашівці, Калуського повіту у вчительській родині, брат С. Стебельського. У 1934–1939 рр. навчався у Краківській академії мистецтв на відділі малярства і театральної декорації сцени (сценографії у сучасному розумінні). Брав активну участь у студентському житті. Від 1936 р. до 1939 р. очолював у Кракові об’єднання митців “Зарево”. Навесні 1939 р. братів Богдана і Степана Стебельських заарештували, і вони потрапили до Берези Картузької. Вийшли на волю на початку Другої світової війни. По закінченні студій Б. Стебельський працював в українській гімназії у Холмі (1940–1941), в учительській семінарії у Самборі (1941–1942), був директором мистецько-промислової школи в Яворові (1942–1944). Через більшовицьку загрозу емігрував, згодом опинився в таборах для біженців. Тоді ж почав займатися малярством, журналістикою. Він писав на мистецтвознавчі теми в “Українському

мистецтві” (1947–1948). Крім того Б. Стебельський брав участь у виставках, був одним з організаторів Української спілки образотворчих мистецтв.

У 1949 р. Б. Стебельський переїхав до Канади, в Британську Колумбію. Від 1955 р. мешкає в Торонто. Тут він редагував “Гомін України” і створив місячний додаток “Література і мистецтво”.

Стебельський Б. активно працював на громадському поприщі. Він розумів, що треба виховувати молодь, й організував курси Українознавства ім. Г. Сковороди (Торонто), курси ім. Ю. Липи. Він один з організаторів Спілки української молоді. Багато уваги приділяв Б. Стебельський і малярству, працюючи в різних техніках і жанрах.

У 1965 р. Б. Стебельський очолив Асоціацію діячів української культури і став редактором її збірників під назвою “Естафета”. На Конгресі СКВУ у 1973 р. його обрали головою Ради до справ культури при секретаріаті СКВУ. Відзначився Б. Стебельський і на полі науки. У 1959 р. він здобув ступінь доктора філософії. Багато зробив для розвитку НТШ у Канаді, головою якого він став у 1973 р. Найважливіша його праця “Про ілюстрацію дитячої книжки” (1966 р.), збірник статей та есеїв “Ідеї і творчість” (1991).

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 3042; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 34; Копач О. Слово редактора / О. Копач // Стебельський Б. Ідеї і творчість. – Торонто, 1991. – С. 7–10.

Стебельський Іван – громадський діяч, публіцист.

Народився 1903 р. у Бориславі в сім’ї робітника. Закінчив Дрогобицьку гімназію. Навчався у Львівській вищій торгівельній школі, тоді ж вступив в ОУН. Брав участь у захисті Карпатської України. Після того, як почалася німецько-радянська війна, у складі Похідних груп ОУН(м) вирушив на Схід. У 1944 р. виїхав до Німеччини, згодом до США. Виступав на сторінках української преси, був членом українських товариств. У 1996 р. у Гарвардському університеті засновано фонд Івана Стебельського, який упродовж п’ятнадцяти років допомагає Бориславській гімназії, школам у Старому Самборі і Старій Солі.

Помер 11 листопада 2006 р. у Самборі.

Літ.: Чіпко М. Білим журавлем полинув у вічність / М. Чіпко // Українське слово. – 2006. – Ч. 47. – С. 12.

Стебельський Степан – командир відділу УПА.

Відомий під псевдонімом “Хрін”. Народився 18 жовтня 1914 р. у с. Голинь біля Калуша у багатодітній сім’ї, у якій було шестеро дітей. Закінчив учительську семінарію в Самборі (1935), під час навчання вступив до ОУН (1934). Був у Пласті, який на той час влада уже заборонила. Займався пропагандистською роботою, розповсюджував літературу (видавництва “Дешева книжка”), яку йому давав старший брат Роман (був членом УВО від 1920 р.). Навесні 1939 р. польська влада заарештувала С. Стебельського і його брата Богдана. Обидва вийшли на волю з Берези Картузької на початку Другої світової війни. Повернувся до Самбора, але у зв’язку з більшовицькою загрозою перейшов через демаркаційну лінію на територію, яку контролювала німецька влада. Був директором школи на Перемишльщині, згодом став сільським вейтом. Займався підпільною роботою, збирав зброю. У 1942 р. гестапо заарештувало С. Стебельського. Вийшовши на волю, пішов в УПА.

Сотня С. Стебельського – “Хріна” виконала багато успішних операцій. Одна з них – засідка і бій, у якому загинув заступник міністра оборони Польщі генерал Свєрчевський. За цей бій С. Стебельського нагородили Золотим Хрестом Бойової Заслуги I класу. Після брутальної операції проти українців під назвою “Вісла” сотня “Хріна” перебазувалась на Турківщину. Там узимку 1947–1948 рр. С. Стебельський – “Хрін” і написав дві книжки, що стали важливим документом історії визвольних змагань українців. Рукописи передали за кордон, і там вони вийшли друком. Йдеться про “Крізь сміх заліза” (Мюнхен, 1950) і “Зимом в бункері” (Мюнхен, 1952). Загинув 9 листопада 1949 р. на території Словаччини, супроводжуючи на Захід кур’єрів УГВР. Дружину його замучили “енкаведисти”.

Літ.: Визначні постаті визвольної боротьби України (найновіша доба). – Нью-Йорк, 1967. – С. 71–72; Горислав М. Р. Степан Стебельський – Хрін / М. Р. Горислав // Український самостійник. – 1956. – Ч. 46. – С. 3. – Ч. 47. – С. 3; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 35; Коваль Ф. [рец.] Степан Хрін: Зимом в бункері: Спогад-хроніки, 1947–1948 / Ф. Коваль // Фенікс. – 1951. – З. 2. – С. 130–132; Содоль П. Українська Повстанча Армія. 1943–1949: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1994. – С. 123–124.

Степанів Олена – громадський діяч, науковець-географ, хорунжий УСС, четар УГА, публіцист.

Народилася 7 грудня 1892 р. у с. Вишнівчик Перемишлянського повіту в родині священика. Була у Пласті, вивчала військову справу, очолила згодом жіночу соту у передвоєнних “Січових стрільцях”. Закінчила учительський семінар і в 1912 р. записалася до Львівського університету. На початку Першої світової війни вступила до Легіону УСС. Брала участь у боях, зокрема, і на Маківці. Її було підвищено до звання хорунжого, нагороджено “Медаллю за хоробрість” і “Хрестом Карла V”. Наприкінці травня 1915 р., прикриваючи відступ своїх, потрапила в полон. Як полонена була в Ташкенті, де брала участь у житті української громади. Після обміну військовополоненими у квітні 1917 р. повернулася до Львова. Увійшла до Головної управи, згодом Начальної команди УСС. Брала участь у підготовці Листопадового повстання, в українсько-польській війні як четар УГА. Якийсь час була референтом преси в Міністерстві закордонних справ УНР.

Перехворівши на тиф, залишила армію. Упродовж нетривалого часу навчалася в Кам’янець-Подільському університеті. У листопаді 1919 р. виїхала до Відня, де 1921 р. закінчила філософський факультет зі ступенем доктора. Після повернення до Львова у 1921 р. стала членом Української партії народної (р)оботи – “загравістів” (до війни була членом Української радикальної партії). Упродовж 1922–1936 рр. викладала в гімназії сестер Василіанок і в Українському таємному університеті. Друкувала спогади на сторінках української преси. У 1941–1944 рр. працювала в статистичному бюро м. Львова, вчителювала. Тоді ж О. Степанів написала працю “Сучасний Львів” (1943). У 1944–1946 рр. була старшим науковим співробітником і завідувачем сектора економіки промисловості Львівського відділу економіки Академії наук, в.о. доцента економічної географії Львівського університету, викладала в інституті радянської торгівлі. У 1946–1949 рр. була змушена працювати в Києві – спочатку в інституті економіки Академії наук УРСР, згодом у Природничому музеї Академії наук. Від грудня 1949 р. до червня 1956 р. перебувала в ув’язненні (без суду). Повернулася до Львова у червні 1956 р.

Основні праці О. Степанів – спогади “Напередодні великих подій” (1943), довідник “Кооперативи здоров’я” (1930).

О. Степанів – дружина Р. Дашкевича, відомого громадсько-го і політичного діяча, генерал-хорунжого Армії УНР, мати відомого історика Я. Дашкевича.

Померла 11 липня 1963 р.

Літ.: Голод І. “За нашов Степанівнов цілий курінь плакав” / І. Голод // Молода Галичина. – 2003. – 24 лип.; Давид І. Олена Степанів – жертва сталінських репресій / І. Давид // Ратуша. – 1993. – Ч. 73 (10 лип.); Дашкевич Я. Олена Степанів та її “Сучасний Львів” / Я. Дашкевич // Степанів Олена. Сучасний Львів. – 1995. – С. 125–137; Доктор Олена Степанів // Вісті Комбатанта. – 1963. – Ч. 4. – С. 73–74; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 3047; За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви, 1914–1964. – С. 454–455; Книш І. Відгуки часу: Вибрані нариси, статті, спогади, матеріали / І. Книш. – Вінніпег, 1972. – С. 56–76; Книш І. Останній салют Олені Степанів / І. Книш // Визвольний шлях. – 1963. – Кн. XI–XII. – С. 1304–1315; Курах М. Олена Степанівна / М. Курах // Шлях перемоги. – 1963. – Ч. 36, 37; Ровенчак І. Олена Степанів була відомою у наукових колах як географ / І. Ровенчак // Каменярь. – 1993. – груд.; Шашкевич Я. Олена Степанів / Я. Шашкевич // Старожитності. – 1993. – Ч. 11–12. – С. 22–23. Постатті на тлі доби (Олена Степанів і Роман Дашкевич): рекомендований список літератури до 120-річчя від дня народження. – Львів, 2012. – 28 с.; Вона жила для України, вона служила Україні: посібник до 120-річчя від дня народження Олени Степанів-Дашкевич. – Львів, 2012. – 28 с.І

Степовий Микола – вояк УПА, журналіст.

Родом з Наддніпрянщини. Разом із сестрою Марійкою був в УПА, редагував сатиричний журнал УПА “Перець”.

Літ.: Давиденко. Мій життєпис / Давиденко // Свобода. – 1978. – Ч. 98. – С. 2; Дарлат Н. Героїні УПА / Н. Дарлат // Вісник. – 1975. – Ч. 3. – С. 20–23.

Стерчо Петро – вчений, громадський і політичний діяч, журналіст.

Народився 4 квітня 1919 р. у с. Кузьмине (тепер Мукачівського р-ну Закарпатської обл.) у селянській родині. Закінчив Ужгородську торговельну школу, навчався в Мукачівській торговельній академії, у 1939 р. брав участь у збройному захисті Карпатської України, оскільки разом із братом був у “Карпатській Січі”. Був інтернований у Словаччині. Навчався у Братиславі. Після того, як ним зацікавилася гестапо, за дорученням керівництва ОУН, виїхав до Львова. Перед приходом радянської влади виїхав на захід. Брат загинув у радянських концтаборах. Після

Другої світової війни був у Німеччині, викладав у торговельній школі в Аугсбурзі. Згодом переїхав до США. Дописував до української преси (“Новий шлях”, “Орлик”, “Сучасність”, “Самостійна Україна”). Його відома праця – “Карпато-Українська держава” (Торонто, 1965). Інші праці – “Урядова координація операцій мадярських і польських терористів у Карпатській Україні в 1938–1939 рр.” (Філадельфія, 1972), “Дипломатія подвійної моралі” (Нью-Йорк, 1971).

Помер 18 червня 1987 р. у м. Карнберг (США).

Літ.: Буцевицький В., Морозов О. Стерчо Петро Юрійович / В. Буцевицький, О. Морозов // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1997. – Вип. IV. – С. 239–240; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 3049; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 50.

Стефаник Юрій – громадсько-політичний діяч, публіцист, літературний критик.

Народився 1909 р. у с. Стецева на Покутті, син Василя Стефаника. Навчався у Снятинській гімназії. За “український націоналізм” рік відсидів у польській в’язниці. Закінчив юридичний факультет Львівського університету (1935). У 1936–1937 рр. був співредактором тижневика “Українські вісті” (Едмонтон). У 1938 р. повернувся до Львова. Був співробітником журналу “Життя і знання”, редагував місячник “Новітній ремісник”. За радянських часів працював в Інституті літератури імені Т. Шевченка АН УРСР, викладав українську мову у ветеринарному інституті. Від вересня 1940 р. до травня 1941 р. сидів у в’язниці за підозрою у членстві в ОУН. Допоміг звільнитися акад. К. Студинський. Взяв участь у Похідних групах ОУН. Гестапо заарештувало його, але Ю. Стефаникові вдалося уникнути трагічної долі багатьох інших учасників Похідних груп. Згодом працював у Львівському відділі “Українського видавництва”. У 1944 р. емігрував до Німеччини. Від 1948 р. – у Канаді. Очолював канадське об’єднання українських письменників “Слово”, друкувався в українських виданнях. Майже ніколи не писав під своїм прізвищем, а підписувався псевдонімами Ю. Гаморак, Ю. Клиновий.

Помер 1982 р. у Едмонтоні.

Літ.: Білоус-Грачевська М. Ми не прощалися з тобою, Україно: Вибране: 1952–1988 / М. Білоус-Грачевська. – Дітройт, 1988. – С. 583–589; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т.8: Перевидання в Україні. – С. 3051; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 42; Кравців Б. Юрій Стефаник – біограф “Поета твердої душі” / Б. Кравців // Українські вісті. – 1969. – Ч. 11; Кузьмович О. Юрій Стефаник / О. Кузьмович // Юнак. – 1972. – Ч. 1. – С. 7; Любович У. Юрій Стефаник / У. Любович // Сучасність. – 1988. – Ч. 2. – С. 92–99; Рахманний р. Живе Стефаникове слово // Рахманний Р. Україна атомного віку. – Торонто, 1994. – Т.1. – С.468–471; Саварин П. Гідний імени батька (Кілька штрихів до портрета Юрія Стефаника) // Українські вісті. – 1996. – Ч. 47. – С. 3–4, Ч. 48. – С. 3, 4.

Стефанишин Богдан – поет, публіцист, вояк Дивізії “Галичина”.

Народився 2 жовтня 1913 р. на Сокальщині. Середню освіту здобув у Сокальській гімназії. У 1943 р. пішов добровольцем в Дивізію “Галичина”, зазнав важкого поранення, після чого залишився інвалідом. По війні переїхав до США. Друкуватися почав ще у передвоєнні часи у газеті “Голос з-над Буга”, потім у газетах “Назустріч” і “Краківські вісті”. На еміграції друкувався у журналах “Патріархат”, “Вісті комбатанта”, у газеті “Америка”, у бюлетені “Надбужанська земля”.

Літ.: Богдан Стефанишин: Некролог // Вісті Комбатанта. – 1986. – Ч. 4. – С. 98–99.

Стефанів Зенон – громадський діяч, військовий історик, журналіст, хорунжий УГА.

Про його життя і діяльність відомо мало.

Літ.: Дашкевич Я. “Історія українського війська” – проблематика, автори, видавці / Я. Дашкевич // Історія українського війська (від княжих часів до 20-х років ХХ ст.). – Львів, 1992. – С. III–VIII; Історія українського війська (від княжих часів до 20-х років ХХ ст.). – Львів, 1992. – С. 638; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 39.

Стецько Слава – громадський і політичний діяч, редактор, публіцист.

Справжнє прізвище – Євгенія Музика. Дружина Я. Стецька. Народилася 14 травня 1920 р. у с. Романівка (тепер Тереховлянського р-ну на Тернопільщині). Після закінчення Тереховлянської гімназії (1939) вступила на медичний факультет Львівського університету. Під час німецької окупації на-

вчалася на фахових курсах Львівської політехніки. Навчання поєднувала з діяльністю в ОУН. 1944 р. за наказом ОУН виїхала до Німеччини. Згодом навчалася в УВУ. Її обрали членом Центрального комітету АБН. З 1948 р. С. Стецько – головний редактор “ABN-Correspondence”, квартальника “Ukrainian Revue”, інших видань АБН. Брала активну участь у діяльності українських товариств та організацій, була головою Екзекутиви АБН. З 1968 р. очолювала сектор зовнішньої політики Проводу ОУН(б). У 1985 р. стала віце-президентом, а в 1985 р. президентом АБН. У 1991 р. С. Стецько на великому зборі обрали головою Проводу ОУН(б). Після проголошення незалежності повернулася в Україну. У 1998 р. її обрали народним депутатом Верховної Ради України.

Померла 12 березня 2003 р.

Літ.: Бондар М. Її ім'я вписано в історію / М. Бондар // Шлях перемоги. – 2003. – Ч. 28. – С. 15; Головацький І. Стецько Слава / І. Головацький // Українська журналістика в іменах: Словникова частина / За ред. М. Романюка. – Львів, 2002. Вип. 9. – С. 287–288; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 3055; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 54–55; Савків Б. Слава Стецько – політична і державна діячка / Б. Савків // Нація і держава. – 2004. – Ч. 6. – С. 4; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993 – Vol. V. – P. 54–55.

Стецько Ярослав – політичний і громадський діяч, голова Проводу ОУН (р), президент АБН, публіцист.

Народився 19 січня 1921 р. у Тернополі в священничій родині. Закінчив Тернопільську гімназію, у 1929–1934 рр. студював право у Краківському і Львівському університетах. Ще в гімназії включився в підпільну боротьбу, ставши членом СУНМ, згодом – членом УВО і ОУН. З 1932 р. він вже був членом КЕ ОУН, ідеологічним референтом, редагував націоналістичні видання (“Юнак”, “Юнацтво”, “Бюлетень КЕ ОУН на ЗУЗ”), друкувався на сторінках “Студентського шляху”. Саме, на сторінках цього журналу надруковано публікації, що свідчили про вміння Я. Стецька теоретично осмислювати складні проблеми, про його публіцистичний талант. Уперше був заарештований, коли йому було вісімнадцять років. На Львівському процесі С. Бандери Я. Стецька засудили до п'яти років ув'язнення. У 1937 р. він вийшов на волю на підставі амністії. У 1938–

1939 рр. на сторінках “Українського слова” Я. Стецько опублікував спогади про перебування у в’язниці – “За ґратами”.

Як теоретик та ідеолог українського націоналізму Я. Стецько ще в 30-х рр. писав про націоналістичний світогляд і зазначав про його демократичний і народодлюбний характер. Стецько Я. сповідував ідею боротьби, але він цю ідею не абсолютизував, не проповідував ідею боротьби для боротьби, а зазначав, що не може бути боротьби без мети, а для українських націоналістів боротьба вартістю є лише тоді, коли йдеться про боротьбу за національні ідеали. Він стверджував, що національна революція може бути успішною лише тоді, коли вона водночас є і соціальною революцією. Стецько Я. наголошував, що індивід не може стояти над спільнотою, а навпаки, може проявити себе лише у ставленні до національної спільноти і в спільноті. На Львівському процесі він висловив одну із засадничих ідей українського націоналізму: “Україна повинна стати ідейним, моральним і культурним центром, навколо якого повинні зосереджуватися змагання усіх поневолених народів. Україна має бути їх ідейним і моральним провідником у їхніх визвольних змаганнях.”

Після вбивства Є. Коновальця і в умовах розколу в ОУН Я. Стецько підтримав С. Бандеру. У лютому 1940 р. він був ініціатором скликання великого збору ОУН (Краків), і створення революційного Проводу ОУН. У квітні 1940 р. його було вибрано заступником голови ОУН(р), тобто заступником С. Бандери.

За дорученням С. Бандери організував Похідні групи, які після початку німецько-радянської війни вирушили на схід. Він підготував проголошення Акту відновлення української державності (Львів, 30 червня 1941 р.) й очолив Українське Державне Правління. У липні 1941 р. за відмову відкликати цей Акт гестапо заарештувало його. До кінця вересня 1944 р. Я. Стецько перебував у концтаборі Заксенгаузен.

У 1945 р. Я. Стецька вибрали членом Бюро Проводу ОУН, він також керував і відділом зовнішньої політики ЗЧ ОУН, виступав проти війни як засобу розв’язання міжнародних проблем. Важливою були антирадянська, антиросійська спрямованість його публіцистики, оскільки Я. Стецько вважав, що СРСР – це витвір традиційного російського імперіалізму. Як і С. Бандера, він гостро критикував проросійські концепції американських політиків, спроби підпорядкувати український визвольний рух

російським емігрантським організаціям. Принциповим моментом публіцистики Я. Стецька була і віра у власні сили українського народу.

У 1968 р. його обрали головою Проводу ОУН (р). На цій посаді він був до кінця життя. Був Я. Стецько і постійним членом Світової антикомуністичної ліги, заснованої 1970 р.

Помер Я. Стецько 5 липня 1986 р. у Мюнхені.

Літ.: Цікавий М. Ярослав Стецько – Прем'єр Уряду Української Держави / М. Цікавий // Вісник. – 1981. – Ч. 6. – С. 1–2; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2002. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 3055; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 55; Косик В. Передмова // Стецько Я. Українська визвольна концепція. – Мюнхен, 1987. – С. 9–16; Мужилівський Д. До 80-річчя від дня народження Ярослава Стецька / Д. Мужилівський // Альманах “Томону України”. – 1992. – С. 100–110; Жертвна праця задля добра і величчя рідного народу – обов'язок кожного українця: рекомендований список літератури до 100-річчя від дня народження Ярослава Стецька. – Львів, 2012. – 18 с.

Стружманчук Яків – художник, мистецтвознавець, публіцист, хорунжий УСС.

Народився 1884 р. у с. Росохуватець (тепер Козівського р-ну Тернопільської обл.). Навчався у Бережанській і Львівській гімназіях (закінчив 1906 р.). У 1906–1913 рр. студював у Краківській академії мистецтв. Як художник-карикатурист дебютував на сторінках сатирично-гумористичного журналу “Комар”, але ще в гімназії він ілюстрував рукописні гумористичні журнали (1900–1906), вміщував карикатури у “Зеркалі” (1906–1907). Після повернення з Паризької академії мистецтв працював у Перемишльській українській гімназії, брав участь у художніх видавництвах, співпрацював з періодичними виданнями (“Будучність”, “Народний голос”, “Ілюстрована Україна”), його карикатури були на сторінках “Жала” (1913–1914). У передвоєнний період (1909–1912) друкував у “Ділі” статті на мистецтвознавчі теми. На початку Першої світової війни зголосився добровольцем до Легіону УСС. В одному з боїв потрапив до російського полону. Після поразки визвольних змагань залишився у Великій Україні. Писав рецензії на театральні вистави. У Києві працював у художньо-індустріальному училищі, в Історичному музеї ім. Т. Шевченка, в Музично-театральному інституті

ім. М. Лисенка, ілюстрував книжкові видання, 1925 р. співпрацював з журналом “Західна Україна”.

Струхманчука Я. заарештували 1 лютого 1933 р. Працював на будівництві Біломорканалу, згодом поневірявся в концтаборах на території Карелії. Розстріляли його 2 грудня 1937 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 3076; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 69; Струхманчук Яків Мирославович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2000. Вип. 7. – С. 324–332; Українська загальна енциклопедія / За ред. І. Чаковського. – Львів; Станіславів; Коломия, 1930–1934. – Т. III. – С. 210; Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 92; Яків Струхманчук (1884–1937): Бібліографічний покажчик / Укладач П. Медведик, П. Баб'як. – К., 1993. – 55 с.

Сулима Михайло – громадський діяч, інженер, публіцист.

Народився 1916 р. у с. Улашнівці Чортківського повіту (Тернопільщина). Середню школу закінчив у Станіславові. Економічні студії завершив у Берліні в 1940 р. По Другій світовій війні М. Сулима брав активну участь у діяльності переселених таборів у Західній Німеччині. У 1948 р. переїхав до Канади, де кілька років працював і жив у Торонто, там закінчив бібліотечні студії. Потім переїхав до Оттави, де працював у бібліотеці федерального уряду. Був активним учасником різних українських установ, організацій, наукових товариств. Займався журналістикою – був співробітником “Вістей комбатанта”, дописував також до “Нашої мети” та “Нового шляху”.

Літ.: Некролог // Вісті комбатанта. – 1983. – Ч. 5–6. – С. 107.

Сушко Роман – політичний і військовий діяч, сотник УСС, полковник Січових стрільців Армії УНР, публіцист.

Народився 1894 р. у с. Ременів біля Львова. Навчаючись у гімназії Львова, відвідував “Мазепинський курс мілітарний”. На початку Першої світової війни зголосився добровольцем до лав Січового стрілецтва. Брав участь у боях на Маківці, Лисоні. На початку вересня 1916 р. потрапив до російського полону. Після лютневої революції 1917 р. разом з іншими українськими старшинами вирвався з табору неподалік від Царицина і прибув до Києва. Був одним з організаторів київських Січових

стрільців, однієї із найбільш боєздатних частин Армії УНР, де командував куренем, полком, а згодом дивізією Січових стрільців. Після поразки визвольних змагань перебував у таборі для інтернованих. Брав участь у другому Зимовому поході. Сушко Р. – один з засновників УВО, належав до проводу УПН(р). Згодом він став краєвим командантом УВО (1927–1930), працював у “Національній думці”, органі ГУНМ. Був одним із співтворців ОУН, його кілька разів ув’язнювала польська влада. У 30-х рр. перебував за кордоном, працював у референтурі військових справ ПУНу. На початку німецько-польської війни командував українською військовою частиною (“Український легіон” або “Легіон полк. Р. Сушка”), яка дійшла до Стрия, але німецька влада розпустила її, не бажаючи конфлікту з Москвою. З кінця 1939 р. жив у Кракові, призначений провідником ОУН на території Генеральної губернії. Взяв участь у конференції (червень 1941 р.) чотирьох українських комбатантських організацій і увійшов до складу Української генеральної ради комбатантів – спільного керівного органу комбатантських організацій. Був проти розколу ОУН, але коли це сталося, Р. Сушко залишився разом з А. Мельником. У 30-х рр. друкував спогади, писав статті на військові теми (“Літопис “Червоної Калини”). Він написав брошуру “Хто убив полк. Отмарштайна” (Чернівці, 1934).

Сушка Р. підступно вбили 14 січня (за іншими даними – 12 січня) 1944 р. у Львові.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С.3111; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 114–115; Болеховський А. Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939–1945) / А. Болеховський. – Львів, 2003. – С. 34; За волю України: Історичний збірник: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 462; Львівські вісті. – 1944. – Ч. 23 (742). – С. 2; Мірчук П. Нарис історії ОУН: Перший том: 1920–1939. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968; Паньківський К. Роки німецької окупації (1941–1944) / К. Паньківський. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1983.

Сціборський Микола – теоретик українського націоналізму, політичний діяч, публіцист, полковник Армії УНР.

Народився 28 березня 1897 р. у Житомирі. Воював на фронтах Першої світової війни як старшина російської армії. Після більшовицького перевороту у листопаді 1917 р. записався до Армії УНР. Після поразки визвольних змагань у 1920–

1922 рр. перебував у таборах для інтернованої Армії УНР. У 1922 р. вступив до Української господарської академії в Подєбрадах, яку закінчив у 1929 р. На роки навчання припадає активна участь у громадсько-політичному житті. З його ініціативи об'єдналися Українське національне об'єднання (очолював М. Сціборський, Д. Демчук), Союз українських фашистів (А. Костарів, П. Кожевників) і Союз визволення України (Ю. Коллард, Григорович) в одну організацію під назвою Легія українських націоналістів. Головою її на з'їзді в листопаді 1925 р. було обрано М. Сціборського. Він як голова ЛУН багато зробив для популяризації ідей українського націоналізму і об'єднання націоналістичних організацій. Редагував журнал "Державна нація", що був органом ЛУН. Там надруковано і його статті. Згодом Легія українських націоналістів об'єдналася з Групою української національної молоді. Нова організація отримала назву Союз українських націоналістів. Брав участь у підготовці та проведенні Першого конгресу українських націоналістів. На пропозицію Є. Коновальця його було обрано до складу ПУН.

Сціборський М. багато друкувався на сторінках української преси ("Державна нація", "Розбудова нації", "Сурма", "Самостійна думка"). У 1931–1932 рр. видавав у Парижі двотижневик "Незалежність". Псевдоніми М. Сціборського – Житомирський, Органський, Луцький, Рокосш, очевидно, що й "Інж. Ч." (так підписано публікації про пропаганду у "Самостійній думці"). Він – співавтор проекту Конституції Української держави, автор багатьох публіцистичних і політологічних праць – "Шлях націоналізму" (1927), "Робітництво і ОУН" (1933), "Національна політика більшовиків в Україні" (1938, перекладена англійською, французькою і німецькою мовами), "Демократія", "Сталінізм" (1938, 1941, 1947), "Україна і національна політика советів" (1938), "Земельне питання" (1939), "Україна в цифрах" (1940), але найважливішою є його праця "Націократія", що вийшла у 30-х рр. кількома виданнями.

Основні тези цієї праці:

- М. Сціборський критикував політичний лібералізм і демократію; на його думку, уявлення лідерів української революції про державу не були актуальними; проте він не заперечував демократії у принципі, не заперечував можливості повернення до неї за відповідних умов;

- М. Сціборський рішуче відкинув соціалістичну і комуністичну моделі державного устрою; висловив думку про неминучість краху більшовицького ладу в СРСР, її висловлювали й інші публіцисти (Д. Донцов, наприклад); він визначив дві фундаментальні ознаки соціалістичної моделі російських більшовиків: 1) втрата духовності (“обездуховлення”, за словами М. Сціборського); 2) неспроможність економічної концепції. (у підсумку це і стало причиною краху СРСР);
- погляди М. Сціборського на фашизм (у праці йдеться саме про італійський фашизм; якби автор писав “Націократію” тоді, коли повною мірою проявив себе німецький нацизм як чинник геополітичної ситуації, як руйнівна, аморальна, антигуманна сила, то він ще рішучіше відкинув би політологічні, морально-духовні концепції і фашизму, і нацизму, – так, як це він зробив у випадку з російським більшовизмом) спростовують необґрунтовані звинувачення українського націоналізму в ідейній і духовній єдності з фашизмом чи нацизмом; він бачив у фашистській моделі державного устрою такі риси, що суперечили українській традиції і ментальності, що неприйнятні для майбутньої української держави; М. Сціборський вчасно зауважив, що диктатура є для фашизму не тимчасовим методом, а основним елементом державного устрою, що теж несприйнятне для майбутньої Української держави;
- щодо диктатури, то М. Сціборський не заперечував її певний конструктивізм, він виправдовував її необхідність у певних умовах; проте наголошує на негативних наслідках постійної диктатури: “Паралізуючи в реальному житті всі вияви народної ініціативи, критичності й самодіяльності, зобов’язуючи всіх до сліпого послуху... диктатура руйнувала умови, що серед них лише й може витворюватися бажаний їй самій тип сильної, активної, ініціативної людини. Замість аристократів Духа, витворювала вона рабів, бездумних і обмежених “апаратників” своєї системи”;
- з огляду на це М. Сціборський порушував ще одну важливу проблему – проблему людини; він вважає людину найменшим елементом суспільного ладу (націократії), але людину сильною, активну, ініціативну, яка служить своїй нації, яка вважає, що “Держава – це не крамничка, що до неї ходять “за потребою”;

- щодо провідної меншості, на думку М. Сціборського, її появу стимулюють народні низи, а не еліта;
- найголовніше в праці М. Сціборського – це розуміння націократії як влади нації; вона не заперечує приватної власності, економічної свободи і прагнення господарського зиску; вона відкидає угодовські автономістичні й федералістичні компроміси, орієнтаційні лавірування; це національна революція як “внутрішній тяглий у часі та різноманітний у своїх виявах, ідейний, духо-волевий, визвольо-політичний і державно-творчий процес Української нації, спрямований до її звільнення, скріплення, впорядкування та забезпечення для неї гідного існування”.

У серпні 1941 р. М. Сціборський як референт пропаганди ПУН разом з О. Сеніком вирушають у складі Похідної групи на Київ. 30 серпня 1941 р. їх було вбито у Житомирі. Підозра впала на ОУН(б), але є підстави вважати, що це була справа інших сил (не українських), зацікавлених у розгортанні братовбивчої війни між двома гілками ОУН.

Літ.: Денека О. Сціборський Микола / О. Денека // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. III. – С. 289–291; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 3117; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 73; Книш З. Становлення ОУН / З. Книш. – К., 1994. – С.34; Таран С. Державотворення Миколи Сціборського / С. Таран // ОУН: Минуле і майбутнє. – К., 1993. – С. 108–114; Українська мала енциклопедія / За ред. Є. Онацького. – Буенос-Айрес, 1959. – Т. 8. – С.1869; Червак Б. “Націократія” Миколи Сціборського в системі ідейних засад українського націоналізму / Б. Червак // Українське слово. – 1995. – 10 серп.; Червак Б. Микола Сціборський – ідеолог, теоретик, письменник / Б. Червак // Розбудова держави. – К., 1993. – Ч. 11. – С. 17.

Стецюк Григорій – журналіст, сотник УГА.

Народився в жовтні 1890 року в с. Гнилички на Тернопільщині. Закінчив українську гімназію в Тернополі. Навчався у Львівському, Віденському і Франкфуртському університетах. Воював у лавах УГА. Друкувався на сторінках “Нового часу”, “Перемоги”, “Нашого прапора”, “Вістей”. Радянські спецслужби заарештували його в травні 1945 року в Берліні. Обставини смерті встановити важко.

Літ.: Григорій Стецюк – лицар революції духа. – Львів: Вид-во “Друкарські куншти”, 2016. – 236 с.

Талан Павло – полковник Армії УНР, журналіст, публіцист.

Народився 1887 р. на Чернігівщині. Брав участь у визвольних змаганнях, зокрема, в Зимових походах. Після поразки перебував у таборах для інтернованих. Там він був серед засновників журналів “Вінок” і “Веселка”. Згодом мешкав у м. Олесько, був співробітником “Вістника” Д. Донцова. Після Другої світової війни – на еміграції. У США П. Талан мешкав у Балтиморі, Чикаго, дописував до української преси. Один із псевдонімів – Павло Лан.

Літ.: Гикавий М. Мої зустрічі / М. Гикавий // Вісник. – 1972. – Ч. 7–8. – С. 15–16.

Таранько Михайло – видавець, редактор, педагог, громадський діяч.

Народився 21 березня 1887 р. у с. Вільшаниця (тепер Яворівського р-ну Львівської обл.) в селянській сім'ї. Навчався в українській гімназії у Львові (1900), але не закінчив. Від 1901 р. навчався в народній школі імені М. Шашкевича, згодом – в учительській семінарії, яку закінчив 1908 р. Вчителював. У 1914 р. його мобілізували до війська. Після закінчення світової війни працював в учительській семінарії, а згодом в Українській приватній школі імені Б. Грінченка. У 1919 р. власним коштом заснував видавництво “Світ дитини” і 1 листопада 1919 р. вийшло друком перше число “Світу дитини” (1919–1939). Поява українського видання в листопадові дні, коли ще тривали визвольні змагання, мала знаменний характер. Упродовж 1923–1926 рр. М. Таранько видавав і редагував журнал “Молода Україна”. При журналі виходила серія “Бібліотека “Молодої України”. При видавництві “Світ дитини” почала виходити і серія “Діточа бібліотека” (до 1939 р. вийшло понад 230 книг для дітей), “Бібліотека для молоді”. Упродовж 1925 р. видавництво видавало і “Пластову бібліотеку”. У 1927 р. М. Таранько заснував “Образкову бібліотеку” для найменших за віком дітей. Від 1930 р. почала виходити “Популярна бібліотека”.

Активно працював на ниві громадського життя, був членом професійної організації “Взаємна поміч українського вчительства”, редагував і видавав журнал “Учитель” (орган цієї організації), входив до складу редколегії “Життя і школи”, науко-

во-мистецького додатка до журналу “Учительське слово”. Його публікації надруковано на сторінках цих видань. У 1926 р. М. Таранька обрали головою Союзу українських накладень і книгарень. У 30-ті рр. був відповідальним редактором такого видання, як “Наша Батьківщина” (1937–1939), відповідальним редактором і видавцем газети “Наш лемко” (1934–1939). Належав до УНДО.

Із приходом радянської влади видавництво “Світ дитини” ліквідували. У 1939–1941 рр. М. Таранько працював у системі народної освіти. У роки німецької окупації і аж до 1947 р. мав власну букіністичну книгарню. Заарештували його в лютому 1949 р. за стандартним звинуваченням.

Помер М. Таранько у в’язниці 1950 р.

Літ.:Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 3129; Кусий Л. Таранько Михайло Миколайович / Л. Кусий // Українська журналістика в іменах / За ред. М. Романюка. – Львів, 2002. Вип. 9. – С. 291–296.

Тарнавський Богдан – редактор, дякон УГКЦ, десятник Дивізії “Галичина”.

Народився 13 квітня 1924 р. у Чорткові (Тернопільщина). У 1943 р. уступив до Дивізії “Галичина”. Брав участь у Бродівській битві. Після закінчення Другої світової війни був інтернований в Ріміні (Італія), де закінчив учительську семінарію. Згодом переїхав до Англії, а звідти – до США. Працював у Гарвардському дослідному центрі, був секретарем і директором Українського інституту. У жовтні 1983 р. його висвятили на дякона. У 1987 р. став головним редактором єпархіального журналу “Сівач”.

Помер 14 листопада 1994 р.

Літ.: Вісті комбатанта. – 1995. – Ч. 1. – С. 124.

Тарнавський Зенон – журналіст, дикто р.

Працював на Львівському радіо диктором, згодом завідував позастудійними передачами, але в березні 1941 р. радянська влада звільнила його. Коли німці захопили Львів, Я. Стецько призначив його тимчасовим керівником радіо – воно отримало нову назву: “Перша українська радіостанція імені полк. Євгена Коновальця”. Увечері 30 червня 1941 р. Я. Старух прочитав текст Акту відновлення української державності, а З. Тарнавський прочитав звіт з наради-зборів, де було проголо-

шено тимчасовий уряд на чолі з Я. Стецьком. Було створено колегію для останніх вістей, до якої увійшли В. Дзись, І. Гладилевич, М. Матіїв-Мельник, П. Коструба. Зокрема, В. Ковальчук очолив літературну редакцію (він організував виступ О. Теліги). На початку серпня німецька влада заборонила літературні передачі, зменшила кількість співробітників.

На еміграції З.Тарнавський жив у США. Разом з С. Чорнієм вони організували у Детройті Українське театральне товариство. Це товариство видавало журнал "Театр".

Помер у грудні 1962 р.

Літ.: Пам'яті Зенона Тарнавського // Авангард. – 1985. – Ч. 1. – С.41; Тарнавський З. Говорить Львів (Спогад про Львівський радіокомітет) / З. Тарнавський // Київ. – 1953. – Ч. 6. – С. 283; Терем. – 1982. – 8 груд.

Татомир Володимир – громадський діяч, журналіст, підхорунжий УГА.

Народився 1902 р. у Стрию, де закінчив гімназію. Був пластуном у відомому "Загоні "Червона Калина", провідником пластового гуртка "Пугач", який взяв участь у листопадовому повстанні. Згодом цей гурток у повному складі записався до УГА. Після поразки визвольних змагань повернувся до Стрия, де 1921 р. разом з іншими колишніми пластунами відновив та очолив Пласт. Друкувався на сторінках журналу "Загону "Червона Калина" "Дружнє послання" (1926–1928). Його псевдонім В. Сірко. У 30-х роках працював у "Просвіті", створював "Молоді просвіти". У 1941–1943 рр. очолював відділ молоді УЦК.

На еміграції (спочатку в Німеччині, потім виїхав до США) брав участь у роботі українських організацій і товариств, дописував до таких видань, як "Америка", "Свобода". Зібрав, упорядкував спомини з часів визвольних змагань, зокрема, і участі в них наймолодших та опублікував у книзі "Юнацтво в обороні рідної землі" (1960).

Помер 1962 р. у Філадельфії.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 3141; Стрийщина: Історично-мемуарний збірник. – Нью-Йорк; Торонто; Париж; Сидней, 1990. – Т. II. – С. 3141.

Теліга Олена – поетеса, публіцист, діяч ОУН(м).

Дослідники не можуть достеменно визначити ні місця, ні дня народження О. Теліги. Ця дата приблизна – 21 липня

1906 р., місце народження – або Петербург, або Підмосков'я. Її батько – відомий гідротехнолог І. Шовгенів. У 1918 р. сім'я переїхала до Києва. Батько почав працювати в уряді УНР і був професором Київського політехнічного інституту. Наприкінці травня 1920 р. він разом з урядом й Армією УНР залишив Київ. З ним був лише його старший син Андрій. Дружина Шовгеніва з Оленою і ще одним сином – Сергієм залишилася в Києві, який захопили більшовики. Лише через два роки, у липні 1922 р. Олені разом з матір'ю і братом з великими труднощами вдалося дістатися Чехо-Словаччини, де в Подєбрадах І. Шовгенів був ректором УГА.

Теліга О. закінчила матуральні курси і вступила на історико-філологічний факультет Українського вищого педагогічного інституту імені М. Драгоманова. Вона потрапила в нове для себе середовище. Це середовище – і Є. Маланюк, і М. Чирський, і М. Грива, і Галя Мазуренко – усі ті, хто входив до “празької школи”, ті, хто брав участь у визвольних змаганнях (Є. Маланюк, Л. Мосендз, М. Теліга). Писати вірші О.Теліга почала у 1925–1929 рр., а наприкінці 1928 р. її вірші з'явилися на сторінках “Літературно-наукового вістника”. У 1929 р. О. Теліга й М. Теліга приїхали до Варшави. Там вона вчителювала, працювала моделлю, продовжувала писати. Увійшла до складу літературного угруповання “Танк”, що його очолювала Н. Лівницька-Холодна, але ідеологом був Ю. Липа. Інші члени – Є. Маланюк, Ю. Косач, А. Крижанівський, П. Холодний-молодший, П. Зайцев. У 1933 р. група почала називатися “Варяг” (за назвою однойменного видавництва). Вірші і статті О. Теліги друкувала на сторінках “Літературно-наукового вістника” і “Вістника”. Безперечно, що на формування світогляду, літературних смаків значний вплив мав Д. Донцов. “Празька школа” і “вістниківська квадрига” – це помітне явище в українській літературі. Вони пішли значно далі, ніж “Молода муза”. Ці поети і публіцисти подолали духовну кризу, зумовлену поразкою визвольних змагань. У їхній творчості з'явилися нові герої, воля до життя і боротьби, ідея чину, ця творчість позначена глибокими історіософськими роздумами. Усе це дало підстави Д. Донцову назвати молодих авторів “трагічними оптимістами”, яких породила “апокаліптична епоха”. “Вістниківська квадрига” – це Є. Маланюк, О. Ольжич, Л. Мосендз, О. Теліга, до певного часу (до розриву з “Вістником” і Д. Донцовим) і Ю. Липа.

Такою була і поезія О. Теліги. Навіть там, де, здавалося б, є лише лірика, інтимна лірика, – і там простежувалося пристрасне бажання змінити життя, а найголовніше – там не було традиційного мелодраматизму, не було “салонності”.

Теліга О. сповідувала героїчну мораль. Це засвідчувала її поезія (“Поворот”, “Відповідь”, “Сучасникам”, “Безсмертне”, “Засудженим”), її публіцистика (“Прапори духа”, “Партачі життя”, “Сила через радість”, “Розсипаються мури”, “Нарозстіж вікна!”). Засади героїчної моралі були засадами її життя. Її творчості притаманний яскраво виражений національний дух.

Після початку Другої світової війни Теліги переїхали до Кракова. Там у грудні 1939 р. О. Теліга зустрілася з О. Ольжичем. Після цієї зустрічі вона почала працювати у культурній референтурі ОУН. Після того, як почалася німецько-радянська війна, усередині липня 1941 р. О. Теліга вирушила на Схід, до Києва, але спочатку вона прибула до Львова, де знову зустрілася з О. Ольжичем. Вона важко пережила розкол в ОУН. Після підступного вбивства в Житомирі 30 серпня 1941 р. провідних членів ОУН(м) М. Сціборського і О. Сеника-Грибівського О. Теліга стала головним співавтором “Відозви ОУН”, у якій, як вона вважала, було гостро засуджено братовбивство.

Усередині 1941 р. О. Теліга прибула до Рівного. Там уже був У. Самчук, який редагував газету “Волинь”. На її сторінках надруковано такі статті О. Теліги, як “Розсипаються мури”, “Братерство в народі”, “Прапори духа”, “Нарозстіж вікна!”.

У другій половині жовтня 1941 р. виїхала до Києва. Після приїзду до столиці вона включилася в роботу Спілки українських письменників (вона очолила її), організувала видання журналу “Літаври”, літературно-мистецького додатку до газети “Українське слово”, що її редагував І. Рогач. Вона увійшла до складу Української Центральної Ради, створеної 5 жовтня 1941 р. з ініціативи О. Ольжича.

“Літаври”, перше число яких вийшло 16 листопада 1941 р., проповідували ідеї українського націоналізму, але вийшло лише чотири числа (останнє – 7 грудня 1941 р.).

Німецька окупаційна влада не могла погодитися з далекосяжними планами українських націоналістів. Дійшла черга і до О. Теліги та її соратників. Вона категорично відмовилася залишати Київ. На початку лютого 1942 р. її заарештували ра-

зом з М. Телігою та членами Спілки, а 21 лютого розстріляли в Бабиному Яру.

Літ.: Баган О. “Тільки тим дана перемога, хто й у болі сміятися зміг” / О. Баган, Б. Червак // Баган О., Гузар З., Червак Б. Лицарі духу: Українські письменники – націоналісти – “вісниківці”. – Дрогобич, 1996. – С. 67–82; Бачинська-Донцова М. Теліги / М. Бачинська-Донцова // Літературно-науковий вісник. – 1948. – Кн. 1 (на чужині). – С. 78–89; Бондар Н. І. Олена Теліга [Біогр. довідка] / Н. І. Бондар // Живиця: Хрестоматія укр. л-ри ХХ ст.: У 2-х кн. – К., 1998. – Кн. 2. – С. 234–236; Гридень К. З недавнього минулого: Матеріали до життєпису Олени Теліги / К. Гридень // Вежі. – 1948. – Ч. 2. – С. 27–37; Донцов Д. Поетка вогняних меж – Олена Теліга / Д. Донцов. – Торонто, 1953. – 93 с.; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 3164; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 184; Жулинський М. Олег Ольжич і Олена Теліга: Нариси про життя і творчість. Вибрані твори / М. Жулинський. – К., 2001; Киричук Ю., Бондаренко К. Організація українських націоналістів (ОУН) / Ю. Киричук, К. Бондаренко // Довідник з історії України. – К., 1995. – Т. 2. – С. 308–313; Ковалів Ю. Олена Теліга / Ю. Ковалів // Історія української літератури ХХ ст.: У 2-х кн. / За ред. В. Г. Доники. – К., 1998. – Кн. 2: Друга половина ХХ ст. – С. 61–65; Кравченко В. Від пориву до самого чину: До 90-річчя з дня народження О. Теліги / В. Кравченко // Українське слово. – 1998. – 15 січ. – С. 7; Олена Теліга: громадське і духовне покликання жінки: Мат. наук. конф. – К., 1998. – 108 с.; Онацький Є. Олена Теліга – частка героїчного життя / Є. Онацький // Портрети в профіль. – Чикаго, 1965. – С. 179–188; Самчук У. Вибір Олени Теліги / У. Самчук // Літературна Україна. – 1991. – 22 серп.; Самчук У. На білому коні / У. Самчук // Сучасність. – 1965. – Ч. 5, 6, 7, 8, 9, 10; Теліга О. О краю мій: Твори. Документи. Біографічний нарис / О. Теліга. – К., 1999. – 496 с.; Червак Б. Олена Теліга як публіцист / Б. Червак // Українське слово. – 1994. – 10 лют.; Червак Б. Олена Теліга: Життя і творчість / Б. Червак. – К., 1997. – 62 с.; Шаповал Ю. Теліга Олена / Ю. Шаповал // Українська журналістика в іменах / За ред. М. Романюка. – Львів. – 1995. – Вип. 2. – С. 215–216.

Темницький Володимир – публіцист, державний і політичний діяч.

Народився 1879 р. (за іншими даними – 1880 р.) в одному із сіл (Хлопівці, Шидлівці, Устя Зелена) Гусятинського повіту на Тернопільщині у священничій родині. Після закінчення гімназії вивчав право у Львівському університеті, брав участь у “сецесії” 1901 р., масовому виході українців-студентів з університету на знак протесту проти дискримінації української мови і національних прав українців. Правничі студії продовжив у Кракові

та Відні й отримав ступінь доктора права. Брав активну участь у студентському житті. Був одним з організаторів і керівників організації “Молода Україна” і співробітником журналу “Молода Україна”. Брав участь в організації селянських страйків 1902 р. Належав до Української соціал-демократичної партії, упродовж 1914–1921 рр. очолював її управу. На початку Першої світової війни В. Темницький увійшов до складу Української Головної Ради, Бойової управи, у квітні 1915 р. став секретарем Загальної Української Ради. Був співробітником “Вістника СВУ” (1914–1918). Темницький В. завжди стояв на державницьких позиціях і виступав за негайне об’єднання з Великою Україною, з приводу чого у нього були розбіжності з Українською Національною Радою у жовтні 1918 р.

Наприкінці грудня 1918 р. В. Темницького призначають заступником міністра закордонних справ в уряді В. Чехівського. Після того, як ЦК УСДП (лютий 1919 р.) відкликав своїх представників з уряду, В. Темницький пішов у відставку (галицькі соціал-демократи входили до складу УСДП). У квітні 1919 р. його призначають міністром закордонних справ в уряді Б. Мартоса. У своїй дипломатичній діяльності В. Темницький орієнтувався на Антанту, на збереження української державності, але не розумів небажання галицьких політиків опинитися в польській державі.

У 1922 р. В. Темницький повернувся в Галичину. Упродовж міжвоєнної доби він займався журналістською й кооперативною діяльністю, адвокатською практикою. Формально він залишався членом соціал-демократичної партії, але рішуче виступав проти радянофільства.

Помер В. Темницький 26 січня 1938 р.

Літ.: Головацький І. Темницький Володимир / І. Головацький // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. II. – С. 217–218; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 3165; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 186; За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви, 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 446; Історичний збірник Чортківської округи. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1974. – С. 44; Матвієнко В. Історія української дипломатії ХХ століття у постатях / В. Матвієнко, В. Головченко. – К., 2001. – С. 83–86.

Терлецький Маркіян – педагог, редактор, хорунжий УГА.

Народився 1 листопада 1885 р. у с. Полнятичі на Ярославщині (тепер Польща) в родині священника, брат відомого історика – Омеляна Терлецького. Після закінчення гімназії у Перемишлі (1904) студіював філологію у Львівському університеті, докторську дисертацію захистив у Карловому університеті (Прага). Працював у гімназіях Перемишля і Граца (Австрія). У роки Першої світової війни воював, у листопаді 1918 р. записався до УГА, в якій був хорунжим артилерії. Улітку 1919 р. бригада Черського, у складі якої була і військова частина М. Терлецького, після важких боїв не змогла перейти через р. Збруч, але прорвалася через Карпати до Чехо-Словаччини, де й була інтернована. У таборі він викладав на матуральних курсах, які закінчило кілька сотень українських вояків, а це давало змогу здобувати вищу освіту. Упродовж 1923–1926 рр. викладав в Українському педагогічному інституті імені М. Драгоманова, в якому очолював кафедру історії. У 1926 р. повернувся в Галичину. Спочатку був директором гімназії “Рідної школи” в Яворові і Станіславові, а потім інспектором середніх шкіл “Рідної школи” (1932–1939). Редагував педагогічний журнал “Рідна школа”. Під час Другої світової війни був директором української гімназії в Ярославі, водночас був головою Українського допомогового комітету. По війні викладав в українських таборових гімназіях, згодом викладав стародавню історію й історію Сходу в УВУ. У 1947 р. у видавництві “Вернигора” видав “Історію середньовіччя”. У 1949 р. переїхав до США. Працював у місцевій школі українознавства, в українській книгарні, яку заснував разом з Т. Лапичаком, був професором Українського технічного інституту. Брав активну участь у житті української спільноти. За його ініціативою в Чикаго засновано часопис “Українське життя”, співробітником якого він став. Автор популярної історії України, історичних нарисів.

Помер 2 травня 1963 р.

Літ.: Д-р Маркіян Терлецький // Вісті комбатанта. – 1913. – Ч. 4. – С. 72–73; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2008. – Т.8: Перевидання в Україні. – С. 3172; Романюк М. Терлецький Маркіян / М. Романюк // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. II. – С. 218–219; Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 92–93.

Тершаковець Зиновій – член ОУН, учасник українського збройного підпілля, журналіст.

Народився 19 серпня 1913 р. у с. Якимчиці (біля Комарна, що на Львівщині). Після закінчення народної школи навчався у філії української гімназії Львова. Там 1926 р. вступив до Пласту. У 1930 р. став членом ОУН. У 1931 р. закінчив гімназію. Згодом студював право у Люблінському університеті, потім перейшов до Львівського університету і в 1936 р. закінчив його як магістр юридичних наук. У 1938 р. організував видавництво і мав намір видати друком “Мотовилівку” і драму “Сотник Черник”, яку написав на замовлення Р. Єндик. Увесь наклад у вересні 1939 р. більшовики спалили. Навесні 1939 р. З. Тершаковця заарештували під час Студентського конгресу у Львові. На початку Першої світової війни йому вдалося втекти з тюрми. Тоді ж організував у Комарні відділи української міліції. Під час німецької окупації працював на Холмщині, був спочатку повітовим провідником пропаганди, а потім обласним. Згодом – Командир УПА-Захід, провідник ОУН Львівського краю. За його редакцією виходили різні видання українського підпілля. Його псевдонім – Федір, Чигирин.

Загинув 4 листопада 1948 р. у бою з енкаведистами.

Літ.:Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2008. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 3183; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – Р. 206; Зиновій Тершаковець – Федір // Альманах-календар “Гомону України” на 1956 рік. – Торонто, 1955. – С. 103–105; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–1949: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1994. – С. 126.

Тиктор Іван – видавець, редактор, журналіст, підхорунжий УСС, четар УГА.

Народився 6 червня 1896 р. у с. Красне біля Золочева. Закінчив Рогатинську гімназію. У Легіоні УСС від 1914 р. У складі УГА брав участь у національно-визвольних змаганнях. Після закінчення вищих торговельних студій приступив до організації видавничої діяльності. У 1923 р. почав видавати газету “Новий час”, яку фінансувала УВО (І. Тиктор був членом УВО). Згодом він виплатив борги, і “Новий час” став його власністю. Це й було початком концерну “Українська преса”, що функціонував до приходу більшовиків у 1939 р. До структури концерну входило ще кілька відомих періодичних видань – це

“Народна справа” (почала виходити з 1928 р., побудована на страховому принципі, за що й називали її “коров’ячою газетою”, проте саме завдяки можливості отримати страхівку вона серед селян і користувалася популярністю – наклад іноді доходив до 40 тис. примірників), “Дзвіночок” (з 1931 р. видання для дітей), “Наш прапор” (з 1932 р. тип ілюстрованого видання для родини), “Комар” (з 1933 р., сатирично-гумористичне видання), “Український лемко” (1934 р., видання для лемків).

Концерн “Українська преса” видавав календарі (“Золотий колос” для селян, “Альманах Нового часу”, “Комар”). Книги (а їх було видано понад 400) виходили у формі бібліотек при відповідних газетах, що входили до складу концерну. Найвідоміші з них – “Велика історія України” І. Крип’якевича та М. Голубця, “Історія українського війська” за редакцією І. Крип’якевича, “Історія української культури” І. Крип’якевича.

У газетах концерну працювало багато відомих діячів, науковців, журналістів і митців – Д. Паліїв, І. Крип’якевич, П. Лисяк, З. Пеленський, М. Голубець, Е. Козак, І. Керницький, Л. Лепкий, Р. Купчинський, Ю. Шкрумеляк, А. Курдидик і Я. Курдидик, П. Постолюк, Гр. Лужницький, М. Коновалець.

Тиктор І. був членом Головного віділу “Просвіти”. Його заслуга полягає не тільки в тому, що він спричинився як видавець до появи кількох популярних видань, а організував видавничу діяльність на комерційній основі. Він одним з перших зрозумів, що інформація – це товар, а газета – підприємство. Значною мірою саме завдяки концерну “Українська преса”, подвижницькій праці І. Тиктора галицьке село отримало в 20–30-ті рр. дешеву за ціною книжку.

У вересні 1939 р. у зв’язку з приходом більшовиків І. Тиктор виїхав до Кракова. Незабаром почав працювати в “Українському видавництві”, яке функціонувало при УЦК. Він організував ще одне видавництво, релігійне, “Нове життя”. У липні 1941 р. І. Тиктор спробував організувати видавничу діяльність у Києві. Оскільки умов для цього там не було, він перебрався до Рівного. Там став директором видавництва “Волинь”. У Рівному його видавнича діяльність закінчилася в’язницею. Після звільнення переїхав до Кракова, а згодом до Австрії. Там він розпочав видавничу діяльність – вже у повоєнний період. У 1948 р. виїхав до Канади. Працював у тижневику “Новий шлях” як керівник друкарні. У 1950 р. створив власне видавництво, заснував Клуб

приятелів української книжки. Активно займався і громадською роботою.

Помер 26 серпня 1982 р. в Оттаві.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 8: Перевидання в Україні. – С. 3196; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993 – Vol. 5. – Р. 327; За волю України: Історичний збірник УСС, 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 462–463; Кедрин-Рудницький І. Іван Тиктор / І. Кедрин-Рудницький // У межах зацікавлення. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1986. – С. 489–492; Марунчак М. Біографічний довідник до історії українців Канади / М. Марунчак. – Вінніпег, 1986. – С. 624–625; Тернопільський Ю. Українська преса з перспективи 150-ліття / Ю. Тернопільський. – Джерсі Сіті, 1974. – С. 166–168; Якимович Б. Покажчик видань І. Тиктора та концерну “Українська преса” / Б. Якимович. – Львів, 1996. – С. 1–23; Якимович Б. Тиктор Іван Микитович / Б. Якимович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. – Вип. III. – С. 291–298.

Тимощук Протас – журналіст, член ОУН.

Народився у с. Микотичі (тепер Дубнівського р-ну Рівненської обл.). Працював у редакції часопису “Волинь”, що видавав у Рівному відомий письменник У. Самчук. У 1944 р. гестапо розстріляло його.

Літ.: Верига В. Втрати ОУН в часі Другої світової війни / В. Верига. – Торонто, 1991. – С. 104.

Тисовський Олександр – засновник українського Пласту, педагог, публіцист.

Народився 9 серпня 1886 р. у Львові. Відомий як Тисовський-Дрот. Народився у родині вчителя. Освіту здобув у польській, німецькій, а згодом українській школах. У 1904 р. закінчив Академічну гімназію у Львові. Навчався на філософському факультеті Львівського університету, спеціалізуючись, зокрема, в зоології. У цій галузі здобув і докторський ступінь. Згодом навчався в Австрії і Норвегії. У 1911 р. склав учительський іспит і почав учителювати. Тоді ж зацікавився проблемами виховання. На цю тему часто виступав на сторінках українських видань. У 1911 р. заснував Пласт.

Після Першої світової війни, повернувшись з армії, працював професором Українського таємного університету, викладав у гімназії, організував пластові гуртки. У 1921 р. написав книжку “Життя у Пласті”, уклав пластову присягу, гімн. Був головою Верховної пластової ради до 1932 р.

Під час Другої світової війни – декан і професор Львівського

університету, а потім переїхав до Відня, де працював у зоологічному інституті Віденського університету.

На еміграції друкувався на сторінках “Пластового Шляху”, “Юнака”.

Літ.: В. М. Ювілей основника Пласту / В. М. // Український самостійник. – 1956. – Ч. 33. – С. 7; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 9: Перевидання в Україні. – С. 3210; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 335–336; Наш Дрот відійшов на вічну ватру. // Юнак. – 1968. – Ч. IV. – С. 2–3.

Трильовський Кирило – громадський і політичний діяч, публіцист, видавець.

Народився 6 травня 1864 р. у с. Богутин біля Золочева (Львівщина) у священничій родині. Закінчив гімназію в Коломиї. Студював право в Чернівецькому і Львівському університетах, а докторат захистив у Краківському (1894). Ще зі студентських часів брав активну участь у громадському житті – закладав читальні “Просвіти”, кооперативи. Найбільша його заслуга – заснування “Січі” (1900), оскільки січовий рух поширювався на перших порах на селі. Він поєднував керівництво січовим рухом (голова Головного січового комітету – з 1908 р., а з 1912 р. – генеральний отаман Українського січового комітету) з партійною діяльністю, оскільки був членом Української радикальної партії. У 1907 р. і 1911 р. його обрали до парламенту, у 1913 р. – до галицького сейму. Активну громадсько-політичну діяльність поєднував із журналістською.

Трильовський К. одним з перших почав пропагувати на сторінках преси ідею створення української військової формації, саме це значно посприяло виникненню товариства Українських січових стрільців напередодні війни, а Легіону УСС – на її початку. (Зауважимо, що за свою безкомпромісну позицію К. Трильовському довелося побувати й у в'язниці). Був головою Бойової управи УСС і членом Загальної Української Ради, після проголошення ЗУНР 1918 р. – Української Національної Ради. З 1920 р. – на еміграції, у Відні, де працював в уряді ЗУНР. До рідного краю повернувся 1927 р. Знову почав займатися адвокатською практикою, журналістикою. Його творча спадщина – це численні публікації в українській пресі (“Батьківщина”, “Буковина”, “Вісті з луку”, “Громада”, “Громадський голос”, “Зоря”, “Січові вісті”, “Хлопська правда”), його вірші і січові піс-

ні (“Гей там на горі “Січ” іде!”), популярні брошури. Виступав К. Трильовський і на сторінках зарубіжної преси, особливо чеської, оскільки був знайомий з Т. Масариком. Він був кореспондентом “Свободи” і “Народного слова”, що виходили у США.

Помер К. Трильовський в умовах більшовицької окупації – 19 квітня 1941 р.

Літ.: Гей там на горі “Січ” іде!: Пропам’ятна книга “Січей” / Зібрав і упорядкував П. Трильовський. – Едмонтона, 1965; Генік-Березовський М. Пам’яті Д-ра Кирила Трильовського / М. Генік-Березовський // Новий шлях. – 1955. – Ч. 83; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 9: Перевидання в Україні. – С. 3259; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993 – Vol. 5. – P. 295–296; Зелінська Н. Трильовський Кирило / Н. Зелінська // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. 3. – С. 299–302; Левицький К. Сильвети наших давніх послів і політичних діячів / К. Левицький. – Львів, 1936. – С. 117–119; Провісник молодечого руху: З приводу 50-річчя смерті Кирила Трильовського // Шлях перемоги. – 1991. – 27 жовтня. – С. 5; Трохим’як Б. Кирило Трильовський – засновник січового руху / Богдан Трохим’як // Тернопілля 95. – С. 56–60.

Трух о. Андрій Григорій – священник УГКЦ, публіцист, редактор, поручник УСС, поручник УГА.

Народився 19 лютого 1894 р. у с. Гірне на Стрийщині. Брав участь у Листопадовому повстанні 1918 р. як член Українського військового комітету. Разом з іншими був інтернований у таборі Домб’є. У 1920 р. вступив у монаший чин оо.Василіян. Виступав зі спогадами, статтями, віршами (писав і пісні) в українській пресі, зокрема, в церковно-релігійній. У 1933 р. виїхав до Канади і США, де виступав із місійними промовами. Був редактором “Світла” у 1943–1946 роках. Автор чотири томної праці “Життя святих”, таких книжок як “Марія”, “Католицька віра”.

Помер 9 травня 1959 р., похований у Вінніпезі.

Літ.: Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 292; За волю України: Історичний збірник: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 473; Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С.251; Островерха М. Відлітають сірим шнурком / М. Островерха // Свобода. – 1959. – Ч. 103; Стрілецька Голгофа. – Львів, 1992. – С. 390.

Турковський Василь – член ОУН(б).

Докладних даних про В. Турковського нема. Народився, можливо, 1910 р. на Тернопільщині. Навчався у Львівському

університеті на правничому факультеті. Як член ОУН двічі побував у польських в'язницях (1933–1935, 1939). Був референтом пропаганди КЕ ОУН (1935–1939), одним з організаторів референтури служби безпеки (СБ), учасник II Великого збору ОУН у Кракові і III Надзвичайного великого збору ОУН. Він посідав важливі посади у структурі ОУН – заступник керівника служби безпеки при Проводі ОУН (1941–1944), організаційний референт Проводу ОУН (1944). Загинув у бою із військами НКВД 1 листопада 1944 р. у Чорному Лісі.

Літ.: Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–49: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1994. – С. 126.

Турчин Мартин – журналіст.

Родом із Східної Галичини. У роки Другої світової війни працював в українських газетах, що виходили в Берліні. Після закінчення війни деякий час перебував у пересильному таборі в Югославії. У липні 1946 р. його заарештували, і він потрапив до рук “СМЕРШу”. Після закінчення слідства і суду провів десять років у радянських концтаборах. У 1957 р. як югославському підданому М. Турчину вдалося виїхати в Югославію.

Літ.: Турчин М. Моя “Одіссея”: Нариси для майбутнього історика / М. Турчин // Сучасність. – 1970. – Ч. 4. – С. 107–116.

Тучак Антін – журналіст, чотовий УПА.

Походив з м. Іршава на Закарпатті. Був співробітником видань УПА, зокрема, журналу “До зброї”. Його псевдоніми – “Туна”, “Крук”, “Гайдамака”, але журналістський – Антін Скеля.

Загинув у бою з радянськими партизанами 4 листопада 1943 р.

Літ.: Коваль В. Знати Правду / В. Коваль // Літопис УПА: Нова серія: Т.1: Видання Головного Командування УПА. – К.; Торонто, 1995. – С. XVI.

Томашівський Степан – історик, публіцист, редактор, громадський діяч.

Народився 9 січня 1875 року в с. Купновичі біля Самбора (Львівщина) в селянській родині.

Закінчив Львівський університет, де захистив ступінь доктора філософії. Згодом учительював у гімназіях Бережан, Перемишля, Львова. Упродовж 1911-1914 рр. викладав історію Австрії у Львівському університеті. У 1913 р. став заступником голови НТШ і керівником історично-філософської секції. Упродовж 1914-1918 років був членом Бойової управи УСС. Друкувався на сторінках

“Вісника СВУ”. У 1919 р. був радником делегації ЗУНР на мировій конференції в Парижі. У 1920 р. очолював дипломатичну місію ЗУНР у Лондоні. У 1931 р. переїхав до Берліна, де був редактором “Українського слова” і видавав “Літопис політики, письменництва й мистецтва”, організував видавництво “Ратай”. У 1925 р. С. Томашівський повернувся до Львова, де почав працювати в гімназії. Упродовж 1925-1926 рр. редагував двожитневик “Політика”. У 1927 р. почав працювати в Краківському університеті, де викладав історію України. Був співробітником “Нової зорі”, “Діла”.

У С. Томашівського як історика значний доробок: “Акти про народні рухи й руські соймики у Галичині 1648-51 рр.”, “Ватиканські матеріали до історії України”, “Матеріали до історії Хмельниччини”, “Народні рухи в Галицькій Русі 1648 р.”, “Угорщина і Польща на початку 18 ст.”, “Мазепа і австрійська політика”, “Причинки до історії Мазепинщини”, “Один момент під Зборовом 1649 р.”, “Між Пилявцями і Замостям”, “Жерела до історії України-Русі”, “До історії перелому Хмельниччини”. Увага до діяльності Б. Хмельницького й І. Мазепи була зумовлена державницькою позицією С. Томашівського. Галицько-Волинську державу С. Томашівський вважав першою національною українською державою. Досліджував С. Томашівський й історію української церкви (“Петро – перший уніатський митрополит України-Русі”, “Церковний бік української справи”). Розголошу набула його публіцистична збірка “Під колесами історії” (1922).

На жаль, наприкінці 20-х років С. Томашівський почав схилитися до ідеї автономії Сх. Галичини у межах Польщі (“Десять літ українського питання в Польщі”, 1929).

Помер 21 грудня 1930 р. у Кракові.

Літ.: Енциклопедія українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. — Львів, 2000. — Т.9. — С. 3236-3237; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Husar Struk. — Toronto; Buffalo; London, 1993. — Vol. 5. — P. 236; С. Томашівський – історик, політик, публіцист. – Львів: накл. Орг. Комітету УКНП, б. р. – 78 с.; Томашівський Степан (1875-1930) // Дзвони. – 1931. – Ч. 1. – С.54; Халак Н. Степан Томашівський: початки наукової та громадсько-політичної праці до 1911 р. // Україна в минулому. – Київ; Львів, 1992. – Вип. 2. – С. 93-116; Халак Н. Матеріали до бібліографії наукових праць С. Томашівського // Записки Наукового товариства ім. Шевченка. – 1997. – Т. 233: праці історично-філософської секції. – С. 271-295; Халак Н. Погляд Степана Томашівського на українську історію давніх і середніх віків // Наукові записки: Зб. праць молодих вчених та аспірантів. – Київ, 1994. – Т. 4. – С. 162-172; Халак Н. Наукові праці С. Томашівського з історії Хмельниччини // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 1988. – Вип. 3. – С. 63-75.

Угрин-Безгрішний Микола – громадський діяч, педагог, журналіст, підхорунжий УСС, сотник Армії УНР, поручник Дивізії “Галичина”.

Народився 18 грудня 1883 р. у с. Кип’ячка біля Тернополя у селянській сім’ї. Навчався в гімназіях Перемишля, Сянока, Тернополя. У 1907 р. записався на філософський факультет Львівського університету, але 1910 р. після вбивства Адама Коцка залишив університет на знак протесту і завершив студії в Чернівецькому університеті.

Писати вірші почав ще в гімназії. Надрукував під псевдонімом “Микола Степовенко” кілька нарисів “З життя гімназистів” у “Літературно-науковому вістнику” (1903). Тоді ж вийшла його поетична збірка “Перші проби”. Інші псевдоніми М. Угрини – Тарас Вірний, Козак Нитка, М. Грин, М. У. Безгрішний. На початку ХХ ст. М. Угрин редагував літературні журнали “Бджола” (1903), “Будучність” (1909), але успіху вони не мали.

Після завершення університетських студій почав працювати в Рогатинській гімназії. З початком Першої світової війни записався добровольцем до Легіону УСС. Разом із ним записалися всі старшокласники Рогатинської гімназії.

У Легіоні УСС був ініціатором створення Пресової квартири УСС, редагував перший сатирично-гумористичний журнал “Самохотник” (1915), збірник “Червона Калина”, співпрацював і з іншими стрілецькими виданнями (“Вістник Пресової квартири УСС”, “Усусу”, “Червона Калина”, “Самопал”, “Бомба”. Про М. Угрини того часу можна зазначити як про фотожурналіста – він зробив багато цікавих фотознімків.

Навесні 1918 р. М. Угрин на запрошення Є. Коновальця поїхав до Києва, щоб працювати в Корпусі Січових Стрільців, але після гетьманського перевороту повернувся в Галичину. Після листопадового повстання він був одним з організаторів повстання проти румунських окупантів на Покутті. Румуни його заарештували, але вдалося уникнути розстрілу. Після звільнення переходить через Збруч, воював в загоні отамана Шепеля. Угрин М. воював до закінчення визвольних змагань, у чині сотника викладав у Юнацькій школі. Після поразки визвольних змагань йому вдалося уникнути таборів та ув’язнення. Він вла-

штовується вчителем у приватну гімназію. Став членом УВО і керував повітовою структурою УВО в Рогатині.

Упродовж міжвоєнної доби друкувався в українських періодичних виданнях. У 1923 р. почав виходити місячник “Рогатинець”, видавцями якого були М. Угрин-Безгрішний та А. Лотоцький, МУБАЛ – це їх спільний криптонім. Він написав “Нарис історії УСС”, “Етапна гімназія УСС”, “Коротка історія життя Черче”, драми “Лицарі Залізної Остроги” і “Софія Галечко”. У 1933 р. редагував гумористичний журнал “Око” (Рогатин).

У роки німецької окупації працював в учительській семінарії. Разом з А. Лотоцьким видавав “Рогатинське слово”. У 1943 р. зголошується до Дивізії “Галичина”, закінчив старшинські курси у ранзі поручника і працював у штабі дивізії до її виїзду на фронт. Потім перейшов працювати до Бойової управи дивізії. Написав гімн Дивізії “Галичина”.

По війні – в Німеччині, вчителював, видавав журнали “Обрій”, “Грім”, писав вірші, спогади.

Помер М. Угрин-Безгрішний в Новому Ульмі (Німеччина) 19 січня 1960 р.

Літ.:Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 9: Перевидання в Україні. – С. 3299; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 341; Романенчук Б. Азбуковник: Енциклопедія української літератури / Б. Романенчук. – Філадельфія, 1969. – Т.1. – С.65; Романишин Ю. Микола Венгжин (Угрин-Безгрішний) – український редактор, викладач-літературознавець / Ю. Романишин // Рогатинська земля: Історія та сучасність: Матеріали першої наукової конференції. – Львів; Рогатин, 1995. – С. 239–241; Сотник Микола Угрин-Безгрушний // Вісті. – 1960. – Ч. 97. – С. 1–2; Угрин-Безгрішний М. // Свобода. – 1960. – Ч. 16 (26 січня); Угрин-Безгрішний М. Мій життєпис / М. Угрин-Безгрішний // Свобода. – 1960. – Ч.1. – С. 37, 38; Угрин-Безгрішний Микола // Вільне слово. – 1960. – 6 лют.; Угрин-Безгрішний Микола // Народна воля. – 1960. – 4 лют. (ч. 5); Угринчак Ю. Микола Угрин-Безгрішний: Лицар пера і остроги / Ю. Угринчак // Тернопілля 95: Регіональний річник. – Тернопіль, 1995. – С. 126–128.

Удовиченко Олександр – генерал-полковник Армії УНР, публіцист.

Народився 20 лютого 1887 р. у Харкові. Закінчив Військову топографічну школу (1908). Воював під час Першої світової війни, а після поранення служив у штабі Південно-Західного фронту, звідки був відраджений у Миколаївську академію Генерального штабу. Академічні курси закінчив 1917 р. Після лютневої революції 1917 р. і створення Центральної Ради взяв ак-

тивну участь в українізації військових частин 3-го Кавказького корпусу. Був делегатом Першого і Другого Всеукраїнських військових з'їздів. Від жовтня 1917 р. О. Удовиченко був начальником штабу Гайдамацького коша Слобідської України, брав участь у придушенні більшовицького повстання в Києві. За часів Гетьманату працював у Генеральному штабі, але восени 1918 р. приєднався до Директорії, очолив 2-гу дивізію у складі Окремого корпусу Січових Стрільців. У багатьох боях він показував своє стратегічне вміння. Брав участь у знаменитому першому Зимовому поході. Хворого на тиф його захопили денікінці і вивезли до Одеси. На початку 1920 р. на Поділлі сформував дивізію, яка боролася з більшовиками. Після поразки визвольних змагань генерал О. Удовиченко потрапив разом із своєю дивізією в табори для інтернованих українських вояків. Був членом Вищої військової ради, Генеральним інспектором армії. У 1924 р., після ліквідації таборів, виїхав до Франції, де продовжував брати активну участь у житті української еміграції як голова Товариства колишніх воїнів Армії УНР (1927–1975), у Європейській федерації українських військових організацій як віце-президент УНР в екзилі (1954–1960). У роки Другої світової війни як член уряду УНР підтримував антигітлерівську коаліцію. Ще в таборах почав дописувати до збірника “За державність”. Генерал О. Удовиченко – автор кількох важливих праць з історії українських визвольних змагань: “Україна у війні за державність: Історія організації і бойових дій Українських Збройних Сил 1917–1921” (Вінніпег, 1954; 2-ге вид.: К., 1995), “Третя Залізна Дивізія – рік 1919” (Нью-Йорк, 1971).

Помер 19 квітня 1975 р. у м. Ментенон (Франція).

Лит.: Вішка О. Удовиченко Олександр / О. Вішка // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2000. Вип. 7. – С. 426–427; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 9: Перевидання в Україні. – С. 3300; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 339; Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Генералітет українських визвольних змагань / О. Колянчук, М. Литвин, К. Науменко. – Львів, 1995. – С. 42–43; Микитюк Д. Умер генерал Ол. Удовиченко / Д. Микитюк // Вісті комбатанта. – 1975. – Ч. 3–4. – С. 112–113; Удовиченко О. Україна у війні за державність: Історія організації і бойових дій Українських Збройних Сил 1917–1921 / О. Удовиченко. – К., 1995. – С. 196–197; Янів В. Пам'яті українського полководця ген.-полк. Олександра Удовиченка / В. Янів // Українське козацтво. – 1975. – Ч. 4. – С. 64–68.

Федак-Шепарович Олена – журналіст, громадський і політичний діяч.

Народилася 21 жовтня 1894 р. у Львові в сім'ї відомого громадського діяча С. Федака. Її чоловік – Л. Шепарович. Під час війни займалася харитативною діяльністю. За часів ЗУНР представляла уряд ЗУНР у справах Червоного Хреста. У 1921 р. стала співзасновницею Союзу українок і тривалий час була головою і заступником голови Союзу українок. У 1928–1935 рр. – член проводу УНДО. У 1938 р. стала співзасновницею Дружини княгині Ольги. У 1935–1939 рр. О. Федак-Шепарович була співредактором “Жінки” і “Громадянки”, друкувалася на сторінках інших жіночих видань. Перед приходом більшовиків виїхала до Австрії. У 1949 р. переїхала до США. На еміграції теж брала участь у роботі українських організацій.

Померла 1982 р. у Нью-Йорку.

Літ.: бл.п. Олена Федак – Шепарович // Свобода. – 1982. – Ч. 81. – С. 3; Горак Р. Шлюби у Мшані / Р. Горак // Мета. – 1994. – Ч. 10–11. – С. 12–13; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 9: Перевидання в Україні. – С. 3483; Кедрин І. Олена Федак-Шепарович / І. Кедрин // Свобода. – 1982. – Ч. 97. – С. 2, 4.

Федевич Володимир – журналіст, член ОУН.

Народився 19 жовтня 1911 р. у с. Вишатичі Перемишльського повіту (тепер Польща). Закінчив гімназію в Перемишлі (1930), там став членом ОУН. Працював у видавництві ОУН “Дешева книжка”. Редактор тижневика “Наступ”, що виходив у Празі (1938–1943). Брав участь у боях за Карпатську Україну. В роки Другої світової війни співпрацював з Т. Бульбою-Боровцем на Волині. У 1943 р. потрапив до рук німців і загинув.

Літ.: Перемишль – західний бастион України. – Нью-Йорк; Філадельфія, 1961. – С. 177; Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 263.

Федик Ярослав – учасник українського збройного підпілля.

Народився 9 жовтня 1916 р. у с. Мечитів біля Бережан (тепер Тернопільська обл.). Член ОУН від 1930 р., активний учасник визвольної боротьби під час німецької окупації. Був головним зв'язковим Проводу ОУН. У 1950 р. Головний військовий штаб УПА нагородив його срібним Хрестом бойової заслуги.

Після Другої світової війни – на еміграції. Співзасновник і працівник видавництва “Сучасна Україна”, “Сучасність”, “Пролог”.

Помер 9 липня 1981 р. у Мюнхені.

Літ.: Некролог // Сучасність. – 1981. – Ч. 7–8. – С. 186.

Федорович-Малицька Іванна – українська письменниця і журналістка.

Народилася 1893 р. у Відні. У літературі і журналістиці І. Федорович-Малицька відома під псевдонімом “Дарія Віконська”. Освіту здобула в Англії. Багато подорожувала, знала кілька мов (англійську, німецьку, французьку, італійську). У 1916 р. повернулася в родинний маєток, одружилася (всупереч волі батька, В. Федоровича, багатого землевласника) зі своїм учителем М. Малицьким.

Брала активну участь у громадському житті. Співпрацювала з “Жіночою долею”, двотижневиком, що виходив у Коломиї упродовж 1925–1939 рр. Друкувалася І. Федорович-Малицька і в інших виданнях. Це, зазвичай, проза і публікації на мистецькі теми. Їй належать збірка “Райська яблінка” (1931), праця “Дж. Джойс. Тайна його мистецького обличчя” (1934), “За силу і перемогу” (1938).

У вересні 1939 р. М. Малицький, незважаючи на більшовицьку небезпеку, не захотів залишати рідну землю. Більшовики його заарештували, і доля його невідома. Федорович-Малицька І. виїхала до Відня. Після того, як почалася німецько-радянська війна, повернулася у своє село – Шляхтянці, але перед приходом більшовиків знову виїхала до Відня. Коли на вулицях Відня у жовтні 1945 р. з’явилися більшовики, І. Федорович-Малицька, покінчила життя самогубством – викинулася з вікна будинку.

Літ.: Бубній П. Постскрипtum, або ще раз про Дарію Віконську. – Тернопілля-95: Регіональний збірник / П. Бубній. – Тернопіль, 1995. – С. 119–120; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1: Перевидання в Україні. – С. 80; Маланюк Є. Книга спостережень / Є. Маланюк. – Торонто, 1966. – Т. 2; Пиндус Б. ...І Дарія Віконська / Б. Пиндус. – Тернопілля 95: Регіональний збірник. – Тернопіль, 1995. – С. 18–119.

Федорців Федь – публіцист, літературознавець, редактор, громадський діяч.

Народився 1 грудня 1889 р. у м. Долина (тепер Івано-Франківської обл.). Навчався у Львівському університеті, але

через матеріальну скруту студій не закінчив. Брав участь у студентському житті. Через кволе здоров'я не зміг записатися в Легіон УСС. Зате Ф. Федорців надолужував це самовідданою працею в органі Січових стрільців – журналі “Шляхи” (1915–1918), який він редагував. Федорців Ф. був одним з тих, хто засновував газети, що заміняли “Діло” (окупаційна польська влада не давала дозволу на відновлення “Діла”) – це газети “Громадська думка”, “Українська думка” (1920), “Громадський вісник” (1921, 1923). Після відновлення “Діла” (вересень 1923) Ф. Федорців став головним редактором. Він був одним із чільних співробітників “Діла” аж до своєї смерті. Йому належать численні публікації на сторінках “Діла” того часу. Помилкою були його деякі радянофільські симпатії, хоча політично до радянофільської течії не належав.

Він був державником, виступав проти резолюції про автономію, що її ухвалив з'їзд народно-демократичної (трудової) партії. Його “радянофільство” проявилось і в тому, що він потайки співпрацював з радянофільським журналом “Нові шляхи” А. Крушельницького, що його підтримувало радянське консульство.

Федорців Ф. разом з М. Голубцем і М. Струтинським редагував і видавав цікавий журнал “Життя і мистецтво”.

Помер Ф. Федорців 5 березня 1929 р. після операції.

Літ.: Андрусак М. У сьому річницю / М. Андрусак // Українське слово. – 1941. – Ч. 66; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 9: Перевидання в Україні. – С. 3491; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1985. – Р. 74-875; Кедрин І. У межах зацікавлення / І. Кедрин. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1986. – С. 53–254; Тернопільський Ю. Українська преса з перспективи 150-ліття / Ю. Тернопільський. – Джерсі Сіті, 1974. – С. 168–169; Федь Федорців // Свобода. – 1930. – Ч. 10. – С. 3.

Федун Петро – ідеолог українського збройного підпілля, публіцист, майор УПА.

Більше відомий як Петро Полтава. Народився 24 лютого 1919 р. у с. Шнирів на Бродівщині. У 1938 р. закінчив гімназію в Бродах. Студіював медицину у Львівському університеті. За радянських часів його мобілізували в армію. Воював проти Фінляндії, потім проти Німеччини. У 1941 р. потрапив до полону, але вдалося звільнитися. У 1942–1944 рр. навчався у Львові, був редактором журналу “Юнак”, краєвим провідником Юнацтва ОУН на західноукраїнських землях (1942–1943).

Потім очолив політвиховний відділ Крайового військового штабу УПА–Захід (1944–1946). Від 1946 р. П. Полтава став керівником Головного осередку пропаганди при Проводі ОУН. Він також очолював і політвиховний відділ Головного військового штабу УПА (1946–1949), керував Бюро інформації УГВР (від літа 1950 р.), був заступником голови Генерального секретаріату УГВР (1950–1951). Нагороджений Срібним Хрестом заслуги і Золотим Хрестом заслуги.

Полтава П. написав багато статей і брошур. Деякі його публікації надруковано у “Збірці підпільних писань”, що вийшла друком у Мюнхені в 1959 р. Найвідоміші його праці: “Елементи революційності українського націоналізму”, “Концепція самостійної України і основна тенденція політичного розвитку сучасного світу”, “Хто такі бандерівці та за що вони борються”, “Безпосередньо за що ми ведемо наш бій”. Його псевдоніми: П. Полтава, Полянський, Север, 99.

Загинув у бою із загоном НКВД 22 грудня 1951 р. на Івано-Франківщині. Його брат (Василь) загинув у бою 26 березня 1945 р.

Літ.: Верига В. Втрати ОУН в часі Другої Світової війни / В. Верига. – Торонто, 1991. – С. 25–26; Веденеев І. Під псевдонімом “Полтава” / І. Веденеев // Дзеркало тижня. – 2008. – Ч. 20. – С. 21; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / за ред. В. Кубійовича. – Львів, 1997. – Т. 6: – Перевидання в Україні С. 2204; Заєць В. Легенда постатей України / В. Заєць // Нація і держава. – 2004. – Ч. 6. – С. 8; Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943–49: Довідник / П. Содоль. – Нью-Йорк, 1994. – С. 128; Федун Петро – “Полтава”. Концепція самостійної України. – Т. 1: Твори. – Львів, 2008. – 720 с.

Федюк Семен – громадський діяч, журналіст, вояк Дивізії “Галичина”.

Народився 15 лютого 1910 р. у с. Городниця на Покутті. Батьки переїхали до відомого гуцульського села Рунгури, і гімназію С. Федюк закінчив у Коломиї. Через матеріальні труднощі не встиг перед війною закінчити вищі студії. У 1943 р. пішов добровольцем до Дивізії “Галичина”. У Дивізії за його редакцією вийшло декілька чисел журналу “Український козак”. По закінченні війни був у таборі для полонених – спочатку в Белярії, потім у Ріміні, де став одним з редакторів таборового журналу “Батьківщина”. Завдяки допомозі єпископа І. Бучка виїхав на студії до Іспанії, де отримав ступінь доктора філософії. З Іспанії виїхав до Бразилії, а потім – до США.

Помер 17 жовтня 1984 р.

Літ.: Д-р Семен Федюк // Вісті Комбатанта. – 1985. – Ч. 2. – С. 90–91; с. п. д-р Семен Федюк // Свобода. – 1984. – Ч. 202. – С. 3.

“Федьо” – журналіст українського збройного підпілля.

Справжнє прізвище невідоме, оскільки це псевдонім. Співробітник підпільного журналу УПА “Інформативні вісті”.

Літ.: Літопис Української Повстанської Армії. – Торонто; Львів, 1992–1993. – Т. 23: Медична опіка в УПА. – С. 226.

Фесолович Маркіян – художник, журналіст, вояк Дивізії “Галичина”.

Народився 3 лютого 1915 р. у Збаражі (Тернопільщина). Закінчив середню школу. Працював як молочарський технік у Журавні, згодом учителював. У 1943 р. записався добровольцем до Дивізії “Галичина”. Після війни у таборах для інтернованих українських вояків у Ріміні і Белярії, став членом мистецького об’єднання “Веселка”, співпрацював з гумористичним журналом “Оса”. Після таборів опинився в Аргентині. Працював у друкарні, займався малярством, був редактором журналу “Наша книга” та інших видань товариства “Відродження”. Був членом управи Братерства Дивізіоників і Товариства “За патріархат”.

Помер 23 серпня 1984 р.

Літ.: Маркіян Фесолович // Вісті комбатанта. – 1984. – Ч. 5–6. – С. 111.

Филипчак Іван – педагог, письменник, редактор, публіцист.

Народився 29 січня 1871 р. у с. Лішня на Сянїччині (тепер Польща) у 1871 р. Автор багатьох повістей (“Княгиня Романова”, 1927; “За Сян”, 1928; “Сила волі”, 1930; “За вчительським хлібом”, 1932; “Кульчицький – герой Відня”, 1933; “Дмитро Детько”, 1935; “Будівничий Держави”, 1935 та ін.); наукових розвідок (“Історія української книжки”, “Історія шкільництва на зах. Бойківщині”, “Школа в Лаврові”). Був організатором шовківництва і написав підручники “Короткий курс шовківництва”, “Виріб овочевих вин”. Багато дописував до українських видань, був відповідальним редактором “Самбірських вістей”. Він співзасновник музею “Самбірщина”. Восени 1944 р. радянська влада заарештувала його.

Помер у 1945 р. на засланні в Сибіру.

Літ.: Дибко-Филипчак І. [Передмова] / І. Филипчак // За вчительським хлібом: Повість з життя молоді вчительки. – Буенос-Айрес, 1982. – С. 7–8; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 9: Перевидання в Україні. –

С. 3497; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 951.

Фіголь Атанас – громадський діяч, видавець, журналіст.

Народився 11 травня 1908 р. у м. Коломия. Навчався у гімназії в Станіславові, брав участь у пластунському русі, видавав журнал пластового гуртка “Зозуля”. У 1932 р. закінчив студії на математично-природничому факультеті Львівського університету. Тоді ж був і співробітником журналу “Студентський шлях”.

Фіголь А. доклав багато зусиль для розбудови приватного купецтва в Галичині. Вивчав економічні науки в Берліні, завершивши які, отримав відповідний диплом (1941). Через три роки отримав докторат із права в Українському вільному університеті Праги. До кінця Другої світової війни займався координацією допомоги та опіки над українськими юнаками і робітниками, вивезеними до Німеччини на працю. Водночас співпрацював з В. Кубійовичем в Українському центральному комітеті.

У 1945 р. очолив “Пласт”, який відновила українська еміграція. У 1950 р. А. Фіголь посприяв відновленню і журналу “Пластовий шлях”. Крім того, займався фінансово-адміністративними справами видання “Енциклопедії Українознавства”, був її співредактором. Був доцентом Українського технічно-господарського інституту в Мюнхені.

А. Фіголь був головою виконавчого органу Української Національної Ради.

Літ.: Онишкевич А. З. Д-р Атанас Фіголь / А. З. Онишкевич // Юнак. – 1968. – Ч. 3. – С. 2.

Фільц Михайло – громадський діяч, редактор, бунчужний УГА.

Народився 6 жовтня 1888 р. у с. Вовче біля Перемишля (тепер Польща) у сім’ї службовця. Закінчив Перемишльську гімназію (1906), закінчив правничі студії у Львівському університеті, здобувши ступінь доктора права. Брав участь у визвольних змаганнях, був бунчужним УГА. Упродовж міжвоєнної доби мав адвокатську практику в Яворові, де брав активну участь у громадському житті – очолював “Кружок Рідної школи” (осередок Українського педагогічного товариства), був ініціатором й організатором створення етнографічного музею “Яворівщина”, брав активну участь у роботі “Просвіти”, в кооперативному русі. У 1933–1939 рр. М. Фільц – відповідальний редактор часопису “Українське слово” (1929–1939), що виходив у кооперативному

видавництві “Гарт”. У жовтні 1939 р. М. Фільца заарештували, а наступного року “особлива трійка” засудила його до розстрілу, що замінили на 25 років концтаборів. На заслання вивезли і його сім’ю – дружину і трьох доньок.

Обставини і місце смерті М. Фільца невідомі.

Літ.: Дацко В. Яворівщина в іменах: Біографічний довідник / В. Дацко. – Львів, 1995. – С. 104; Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 266–267; Фільц Б. Фільц Михайло / Фільц Б. // Українська журналістика в іменах: Словникова частина / За ред. М. Романюка. – Львів, 1997. Вип. IV. – С. 261–262; Яворівська земля, Яворівщина і Краковеччина: Регіональний історично-мемуарний збірник. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1984. – С. 128, 365, 386, 394, 416, 450, 453, 458, 494, 513, 516, 518, 550, 560, 570, 738, 766.

Фостун Святомир-Михайло – публіцист, редактор, письменник, громадський діяч, вояк Дивізії “Галичина” (згодом майор УНА).

Народився 22 листопада 1924 р. у с. Миловані біля Тисмениці (тепер Івано–Франківська обл.) в учительській родині. Ще навчаючись у гімназії, став членом Юнацтва ОУН. Згодом – член ОУН. Після приходу німецьких окупантів за участь у національному русі його кинули за ґрати. У 1943 р. С. Фостун записався добровольцем до Дивізії “Галичина”, з якою пройшов увесь бойовий шлях. Після закінчення Другої світової війни перебував у таборах для інтернованих українських вояків в Італії, де й почав свою літературну і журналістську діяльність. У 1947 р. українських вояків перевезли до Англії. Після цього С. Фостун закінчив правничі студії в УВУ. В 1953 р. переїхав до Канади, продовжив правничі студії, але 1961 р. повернувся у Великобританію. Фостун С. – автор низки повістей, оповідань. Був головним редактором “Українські думки”, військових журналів, таких, як “Сурмач”, “Вояки воякам”, “Відомості”. Тривалий час був генеральним секретарем СКВУ, секретарем СУБ, головою ОБВУА, віцепрезидентом Світової ради українських комбатантських організацій. Він – член Національної спілки письменників України, Національної спілки журналістів України, Спілки офіцерів України.

Загинув в автомобільній катастрофі 25 липня 2004 р., повертаючись після поминальної панахиди за душі борців за волю України, похованих на військовому цвинтарі в одному із сіл Золочівського району на Львівщині.

Літ.: Головацький І. Фостун Святомир–Михайло / І. Головацький // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедії / За ред. М. Романюка. – Львів, 1997. – Вип. IV. – С. 226; Горбань Г. Святомир

Фостун – громадський діяч, письменник, редактор тижневика “Українська думка” (Лондон) / Г. Горбань // Українська періодика: історія і сучасність: Доп. та повідомлення Дев’ятої Всеукраїн. наук.-практ. конф., Львів, 28–29 жовтня 2005 р. – Львів, 2005. – С. 653–656; Життя як боротьба: Святомиру–Михайлові Фостуну – 80 // Шлях перемоги. – 2004. – Ч. 49. – С. 13; Львівська газета. – 2004. – Ч. 103; Нова книжка в світовий рік молоді і 60–ліття СУМ// Авангард. – 1985. – Ч. 5. – С.320; Сурмач. – 1974. – Ч. 1–4. – С. 1–23; Українська думка. – 1979. – Ч. 51/52. – С. 1.

Франко Іван – публіцист, редактор, учений, письменник, критик, політичний діяч.

Народився 27 серпня 1856 р. у с. Нагуєвичі біля Дрогобича в родині коваля. Закінчив Дрогобицьку гімназію (1875) і записався на студії до Львівського університету. Літературний дебют припадає на роки навчання в гімназії, а друкуватися почав в журналі “Друг” (1874). З редакцією цього журналу І. Франко листувався, ще навчаючись у гімназії, а 1875 р. тут було надруковано його повість “Петрії і Довбушуки”. Під час навчання в університеті І. Франко допомагає М. Павлику видавати “Громадський друг”, “Дзвін”, “Молот”, хоча згодом і визнає, що до цього вони не були підготованими. У 1877 р. І. Франка заарештували, запідозривши у соціалістичній пропаганді, і він просидів у в’язниці дев’ять місяців.

Після виходу з в’язниці І. Франко у 1878 р. почав співпрацювати з газетою “Prasa”, у 1879 р. – у журналі “Tydzien literacki”. Ця співпраця тривала до 1881 р., коли І. Франко разом з І. Белеєм почав видавати журнал “Світ” (щоправда, перед цим (1880) його заарештовують вдруге). На сторінках “Світу” І. Франко видрукував початок роману “Борислав сміється”, поетичні твори, оригінальні й перекладні, кілька статей, але у 1882 р. “Світ” було закрито. Після цього І. Франко дописував до “Вольного слова” (Женева), співпрацював у “Зорі” і “Ділі”. У “Зорі” він видрукував на конкурс повість “Захар Беркут”, яку було премійовано. На сторінках “Діла” писав головню про економічні і громадські справи в краю, що привернули увагу громадськості. Водночас у 1884 р. почав співпрацювати з варшавським журналом “Prawda”, а також дописував до “Крају”. Восени 1886 р. опоненти І. Франка усунули його від “Зорі”, оскільки він видрукував там вірш С.Руданського і рецензію Б. Грінченка, які вони вважали неморальними. Це був привід, оскільки народовські лідери не хотіли, щоб І. Франко очолив серйозний друкований орган.

У зв'язку з цим влітку 1887 р. І. Франко почав працювати у газеті “Kurjer Lwowski”, співпраця тривала десять років. На сторінках цього видання надрукував кількасот різножанрових публікацій. Крім того, він друкувався і на сторінках інших польських видань (“Kraj”, “Prawda”, “Przegląd tygodniowy”, “Ruch”, “Myśl”, “Kwartalnik historyczny”, “Przyjaciel ludu”). На сторінках польської преси І. Франко друкував і свої художні твори. Співпрацював він і в німецькомовній пресі (“Die Zeit”). Цей десятирічний період журналістської праці в іншомовних виданнях І. Франко назвав “наймами у сусідів”.

І. Франко підтримав Н. Кобринську та її однодумців і зредагував альманахи “Перший вінок” та “Веселка” (1887). У 1888 р. разом із М. Павликом очолив молодіжний журнал “Товариш”. На його сторінках він видрукував статтю “Наша публіка”, в якій йшлося про необхідність реформи галицької преси. Непорозуміння в редакції між “старими” і “молодими” радикалами змусили І. Франка залишити “Товариш”, який, зрештою, і припинив своє існування після появи першого числа. Після цього І. Франко погодився працювати у “Правді” (відновлена у 1888), проте ця співпраця тривала недовго – погляди І. Франка не збігалися з позицією редакції.

З 1 січня 1890 р. І. Франко і М. Павлик почали видавати двотижневик “Народ”, який згодом став органом радикальної партії. І. Франко був не лише співзасновником партії, автором її “максимальної” програми, а й став її провідним публіцистом. На сторінках “Народу” виступав на економічні теми, гостро критикував “нову еру”. У 1891 р. редагував газету “Хлібороб”. Найвідоміша публікація цього часу (його дисертація) – “Іван Вишенський”.

Помітна сторінка в житті І. Франка – редактора і публіциста – це журнал “Житє і слово”. В автобіографії, написаній для німецького видавництва Гердера, він зазначав, що в 1894–1895 рр. видавав цей літературно-науковий місячник під фірмою своєї дружини, а в 1906–1907 рр. – за допомогою наддніпрянських українців. На сторінках “Житя і слова” – численні статті і коментарі І. Франка, бібліографічний нарис про М. Драгоманова. Зокрема, це статті “Україна irredenta”, “І ми в Європі”, “Реалісти чи кар’єристи”, “Як я став радикалом”, “З кінцем року”, “Коли не по конях, то хоч по голоблях”. На сторінках “Житя і слова” було видруковано і низку його літературних творів (“Основи суспільства”, “Сон князя Святослава”, поезії).

З 1898 р. І. Франко працював у “Літературно-науковому віснику” (з М. Грушевським він співпрацював після його приїзду до Львова у 1894 р. у виданнях НТШ). Праця в “ЛНВ” – це, по суті, підсумкова сторінка його редакторської і публіцистичної діяльності. Наприкінці 90-х рр. він дописував до багатьох видань (“Громадський голос”, польська преса, “Die Zeit” у Відні, навіть “Северный курьер” у Петербурзі). Найвідоміші публікації І. Франка на сторінках “ЛНВ” – “Інтернаціоналізм і націоналізм у сучасних літературах”, “Із секретів поетичної творчості”, “З останніх десятиліть”, це низка літературно-критичних нарисів і оглядів. Із приходом І. Франка у “ЛНВ” завершилася еволюція його політичних поглядів. Він пережив “дитячу хворобу” захоплення соціалістичними утопіями (хоча його соціалізм ніколи не був тотожний із марксістським), подолав негативний вплив М. Драгоманова. У 1899 р. І. Франко став одним з засновників національно-демократичної партії, усвідомлюючи передусім, що він українець.

Франкові-публіцистіві притаманні феноменальна ерудиція (наслідок його геніальної обдарованості як особистості); надзвичайно уважне ставлення до морального аспекту журналістської діяльності, чесність не лише “із собою”, але насамперед із суспільством; служіння народові та еволюція політичних поглядів, що була не кон’юнктурною, а органічною; віра в національний ідеал, хоча той перебував “поза межами можливого”; заперечення революційного насильства, але віра в поступ. І. Франко був суперечливий у своїх поглядах, але він долав і догми, і свої хибні погляди.

Помер Іван Франко 28 травня 1916 р.

Літ.: Донцов Д. Іван Франко як “шовініст”, містик і “буржуазний націоналіст” / Д. Донцов // Вісник. – 1966. – Ч. 9. – С. 1–5; Драган А. З його духа печаттю / А. Драган // Календар-альманах УНС на 1966 рік. – С. 7–10; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 9: Перевидання в Україні. – С. 3525–3529; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 937–942; Жук А. З останніх літ життя і творчості Івана Франка (1914–1916) / А. Жук // Сучасність. – 1963. – Ч. 2. – С. 52–66; Кедрин І. Співець волі і поступу / І. Кедрин // Календар-альманах УНС на 1966 рік. – С. 81–88; Кравців Б. Думки Івана Франка про соціалізм та комунізм і комуністична цензура / Б. Кравців // Календар-альманах УНС на 1966 рік. – С. 65–75; Лоза М. За правдиве обличчя Івана Франка / М. Лоза // Альманах “Гомону України” на 1956 рік. – С. 66–69; Лозинський М. Іван Франко / М. Лозинський. – Відень, 1917; Луців Л. Іван Франко: життя і творчість / Л. Луців // Календар-альманах УНС на

1966 рік. – С. 11–66; Нечитайюк М. Оружием публіциста / М. Нечитайюк. – Львів, 1981. – 232 с.; Нечитайюк М. Шляхами Франка-журналіста / М. Нечитайюк // Збірник праць кафедри української преси. – Львів, 1995. – Вип. 1. – С. 113–132; Семенко Ю. Журналістська діяльність Івана Франка / Ю. Семенко // Сучасність. – 1966. – Ч. 11. – С. 79–89.

Франко Петро – громадський діяч, поручник УСС, сотник УГА, письменник, публіцист.

Син І. Франка. Народився 28 червня 1890 р. у с. Нагуєвичі біля Дрогобича. Навчався в Академічній гімназії, згодом закінчив Львівську політехніку, де студював хімію. Один із організаторів «Пласту» (1911). Видав «Пластові ігри і забави» (1913). Із братом Тарасом був у парамілітарній організації «Січові Стрільці». На початку Першої світової війни записався добровольцем УСС. Згодом воював в авіаційній частині австрійської армії. Після Листопадового зриву створив і розбудував авіацію УГА, командував летунським відділом УГА. В 1922 р. професор гімназії в Коломиї. У групі польських інженерів виїхав до УРСР (1931). Відмовився прийняти радянське громадянство і повернувся до Львова (1936). Упродовж 1936–1939 років учителював у гімназіях Львова і Ярослава. Після нападу СРСР на Польщу у вересні 1939 року не зміг вчасно виїхати. У жовтні 1939 р. П. Франка обрали делегатом Народних Зборів Західної України. Був деканом товарознавчого ф ту Українського державного інституту радянської торгівлі і водночас директором щойно створеного музею І. Франка. З 1940 року – депутат Верховної Ради УРСР.

Наприкінці червня 1941 року радянська влада змусила його виїхати із Львова. Докладні обставини смерті невідомі. Одна із версій – радянські спецслужби застрелили його при спробі втечі з ешелону поблизу Тернополя.

Автор публікацій в українській пресі книжок із історії та теорії і культури, історичних оповідань, спогадів про І. Франка («Іван Франко зблизька» 1937), кіносценарію за повістю «Борислав сміється».

Літ.: Енциклопедія українознавства: Словника частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2006. – Т. 5: Перевидання в Україні. – С. 3529–2530; Мельничук Б., Уніят В. Іван Франко і Тернопільщина / Б. Мельничук, В. Уніят. – Тернопіль: Тернограф, 2012. – 280 с.; Чорновол І. Петро Франко – педагог, письменник / І. Чорновол // Львівська газета. – 2006. – № 163; Сова А., Тимчак Я. Сини Івана Франка – перші у нашому краї фахівці з руханки та змагу / А. Сова, Я. Тимчак // Універсум. – 2016. – №7–8. – С. 27–29.

о. Хабурський Степан – священик УГКЦ, публіцист, Січовий стрілець (УСС).

Народився 11 серпня 1898 р. у с. Бабухів на Рогатинщині. Був у Січових стрільцях. Після поразки визвольних змагань здобув релігійну освіту. Виступав на релігійні теми на сторінках “Ниви”, “Католицької акції”. Після приходу більшовиків у вересні 1939 року його заарештували. Наприкінці Другої світової війни виїхав на Захід, спочатку до Німеччини, згодом до Канади. Організатор видання релігійної церкви, автор богословської праці “Епіклеза” (1968), упорядник молитовника “Благодарім господа”. Степан Хабурський був і співробітником “Нашої мети”.

Літ.: бл. пам. о. канонік Степан Хабурський // Гомін України. – 1972. – Ч. 33–34. – С. 4; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т.10: Перевидання в Україні. – С. 3624–3625; Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С. 258.

Хасевич Ніл – художник–ілюстратор підпільних видань ОУН–УПА–УГВР.

Народився 13 листопада 1905 р. у с. Дюксин (тепер Костопільського р-ну Рівненської обл.) у сім’ї диякона УАПЦ. Через нещасний випадок (віз, на якому вони їхали з батьком, потрапив під поїзд; батько загинув) 13-річний Ніл втратив ногу. Закінчив гімназію у Рівному, навчався в Академії мистецтв у Варшаві (1925–1937). Як графік здобув на міжнародній виставці у Варшаві третю нагороду. Був одним із засновників гуртка “Спокій”. У 1941 р. почав співпрацювати з газетою “Волинь”, яку редагував У. Самчук. Був членом Крайової референтури пропаганди ОУН – УПА північно-західних українських землях (1943–1952). Ілюстрував підпільні видання ОУН–УПА–УГВР. Він – автор проектів військових відзнак УПА. У 1948 р. його було нагороджено Срібним Хрестом заслуги. Загинув у бою із загоном НКВД 4 березня 1952 р. біля с. Суховці Рівненського р-ну Рівненської обл. Його псевдоніми – Бей, Зот, Старий. У 1952 р. у Філадельфії вийшли друком його твори у збірці “Графіка в бункрах”.

Літ.: Андрусів М. Мистецтво – найміцніша зброя. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто / М. Андрусів. – 1987. – С. 141–147; Гордієн-

ко М. З волинських і поліських рейдів: Із дій УПА–Північ, 1943–1944 / М. Гордієнко. – Торонто, 1959; Продовження друкарської традиції “Книжкові знаки” Ніла Хасевича // Діло. – 1939. – 21 червня; С. Г. Вільне мистецтво в підпіллі (Ніл Хасевич, Бей-Зот) / С. Г. // Свобода. – 1952. – Ч. 9. – С. 1; Чорноморець М. Важкий хрест художника / М. Чорноморець // Українське слово. – 1995. – 16 лют; Яців р. Ніл Харсевич: акценти творчості і долі / Р. Яців // Воля і Батьківщина. – 1996. – Ч. 1. – С. 123–133.

Химинець Юліян – публіцист, політичний діяч.

Народився 18 липня 1911 р. у с. Підгоряни (тепер Берегівського р-ну Закарпатської обл.). Закінчив Мукачівську торгову академію. В 30-ті рр. друкувався в українських виданнях, брав активну участь у громадському житті. З листопада 1938 р. – член уряду Карпатської України. У зв'язку з угорською окупацією емігрував й оселився у Відні. У 1948 р. виїхав до США. Автор кількох книг – “Мої спостереження із Закарпаття” (1984), “Закарпаття – земля української держави: Нотатки з історії Закарпаття” (1991), “Тернистий шлях до України” (1996).

Помер 17 червня 1994 р. у США.

Літ.: Габор В. Химинець Юліян / В. Габор // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2002. Вип. 9. – С. 291–292; Поп І. Енциклопедія Подкарпатской Руси / І. Поп. – Ужгород, 2001. – С. 105.

Хміль Іван – поет, вояк УГА.

Народився на Берестейщині (тепер територія Білорусі). Друкуватися почав у 1918 р. За націоналістичну діяльність польська влада неодноразово заарештовувала його. Воював у лавах УПА, пробився з боями на Захід. Спочатку жив в Австрії, згодом виїхав до Англії. Автор збірок “Гомін Полісся” (1960), “Іду з тобою” (1962).

Літ.: Слово і зброя: Антологія української поезії, присвяченої революційно-визвольній боротьбі: 1942–1967. – Б.м.в., 1968. – С. 388.

Хомир Петро – священник УГКЦ, редактор, публіцист.

Народився в с. Піддністриани біля Бібрки (тепер Львівська обл.). Закінчив Українську академічну гімназію у Львові (1912), богослов'ю студіював у Львові і Відні. Брав активну участь у Листопадовому зриві, організовував українську владу в Жидачеві. Після поразки визвольних змагань опинився у Чехо-Словаччині, студіював право в університеті ім. Т. Масарика (Брно). У 1923 р. його висвятив єпископ Й. Боцян. У 1924–

1930 рр. працював у редакції журналу “Богословія”, у 1929–1939 рр. – головний і відповідальний редактор журналу українського католицького духовенства “Нива”. Був секретарем Богословської академії у Львові. На сторінках “Богословія” і “Ниви” друкував свої праці наукового характеру. З 1950 р. – у Канаді. Тут редагував католицький тижневик “Наша мета”. Патріарх Йосип іменував його митрофорним протоієреєм і папрохом церкви Успення Богородиці в Торонто.

Літ.: Незабутні роки. 1945–1950: Пам’яткове видання. – Нью-Йорк, Чикаго, 1987. – С. 77–78.

Хомишин Григорій – єпископ Української греко-католицької церкви.

Народився 25 березня 1867 р. у селянській родині в с. Гадинківці Копичинецького повіту (Тернопільщина). Богословську освіту здобув у Львові й Відні, студії закінчив докторатом у Римі. На священника рукоположений 1893 р., єпископом Станіславської єпархії призначений у травні 1904 р. Упродовж 1902–1904 рр. був ректором Духовної семінарії у Львові. У Станіславі заснував Духовну семінарію, завдяки йому релігійне і суспільне життя в Станіславівській єпархії значно активізувалося. Він був ініціатором заснування “Нової зорі” (1926–1939), що стала органом Української Католицької народної партії (УКНП), квартальника для священників “Добрий пастир” (1931–1939). З ініціативи Г. Хомишина в єпархії створено мережу читалень “Скала”, низку харитативних організацій (товариство Івана Милостивого, кооператив “Священнича поміч”, “Дієцезальний фонд”). Єпископ Г. Хомишин підтримував прозахідну орієнтацію УГКЦ, тобто, “латинізацію” – намагався провести відповідні реформи, зокрема, запровадити обов’язковий celibat (1921). У політичній сфері він був прихильником порозуміння з польською владою, закликав до примирення, обґрунтовував ідею автономії українських земель у складі Польщі. Зокрема, 1931 р. він оприлюднив “Пастирський лист про політичне положення українського народу в польській державі”. Він, щоправда, осудив “пацифікацію”, але наголошував на тому, що негативне ставлення українців до польської держави не відповідає ані вимогам природного розуму, ані віри й етики, а суспільству приносить лиш втрати і завдає шкоди. Він осуджував саботаж, навіть в ім’я високих ідеалів, втягування мо-

лоді в політичну діяльність. Згодом єп. Г. Хомишин відійшов від “нормалізаційної політики”. Після повернення радянської влади на західні землі єп. Г. Хомишин не пішов на компроміс.

Помер у січні 1947 р. у київській в'язниці.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3624–3625; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1988. – Vol. II. – P. 488; Історично-мемуарний збірник Чортківської округи. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1974. – С. 43.

Хомутник – художник-ілюстратор періодичних видань українського збройного підпілля.

Про цього учасника українського підпілля відомо лише те, що він ілюстрував “Український перець”, сатирично-гумористичне видання УПА, а іноді писав і віршовані тексти до карикатур. Працював однією рукою (ліва була хвора – туберкульоз кісток). Загинув на Ходорівщині 1946 р. (приблизно).

Літ.: Дужий П. Українська справа вчора і сьогодні (Збірник статей, спогадів) / П. Дужий. – Львів, 2002. – Т. 1. – С. 400, 457.

Христинч Яким – журналіст, сотник Армії УНР.

Народився 9 вересня 1984 р. у м. Потоки Кременчуцького повіту на Полтавщині. Навчався в технологічному інституті (Петербург), згодом записався до комерційного інституту (Кременчук), а продовжив комерційні студії в Тифлісі. Звідти його взяли на військову службу, а з 1915 р. уже воював, був мічманом на флоті (Севастополь). Після лютневої революції 1917 р. очолив Українську чорноморську бригаду, а згодом – морський курінь, який в листопаді 1917 р. виїхав до Києва. Був членом Центральної Ради, брав участь у перших двох військових з'їздах, член уряду УНР і губернський комісар Полтавщини. Після поразки визвольних змагань потрапив до табору біля Ченстохова, де були інтерновані українські вояки. З табору Я. Христинч утік і в липні 1921 р. приїхав до Коломиї. Тут із сім'єю він мешкав до 1944 р. Займався розповсюдженням українських книжок, був головним редактором газети “Воля Покуття”. У 1944 р. виїхав до Німеччини, у 1905 р. до Канади. Займався громадською роботою, дописував до українських видань.

Помер 27 березня 1971 р.

Літ.: Яким Христинч (1884–1971) // Вісті комбатанта. – 1971. – Ч. 5. – С. 94–95.

Хронов'ят Михайло – громадський і кооперативний діяч, публіцист, поручник УСС, сотник УГА.

Народився 18 січня 1894 р. у с. Риботичі біля Добромиля. У 1906–1914 рр. навчався в українській гімназії Перемишля. На початку Першої світової війни зголосився добровольцем до Легіону УСС. Після проголошення ЗУНР брав участь у визвольних змаганнях у лавах УГА. Наприкінці серпня 1920 р. у групі генерала А. Кравса перейшов Карпати й опинився у таборі для інтернованих українських вояків у Ліберці, згодом Йозефові. У 1921–1926 рр. навчався у Високій технічній школі (Прага). У травні 1926 р. нелегально перейшов чесько-польський кордон і повернувся у рідні краї. Працював у “Маслосоюзі” у Стрию, згодом у Львові. У 1937 р. М. Хронов'ят був уже одним із трьох членів дирекції “Маслосоюзу”, членом Головної ради товариства “Сільський господар”, “Просвіти”, управи Українського товариства допомоги інвалідів. У 1934–1939 рр. М. Хронов'ята щорічно обирали головою централі “Сокола”. Друкувався на сторінках кооперативної преси.

У зв'язку з приходом більшовиків подався на захід, організував відділ “Маслосоюзу” в Ярославі, став господарським референтом УЦК. У 1940 р. очолив створену при УЦК комбатантську організацію – Союз українських комбатантів.

Після приходу німецьких окупантів повернувся до Львова, працював управителем Союзу молочної і товарової господарки, був членом Військової управи Дивізії “Галичина”. У липні 1944 р. знову подався на чужину. Спочатку мешкав і працював у Мюнхені. Брав участь у діяльності українських громадських організацій (секретар президії Укради, книговод виконавчого органу УНР у Мюнхені). У 1953 р. виїхав до США. Був головою Товариства українських інженерів, засновником товариства “Самопоміч”, очолював відділ ОбВУА, був членом Братства УСС.

Помер 1981 р.

Лит.: Паньківський К. Роки німецької окупації (1941–1944) / К. Паньківський. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1983. – С. 140, 218, 229, 382; Сокіл-Батько: Спортивно-руханкове товариство: Альманах: 1894–1994. – Львів, 1996. – С. 54–56.

Цегельський Лонгин – політичний і громадський діяч, редактор, публіцист.

Народився 25 серпня 1875 р. у м. Кам'янка Струмилова (тепер м. Кам'янка-Бузька Львівської обл.) у сім'ї о. М. Цегельського. Закінчив Першу державну академічну гімназію у Львові. У 1891 р. записався на юридичні студії до Львівського університету. Один із провідних діячів студентського руху того часу. У 1899 р. був організатором першого студентського з'їзду у Львові. У своїй промові Л. Цегельський, по суті, проголосив ідею державності України. Він був одним з керівників організації “Молода Україна”, а також редактором журналу “Молода Україна” (1900–1902). Був під впливом М. Міхновського, видав його брошуру “Самостійна Україна” 1900 р. у Львові. У 1901 р. вийшла друком і брошура Л. Цегельського “Русь-Україна і Московщина-Росія”, що сприяла формуванню державницької ідеології і політичному вихованню українського загалу. Належав до Української національно-демократичної партії. На початку ХХ ст. редагував “Свободу” (1907–1908), “Діло” (1908), “Українське слово” (1915–1918). У 1911 р. Л. Цегельського обрали послом до австрійського парламенту, 1913 – до галицького сейму. На початку Першої світової війни його обрали членом Головної Української ради, а згодом Загальної Української Ради. Був він і членом Бойової управи УСС, а також співпрацював із Союзом визволення України. У жовтні 1918 р. – член Української конституанти, що проголосила створення на українських землях Української держави. Займав відповідальні посади – державного секретаря внутрішніх справ, державного секретаря зовнішніх справ в уряді ЗУНР, заступника міністра зовнішніх справ в уряді УНР.

У липні 1919 р. Л. Цегельський виїхав з дипломатичною місією за кордон. У 1920–1921 рр. він був представником уряду ЗУНР у США. Після рішення Ради амбасадорів (березень 1923 р.), яка вирішила долю Східної Галичини, залишився в США. Брав активну участь у громадсько-політичному житті української еміграції (Л. Цегельський був одним з ініціаторів створення Українського конгресового комітету Америки), працював у редакціях українських газет (“Шлях”, “Український вісник”, “Америка” – її він редагував упродовж 1943–1950 рр.). Автор

численних статей, спогадів, монографій “Про історію протестантизму”, “Митрополит Андрей Шептицький”. У другій половині 30-х рр. на сторінках “Америки” Л. Цегельський опублікував цикл статей-спогадів про Листопадовий чин у Львові. Окремим виданням вони вийшли 1960 р., після смерті Л. Цегельського, і сприяли значну критику.

Помер Л. Цегельський 13 грудня 1950 р. у Пенсильванії (США).

Лит.: Дроздовська Л. Цегельський Лонгин Михайлович / Л. Дроздовська // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1997. – Вип. IV. – С. 266–268; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3647; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Duffalo; London, 1993. – Vol. 5. – P. 299; Троян К. Пам’яті Д-ра Леонтини Цегельського / К. Троян // Календар Провидіння на 1952 рік. – Філадельфія, 1952. – С. 52–56.

Целевич Володимир – громадсько-політичний діяч, редактор, публіцист.

Народився 1890 р. у Львові. Закінчив Львівський університет. Брав активну участь у громадському і політичному житті. У 1919–1922 рр. був секретарем Горожанського комітету. Водночас разом із кількома колишніми старшинами Січових стрільців (О. Навроцьким, М. Матчаком, Я. Чижем) і Ю. Полянським у вересні 1920 р. створив Начальну колегію УВО. У 1923–1924 рр. перебував у США, де провадив агітаційно-пропагандистську роботу на користь української справи. Після повернення до краю увійшов до складу Начальної команди УВО, але вже тоді між ним та іншими членами керівництва, зокрема, і полковником Є. Коновальцем виникли певні розбіжності у поглядах на політичну ситуацію. Зокрема, В. Целевич позитивно ставився до легальних українських партій і намагався пов’язати УВО з УНДО. Згодом він вийшов з УВО і вступив до УНДО. Його навіть обирали генеральним секретарем (1925–1928, 1932–1937). У 1926 р. В. Целевича заарештували, у 1930 р. він знову побував у в’язниці. Був активним на журналістському полі, виступав з вагомими програмними статтями на сторінках “Діла”, “Свободи”. У 1932–1935 рр. головний редактор “Свободи”, офіційзу УНДО. Разом із В. Мудрим вони були творцями так званої нормалізації. Упродовж 1928–1930 рр. і

1935–1939 рр. В. Целевич – посол до польського сейму. Загалом він був прихильником автономії українських земель у складі Польщі. Найвідоміша праця В. Целевича тих років – “Нарід, нація, держава” (1934). Після приходу до Львова більшовики заарештували його. Помер у радянській в’язниці чи концтаборі, хоча достеменно обставини смерті визначити важко.

Помер у 1944 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т.10: Перевидання в Україні. – С. 3648; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol.V. – P. 301; Качкан В. Хай святиться ім’я твоє: Галицькі просвітницькі діячі, письменники, вчені – вихідці із священницьких родин / В. Качкан. – Чернівці, 1944. – С. 86–94; Качкан В. Целевич Володимир Михайлович / В. Качкан // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. II. – С. 256–261; Мірчук П. Нарис історії ОУН: Перший том: 1920–1939 / П. Мірчук. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968. – С. 17, 22, 38, 47, 85, 333.

Цимбал Віктор – художник, графік, вояк Армії УНР.

Народився 16 квітня 1901 р. у с. Стуничка на Київщині, в учительській родині. Батька звільнили з роботи за “мазепинство”. Навчався в Київській мистецькій школі, в другій київській гімназії ім. Кирило-Мефодіївського братства, першій українській гімназії. Звідти пішов у студентський курінь. Навчався у Київській художній школі, але не закінчив. Опинившись із військовою частиною в Кам’янці-Подільському, вступив до Старшинської школи. Брав участь у боях до листопада 1920 р. Був у таборах для інтернованої Армії УНР. Ілюстрував таборіві видання, зокрема, журнал “Веселку”. У 1923 р. перейшов кордон. Навчався у Високій школі прикладних мистецтв й українській студії класичного мистецтва (Прага), яку закінчив 1928 р., водночас ілюстрував журнал М. Таранька “Світ дитини”. Того ж року, після перемоги на конкурсі, виїхав до Аргентини. Найвідоміші полотна – “Золоті Ворота”, “Кам’яна доба”, “Пророк”, “Непорочна”. Цимбал В. готував рисунки і для львівських дитячих видань. Крім того, виконав для гумористичного журналу “Мітла” (Буенос-Айрес) багато політичних карикатур, які стосувалися життя в підрадянській Україні. В Аргентині брав участь в українському громадському житті, виставляв свої твори на багатьох виставках. У нього є графічні портрети Т. Шевченка,

П. Скоропадського, В. Липинського, І. Мазепи, Б. Хмельницького.

Помер 1968 р.

Літ.: Віктор Цимбал // Визвольний шлях. – 1957. – Кн. 2. – С. 104–110; Віктор Цимбал // Нотатки з мистецтва. – 1968. – Ч. 8. – С. 65; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За редакцією В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т.10: Перевидання в Україні. – С. 3681; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 308; Метик П. Віктор Цимбал (1901–1968) / П. Метик // Нотатки з мистецтва. – 1970. – Кн. 10. – С. 47–52; Метик П. За культурне обличчя / П. Метик // Нотатки з мистецтва. – 1968. – Ч. 8. – С. 5–9; Михайлівська-Цимбал Т. Спогади (моє життя на еміграції) / Т. Михайлівська-Цимбал. – Буенос-Айрес, 1984; Січинський Г. Віктор Цимбал (характеристика його творчості) / Г. Січинський // Свобода. – 1952. – Ч. 36. – С. 1–2; Тис-Крохмалюк Ю. Віктор Цимбал / Ю. Тис-Крохмалюк // Календар-альманах “Відродження”. – 1972. – С. 77–78; Тис-Крохмалюк Ю. До вечора сл. п. Віктора Цимбала / Ю. Тис-Крохмалюк // Календар-альманах “Відродження” на 1973 р. – С. 76–80.

о. Цюпка Григорій – священник УГКЦ, поручник УГА, публіцист.

Брав участь у визвольних змаганнях. Після поразки визвольних змагань був катехитом і парохом, виступав на сторінках української релігійної преси. Перед приходом більшовиків виїхав на Захід. У Німеччині був душпастиром, директором української гімназії (у таборі для “переміщених осіб”). Згодом виїхав до Канади. Був співробітником “Нашої мети”, виступав на сторінках релігійної преси.

Літ.: Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С. 267.

Чабанівський Василь – генерал-хорунжий Генштабу Армії УНР, публіцист.

Народився 1887 р. на Полтавщині. Военну школу закінчив у Тифлісі 1910 р., Академію генерального штабу у Петербурзі 1917 р. До українського війська записався в 1918 р. Остання його посада – начальник штабу 5-ої Херсонської Дивізії.

Після Другої світової війни спочатку жив у Німеччині, а потім переїхав до США. Брав активну участь у діяльності комбатантських організацій, в українському національному житті. Навіть прикований хворобою до ліжка, дописував до українських військових журналів (“Голос комбатанта”, “Бюлетень Союзу українських ветеранів”).

Літ.: Василь Чабанівський // Вісті комбатанта. – 1963. – Ч. 4. – С. 74.

Чайківський Андрій – письменник, публіцист, громадський діяч.

Народився 15 травня 1857 р. у м. Самбір (Львівщина) в сім'ї урядовця. Закінчив Самбірську гімназію (1877). Навчався у Львівському університеті, спочатку на філософському, а згодом на правничому факультеті. Був одним із засновників “Кружка правників”, працював у “Просвіті”. Після закінчення університету мав адвокатську практику, брав участь у роботі громадських організацій, друкувався на сторінках української преси. Один з організаторів УСС, був повітовим комісаром у Самборі. Автор багатьох повістей, особливою популярністю користувалися його повісті на історичну тематику – “За сестрою” (1907), “Віддячився” (1913), “Козацька помста” (1919), “На уходах (1921), “До слави” (1935), “Перед зривом” (1937) та ін.

Помер 19 січня 1934 р. у Коломиї.

Літ.: Андрій Чайковський // Мета. – 1935. – Ч. 22. – С. 354; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3692–3693; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 402; Качкан В. Чайківський Андрій Якович / В. Качкан // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. – Вип. 3. – С. 306–308; Романенчук Б. Літературна Коломия / Б. Романенчук // Коломия і Коломийщина. – С. 204–205.

Чайковський Богдан – редактор, громадський діяч.

Народився 29 лютого 1888 р. у Бережанах (тепер Івано-Франківська обл.). Гімназію закінчив у Перемишлі (1906). Був членом відомого таємного гуртка “Молода Україна”, редагував гумористичні видання “Муха”, “Мітла”, “Баба”. Студював право у Краківському університеті, а докторат захистив у Львівському. З 1918 р. – у Станіславові, тут редагував “Вісник державних законів” у міністерстві ЗУНР. Редагував “Наддністрянські вісті” (1919). З 1920 р. працював адвокатом у Коломиї, Белзі, Підбужжі, з 1925 р. – у Сокалі. Тут очолював “Просвіту”, був організатором і керівником музею “Сокальщина” імені Андрія Чайковського (відкрився 1936 року). У 1940 р. переїхав до Львова, працював науковим співробітником етнографічного музею. У 1941 р. радянська влада заарештувала його. Загинув у в’язниці.

Літ.: Д-р Богдан Чайківський // Українські щоденні вісті. – 1941. – Ч. 25. – С. 8; Романюк М. Чайковський Богдан Андрійович / М. Романюк // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2000. – С. 318-319; Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі: 1985-1995. – Дрогобич, 1995. – С. 273.

Чайковський Данило – громадський і політичний діяч, публіцист.

Народився 19 березня 1909 р. у с. Миньків (повіт Заліщики на Тернопільщині). З молодих років був членом Союзу Української націоналістичної молоді, згодом – ОУН. Співпрацював з газетою “Нове село”, згодом із С. Бандерою, художником Л. Сенишиним, (був головним редактором) у гумористичному місячнику “Гордість нації” (1928–1930). У жовтні 1933 р. Д. Чайковського заарештували, у червні 1934 р. – вдруге. Після окупації західноукраїнських земель з 1940 р. керував нелегальним технічно-видавничим відділом у референтурі пропаганди ОУН, був референтом пропагандистського вишколу при штабі Р. Шухевича. На початку німецько-радянської війни у складі Похідних груп вирушає на схід як керівник відділу пропаганди. Восени 1941 р. гестапо заарештувало його у Львові, і Д. Чайковський перебував у концтаборах до закінчення війни. Після війни співпрацював з “Українською трибуною”. У 1948 р. він переїхав до Франції, де став редактором тижневика “Українець”. У Франції, працював на цьому посту упродовж семи років. Повернувшись

до Мюнхена, Д. Чайковський став головним редактором “Шляху перемоги” (1955–1967). П’ята конференція ЗЧ ОУН обрала його головою Головної ради. У 1967 р. виїхав до США. Там працював у видавництві СУМ, у газеті “Америка”. У 1970–1972 рр. був членом редколегії “Вісника ООЧСУ”. Написав в’язничні спогади “Хочу жити”, збірку новел “Наші дні”, упорядкував книжку “Московські вбивці Степана Бандери перед судом”, “Визначні постаті визвольної боротьби України” (1967). Псевдонім О. Данський.

Помер 3 липня 1972 р.

Літ.: Данило Чайковський // Гомін України. – 1972. – Ч. 31–32. – С. 1; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3693; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovych. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 402; Повідомлення Проводу ОУН про смерть Д. Чайковського // Вісник. – 1972. – Ч. 7–8. – С. 12; Мірчук П. Нарис історії ОУН: Перший том: 1920–1939 / П. Мірчук. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968. – С. 125, 417, 423, 80.

Чемеринський Орест – діяч ОУН, журналіст.

Народився 1910 р. у м. Золочів. Навчався у Варшавському університеті, який закінчив як випускник журналістики. Під час навчання кілька разів потрапляв за ґрати. Був талановитим журналістом. Під час громадянської війни в Іспанії був акредитований при ставці ген. Франко. Згодом переїхав до Берліна, де став співредактором “Української пресової служби” (1935–1940). Працював у відділі пропаганди Проводу українських націоналістів і був близьким співробітником М. Сціборського. У 1939 р. брав участь у роботі II Великого збору українських націоналістів, що відбувся у Римі, і працював у його ідеологічно-політичній комісії. Напередодні німецько-радянської війни переїхав з Італії до Кракова, де готував націоналістів до майбутнього походу на схід. Після початку німецько-радянської війни він переїхав до Львова. Тут він одружився з Д. Гузар і разом із нею у складі Похідної групи “культурників”, яку очолював О. Ольжич, подався до Києва. У Києві О. Чемеринський мав працювати разом з М. Сціборським у відділі пропаганди ПУНу. Після трагічної смерті М. Сціборського О. Чемеринський очолив інформаційно-пропагандистську роботу ОУН (м). У грудні 1941 р. гестапо заарештувало його разом з іншими діячами ОУН і розстріляло в лютому 1942 р. Як журналіст О. Чемеринський

відомий під псевдонімом Ярослав Оршан. Він автор таких праць; “Де стоїмо” (1937), “Der ukrainische Gedanke in letzten hundert Jahren” (1939).

Літ.: Верига В. Втрати ОУН в часі Другої Світової війни / В. Верига. – Торонто, 1991. – С. 75; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3699; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 408; Мірчук П. Нарис історії ОУН: Перший том: 1920–1939 / П. Мірчук. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968. – С. 287, 301, 482; 500; 529; 532–534; 540, 570, 575; Непогасний вогонь віри. – С. 188, 377.

Чернецький Антін – громадсько-політичний і профспілковий діяч, журналіст.

Народився 8 квітня 1887 р. у м. Бережани (тепер Івано-Франківська обл.) у сім'ї ремісника. Народну школу і гімназію закінчив у Бережанах. Згодом навчався у Вільній робітничій академії у Відні. Ще навчаючись у гімназії, він брав участь таємній організації молоді “Молода Україна”. У молодості захопився й соціалістичною ідеєю, цій ідеї залишився вірним до кінця свого життя, але догматиком не був, бо соціалістичне вчення сприймав критично. Був відомим діячем Української соціал-демократичної партії, але не менш відомий він і як профспілковий діяч. Його заслугою є створення краєвих робітничих професійних спілок на українській національній базі. Його громадсько-політична діяльність у Західній Україні була добре відома. Саме тому, в жовтні 1918 р. у Львові було скликано Українську Національну Раду, до участі в її засіданнях запросили й А. Чернецького, а згодом в уряді ЗУНР він займався питаннями праці та суспільної опіки.

У 1924 р. Чернецького обрали головою Союзу українських приватних службовців (СУПРУГА). У 1925–1928 рр. він – директор Пенсійного інституту приватних службовців у Львові.

Чернецький А. був редактором і співредактором органів УСДП: “Земля і воля” (1908 р.), тижневика (у 1911) і щоденника (з 1919 р.) “Вперед”, “Професійного вісника”. Він співпрацював з численними виданнями соціалістичної орієнтації. Головна проблема його статей пов'язана з профспілковим рухом, оскільки А. Чернецький був його теоретиком й організатором.

У 1944 р. А. Чернецький залишив рідний край і поїхав на чужину. Упродовж якогось часу він жив у Німеччині, брав участь

у підготовці до створення Української національної ради, співпрацював з демократичними і соціалістичними виданнями. Коли в 1948 р. було створено УНРаду, то членом її став і А. Чернецький як депутат від Української соціалістичної партії. З огляду на його великі заслуги у профспілковому русі був обраний членом управи Міжнародної організації діячів вільних професійних союзів. Він був прихильником об'єднання чотирьох українських партій (Української соціалістично-радикальної партії, Української партії соціалістів-революціонерів, Української соціал-демократичної партії та Української соціал-демократичної робітничої партії) в одну Українську соціалістичну партію, що сталося на спільній конференції 1950 р. у Аугсбурзі.

У 1951 р. А. Чернецький переїхав до Швейцарії і продовжував дописувати до різних демократичних і соціалістичних видань. Він продовжував писати статті і брошури з історії українського робітничого і профспілкового руху, написав “Спомини з мого життя”, які вийшли друком у 1964 р., вже після його смерті. Інші його праці – “Становисько українських робітників у професійних організаціях” (Львів, 1911), “До історії українського професійного руху” (Львів, 1920).

Помер 15 лютого 1963 р.

Літ.: Врецьона Є. Над могилою Антона Чернецького / Є. Врецьона // Сучасність. – 1963. – Ч. 4. – С. 124–125; Довгаль С. 75-ліття Антона Чернецького / С. Довгаль // Вільна Україна. – 1962. – Ч. 33. – С. 64–65; Довгаль С. Пам'яті Антона Чернецького / С. Довгаль // Вільна Україна. – 1963. – Ч. 37. – С. 62–63; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т.10: Перевидання в Україні. – С. 3712; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P.419; Збірник на пошану Зенона Кузеля / За ред. В. Янева. – Париж; Нью-Йорк; Мюнхен; Торонто; Сідней, 1972. – С. 372–373; Кучер М. А. Чернецький: Спомини з мого життя, Лондон, 1964 ст. 144 / М. А. Кучер // Вільна Україна. – 1965. – Ч. 45. – С. 48–49 ; Лучишин І. Моя відповідь з приводу опублікованої в “Народній Волі” рецензії книжки А. Чернецького “Спомини з мого життя” / І. Лучишин // Вільна Україна. – 1965. – Ч. 46. – С. 50–55; Чернецький А. Спомини з мого життя / А. Чернецький. – Лондон, 1964.

Чехович Костянтин – філолог-славіст, редактор, хорунжий УПА.

Народився 21 травня 1896 р. у с. Туринка біля Перемишля. Закінчив гімназію (1914). У 1915–1918 рр. студював богослов'я у Львівському університеті. У 1918–1920 рр. – хорун-

жий УГА. Закінчив УВУ і Карлів університет (1926) працював в Українському науковому інституті в Берліні (1926–1929). Від 1931 р. – доцент УВУ і професор Богословської академії у Львові. Редагував журнал слов'янської філології. Друкувався на сторінках багатьох українських видань (“Поступ”, “Національна думка”, “Студентський вісник”, “Український голос”, “ЛНВ”, “Мета”, “Дзвони”). Автор праць з історії мовознавства і слов'янської філології (студії про О. Потебню, Й. Добровського, О. Огоновського) досліджував чеські впливи на поеми І. Франка “Іван Вишенський” і “Мойсей”. Статті і рецензії друкував також на сторінках німецьких, чеських, польських видань. У 1945 р. більшовицька влада заарештувала його, 1946–1956 рр. провів на засланні в Сибіру, після чого виїхав до Польщі. Чехович К. намагався поєднати засади церкви і націоналізму.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3743; Світильник істини: Джерела до історії Католицької Богословської Академії у Львові: 1928–1929–1944. – Торонто; Чикаго. – 1973. – Частина перша. – С. 265–267; Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 273–274.

Чиж Ярослав – військовий і громадський діяч, сотник Січових стрільців (київських), редактор.

Народився 1894 р. у Дублянах біля Львова. Закінчив Перемишльську гімназію (1912). Брав участь у визвольних змаганнях. Один з організаторів корпусу Січових стрільців (київських), був членом Пресової квартири, співробітником “Стрілецької думки”, її органу. Деякий час редагував “Стрілецьку думку”. Керував контррозвідкою. Був членом Стрілецької ради. Один із засновників УВО і член її Начальної команди. Згодом емігрував до Чехо-Словаччини, де закінчив філософський факультет Карлового університету (1922). Потім виїхав до США. Редактор газети “Народна воля”. З 1942 р. член, а з 1952 р. співдиректор пресово-інформаційного агентства “The Common Councils for American Unity”, радник американського уряду у справах національностей, співорганізатор, а згодом виконавчий директор Comitee of the Presidents People-to-People Program.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т.10: Перевидання в Україні. – С. 3699; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V.Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London,

1984. – Vol. I. – Р. 496; Кедрин І. У межах зацікавлення / І. Кедрин. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1986. – С. 500–503; Ріпецький С. Українське січове стрілецтво: Визвольна ідея і збройний чин / С. Ріпецький. – Львів, 1995. – С. 285; Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі: 1985–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 274.

Чикаленко Левко – політичний діяч, археолог, публіцист.

Народився 3 березня 1888 р. у с. Перемори на Херсонщині у сім'ї заможного землевласника Є. Чикаленка, відомого громадського діяча, який підтримував дружні зв'язки з багатьма українськими письменниками і політичними діячами. У Є. Чикаленка бували С. Петлюра, М. Порш, О. Скоропис-Йолтуховський, В. Винниченко та ін.

У 1905 р. під час одного із погромів Л. Чикаленко захищав євреїв, його поранили, після чого він поїхав на лікування до Женеви. Там записався до Женевського університету. Від 1909 р. він навчався в Петербурзькому університеті. Особливе зацікавлення у нього викликала археологія, яку Л. Чикаленко вивчав під керівництвом Ф. Вовка, відомого українського археолога. У 1911 р. Л. Чикаленка виключили з університету, але він продовжував приватно працювати в кабінеті Ф. Вовка і їздити в експедиції.

Брав активну участь у революційних подіях 1917–1920 рр. Зокрема, у перші дні революції 1917 р. він і П. Феденко почали видавати у Петербурзі газету “Наше життя”, в якій він писав статті про автономію, федерацію тощо. Незабаром переїхав до Києва. Його обрали членом Центральної Ради і секретарем президії. Чикаленко Л. виконував низку відповідальних доручень. Восени 1920 р. був уже у Варшаві. Після поразки визвольних змагань почався емігрантський період його життя. Він віддався науковій праці. У 1923 р. здобув докторський титул в Українському вільному університеті (Прага). Друкувався у фахових (українських, німецьких, французьких) журналах.

Наприкінці 20-х рр. Л. Чикаленко жив у Парижі, займався науковою працею і співпрацював з урядом УНР. У 1932 р. Л. Чикаленко став дійсним членом НТШ у Львові і надзвичайним членом Українського наукового інституту у Варшаві. У Парижі він співпрацював з журналом “Тризуб”, а з 1925 р. редагував українську частину журналу “Прометей”, який спільно видавали українці та представники кавказьких і середньоазійських народів.

У 1945 р. брав участь у заснуванні Української вільної академії наук і мистецтв (у Баварії), у тому ж році його обрали її дійсним членом. Переїхавши до США, продовжував брати активну участь у діяльності УВАН як секретар її президії.

За своїми поглядами Л. Чикаленко був українським соціал-демократом, але не марксистом.

Помер 7 березня 1965 р. у Нью-Йорку.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3748–3749; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovuč. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 494; Лев Чикаленко // Визвольний шлях. – 1965. – Кн. V. – С. 600; Мартос Б. Пам'яті Левка Чикаленка / Б. Мартос // Вільна Україна. – 1965. – Ч. 47. – С. 57–62; Чикаленко Левко. Уривки зі спогадів з років 1919–1920. – Нью-Йорк, 1963. – 167 с.

Чирський Микола – поет, драматург, публіцист, вояк Армії УНР, діяч ОУН(м).

Народився 1902 р. (в 10т. “ЕУ” зазначено 1903 р.) у Кам'янці-Подільському. У лавах Армії УНР перейшов р. Збруч, був інтернований у Каліші. З 1922 р. – у Подєбрадах, потім у Празі, в Ужгороді. Чирський М. був активний у суспільно-політичному житті. У Подєбрадах брав участь у виданні гумористичного журналу “Подєбрадка” (1923–1924), що була тісно пов'язана з Академічною громадою. Він вступив у члени ОУН, допомагав О. Ольжичу розбудовувати культурну референтуру Проводу ОУН, брав активну участь в організації державного життя в Карпатській Україні. Він керував театром “Летюча естрада”, діяльність якого мала велике ідейно-пропагандистське значення. У 1941 р. у Празі вийшла його збірка “Емаль”. На початку німецько-радянської війни у складі Похідних груп вирушив в Україну, до Києва, але важка хвороба здолала його, і він зупинився в Кам'янці-Подільському. Тут він працював у газеті “Подільський”, організував театральне життя і став керівником театру ім. Т. Шевченка.

Помер 26 лютого 1942 р., поховано його в Кам'янці-Подільському.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3750; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovuč. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 495; Микола Чирський // Волинь. – 1942. – Ч. 24 (26 березня); Червак Б. Микола Чирський – поет і націоналіст / Б. Червак // Українське слово. – 1995. – 21 грудня. – С. 5.

Чмола Іван – журналіст, педагог, сотник УСС, сотник Січових стрільців (київських).

Народився 6 березня 1892 р. у с. Солотвино біля Богородчан у сім'ї судді, мати походила з німецького роду. Народну школу закінчив у Бережанах, гімназію в Перемишлі (1911). Ще в гімназії видавав підпільний журнал, у якому переконував гімназистів у тому, що вони українці. Закінчив філософський факультет Львівського університету. Одним з перших І. Чмола захопився ідеєю боротьби за українську державність і створення українського війська. Разом з О. Тисовським і П. Франком заснував український Пласт (1912). Концепції організаторів суттєво відрізнялися: якщо О. Тисовський прагнув до виховання молоді за системою Б. Пауела, а П. Франко більшого значення надавав фізичному вихованню, то саме І. Чмола прагнув надати більше уваги заняттям військового характеру. Він спричинився і до появи перших передвоєнних (1912–1913) стрілецьких товариств. У 1913 р. у Львові виходив журнал “Відгуки” за редакцією І. Чмоли і О. Кучерішки. Це був перший друкований орган стрілецької думки.

Коли почалася Перша світова війна, І. Чмола записався до Легіону УСС й отримав звання четаря. У 1915 р. потрапив у полон і перебував у таборі біля Саратова. Після падіння російської монархії І. Чмола прибув до Києва і допоміг Є. Коновальцю організувати Січових стрільців. Він командував сотнею Січових стрільців, яка брала участь у розгромі більшовицького повстання на заводі “Арсенал”.

Після поразки визвольних змагань повернувся до Галичини. Він вчителював у гімназії “Рідна школа” в Яворові, закінчив університетську освіту у Варшаві, заснував у Яворові пластовий курінь. Оскільки влада переслідувала Пласт, то І. Чмолу заарештували, і він відсидів понад півтора року у в'язниці. Після цього І. Чмола переїхав до Дрогобича, де продовжив свою вчительську і пластову діяльність.

Після приходу радянської влади спробував перейти кордон, але не вдало. У перший день німецько-радянської війни “енкаведисти” заарештували його. Так обірвалося життя І. Чмоли.

Лит.: Encyclopedia of Ukraine / Edited by V.Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 454–455; За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 449; Іван

Чмола – військовик, педагог і пластовий діяч (на підставі “Спогаду про моїх батьків” Ігоря Чмоли) // Яворівщина і Краковеччина: Регіональний історично-мемуарний збірник. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1984. – С. 690–692; Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі: 1985–1995. – Дрогобич, 1995. – С.274.

Чубатий Лев – видавець, четар УСС.

Народився 3 березня 1895 р. у с. Колоколин біля Рогатина (Івано-Франківщина). На початку Першої світової війни записався добровольцем в Українські Січові Стрільці. У 20–30-ті рр. працював в управі концерну “Українська преса”.

Помер у Філадельфії 14 липня 1966 р.

Лит.: За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 459; Лев Чубатий // Вісті комбатанта. – 1966. – Ч. 3. – С. 61; Ріпецький С. Українське Січове Стрілецтво / С. Ріпецький. – Львів, 1995. – С. 188.

Чубатий Микола – історик, громадський діяч, публіцист.

Народився 11 грудня 1889 р. у Тернополі. Навчався в початковій школі при учительській семінарії. Закінчив Тернопільську гімназію (1900–1909). Упродовж 1909–1918 рр. студював історію й теологію у Львівському та Віденському університетах. Належав до школи М. Грушевського. У 1918–1919 рр. працював в уряді ЗУНР. Викладав історію українського права в Українському таємному університеті (1920–1923), був професором Духовної семінарії у Львові (1927–1928). Співпрацював з відомими українськими виданнями (“Діло”, “Наша мета”, “Правда”). Найвідоміші його праці, що написані до Другої світової війни, – “Митрополит Іпатій Потій, апостол церковної єдності” (1914), “Західна Україна і Рим у XIII” (1917), “Правне становище церкви у Козацькій Державі” (1925), “Історія унійних змагань в Українській церкві” (1927), “Огляд історії українського права. Історія джерел та державного права” (1921–1922), “Державно-правове становище українських земель Литовської держави від кінця 14 ст.” (1924). Як М. Грушевський сформулював концепцію історії України, так М. Чубатий виробив схему історії українського права.

У повоєнний період однією з найважливіших праць не лише М. Чубатого, а й загалом української історіографії є “Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй”

(1964), праця, що спричинили протест тодішніх радянських істориків, а тепер такою ж мірою викликає опір російських істориків. Основна теза М. Чубатого: Київська Русь не була “колицкою” трьох “братніх” народів (українського, білоруського, російського), це був період української державності.

Член НТШ з 1928, член його керівництва 1932–1935 рр., засновник і перший голова НТШ у США (1948–1952), після смерті З. Кузеля – президент НТШ (1952–1955). Член УБНТ (з 1926), American Historical Association (1946), член Academy of Political Science – Columbia University (1949).

Помер 10 липня 1975 р. у м. Петерсон (США).

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3775–3776; Encyclopedia of Ukraine / Edited by V. Kubijovyc. – Toronto; Buffalo; London, 1984. – Vol. I. – P. 464; Комариця М. Чубатий Микола Юхимович / М. Комариця // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1993. Вип. I. – С. 196–198; Український історик. – 1969. – Ч. 4. – С. 99.

Чучман Сидір – політичний діяч, журналіст, сотник УГА.

Рік народження встановити важко. Брат четара Ю. Чучмана, ад’ютанта полковника Д. Вітовського. Під час визвольних змагань С. Чучман був військовим аташе при дипломатичній місії ЗУНР у Будапешті. Упродовж міжвоєнного періоду перебував за кордоном. Був акредитованим кореспондентом львівського щоденника “Новий час” у Берліні (до 1933 р.), водночас – співробітником “Osteuropäische Korrespondens” та періодичних видань ОУН. Псевдоніми – “Меценас”, “Степняк”.

Помер 1942 р.

Літ.: Стахів В. П. Декілька нез’ясованих фактів з минулого ОУН: З циклу “Силуети постатей і фрагменти подій” / В. П. Стахів // Український самостійник. – 1960. – Ч. 1.

- III -

Шандрук Павло – генерал-полковник Армії УНР, публіцист, редактор.

Народився 28 лютого 1889 р. у с. Барсуки (тепер Кременецького р-ну Тернопільської обл.). Закінчив Ніжинський історико-філологічний інститут (1911), Олексіївську військову школу в Москві. Воював на фронтах Першої світової війни у ранзі штабс-капітана. Після створення Центральної Ради прибув до Києва. В Армії УНР з 1917 р. Брав участь у визвольних змаганнях, у тім числі і в Зимовому поході (6 грудня 1919 – 5 травня 1920). З квітня 1920 р. – командир 3-ої Залізної дивізії і генерал-хорунжий. Після поразки визвольних змагань з кінця 1920 р. перебував у таборах для інтернованих вояків української армії в Каліші. Він брав активну участь у роботі громадських й освітніх організацій, почав публіцистичну діяльність – друкувався на сторінках таборового видання “Залізний стрілець” (1920–1922), “Нове слово” (1921). У 1923 р. разом із генералами В. Куцем і М. Капустянським почав редагувати військово-науковий часопис “Табір” (Каліш, 1923–1924), а після його відновлення у Варшаві у 1927–1939 рр. на сторінках “Табора” появилось чимало статей П. Шандрука, які свідчили про нього як про вдумливого стратега. Деякий час був секретарем Товариства колишніх вояків Армії УНР. Його обрали до складу Ради УЦК та її президії. Генерал П. Шандрук входив до складу військового штабу УНР, а з 1936 р. очолював його. Співпрацював з Військовим історичним бюро і Військовим науково-видавничим інститутом. У 30-х рр. П. Шандрук багато писав. Його публікації друкували в українській (“За державність”, “Табір”, “Літопис Червоної Калини”, “Політичний інформаційний бюлетень”, “Тризуб”) і в польській пресі (“Bellona”, “Polska zbrojna”, “Pzegląd wojskowy”). У 1936 р. генерал Шандрук П. на контрактній основі пішов на службу до Війська Польського. Водночас він вступив до Вищої воєнної школи, яку закінчив 1938 р. У вересні 1939 р. після порозуміння з польським урядом виїхав до Львова для формування українських військових частин, але перервав поїздку, бо взяв участь у боях. Наприкінці вересня 1939 р. його поранили, і він потрапив до полону. У січні 1940 р. його заарештувало гестапо, і він кілька місяців провів у в’язниці. З кінця 1944 р. очолив Український національний комітет, а на початку

1945 р. домігся від німецького командування згоди на формування українських військових частин. Його було призначено командувачем Української Народної Армії, до складу якої увійшла і Дивізія “Галичина” як I українська дивізія УНА. Значною мірою завдяки зусиллям П. Шандрука Дивізію “Галичина” було виведено з фронту ще до німецької капітуляції й інтерновано в Італії.

Після війни генерал П. Шандрук переховувався в таборі Ашаффенбург. У 1949 р. виїхав до США. Громадську діяльність продовжував і там. У 1959 р. видав спогади “Arms of Valor”.

Помер 15 лютого 1979 р. в м. Трентон.

Літ.: Відійшли у вічність // Визвольний шлях. – 1979. – Кн. 12. – С. 1495; Вільна О. Шандрук Павло Феофанович / О. Вільна, Г. Черняхівський // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 434–438; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 9786–3787; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol.IV. – P.614; Колянчук О. Генералітет українських визвольних змагань / О. Колянчук, М. Литвин, К. Науменко. – Львів, 1995. – С. 42–43; Коршун-Федоренко П., Петренко П., Ковальський М. Світлій пам’яті Павла Шандрука / П. Коршун-Федоренко, П. Петренко, М. Ковальський // Українське козацтво. – 1979. – Ч. 3–4. – С. 1–4; Ніщинський М. Історична участь Командира УНА ген.-полк. Павла Шандрука у визвольній боротьбі українського народу у Другій світовій війні / М. Ніщинський // Українське козацтво. – 1978. – Ч. 5–6. – С. 21–25; Многих і здорових літ // Вісті Комбатанта. – 1969. – Ч. 3–4. – С.20; Наш почесний отаман // Українське козацтво. – 1978. – Ч. 5–6. – С. 18, 21; Помер с.п. генерал Павло Шандрук: Некролог // Свобода. – 1979. – Ч. 37. – С. 1; Тимченко Я. Генерал з Борсуків / Я. Тимченко // Вісті Комбатанта. – 1995. – Ч. 1. – С. 56–58; Українська загальна енциклопедія: У 3 т. / За ред. І. Раковського. – Львів; Станіславів; Коломия, 1932. – Т. 3. – С. 1201–1202; Яцура М. Незабутній генерал: Штрихи до політичного портрета ген.Павла Шандрука / М. Яцура // Вісті комбатанта. – 1999. – Ч. 1. – С. 13–17.

Шанковський Лев – публіцист, історик, громадський і політичний діяч, поручник УПА.

Народився 9 вересня 1903 р. у с. Дуліби неподалік Стрия у родині священика. Як пластун 15-річним юнаком допомагав 1 листопада 1918 р. оволодіти Стриєм, після чого його записали до Першої пластунської сотні УГА. В армії закінчив старшинську школу зв’язку у званні підхорунжого. Після хвороби на тиф воював у складі Дієвої армії УНР, брав участь у знаменитому першому Зимовому поході.

Після визвольних змагань навчався у Станіславівській гімназії, яку закінчив у 1922 р. У 1922–1924 рр. студіював історію в Українському таємному університеті. У 1924–1926 рр. служив у польській армії. Після армії закінчив філософський факультет Львівського університету (англійська і французька мови і літератури) і Високу школу закордонної торгівлі.

Від 1933 р. співпрацював з українськими виданнями, зокрема, з “Літописом Червоної Калини”. У його публікаціях переважає воєнно-історична проблематика. Напередодні Другої світової війни він став командиром партизанського загону. Після приходу більшовиків пішов у підпілля. У липні 1941 р. його призначили членом Крайового військового штабу ОУН Львівського краю. У вересні 1943 р. його перевели до відділу закордонних справ при Проводі ОУН. Шанковський Л. був головою Ініціативної комісії для створення Української Головної Визвольної Ради (УГВ). Його обрали членом УГВР.

За дорученням Р. Шухевича, у 1945 р. виїхав за кордон, спочатку до Угорщини, Австрії, а потім перебував у Німеччині. У 1949 р. виїхав до США. Саме на еміграції Л. Шанковський зарекомендував себе як відомий історик-дослідник українських визвольних змагань. Він часто виступав на сторінках українських й англійських часописів, співпрацював з журналом “Prologue” (1957–1961) у Нью-Йорку і в часописі “Америка” (його псевдонім Олег Мартович). Він підготував сотні коментарів для радіопрограми ім. В. Блавацького (Філадельфія), написав низку важливих праць – “Історія українського війська” (1953), “УПА та її підпільна література” (1952), “Похідні групи ОУН” (1958), “Українська Армія в боротьбі за державність” (1958), “Українська Галицька Армія” (1974). Кілька його праць вийшло англійською та іспанською мовами.

Був членом різних наукових, громадських, політичних, комбатантських організацій, дійсним членом НТШ, членом редколегії “Літопису УПА”, співпрацював з “Енциклопедією Українознавства”.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3787; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 615; Ковальчин М. Історик, політик, вояк, журналіст: З нагоди 90-річного ювілею професора Лева Шанковського / М. Ковальчин // Шлях перемоги. – 1993. – Ч. 40. – С. 4; Свобода. – 1993. –

Ч. 173. – 11 верес.; Павлюк І. Шанковський Лев / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 376–377.

Шаповал Микола – військовий, громадський і політичний діяч, публіцист, генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився 1886 р. у с. Сріблянка біля Бахмута у селянській родині, де, крім Миколи, було ще сім синів: Микита (відомий політичний діяч, поет, журналіст) – писав під псевдонімом “Сріблянський”, Артем (полковник української армії, розстріляний більшовики 1919 р.), Олександр (теж 1919 р. розстріляли більшовики) та ін.

У 20 років М. Шаповал пішов до старшинської школи у Чугуєві. Після закінчення служив у російській армії, передплачував журнали і газети з Галичини, а це було ознакою не лише національної свідомості, а й великої мужності.

Заощадивши кошти, М. Шаповал поїхав до Львова, Чернівців, де зав’язав знайомства з українськими діячами. Звідси він поїхав до Парижа, де знову ж таки познайомився з членами “Української громади”, якою керував тоді Я. Федорчук, галичанин, що студіював у Школі політичних наук.

Воював на фронтах Першої світової війни. У серпні 1915 р. під час панічного відступу російської армії він потрапив до німецького полону. Наполіг на тому, щоб його перевели до табору, де були полонені-українці, які воювали в російській армії. У таборі М. Шаповал організував спортивне товариство “Запорізька Січ”.

Виступав проти спроб німців розігравати “українську карту”. Німці вислали його на Підляшшя, яке теж було тоді під німецькою окупацією. Проводив просвітницьку роботу й організував газету “Рідне слово”, 153 школи, сотні книгозбірень.

У березні 1918 р. М. Шаповал на чолі “Першого Запорізького полку імені Т. Шевченка” прибув до Києва. Полк належав до дивізії “синьожупанників”, якими командував генерал Зелінський. Шаповал М. відмовився взяти участь у змові проти Центральної Ради. Його полк роззброїли. Згодом він взяв участь у протигетьманському повстанні.

Після поразки визвольних змагань М. Шаповала разом з іншими поляки інтернували. Він відмовився співпрацювати з поляками, вважаючи, що вина за трагічний фінал рейду

Тютюнника лежить на польській розвідці. Поляки почали його переслідувати, і восени 1923 р. він виїхав до Праги, де був його брат, Микита, а звідти через рік – до Парижа. Тут у 1925 р. він очолив “Українську громаду”. За політичними поглядами був демократом і соціалістом, але завжди стояв на соборницьких і самостійницьких позиціях. “Українська громада” мала свій орган – “Вістник Української Громади у Франції”, що виходив у 1929–1937 рр. Шаповал М. був редактором і головним співробітником журналу “Українська воля” (1939–1940). Основний зміст цих видань – політичні проблеми і щоденне життя української робітничої еміграції у Франції. Він автор книги “Проблеми демократії у Масарика”. Шаповал М. вороже поставився до гітлеризму. Не дивно, що восени 1940 р. німці заарештували його, а звільнили у квітні разом з іншими українськими діячами – І. Борщакком, О. Шульгиним. У жовтні гестапо знову заарештувало М. Шаповала, а в травні 1942 р. вислало на периферію. Як людина військова, зі стратегічним баченням генерал М. Шаповал ніколи не сумнівався в поразці Німеччини. Після визволення Парижа від німців М. Шаповал знову повернувся у столицю, маючи намір відновити попередню діяльність, але його підкосила важка хвороба.

Помер 25 червня 1948 р.

Літ.: Андрусак М. Микола Шаповал і Галичина / М. Андрусак // Україна. – 1949. – Ч. 2. – С. 85; Борщак І. Микола Шаповал (1886–1948) / І. Борщак // Україна. – 1949. – Ч. 1. – С. 45–50; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3788–3789; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 616.

Шарик Михайло – письменник, журналіст, хорунжий УГА.

Народився 1901 р. у с. Денисів на Тернопільщині. У 1919 р. записався добровольцем до УГА, був летуном. Тоді ж почав писати. До Канади прибув 1926 р. Брав активну участь у роботі українських організацій, був головою красної управи Українського національного об’єднання (1958–1962), головою управи Стрілецької громади (1971–1972). Виступав на сторінках української преси. Автор спогадів “Діти війни” (1956), “З віддалі 50 літ”, “Важливими шляхами Канади” (1969–1971), збірки поезій “Розсипані перли”.

Помер 1979 р. у м. Ст. Кетерінс (Канада).

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3790; Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С. 274; Шарик М. Діти війни: Спогади / М. Шарик. – Вінніпег, 1956. – С. 128.

Шах Степан – педагог, публіцист, сотник УГА.

Народився 3 січня 1891 р. у міщанській родині у Куликові біля Жовкви. Навчався в Академічній гімназії. У 1915 р. закінчив філософський факультет Львівського університету. Як старшина австрійської армії брав участь у Першій світовій війні, згодом – у визвольних змаганнях. Упродовж 1920–1932 рр. був секретарем “Просвіти”, займався видавничою діяльністю, друкувався в українських виданнях, працював у гімназіях. Він автор (під псевдонімом С. Перський) “Популярної історії т-ва “Просвіта” (1932). У 1932–1939 рр. був директором Перемишльської державної чоловічої гімназії. У 1944 р. виїхав на Захід. Тривалий час працював у німецьких гімназіях як класичний філолог. У 1955–1956 рр. вийшли його спогади “Львів – місто моєї молодості” і “Між Сяном й Дунайцем”. На еміграції друкувався на сторінках “Християнського голосу”. У 1978 р. С. Шах переїхав до Австралії. Він був членом Українського богословського товариства, дійсним членом НТШ, членом Спілки українських журналістів та ін. За працю для Української католицької церкви Папа Павло II нагородив його титулом Лицаря-Командора Ордену св. Сильвестра Папи.

Помер 16 вересня 1978 р. у Сиднеї.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3792–3793; Микитюк Д. Помер сотник УГА Степан Шах / Д. Микитюк // Вісті комбатанта. – 1979. – Ч. 2. – С. 95; Оришкевич П. Степан Шах – педагог, автор і громадянин (у першу річницю смерті) / П. Оришкевич // Свобода. – 1979. – Ч. 206. – С. 2; Ч. 207. – С. 2; Ч. 208. – С. 2; Стахів В. П. Монографічний спогад про Львів / В. П. Стахів // Сучасна Україна. – 1956. – Ч. 10. – С. 11–12; Українська державна чоловіча гімназія у Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 96; Шах С. Львів – місто моєї молодості (Спомин присвячений тіням забутих Львів'ян): Част. I і II / С. Шах. – Мюнхен, 1955.

Шевчук Василь – духівник УПА, громадський діяч, публіцист.

Народився 12 серпня 1903 р. у м. Стрий (Львівська обл.) у сім'ї судового урядника. Закінчив Перемишльську гімназію. У 1923 р. вступив у духовну семінарію в Перемишлі. У

1930 р. він висвятився. Мав парафії на Дрогобиччині, згодом на Лемківщині. Брав активну участь у громадському житті, дописував до українських видань. Після створення УПА став духівником одного із її куренів. У травні 1948 р. його захопили органи безпеки Чехо-Словаччини і передали полякам. Після знущань його розстріляли у польській в'язниці служби безпеки в Ряшеві. Його підпільні псевдоніми – “Кадило”, “Пластун”.

Літ.: Літопис УПА. – Торонто, 1989. – Т. 13; Нагірняк О. Повстанський капелан – отець “Кадило” / О. Нагірняк // Шлях перемоги. – 2003. – Ч. 33; Українська державна чоловіча гімназія: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 277.

Шепарович Лев – громадський діяч, сотник УГА, публіцист.

Народився 1887 р. у с. Колодіївка (тепер Івано-Франківська обл.). Вищу інженерну освіту здобув у Німеччині. Брав участь у Листопадовому повстанні – його загін захопив головну пошту і телеграф, з якої Л. Шепарович повідомив про встановлення ЗУНР. Брав участь у визвольних змаганнях. Як інженер за фахом очолював філію німецької фірми Сіменс-Шукерт в Галичині. Друкувався на сторінках українських видань.

Помер 1 червня 1941 р. у Кракові.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3840–3841; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 637.

Шептицький Андрей – митрополит УГКЦ, видатний церковний, громадський, культурний діяч.

Народився Роман Олександр Марія Шептицький 29 липня 1865 р. у с. Прилбичі біля Яворова (Львівщина) у сім'ї графа І. Шептицького, мати митрополита Софія – донька відомого польського драматурга О. Фредра. Навчався в гімназіях Львова і Кракова. Після закінчення гімназії вступив до війська, але хвороба змусила А. Шептицького залишити військову службу. У 1883–1887 рр. студював право у Кракові і Бреслау, 1888 р. отримав ступінь доктора філософії. Наприкінці травня 1888 р. вступив у Добромильський монастир о. о. василіан. У червні прийняв ім'я Андрей. В серпні 1892 р. висвятився. Згодом отримав звання доктора богослов'я і філософії, був ігуменом монастиря св. Онуфрія (Львів). У вересні 1899 р. А. Шептицького призначили єпископом у Станіславській єпар-

хії, а через рік – Львівським архієпископом, митрополитом Галицьким і єпископом Кам'янця-Подільського. Брав активну участь у суспільному житті, був членом Галицького сейму, Палати панів (Відень). Митрополит А. Шептицький підтримав “сецесію” українських студентів Львівського національного університету, захищав національні права українців, зокрема, добивався відкриття українського університету. Як редактор і публіцист А. Шептицький зарекомендував себе вже на початку ХХ ст. Зокрема, у 1897 р. разом з о. Філясом він заснував видавництво і журнал “Місіонар”. Невсипуща місійна діяльність, активна участь у суспільному житті, церковні реформи, боротьба з москвофільством, – усе це свідчило, що українці в його особі можуть знайти духовного лідера.

Після приходу до Львова російських військ (вересень 1914 р.) митрополита А. Шептицького заарештували і вивезли в Росію. Там він перебував до березня 1917 р. До Львова повернувся у вересні 1917 р. Андрей Шептицький підтримав Листопадовий чин, його обрали членом Української Національної Ради. Після захоплення Львова поляки інтернували його в Митрополічій палаті, і це тривало до кінця 1919 р. У грудні 1920 р. митрополит Шептицький виїхав до Рима, а згодом як папський візитатор – до Північної і Південної Америки. Він пропагував ідею української самостійності. Саме тому після повернення поляки заарештували його (вересень 1923 р.), але після втручання Папи у січні 1924 р. звільнили.

Митрополит Шептицький був великим меценатом українського мистецтва, підтримував талановитих митців. Він спричинився до заснування 1905 р. церковного музею у Львові. Крім того, відкрив Народну лічницю (1903), подарував землю для садівничої школи в с. Миловані, а в с. Коршів – для хліборобської школи. Був ініціатором і співзасновником Земельного банку (1910), підтримував українські організації і товариства.

Митрополит Шептицький не стояв осторонь політичних подій. Він активно протестував проти т. зв. паціфікації. У 1930 р. він заснував Український католицький союз, який видавав газету “Мета” і журнал “Дзвони”, друкарню “Біблос”.

Також відкрив Духовну семінарію, згодом Богословську академію (1928). В академії він викладав для студентів аскети-

ку Західної і Східної Церков. У 1923 р. митрополит Шептицький заснував Богословське наукове товариство, яке видавало кварталник “Богословія” і “Праці Богословського наукового Товариства”.

Захищав інтереси українського народу і в роки більшовицької окупації. Після приходу німецьких окупантів, до яких він ставився негативно, залишався духовним лідером нації. Свої погляди він висловлював у посланнях до духовенства і вірних. Промовистий факт із життя митрополита – він протестував проти винищення євреїв, деякі із них переховувалися в його резиденції.

Можна назвати кілька ідей, що визначали його життєвий шлях: служіння Богові, народові, українській національній ідеї, екуменічна діяльність.

Митрополит Шептицький – автор багатьох праць філософсько-богословського змісту.

Помер Андрей Шептицький 1 листопада 1944 р. у Львові.

Лит.: Баран С. Митр. А. Шептицький / С. Баран. – Мюнхен, 1947; Боян, єп. Йосиф. Пастирські листи митрополита Андрея: Літературний огляд // Богословія. – 1926. – Кн. 1–2. – С. 94–149; Гель І. Митрополит Андрей Шептицький і українська національна ідея / І. Гель // Літературна Україна. – 1996. – 8 лютого; Глібовицький В. Велика втрата (Смерть Митрополита А. Шептицького) / В. Глібовицький // Краківські вісті. – 1944. – Ч. 4. – (8 лист.). – С. 1–2; Горняткевич Д. Митр. Андрей Шептицький / Д. Горняткевич // Визвольний шлях. – 1954. – Кн. XII. – С. 5–19; Гриньох О. І. Слуга Божий Андрей – благовісник юности / О. І. Гриньох. – Мюнхен, 1961; Дорошенко Д. Пам'яті великого митрополита / Д. Дорошенко // Краківські вісті. – 1944. – Ч. 285. (12 лист.). – С. 3–4; Дорошенко Д. Митрополит Андрей Шептицький / Д. Дорошенко // Українська дійсність. – 1944. – (Ч. 33) – С. 1; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3841–3844; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 638–641; Жук С. Чистим серцем: Пам'яті митрополита Андрея, графа Шептицького / С. Жук // Краківські вісті. – 1944. – Ч. 257 (12 лист.). – С. 3; 3 приводу 40-літнього ювілею митрополита Андрея // Краківські вісті. – 1941. – Ч. 2 (27 липня). – С. 3–4; Завадович Г. Пам'яті Митрополита: В десятиріччя смерті / Г. Завадович // Вісник. – 1954. – Ч. 12. – С. 5–10; Козак М. Митрополит Андрій Шептицький / М. Козак // Краківські вісті. – 1941. – Ч. 281/282. (16–17 груд.) – С. 3–4; Козак М. У день св. Андрія / М. Козак // Краківські вісті. – 1943. – Ч. 281. (13 грудн.). – С. 3; Костюк Р. “Мій митрополит (У 39-і роковини митр. Слуги Божого Андрія / Р. Костюк // Свобода. – 1983. – Ч. 239. – С. 2; Ч. 240. – С. 2; Ч. 241. – С. 2; Королевський Кирило. Митрополит Андрей Шептицький (1865–1944) / пер. з фран. Я. Кравець

/ Кирило Королевський. – Львів: Свічадо, 2014. – 512 с.; Кравченко О. Митрополит Андрей Шептицький в англomовних публікаціях / О. Кравченко. – Йорктаун, 1961; Кравченко О. Велетень зо Святоюрської гори: Причинки до біографії слуги Божого Андрея Шептицького на підставі джерел / О. Кравченко. – Йорктаун, 1963; Красовський О. Про Андрея Шептицького / О. Красовський // Голос Берліна. – 1944. – Ч. 48. – С. 3.; Лада В. Митрополит А. Шептицький, його життя і заслуги / В. Лада. – Рим, 1965; Матла З. Митрополит А. Шептицький і українське підпілля / З. Матла // Визвольний шлях. – 1977. – Кн. III. – С. 289–297; Левицький К. Андрій Шептицький у своїх політичних виступах / К. Левицький // Краківські вісті. – 1944. – Ч. 263 (19 лист.) – С. 3–4; М. М. Кріпак і граф / М. М. // Нова доба. – 1944. – Ч. 29. – С. 3–4; М. Х. Життєвий шлях Митрополита Андрея / М. Х. // Краківські вісті. – 1944. – Ч. 258. – С. 3–4; М. Х. Пам'яті митрополита Андрея / М. Х. // Краківські вісті. – 1944. – Ч. 248. – С. 3; Митрополит Андрей, граф Шептицький не живе // Щоденні вісті української інформаційної Служби ОУН. – 1944. – Ч. 119 (6 лист.) – С. 1; Слуга Божий митрополит Андрій Шептицький // Свобода. – 1984. – Ч. 210. – С. 3, 4; Цегельський Л. Митрополит Андрей Шептицький / Л. Цегельський. – Львів, 1995.

Шкрумеляк Юра – журналіст, поет, підхорунжий УСС.

Народився 18 квітня 1895 р. у с. Ланчина на Станіславщині (тепер Івано-Франківська область) у селянській родині. Освіту здобув у Львівському і Празькому університетах. З початком Першої світової війни зголосився добровольцем до Українських січових стрільців. Був фронтовим кореспондентом газети “Стрілець” (1919), газети УГА. Друкуватися почав у 1915 р. У міжвоєнну добу – співробітник видань концерну “Українська преса”, з 1920 р. працював у журналі “Світ дитини”, у 1931–1939 рр. редагував “Дзвіночок”, водночас друкувався на сторінках “Літопису Червоної Калини”, різноманітних альманахів і календарів. Шкрумеляк Ю. – один із співців стрілецької слави. У 1941 р. працював на львівській радіостанції ім. Є. Коновальця. Його найвідоміші твори – “Сон Галича” (1920), “Поїзд мерців” (1922), “Чета Крилатих” (1929), “Стрілець невмирущий” (1938). Він автор поетичних збірок (найвідоміша – “Авлева жертва”). Псевдоніми Ю. Шкрумеляка – Іван Сорокатий, Юра Ігорків, Гнотик, Максим Цимбала, Олекса Залужний, О. Підгірський. У 1945 р. радянська влада засудила його до десяти років ув'язнення.

Помер у Львові 20 листопада 1965 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3840–3841; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo;

London, 1993. – Vol. IV. – P. 664; П. Г. Юра Шкрумеляк / П. Г. // Поступ. – 1995. – Ч. 45; Стрілецька Голгофа: Спроба антології. – Львів, 1992. – С. 386.

Шлемкевич Микола – філософ, публіцист, політичний діяч.

Народився 27 січня 1897 р. у с. Пилява (тепер Буцацький р-н Тернопільської обл.) у сім'ї священника. Навчався у Буцацькій народній школі, у Буцацькій, а потім Львівській гімназіях. У гімназії перейшов із “московільського” табору до українського. Студії продовжив у Віденському університеті. Влітку 1915 р. російська армія, яка відступала, вивезла його з багатьма тисячами інших заручників. Так М. Шлемкевич опинився в Сибіру. У 1917 р. після лютневої революції М. Шлемкевич приїхав до Києва. Тут він став секретарем редакції “Робітничої газети”, працював у “Книгоспілці”.

Після поразки визвольних змагань повернувся до Галичини. У 1923–1926 рр. навчався у Віденському університеті, де здобув докторат філософії. У 1928–1929 рр. навчався у Сорбонні. Під час університетських студій почав друкуватися на сторінках “Літературно-наукового вістника”. Зокрема, тут він надрукував серію “Листів з Парижу” (1929).

Після повернення до Львова М. Шлемкевич видав монографію “Філософія” (1934), що вийшла накладом НТШ. Найважливішим завданням філософії М. Шлемкевич вважав аналіз культурних систем науки, мистецтва, релігії. Ще одне завдання – формулювання тих наукових проблем, які раніше в історії філософії вважали філософськими, а тепер, з поступом науки, дозріли вже до чисто наукового опрацювання (1981 р. вийшло перевидання книги під назвою “Сутність філософії”).

На початку 30-х років він об'єднався з Д. Паліївим, організатором Фронту національної єдності. Саме, М. Шлемкевич став головним ідеологом цієї партії і засновником нового напрямку в українському націоналізмі – “творчого націоналізму” (його відома праця – “Ідеологічні підстави творчого націоналізму”, написана в 1935 р.). Полемізував з Д. Донцовим щодо багатьох питань теорії і практики українського національного життя, але багато в чому і повторював його. Про це свідчить і зазначена праця. Основні тези праці “Ідеологічні підстави творчого націоналізму”:

– кожен справді великий рух оновлював не лише “слова”, а й саме життя;

– нині українці переживають руїну і смертельний для нації розбрат;

– треба створити революційну ідею нового українського світу з організованою працею задля нього;

– в українській національній ідеї є невгасима життєва сила й конечність, але над нею тяжіє якийсь фатум; цей фатум має коріння в нас самих – тоді, коли ми замінюємо ідею національного самоздійснення соціальними питаннями, чужими ідеями республіканського демократизму, коли розмежовуємося територіально, раничи себе духовними кордонами;

– хоча для Заходу Європа закінчується на Віслі, українці – великий народ, культурно невичерпаний, з його самоздійсненням пов'язане і самоздійснення слов'янської культури; Україна не повинна бути прикордонним замком європейства на межах московського азіатства; прийняти європейський світ і поринути в нього – це теж вузьке і небезпечне рішення; культура Європи згасає; нині саме ми покликані сповнити Божу волю на землі;

– зупинити розкладові тенденції, розбудувати й викінчити національну спільноту – це найперше завдання творчого націоналізму і його носія ФНЄ;

– в соціальній сфері ФНЄ визнає керівну засаду солідаризму, що об'єднує й усупільнює націю; ФНЄ рішуче виступає проти егоїстичних класових доктрин;

– основним аспектом моралі творчого націоналізму є любов до віддаленої мети, до якої прямує Україна, виконуючи своє призначення;

– висновок для українського народу: “БУТИ ВЕЛИКИМ, АБО ЗГИНУТИ! Тут немає третьої можливості, отвертої для дрібних народів.”

Як теоретик, ідеолог й один з провідних публіцистів ФНЄ М. Шлемкевич був головним редактором журналу “Перемога” (теоретичний орган ФНЄ), співредактором тижневика “Батьківщина” і щоденної газети “Українськкі вісті”.

У роки Другої світової війни працював в “Українському видавництві” (Львів), був співредактором тижневика “Наші дні”. Влітку 1944 р. залишив рідні землі, оскільки видавництво переїхало до Відня. Після закінчення війни М. Шлемкевич брав активну участь в українському громадському житті, що організувалося навколо Державного центру УНР. У 1940 р. його обрали заступником голови Українського національно-дер-

жавного союзу (УНДС). Ці обов'язки М. Шлемкевич поєднував з видавничою і публіцистичною діяльністю. Він створив Українську освідомчу службу (Укрос). У 1946 р. започаткував книжкову серію “Життя і мислі”, перший випуск якої – це праця М. Шлемкевича “Українська синтеза, або українська громадянська війна”.

У травні 1949 р. М. Шлемкевич виїхав до США. Як співзасновник Літературного мистецького клубу, наукових товариств він репрезентував Українську національну раду на форумі УККА. З його ініціативи 1950 р. створено Союз українських національних демократів (СУНД), завданням якого була підтримка Державного центру УНР. У березні 1953 р. вийшло перше число “Листів до приятелів”, у 1950 р. він почав нову серію видавництва під назвою “Проблеми”. У другій половині 50-х рр. вийшли у світ важливі праці М. Шлемкевича – “Загублена українська людина” (1954), “Галичанство” (1958). Вони й сьогодні не втратили актуальності, оскільки йдеться про типологію української людини. “Мусимо пам'ятати, – писав він, – справа забутої, загубленої української людини – це не справа однієї провінції, сходу чи заходу; і не справа одного віровизнання і не однієї партії чи групи! Це справа українська, спільна всім.” У 1958 р. з'явилася збірка промов і доповідей під назвою “Верхи життя і творчості”. У 1959–1961 рр. М. Шлемкевич редагував журнал “Український огляд”. Він заснував Український публіцистичний науковий інститут.

Помер М. Шлемкевич 14 лютого 1966 р.

Літ.: Витанович І. Соціологічна спадщина Миколи Шлемкевича / І. Витанович // Листи до Приятелів. – 1967. – Кн. 7–8–9. – С. 9–16; Дальний М. Наш Микола Шлемкевич / М. Дальний // Листи до Приятелів. – 1967. – Кн. 4–5–6. – С. 12–23; Залізняк Б. Прогностичне спрямування проблем духовного і політичного самоздійснення нації у публіцистиці часопису “Листи до приятелів”: автореф. на здобуття наукового ступеня канд. філол. наук / Б. Залізняк. – Львів, 1997. – С. 15.; Заремба Яр. Остання дорога д-ра Шлемкевича / Яр. Заремба // Листи до приятелів. – 1966. – Кн. 3–4. – С. 4–6; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т.10: Перевидання в Україні. – С. 3877; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol.IV. – P. 665; Кубійович В. Мені 85 / В. Кубійович. – Париж; Мюнхен, 1985. – С. 123–129; Кубійович В. Мої приятелі, співробітники, колеги / В. Кубійович // Сучасність. – 1983. – Ч. 12. – С. 113–119; Лесич В. Пам'яті М. Шлемкевича / В. Лесич // Листи до приятелів. – 1966. – Кн. 1–2.; Лисяк-Рудницький І. Історичні есе /

І. Лисяк-Рудницький. – К., 1994. – Т. 2. – С. 513; Мельник В. Микола Шлемкевич – український та американський філософ / В. Мельник // Тернопілля'95: Регіональний річник. – Тернопіль, 1995. – С. 350–358; Помер д-р М. Шлемкевич // Українська думка. – 1966. – Ч. 9; Придаткевич Р. Спомини про Миколу Шлемкевича / Р. Придаткевич // Листи до приятелів. – 1967. – Кн. 1–2–3. – С. 27–34; р.с., С. Г. Шлемкевич Микола / Р. С., С. Г. // Енциклопедія Українознавства: словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3877; Рудко В. Микола Шлемкевич – філософ / В. Рудко // Листи до приятелів. – 1966. – Кн. 3–4. – С. 2–4; Тарнавський О. Світоглядова публіцистика Миколи Шлемкевича / О. Тарнавський // Сучасність. – 1987. – Ч. 12. – С. 65–68; Тернопільський Ю. Микола Шлемкевич / Ю. Тернопільський // українська преса з перспективи 150-ліття. – Джерсі Сіті, 1974. – С. 172–174; Тис Ю. Про листи до приятелів / Ю. Тис // Овид. – 1955. – Ч. 6–7. – С. 10–12.

Шрамченко Святослав – контр-адмірал, публіцист.

Народився 3 травня 1893 р. у Баку. Напередодні Першої світової війни закінчив Морський корпус й Олександрівську військово-юридичну академію. Під час війни служив на Балтійському флоті. Після лютневої революції 1917 р. і створення Центральної Ради став співорганізатором українського військово-морського штабу революційного Балтійського флоту, організував перехід до портів Чорного моря військових кораблів з українськими екіпажами. На початку 1918 р. прибув до Києва. Займав відповідальні посади, в тім числі виконував обов'язки міністра морських справ УНР, згодом начальника морського відділу Генштабу Армії УНР. Тоді ж йому присвоїли звання контр-адмірала. Після поразки визвольних змагань був у таборах для інтернованої Армії УНР. Брав активну участь у житті української еміграції. Тоді ж почали з'являтися його численні статті. Ще в таборах за участю С. Шрамченка виходили такі таборові видання, як “Ранок” і “Військова думка”, до яких були причетні старшини Генерального штабу. Публікації С. Шрамченка появлялися на сторінках “Табора”, “Літопису Червоної Калини”, у збірнику “За державність” (був співробітником цих видань), в органі УЦК “За незалежність”. Він зазвичай писав про флот доби визвольних змагань, порушував проблеми, пов'язані з військово-морською справою.

У 1941–1944 рр. С. Шрамченко перебував у Холмі, де очолював Український допомоговий комітет. Після війни жив у Німеччині. У 1950 р. переїхав до США. Продовжував писати на

військово-морські теми. Автор понад 200 праць, написав розділ в "Історії українського війська" видання І. Тиктора (1936, 1953). Був співробітником французького журналу "Ле Флот де Комба" та інших фахових морських зарубіжних журналів.

Помер 24 червня 1958 р.

Літ.: Вішка О. Святослав Шрамченко / О. Вішка // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2000. Вип. 7. – С. 382–384; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 675; Коляничук О. Генералітет українських визвольних змагань / О. Коляничук, М. Литвин, К. Науменко. – Львів, 1995. – С. 268–269; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3894; Книга мистців і діячів української культури. – Торонто, 1954. – С. 279.

Штендера Євген – журналіст, редактор, сотник УПА.

Народився 1924 р. у с. Воля Барилова (тепер Радехівського р-ну Львівської обл.). У 1943–1948 рр. перебував в УПА. У 1945–1947 рр. – командир Холмського тактичного відтинку УПА. У 1948 р. командував рейдом УПА до Сх. Пруссії. З 1948 р. – у Німеччині. Співробітник газет "Сучасна Україна", "Український самостійник", співредактор журналу "До зброї". У 1957–1964 рр. – співредактор "Українських вістей" (Канада). З 1976 р. – головний редактор серії "Літопис УПА".

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3895–3896; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 676; Літопис Української Повстанської Армії. – Торонто; Львів, 1992–1993. – Т. 23: Медична опіка в УПА. – С. 20, 33, 222, 229, 256.

Штефан Августин – державний, громадський і політичний діяч, публіцист.

Народився 11 січня 1893 р. у с. Порошкове (тепер Перечинського р-ну Закарпатської обл.) у родині священника. Закінчив Берегівську гімназію (1911), навчався в Ужгородській богословській семінарії (1911–1914), а згодом на філософському факультеті Будапештського університету (1914–1917). У 1917–1921 рр. А. Штефан працював в учительській семінарії і реальній гімназії (Ужгород). Після краху Австро-Угорської імперії активно включився в політичне життя. З початку 20-х рр.

почав займатися журналістикою. Був відповідальним редактором газети “Русинь” (1920–1921, 1923). У 1925–1930 рр. – відповідальний редактор журналу “Підкарпатська Русь”, член редакційних колегій україномовних газет (“Учительський голос”). Виступав за об’єднання Закарпаття з Галичиною, був учасником Всенародного конгресу угорських русинів (21 січня 1919 р.), що проголосив возз’єднання Закарпаття з Україною. Штефан А. – активний діяч “Просвіти”, один з засновників Учительської громади (1929) і її голова (1938–1939). У 30-х рр. – член аграрної партії, друкувався на сторінках її тижневика “Земля і воля”. У міжвоєнний період написав кілька шкільних підручників.

Від жовтня 1938 р. до березня 1939 р. А. Штефан керував міністерством освіти і в справах релігії. Він був членом виконкому УНО, депутатом Сойму від цієї партії і його головою. Після окупації Карпатської України виїхав спочатку до Югославії, а потім до Братислави, куди з Мукачєвого переїхала і Торговельна академія. У 1940–1945 рр. працював в Українській гімназії біля Праги. Перед приходом більшовиків разом із гімназією виїхав до Аугсбурга (Німеччина) і був її директором до 1949 р. У 1944 р. А. Штефан став заступником голови Всеукраїнської національної ради. У 1949 р. виїхав до США. Викладав українську мову в Українській католицькій академії для дівчат у Стамфорді. У 1978–1985 рр. був заступником голови уряду Української Народної Республіки в екзилі.

Автор шкільних підручників з математики, співавтор першої на Закарпатті граматики української мови фонетичним правописом. Він автор книг “From Carpatho-Ruthenia to Carpatho-Ukraine” (1969), “За правду і волю: спомин і дещо з історії Карпатської України – (Т. 1, 1973; Т. 2, 1981), “Августин Волошин – президент Карпатської України” (1977).

Помер 4 вересня 1986 р. у Філадельфії.

Літ.: Габор В. Штефан Августин / В. Габор // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1995. Вип. 2. – С. 267–369; Енциклопедія Українознавства: словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3896–3897; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993 – Vol. 4. – P. 675–676; Поп І. Енциклопедія Подкарпатської Русі / І. Поп. – Ужгород, 2001. – С. 413–414; Стерчо П. Августин Кирило Стефан: В 90-ліття життя і 65-річчя на службі народу / П. Стерчо // Свобода. –

1983. – Ч. 24. – С. 2; Ч. 25. – С. 2; Ч. 26. – С. 2; Ч. 27. – С. 2; Ч. 28. – С. 2; Ч. 29. – С. 2; Ч. 30. – С. 2; Ч. 31. – С. 2,5; Стерчо П. Карпато-Українська держава / П. Стерчо. – Торонто, 1965. – С. 54; Українська загальна енциклопедія: Книга Знання: У 3 т. – Львів; Станіславів; Коломия, 1934. – Т. 3. – С. 242.

Штикало Дмитро – публіцист, редактор, діяч ОУН.

Народився 7 листопада 1909 р. у с. Ільковичі (тепер Сокальського р-ну Львівської обл.) у селянській сім'ї. Закінчив Сокальську гімназію. Студював право у Львівському університеті. Під час студій активно займався громадською і політичною роботою, зокрема, вже тоді був членом ОУН і УВО. Наприкінці 1930 р. поліція заарештувала Д. Штикала, і він просидів півроку у в'язниці. На початку 30-х рр. входив до числа співробітників “Бюлетеня Крайової Екзекутиви ОУН на ЗУЗ”, друкувався на сторінках таких видань як “Студентський шлях”, “Голос нації”, “Вісті”, “Хрест меча”, “Наш клич”. Багато його публікацій (“Над небом сяє хрест меча”, “Апологія безумства”) і сьогодні викликають читацький інтерес. Упродовж 30-х рр. Д. Штикало кілька разів потрапляв до в'язниці. Був він і в Березі Картузькій (квітень 1934 р. – липень 1936 р.). Тут він написав один із своїх кращих поетичних творів – це “Дума про Березу Картузьку”, що в наступні роки поширилася на західноукраїнських землях, а в 1941 р. вона вийшла друком у видавництві “Вісті” (Сокаль). Написав Д. Штикало у цьому таборі ще один поетичний твір – “Великодня писанка”. У роки Другої світової війни він співпрацював з підпільною радіостанцією ОУН(б) (“Афродита”), редагував підпільні видання. Наприкінці війни за наказом керівництва виїхав на Захід. Він побував у різних країнах, скрізь пропагував українську визвольну ідею. У Мадриді готував українські радіопередачі, у Парижі редагував газету “Українець – Час”, у Лондоні – “Визвольний шлях”, у Мюнхені – “Український самостійник”, “Шлях перемоги”. Автор книги “Хрест меча”.

Помер 4 листопада 1963 р. у Мюнхені.

Літ.: Вашків І. Сокаль і Прибужжя / І. Вашків. – Львів, 2000. – С. 231–233; Денека О., Дроздовська О. Штикало Дмитро / О. Денека, О. Дроздовська // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1997. Вип. IV. – С. 284–286; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3897; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Husar Struk. – Toronto;

Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 679; Климишин М. Дмитро Штикало // Шлях перемоги. – 1993. – 6 листопада; Климишин М. Дмитрові Штикалові в далеку путь / М. Климишин // Вісник. – 1964. – Ч. 2. – С. 25–27; Кухар Р. Дмитро Штикало – провісник національної бурі / Р. Кухар // Надбужанщина: Збірник / За ред. М. Мартинюка. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1986. – Т. 1. – С. 843–851; Петрович С. Дмитро Штикало як публіцист / С. Петрович // Вісник. – 1964. – Кн. 4. – С. 15–19.

Штуль-Жданович Олег – голова Проводу ОУН, публіцист, редактор, літературний критик.

Народився 1917 р. Закінчив духовну семінарію у Кам'янці-Подільському, славистичні студії – у Варшавському університеті. Його перші серйозні публікації надруковано на сторінках “Вістника” Д. Донцова. Зокрема, О. Ольжич залучив О. Штуля-Ждановича до роботи в культурній референтурі ПУН. З початком німецько-радянської війни О. Штуль-Жданович вирушив разом з Похідними групами ОУН на схід, до Києва. У Києві він почав працювати (був членом редколегії) в газеті “Українське слово”. Після того, як німецька окупаційна влада заарештувала і розстріляла багатьох українських націоналістів взимку 1941–1942 рр., О. Штуль-Жданович залишив Київ і переїхав на Волинь. Тут він став представником полковника А. Мельника при штабі “Поліської Січі” Т. Боровця-Бульби, яка виникла ще у червні 1941 р. Водночас виконував обов'язки співредактора газети “Оборона України”. За підпільну діяльність гестапо заарештувало його і кинуло до концтабору. Від 1943 р. О. Штуль-Жданович уже в Парижі, де Провід ОУН доручив йому редагувати “Українське слово”.

По війні О. Штуль-Жданович став одним із найближчих співробітників А. Мельника. За його дорученням він підготував V Великий збір ОУН, на якому О. Штуля-Ждановича обрали заступником Голови ПУН. Після смерті А. Мельника О. Штуль-Жданович очолив Провід ОУН.

Помер 4 листопада 1977 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2: Перевидання в Україні. – С. 666; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 678–679; Ковалів Ю. Тернистими шляхами Олега Штуля-Ждановича / Ю. Ковалів // ОУН: минуле і майбутнє. – К., 1993. – С. 83–88; Романюк М. Штуль-Жданович Олег / М. Романюк // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1996. Вип. II. – С. 284–286;

Помер Олег Штуль-Жданович // Визвольний шлях. – 1978. – Кн. 1. – С. 128.

Шумук Данило – публіцист, вояк УПА.

Народився 1914 р. на Волині. Замолоду був членом КПЗУ, п'ять років відсидів у польських в'язницях. Звільнили його 1939 р. Після приходу радянської влади його взяли до війська. Після нападу Німеччини на Радянський Союз потрапив у полон, звідки втік. Воював у лавах УПА. У 1945 р. потрапив до рук “енкаведистів”. Смертний вирок замінили 20-річним ув'язненням. На волю вийшов достроково у 1956 р. Мешкав у Дніпропетровську, написав перший том спогадів. У 1957 р. його знову заарештували і покарали десятирічним ув'язненням. Після звільнення у 1967 р. мешкав біля Києва. Одружився із Н. Світличною, написав другий том спогадів. У 1972 р. його знову заарештували. Вирок – десять років ув'язнення. Того ж року він відмовився від радянського громадянства. У 1979 р. став членом-засновником Гельсінкської спілки. Упродовж тривалого часу намагався виїхати до родини в Канаду. Це вдалося зробити аж 1987 р., коли закінчився термін заслання. Автор публікацій в українських газетах і журналах, спогадів – “За східним обрієм” (1974), “Пережите і передумане” (1987).

Літ.: Давиденко В. Шумук і його спогади / В. Давиденко // Гомін України. – 1974. – Ч. 4. – С. 2.; Вільшенко Я. Жертви московського терору в Україні (1970–1973 роки) / Я. Вільшенко // Визвольний шлях. – 1974. – Кн. 3–4. – С. 325; Гоцький В. Міркування над книгою спогадів Д. Шумука / В. Гоцький // Вісті комбатанта. – 1977. – Ч. 5–6. – С. 41–46; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т.10: Перевидання в Україні. – С. 3906–3907; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 687–688; Задорожний І. На маргінесі спогадів Д. Шумука / І. Задорожний // Визвольний шлях. – 1974. – Кн. 11–12. – С. 41–46; “За східним обрієм” Д. Шумука // Гомін України. – 1974. – Ч. 32–33. – С. 11; Кедрин І. Безталанна постать розчарованого ідеаліста / І. Кедрин // У межах зацікавлення. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1986. – С. 333–336; У полоні чертової провокації КГБ (До справи “споминів” Данила Шумука “За східним обрієм”) // Гомін України. – 1974. – Ч. 44. – С. 2; Шанковський А. Спогади Д. Шумука в світлі фактів / А. Шанковський // Гомін України. – 1975. – Ч. 7. – С. 2; Шумук Д. Пережите і передумане: Спогади й роздуми українського дисидента-політв'язня з років блукань під трьома окупаціями України. 1921–1981 / Д. Шумук. – Дітройт, 1983. – 563 с.

Шустикевич Андрій – мемуарист, лікар, поручник УГА.

Народився 1898 р. Медицину студіював у Братиславі. Був поручником УГА. Друкував спогади про визвольні змагання у календарі “Червона Калина” (“Спомин з Одеси”, “Втеча за Дністер”, “З останніх боїв (осінь 1919 р. на Великій Україні)”.

Помер 1945 р. у Празі.

Літ.: Шустикевич Андрій // Пундій П. Українські лікарі: Біографічний довідник: Книга 1: Естафета поколінь національного відродження. – Львів; Чикаго, 1994. – С. 249.

Шухевич Роман – Головний командир УПА.

Народився 30 червня 1907 р. у Львові в сім’ї судді. Народну школу закінчив у Кам’янці-Струмиловій, Академічну гімназію у Львові закінчив 1925 р. Був пластуном. Ще в гімназії став членом УВО (1923). Оскільки до Львівської політехніки Р. Шухевича не прийняли, він записався на політехніку в Данцигу і лише через рік – до Львівської політехніки.

У жовтні 1926 р. отримав перше бойове хрещення – за дорученням УВО разом з Б. Підгайним виконав смертний вирок над шкільним куратором Я. Собінським, українофобом.

У 1929 р. Р. Шухевича взяли на службу до польської армії. Після повернення з армії його призначили керівником бойової референтури КЕ ОУН. Він планував і розробляв численні саботажні, експропріаційні й терористичні акції (вбивство комісара поліції Чеховського, співробітника радянського консульства). Після вбивства міністра внутрішніх справ Перацького (13 червня 1934 р.) під час масових арештів поліція схопила і Р. Шухевича. Його вислали до Берези Картузької, де він пробув до січня 1935 р. На Львівському процесі проти С. Бандери і його товаришів (травень–червень 1936 р.) Р. Шухевича засудили до чотирирічного ув’язнення. Після виходу на волю (1937) він мешкав у Львові і створив разом з кількома товаришами рекламне підприємство.

У 1938–1939 роках Р. Шухевич разом з іншими відомими діячами ОУН із Галичини взяв участь у захисті Карпатської України. Після її поразки між ПУН’ом і провідними діячами ОУН у краю суперечності в поглядах на важливі й стратегічні проблеми поглибилися. У лютому 1940 р. було створено Революційний провід ОУН на чолі з С. Бандерою. На Другому великому зборі ОУН(р) Р. Шухевича обрали членом Проводу.

Він разом з Д. Грицаєм-Перебийносом, О. Гасиним-Лицарем, В. Сидором-Шелестом, О. Карачевським займався військово-вишкільною діяльністю. Йому належала ідея створення українського легіону, який у майбутньому міг би стати зародком української армії. Зокрема, в квітні 1941 р. з'явилися два легіони – “Ролянд” і “Нахтігаль”, які ще відомі під назвою “Дружини українських націоналістів” (“Роляндом” командував Р. Шухевич, “Нахтігалець” – Є. Рен-Побігуций). Саме за активної участі Р. Шухевича, військовий підрозділ якого увійшов до Львова 29 червня 1941 р., наступного дня у Львові було проголошено Акт відновлення української державності. Це зовсім не входило у плани гітлерівської верхівки – С. Бандеру і Я. Стецька за відмову відкликати цей Акт запроторили у концтабір, було ув'язнено й кількох членів Державного правління, деякого окупаційна влада розстріляла. Шухевич Р. посів тоді принципову позицію. Він заявив, що за таких умов українські військові частини не можуть залишитися у складі німецької армії. На той час Р. Шухевич уже розумів, що боротьби на два фронти за українську державність не уникнути, а для цього потрібно створювати українське військо. У жовтні 1942 р. процес створення УПА було завершено. У лютому 1943 р. конференція ОУН схвалила створення регулярних відділів УПА на Волині й Поліссі, було вирішено перетворити в УПА і Українську народну самооборону, й бойові відділи ОУН.

Керував цією роботою Р. Шухевич як начальник Головного військового штабу ОУН. Організаційний період тривав кілька місяців. Головним командиром УПА став Р. Шухевич (Тарас Чупринка). Зі створенням УПА здійснився один із найважливіших стратегічних задумів ОУН і, зокрема, Р. Шухевича. Наступний – боротьба, щоб мати успіх, повинна охопити увесь народ. З цим пов'язана і засада соборності.

Шухевич Р. негативно поставився до ідеї створення Дивізії “Галичина”, хоча командування УПА скерувало туди чимало своїх людей – потрібно було діставати зброю, ліки, а ще важливіше – прийти добрий військовий вишкіл.

Важливою віхою визвольного руху стало створення Української Головної Визвольної ради в липні 1944 р. Про її доцільність Р. Шухевич писав у статті “Про генезу УГВР”. Після створення УГВР Р. Шухевич очолив Генеральний секретаріат (під псевдонімом Лозовський).

Після Бродівської битви і повторного приходу радянської влади почався новий етап у житті Р. Шухевича. Він залишився на рідних землях, що означало продовження боротьби.

Керівництво українського підпілля покладалося на власні сили українського народу, але певним чином розраховувало і на те, що між Заходом і СРСР після перемоги над гітлерівською Німеччиною дійде до конфлікту, а це створить, відповідно, певні можливості і для українського визвольного руху. Проте Р. Шухевич вбачав історичну перспективу у перманентності боротьби, у виховному впливі цієї боротьби на інші народи, у вірі в неминучий крах більшовицької імперії.

Р. Шухевич загинув у бою 5 березня 1950 р. у с. Білогорща біля Львова. Рідні Р. Шухевича були репресовані. Син Юрій – сьогодні відомий громадський і політичний діяч.

Літ.: Арсенич П. Родина Шухевичів / П. Арсенич. – Коломия, 1995; Бабій О. Тарас Чупринка й українська дійсність / О. Бабій // Вісник. – 1955. – Ч. 2. – С. 5–6; Бедрій А. Ген. Роман Шухевич і сучасна боротьба за УССД / А. Бедрій // Вісник. – 1997. – Ч. 1. – С.8–17; Бандера С. Командир-Провідник (Слідами сл. пам. Романа Шухевича / С. Бандера // Перспективи української революції. – Мюнхен, 1978. – С. 292–310; Бандера С. Слово з приводу смерті провідника Тура – Чупринки // Визвольний шлях. – 1970. – Кн. 3. – С. 269–271; В річницю смерті Командира // Шлях перемоги. – 1956. – 4 берез.; Генерал Тарас Чупринка // Вісті комбатанта. – 1974. – Ч. 2. – С. 2–3; Генерал Роман Шухевич (Дві доповіді). – Видання ЗЧОУН, 1966; Дужий П. Генерал Тарас Чупринка / П. Дужий // Нариси про Романа Шухевича – Головного командира УПА. – Львів, 1997; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danulo Husar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. IV. – P. 680–681; Збірник на пошану ген. Романа Шухевича Упор. Г. Васькович. – Лондон; Мюнхен, 1990; Кр-й Ю. У Львові 1933 р. / Ю. Кр-й // Вісник. – 1987. – Ч. 6. – С. 316–319; Івахнюк А. Роман-Тарас Шухевич / А. Івахнюк // Пластовий шлях. – 1951. – Ч. 5. – С. 36–40; Кравців Б. Людина і вояк / Б. Кравців. – Нью-Йорк, 1952; Кук В. Генерал Роман Шухевич – Головний Командир Української Повстанської Армії / В. Кук. – К., 1997; Мірчук П. Роман Шухевич (ген. Тарас Чупринка) – Командир армії безсмертних / П. Мірчук. – Нью-Йорк; Торонто; Лондон, 1970; О-як. Роман Шухевич – спортсмен / О-як // Вісник. – 1987. – Ч. 6. – С. 320–321; Пеленський Я. Стратег визвольної революції і командир повстанчої армії / Я. Пеленський // Сучасна Україна. – 1955. – Ч. 5; Рахманний р. Значення останнього бою ген. Тараса Чупринки-Шухевича / Р. Рахманний // Вісник. – 1990. – Ч. 4. – С.194–200; Стецько Я. В перші роковини смерті героя національної революції / Я. Стецько // Українська визвольна концепція: Твори. – Мюнхен, 1987. – С. 380–382; Стецько Я. Дві революції (З приводу героїської смерті ген. Тараса Чупринки) / Я. Стецько // Українська визвольна концепція: Твори. – Мюнхен, 1987. –

С. 383–391; Чайківський Б. “Фама”. Рекламна фірма Романа Шухевича / Б. Чайківський. – Львів, 2005. – 104 с.; Щербій В. Р. Шухевич – смолоскип / В. Щербій // Шлях перемоги. – 1997. – 7–21 серпня; Щербій В. Роман Шухевич – поручник Шука в Карпатській Україні / В. Щербій // Вісник. – 1970. – Ч. 9. – С. 4–7. Прийти і вмерти на своїй землі. Р. Шухевич : посібник. – Львів : Ліга-Прес, 2008. – 88 с.

Шухевич Степан – громадський і військовий діяч, отаман УСС, отаман УГА, мемуарист.

Народився 1 січня 1877 р. у с. Серафинці (тепер Городенківського р-ну Івано-Франківської обл.) у священничій родині. У 1886 р. вступив до Академічної гімназії. З 1895 р. – студент правничого факультету Львівського університету. З 1899 р. С. Шухевич навчався у Віденському університеті, закінчивши який, відбув у Відні практику. У Граці відбув однорічну військову службу й отримав чин поручника. У 1903 р. він повернувся в рідні краї. У 1913–1914 рр. С. Шухевич був старшиною Соکیلських стрільців у Львові. Працював у судах на провінції. З початком Першої світової війни йому доручили організацію полку Українських Січових Стрільців. У 1914–1915 рр. був командиром куреня УСС. Після Берестейського миру перебував у складі австро-угорської армії в Україні. У 1918 р. його призначили комендантом Одеси. У листопаді 1918 р. С. Шухевич повернувся до Львова. Він командував Золочівською бригадою, згодом – особистий референт Начальної команди УГА. Після поразки визвольних змагань С. Шухевич займався адвокатською діяльністю, писав спогади. Разом з іншими колишніми вояками УСС і УГА (О. Навроцький, А. Лепкий, П. Постолюк, І. Тиктор, М. Матчак) він організував видавничий кооператив “Червона Калина”, щоб збирати матеріали з історії визвольних змагань і друкувати їх, очолив Надзірну раду.

Брав участь у всіх відомих політичних процесах 20–30-х рр. Головні з них – процес С. Федака (1922), процес КПЗУ (1925), справа Ольги Басараб (1924), процес учасників Конгресу ОУН 1929 р., процес членів ОУН з приводу “Східних торгів” (1930). Згодом це процеси, пов’язані з нападом бойовиків ОУН на поштову карету біля Бібрки, на пошту в Городку. Після цього нападу перед судом постали З. Коссак, Д. Данилишин, В. Білас, Р. Шухевич та інші. До смертної кари засудили (1932) Д. Данилишина і В. Біласа. Їх захищали С. Шухевич і

В. Старосольський. С. Шухевич брав участь і в процесах над С. Бандерою.

Автор цікавих спогадів, що вийшли у п'яти томах від назвою "Спомини".

Помер С. Шухевич 6 червня 1945 р. в Амбергу (Німеччина).

Лит.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3909; За волю України: Історичний збірник: У 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви: 1914–1964. – Нью-Йорк, 1967. – С. 475; Шухевич С. Мое життя: Спогади / С. Шухевич. – Лондон, 1991; Шухевичі // Шлях перемоги. – 1994. – Ч. 11. – С. 7.

Юнаків Микола – генерал-полковник Армії УНР, публіцист.

Народився 6 грудня 1871 р. у м. Чугуїв на Харківщині в родині військових. Навчався в кадетському корпусі, у першому Павловському військовому училищі. З 1891 р. служив у Семенівському полку. Закінчив з відзнакою Миколаївську академію Генштабу (1897). З 1907 р. – викладач цієї академії. Після захисту дисертації “Похід Карла XII на Україну 1708–1709 рр.” став професором кафедри військового мистецтва (1910), отримав премію Академії наук. У ті роки виходять його праці, зокрема, “Російсько-японська війна 1904–1905 рр.” (1911), в якій він узагальнив досвід програної війни, дійшов висновку про konieczність реформування російської армії. Проте його концепція реформ зустріла опір з боку військового міністра Сухомлинова. Під час Першої світової війни перебував на Південно-Західному фронті. У 1916 р. його підвищили до звання генерал-лейтенанта. Прихильно поставився до Центральної Ради, підтримав український національний рух в армії, сприяв українізації військових частин, за що його новий головнокомандувач, більшовик Криленко, усунув з посади. У квітні 1918 р. прибув до Києва (у Харкові переховувався від більшовиків) і зголосився до служби в українській армії. Після приходу до влади Гетьмана П. Скоропадського залишився на військовій службі. Директорія призначила М. Юнаківа помічником Головного інспектора Армії УНР. У серпні–вересні 1919 р. був начальником штабу об’єднаних армій ЗУНР і УНР. Після поразки визвольних змагань разом з урядом й армією перебував у Польщі. Був радником Військового міністра, членом Вищої військової ради УНР, очолював військово-історичне товариство. Працював у збірнику “За державність”, друкувався на сторінках українських видань. Автор автобіографічних публікацій у “Тризубі”. У другій половині 20-х рр. важко захворів.

Помер 1 серпня 1931 р. і похований у Тарнуві.

Літ.: Генерал Микола Юнаків // Літопис Червоної Калини. – 1931. – Ч. 9. – С. 22; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3936; Микола Леонтійович Юнаків // Дзвони. – 1931. – Ч. 6. – С. 407–409; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 781; Юнаків М. Матеріали для мого життєпису / М. Юнаків // Тризуб. – 1931. – Ч. 2. – С. 289–291.

Юріїв Іван – журналіст, УСС, сотник корпусу Січових стрільців (київських).

Народився 28 червня 1893 р. у с. Козачівка біля Борщова у Галичині. Закінчив середню школу. З початком Першої Світової війни зі студентської лави пішов добровольцем до УСС. У 1916 р. потрапив до російського полону. Після лютневої революції 1917 р. втік із Ташкента до Києва і зголосився до корпусу Січових стрільців. Після поразки визвольних змагань став членом УВО, згодом ОУН. Був причетний до справи О. Басараб. Працював у Центросоюзі, у редакції “Нової зорі”. Член “Просвіти”, “Рідної школи”, видавництва “Червона Калина”.

Був перекладачем у німецькій армії в роки Другої світової війни й увесь час перебував на східному фронті.

Восени 1951 р. приїхав до Канади. Був членом УСГ.

Помер 23 лютого 1970 р.

Літ.: М.С. Іван Юріїв (1893–1970) / М. С. // Вісті комбатанта. – 1970. – Ч. 2. – С. 91–92.

Юркевич Олександр – редактор.

Народився 25 грудня 1907 р. Закінчив Львівський університет і здобув ступінь магістра права. Був технічним редактором й адміністратором “Вістей комбатанта”.

Помер 13 червня 1974 р.

Літ.: Некролог // Вісті комбатанта. – 1974. – Ч. 3–4. – С. 111.

Юрчак (Дужа) Марія – учасниця українського збройного підпілля.

Народилася 27 вересня 1921 р. у с. Халупки Медицькі біля Перемишля (тепер Польща) у селянській сім’ї. У 1939 р. вступила до Стрийського педучилища, після його закінчення вчителювала у с. Гірне на Стрийщині. З 1943 р. – учасниця українського збройного підпілля, брала участь у виданні підпільної літератури. У 1945 р. її заарештували і засудили до десяти років ув’язнення. Покарання відбула в таборах у Комі АРСР. Дружина М. Дужого.

Померла 1964 р. у Львові.

Літ.: Український інститут для дівчат у Перемишлі: 1895–1995: Ювілейна Книга Пам’яті до 100–річчя заснування. – Дрогобич, 1995. – С. 145.

Ющишин Іван – педагог, культурно-освітній діяч, редактор, журналіст.

Народився 18 листопада 1883 р. у с. Залуж Малий (тепер Збарзького р-ну Тернопільської обл.) у селянській сім'ї. Закінчив Тернопільську вчительську семінарію. Працював учителем, брав участь у роботі Просвіти, “Рідної Школи”, на початку ХХ ст. почав друкуватися в українській пресі (“Учитель”, “Промінь”, “Світло”, “Прапор”, “Діло”). У 1911–1914 рр. редагував журнал “Учитель”, орган УПТ. Тоді ж за його редакцією виходив додаток до “Учителя” під назвою “Науково-педагогічний додаток”. Ще напередодні війни І. Ющишин обґрунтував концепцію розвитку національної школи. У 1915 р. російська влада заарештувала його і як заручника вислала в Росію, в Сибір. Повернувшись 1917 р. до Києва, І. Ющишин редагував “Вісник Генерального секретаріату України”, працював відповідальним секретарем журналу “Вільна українська школа” (1917–1919). Після поразки визвольних змагань повернувся до Львова. Знову працював у шкільних закладах “Рідної школи”, у професійній учительській організації “Взаємна поміч українського вчителства”. У 1923 р. він почав редагувати додаток до журналу “Учительське слово” під назвою “Життя і праця” (вийшло всього кілька чисел). У 1927 р. вийшов у світ новий журнал за його редакцією – “Шлях навчання і виховання” (1927–1937). Під час Другої світової війни працював у структурі Українського центрального комітету.

У 1947 р. його заарештували. До Львова він повернувся 1956 р. Помер 23 жовтня 1960 р.

Літ.: Герцюк Д. Ющишин Іван // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1997. Вип. IV. – С. 289–291; Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т.10: Перевидання в Україні. – С. 3952; Ступарик Б. Ідея національної школи та національного виховання в педагогічній думці Галичини (1772–1930) / Б. Ступарик, В. Моцюк. – Коломия, 1995.

Яворівський Євген – журналіст, культурно-освітній діяч, педагог, поручник УГА.

Народився 19 вересня 1893 р. у Коломиї в сім'ї урядовця товариства “Дністер”. У 1911–1914 рр. студював філософію, класичну і слов'янську філологію у Віденському університеті. Належав до студентського товариства “Січ”. У 1914–1918 рр. як старшина австрійської армії воював на італійському фронті. У 1918–1920 рр. Є. Яворівський вже як старшина УГА й Армії УНР брав участь у визвольних змаганнях. У 1921–1922 рр. учителював у Чорткові, у 1921 р. вступив до підпільної Української військової організації, у 1922–1930 рр. – у гімназії “Рідної школи” в Яворові. Брав активну участь у громадській роботі, зокрема, у Просвіті. Був співробітником двотижневика “Яворівські вісті”.

Після “паціфікації” 1930 р. влада заборонила Є. Яворівському працювати в школі, і він переселяється до Львова, де почав працювати в редакції “Нового часу” і “Нашого прапора” (концерн “Українська преса” І. Тиктора). У Львові Є. Яворівський став членом головної управи Української соціалістично-радикальної партії, брав активну участь у роботі молодіжної організації “Каменярі”.

У 1944 р. у зв'язку з більшовицькою загрозою Є. Яворівський залишив рідні землі і зупинився в Інсбруці, а 1950 р. переїхав до США, де осів у Детройті. Він продовжував активну громадську діяльність як член багатьох українських товариств, був членом редколегії журналу “Вільна Україна”, дописував до “Народної волі”.

Яворівський Є. – автор численних журналістських публікацій і десятка різного типу книжкових видань – “Мітологія старинних греків і римлян”, “Вождь 100000-ої армії” (про генерала М. Гарнавського), “Денікіяда”. У 1922 р. у видавництві “Червона Калина” вийшла його збірка “Серед куль і гранат”, 1923 р. – трагедія “Зрадник”, 1938 р. – роман “Заки море перелечу”. Видав також етнографічний збірник “Яворівщина” і книжку про Яворівську гімназію.

Помер 11 листопада 1954 р. у Детройті.

Лит.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3955; Яворівщина і Краковеччина: Регіональний історично-меморіальний збірник / За ред. В. Лева і В. Барагури. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1984. – С. 755–756.

Янів Володимир – учений, громадський діяч, поет, публіцист.

Народився 21 листопада 1908 р. у Львові в учительській родині. Закінчив Академічну гімназію, де вступив до “Пласту”. Тоді ж В. Янів став членом (а згодом і чільним діячем) Союзу української націоналістичної молоді. Закінчив з магістерським дипломом Львівський університет, де вивчав історію і психологію. Водночас брав активну участь у студентському русі, був одним із його керівників. Крім того, В. Янів був членом Краєвої ексекютиви ОУН, редагував “Студентський шлях”, “Наш клич” та інші видання. Упродовж 1928–1939 рр. його кілька разів ув’язнювали. Найтриваліше ув’язнення – від червня 1934 р. до серпня 1937 р. Перед приходом більшовиків у 1939 р. виїхав на Захід. У 1940 р. В. Янів став студентом Берлінського університету. Він був членом Українського центрального комітету. У липні 1941 р. гестапо його заарештувало. Перебуваючи у в’язниці (понад рік) почав писати дисертацію під назвою “Про душевні переживання тюремного ув’язнення”. Після війни В. Янів опинився у таборах для переміщених осіб в Австрії. Влітку 1946 р. переїхав до Мюнхена, де нав’язав стосунки з УВУ. У 1949 р. йому дали звання доцента за працю “Психологічні основи окциденталізму”, 1963 р. він став професором УВУ. Тісно співпрацював з Науковим товариством ім. Т. Шевченка, дійсним членом якого був від 1950 р. Упродовж 1952–1968 рр. був науковим секретарем НТШ, заступником голови НТШ в Європі, редактором “Записок НТШ”. У 1961–1964 рр. В. Янів – продекан філософського факультету УВУ, у 1968–1986 рр. – ректор УВУ. З 1963 р. був професором Українського католицького університету (Рим), почесним членом УВАН і кількох європейських наукових центрів. Публіцистичний доробок В. Яніва – це сотні публікацій у різних виданнях. Його поетичні збірки – “Листопадові фрагменти”, “Сонце і ґрати” (1941), “Шляхи” (1951), “Життя” (1975). Бібліографію наукових праць подано в серії “Монографії” (ч.16 за 1970) УВУ.

Помер 19 листопада 1991 р. у Мюнхені.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т.10: Перевидання в Україні. – С. 3972–3974; Encyclopedia of Ukraine / Edited by Danylo Huzar Struk. – Toronto; Buffalo; London, 1993. – Vol. V. – P. 742; Жила В. Правдивий воїн нашого часу (до 80-річчя з дня народження Володимира Яніва / В. Жила // Визвольний шлях. – 1989. – Кн. 2. – С. 244–249; Збірник на пошану Зенона

Кузелі: Праці філологічної та історично-філософської секції / За ред. В. Яніва. – Париж; Нью-Йорк; Мюнхен; Торонто; Сідней, 1962. – С. 576; Мушинка М. Володимир Янів / М. Мушинка // Визвольний шлях. – 1992. – Кн. 3. – С. 319–322; Павлюк І. Янів Володимир / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 1998. – Т. 7: Перевидання в Україні. – С. 285–288; Одарченко П. Літературна творчість Володимира Янева (До 70-річчя з дня народження) / П. Одарченко // Свобода. – 1978. – Ч. 285. – С. 2; Янів В. Студії та матеріали до новішої історії України / В. Янів. – Мюнхен, 1970. – Ч. I. – 352 с.; Янів В. Студії та матеріали до новішої історії України / В. Янів. – Мюнхен, 1983. – Ч. II. – 344 с.

Ярема Яким – філолог, педагог, редактор, журналіст, сотник УГА.

Народився 23 вересня 1884 р. у с. Арламівська Воля (тепер Мостиського р-ну Львівської обл.) у родині залізничника. Мама його була німкенню, що значною мірою зумовило подальшу долю сина. Він закінчив Перемишльську гімназію (1903). Потім навчався на філософському факультеті Львівського університету, а в 1906–1908 рр. студіював германістику в університеті м. Грац. Вчителював у гімназіях Самбора і Тернополя. З початком війни Я. Ярему мобілізували до війська як лейтенанта артилерії. Потрапив до російського полону. Після лютневої революції 1917 р. прибув до Києва. Брав участь у придушенні більшовицького повстання, а в листопаді 1918 р. повернувся до Перемишля, де допомагав у встановленні влади ЗУНР. В УГА сотник Я. Ярема командував гарматною батареєю. У травні 1919 р. його частина у складі 3-го корпусу, яким командував А. Кравс, відступила на територію Чехо-Словаччини. У таборі для інтернованих українських вояків Я. Ярема почав видавати часопис “Голос табору”, а згодом – двотижневик “Український скиталець”.

У жовтні 1922 р. переїхав до Праги, де в Карловому університеті захистив докторську дисертацію на тему “Чеський романтизм і відродження української літератури в Галичині”. Після цього він став професором Українського педагогічного інституту імені М. Драгоманова (1923–1930), працював директором української гімназії в м. Ржевнице. У 1930 р. повернувся до Галичини. У 1931–1939 рр. працював у гімназії “Рідна школа” в Тернополі. У 1932 р. заснував Подільський музей. Друкувався на сторінках журналу “Українська школа”. Після приходу біль-

шовиків його призначили директором 1-ої Тернопільської СШ. У 1940 р. Я. Ярему обрали дійсним членом НТШ – це було останнє засідання.

Під час війни на прохання українського видавництва уклав і видав українсько-німецький словник, викладав німецьку мову на технічних фахових курсах. Після війни працював у Львівському університеті. У 1946–1947 рр. його перевели до Києва, де працював в інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР. Після повернення до Львова продовжував наукову працю, досліджував творчість В. Стефаніка. З грудня 1950 р. завідував кафедрою іноземних мов Львівського зооветеринарного інституту.

Помер 15 грудня 1964 р.

Літ.: Головацький І. Ярема Яким / І. Головацький // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. Романюка. – Львів, 2000. Вип. 7. – С. 388–390; Енциклопедія Українознавства: словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3981; Українська державна головна гімназія в Перемишлі: 1895–1995. – Дрогобич, 1995. – С. 283.

Ярий Рихард – політичний діяч, публіцист, сотник УГА.

Походив із родини німецьких колоністів (мати – українка), щоправда, за переказами його родини, їхній предок – це запорозець, який брав участь у поході Тимоша Хмельницького на Варшаву. Народився Р. Ярий 14 квітня 1888 р. у Ряшеві (Польща). Його батько був австрійським урядовцем. Закінчив гімназію у Відні, в армії (під час Першої світової війни) – старшинську школу і воював у кавалерії у ранзі ротмістра. Після Листопадового повстання і проголошення ЗУНР записався до УГА і організував кавалерійську сотню (Р. Ярий не був самотнім у своєму вчинку – генерал Кравс, полковник Бізанц, полковник Шаманек, от. Ціріц були німцями). Брав участь у поході на Київ. Йому вдалося уникнути польського полону. Зі своїм загоном кавалерії він пробився до Чехо-Словаччини. Був у дружніх стосунках з Є. Коновальцем, поділяв його ідейно-політичні погляди. Від часу створення УВО належав до неї. Писав до видань УВО (журнал “Сурма”), ОУН, інших українських часописів. Проблематика його публікацій – військова. Як представник УВО був на I конференції українських націоналістів, учасник I конгресу українських націоналістів (1929). Його було призначено тереновим провідником ОУН і УВО в Німеччині й

Австрії. Входив до складу “вужчого Проводу ОУН” (О. Сенік, Я. Барановський, Р. Ярій). Псевдонім Р. Ярого на той час – Карпат. Після розколу ОУН підтримав С. Бандеру. Він причетний до створення Дружин українських націоналістів (ДУН) як зав’язку майбутньої української армії. Після розпуску ДУН й арешту багатьох українських старшин, гестапо заарештувало й Р. Ярого. Після звільнення перебував під домашнім арештом до закінчення війни. По війні Р. Ярій жив в Австрії.

Літ.: Болаховський А. Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939–1945) / А. Болаховський. – Львів, 2003. – С. 25; Кучерук О. Ріко Ярій – загадка ОУН / О. Кучерук. – Львів, 2005. – 212 с.; Мартинець В. Українське підпілля. Від УВО до ОУН: Спогади й матеріали до передісторії та історії українського організованого націоналізму / В. Мартинець. – Вінніпег, 1949. – С. 187–189; Мірчук П. Революційний змаг за УССД / П. Мірчук. – Нью-Йорк; Торонто; Лондон, 1987. – Т. II. – С. 227–234; Мірчук П. Нарис історії ОУН: Перший том: 1920–1939 / П. Мірчук. – Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк, 1968; Ріхард (Ріко) Ярій, визначний діяч ОУН // Наше слово. – 1980. – Ч. 7. – С. 90–91.

Ярмусь Степан – священик УГПЦ, богослов, редактор, вояк 1 УД УНА.

Народився 25 травня 1925 р. у с. Лідихів біля Почаєва (тепер Тернопільської обл.). Батько – поштовий службовець і рільник. Родина відзначалася великою побожністю і виховала п’ятьох священиків. У 1942 р. С. Ярмусь опинився в Німеччині, де працював на заводі. У 1944 р. записався до 1УД УНА. У 1945–1947 роках перебував у таборах в Італії, де було інтерновано 1УД УНА. У травні 1947 р. українських вояків перевезли до Англії, де у жовтні 1948 р. С. Ярмусь остаточно звільнився. Спочатку вивчав технічні науки, згодом записався на пастирські курси УГПЦ. Висвятився 1956 р. У 1960 р. переїхав як стипендіат УГПЦ до Канади, де записався на богословські студії у Колегії Св. Андрія у Вінніпезі, що їх закінчив 1962 р. Згодом (з 1965) працював у консисторії УГПЦ, був другим редактором “Вісника”. З 1969 р. він очолив “Вісник” і був головним редактором до 1975 р. Закінчив Манітобський університет. Ступінь бакалавра богослов’я він отримав у Колегії Св. Андрія, а магістра богослов’я – в Міжконфесійному пастирському інституті при Вінніпезькому університеті. Протоєрей С. Ярмусь – викладач богословського і гуманістичного відділів Колегії Св. Андрія, капелан православних українців-студентів Манітобського університету, духівник

студентів Колегії Св. Андрія, член Консистоїї УГПЦ, Інституту дослідів Волині ордену Св. Андрія, Українського історичного товариства. Автор двох книг (“Причинки до мислі про сучасне душпастирство” і “Гомілетика”), підготував до видання твори відомого українського філософа П. Юркевича.

Літ.: Перший українець на ниві клінічного душпастирства свящ. Степан Ярмусь // Літопис Волині. – 1977–1978. – Ч. 12. – С. 122–123; Р. К. Прот. Степан Ярмусь / Р. К. // Літопис Волині. – 1977–1978. – Ч. 12. – С. 123–125.

Ясінчук Лев – педагог, публіцист, поручник УГА.

Народився у 1882 р. у с. Білобожниця біля Чорткова (Тернопільщина). Закінчив Станіславську вчительську семінарію (1902) і три роки вчителював, засновував Народні доми, “рай-файзенські каси”. Через участь у заснуванні “Січей” влада його заарештувала. Після звільнення Л. Ясінчук переїхав на Буковину і продовжував працювати на ниві українського шкільництва. Тут став співробітником педагогічного журналу “Каменярі” (1910–1912). З початком війни його взяли до війська. Воював на різних фронтах, мав ранг поручника. Після краху монархії брав участь у визвольних змаганнях. Після їхньої поразки повернувся в Галичину. У 1922–1939 рр. працював головним інспектором народних шкіл й організатором українського приватного шкільництва в головній управі “Рідної школи”. Водночас був активним автором багатьох періодичних видань, особливо педагогічних, співпрацював у журналі “Каменярі” (1921–1923). Він був також істориком “Рідної школи” – написав книжку “50 літ “Рідної школи”, 1881–1931” (1931), “Рідна школа в ідеї й житті” (1934), автор підручника “Українське дошкілля” (1936).

У вересні 1939 р. виїхав на територію Генеральної губернії. У 1941–1944 рр. був шкільним інспектором у структурі УЦК, опікувався народними школами. У 1944 р. залишив рідні землі й поїхав на Захід. У 1948 р. переїхав до США. Продовжував друкуватися в українських періодичних виданнях США, Канади, Аргентини.

Помер у Брукліні 10 квітня 1963 р.

Літ.: Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 10: Перевидання в Україні. – С. 3996; Історично-мемуарний збірник Чортківської округи. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1974. – С. 223–224; Лев Ясінчук // Вісті Комбатанта. – 1963. – Ч. 4. – С. 75–76.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

КОСТЬ Степан

**ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКА ПРЕСА
ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ:
ЛЮДИ БОРОТЬБИ Й ІДЕЇ
(Біобібліографічний довідник)**

Навчальний посібник

Редактор *Оксана Кузик*
Технічний редактор *Світлана Сеник*
Коректор *Тетяна Хоха*
Комп'ютерне верстання *Любов Семенович*
Обкладинка *Василя Рогана*

ВИДАВЕЦЬ І ВИГОТОВЛЮВАЧ:

Формат 60×84¹/₁₆. Умовн. друк. арк. 28,83.
Тираж 100 прим. Зам.

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000.

Свідоцтво
про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК № 3059 від 13.12.2007 р.